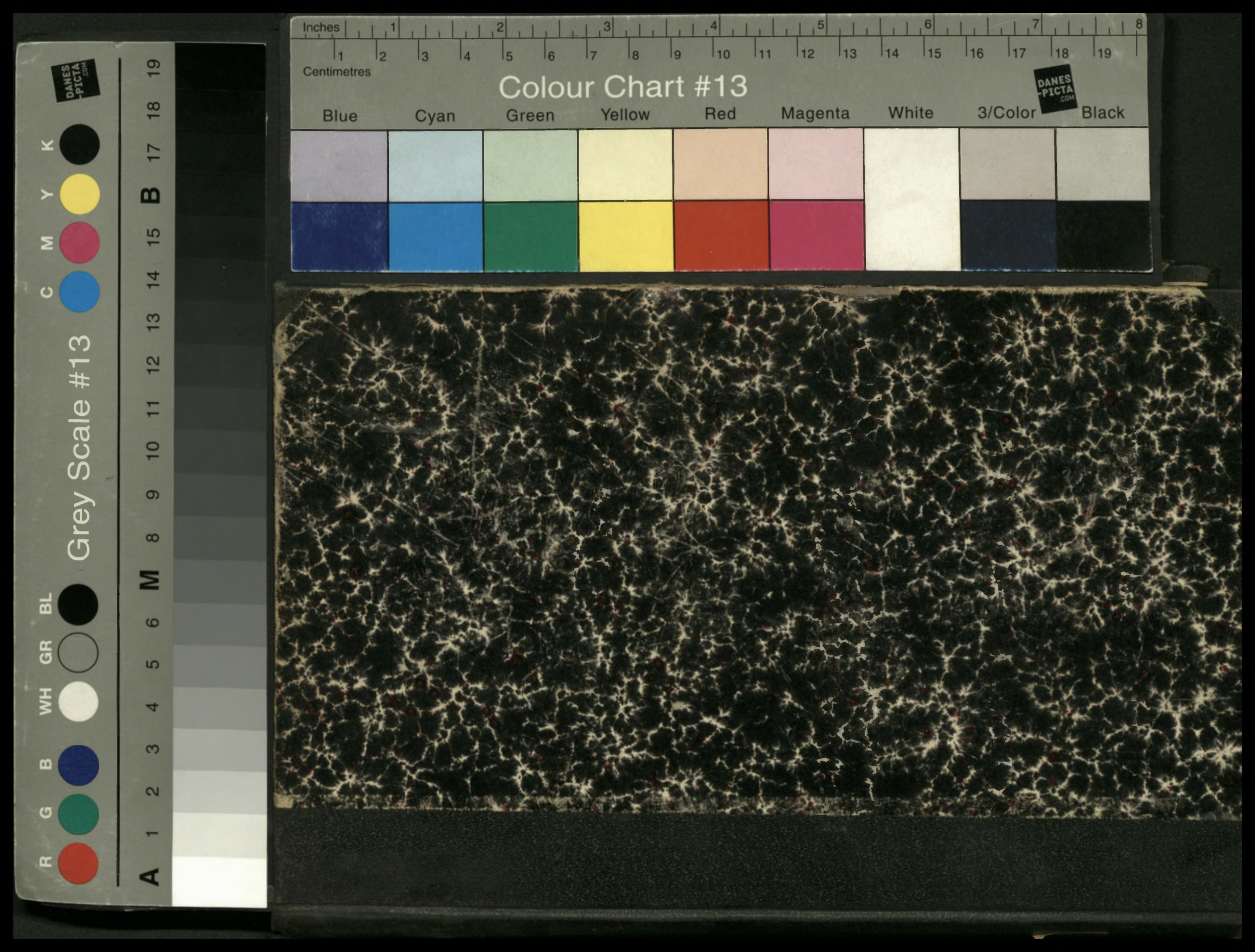

Inches
Centimetres
Colour Chart #13
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black
Grey Scale #13
R G B WH GR BL C M Y K
A B

dop do 26354/2 31951/2
lub 30440/2

PRAWA
Państwa Polskiego

Wydał
Prof. Władysław Leopold Jaworski

Zeszyt IV.

Prawo agrarne

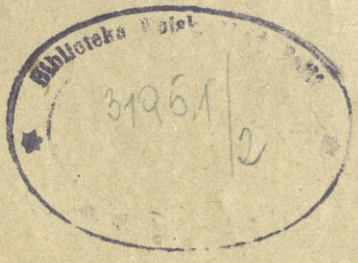
(Od 1 lutego 1918 r. do 1 kwietnia 1920)

KRAKÓW 1920.
NAKŁADEM KRAKOWSKIEJ SPÓŁKI WYDAWNICZEJ
ODBITO CZCIONKAMI DRUKARNI NARODOWEJ W KRAKOWIE

342

1447 II,

Zeszyt czwarty opuszcza prasę przed zeszytem trzecim. Ten ostatni obejmować będzie przepisy o organizacji władz państwowych i o organizacji samorządu. Zmiany, które w tej dziedzinie następują, utrudniają uchwycenie momentu, dającego stalszy obraz dotyczących stosunków. Udało się to osiągnąć do pewnego stopnia łatwiej w dziedzinie stosunków agrarnych i dlatego zeszyt czwarty, obejmujący prawo agrarne, ukazuje się wcześniej, jakkolwiek i tutaj ostatnie fazy kwestji obrotu ziemiopłodami i kwestji odłogów mogły znaleźć miejsce już tylko w »uzupełnieniach«. Spis rzeczy został jednak ułożony z uwzględnieniem tych ostatnich zmian.

Już po ukończeniu druku tej książki wyszło rozp. M. R. i D. P. z d. 6 kwietnia r. 1920, poz. 186 d. u. R. p. nr. 31 o tworzeniu Komitetów Pomocy rolnej w byłym zaborze austrjackim i u. z. d. 24 marca 1920 poz. 178 d. u nr. 31 o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców (potrzeba zezwolenia Rady Ministrów). Możemy już tylko zwrócić na nie uwagę.

Zeszyt niniejszy kończy się rejestrem chronologicznym i rzeczowym.

Kraków, 5 kwietnia r. 1920.

SPIS RZECZY
ZESZYTU CZWARTEGO.

PRAWO AGRARNE
(Od 1 lutego r. 1918 do 1 kwietnia r. 1920)

Str.

I. Organizacja administracji agrarnej 1

A. Władze centralne 1

1. Zarząd przymusowy, dekr. 16 grudnia 1918 poz. 67 d. p. nr. 21 3
2. Parcelacja majątków b. Banku włościańskiego, dekret z 7 lutego 1919 poz. 156 d. p. nr. 14 5
3. Utworzenie Rady Rolniczej, reskrypt Rady Reg. z 19 lipca 1918 6
4. Utworzenie Głównego Urzędu Ziemskiego, u. z 22 lipca 1919 poz. 376 d. p. nr. 63 . 9
5. Kompetencja Główn. Urzędu Ziemskiego, rozp. Rady Ministrów z dnia 6 września r. 1919 poz. 436 d. u. nr. 76 10
6. Ustanowienie Urzędu Osadniczego . . . 11

Wznowienie czynności Komisji organizacyjnej w M. R. i D. P. 433

Utworzenie Wydziału prawnego w M. R. i D. P. 435

Skasowanie Państwowego Urzędu Weterynaryjnego 438

B Urzędy ziemskie 13

7. Przepisy o Urzędach Ziemskich, dekr. Rady Reg. z dn. 11 października 1918, poz. 22 d. p. nr. 11 22
8, 9, 10. Ustanowienie Komisyj okręgowych Ziemskich 35
11. Wyznaczenie siedzib Komisarzy ziemskich 38

Str.

12. Tymczasowa instrukcja dla urzędników ziemskich 40
13. Rozporządzenie M. R. i D. P. w przedmiocie urzędów ziemskich 41
14. Okólnik do Prezesów Komisyj okręgowych ziemskich 42
15. Tymczasowa instrukcja ogólna dla Urzędów ziemskich byłego zaboru rosyjskiego 43
Zmiana artykułów 151, 154, 155, 157, 158, powyższej instrukcji 441
Zmiana artykułu 152 powyższej instrukcji 442
Przepisy do artykułu 157 powyższej instrukcji 443
16. Tymczasowa instrukcja techniczna dla geometrów przy Urzędach Ziemskich . . . 73

C. Odrębne przepisy dla b. zaboru austrjackiego 87

17. Objęcie agend przez M. R. i D. P. na terenie b. zaboru austrjackiego, reskrypt R. M. z 1 sierpnia 1919 poz. 365 d. p. nr. 61 88
18. Zarząd spraw rolnictwa w byłym zaborze austrjackim, reskrypt M. R. i D. P. z d. 28 października 1919 89

II. Zasady reformy rolnej. Obrót ziemią 93

1. Uchwała Sejmu z 10 lipca 1919 94
2. Upoważnienie Rządu w sprawie przenoszenia nieruchomości, ust. z d. 2 sierpnia 1919 poz. 384 d. p. p. p. nr. 64 102
3. Przenoszenie własności nieruchomości ziemskich, reskr. R. M. z d. 1 września poz. 428 d. u. nr. 73 103
4. Przepisy wykonawcze do powyższego rozporządzenia (p. str. V). 105
5. Warunki upoważnienia instytucyj społecznych do parcelacji 110

III. Ograniczenia własności ziemskiej 119

A. Zarząd państwowy w interesie państwa . 120

1. Dekret w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego z 6 grudnia r. 191[illegible], poz. 67 d. p. p. p. nr. 21 120

Str.

B. Niezagospodarowane użytki 122

2. *Wydzierżawianie użytków rolnych niezagospodarowanych, u. z d. 8 marca 1919 poz. 235 d. p. nr. 23 (uchylona)* 122
3. *Zmiana art. 9 powyższej ustawy. u. z d. 26 lipca 1919 poz. 387 d. p. nr. 65 (uchylona)* 125
4. *Odezwa M. R. i D. P. do ludności w sprawie dzierżaw przymusowych* 126
5. *Instrukcja do ustawy z 8 września r. 1919 (uchylona)* 128
6. *Ustanowienie Czasowego Urzędu Dzierżaw Przymusowych (zniesione)* . . . 135
   a) Kredyt miljarda marek na zagospodarowanie odłogów, u. z 13 lutego r. 1920 poz. 86, d. u. nr. 17 447
   b) Utworzenie Urzędu Zagospodarowania odłogów 448
   c) Utworzenie Komitetów pomocy rolnej 450
   d) Tryb udzielania pożyczek na pomoc rolną 455
   e) Uruchomienie Komitetów pomocy rolnej (p. str. V). 459
   f) Ustawa o wydzierżawianiu niezagospodarowanych użytków rolnych z d. 18 marca r. 1920, poz. 165 d. u. nr. 28 . 463
   g) Rozporządzenie wykonawcze do powyższej ustawy 466

C. Dzierżawa łąk i sprzedaż pasz 137

7. Ustawa z d. 3 lipca r. 1920, poz. 326 d. u. nr. 50 o dzierżawie łąk i sprzedaży pasz 137

D. Ochrona drobnych dzierżawców rolnych . 138

8. Ustawa z d. 3 lipca r. 1919, poz. 345 d. u. nr. 57, o ochronie drobnych dzierżawców rolnych 138

E Obrót ziemiopłodami 140

9. Ustawa z dnia 29. VII. r. 1919 poz. 381 dz. pr. p. p. nr. 64 o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 (obowiązują tylko artykuły 2-gi i 3-ci) . . 140
10. Ustawa z dnia 18. XI. r. 1919 dz. ust.

Str.

Rz. p. nr. 89 o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 144
Pierwsza zmiana artykułu trzeciego przez ustawę z dnia 23. I. roku 1920 poz. 40 dz. u. Rzecz. p. nr. 6 146
Druga zmiana artykułu trzeciego przez ustawę z dnia 20. II. roku 1920 poz. 94 dzien. ust. Rzcz. P. nr. 19 473
Przymusowy wykup żyta, pszenicy etc. 147
Spasanie ziemniaków inwentarzem . . . 150
Ograniczenie przerobu zboża w zakładach przemysłowych 151
11. *Ceny zboża w r. gospodarczym 1919/20 (uchylone)* 153
12. Ceny za zboże w r. gospodarczym 1919/20 154
13. *Wolny handel ziemniakami (uchylony)* 157
Przymusowy wykup ziemniaków w b. zaborze rosyjskim i b. zaborze austrjackim 478
Obrót ziemniaków i nasion oleistych w b. dzielnicy pruskiej, ust. z dnia 19. XII. 1919 poz. 519 d. u. R. P. nr. 98 . . . 482
14. Zwalnianie ziemniaków na cele przemysłowe 158
15. Obrót zbożem siewnem ozimem, w r. 1919 159
16. Przedłużenie terminu dla obrotu zbożem siewnem ozimem 160
17. Przedłużenie terminu dla obrotu zbożem siewnem ozimem 161
18. Obrót zbożem siewnem jarem 161
19. Przepisy wykonawcze do ustawy z dnia 18. XI. 1919 d. u. R. P. nr. 89 poz. 485 o obrocie ziemiopłodami 164
Zmiana art. 7 powyższych przepisów wykonawczych 482
Sprawa młynów 166
Sekwestr produkcji fabryk przetworów ziemniaczanych 168
Przerób ziemniaków w zakładach przemysłowych 169
Przerób w zakładach przemysłowych zmarzniętych i zepsutych ziemniaków w kopcach 170

Str.

Zgromadzenie danych o obszarze zasiewów ozimin 171
Postępowanie karno administracyjne . . 172
Wykup bobiku, fasoli etc. 474
Częściowa zmiana powyższego rozporządzenia 477
Obrót bydłem, świniami etc. 483

F. Handel z zagranicą . . . . . .
19. Dekret o wywozie towarów za granicę, przywozie z zagranicy i przewozie transytowym z dnia 7. II roku 1919 poz. 216 dz. p. p. p. nr. 15 173
20. Powołanie oddziału państwowej komisji przywozu i wywozu w Krakowie . . . 176
21. Pozporządzenie wykonawcze do dekretu z dnia 7. II. 1919 176
22. Rozporządzenie wykonawcze do powyższego dekretu 181
23. Rozporządzenie wykonawcze do powyższego dekretu 184

IV. Wiejskie prawo robotnicze 186

1. *Ustawa z dnia 28. III. roku 1919 poz. 251. dz. p. p. p. nr. 29 o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi* (*uchylona*) 187
2. Ustawa z dnia 1. VIII. roku 1919 poz. 394 d. p. p. p. nr. 65 w tym samym przedmiocie 191
3. Dekret tymczasowy o urządzeniu i działalności inspekcji pracy z dnia 3. I. roku 1919 poz. 90 nr. 5 d. p. p. p. 196
Reforma inspektoratu przemysłowego w b. zaborze austrjackim 485
4. Warunki najmu pracy robotników rolnych. 200
5. Umowa zbiorowa rolna w lubelskiem . 204
6. Rozporządzenie Rady Ministrów z 29. III 1919 w przedmiocie zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi 207

Str.

7. *Ustawa z dnia 2. VIII. roku 1919. poz. 383 d. praw. nr. 64 o zabezpieczeniu sprzętu i zasiewów rolnych (uchylona)* . 207
8. *Instrukcja o stosowaniu powyższej ustawy (uchylona)* 208

V. Prawo lasowe 211

A. Ogólne zasady 211

1. Postanowienie Rady Ministrów w przedmiocie ochrony i użytkowania lasów z d. 30. XII. roku 1918 poz. 86 d. p. p. p. nr. 3. z roku 1919 211
Rozp. Min. H. i P. z dnia 29. XI. roku 1919 w przedmiocie drzewa opałowego . 212

B. Organizacja urzędów ochrony lasów . . . 214

2. Dekret w przedmiocie organizacji urzędów ochrony lasów z dnia 16. I. roku 1919, poz. 117 d. p. p. p. nr. 8 215
3. Instrukcja dla urzędów ochrony lasów . 223
4. Instrukcja dla komisarzy i podkomisarzy ochrony lasów 235
5. Instrukcja Min. Roln. i Dóbr Państwow. w przedmiocie ochrony lasów 239
Rozporządzenie wykonawcze do dekretu w przedmiocie organizacji urzędów ochrony lasów 260

C. Ograniczenia własności lasowej 262

1. Ustawa z dnia 28. II. roku 1919 poz. 229 d. p. nr. 20 w przedmiocie zaopatrzenia ludności w drzewo budulcowe i opałowe 262
2. *Rozporządzenie wykonawcze do powyższej ustawy (uchylone)* 263
3. Przykład rozporządzenia o zajęciu drzewa 266
4. Rozporządzenie wykonawcze do powyższej ustawy z dnia 28. II. roku 1919 . 267
Ustawa z dnia 18. VII. roku 1919 poz. 368 d. p. nr. 63 o pomocy państwowej na odbudowę gospodarstw zniszczonych lub uszkodzonych skutkiem wojny 267
5. Rozporządzenie w przedmiocie obowiązku zgłaszania zapasów drzewa 273

Str.

6. Ceny drewna 274
7. Zajęcie i przygotowanie drzewa opałowego w lasach prywatnych na okres zimowy 1919/20 276

D. Export drzewa 487

VI. Dobra państwowe 281

A. Własność państwa i państwowy zarząd przymusowy 281

1. *Dekret Rady Regencyjnej w przedmiocie dóbr donacyjnych z dnia 4. XI. r. 1918 poz. 35 dz. pr. nr. 15 (uchylony)* . . . 281
2. *Rozporządzenie do art. 4 powyższego dekretu* 286
3. *Rozporządzenie do art. 4 powyższego dekretu* 286
4. *Instrukcja do art. 13 powyższego dekretu* 287
5. Ustawa z dnia 25 VII. roku 1917 poz. 423 dz. u. R. p. nr. 72 w przedmiocie dóbr donacyjnych 288
6. Odezwa w sprawie otoczenia opieką mienia narodowego. 292
7. Inwentarz majątku państwowego . . . 293
8. Dekret w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego z dnia 16. XII roku 1918 poz. 67 dz. pr. nr. 21 295

Dekret o sekwestrze zakładów przemysłowych z dnia 23. XI. 1918 p. 43 dz. pr. nr. 17 296

B. Organizacja zarządu dóbr państwowych . 302

1. *Rozporządzenie z dnia 13. XI. 1918 r. w przedmiocie zarządu dóbr państwowych (uchylone)* 302
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11. V. roku 1919 poz. 301 dz. pr. nr. 41 w przedmiocie organizacji zarządów dóbr państwowych 304
3. Rozporządzenie wykonawcze z dnia 19. V. roku 1919 w przedmiocie utworzenia zarządu okręgowego dóbr państwowych we Lwowie 310

Str.

4. Okólnik nr. 60 w przedmiocie rozdziału kompetenci sekcji III. Min. Roln. i D. P. 312
5. Instrukcja służbowa dla leśniczych i podleśniczych państwowych 315

C. Gospodarstwo w dobrach państwowych . 329

AA) Tępienie owadów 330
1. 2. 3. 4. Okólniki nr. 8, 10, 11, 12 . . . 330
BB) Pasanie inwentarza i wyrzynanie trawy w lasach państwowych 333
5. Okólnik nr. 28 333
CC) Łowiectwo w lasach państwowych 338
6. Okólnik nr. 37 338
7. Okólnik nr. 41 339
8. Przepisy w przedmiocie organizacji łowiectwa w dobrach państwowych . . . 341
9. Okólnik nr. 51 o wydzierżawianiu prawa polowania na terenach państwowych . 346

VII. Poszczególne dziedziny administracji agrarnej 348

A. Szkoły rolnicze 348
1. Statut Szkoły Głównej gospodarstwa wiejskiego w Warszawie z dnia 7. II. 1919, poz. 148 dz. pr. nr. 14 348

B. Banki i instytucje ekonomiczne . . . . .
2. Dekret z dnia 5. II. 1919 poz. 134 dz. pr. nr. 12 w przedmiocie Statutu Polskiego Państwowego Banku Rolnego 362
3. Dekret z dnia 8. II. 1919 poz. 212. dz. pr. nr. 15 w przedmiocie przeniesienia siedziby centralnej kasy spółek rolniczych ze Lwowa do Warszawy 379
4. Dekret z dnia 8. I. r. 1919 poz. 179 dz. pr. nr. 14 w przedmiocie zmiany ustawy Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego . 389
5. Rozporządzenie z dnia 5. V. roku 1919 poz. 303 dz. pr. nr. 42 w przedmiocie zmiany ustawy Towarzystwa Kredytowego miasta Warszawy 390
6. Legalizacja statutów współdzielczych organizacji rolniczych 391

Str.

C. Meljoracje 392

7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17. IV. roku 1919 poz. 272 dz. pr. p nr. 34 w przedmiocie utworzenia Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych 392

8. a) Instrukcja tymczasowa z dnia 26. VI. r. 1919 w przedmiocie prowadzenia robót meljoracyjnych na gruntach prywatnych przez P. U. M. R. 394

b) Przepisy tymczasowe w przedmiocie wykonywania przez P. U. M. R. expertyz i prac meljoracyjnych na terenach urządzeń rolnych przeprowadzonych przez Urzędy Ziemskie 395

D. Instytut meteorologiczny 398

9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28. IV. 1919 roku poz. 290 dz. pr. nr. 39 w przedmiocie organizacji Państwowego Instytutu Metereologicznego 398

E. Instytut Torfowy 399

10. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8. IV. r. 1919 o utworzeniu Instytutu Torfowego 399

11. Przepisy tymczasowe o opłatach za pracę Instytutu Torfowego 401

F. Chów koni 403

12 Instrukcja dla stacji ogierów państwowych 403

13. Organizacja urzędu stadnin państwowych 414

14. „Polska Księga Stadna koni pełnej krwi angielskiej“ 414

15. Przepisy dla komisji do spraw powyższej księgi 420

16. Zmiana nazwy „Urząd Stadnin Państwowych“ na „Zarząd Stadnin Państwowych“ 421

17. Zakaz wywozu koni pełnej krwi angielskiej 421

18. Środki ochronne przeciw zarazie stadniczej u koni rozpłodowych 422

G. Chów bydła 424

19. Zasiłki na hodowlę zwierząt gospodarskich 424

Str.

Zasiłki dla organów komunalnych lub instytucyj społecznych 425

H. Szkółki drzew owocowych 426

20. Ustawa z dnia 2. VIII. 1919 w sprawie zwalczania mszycy wełnistych poz. 407 dz. ust. nr. 67 426

I. Łowiectwo 429

21. Zakaz polowania na kuropatwy 429

UZUPEŁNIENIA

I. Organizacja Administracji Agrarnej 433

A. Władze centralne 433

Wznowienie czynności Komisji Organizacyjnej 433

Przekształcenie sekcji prawno-ustawodawczej na wydział prawny 435

Regulamin tymczasowy wydziału prawnego. 436

Skasowanie Państwowego Urzędu Weterynaryjnego 438

B. Urzędy Ziemskie 441

Zmiana instrukcji ogólnej dla Urzędów ziemskich 441

Dalsza zmiana powyższej instrukcji 442

Wypłata premjów geometrom Urzędów Ziemskich 443

III. Ograniczenia własności ziemskiej 447

B. Niezagospodarowane użytki rolne 447

a) Ustawa z d. 13 lutego r. 1920, poz. 86 dz. u. R. p. nr. 17 o miljardowym kredycie na zagospodarowanie odłogów 447

b) Utworzenie Urzędu zagospodarowania odłogów 448

c) Utworzenie Komitetów Pomocy Rolnej . 450

d) Tryb udzielania pożyczek na pomoc rolną 455

e) Uruchomienie Komitetów Pomocy Rolnych (p. str. V) 459

f) Ustawa z d. 18 marca r. 1920, poz. 165 dz. ust. nr. 28 w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych 463
g) Rozporządzenie wykonawcze do u. z d. 18 marca 1920 o wydzierżawieniu odłogów . 466

III. Ograniczenia własności ziemskiej 473

E. Obrót ziemiopłodami 473
Ustawa z d. 20 lutego r. 1920, poz. 94 d. u. nr. 19 o zmianie art. 3 u. z d. 18 listopada r. 1919, o obrocie ziemiopłodami 473
Wykup bobiku, fasoli etc. 474
Zmiana powyższego rozporządzenia i rozporządzenia o wykupie żyta etc. 477
Wykup ziemniaków w b. zab. rosyjskim i austrjackim 478
Ustawa z d. 19 grudnia 1919, poz. 519 d. u. nr. 98 o obrocie ziemniakami w b. dzielnicy pruskiej 482
Zmiana art. 7 przepisów wykonawczych do u. z d. 18 listopada r. 1919, o obrocie ziemiopłodami 482
Obrót bydłem, świniami etc. 483

IV. Wiejskie prawo robotnicze 485

Ustawa z d. 2 marca r. 1920, poz. 120 nr. 23 o inspektorach przemysłowych b. Galicji . . 485

V. Prawo lasowe 487

E. Eksport drzewa 487
Reskrypt R. M. z d. 26 lutego 1920 o utworzeniu Urzędu Eksportu Drzewnego 487

Rejestr chronologiczny 489

Rejestr rzeczowy 493

Biblioteka Wojsk.

SPROSTOWANIE.

Podane na str. 478 art. 1. rozp. M. A. i M. R. i D. P. z dnia 28 lutego roku 1920, poz. 135 d. u. R. p. nr. 23, opiewa:

Art. 1. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie przymusowego wykupu: żyta, pszenicy, jęczmienia i owsa i przetworów tych zbóż z d. 29 stycznia 1920 (Dz. Ust. R. P. Nr. 10 poz. 58) i rozporządzenie Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie przymusowego wykupu bobiku, fasoli, grochu, peluszki, gryki, prosa i przetworów tych ziemiopłodów z dnia 9 lutego 1920 r. (Dz. Ustaw Nr. 18 poz. 89) utrzymują swą moc obowiązującą, z tem, że zarządzenia zawarte w powyższych rozporządzeniach, a dotyczące producentów posiadających gospodarstwa o obszarze powyżej 40 morgów ziemi ornej, stosować się mają również do producentów, posiadających gospodarstwa o obszarze 25 do 40 mórg ziemi ornej, przyczem termin złożenia przez ostatnich deklaracji, przewidzianych art. 2 powyższych rozporządzeń. ustalony zostaje na dzień 1 kwietnia 1920 roku, a ostateczny termin dostawy ziemiopłodów, przewidziany art. 1 tychże rozporządzeń — na dzień 20 kwietnia 1920 roku.

ORGANIZACJA ADMINISTRACJI AGRARNEJ.

A) WŁADZE CENTRALNE.

1. *Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Koronnych* utworzonem zostało dekretem Rady Regencyjnej o tymczasowej organizacji władz naczelnych w Królestwie Polskiem z d. 3. I. r. 1918 poz. 1 D. pr. Kr. P. nr. 1. pod nazwą „Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Koronnych" (p. zeszyt 1 str. 4 i 8). Artykuł 27 tego dekretu przekazał temu Ministerstwu następujące sprawy:

a) Sprawy rolnictwa.

b) Sprawy leśnictwa.

c) Sprawy spółek rolniczych, zarówno wytwórczych, jak i handlowych.

d) Zarząd wszelkiego rodzaju dóbr państwowych lub znajdujących się pod administracją rządową

e) Dekret z dnia 31. XII. r. 1918 poz. 92. Dz. pr. p. p. m. 5 z r. 1919 (p. zeszyt 1 str. 30) wyłączył z zakresu kompetencji Ministra spraw wewnętrznych służbę weterynaryjną i przekazał ją kompetencji ministra, który już w tym dekrecie nosi nazwę „Ministra Rolnictwa i Dóbr Państw.". (Zmianę nazwy uchwaliła Rada Min. 22. XI. r. 1918, p. Monitor nr. 217)

f) Dekret z 16. XII. r. 1918 poz. 67 d. pr. p. p. nr. 21, oddający pewne majątki w przymusowy zarząd państwowy, postanawia w artykule 2 litera a), jakie dobra nieruchome należą pod zarząd Ministra rolnictwa (patrz niżej pod 1).

g) Dekret z 7. II. r. 1919 poz. 156 d. pr. p. p. nr. 14, upoważnia Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych do podjęcia parcelacji majątków b. rosyjskiego Banku Włościańskiego i do wydzierżawiania dóbr państwowych małorolnym i bezrolnym (patrz niżej pod 2).

h). Reskryptem Rady Reg. z d. 7/9 1918 (Monitor pol. nr. 148) wyłączono z kompetencji Min. W. R. i Oświecenia P. zarząd szkolnictwa rolniczego niższego stopnia i powierzono go Min. R. i D. P. (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego podlega M. W. R. i O. P.)

Organem doradczym M. R. i D. P. jest Państwowa Rada Rolnicza, p. niżej pod 3).

Zmiana w tak określonej kompetencji nastąpiła przez powołanie do życia Głównego Urzędu Ziemskiego.

2. *Główny Urząd Ziemski.* Ustawa z dn. 22. VII. r. 1919 poz. 376

d. pr. p. p. nr. 63 (patrz niżej pod 4) utworzyła Główny Urząd Ziemski. Artykuł pierwszy tej ustawy oznacza, jako cel nowo utworzonego urzędu, zarządzanie sprawami, dotyczącemi przebudowy ustroju rolnego, następny zaś artykuł określa jego kompetencję, przekazując mu:

a) przygotowanie projektów ustaw w przedmiocie przebudowy ustroju rolnego, celem przedłożenia ich przez Rząd Sejmowi Ustawodawczemu.

b) dokonywanie przebudowy ustroju rolnego w myśl ustaw właściwych,

c) organizację Urzędów Ziemskich oraz sprawy dotyczące Komisji osadniczej w Poznaniu, Komisji agrarnej w b. zaborze austrjackim, oraz Instytucji dla tworzenia włości rentowych na ziemiach polskich b. zaboru pruskiego i b. zaboru austrjackiego,

d) likwidację spraw oddziałów b. rosyjskiego Banku Włościańskiego na ziemiach polskich,

e) sprawy Państwowego Banku Rolnego.

f) inne sprawy z przebudową ustroju rolnego związane, przekazane Głównemu Urzędowi Ziemskiemu przez właściwe ustawy lub rozporządzenia.

Na podstawie tej ustawy rozporządzenie Rady Ministrów z d. 6. IX. roku 1919 poz. 436 d. u. R. p. nr. 76 wyłączyło z kompetencji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych cały szereg spraw (patrz niżej pod 5). W szczególności nie należy już do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych najważniejsza sprawa, a mianowicie sprawa przebudowy ustroju rolnego, wskutek czego Wydział reform agrarnych sekcji II Ministerstwa Rolnictwa został tych spraw pozbawiony. Następnie zacytowany wyżej pod 1. dekret z 7. II. r. 1919 poz. 156 d. pr. p. p. nr. 14 został w ten sposób zmieniony, że tak likwidacja b. rosyjskiego Banku Włościańskiego, jak i sprawy Państwowego Banku Rolnego odjęte zostały Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych, a przydzielone Głównemu Urzędowi Ziemskiemu. Dalej sprawy dotyczące Komisji Osadniczej w Poznaniu (p. niżej pod 6) sprawy Komisji agrarnej w b. zaborze austrjackim, oraz instytucji dla utworzenia włości rentowych na ziemiach polskich b. zaboru austrjackiego i pruskiego zostały również wyłączone z kompetencji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, a przydzielone Głównemu Urzędowi Ziemskiemu. Równie ważnem, jak odjęcie Ministerstwu Rolnictwa przebudowy ustroju rolnego, jest wyłączenie z jego zakresu działania Głównej Komisji Ziemskiej wraz z Komisjami Ziemskiemi Okręgowemi w Warszawie, w Kielcach, Łomży, Lublinie, Piotrkowie, Płocku i Siedlcach, a przekazanie ich Głównemu Urzędowi Ziemskiemu.

Z powyższego stanu widać, jak doniosłą jest agenda Głównego Urzędu Ziemskiego. Tem troskliwiej należy zbadać polityczno-prawne stanowisko prezesa tego Urzędu. O prezesie Głównego Urzędu Ziemskiego wiemy, co następuje:

a) Nominacja jego następuje przez Naczelnika Państwa na wniosek Rady Ministrów, a więc następuje inaczej, jak nominacja ministrów, bo ta ostatnia wedle uchwały Sejmu z dnia 20. II. r. 1919 (patrz zeszyt 1 str. 33) następuje przez Naczelnika Państwa na podstawie porozumienia z Sejmem.

b) Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego zajmuje stanowisko równorzędne ministrowi, bierze jednak udział w Radzie Ministrów tylko w sprawach dotyczących zakresu działania Głównego Urzędu Ziemskiego. Jasną jest wskutek tego rzeczą, że prezes Głównego Urzędu Ziemskiego nie odpowiada za politykę Rządu i nie dzieli politycznego losu gabinetu, ale wat-

pliwości musi budzić ograniczenie jego udziału w Radzie Ministrów tylko do zakresu działania Głównego Urzędu Ziemskiego. Naprzykład sprawa waluty, polityka kredytowa państwa itp. mają pierwszorzędne znaczenie dla przebudowy ustroju rolnego. Litera prawa nie dawałaby w tych sprawach głosu Prezesowi Głównego Urzędu Ziemskiego, z pewnością ze szkodą dla sprawy. Dla uniknięcia nieporozumień powtarzamy, że np. cała polityka kredytowa państwa, a nie tylko kredyt na przebudowę ustroju rolnego, cała polityka socjalna państwa, nie mogą być Prezesowi Głównego Urzędu Ziemskiego obojętne.

c) Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego działa w stałem porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Na czem to porozumienie polega i jakie są skutki, gdy porozumienie nie przyszło do skutku? Pewnem jest, że z jednej strony Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego nie podlega Ministrowi Rolnictwa, a z drugiej strony Minister Rolnictwa nie jest odpowiedzialnym za Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego. Pewnem także jest, że Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego ogłasza rozporządzenia ze swoim tylko podpisem. Natomiast nie jest rozstrzygnięta kwestja, przed kim jest odpowiedzialny Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego, wobec tego, że nominacja jego przychodzi do skutku w inny sposób, jak nominacja ministrów. Nie jest także rozstrzygnięta kwestja, jak ma być załatwionem ewentualny spór między Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych, a Prezesem Głównego Urzędu Ziemskiego.

1. Dekret w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego z dn. 16. XII. r. 1918 poz. 67 d. p. p. p. nr. 21.

Art. 1. 1) Wszelki majątek ruchomy i nieruchomy, znajdujący się na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej:

a) należący do „ordynacji książąt warszawskich hrabiów Paskiewiczów-Erywańskich“,

b) pocerkiewny oraz stanowiący uposażenie duchowieństwa prawosławnego,

2) przedsiębiorstwa przemysłowe i handlowe, których ani właściciele, ani ustanowieni przez nich zarządcy nie są obecni w kraju,

3) przedsiębiorstwa przemysłowe, których utrzymanie w ruchu lub puszczenie w ruch, oraz posiadłości ziemskie, których zabezpieczenie lub zagospodarowanie leży w interesie państwa,

4) zakłady i urządzenia użyteczności publicznej (jak np. elektrownie, gazownie, wodociągi, tramwaje), — mogą być objęte pod zarząd państwowy.

Art. 2. Ustanowienie i wykonywanie zarządu państwowego należy:

a) w stosunku do wszelkiego rodzaju dóbr nieruchomych, prócz wymienionych poniżej pod lit. b i c, a także przed-

siębiorstw przemysłu rolnego i leśnego — do Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych,

b) w stosunku do przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych — do Ministra Przemysłu i Handlu,

c) w stosunku do zakładów i urządzeń użyteczności publicznej — do Ministra Spraw Wewnętrznych,

d) w stosunku do sum pieniężnych i kapitałów w gotówce, papierach wartościowych lub zobowiązaniach, o ile nie stanowią one przynależności majątków, pod lit. a, b, c, wymienionych, — do Ministra Skarbu.

Art. 3. Do każdego majątku, nad którym ustanowiony zostaje zarząd państwowy, władza, w art. 2 wskazana, mianuje zarządcę państwowego; obowiązki zarządców państwowych mogą być powierzane, w miarę potrzeby, bądź osobom do ich pełnienia specjalnie powołanym, bądź urzędom państwowym lub organizacjom społecznym.

Art. 4. O każdym wypadku ustanowienia zarządu i mianowania zarządcy państwowego podane będzie do publicznej wiadomości w gazecie urzędowej.

Art. 5. Właściciel majątku, wziętego w zarząd państwowy, albo osoby, pod których zarządem majątek pozostaje, obowiązani są dostarczyć zarządcy państwowemu wszelkie dane majątku dotyczące (księgi, rachunki, rejestra, wykazy, inwentarze etc.) pod rygorem art. 139 K. K.

Art. 6. Zarządca państwowy zarządza powierzonym mu majątkiem lub przedsiębiorstwem i jest wyłącznie upoważniony do wykonywania czynności prawnych, dotyczących tego zarządu.

Art. 7. Wszelkie prawa do majątku, nabyte przez osoby trzecie w czasie, gdy majątek był pod zarządem b. władz okupacyjnych, mogą być wykonywane tylko za zezwoleniem zarządu państwowego.

Art. 8. Koszty zarządzania majątkiem wraz z wynagrodzeniem zarządcy państwowego, obciążają majątek w zarząd objęty. Wysokość wynagrodzenia zarządcy ustala właściwy minister.

Art. 9. Zarządca państwowy odpowiedzialny jest za swe czynności tylko przed władzą mianującą.

Art. 10. Wszelkie wpływy, osiągane z zarządzanego majątku, po potrąceniu wydatków bieżących, zarządca państwowy składać

będzie na rachunek specjalny danego majątku do kas państwowych lub przez rząd wskazanych. Podnoszenie gotowizny z rachunków tych dokonywane będzie przez zarządców państwowych na mocy ogólnego lub specjalnego upoważnienia właściwego ministra.

Art. 11. Szczegółowe przepisy oraz instrukcje, określające zakres uprawnień i tryb postępowania zarządców państwowych wydadzą właściwi ministrowie (art. 2).

Art. 12. Dekret z dnia 23 listopada r. b. o sekwestrze zakładów przemysłowych zostaje uchylony.

Zarządy państwowe, powołane na mocy dekretu z dnia 23 listopada r. b., będą czynne nadal stosownie do przepisów dekretu niniejszego.

Dan w Warszawie, dnia 16 grudnia 1918 r.

Naczelnik Państwa: *J. Piłsudski.* Prezydent Ministr.: *Moraczewski.*

2. Dekret z dn. 7. II. r. 1919 poz. 156 d. p. p: p. nr. 14 upoważniający Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych do podjęcia parcelacji majątków b. ros. Banku włościańskiego i do wydzierżawiania dóbr państwowych małorolnym i bezrolnym.

Polecam Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych stosownie do jego wniosku i uchwały Rady Ministrów:

1) *niezwłoczne zorganizowanie i podjęcie parcelacji majątków b. rosyjskiego Banku Włościańskiego;*

2) *niezwłoczne powołanie do życia, w celu popierania parcelacji, kolonizacji wewnętrznej oraz meljoracji, Polskiego Państwowego Banku Rolnego na podstawie wydanego w osobnym dekrecie statutu;* Patrz niżej pod 5.

3) wydzierżawienie dóbr skarbowych i donacyjnych, które Minister na ten cel przeznaczy, — bezrolnym i małorolnym w drobnych parcelach, zapewniających rodzinie rolnika dostateczne utrzymanie, a to na podstawie specjalnych, mających być wydanemi przepisów.

Dan w Warszawie, dnia 7 lutego 1919 r.

Naczelnik Państwa: *J. Piłsudski.* Prezydent Ministrów: *I. J. Paderewski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państw.: *Janicki.*

3. Reskrypt Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego w przedmiocie utworzenia Państwowej Rady Rolniczej przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Korononnych z d. 19 lipca r. 1918 (Monitor pol. nr. 105).

My, Rada Regencyjna Królestwa Polskiego, postanowiliśmy i stanowimy, jak następuje:

Przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Koronnych ma być utworzona Państwowa Rada Rolnicza według następującego „statutu tymczasowym":

Art. 1. Państwowa Rada Rolnicza przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Koronnych, jest najwyższym organem doradczym Ministra.

Art. 2. Państwowa Rada Rolnicza wydaje opinję w sprawach ogólnych w zakresie działania Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Koronnych, przedłożonych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych lub podjętych z własnej inicjatywy Rady, stosownie do jej regulaminu.

Art. 3. W skład Państwowej Rady Rolniczej wchodzą:

1) Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych — jako przewodniczący;

2) Podsekretarz Stanu — jako jego zastępca;

3) 27 przedstawicieli instytucji społecznych, zawodowych i naukowych, wskazanych przez te instytucje na okres lat trzech, jako wyobrazicieli interesów społecznych w różnych dziedzinach rolnictwa, leśnictwa, spółdzielczości i nauki rolniczej. Spis powołanych instytucji oraz liczbę przedstawicieli każdej z nich ustala Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych co trzy lata;

4) 4 członków, mianowanych na 3 lata przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych podług własnego uznania i 1 delegat Ministerstwa Zdrowia Publicznego, Opieki Społecznej i Ochrony Pracy;

5) Szefowie sekcji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Koronnych lub ich zastępcy.

W miarę uznania Ministra i aż do odwołania mogą wejść do Rady poszczególni naczelnicy Wydziałów Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Koronnych, jednak w liczbie nie więcej, jak trzech.

Art. 4. Przy wyborze lub mianowaniu członków Państwowej

Rady Rolniczej, w myśl punktów 3 i 4 art. 3, winni być jednocześnie wskazani zastępcy dla każdego z członków Rady.

W razie, gdy nietylko członek Rady, ale i jego zastępca, dla jakichkolwiek powodów nie mogą brać stałego udziału w pracach Rady, winien być powołany w sposób odpowiedni na ich miejsce nowy członek Rady, którego kadencja trwa do czasu następnego powołania Państwowej Rady Rolniczej.

Art. 5. Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych zwołuje posiedzenia Państwowej Rady Rolniczej w miarę potrzeby, conajmniej jednak dwa razy do roku. Na posiedzeniach państwowej Rady Rolniczej przewodniczy Minister lub jego zastępca. Protokoły posiedzeń Rady prowadzi urzędnik Ministerstwa, wyznaczony przez Ministra do pełnienia czynności Sekretarza Państwowej Rady Rolniczej.

Art. 6. Państwowa Rada Rolnicza może, w miarę uznanej przez siebie potrzeby lub na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych, powołać ze swego łona na przeciąg jednego roku Komitet stały i polecić mu rozważania poza sesjami Rady spraw, należących do jej kompetencji.

Celem rozważenia i opracowania poszczególnych spraw może Rada lub zastępujący ją Komitet powoływać Komisje czasowo lub stałe. Komisje powołane przez Komitet ulegają zatwierdzeniu na najbliższej sesji Rady.

W skład Komitetu Państwowej Rady Rolniczej, w razie jego utworzenia, wejdzie, prócz przewodniczącego: 3 członków Rady, zaproszonych przez Ministra, oraz 6 członków, wybranych ze swego grona przez ogólne Zebranie Rady.

Skład Komisji działających dłużej, aniżeli rok jeden, podlega corocznie nowym wyborom.

Na posiedzeniach Komitetu przwodniczy Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych lub też wyznaczony przezeń zastępca.

Komisje powołują swych przewodniczących z własnego grona. Protokuł posiedzeń Komitetu prowadzi Sekretarz Państwowej Rady Rolniczej.

Komitet i Komisje mają obowiązek składania sprawozdań ze swej działalności przed ogólnem zebraniem Rady.

Art. 7. Do udziału w pracach poszczególnych Komisji Ministerstwo deleguje z pomiędzy swych urzędników referentów, których

B.J.K.M.W. KRAKÓW

zadaniem jest prowadzenie protokułów posiedzeń, referowanie i opracowywanie spraw w zakresie prac Komisji i stosownie do wyników jej rozpraw, oraz dostarczanie Komisji potrzebnych dla jej prac materjałów.

Art. 8. Na zaproszenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych mogą być na odpowiednie posiedzenia powołani rzeczoznawcy.

Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Koronnych w miarę swego uznania może delegować na posiedzenia Rady, Komitetu i Komisji swych przedstawicieli, oraz wprowadzać na te posiedzenia przedstawicieli innych władz państwowych.

Wymienionym w tym artykule rzeczoznawcom oraz przedstawicielom rządu przysługuje jedynie głos doradczy.

Art. 9. Członkowie Państwowej Rady Rolniczej pełnią swe obowiązki honorowo.

Przyjeżdżającym na posiedzenia Rady członkom, powołanym na podstawie pp. 3 i 4 art. 3 niniejszego statutu, przysługuje prawo do zwrotu kosztów podróży i djet według kategorji, przewidzianej dla urzędników państwowych klasy V-ej, oraz zwrot wydatków, wywołanych przez udział w pracach Rady, Komitetu i Komisji, a to w granicach djet, przewidzianych dla tejże klasy urzędników.

Art. 10. Wszelkie czynności biurowe i wykonawcze, związane z działalnością Państwowej Rady Rolniczej, załatwiają biura Ministerstwa, względnie organa powołane do tego przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych.

Art. 11. Ogólne sprawozdania roczne z czynności Państwowej Rady Rolniczej, zatwierdzone przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych, tudzież pracy ciał zbiorowych i poszczególnych referentów Rady, wreszcie opinje rzeczoznawców i inne nadające się do druku materjały, będą podawane za zgodą tegoż Ministra do ogólnej wiadomości i w tym celu zamieszczane w „Rocznikach Państwowej Rady Rolniczej“, oraz w miarę potrzeby w innych wydawnictwach.

Art. 12. Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych przygotuje i po uchwaleniu przez Państwową Radę Rolniczą zatwierdzi wewnętrzny regulamin Państwowej Rady Rolniczej.

Art. 13. Na podstawie umotywowanego wniosku Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych Rada Ministrów Królestwa Polskiego

ma prawo rozwiązać Państwową Radę Rolniczą przed upływem terminu jej kadencji. W tym wypadku nowe powołanie Rady Rolniczej nastąpi najpóźniej w ciągu miesięcy trzech od dnia jej rozwiązania.

Art. 14. Kadencja Państwowej Rady Rolniczej pierwszego powołania trwa rok jeden.

Dan w Warszawie, dnia 19 lipca 1918 r.

†*Aleksander Kakowski*, Arcybiskup. *Józef Ostrowski.* Prezydent Ministrów: *Steczkowski.*

4. Ustawa z dn. 22 VII 1919 r. w przedmiocie utworzenia Głównego Urzędu Ziemskiego poz. 376 d. pr. p. p. nr. 63.

Art. 1. W celu zarządzania sprawami dotyczącemi przebudowy ustroju rolnego, tworzy się Główny Urząd Ziemski.

Art. 2. Do zakresu działania Głównego Urzędu Ziemskiego należy:

1) przygotowanie projektów ustaw w przedmiocie przebudowy ustroju rolnego celem przedłożenia ich przez Rząd Sejmowi Ustawodawczemu;

2) dokonywanie przebudowy ustroju rolnego w myśl ustaw właściwych;

3) organizacja urzędów ziemskich oraz sprawy, dotyczące komisji osadniczej w Poznaniu, komisji agrarnych w b. zaborze austrjackim oraz instytucji dla tworzenia włości rentowych na ziemiach Polski b. zaboru pruskiego i b. zaboru austrjackiego;

4) likwidacja spraw oddziałów b. rosyjskiego Banku Włościańskiego na ziemiach polskich;

5) sprawy Państwowego Banku Rolnego;

6) inne sprawy z przebudową ustroju rolnego związane, przekazane Głównemu Urzędowi Ziemskiemu przez właściwe ustawy lub rozporządzenia.

Art. 3. Z zakresu działania Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych wyłączone zostają sprawy, przekazane w myśl niniejszej ustawy Głównemu Urzędowi Ziemskiemu.

Art. 4. Na czele Głównego Urzędu Ziemskiego stoi prezes, mianowany przez Naczelnika Państwa na wniosek Rady Ministrów. Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego zajmuje stanowisko równorzędne Ministrowi, bierze jednak udział w Radzie Ministrów tyl-

ko w sprawach, dotyczących zakresu działania Głównego Urzędu Ziemskiego, działa w stałem porozumieniu z Ministerstwem Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 5. Prawa i czynności, przekazane przez ustawy i rozporządzenia, regulujące ustrój i działalność instytucji, przechodzących do zakresu działania Głównego Urzędu Ziemskiego, Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych, przechodzą na prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego.

Art. 6. Wykonanie niniejszej ustawy powierzone zostaje Prezydentowi Ministrów w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prez. Ministrów: *w. z. S. Wojciechowski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

5. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie wyłączenia z kompetencji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych Urzędów Ziemskich oraz pozostających w związku z niemi spraw i agend i przekazanie ich kompetencji Głównego Urzędu Ziemskiego z dn. 6. IX. r. 1919 poz. 436 d. u. R. p. nr. 76.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Ustawodawczego z dnia 22 lipca 1919 roku o utworzeniu Głównego Urzędu Ziemskiego wyłącza się z zakresu działania Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych i przekazuje z dniem dzisiejszym Głównemu Urzędowi Ziemskiemu następujące sprawy, instytucje, urzędy i działy urzędów:

1) Główną Komisję Ziemską wraz z Komisjami Ziemskiemi Okręgowemi w Warszawie, Kielcach, Łomży, Lublinie, Piotrkowie, Płocku i Siedlcach;

2) Sprawy Państwowego Banku Rolnego;

3) Likwidację spraw oddziałów b. rosyjskiego Banku Włościańskiego na ziemiach polskich;

4) Sprawy, dotyczące Komisji Osadniczej w Poznaniu, komisji agrarnych w b. zaborze austrjackim oraz instytucji dla utworzenia włości rentownych na ziemiach polskich b. zaboru austrjackiego i pruskiego;

5) Agendy wydziału reform agrarnych sekcji II Ministerstwa Rolnictwa, dotyczące przebudowy ustroju rolnego.

Warszawa, dnia 6 września 1919 roku.

Prezydent Ministr.: *w z. Biliński.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *w z. Z. Chmielewski.*

6. Rozporządzenie N. K. R. L. z dn. 25 VI. r. 1919 nr. 83 Tyg. urz., o ustanowieniu Urzędu Osadniczego.

Art. 1. §§ 1, 2, 8, 9 i 12 pruskiej ustawy o popieraniu niemieckich osad w prowincjach Zachodnio-Pruskiej i Poznańskiej z 26 kwietnia 1886 (zbiór praw pruskich str. 131) wraz z rozporządzeniem o Komisji dla niemieckich osad w prowincji Zachodnio-Pruskiej i Poznańskiej z dn. 29 września 1908 roku (zbiór praw pruskich str. 195) uchyla się.

Art. 2. Zabrania się:

a) tworzenia osad lub zagród w myśl § 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 1886 r.;

b) odnawiania upływających kontraktów osadniczych z dotychczasowymi osadnikami;

c) przewłaszczania osad lub zagród jeszcze nie przewłaszczonych.

Art. 3. W miejsce dotychczasowej Komisji Kolonizacyjnej ustanawia się Urząd Osadniczy z siedzibą w Poznaniu.

Zadaniem Urzędu Osadniczego jest:

a) popieranie racjonalnej wewnętrznej kolonizacji przez tworzenie nowych osad i zagród włościańskich, nie wykluczając resztówek,

b) tworzenie osad i zagród robotniczych,

c) oddawanie parcel niezabudowanych posiedzicielom małorolnym celem powiększenia ich posiadłości, bądź to nowym nabywcom będącym w możności tworzenia osad i nowych zagród o własnych siłach.

Art. 4. Urząd Osadniczy oddawać będzie zagrody i ziemie na własność za wynagrodzeniem w kapitale lub w rencie lub też na dzierżawę czasową osobom, które wykażą znajomość fachową rolniczą.

Pośród reflektantów należy uwzględnić w pierwszej linji inwalidów wojskowych.

Art. 5. Urząd Osadniczy składa się z prezesa i członków, mianowanych przez Komisarjat Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu.

Art. 6. Urząd Osadniczy wstępuje w wszelkie prawa i obowiązki dotychczasowej Komisji Kolonizacyjnej z kontraktów z dotychczasowymi kolonistami i zastępuje wszędzie Państwo Polskie,

które wstępuje w wszelkie prawa i obowiązki Państwa Pruskiego co do istniejących już osad.

Art. 7. Celem spełnienia swych zadań, Urząd Osadniczy winien zużyć nietylko wszelkie ziemie nierozparcelowane, a będące jeszcze w posiadaniu dotychczasowej Komisji Kolonizacyjnej, lecz ma także prawo nabywania nowych posiadłości.

W tym celu przysługuje Urzędowi Osadniczemu prawo pierwokupu, zastrzeżone dla Państwa w rozporządzeniu o legalnem prawie pierwokupu przy własnościach rolniczych i leśnych z dnia 23 grudnia 1918 r. (zbiór praw pruskich r. 1919 str. 3).

Notarjusze i sądy zobowiązane są donieść Urzędowi Osadniczemu o każdym kontrakcie sprzedaży w przeciągu 14 dni po zawarciu kontraktu. Doniesienie to nie zwalnia osób zobowiązanych wedle ustawy do zgłoszenia kontraktu, od tego obowiązku.

Art. 8. Wszelkich zezwoleń, które przewiduje pruska ustawa o włościach rentowych z dnia 27 czerwca 1890 (zbiór praw pruskich str. 209) oraz ustawa o niepodzielnem dziedziczeniu posiadłości włościańskich z dnia 8 czerwca r. 1896 (zbiór praw pruskich str. 124) udziela w miejsce dotychczasowych władz i urzędów Urząd Osadniczy.

Art. 9. Urzędowi Osadniczemu przysługuje prawo podwyższenia dotychczasowej renty według swego uznania.

Art. 10. Prawa i obowiązki Komisji Jeneralnej w Wrocławiu wykonuje Komisarjat Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu aż do chwili przekazania tych funkcji innym organom państwowym.

Art. 11. Działalność Urzędu Osadniczego obejmuje całe terytorjum, należące dotychczas do Państwa Pruskiego, a przyłączone przez kongres pokojowy do Państwa Polskiego.

Poznań, dnia 25 czerwca 1919 r.

Komisarjat Naczelnej Rady Ludowej.

Adam Poszwiński. *W. Seyda.*

Dekret nr. 84, dotyczący nominacji tymczasowej komisji przy Urzędzie Osadniczym.

W myśl rozporządzenia z dnia 25 czerwca 1919 roku art. 5, mianujemy członkami tymczasowej komisji przy Urzędzie Osadniczym następujących panów:

1) Adama Poszwińskiego, jako przedstawiciela Komisarjatu Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu,

2) Prezesa Rejencji w Poznaniu,

3) Przedstawiciela Ministerstwa Rolnictwa w Warszawie,

4) Przewodniczącego Izby Rolniczej w Poznaniu,

5) Leona Plucińskiego, właściciela ziemskiego z Świadzimia,

6) ks. Feliksa Bolta z Srebrnik (Prusy),

7) dr. Kazimierza Bajońskiego, dyrektora Banku w Poznaniu,

8) Wawrzyna Rybę, robotnika z Oberhausen,

9) Jana Siudzińskiego, gospodarza z Młynów pow. Strzeliński,

10) Wacława Cegiełkę, murarza z Poznania.

Komisja przy Urzędzie Osadniczym wstępuje w wszelkie prawa i obowiązki byłej Komisji Kolonizacyjnej.

Poznań, dnia 25 czerwca 1919 r.

Komisarjat Naczelnej Rady Ludowej.

Adam Poszwiński. *W. Seyda.*

B) URZĘDY ZIEMSKIE.

Dekret Rady Regencyjnej z dnia 11. X. roku 1918 poz. 22 d. pr. Kr. P. nr. 11 (patrz niżej pod 7) zaprowadził organizację agrarną w postaci Urzędów Ziemskich. Organizacja ta wprowadzoną została w życie przez rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19. X. roku 1918 nr. 25 d. pr. Kr. P. nr. 13 (patrz niżej pod 8), rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22. XII. roku 1918 poz. 85 d. p. p. nr. 3 roku 1919 (patrz niżej pod 9), rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28. I. roku 1919 poz. 125. d. p. p. nr. 10 (patrz niżej pod 10) i rozporządzenie Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego z dnia 25. X. roku 1919 (Monitor Polski nr. 235, patrz niżej pod 11). Działalność tych urzędów zainicjowaną została rozporządzeniami, które podajemy pod 12. 13, 14, potem zaś wydane zostały dokładne instrukcje. a mianowicie: Ogólna tymczasowa instrukcja dla Urzędów Ziemskich i tymczasowa instrukcja techniczna dla geometrów wydane zostały rozporządzeniem Min. Rol. i D. P. z dnia 25. IV. roku 1919 i 31. III roku 1919 ogłoszonemi w d. r. M. R. D. P. z dnia 2. V. roku 1919 nr. 7 (patrz niżej pod 15 i 16).

1, Kompetencja urzędów ziemskich.

Kompetencja urzędów ziemskich określoną została w ogólności w art. 1. dekretu Rady Regencyjnej z 11. X. roku 1918. w szczególności zaś w art. 2 tegoż dekretu. Wyjaśnienia wymaga ten punkt. który urzędom ziemskim przekazuje „wszelkie sprawy, jakie z mocy ustaw obowiązujących należały do kompetencji urzędów włościańskich wszystkich stopni. o ile nie zostały przekazane innym władzom“. Aby ten punkt zrozumieć. należy: a) poznać stan prawny o urzędach włościańskich przed wydaniem

dekretu Rady Reg., b) zbadać, czy i które sprawy, dotychczas należące do zakresu działania urzędów włościańskich, zostały przekazane innym władzom, c) stwierdzić, czy różnica, jaka się okaże po odciągnięciu spraw wymienionych pod „b“ od spraw wymienionych pod „a“, należy rzeczywiście do kompetencji utworzonych przez Radę Reg. urzędów ziemskich.

a) Organizacja władz włościańskich w b. Król. pol. zawartą jest w kontynuacji z roku 1913 II tomu zbioru praw cesarstwa rosyjskiego, a która dołączoną została w formie dodatkowych artykułów 314 do 336 do Organizacji Zarządu Król. Pol. w t. II zbioru praw. Nie można zrozumieć stanu prawnego w b. K. p.; bez poznania tych przepisów. Winniśmy je przeto poznać. Opiewają one:

Art. 314. W każdej gubernji istnieje Zarząd gubernjalny do spraw włościańskich pod prezydencją Gubernatora, złożony z Vicegubernatora, który pełni obowiązki prezesa w razie nieobecności gubernatora, oraz Członka stałego, Zarządzającego izbą skarbową i Komisarzy do spraw włościańskich.

Art. 315. Dla uchwał prawomocnych Zarząd gubernialny składać się powinien z prezesa albo jego zastępcy, i nie mniej jak dwóch członków, w tej liczbie z członka stałego i j e d n e g o komisarza, a w razie nieobecności członka stałego — z d w ó c h komisarzy do spraw włościańskich.

Przy roztrząsaniu kwestyj i środków ogólnych, mają być powołani do zasiadania w Zarządzie wszyscy komisarze powiatowi, którzy oprócz tego mają brać także udział w posiedzeniach za każdą razą, kiedy się znajdują w mieście gubernjalnem.

Art. 316. Wszelkie interesy na posiedzeniu Zarządu wnoszone większością głosów decydowane będą. W razie równości zdań, głos Prezesa rozstrzyga.

Art. 317. Przy Zarządzie gubernjalnym dla spraw włościańskich ustanowiony jest osobny Zarząd, zostający pod prezydencją członka stałego, i złożony z komisarzy powiatowych w liczbie niemniejszej jak d w ó c h, którzy powoływani być mają na posiedzenia tego zarządu podług ustanowionej kolei przez Rząd gubernjalny. Pomienionemu osobnemu Zarządowi przysługiwać ma prawo uchylania trybem, w artykułach 200 i 201 wskazanym, uchwał Zebrań gromadzkich i gminnych, za wyjątkiem uchwał, tyczących się wyborów na urzędy gminne i podziału podatków włościańskich, oraz powinności drogowej gminnej, dla których przepisany jest oddzielny porządek.

Art. 318. Korespondencja Zarządu gubernialnego prowadzona jest w imieniu Prezesa.

Art. 319. Stali Członkowie Zarządu gubernjalnego będą mianowani i uwalniani od obowiązków na przedstawienie ministra spraw wewnętrznych z najwyższego zezwolenia.

Art. 320. Członkowi stałemu w szczególności powierza się dozór nad spełnianiem czynności przekazanych Zarządowi i przygotowanie czynności kwalifikujących się do zdecydowania kollegjalnego.

Art. 321. Ministrowi spraw wewnętrznych przysługuje prawo mianowania drugiego stałego członka Warszawskiego Zarządu gubernjalnego do spraw włościańskich z pośród komisarzy do spraw włościańskich gubernji warszawskiej z tem zastrzeżeniem, aby zawiadywanie czynnością włościańską w rewirze komisarza tego włożone było, po porozumieniu z gene-

rał-gubernatorem warszawskim, na jednego z sąsiednich komisarzy tejże gubernji. Określenie obowiązków drugiego stałego członka Warszawskiego Zarządu gubernjalnego i podział tychże między nim i pierwszym stałym członkiem Zarządu gubernjalnego należy do gubernatora warszawskiego.

Art. 322. Każdy Zarząd gubernjalny posiada sekretarza. Dla wykonywania czynności. Zarząd gubernjalny mieć będzie do rozporządzenia urzędników i geometrów.

Art. 323. W kancelarjach Zarządów gubernialnych do spraw włościańskich, pod bezpośredniem kierownictwem stałych członków tychże, koncentruje się prowadzenie czynności Połączonych Zarządów gubernjalnego do spraw włościańskich i komitetu ochrony leśnej, utworzonych dla rozpatrywania spraw, tyczących się ochrony lasów, obciążonych serwitutami włościańskimi.

Art. 324. Wszelkie władze gubernjalne i powiatowe obowiązane są wypełniać bezzwłocznie legalne żądania Zarządów gubernjalnych do spraw włościańskich i udzielać wszelką potrzebną im pomoc.

Art. 325. Skargi na Zarządy gubernjalne w spornych sprawach włościańskich, rozpatrywanych przez nie w charakterze d r u g i e j instancji, podawane być mają do Zarządu gubernjalnego na zwykłym papierze, według form przyjętych i przedstawione być mają do Drugiego Departamentu Rządzącego Senatu (Organ. Sen., art. 20, p. 4, według kont. 1912 r.) z dołączeniem zaskarżonej decyzji, oraz potrzebnych informacji i wyjaśnień, tyczących się treści skargi. Skargi w tych spornych sprawach włościańskich, które Zarządy gubernjalne rozstrzygają na prawie p i e r w s z e j instancji, rozpatrywane są i decydowane przez istniejący przy Wydziale Ziemskim Zarząd do spraw włościańskich gubernji Królestwa Polskiego. Do podawania jednych i drugich skarg wyznacza się t r z y m i e s i ę c z n y termin od dnia ogłoszenia decyzji.

Art. 326. Ministrowi spraw wewnętrznych przysługuje prawo oznaczania, jakie powiaty lub części powiatów wchodzić mają do składu rewirów Komisarzy do spraw włościańskich.

Art. 327. Komisarze do spraw włościańskich są mianowani, tranzlokowani i uwalniani przez Ministra spraw wewnętrznych z zachowaniem trybu, wskazanego w artykule 168 ustawy o służbie z nominacji rządu (wyd. 1896 r.).

Art. 328. Ministrowi spraw wewnętrznych przysługuje prawo rozdzielania pomiędzy Komisarzy, w miarę istotnej potrzeby, całej sumy, jaka w budżecie ministerjum spraw wewnętrznych na wydatki kancelaryjne przeznaczona będzie.

Art. 329. Komisarze do spraw włościańskich zostają pod bezpośredniem rozporządzeniem Zarządu gubernialnego do spraw włościańskich.

Art. 330. Zażalenia na decyzje Komisarzy do spraw włościańskich podawane być mają do Zarządów gubernjalnych do spraw włościańskich. Do podawania zażaleń wyznacza się trzymiesięczny termin.

Art. 331. Osobom, otrzymującym kopje decyzji Komisarzy do spraw włościańskich i postanowień Zarządów gubernialnych do spraw włościańskich, przysługuje prawo otrzymywania, prócz tekstu rosyjskiego, wykładu tychże w języku używanym przez ludność miejscową, pod odpowiedzialnością pomienionych urzędników i instytucji za prawidłowość

przekładów i z zastrzeżeniem, że w każdym razie za oryginał poczytany być ma tekst rosyjski.

Ar. 332. Komisarz do spraw włościańskich, podczas wykonywania swych obowiązków służbowych, przywdziewa przywiązany do urzędu jego honorowy znak, z powierzchowności swojej i wielkości nie różniący się od urzędowego znaku Naczelnika ziemskiego. Na głównej stronie znaku umieszczony jest herb Państwa z napisem w otoku: „Komisarz do spraw włościańskich"; na odwrotnej stronie zaś ma być umieszczony dzień wydania najwyższych ukazów, tyczących się utworzenia pomienionego urzędu.

Art. 333. Instytucje miejscowe do spraw włościańskich kierują się przy rozstrzyganiu spraw prawami obowiązującemi, Najwyższymi rozkazami i postanowieniami byłego Komitetu Urządzającego w Królestwie Polskiem.

Art. 334. Do przedmiotów kompetencji Komisarzy do spraw włościańskich należą:

I. Odnośnie do organizacji ziemskiej i praw ziemskich.

1. Poświadczanie układów dobrowolnych między dziedzicami dóbr (lub skarbem) a włościanami o uchylenie lub modyfikację sposobu użytkowania ze służebności, segregację i zamianę użytków i t. p., tudzież układów dobrowolnych włościan między sobą o zamianę gruntów w celu zniesienia szachownicy.

2. Dochodzenie spraw spornych, zażaleń i skarg, wynikających z tabeli likwidacyjnych i aktów nadawczych tak o prawie własności gruntów, użytków (służebności) i rybołóstw, przyznanych włościanom na mocy ukazów najwyższych z 19 lutego 1864 roku i 28 października 1866 roku (40609—40612 i 43788), jak o r e s t y t u c j i naruszonego posiadania pomienionych gruntów, tudzież o naruszeniu i przewyższeniu praw do służebności i rybołóstw w jeziorach.

3. Sporządzanie aktów nadawczych na grunta skarbowe, przechodzące na własność włościan lub bezrolnych, i dodatków do tabeli likwidacyjnych w razie rozdania włościanom pustek.

4. Decydowanie sporów komu należy przyznać prawo własności do osady, co do których w tabelach likwidacyjnych i aktach nadawczych poczynione są adnotacje.

5. Utrwalenie spornych granic między gruntami włościan z obydwóch stron, jakoteż między gruntami włościan — z jednej a jakiemiśkolwiek folwarkami z drugiej strony.

6. Wydawanie decyzji lub sporządzanie protokułu w sprawach, tyczących się poprawania imion właścicieli osad w tabelach likwidacyjnych i aktach nadawczych w wypadkach wskazanych w artykułach 218 — 220 Księgi IX przepisów, tyczących się stanu włościańskiego (Osob. Dod. do Prawa o stanach, według niniejszej kont.)

7. Oznaczenie, na podstawie dokonanego ścisłego pomiaru, ilości gruntu włościańskiego z prostowaniem odnośnych liczb w tabelach likwidacyjnych i aktach nadawczych.

8. Ścisłe określenie postaci i rozciągłość serwitutów, tudzież praw włościan do rybołówstwa w dworskich jeziorach, przylegających do ich gruntów.

9. Ogólny nadzór nad prawidłowością czynności i rozporządzeń geometry przy wykonywaniu zdjęcia planu i odgraniczenia gruntów włościańskich, oraz czynności specjalne, wymienione w artykułach 21, 22, 31,

32. 38 i 38 Księgi IX przepisów o stanie włościańskim (Osob. Dod. do Prawa o stanach, według niniejszej kont.), tudzież rozporządzenie w przedmiocie przywrócenia uszkodzonych lub zniszczonych znaków pomiarowych.

10. Poświadczanie uchwał Zebrań wioskowych w przedmiocie podziału gruntów gromadzkich pomiędzy pojedyńczych gospodarzy.

11. Sprawdzanie złożonego przez właściciela majątku projektu przymusowego podziału wspólnego pastwiska pomiędzy dwór i włościan, sporządzenie takiegoż projektu na skutek zgłoszenia włościan i zatwierdzanie zaprojektowanego podziału po usunięciu przeszkód, stających na drodze do zaakceptowania projektu.

12. Sporządzanie i zatwierdzanie projektów przymusowego, na żądanie współwłaścicieli, podziału gruntów, będących własnością wspólną gromad wioskowych, osad i miast, tudzież gospodarzy niestanowiących osobnej gromady — i projektów, tyczących się wydzielenia jednemu ze spółwłaścicieli przypadającej dlań części pomienionych gruntów, lub też — w wypadkach, gdy Komisarz uzna żądany podział za niemożliwy albo niepożądany — przedstawiciele sprawy Zarządowi gubernjalnemu do spraw włościańskich.

13. Sprawdzanie złożonych przez właścicieli majątków projektów planów gospodarstwa leśnego w lasach, obciążonych serwitutami włościańskimi; przedstawienie takowych ze swym wnioskiem do Zarządu gubernjalnego do spraw włościańskich; wprowadzenie w wykonanie zatwierdzonych planów gospodarstwa leśnego i nadzór nad przestrzeganiem trybu tegoż, tudzież nad przestrzeganiem ustanowionych przepisów w lasach obciążonych serwitutami włościańskimi a nieposiadających zatwierdzonych planów, z prawem wszczynania w danych wypadkach (Osob. Dod. do Prawa o stanach. Ks. IX, według niniejszej kontynuacji) sprawy sądowej.

14. Wydawanie osobom rosyjskiego, polskiego i litewskiego pochodzenia zaświadczeń o braku przeszkód do wydania im pożyczki z Banku włościańskiego (Zb. Pr., t. XI. cz. 2. Ust. Kredyt., wyd. 1903 r., od. VII. Ust. Ban. wł., według kont. 1912 r., art. 53), oraz sprawdzanie wykazów wskazanych w artykule 94 (według kont. 1912 r.) ustawy Banku.

15. Wydawanie świadectw, stwierdzających prawo petenta do nabycia i wzięcia w posiadanie tytułem zastawu osad i gruntów włościańskich.

16. Obowiązki w dodatkach I i II Księgi IX przepisów o stanie włościańskim (Osob. Dod. do Prawa o stanach, według niniejszej kont.) wskazane i tyczące się organizacji ziemskiej włościan — kurpi w powiecie ostrołęckim, gubernji łomżyńskiej, i określenia praw włościan do serwitutów w niektórych majątkach majorackich, tudzież inne obowiązki w względzie organizacji ziemskiej, wspomniane w Księdze IX przepisów o stanie włościańskim i w osobnych przepisach prawa.

II. Pod względem samorządu gminnego.

17. Nadzór nad wykonywaniem przepisów samorządu gminnego w gminach wiejskich i czynnościami Sołtysów wioskowych i Wójtów gmin.

18. Decydowanie w sprawach ze skarg na rozporządzenie zebrań gminnych w przedmiocie rozkładu gminnej powinności drogowej, tudzież na naruszenie przez Zebrania gminne, wioskowe i osad przepisów, tyczących się podziału podatku podymnego i gruntowego.

19. Przedsiębranie środków ku zabezpieczeniu odzyskania roztrwo-

nionych funduszów zarządu gminnego lub wioskowego, oraz kas pożyczkowo-oszczędnościowych dla ludności wiejskiej (art. 260, uw., dod.)

20. Roztrząsanie skarg na czynności zarządu kas pożyczkowo-oszczędnościowych dla ludności wiejskiej; czasowe zawieszanie w urzędowaniu prezesa i członków zarządu kas, tudzież zawiadujących czynnością kancelaryjną; wszczynanie spraw w przedmiocie oddania pomienionych urzędników pod sąd i nadzór nad likwidacją interesów kas pożyczkowo-oszczędnościowych.

21. Przedstawianie łącznie z naczelnikiem powiatu, lub z dołączeniem jego odezwy, do Zarządu gubernjalnego do spraw włościańskich w przedmiocie dopuszczenia do wyboru na urząd sołtysa osób, mających prawo uczestniczenia w Zebraniu gromadzkiem (art. 236, uw. 2), i przeniesienia zarządów gminnych z jednej wsi do innej (art. 204, uw., dod., wyd. 1892 roku i według kont. 1912 r.)

Art. 335. Do przedmiotów kompetencji Zarządów gubernjalnych do spraw włościańskich należy:

I. Pod względem organizacji ziemskiej i praw ziemskich.

1. Zatwierdzanie poświadczonych przez Komisarza układów dobrowolnych w przedmiotach, wskazanych w punkcie 1 artykułu 334 (według niniejszej kontynuacji).

2. Wyrzeczenie decyzji w d r u g i e j instancji w sprawach ze skarg na decyzyzje Komisarzy.

3. Rozpatrzenie sporządzonych przez Komisarzy aktów nadawczych i dodatków do tabeli likwidacyjnych i przedstawianie takowych ze swemi wnioskami, do istniejącego przy Wydziale Ziemskim Zarządu do spraw włościańskich w gubernjach Królestwa Polskiego.

4. Zatwierdzenie sporządzonego przez Komisarza protokułu w przedmiocie sprostowania w tabelach likwidacyjnych i aktach nadawczych imion właścicieli osad (Osob. Dod. do Prawa o stanach, Ks. IX, według niniejszej kont., art. 220); dochodzenie w sprawach, tyczących się uskutecznienia innych, przewidzianych w przepisach organizacji ziemskiej włościan w gubernjach Królestwa Polskiego (Osob. Dod. do Prawa o stanach, Ks. IX, według niniejszej kont., art. 221) poprawek w pomienionych aktach organizacji ziemskiej, oraz przedstawianie w tych przedmiotach spraw do decyzji istniejącego przy Wydziale Ziemskim Zarządu do spraw włościańskich gubernji Królestwa Polskiego.

5. Zawiadywanie w obrębie gubernji — na zasadach wskazanych w artykule 19 i nast. Księgi IX przepisów o stanie włościańskim (Osob. Dod. do Prawa o stanach, według niniejszej kont.) — pomiarami gruntów, będących własnością włościan na mocy ukazów najwyższych z 19 lutego 1864 roku (40609 — 40612).

6. Zatwierdzanie poświadczonych przez Komisarza uchwał Zebrań gromadzkich w przedmiocie podziału gruntów gromadzkich pomiędzy pojedyńczych gospodarzy.

7. Decydowanie w przedmiocie złożonych przez Komisarzy przedstawień (art. 334, p. 12, według niniejszej kont.) w wypadkach, gdy podział gruntów będących we wspólnem posiadaniu kilku gromad, lub gromad i pojedyńczych gospodarzy z innych wsi, nie będzie przez Komisarza uznany za obowiązkowy na życzenie części spółwłaścicieli.

8. Rozpatrzenie projektów planów gospodarstwa leśnego w lasach obciążonych służebnościami włościańskiemi i — w wypadkach uznania planów tych za podlegające zatwierdzeniu — przedstawianie takowych do istniejącego przy wydziale Ziemskim Zarządu do spraw włościańskich gubernji Królestwa Polskiego.

9. Udzielanie waścicielom lasów, w których zatwierdzone zostały plany gospodarstwa leśnego, pozwoleń na czasowe odstąpienie od planów tych w razach nieprzewidzianych klęsk.

10. Przedstawianie generał-gubernatorowi warszawskiemu (zas w gubernji chełmskiej — Ministrowi spraw wewnętrznych) spraw, tyczących się przyłączenia do osad wsi lub części tychże, oraz zaliczenia gruntów osady do gruntów, nie należących do osady.

11. Decydowanie w kwestjach, tyczących się zajęcia przez przemysłowców górniczych działek gruntów, należących do włościan — posiadaczy, w celu przeprowadzenia przedwstępnych badań gruntu; przedwstępne zatwierdzanie warunków porozumienia pomiędzy włościanami i przemysłowcami górniczymi w przedmiocie ustąpienia tym ostatnim gruntów pomienionych; określenie wysokości wynagrodzenia włościan i kaucji za zajęte dla badań działki powierzchni na wypadek nie osiągnięcia porozumienia stron, oraz udzielanie przemysłowcom górniczym pozwoleń na nabycie na własność tychże działek gruntu (Ust. Górnic., wyd. 1912 r., art. 500, 502, 507, 511).

12. Przyjmowanie udziału w sprawach, tyczących się udzielania zezwoleń: a) na alienację z uchwał Zebrań gminnych lub wioskowych nieruchomych majątków gromadzkich, nabytych na mocy ukazów najwyższych z 19 lutego 1864 roku (40609 — 40612) i b) na sprzedaż, na zasadzie prawa z 30 czerwca 1913 roku (zb. przep. i rozp. 1333) przez właścicieli majątków majorackich i poduchownych działek ze składu majątków pomienionym małorolnym lub bezrolnym włościanom, bądź rolnikom innych stanów z pośród rdzennych obywateli Cesarstwa.

13. Wskazane w dodatkach I i II Księgi IX przepisów o stanie włościańskim (Osob. Dod. do Prawa o stanach, według niniejszej kont.) obowiązki w przedmiocie organizacji ziemskiej włościan — kurpi w powiecie ostrołęckim, gubernji łomżyńskiej, określenia praw włościan do serwitutów w niektórych majątkach majorackich i obowiązkowej zamiany tychże serwitutów, tudzież inne obowiązki, tyczące się organizacji ziemskiej, wyszczególnione w Księdze IX przepisów o stanie włościańskim i w osobnych przepisach prawa.

14. Decyzja w przedmiocie wpisania do tabeli likwidacyjnych i aktów nadawczych, tudzież do kopji tabel i aktów nadawczych wpisów o zmianach, jakie nastąpiły w stanie posiadania włościańskiego i służebnościach wskutek układów dobrowolnych, jako też wskutek decyzyj instytucyj do spraw włościańskich.

II. Pod względem samorządu gminnego.

15. Decydowanie w drugiej instancji w skargach na uchwały Zebrań gminnych w przedmiocie podziału powinności drogowej i w skargach na naruszenie przez Zebrania gminne, gromadzkie i osad przepisów, tyczących się rozkładu podatku podymnego i gruntowego.

16. W wypadkach, wskazanych w art. 4. dodatku do uwagi do artykułu 87 Działu X Ustawy Kredytowej (według kont. 1912 roku), udziela-

nie pozwoleń na otwarcie i zamknięcie kas pożyczkowo-oszczędnościowych dla ludności wiejskiej.

17. Rozpatrzenie trybem kasacyjnym zaskarżonych decyzji Komisarzy w skargach na nieprawidłowe czynności zarządów kas pożyczkowo-oszczędnościowych dla ludności wiejskiej.

18. Decydowanie w przedmiocie wskazanych w punkcie 21 artykułu 334 (według niniejszej kont.) przedstawień, tyczących się dopuszczenia do obioru na sołtysa wszystkich osób, mających prawo uczestniczenia w Zebraniu gromadzkiem, tudzież przeniesienia zarządów gminnych z jednej wsi do innej.

19. Rozważanie przedstawień, tyczących się zmiany granic okręgów sądowych gminnych; powiększenia lub zmniejszenia ilości gmin, wchodzących do składu jednego okręgu; wyznaczenia miejsca stałego pobytu dla Sądu Gminnego i przemieszczenia tegoż; czasu dokonywania wyborów na ławników Sądu Gminnego, tudzież tyczących się wyznaczenia dla okręgów sądowych gminnych, składających się z dwóch lub więcej gmin, kolejności dokonywania w nich wyborów pomienionych (Org. władz sąd., wyd. 1892 r., art. 470, 485).

Art. 336. Obok przedmiotów, wyszczególnionych w artykułach 334 (według niniejszej kont.) i 335 (według niniejszej kont.), na miejscowe instytucje do spraw włościańskich wkłada się:

1. Nadzór ogólny nad prawidłowym biegiem czynności kas pożyczkowo-oszczędnościowych dla ludności wiejskiej, jako też troska o rozwój ich i ład.

2. Nadzór nad wykonywaniem postanowień, tyczących się trybu alienacji i oddawania w dzierżawę, najem, w zastaw lub w posiadanie tytułem zastawu osad i gruntów włościańskich, tudzież rozdrabniania pomienionych majątków (Osob. Dod. do Prawa o stanach; Ks. IX, według niniejszej kont., art. 87—118), i w wypadkach naruszenia tych postanowień wszczynanie spraw w Sądzie Gminnym.

3. Niektóre inne czynności, na mocy odnośnych uchwał, ustaw i osobnych przepisów prawa, zaliczone do obowiązków instytucji włościańskich.

b) W powyżej przedstawionym stanie kompetencji urzędów włościańskich b. Król. pol. nastąpiła zmiana w „Przepisach przechodnich do ustawy postępowania cywilnego", uchwalonych przez Tymczasową Radę Stanu, dnia 18 lipca roku 1917 (Dz. rozp. c. i k. Zarządu wojskowego w Polsce z dnia 27. VIII roku 1917, część XIV). Wedle art. 6 tych przepisów „sprawy sporne, które na zasadzie przepisów dotychczasowych ulegały jurysdykcji Komisarzy do spraw włościańskich, rozpoznawać będą sądy cywilne, stosownie do swej właściwości". Właściwość tę zaś normują art. 2 do 5 powyższych przepisów przechodnich. Artykuły te opiewają:

Art. 2. Rozpoznawaniu sądów pokoju ulegają:

1. w sprawach cywilnych, mających za przedmiot spory majątkowo-prawne:

a) sprawy, których przedmiot nie przenosi tysiąca marek polskich;

b) sprawy, o przywrócenie utraconego lub zakłóconego posiadania oraz używania służebności, jeżeli od chwili utraty lub zakłócenia nie upłynął rok jeden;

c) żądania zabezpieczenia dowodów w sprawach jeszcze nie wyto-

czonych, bez ograniczenia sumy, jeżeli przedsięwzięcie środków zabezpieczenia dowodów nie cierpi zwłoki (art. 824 ust. post. cyw.);

d) sprawy działowe, dotyczące drobnej własności ziemskiej poza obrębem miast, o ile majątek, działom ulegający, nie przenosi jednej włóki (30 polskich morgów) ziemi i niema tam innych budynków, oprócz niezbędnych w zwykłem gospodarstwie, a wartość ruchomości nie przenosi trzech tysięcy marek polskich;

2. wszelkie sprawy sądownictwa niespornego, które dotychczas należały do sądów pokoju i gminnych.

Rozpoznaniu sądów pokoju bez względu na wartość przedmiotu sporu nie ulegają:

a) sprawy o własność nieruchomą i o prawa rzeczowe, dotyczące nieruchomości, z wyjątkiem wymienionych w poprzednim ustępie (art. 2, ust. 1. punkt d);

b) spory o przywileje, wynalazki i prawa autorskie;

c) sprawy, w których biorą udział instytucje skarbowe, z wyjątkiem spraw o przywrócenie utraconego lub zakłóconego posiadania.

Art. 3. Rozpoznaniu sądów okręgowych ulegają następujące sprawy cywilne:

1. w pierwszej instancji: wszelkie sprawy zarówno sporne, jak i sądownictwa niespornego, dla których nie są właściwe sądy pokoju lub sądy specjalne (konsystorskie), jak również sprawy o zarządzenie nadzoru celem uniknięcia upadłości, tudzież zgłoszenia o wciągnięcie do rejestru firmowego (ksiąg jawności handlowej) i wogóle wszelkie funkcje, które na mocy rozporządzeń jenerał-gubernatora warszawskiego ulegały rozpoznaniu Cesarsko-niemieckich sądów okręgowych.

2. w drugiej instancji: skargi apelacyjne i incydentalne na wyroki i decyzje sądów pokoju oraz wydziałów hipotecznych przy tychże sądach.

Apelacja nie służy w sprawach, w których suma sporu nie przenosi stu marek, z wyjątkiem spraw o należność za pracę lub służbę.

Art. 4. Rozpoznaniu sądów apelacyjnych ulegają sprawy z apelacji lub skarg incydentalnych na wyroki i decyzje sądów okręgowych, wydane w pierwszej instancji.

Art. 5. Sąd Najwyższy orzeka w sprawach, które przychodzą pod jego rozpoznanie wskutek skargi stron na ostateczne wyroki sądu okręgowego lub apelacyjnego w drodze kasacji, restytucji lub opozycji trzeciego.

c) Obecnie możemy zrozumieć określenia kompetencji urzędów ziemskich, utworzonych dekretem Rady Reg., dokonane w podanej niżej pod 15) „tymczasowej instrukcji ogólnej".

Dekret Rady Reg., tworzący urzędy ziemskie, przekazał tym urzędom sprawy, które dotychczas należały do kompetencji władz włościańskich, o ile nie zostały przekazane innym władzom. Widzieliśmy, że taki wyjątek, bardzo doniosły, już nastąpił. Zacytowane przepisy przechodnie do ustawy o postępowaniu sądowem, przekazały sprawy sporne, dotychczas należące do kompetencji komisarzy włościańskich, sądom. Jest to reforma bardzo ważna, wyjmuje bowiem sprawy sporne z pod rozpoznawania administracyjnego. Instrukcja ogólna, podana niżej pod 15), utrzymuje ten stan i w art. 5, 6 i 7 określa dokładnie, które sprawy sporne należą do sądów, w myśl zacytowanych pod b) przepisów przechodnich do ustawy o postępowaniu sądowem, a które zostają oddane urzędom ziemskim.

Reszta kompetencji b. Komisarzy i wogóle władz włościańskich, została rozdzieloną między Komisarzy ziemskich (art. 8 i 9 instrukcji), a Komisję ziemską okręgową (art. 13 i 14 instrukcji). Przez powołanie w nawiasie dotychczasowych przepisów ułatwionem jest porównanie.

2. Organizacja urzędów ziemskich.

W organizacji urzędów ziemskich, jak ją unormował Dekret Rady Reg., nastąpiła zmiana wskutek powołania do życia Głównego Urzędu Ziemskiego.

Wedle dekretu Rady Reg. Komisarze ziemscy są organem przygotowującym materjał i doradczym, instancjami zaś rozstrzygającemi są Okręgowe Komisje Ziemskie i Główna Komisja Ziemska. Na czele tej ostatniej stał wedle dekretu Rady Reg. Minister Rolnictwa, on też sprawował naczelny nadzór nad wszystkiemi urzędami ziemskiemi.

Ustawa z dnia 22. VII. roku 1919 (wyżej pod 4), kreująca Główny Urząd Ziemski, przydzieliła do jego zakresu działania Organizację urzędów ziemskich, a rozp. Rady Ministrów z dnia 6. IX. roku 1919 (wyżej pod 5) wyłączyło z zakresu działania Ministerstwa Rolnictwa i D. P. i przekazało Głównemu Urzędowi Ziemskiemu „Główną Komisję Ziemską wraz z Komisjami Ziemskiemi Okręgowemi w Warszawie, Kielcach, Łomży, Lublinie, Piotrkowie, Płocku i Siedlcach". Wskutek tego wszędzie w miejsce Ministerstwa i Ministra Rolnictwa wstępuje w przepisach o Urzędach Ziemskich Główny Urząd Ziemski.

7. Dekret Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego w przedmiocie przepisów tymczasowych o Urzędach Ziemskich z dn. 11. X. roku 1918 poz. 22 d. pr. Kr. P. nr. 11.

My, Rada Regencyjna Królestwa Polskiego, postanowiliśmy i stanowimy, co następuje:

Do czasu wydania przez Sejm ustawy o urzędach ziemskich zastosowanie mieć będą przepisy do niniejszego dołączone.

Dan w Warszawie, dnia 11 października 1918 roku.

† *Aleksander Kakowski, arcybiskup, Józef Ostrowski, Zdzisław Lubomirski,* Prez. Ministrów: *w z. B. Broniewski,* Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych: *St. Dzierzbicki.*

PRZEPISY TYMCZASOWE O URZĘDACH ZIEMSKICH.

Dział I.

Organizacja i zakres działania urzędów ziemskich.

Art. 1. Celem wykonywania zarządu spraw ziemskich, należących do zakresu działania Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Koronnych i rozstrzygania sporów w zakresie tego zarządu, powołane zostają Urzędy Ziemskie.

Art. 2. W szczególności do zakresu działania Urzędów Ziemskich należą: sprawy dotyczące regulowania struktury gospodarstw rolnych, scalania gruntów, układu służebności, podziału gruntów wspólnych, meljoracyj rolnych i uregulowania obrotu ziemią, — wszelkie sprawy, jakie z mocy ustaw obowiązujących należały do kompetencji urzędów włościańskich wszystkich stopni, o ile nie zostały przekazane innym władzom, oraz te sprawy, jakie będą Urzędom Ziemskim przekazane przez ustawę lub rozporządzenie, albo polecenie rządowe.

A. Komisarze Ziemscy.

Art. 3. Komisarz Ziemski:

a) dokonywa, stosownie do przepisów prawa, czynności przygotowawczych i przeprowadza dochodzenia potrzebne do decydowania sprawy przez Komisję Ziemską Okręgową oraz uczestniczy w jej posiedzeniach z głosem doradczym;

b) pełni czynności szczególnie sobie przekazane przez ustawę lub rozporządzenie, albo polecenie rządowe.

Art. 4. Komisarzy Ziemskich mianuje Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych, który też, stosownie do ujawnionej potrzeby, wyznacza liczbę i siedziby Komisarzy w okręgu każdej Komisji Ziemskiej Okręgowej.

Art. 5. Do pomocy Komisarzowi Ziemskiemu przydana będzie potrzebna liczba podkomisarzy, mianowanych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych, oraz urzędników pomocniczych i kancelaryjnych (art. 18).

Podkomisarz może zastępować Komisarza we wszystkich jego czynnościach urzędowych.

B. Komisje Ziemskie Okręgowe.

Art. 6. Komisja Ziemska Okręgowa:

a) rozpoznaje w pierwszej instancji sprawy, rozstrzyga spory i wydaje decyzje w zakresie działania Urzędów Ziemskich;

b) zatwierdza sporządzone lub zaświadczone przez Komisarzy akty układów i inne czynności postępowania regulacyjnego;

c) rozpatruje zażalenia na czynności Komisarzy Ziemskich.

Art. 7. Liczbę, okręgi i siedziby Komisji Ziemskich Okręgowych ustali Rada Ministrów, na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych.

Art. 8. Komisję Ziemską Okręgową stanowią:

a) Prezes;

b) Inspektor Ziemski Okręgowy;

c) potrzebna liczba stałych członków, mianowanych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych z pośród osób, posiadających dostateczną znajomość prawa i stosunków rolnych;

d) potrzebna liczba członków, zaproszonych na przeciąg trzech lat przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Koronnych, na przedstawienie organizacyj zawodowych rolniczych, — wśród nich przynajmniej połowa przedstawicieli drobnej własności rolnej.

Art. 9. Prezesa Komisji Ziemskiej Okręgowej mianuje Rada Regencyjna, na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych.

Art. 10. Prezes Komisji Ziemskiej Okręgowej kieruje pracami Komisji, przewodniczy na posiedzeniach Komisji, ma nadzór ogólny nad Komisją, której przewodniczy, oraz nad działalnością Urzędów Ziemskich i urzędników pomocniczych w swoim okręgu.

Art. 11. W razie, jeżeli Prezes z jakichkolwiek powodów czynnym być nie może, zastępuje go w przewodniczeniu na posiedzeniach Komisji starszy nominacją lub wiekiem z pośród obecnych stałych członków Komisji, w pozostałych czynnościach Urzędów — Inspektor Ziemski Okręgowy.

Art. 12. Liczbę przedstawicieli rolników w Komisji Ziemskiej Okręgowej oraz spis instytucji powołanych do przedstawienia kandydatów ustala Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych co trzy lata.

Powołane instytucje przedstawiają kandydatów w podwójnej liczbie: połowę z nich Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych zaprasza na członków Komisji, pozostałych — na ich zastępców.

Członkowie Komisji — rolnicy — powoływani będą na posiedzenia kolejno, po dwóch na każde posiedzenie.

Członkowie Komisji wezwani na posiedzenie winni stawić się w oznaczonym terminie lub usprawiedliwić swoją nieobecność wo-

bec Prezesa Komisji zawczasu, aby dać możność powołania następnego z kolei członka lub zastępcy.

Nieusprawiedliwione niestawiennictwo pociąga za sobą nałożenie przez Prezesa Komisji kary pieniężnej do stu marek.

Członek Komisji po raz trzeci nie przybywający na posiedzenie bez usprawiedliwienia będzie ponadto wykreślony z listy członków Komisji.

Art. 13. Dla prawomocności decyzji Komisji konieczną jest obecność przynajmniej trzech osób, w tej liczbie: przewodniczącego, jednego stałego członka Komisji oraz przedstawiciela rolników, reprezentującego drobną własność rolną.

Art. 14. W razie niemożności przybycia na posiedzenie Komisji, Inspektor Ziemski Okręgowy deleguje zamiast siebie jednego z podwładnych sobie Komisarzy.

Art. 15. Komisarze Ziemscy powoływani będą na posiedzenia Komisji, celem dawania potrzebnych wyjaśnień i referowania spraw przez siebie prowadzonych; będą oni mieli jedynie głos doradczy.

Komisja może powołać na posiedzenie biegłych z głosem doradczym.

Art. 16. Przy Komisji Ziemskiej Okręgowej urzęduje Inspektor Ziemski Okręgowy, mianowany przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych.

Art. 17. Inspektor Ziemski Okręgowy:

a) uczestniczy w posiedzeniach Komisji Ziemskiej Okręgowej oraz zastępuje jej Prezesa, stosownie do art. 11;

b) kieruje działalnością Komisarzy i urzędników pomocniczych i sprawuje nad nią nadzór techniczny.

Art. 18. W miarę potrzeby powołani będą urzędnicy techniczni, a mianowicie: rewident pomiarów, geometrzy, urzędnicy meljoracyjni i inni referenci specjalni.

Przy Komisji Ziemskiej Okręgowej urzęduje kancelarja, złożona z sekretarza, kancelistów i urzędników rachunkowych oraz służby.

Urzędników technicznych oraz sekretarzy komisji mianuje Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych: urzędników kancelarji i służbę mianuje Prezes Komisji Ziemskiej Okręgowej.

C. Główna Komisja Ziemska.

Art. 19. Główna Komisja Ziemska;

a) rozstrzyga w drugiej instancji sprawy, przychodzące pod jej rozpoznanie wskutek odwołania się stron od decyzji Komisji Ziemskich Okręgowych lub w drodze art. 59 ustawy niniejszej;

b) rozpoznaje sprawy, oddane sobie do zdecydowania przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych.

Art. 20. Główną Komisję Ziemską przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Koronnych stanowią:

a) Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych — jako Prezes;

b) wiceprezes Głównej Komisji Ziemskiej;

c) Główny Inspektor Ziemski;

d) potrzebna liczba członków stałych Komisji, mianowanych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych z pomiędzy osób, posiadających dostateczną znajomość prawa i stosunków rolnych;

e) potrzebna liczba członków, zaproszonych na przeciąg trzech lat przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych na przedstawienie organizacji zawodowych rolniczych, a wśród nich przynajmniej połowa przedstawicieli drobnej własności rolnej.

Art. 21. Wiceprezesa Głównej Komisji Ziemskiej mianuje Rada Regencyjna, na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych.

Wiceprezes Głównej Komisji Ziemskiej w zastępstwie Ministra kieruje pracami Głównej Komisji Ziemskiej, przewodniczy na jej posiedzeniach, ma nadzór nad Komisją Główną a także nad Komisjami i Urzędami Ziemskiemi Okręgowemi w zakresie kompetencji Komisji.

Jeżeli wiceprezes z jakichkolwiek powodów czynnym być nie może, zastępuje go w przewodniczeniu na posiedzeniach Głównej Komisji Ziemskiej starszy nominacją lub wiekiem z pośród obecnych członków stałych Komisji, a w pozostałych czynnościach urzędowych — Główny Inspektor Ziemski.

Art. 22. Głównego Inspektora Ziemskiego mianuje Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych.

Główny Inspektor Ziemski:

a) uczestniczy w posiedzeniach Głównej Komisji Ziemskiej;

b) kieruje działalnością Inspektorów Ziemskich Okręgowych i sprawuje nad nią nadzór techniczny.

Art. 23. W przedmiocie powoływania do udziału w Głównej Komisji Ziemskiej i uczestniczenia w jej posiedzeniach przedstawicieli rolników ma zastosowanie art. 12 ustawy niniejszej.

Art. 24. Dla prawomocności decyzji Głównej Komisji Ziemskiej konieczną jest obecność przynajmniej 5 osób: w tej liczbie przewodniczącego, Inspektora Głównego, jednego członka stałego Komisji oraz dwóch przedstawicieli rolników, a z nich przynajmniej jeden winien być przedstawicielem drobnej własności rolnej.

Inspektora Głównego może zastępować z upoważnienia Ministra inny urzędnik Ministerstwa.

Art. 25. Główna Komisja Ziemska może wzywać na posiedzenia Inspektorów i Komsarzy oraz biegłych celem wysłuchania ich wyjaśnień. Wezwani nie mają prawa głosu w Komisji.

Art. 26. Personel techniczny i kancelaryjny, niezbędny dla prac Głównej Komisji Ziemskiej, złożony z potrzebnej liczby referentów specjalnych, sekretarzy i innych urzędników, wyznaczony będzie przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych.

D. Nadzór.

Art 27. Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych sprawuje naczelny nadzór służbowy nad wszystkiemi Urzędami Ziemskiemi.

Nadto sprawują nadzór: Wiceprezes Komisji Głównej i Prezesi Komisyj Okręgowych, oraz Inspektor Główny i Inspektorzy Okręgowi w zakresie, wskazanym w tekście niniejszej ustawy.

Dział II.

POSTĘPOWANIE W URZĘDACH ZIEMSKICH.

Art. 28. Zakres działania Urzędów Ziemskich Okręgowych obejmuje sprawy, dotyczące nieruchomości położonych w ich okręgach.

Jeżeli nieruchomość leży w kilku okręgach lub z innego powodu wyniknie spór pomiędzy urzędami okręgowemi co do ich właściwości, rozstrzyga Główna Komisja Ziemska.

Art. 29. Jeżeli w toku sprawy okaże się, że nie należy ona do zakresu działania Komisji Ziemskiej Okręgowej, Komisja winna niezwłocznie umorzyć sprawę, jeżeli nie należy ona do Urzędów Ziemskich wogóle lub przekazać właściwej Komisji Ziemskiej, celem dalszego biegu.

Art. 30. Powzięte prawomocne decyzje Komisji Ziemskich mają moc i znaczenie wyroku sądowego.

Art. 31. Przy postępowaniu regulacyjnem (scalaniu gruntów, układzie służebności itp. regulowaniu struktury gospodarstw rolnych) przygotowanie sprawy, sporządzenie projektu i przedłożenie go do zatwierdzenia należy do Komisarzy Ziemskich; rozpatrzenie i zatwierdzenie projektów oraz rozporządzenie o wykonaniu zatwierdzonych planów należy do Komisji Ziemskiej Okręgowej, a w wypadkach odwołania się stron od decyzji Komisji Ziemskiej Okręgowej — do Głównej Komisji Ziemskiej.

Art. 32. Urzędnicy Ziemscy i członkowie Komisji ulegają wyłączeniu na ogólnych zasadach wyłączenia sędziów w sprawach cywilnych (art. 667 i nast. Ust. Post. Cyw.)

Żądanie wyłączenia zgłaszać należy do właściwej Komisji Ziemskiej. Wyłączeni nie mogą brać udziału w rozstrzyganiu spraw, ani pełnić czynności przygotowawczych lub wykonawczych.

Art. 33. Osoby zainteresowane, uprawnione do uczestnictwa w sprawie, mogą brać udział w postępowaniu przed Urzędami Ziemskiemi osobiście lub powierzyć zastępstwo pełnomocnikom.

Nieletni pozbawieni zdolności działania prawnego biorą udział w sprawie za pośrednictwem swoich opiekunów i kuratorów (zastępców prawnych).

Dla nieobecnych winni być wyznaczeni w drodze właściwej kuratorowie.

Upoważnienie do zastępstwa może być udzielone na piśmie lub ustnie.

Od instytucji, stowarzyszeń i innych osób prawnych występują ich pełnomocnicy prawni.

Przewodniczący w Komisji albo Komisarz ma prawo zażądać obrania pełnomocnika do występowania w tym wypadku, jeżeli grupa zainteresowanych wynosi więcej niż 5 osób.

Nie mogą być pełnomocnikami osoby wymienione w ustępie 2—13 art. 246 Ust. Post. Cyw.

Art. 34. Podania, zażalenia i skargi składać można w Urzędach Ziemskich na piśmie lub zgłaszać ustnie. W razie ustnego zgłoszenia urzędnik, któremu podanie, zażalenie lub skargę zgłoszono, sporządza protokuł, który podpisuje zgłaszający, a jeśli zgłaszający jest niepiśmienny, urzędnik spisujący protokuł zaznacza o tem w protokule i zaprasza inną osobę, która podpisuje za niepiśmiennego lub też stwierdza jako świadek treść protokułu.

Skargi kasacyjne winny być złożone na piśmie i winny odpowiadać warunkom art. 13 przep. przech. Ust. Post. Cyw.

Art. 35. Postępowanie w Urzędach Ziemskich wolne jest od opłat na rzecz skarbu.

Sposób obliczania, rozkładu i wypłacania przez osoby zainteresowane kosztów, związanych z postępowaniem regulacyjnem, czynności i rozmiaru kosztów, określą właściwe rozporządzenia w zależności od przedmiotu postępowania, rodzaju wykonanych Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych.

Do kosztów postępowania w sprawach spornych mieć będą zastosowanie przepisy tymczasowe o kosztach sądowych (Dział I, oddział V i VI).

Komisje Ziemskie mają prawo przyznania prawa ubogich na zasadach, wskazanych w przepisach tymczasowych o kosztach sądowych (Dział III).

A. Postępowanie u Komisarza Ziemskiego.

Art. 36. Komisarz Ziemski przyjmuje przekazane sobie przez Komisję lub złożone bezpośrednio ogłoszenia i podania osób zainteresowanych, dotyczące spraw, leżących w zakresie działania Urzędów Ziemskich, sprawdza okoliczności, wyłuszczone w podaniach, i wogóle przedsiębierze wszelkie czynności przygotowawcze, niezbędne do należytego wyjaśnienia sprawy i powzięcia decyzji przez Komisję w wypadkach, kiedy taka decyzja jest potrzebna.

Art. 37. Przy dokonywaniu powyższych czynności Komisarz ma prawo wzywać osoby zainteresowane, świadków i biegłych, celem ich zbadania, do miejsca swego urzędowania; jednakże, w miarę możności, Komisarz winien się starać o dokonywanie tych czynności w miejscu zamieszkania osób badanych wraz z jednoczesnem zbadaniem na miejscu stanu faktycznego sprawy.

Art. 38. W sprawach spornych Komisarz winien nakłaniać strony do załatwienia sporu polubownie. Układ pojednawczy będzie

wciągnięty do protokułu, podpisany przez strony i komisarza i przedstawiony do zatwierdzenia Komisji Ziemskiej Okręgowej. Strony, które zgodziły się na układ, nie mogą go zaskarżać.

Art. 39. Poszczególne czynności Komisarz może powierzyć do wykonania podkomisarzom i urzędnikom pomocniczym, miernicżym lub innym albo przekazać innemu komisarzowi, jeśli należy je wykonać w jego okręgu.

Art. 40. Komisarz Ziemski lub działający z jego upoważnienia urzędnik sporządza ze swych czynności protokuł osobiście lub przez powołanego w tym celu pisarza.

Protokuł powinien zawierać wskazania:

1) miejsca i daty czynności,

2) przedmiotu czynności,

3) osób obecnych i biorących udział w postępowaniu —

i powinien być stwierdzony przez podpis osób biorących udział w czynności i Komisarza lub zastępującego go urzędnika. Jeżeli osoby biorące udział w czynnościach, objętych protokułem, są niepiśmienne, należy postąpić, jak w art. 34 wskazano.

Art. 41. Zażalenia na czynności Komisarza Ziemskiego należy składać, trybem wskazanym w art. 34, na ręce Komisarza lub wprost do Komisji Ziemskiej Okręgowej w ciągu dni 14 od dokonanej czynności.

Art. 42. Zakończone dochodzenie Komisarz przesyła do Komisji Ziemskiej Okręgowej.

B. Postępowanie w Komisji Ziemskiej Okręgowej.

Art. 43. Po otrzymaniu akt dochodzenia komisarskiego lub w wypadkach, gdy sprawa tego nie wymaga, — bezpośrednio prezes Komisji Ziemskiej Okręgowej wyznacza posiedzenia Komisji, celem powzięcia decyzji.

Art. 44. Komisje Okręgowe Ziemskie rozstrzygają sprawy na posiedzeniach publicznych lub gospodarczych.

W sprawach spornych, w których polubowne załatwienie sprawy przez Komisarza nie nastąpiło, powzięcie decyzji stanowczej, mającej mieć znaczenie wyroku sądowego, poprzedzić winna rozprawa, na posiedzeniu publicznem Komisji odbyta, z zastosowaniem art. 324 i nast. Ust. Post. Cyw.

Wszelkie decyzje w postępowaniu regulacyjnem oraz decy-

zje incydentalne, porządkowe i przedstanowcze zapadać mogą na posiedzeniach gospodarczych.

Art. 45. Na posiedzenia publiczne winny być wzywane wszystkie osoby, biorące udział w rozpatrywanej sprawie. Nieobecność tych osób nie wstrzymuje jednak postępowania w Komisji.

Osoby postronne mogą być dopuszczane na posiedzenia publiczne w liczbie, nie przeszkadzającej prawidłowemu biegowi sprawy.

Art. 46. Posiedzenia gospodarcze odbywają się przy drzwiach zamkniętych, bez zawiadomienia osób zainteresowanych. Komisja ma prawo według swego uznania wzywać na posiedzenia gospodarcze osoby, które pragnęłaby przesłuchać.

Art. 47. Osoby obecne na posiedzeniach winny zachowywać spokój i porządek i bezzwłocznie wypełniać rozporządzenia przewodniczącego.

Przewodniczący ma prawo usunąć z sali posiedzeń osoby, nie stosujące się do jego zarządzeń. Mają w tym wypadku zastosowanie przepisy art. 618 Ust. Post. Kar.

Art. 48. Rozprawy w Komisjach Okręgowych Ziemskich prowadzone są ustnie pod kierunkiem przewodniczącego.

Członkowie Komisji oraz osoby w sprawie udział biorące mogą występować z wszelkiemi zapytaniami i oświadczeniami jedynie za pozwoleniem przewodniczącego.

Art. 49. Przewodniczący Komisji winien nakłaniać strony do załatwienia sporu polubownie. Układ pojednawczy zostanie wciągnięty do protokułu i podpisany przez strony oraz stwierdzony przez przewodniczącego i sekretarza.

Art. 50. Po zreferowaniu sprawy i złożeniu dodatkowych wyjaśnień przez Komisarza i strony, o ile są obecne, Komisja przystępuje do szczegółowego zbadania wszelkich okoliczności sprawy i przedstawionych przez strony dowodów. W tym celu Komisja z urzędu lub na żądanie stron sprawdza przedstawione dokumenty, zarządza badanie świadków, przeprowadza oględziny i badanie za pośrednictwem biegłych.

Przy badaniu świadków i sprawdzaniu dowodów Komisje Ziemskie stosują na ogół odpowiednie przepisy Ustawy Postępowania Cywilnego.

Komisja może powierzyć dokonanie pewnych czynności postępowania jednemu ze swoich członków lub Komisarzowi Ziem-

skiemu. W takim razie protokół dokonanych z polecenia Komisji czynności odczytany będzie na posiedzeniu.

Art. 51. Decyzje Komisji zapadają zwykłą większością głosów członków Komisji, obecnych na posiedzeniu. Przy równym podziale głosów rozstrzyga głos przewodniczącego, który głosuje ostatni.

Art. 52. Po dostatecznem wyjaśnieniu sprawy Komisja przystępuje do powzięcia decyzji. Podczas narad nad powzięciem decyzji, prócz decydującego składu Komisji i sekretarza, inne osoby nie mogą być obecne.

Art. 53. Decyzje Komisji ogłasza przewodniczący publicznie.

Decyzja w formie ostatecznej wraz z uzasadnieniem winna być ogłoszona, w miarę możności, niezwłocznie.

W sprawach skomplikowanych, kiedy opracowanie umotywowanej decyzji wymaga dłuższego czasu, może przewodniczący ogłosić na razie tylko krótką sentencję, zawierającą treść powziętej decyzji, wyznaczając zarazem dzień, nie później niż w ciągu dwóch tygodni, kiedy ma być ogłoszona decyzja w formie ostatecznej.

Art. 54. Ogłaszając decyzję, przewodniczący oznajmia o terminie i trybie jej zaskarżenia.

Termin zaskarżenia liczy się od daty ogłoszenia decyzji w formie ostatecznej.

Art. 55. Decyzje podpisuje przewodniczący oraz członkowie Komisji i sekretarz.

Decyzja w formie ostatecznej zawierać winna:

1) nazwę Komisji, miejsce i datę rozprawy i powzięcia decyzji,

2) skład członków Komisji, biorących udział w rozstrzygnięciu sprawy,

3) spis uczestników sprawy,

4) krótkie przedstawienie przedmiotu i okoliczności sprawy,

5) uzasadnienie powziętej przez Komisję decyzji,

6) treść powziętej decyzji.

Art. 56. Sentencja ogłaszana osobno, przed wygotowaniem decyzji, zawierać winna szczegółu, wskazane w p. p. 1, 2, 3 i 6 poprzedniego artykułu.

Art. 57. Protokuł posiedzenia Komisji prowadzi sekretarz Komisji pod kierunkiem przewodniczącego.

Protokuł rozprawy publicznej ma być sporządzony dla każdej sprawy osobno. Protokuł zawierać winien;

1) nazwę Komisji, miejsce i datę posiedzenia,

2) skład Komisji,

3) spis osób, biorących udział w sprawie, obecnych na posiedzeniu,

4) przebieg rozpraw i krótka treść oświadczeń i zeznań stron, biegłych i świadków i wogóle osób uczestniczących w sprawie,

5) wynik rozpraw,

Art. 58. Decyzje powzięte przez Komisję Ziemską Okręgową w pierwszej instancji ulegają zaskarżeniu przez strony, w ciągu miesiąca od daty ich ogłoszenia, do Głównej Komisji Ziemskiej.

Skargi podawać należy na piśmie lub zgłaszać ustnie do protokułu tej Komisji, która decyzje wydała (art. 34).

Art. 59. W wypadkach, kiedy Prezes Komisji Ziemskiej Okręgowej ze względów zasadniczych uzna to za niezbędne, może on, w ciągu pozostawionego do zaskarżenia terminu miesięcznego od ogłoszenia decyzji Komisji uzyskać upoważnienie Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych na przeniesienie sprawy do rozpatrzenia w drugiej instancji w Głównej Komisji Ziemskiej.

Jeżeli Minister upoważnienia takiego udzieli, sprawa będzie przesłana do Głównej Komisji Ziemskiej, jak w wypadku odwołania się stron.

Art. 60. Na decyzje Komisji Ziemskiej Okręgowej, zapadłe wskutek zażalenia na czynności Komisarza (art. 41), oraz na wszelkie inne decyzje incydentalne Komisji Ziemskiej Okręgowej służy zażalenie do Głównej Komsji Ziemskiej w ciągu dni 14 od ogłoszenia decyzji.

Art. 61. Bieg terminów wyznaczonych na podawanie skarg i zażaleń rozpoczyna się od dnia następującego po dniu ogłoszenia decyzji. Jeżeli ostatni dzień terminu jest dniem świątecznym, to termin upływa z końcem następnego dnia powszedniego.

Niema uchybienia terminu, jeśli przed jego upływem skargę lub zażalenie wysłano pocztą w miejscowości, będącej siedzibą tej Komisji Ziemskiej, do której skargę należało złożyć.

C. Postępowanie w Głównej Komisji Ziemskiej.

Art. 62. Artykuły 44—57 o postępowaniu w Komisji Ziem-

skiej Okręgowej mają zastosowanie do postępowania w Głównej Komisji Ziemskiej.

Art. 63. Decyzje Głównej Komisji Ziemskiej są ostateczne.

Decyzje Głównej Komisji Ziemskiej w sprawach spornych ulegają zaskarżeniu do Sądu Najwyższego w wypadkach przewidzianych w Ust. Post. Cyw. dla zaskarżenia ostatecznych wyroków sądów cywilnych (art. 792 i nast. Ust. Post. Cyw.)

Terminy i sposób postępowania w przedmiocie skarg kasacyjnych stosować się będą do odpowiednich przepisów Ust. Post. Cyw. i organizacji Sądu Najwyższego.

Art. 64. Decyzje Głównej Komisji Ziemskiej, powzięte wskutek zażaleń, wniesionych w trybie art. 60, zaskarżeniu do Sądu Najwyższego nie ulegają.

Art. 65. Regulamin posiedzeń gospodarczych opracuje dla siebie i dla Komisji Ziemskiej Okręgowej Główna Komisja Ziemska.

Decyzje powzięte na posiedzeniach gospodarczych Komisji Ziemskiej Okręgowej lub Głównej Komisji Ziemskiej winny być wciągnięte do dziennika posiedzeń Komisji. O treści tych decyzji Komisje powiadamiają osoby zainteresowane za pośrednictwem policji lub urzędów gminnych. Termin zażalenia liczyć się będzie od powiadomienia osoby zainteresowanej o treści decyzji.

D. Wykonanie decyzji.

Art. 66. Decyzje Głównej Komisji Ziemskiej Okręgowej, które wskutek niezaskarżenia w terminie uzyskały moc prawną, decyzje ostateczne tudzież decyzje zaopatrzone rygorem natychmiastowej wykonalności — ulegają wykonaniu, trybem przepisanym przez Ust. Post. Cyw. dla wyroków sądowych, przez komorników i władze administracyjne (starostów i wójtów).

Tym samym trybem ulegają wykonaniu zarządzenia Prezesa Komisji Ziemskiej z mocy art. 12, 23 i 47 ustawy niniejszej.

Przepisy przechodnie.

Art. 67. Do czasu mianowania potrzebnej liczby stałych członków Komisji Ziemskiej Okręgowej oraz Głównej Komisji Ziemskiej, uzupełnienie składu tych Komisji nastąpi w drodze delegowania przez Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Koronnych potrzebnej liczby członków każdej Ko-

misji Ziemskiej z pomiędzy osób posiadających kwalifikacje sędziowskie dla Komisji Ziemskich Okręgowych (art. 8 c) i kwalifikacje sędziów apelacyjnych dla Głównej Komisji Ziemskiej (art. 20 d) oraz w miarę możności obeznanych ze stosunkami rolnemi.

Art. 68. O ile nie zostało postanowione inaczej, czynności byłych Komisarzy włościańskich przechodzą na Komisarzy Ziemskich, czynności Urzędów Gubernjalnych do spraw włościańskich oraz Urzędów Specjalnych przy tych urzędach — na Komisje Ziemskie Okręgowe, czynności do spraw włościańskich gubernji Królestwa Polskiego przy Wydziale Ziemskim Rosyjskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych — na Główną Komisję Ziemską; czynności II Departamentu Rosyjskiego Senatu Rządzącego na Królewsko-Polski Sąd Najwyższy.

Art. 69. Rozporządzenie wykonawcze do niniejszej ustawy oraz szczegółowe przepisy w przedmiocie postępowania w urzędach ziemskich wyda Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych.

Art. 70. Przepisy niniejsze zyskują moc obowiązującą z dniem ich ogłoszenia w Dzienniku Praw Królestwa Polskiego.

† *Aleksander Kakowski, arcybiskup, Józef Ostrowski, Zdzisław Lubomirski,* Prez. Ministrów: *w z. B. Broniewski,* Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych: *St. Dzierzbicki.*

8. Postanowienie Rady Ministrów z dn. 19. X. r. 1918 l. 25 d. pr. Kr. P. nr. 13.

Rada Ministrów Królestwa Polskiego postanowiła:

Stosownie do artykułu 7 Przepisów Tymczasowych o Urzędach Ziemskich ustanowione zostają na razie następujące Komisje Ziemskie Okręgowe:

1) w Warszawie, obejmująca powiaty: Warszawski, Błoński, Grójecki, Mińsko-Mazowiecki, Radzymiński, Siedlecki, Węgrowski, Sokołowski, Łukowski, Garwoliński, Bialski, Janowski, Radzyński, Włodawski, Łowicki, Sochaczewski, Skierniewicki, Rawski, Płocki, Sierpecki, Lipnowski, Rypiński, Płoński, Mławski, Przasnyski, Ciechanowski, Makowski, Pułtuski.

2) w Łomży, obejmująca powiaty: Łomżyński, Ostrołęcki, Kolneński, Mazowiecki, Szczuczyński, Ostrowski.

3) w Łodzi, obejmująca powiaty: Łódzki, Brzeziński, Łęczycki, część powiatu Łaskiego, należąca do okręgu sądowego Łódzkiego, części powiatów: Częstochowskiego i Wieluńskiego, nale-

żące do okręgu sądowego Częstochowskiego, część powiatu Będzińskiego, należąca do okręgu sądowego Będzińskiego, powiat Włocławski, Kutnowski, Gostyński, Nieszawski, Kaliski, Turecki, Sieradzki, Koniński, Słupecki, Kolski.

4) w Kielcach, obejmująca powiaty: Kielecki, Jędrzejowski, Stopnicki, Włoszczowski, Miechowski, Olkuski, Pińczowski, Konecki, Opoczyński, Sandomierski, Opatowski, Piotrkowski, Radomskowski i część powiatów: Częstochowskiego, Łaskiego, Wieluńskiego i Będzińskiego, należące do okręgu sądowego Piotrkowskiego.

5) w Lublinie, obejmująca powiaty: Lubelski, Puławski, Lubartowski, Janowski, Krasnostawski, Chełmski, Zamojski, Biłgorajski, Tomaszowski, Hrubieszowski, Radomski, Kozienicki, Iłżecki.

W Warszawie, dnia 19 października 1918 roku.

Za Prezydenta Ministrów: *B. Broniewski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych: *St. Dzierzbicki.*

9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22. XII. roku 1918 poz. 85 d. pr. p. p. nr. 3 z roku 1919.

Zmieniając i uzupełniając postanowienie z dnia 19 października 1918 r., na mocy art. 7 przepisów tymczasowych o Urzędach Ziemskich Rada Ministrów postanowiła:

Art. 1. Z dniem 1 stycznia 1919 roku zostają utworzone następujące Komisje Ziemskie Okręgowe:

1) w Warszawie, obejmująca powiaty: Warszawski, Mławski, Przanyski, Ciechanowski, Makowski, Płoński, Pułtuski, Radzymiński, Mińsko-Mazowiecki, Garwoliński, Grójecki, Błoński, Sochaczewski, Łowicki, Skierniewicki i Rawski;

2) w Łomży, obejmująca powiaty: Łomżyński, Szczuczyński, Koleński, Ostrołęcki, Wysoko-Mazowiecki, Ostrowski, Augustowski, Suwalski, Sejneński, Białostocki, Sokólski i Bielski;

3) w Płocku, obejmująca powiaty: Płocki, Sierpcki, Rypiński, Lipieński, Nieszawski, Włocławski, Kucieński i Gostyński;

4) w Łodzi, obejmująca powiaty: Łódzki, Słupecki, Kolski, Łęczycki, Brzeziński, Koniński, Turecki, Kaliski, Sieradzki, Łaski, Wieluński, Piotrkowski, Częstochowski, Radomskowski i Będziński;

5) w Kielcach, obejmująca powiaty: Kielecki, Opoczeński, Radomski, Kozienicki, Konecki, Iłżecki, Włoszczowski, Jędrzejowski, Stopnicki, Opatowski, Sandomierski, Olkuski, Miechowski i Pińczowski;

6) w Lublinie, obejmująca powiaty: Lubelski, Puławski, Lubartowski, Chełmski, Janowski, Zamojski, Krasnystawski, Hrubieszowski, Biłgorajski i Tomaszewski;

7) w Siedlcach, obejmująca powiaty: Siedlecki, Węgrowski, Sokołowski, Konstantynowski, Łukowski, Radzyński, Bialski i Włodawski.

Art. 2. Komisje Ziemskie Okręgowe w Warszawie, Łodzi, Kielcach, Łomży i Lublinie przekażą właściwym Komisjom sprawy należące do ich zakresu działania, stosownie do powyższego podziału okręgów.

Art. 3. Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych wyda niezbędne zarządzenia wykonawcze.

Warszawa, dn. 22 grudnia 1918 r.

Prezydent Ministrów: *Moraczewski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *w z. Z. Chmielewski.*

10. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie przeniesienia siedziby Komisji Ziemskiej Okręgowej z Łodzi do Piotrkowa z dnia 28. I. 1919 poz. 125 d. p. p. p. nr. 10.

Art. 1. Siedziba Komisji Ziemskiej Okręgowej w Łodzi przeniesiona zostaje do Piotrkowa.

Art. 2. Komisja Ziemska Okręgowa w Łodzi od chwili wydania niniejszego postanowienia nazywać się będzie: Komisja Ziemska Okręgowa w Piotrkowie.

Art. 3. Okrąg Komisji Ziemskiej Okręgowej w Piotrkowie pozostaje niezmieniony.

Art. 4. W celu wykonania niniejszego rozporządzenia Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych poczyni odpowiednie zarządzenia.

Warszawa, dn. 28 stycznia 1919 r.

Prezydent Ministr.: *I. J. Paderewski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

11. Rozporządzenie Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w przedmiocie wyznaczenia siedzib Komisarzy Ziemskich z dnia 25. X. 1919 (M. p. nr. 235).

Art. 1. Na mocy art. 4. Przepisów Tymczasowych o Urzędach Ziemskich z dnia 11 października 1918 roku (Dz. Praw. nr.11, poz. 22), oraz ustawy z dnia 22 lipca 1919 roku (Dz. Praw nr. 63, poz. 376) w przedmiocie utworzenia Głównego Urzędu Ziemskiego ustanowione zostają następujące siedziby Komisarzy Ziemskich:

A. W okręgu Komisji Ziemskiej w Warszawie:

1) w Warszawie na powiaty Warszawski i Błoński,
2) w Radzyminie na pow. Radzymiński,
3) w Grójcu na powiat Grójecki,
4) w Mińsku Mazowieckim na powiat Mińsko-Mazowiecki,
5) w Rawie na powiat Rawski i Skierniewicki,
6) w Łowiczu na powiat Łowicki i Sochaczewski,
7) w Garwolinie na powiat Garwoliński,
8) w Pułtusku na powiat Pułtuski,
9) w Makowie na powiat Makowski,
10) w Płońsku na powiat Płoński,
11) w Ciechanowie na powiat Ciechanowski i Przasnyski,
12) w Mławie na powiat Mławski,

B) W okręgu Komisji Ziemskiej w Łomży:

1) w Łomży na powiat Łomżyński,
2) w Kolnie na powiat Kolneński,
3) w Ostrołęce na powiat Ostrołęcki,
4) w Ostrowiu na powiat Ostrowski,
5) w Wysokiem Mazowieckiem na powiat Wysoko-Mazowiecki,
6) w Grajewie na powiat Szczuczyński,
7) w Suwałkach na powiat Suwalski, Sejneński i Augustowski,
8) w Białymstoku na powiat Białostocki i Sokólski,
9) w Bielsku na powiat Bielski.

C) W okręgu Komisji Ziemskiej w Siedlcach:

1) w Siedlcach na powiat Siedlecki,
2) w Sokołowie na powiat Sokołowski,
3) w Węgrowie na powiat Węgrowski,
4) w Łukowie na powiat Łukowski.

5) w Białej na powiat Bialski i Konstantynowski,
6) w Radzyniu na powiat Radzyński,
7) w Włodawie na powiat Włodawski,

D) W okręgu Komisji Ziemskiej w Lublinie:

1) w Lublinie na powiat Lubelski,
2) w Lubartowie na powiat Lubartowski,
3) w Puławach na powiat Puławski,
4) w Janowie na powiat Janowski,
5) w Krasnymstawie na powiat Krasnostawski,
6) w Chełmie na powiat Chełmski,
7) w Hrubieszowie na powiat Hrubieszowski i Tomaszowski,
8) w Zamościu na powiat Zamoyski i Biłgorajski.

E) W okręgu Komisji Ziemskiej w Płocku,

1) w Płocku na powiat Płocki i Sierpski,
2) w Rypinie na powiat Rypiński i Lipnowski,
3) w Włocławku na powiat Włocławski i Nieszawski,
4) w Kutnie na powiat Kutnowski,
5) w Gostyninie na powiat Gostyński,

F) W okręgu Komisji Ziemskiej w Piotrkowie:

1) w Piotrkowie na powiat Piotrkowski i Noworadomski,
2) w Częstochowie na powiat Częstochowski i Będziński,
3) w Wieluniu na powiat Wieluński,
4) w Łodzi na powiat Łódzki i Brzeziński,
5) w Łęczycy na powiat Łęczycki,
6) w Łasku na powiat Łaski,
7) w Sieradzu na powiat Sieradzki,
8) w Kaliszu na powiat Kaliski, Koniński i Słupecki,
9) w Turku na powiat Turecki i Kolski,

G) W okręgu Komisji Ziemskiej w Kielcach:

1) w Kielcach na powiat Kielecki,
2) w Jędrzejowie na powiat Jędrzejowski i Włoszczowski,
3) w Miechowie na powiat Miechowski i Olkuski,
4) w Busku na powiat Stopnicki i Pińczowski [1]),
5) w Sandomierzu na powiat Sandomierski,

---

[1]) Dla powiatu Pińczowskiego ustanowioną została siedziba Kom. z. w Pińczowie rozporządzeniem z dn. 26. XI. r. 1919 (Mon. P. nr. 262).

6) w Opatowie na powiat Opatowski i Iłżecki,

7) w Radomiu na powiat Radomski,

8) w Kozienicach na powiat Kozienicki,

9) w Końskich na powiat Konecki [1]),

10) w Opocznie na powiat Opoczyński [2]),

Art. 2. Prezesi Komisji Ziemskich Okręgowych wydadzą zarządzenia w zakresie swej władzy, aby w powyżej wymienionych miejscowościach od dnia 1 listopada r. b. Kancelarje Komisarzy Ziemskich zostały otwarte.

Warszawa, dnia 25 października 1919 roku.

Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: *Stefczyk.*

12. Tymczasowa Instrukcja ogólna dla urzędników ziemskich (Monitor pol. Nr. 72 z r. 1918).

Art. 1. W celu przeprowadzenia czynności przygotowawczych do utworzenia Urzędów Ziemskich Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Koronnych wysyła urzędników (komisarzy i podkomisarzy ziemskich)

a) do miejscowości, w których mają być utworzone Okręgowe Komisje Ziemskie i

b) do miejscowości, z których nadeszły do Ministerstwa zgłoszenia o konieczności przystąpienia do robót komasacyjnych.

Art. 2. Urzędnicy (komisarze) wysyłani do miejscowości, wymienionych w artykule 1 p. a, mają za zadanie:

a) porozumienie się na miejscu z organizacjami rolniczemi i społecznemi i zebranie potrzebnego materjału co do spraw, tyczących się scalania gruntów, likwidacji serwitutów, podziału wspólnot i t. d., które będą należały do kompetencji władz ziemskich,

b) porozumiewanie się z odpowiedniemi władzami administracyjnemi w tym samym przedmicie, w szczególności zaś w sprawie przejęcia akt oraz spraw bieżących po b. komisarzach i urzędach gubernjalnych do spraw włościańskich,

c) gromadzenie materjału i roztoczenie nad nim opieki,

---

[1]) Zacytowane rozp: z 26. XI. roku 1919 rozszerza ten Komisarjat na powiat Opoczyński.

[2]) Zacytowane rozp. znosi ten Komisarjat.

aby w chwili powołania przez Władze Urzędów Ziemskich mógł im być przekazany.

Art. 3. Urzędnicy (podkomisarze) wysyłani do miejscowości, wymienionych w artykule 1 p. a mają za zadanie:

a) zbieranie danych statystycznych co do stanu drobnej własności,

b) udzielanie ludności wskazówek co do prowadzenia prac komasacyjnych i innych, związanych z regulowaniem struktury drobnych gospodarstw,

c) sprawdzenie prawomocności uchwał wywołujących, nadesłanych przez gromady pragnące scalić swe grunta,

d) omówienie i ustalenie wspólnie z gromadą wiejską najbardziej racjonalnego projektu scalania gruntów, który ma być w przyszłości zatwierdzony,

e) przystąpienie do prac wstępnych, związanych z wykonaniem tego projektu, jako to: pomiaru gruntów, o ile wieś nie posiada wiarogodnych planów, projektowanie zamiany gruntów, koniecznej przy przyszłej komasacji i t. p.

Art. 4. Przy wykonywaniu wyszczególnionych wyżej wstępnych czynności należy do chwili wydania nowego prawa kierować się przepisami praw z dn. 14/VI 1910 r., 29/V 1911 r. i 16/VI 1912 r.

Art. 5. Przy zbieraniu materjałów urzędnicy Ministerstwa i Dóbr Koronnych korzystać będą z cyfr znajdujących się w urzędach gminnych.

Art. 6. Wszystkie czynności powyższe będą prowadzone pod kierunkiem i kontrolą Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Koronnych.

Art. 7. O czynnościach swych wymienieni urzędnicy będą składali Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Koronnych szczegółowe raporty miesięczne.

Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych: *St. Dzierzbicki.*

13. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych w przedmiocie urzędów ziemskich (Monitor pol. nr. 196 z r. 1918).

Na mocy art. 69 Przepisów Tymczasowych o urzędach ziemskich postanawiam co następuje:

Art. 1. Czynności, należące z mocy art. 1, 2 i 68 Przepisów Tymczasowych o urzędach ziemskich do zakresu działania poszczególnych władz ziemskich, a wykonywane dotąd przez okupacyjne

władze cesarsko-niemieckie oraz przez okupacyjne władze c. i k. austrjacko-węgierskie — wykonywać będą odpowiednie polskie władze ziemskie.

Art. 2. Postępowanie rozpoczęte i będące w toku u władz okupacyjnych zakończone będzie przez odpowiednie polskie władze ziemskie stosownie do powołanych przepisów i rozporządzeń, jakie będą w tej mierze wydane.

Art. 3. Władze ziemskie w odpowiednim zakresie otrzymają od niemieckich i austrjacko-węgierskich władz okupacyjnych akta spraw przez te władze prowadzonych, albo przejętych przez nie po byłych urzędach rosyjskich.

Art. 4. Roboty przygotowawcze, dotyczące scalania gruntów, układu służebności, meljoracji rolnych i wogóle regulowania struktury gospodarstw rolnych, przechodzą pod dozór władz ziemskich w tym stanie, w jakim się w chwili obecnej znajdują.

Art. 5. Objęcie władzy przez urzędy ziemskie w okręgu Lubelskim i Kieleckim nastąpić winno niezwłocznie, w pozostałych okręgach do dn. 15 listopada 1918 r.

Art. 6. Prezesi Komisji ziemskich w zakresie władzy swojej zarządzą faktyczne przejęcie akt i robót i wyznaczą w tym celu właściwych urzędników.

Warszawa, dnia 5. listopada 1918 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych: w z. *Janicki.*

14. Okólnik Nr. 1 Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych (Monitor pol. nr. 196 z r. 1918)

Do P. P. Wiceprezesa Głównej Komisji Ziemskiej i Prezesów Komisji Ziemskich Okręgowych.

Z dniem 17. października uzyskały moc obowiązującą przepisy tymczasowe o urzędach ziemskich, na których podstawie zostali panowie powołani do sprawowania czynności urzędowych.

Na dzień 15. listopada wyznaczyłem stosownie do art. 69 tych przepisów ostateczne przejęcie akt i spraw, prowadzonych przez urzędy okupacyjne lub będących w ich posiadaniu. Z dniem tym zatem całkowita działalność, zakreślona przez przepisy o Urzędach Ziemskich, będzie skupiona w rękach tych Urzędów.

Panowie Prezesi winni niezwłocznie poczynić niezbędne zarządzenia celem otworzenia biur i rozpoczęcia czynności urzędowych w zakresie przez Przepisy o Urzędach Ziemskich wskazanym.

W prowizorycznych instrukcjach, udzielonych urzędnikom ziemskim, zawarte zostały wskazówki tymczasowe, któremi się kierować należy przy rozpoczęciu urzędowania, jednakże żadne instrukcje nie będą w stanie wyczerpać tych wszystkich zadań i czynności, jakie do wykonania przypadną.

Obejmując władzę sobie powierzoną, Urzędy Ziemskie stanąć będą musiały, jak wszystkie nowe urzędy odrodzonej Polski, wobec konieczności samodzielnego kształtowania swoich prac i szukać najlepszego sposobu wykonania zadań, wskazanych w ustawie oraz podyktowanych przez potrzebę społeczną i obowiązek narodowy.

Zadanie należytego urządzenia stosunków rolnych w Polsce jest tak poważne i doniosłe, iż wymaga szczególnej troskliwości i umiejętności, od nich też w znacznym stopniu zależeć będzie pomyślność Ojczyzny i szczęśliwe rozwiązanie tych trudności, jakie kwestja rolna nastręczać może.

Pod względem formalnym objęcie władzy polegać będzie na tem, iż otwarte biura Komisji i Urzędów Ziemskich przyjmą wpływające zgłoszenia i sprawy i będą się starały zadość im uczynić w granicach swoich uprawnień. Pod względem znaczenia głębszego i istotnego objęcie władzy przez Urzędy Ziemskie w Polsce stać się powinno doniosłą chwilą w życiu narodu Polskiego.

Sprawa urządzenia stosunków rolnych w Polsce stosownie do wskazań, jakie da w tym względzie Sejm, będzie miała wykonawców swoich w urzędach ziemskich.

Dobro Ojczyzny i dobro ludu, który tę Ojczyznę stanowi, bezwzględna słuszność i sumienne wykonanie obowiązku, włożonego przez prawo i wolę społeczną, oto są drogowskazy, któremi kierować się muszą urzędy ziemskie w swojej obywatelskiej pracy organów państwowych Nowej Polski.

Rozpoczynając czynności, panowie Prezesi dadzą odpowiednie wskazówki i instrukcje podwładnym sobie urzędnikom.

Warszawa, dnia 5. października 1918 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych: w z. *Janicki.*

15. Tymczasowa instrukcja ogólna dla urzędów ziemskich, działających na obszarach b. zaboru rosyjskiego.

I. STOSOWANIE INSTRUKCJI.

Art. 1. Urzędy Ziemskie, działające na obszarach b. zaboru rosyjskiego, w swej organizacji wewnętrznej, postępowaniu i biu-

rowości winny stosować się ściśle do przepisów niniejszej instrukcji.

Wszelkie wątpliwości, na tle stosowania instrukcji niniejszej wynikające, rozstrzyga ostatecznie Główna Komisja Ziemska.

Art. 2. Komisje Ziemskie Okręgowe mogą w instrukcjach szczegółowych stanowić przepisy, których wydanie uznają za właściwe, w celu przestrzegania porządku i zapewnienia prawidłowego biegu spraw.

Art. 3. Instrukcje szczegółowe nie mogą zmieniać przepisów przez ustawy i instrukcję ogólną ustanowionych i wymagają zatwierdzenia Głównej Komisji Ziemskiej.

II. KOMPETENCJA URZĘDÓW ZIEMSKICH.

Art. 4. Do zakresu działania Urzędów Ziemskich należą: sprawy dotyczące regulowania struktury gospodarstw rolnych, scalania gruntów, układu służebności, podziału gruntów wspólnych melioracyj rolnych i regulowania obrotu ziemią, wszelkie sprawy, jakie z mocy ustaw obowiązujących należały do kompetencji urzędów włościańskich wszystkich stopni, o ile nie zostały przekazane innym władzom, oraz te sprawy, jakie będą Urzędom Ziemskim przekazane przez ustawę lub rozporządzenie, albo polecenie rządowi (art. 2 P. T. o urzędach ziemskich).

Art. 5. Sprawy sporne, które na zasadzie przepisów dotychczasowych ulegały jurysdykcji komisarzy do spraw włościańskich, rozpoznawać będą sądy cywilne, stosownie do ich właściwości (art. 6 P. T. o urządzeniu Sądownictwa).

Art. 6. W szczególności do kompetencji Urzędów Ziemskich nie należą: 1) spory o własność i posiadanie, 2) spory graniczne, 3) spory serwitutowe. Komisarz Ziemski ma jednak prawo i obowiązek przyjmowania spraw serwitutowych w celu polubownego ich załatwienia, uprzedzając strony, że w razie niedojścia do układu polubownego odeśle je na drogę sądową.

Art. 7. Do kompetencji Urzędów Ziemskich należą wszystkie inne prócz wymienionych w artykułach poprzednich spory, powstające przy postępowaniu regulacyjnem, jako to: spory co do rozmiaru i wartości działek gruntowych przed regulacją, oraz co do rozmiaru i wartości działek, tworzonych przez regulację; co do zamiany jednych przez drugie; co do sposobu i miejsca wyznaczenia nowych działek itp.

III. PODZIAŁ CZYNNOŚCI W URZĘDACH ZIEMSKICH.

Komisarz Ziemski.

Art. 8. Komisarz Ziemski na wyznaczonym mu obszarze (Komisarjat) dokonywa, stosownie do przepisów ustaw i niniejszej instrukcji, czynności przygotowawcze i przeprowadza dochodzenia potrzebne do decydowania sprawy przez Komisję Ziemską Okręgową (lit. A art. 3 P. T.)

Art. 9. W szczególności do zakresu działania Komisarza Ziemskiego należy:

1) zaświadczenie układów polubownych między właścicielami dóbr lub skarbem a włościanami w przedmiocie zniesienia służebności, zmian sposobu ich użytkowania, segregacji i zamiany użytków itp. (p. 1, art. 334 t. II Zb. pr.);

2) zaświadczanie umów dobrowolnych w przedmiocie zamiany gruntów w celu zniesienia szachownicy (jak wyżej);

3) zaświadczanie ważności uchwał zebrań gromadzkich w przedmiocie podziału gruntów wspólnych, oraz przedstawiania ich Komisji Ziemskiej Okręgowej (p. 10 art. 334 t. II Zb. pr.);

4) wydawanie zaświadczeń, stwierdzających prawo danej osoby do nabywania na własność i brania w zastaw osad i gruntów, t. zw. włościańskich (art. 94. t. IX. Zb. pr.);

5) wydawanie zaświadczeń na prawo korzystania z kredytu Polskiego Państwowego Banku Rolnego, stosownie do art. 10 jego statutu (Dz. Pr. 1919 r. nr. 12, poz. 134);

6) sporządzanie protokułów i przeprowadzanie dochodzenia w sprawach, tyczących się zmiany nazwisk oraz innych wpisów w tabelach likwidacyjnych i aktach nadawczych w wypadkach wskazanych w art. 218 i 221 t. IX Zb. pr. (p. 6 art. 334 t. II Zb. pr);

7) przeprowadzanie dochodzeń, stosownie do art. 214 t. IX Zb. pr., w sprawach dotyczących przynależności do tego lub innego gospodarza osady, co do której w tabelach likwidacyjnych i aktach nadawczych poczynione są adnotacje, — o ile nie zostanie zameldowany spór (p. 4 art. 334 t. II Zb. pr.);

8) badanie przedłożonych przez strony projektów w przedmiocie przymusowego podziału wspólnych pastwisk, sporządzanie takich projektów na żądanie gromad włościańskich, dokonywanie wszelkich czynności, zmierzających do usunięcia przeszkód, oraz

przedstawianie projektów ostatecznych wraz ze swą opinją Komisji Ziemskiej Okręgowej (art. 52—60 t. IX Zb. pr.);

9) sporządzanie i zaświadczanie projektów przymusowego podziału gruntów, stanowiących wspólną własność gromad wioskowych, osad miejskich i miast lub poszczególnych gospodarzy, oraz przedstawianie ich wraz ze swą opinją Komisji Ziemskiej Okręgowej (art. 81—84 i 86 t. IX Zb. pr.);

10) zaświadczanie uchwał wywołujących, oraz wszelkie czynności przygotowawcze w postępowaniu komasacyjnem, w szczególności sporządzanie projektów planów komasacyjnych, oraz przedstawianie ich do zatwierdzenia Komisji Ziemskiej Okręgowej.

W postępowaniu komasacyjnem Komisarz Ziemski kierować się będzie szczegółową instrukcją komasacyjną, jaką wyda Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych;

11) wydawanie rozporządzeń w przedmiocie przywrócenia uszkodzonych lub zniszczonych znaków pomiarowych i granicznych, ustawionych przez funkcjonarjuszy lub z rozporządzenia Urzędów Ziemskich, oraz pociąganie do odpowiedzialności sądowej winnych uszkodzenia lub zniszczenia tych znaków (art. 36, t. IX Zb. pr.);

12) nadzór nad przestrzeganiem ustaw i rozporządzeń w przedmiocie zbywania, dzierżawy, najmu, brania w zastaw, rozdrabniania własności ziemskiej, oraz wogóle w przedmiocie struktury gospodarstw rolnych i zawiadamianie Komisji Ziemskiej Okręgowej o wszelkich w tym względzie uchybieniach (p. 2 art. 336 t. II Zb. pr., art. 104 t. IX Zb. pr.);

13) określanie kosztów, należnych od stron z tytułu niedostarczonych robotników, podwód i materjałów dla dokonania robót ziemskich (art. 30 i 31 t. IX Zb. pr.);

14) opinjowanie na użytek urzędów ochrony lasów o projektach planów gospodarstwa leśnego w lasach obciążonych służebnościami i o zmianach w tych planach;

15) pełnienie czynności szczególnie sobie przekazanych przez ustawę lub rozporządzenie (lit. b. art. 3 P. T.);

16) wykonywanie wszelkich prac ziemskich na zlecenie Inspektora Ziemskiego, Komisji Ziemskiej Okręgowej lub władz nad niemi przełożonych;

17) kierowanie działalnością przydanych sobie do pomocy

podkomisarzy ziemskich oraz urzędników pomocniczych i kancelaryjnych (art. 5 i 18 P. T.):

Art. 10. Komisarz Ziemski, nie należąc do składu Komisji Ziemskiej Okręgowej, może być wzywany na jej posiedzenia w charakterze doradczym (art. 3, 15, 50 i 52 P. T.).

Podkomisarz Ziemski.

Art. 11. Podkomisarz Ziemski działa pod bezpośredniem kierownictwem Komisarza Ziemskiego, stosując się ściśle do jego wskazówek, przyczem może zastępować Komisarza we wszystkich jego czynnościach urzędowych, o ile sobie Komisarz pewnych czynności nie zastrzegł.

Żaden inny urzędnik oprócz Podkomisarza Ziemskiego nie może zastępować Komisarza w jego czynnościach urzędowych (art. 40 P. T.).

Art. 12. Przepis ust. i art. 11 instrukcji niniejszej nie dotyczy Podkomisarzy Ziemskich, sprawujących obowiązki Komisarza na wyznaczonym im obszarze (Komisarjat).

Komisja Ziemska Okręgowa.

Art. 13. Komisja Ziemska Okręgowa na podległym jej działalności obszarze wydaje w pierwszej instancji decyzję, rozpoznaje sprawy i rozstrzyga spory w zakresie właściwości Urzędów Ziemskich (art. 2 i 6 P. T.).

Art. 14. W szczególności do zakresu działania Komisji Ziemskiej Okręgowej należy:

1) zatwierdzanie zaświadczonych przez Komisarza Ziemskiego układów polubownych, uchwał i projektów, wymienionych pod liczbą 1, 2, 3, 9, 10 i 11 art. 9 niniejszej instrukcji;

2) rozstrzyganie w przedmiocie zmiany nazwisk i innych wpisów w tabelach likwidacyjnych i aktach nadawczych, w wypadkach, o których mowa pod L. 6 i 7 art. 9 niniejszej instrukcji;

3) rozstrzyganie w przedmiocie wniosków Komisarza Ziemskiego w wypadkach, gdy podział gruntów, będących we wspólnem posiadaniu kilku gromad lub gromad i pojedyńczych gospodarzy z innych wsi, nie będzie przez Komisarza uznany za obowiązkowy na życzenie części współwłaścicieli (p. 7, art. 335, t. II Zb. pr.);

4) wydawanie zezwoleń na nabycie gruntów w tych wypadkach, gdy ustawy zezwolenia takiego wymagają;

5) zatwierdzanie uchwał zebrań gminnych lub gromadzkich w przedmiocie aljenacji nieruchomych majątków gromadzkich, nabytych na mocy ukazów z dnia 19 lutego 1864 r. (p. 12 art. 335 i art. 283 t. II Zb. pr.);

6) rozstrzyganie spraw, dotyczących zajęcia przez przemysłowców górniczych działek gruntów, należących do włościan, w celu przeprowadzenia przedwstępnych badań górniczych; przedwstępne zatwierdzanie warunków porozumienia pomiędzy włościanami a przemysłowcami górniczymi w przedmiocie odstąpienia wzmiankowanych gruntów; określenie wysokości wynagrodzenia włościan oraz kaucji za zajęte dla badań działki powierzchni na wypadek nieosiągnięcia porozumienia stron oraz udzielania przemysłowcom górniczym pozwoleń na nabycie wzmiankowanych działek gruntu na własność (p. 11 art. 335 t. II Zb. pr. oraz art. 500, 502, 507 i 511 ustawy górniczej);

7) rozpoznawanie wszelkich sporów, wynikających na tle postępowania regulacyjnego (scalania gruntów, podziału wspólnot itp.), o ile spory te nie zostały wyraźnie zastrzeżone przez ustawy sądom cywilnym lub innym władzom i urzędom (art. 4—7 niniejszej instrukcji);

8) zawiadywanie na podległym jej obszarze pomiarami gruntów t. zw. ukazowych (p. 5 art. 335 t. II Zb. pr.);

9) rozstrzyganie w przedmiocie zmian, jakie poczynić należy w tabelach likwidacyjnych i w aktach nadawczych na skutek ścisłego pomiaru gruntów t. zw. ukazowych (art. 42 t. IX Zb. pr.);

10) rozstrzyganie w przedmiocie wpisania do tabel likwidacyjnych i aktów nadawczych lub ich kopji wpisów o zmianach, jakie nastąpiły w stanie posiadania włościańskiego i służebnościach wskutek układów polubownych (p. 14 art. 335 t. II Zb. pr. i art. 215—217 t. IX Zb. pr.);

11) wydawanie opinji dla użytku władz właściwych w sprawach dotyczących przyłączenia wsi, ich części oraz innych gruntów do osad miejskich lub wyłączenia pewnych gruntów z osad miejskich (p. 10 art. 335 t. II Zb. pr.);

12) wykonywanie niektórych czynności w przedmiocie organi-

zacji ziemskiej Kurpi w powiecie Ostrołęckim (p. 13 art. 335 t. II Zb. pr.);

13) nadzór nad przestrzeganiem ustaw i rozporządzeń w przedmiocie zbywania, dzierżawy, najmu, brania w zastaw, rozdrabniania własności ziemskiej i wogóle w przedmiocie struktury gospodarstw rolnych oraz w wypadkach przekroczeń odnośnych przepisów wszczynania akcji sądowej;

14) rozpoznawanie zażaleń na czynności Komisarzy i Podkomisarzy ziemskich (art. 41 P. T.);

15) wykonywanie innych czynności, przez ustawy i rozporządzenia Komisjom Ziemskim Okręgowym przekazanych.

Prezes Komisji Ziemskiej.

Art. 15. Prezes Komisji Ziemskiej Okręgowej kieruje pracami Komisji, wyznacza posiedzenia i przewodniczy na nich (art. 10 P. T.), mianuje urzędników kancelarji Komisji i kancelarji podległych jej Komisarzy Ziemskich od X kategorji włącznie, przedstawia Wice-Prezesowi Głównej Komisji Ziemskiej wnioski w przedmiocie mianowania, zwalniania i awansu urzędników pozostałych kategoryj (art. 18 P. T.), nakłada kary za niestawiennictwo na posiedzenia członków Komisji — rolników (art. 12 P. T.), oraz pełni wszelkie czynności przez ustawy lub niniejszą instrukcję szczególnie mu powierzone.

Art. 16. Prezes Komisji dbać winien o zgodne z ustawami i niniejszą instrukcją załatwianie spraw w Komisji, jako też o równomierny i celowy podział pracy pomiędzy członków i urzędników Komisji.

Art. 17. Prezes Komisji przestrzega jednolitego stosowania ustaw, urządza w tym celu konferencje odnośnych osób oraz prowadzi wykaz kwestji prawnych.

Art. 18. Prezes Komisji sprawuje nadzór ogólny nad wszystkiemi osobami, urzędującemi lub zatrudnionemi w Komisji, oraz nad działalnością komisarzy i podkomisarzy ziemskich, jako też przydanych im do pomocy urzędników w okręgu; w szczególności przestrzega ścisłego wykonywania przez nich swych obowiązków, bada wnoszone przeciw nim zażalenia, usuwa wszelkie nieprawidłowości przez odpowiednie zarządzenia, o ile to w poszczególnym wypadku nie zostało innym władzom zastrzeżone.

Art. 19. Reskrypty i zarządzenia władz wyższych, uwagi, które poczyni Główna Komisja Ziemska przy rozstrzyganiu poszczególnych spraw, a które służyć mają za wskazówkę na przyszłość, orzeczenia Sądu Najwyższego w sprawach, przychodzących pod jego rozpoznanie w trybie art. 63 P. T. o Urzędach Ziemskich, jak również zawiadomienia innych władz, mające związek z działalnością Urzędów Ziemskich, — Prezes Komisji podaje do wiadomości lub przekazuje do wykonania członkom Komisji, Inspektorowi Ziemskiemu oraz Komisarzom Ziemskim przez okólniki, wręczenie odpisów, wydanie zarządzeń prezydjalnych lub w inny sposób.

Art. 20. Do obowiązków Prezesa Komisji należy zarządzanie sprawami dotyczącemi stanu służby wszystkich osób, pracujących w Komisji i innych Urzędów Ziemskich okręgu; — pod tym względem winien on kierować się „Tymczasowemi Przepisami służbowemi dla urzędników państwowych“ (Dz. Pr. 1918 r. Nr. 6 poz. 13).

Art. 21. Do obowiązków Prezesa Komisji należy również zwierzchnie zarządzanie sprawami kasowemi (rachunkowością), archiwalnemi, biurowością, korespondencją. — składanie ogólnych sprawozdań z działalności Komisji, rewizja biurowości w kancelarji Komisji oraz w kancelarjach Komisarzy Ziemskich, wreszcie nadzór nad lokalami, przez Komisję i podległe jej urzędy zajmowanemi. Prezes Komisji składa co miesiąc Głównej Komisji sprawozdanie z działalności Komisji i Urzędów z dołączeniem sprawozdań Inspektora Ziemskiego i Rewidenta pomiarów o dokonanych inspekcjach robót i biur i rewizjach pomiarów.

Art. 22. Prezes Komisji dba o należyte zaopatrzenie oraz utrzymanie w porządku podręcznej bibljoteki Komisji.

Ar. 23. Polecenia i rozporządzenia Prezesa Komisji wciągane będą do księgi rozporządzeń prezydjalnych.

Inspektor Ziemski Okręgowy.

Art. 24. Inspektor Ziemski Okręgowy jest bezpośrednim pomocnikiem Prezesa Komisji oraz w razie potrzeby jego zastępcą, we wszystkich czynnościach prócz przewodniczenia na posiedzeniach Komisji (art. 11 P. T.).

W szczególności Inspektor Ziemski dbać winien o prawidłowy bieg dochodzeń komisarskich oraz wszelkich prac technicznych, a stąd kierować działalnością wykonawczą Komisarzy i podkomi-

sarzy ziemskich, rewidenta pomiarów, geometrów i personelu technicznego.

Art. 25. Inspektor Ziemski należy z urzędu do składu Komisji Ziemskiej i uczestniczy we wszystkich jej posiedzeniach osobiście lub przez delegowanego Komisarza Ziemskiego (art. 8, 14 i lit. b. art. 17 P. T.).

Art. 26. Na posiedzeniach Komisji Okręgowej Inspektor Ziemski referuje sprawy przekazane mu przez Prezesa Komisji.

Do każdej sprawy przychodzącej pod rozpoznanie Komisji winien Inspektor Ziemski dołączyć swą piśmienną opinję przed oddaniem sprawy do referatu.

Art. 27. Inspektor Ziemski winien dokonywać inspekcji (sprawdzenia na miejscu) konkretnych prac ziemskich w takiem stadjum, które się najbardziej do tej czynności nadaje.

Inspektor Ziemski wyjeżdża na inspekcje w porozumieniu z Prezesem komisji — na mocy delegacji, przez niego podpisanej.

Inspekcje mają na celu sprawdzanie na miejscu dokonywanych robót, bezpośrednie udzielanie wskazówek technicznych oraz wykonywanie rzeczywistego nadzoru nad całokształtem działalności i poszczególnemi czynnościami urzędników ziemskich.

Art. 28. Z przebiegu i wyniku każdej inspekcji Inspektor Ziemski sporządza szczegółowy protokuł, którego oryginał składa Prezesowi Komisji.

Art. 29. Inspektor Ziemski łącznie z Rewidentem pomiarów opracowuje projekty rozkładu robót i rozmieszczenia sił technicznych oraz przedstawia je do zatwierdzenia Komisji Okręgowej Ziemskiej, która zatwierdzone zakłady komunikuje Głównej Komisji Ziemskiej.

Członkowie stali.

Art. 30. Członkowie stali Komisji Ziemskiej Okręgowej są radcami prawnymi Komisji oraz referentami wszystkich zagadnień prawnych przychodzących pod rozpoznanie Komisji; kierują bezpośrednio pracami przydanych im do pomocy referentów prawnych, biorą udział w posiedzeniach Komisji według ustalonej przez Prezesa kolei, referują na nich sprawy przekazane im przez Prezesa, oraz zastępują Prezesa w przewodniczeniu stosownie do art. 11 P. T.

Art. 31. Członkowie stali dbać winni szczególnie, aby w dzia-

łalności Urzędów Ziemskich przestrzegane były ściśle przepisy ustaw i rozporządzeń, udzielać urzędnikom ziemskim wszelkich w tym względzie wyjaśnień oraz w razie zauważonych uchybień lub niedokładności projektować dla Prezesa odnośne okólniki; wnosić sporne kwestje prawne na posiedzenia gospodarcze Komisji, a w razie potrzeby proponować przekazanie ich do rozstrzygnięcia Głównej Komisji Ziemskiej; wreszcie pełnić wszelkie czynności przez ustawę lub rozporządzenia szczególnie im powierzone.

Członkowie rolnicy.

Art. 32. Członkowie Komisji Ziemskiej Okręgowej rolnicy nie są urzędnikami państwowymi; przy rozpoczęciu swych czynności składają przysięgę według formuły przepisanej dla ławników sądowych (art. 12 P. T.).

Art. 33. Członkowie Komisji rolnicy powoływani będą na posiedzenia stosownie do art. 12 P. T.

Art. 34. Prezes Komisji może powierzać członkom rolnikom — po za uczestniczeniem w posiedzeniach Komisji — wykonywanie innych czynności w granicach przepisów ustawowych i niniejszej instrukcji jedynie za ich zgodą.

Rewident pomiarów.

Art. 35. Rewident pomiarów kieruje pracami Biura Mierniczego Komisji, ma nadzór fachowy nad działalnością geometrów i odpowiada za całokształt prac pomiarowych w okręgu.

W szczególności przeprowadza rewizję kameralną planów i rejestrów pomiarowych oraz, w porozumieniu z Inspektorem, na mocy delegacji Prezesa Komisji, dokonywa osobiście lub za pośrednictwem dodanych mu do pomocy starszych geometrów rewizji i kontroli pomiarów w polu; kieruje działalnością poszczególnych geometrów i ma nad nią nadzór techniczny; opracowuje łącznie z Inspektorem Ziemskim projekty rozkładu robót i rozmieszczenia sił technicznych, ma w swej pieczy i pod swoją odpowiedzialnością całość narzędzi mierniczych i przyrządów rysunkowych i kreślarskich; składa Prezesowi wspólnie z Inspektorem Ziemskim opracowane wnioski o mianowaniu i awansowaniu geometrów oraz miesięczne i roczne sprawozdania z działalności Biura Mierniczego i każdej dokonanej rewizji pomiarów i planów.

Starsi geometrzy.

Art. 36. Starsi geometrzy wykonywują powierzone im przez Rewidenta pomiarów poszczególne czynności w zakresie kierowania pomiarami, dokonywania rewizji i sprawdzania robót, organizowania i wykonywania trudniejszych robót pomiarowych na większych obszarach.

Biuro Miernicze.

Art. 37. Geometrzy, ich pomocnicy i rysownicy stanowią Biuro Miernicze, które pod bezpośredniem kierownictwem rewidenta pomiarów wykonywa wszelkie roboty pomiarowe, związane z pracami ziemskiemi.

Art. 38. W szczególności do zakresu działania biura mierniczego należy:

a) wykonywanie i rewizja wszelkich pomiarów na gruncie;

b) sporządzanie, sprawdzanie i przechowywanie dokumentów pomiarowych;

c) kontrola instrumentów mierniczych oraz przyrządów i materjałów rysunkowych;

d) sprawdzanie kontroli czynności i rachunków rozjazdowych geometrów.

Geometrzy i pomocnicy geometrów.

Art. 39. Geometrzy są urzędnikami Komisji Ziemskiej Okręgowej i wykonywują samodzielnie roboty miernicze na mniejszych i średnich obszarach lub pracują pod kierownictwem starszych geometrów przy pomiarach obszarów większych.

Starsi pomocnicy geometrów — zależnie od posiadanej praktyki — pełnią funkcje geometrów samodzielnych lub też dodawani są geometrom do pomocy.

Pomocnicy geometrów robót samodzielnych wykonywać nie mogą.

Art. 40. W okresie zimowym geometrzy pracują w biurze Komisji Ziemskiej pod bezpośredniem kierownictwem Rewidenta pomiarów, o ile Komisja nie zezwoli na pracę poza biurem.

W okresie robót polowych Prezes Komisji Ziemskiej Okręgowej deleguje geometrów do wykonywania robót na obszarze działalności poszczególnych Komisarzy Ziemskich, zgodnie z za-

twierdzonym przez Komisję planem, lub poza planem, na wniosek interesowanego Komisarza Ziemskiego.

Art. 41. Podczas trwania robót polowych geometrzy, pozostając pod fachowem i technicznem kierownictwem Rewidenta pomiarów, winni się stosować do zgodnych z prawem i instrukcją niniejszą zarządzeń właściwego Komisarza Ziemskiego, zawieszać na jego żądanie roboty, stosować się do jego wskazówek w postępowaniu regulacyjnem itd.

Art. 42. Przy wykonywaniu robót mierniczych geometrzy obowiązani są stosować się ściśle do przepisów instrukcji technicznej dla geometrów.

Jako urzędnicy państwowi nie mają geometrzy prawa przyjmować robót prywatnych.

Konferencje Okręgowe Komisarzy Ziemskich.

Art. 43. W terminach ustalonych przez Prezesa Komisji Ziemskiej Okręgowej w porozumieniu z Wice-Prezesem Głównej Komisji Ziemskiej odbywać się będą pod przewodnictwem Prezesa Komisji Ziemskiej Okręgowej konferencje Komisarzy i Podkomisarzy ziemskich.

W konferencjach tych biorą również udział: Inspektor Ziemski, członkowie stali, Rewident pomiarów oraz inni urzędnicy zaproszeni przez Prezesa Komisji.

Celem konferencji będzie ustalenie jednolitych metod postępowania, wyjaśnianie powstających w praktyce wątpliwości natury technicznej i prawnej, omawianie planu robót na okres najbliższy oraz potrzeb organizacyjnych Urzędów Ziemskich.

Art. 44. Protokuł konferencji redaguje sekretarz Komisji Ziemskiej Okręgowej i podpisuje Prezes Komisji, Inspektor Ziemski i redaktor protokułu.

Wierzytelny odpis protokułu Prezes Komisji przedstawia niezwłocznie wraz ze swemi wyjaśnieniami Głównej Komisji Ziemskiej.

Odpisy protokułu winny być również rozesłane wszystkim Komisjom Ziemskim Okręgowym.

Kancelarja.

Art. 45. Każda Komisja Ziemska Okręgowa oraz każdy Ko-

misarz Ziemski ma swoją kancelarję, którą zarządza sekretarz art. 5 i 18 P. T.)

Jeżeli w kancelarji jest stale zatrudnionych kilku urzędników, to podział zajęć pomiędzy nimi zarządza sekretarz Komisji względnie Komisarz Ziemski.

Sekretarz Komisji.

Art. 46. Sekretarz jest odpowiedzialny za należyte prowadzenie biurowości, za ścisłe i szybkie wykonanie rozporządzeń Komisji, Prezesa Komisji względnie Komisarza Ziemskiego, oraz za całość oddanych mu akt, ksiąg i pism.

Sekretarz ma dodanych sobie w razie potrzeby kancelistów.

Wszyscy urzędnicy kancelarji obowiązani są stosować się do zarządzeń sekretarza aż do ich odwołania przez Prezesa Komisji, względnie Komisarza Ziemskiego.

Urzędnicy kancelarji obowiązani są w razach koniecznych wzajemnie się zastępować, a w razie wielkiego napływu spraw wzajemnie pomoc sobie świadczyć.

W szczególności sekretarz obowiązany jest:

a) prowadzić, względnie przestrzegać należytego prowadzenia ksiąg biurowych, wskazanych w niniejszej instrukcji;

b) odbierać wszystkie nadchodzące pisma, przedstawiać je Prezesowi Komisji względnie Komisarzowi Ziemskiemu i dawać im bieg dalszy;

c) redagować i stwierdzać swym podpisem wszystkie pisma wysyłane;

d) prowadzić protokuły posiedzeń Komisji Ziemskiej;

e) sporządzać wskazane przez ustawy, rozporządzenia i instrukcje porządkowe sprawozdania;

f) przechowywać pieczęć urzędu, książki i inne wydawnictwa oraz przybory biurowe;

g) prowadzić rachunkowość stosownie do przepisów niniejszej instrukcji;

h) zarządzać archiwum Komisji Ziemskiej.

Art. 47. Akta mogą być wydawane z kancelarji jedynie Prezesowi, członkom stałym Komisji, Inspektorowi Ziemskiemu, Rewidentowi pomiarów, właściwemu Komisarzowi Ziemskiemu i Sekretarzowi.

Kancelarja prowadzić będzie kontrolę akt, wydawanych upoważnionym do tego osobom.

Przeglądanie ksiąg i akt przez strony odbywać się winno w obecności sekretarza.

Art. 48. Sekretarz i inni urzędnicy kancelaryjni załatwiają interesantów tylko w lokalu urzędowym.

Art. 49. Z wyjątkiem wypadków przez ustawy przewidzianych nie wolno urzędnikom ziemskim przyjmować żadnych sum pieniężnych od interesantów.

Czas urzędowania.

Art. 50. W dnie powszednie czas urzędowania wynosi 7 godzin. — Prezes Komisji oznacza godziny urzędowe i ich podział; wszelkie jednak czynności urzędowe winny się rozpoczynać najpóźniej o 9 rano.

Godziny urzędowe, ich podział i dzień, od którego zmiana nastąpiła, należy podać do powszechnej wiadomości przez przybicie na tablicy ogłoszeń urzędowych, a w razie potrzeby przez zawiadomienie w gazetach.

Art. 51. Kancelarje Urzędów Ziemskich winny być otwarte dla publiczności conajmniej dwie godziny dziennie. — Godziny te wyznacza Prezes Komisji względnie Komisarz Ziemski i podaje do wiadomości publicznej.

Przepis powyższy nie dotyczy urzędników państwowych, notarjuszy, adwokatów.

Art. 52. W wypadkach pilnych i przy szczególnem nagromadzeniu spraw czas urzędowania nie jest ograniczony żadnemi godzinami. Jeżeli posiedzenie Komisji przeciąga się poza zwykłe godziny urzędowe, winien pozostać w kancelarji aż do końca posiedzenia jeden z urzędników kancelaryjnych, wyznaczony przez sekretarza.

IV. POSTĘPOWANIE W URZĘDACH ZIEMSKICH.

Przepisy ogólne.

Art. 53. Urzędy Ziemskie przystępują do rozpatrywania spraw, wchodzących w zakres ich kompetencji, jedynie na żądanie interesowanych osób, zrzeszeń lub władz.

Art. 54. Urzędy Ziemskie dążyć winny do zakończenia każdej sprawy przez układ polubowny pomiędzy osobami interesowanemi.

Gdy do takiego układu nie dojdzie i sprawa wymaga rozstrzygnięcia przez Urzędy Ziemskie, winny one w decyzji swej mieć wzgląd na uzasadnione interesy uczestników sprawy, jako też na interesy osób trzecich. O niedojściu do skutku układu polubownego Komisarz Ziemski obowiązany jest odnotować w aktach sprawy przed przedstawieniem jej Komisji Ziemskiej Okręgowej.

Art. 55. Urzędy Ziemskie mogą nie poprzestawać na przedkładanych im przez strony dowodach i mają prawo dla wyświetlania wszystkich okoliczności sprawy sprawdzać z urzędu przedstawione dokumenty, nakazywać złożenie nowych dowodów, zarządzać badanie świadków, oraz wszelkie inne środki dowodowe, jakie uznają za niezbędne.

Komisarze i podkomisarze ziemscy winni wszakże dążyć do zbadania wedle możności wszystkich osób w miejscu ich zamieszkania podczas badania na miejscu stanu faktycznego sprawy (art. art. 37, 45 i 46 P. T.).

Art. 56. Językiem urzędowym Urzędów Ziemskich jest język polski. Gdy do sprawy wzywa się osoby, nieznające języka polskiego, może być powołany tłómacz, który winien posiadać kwalifikacje wiarogodnego świadka i złożyć przysięgę według załączonego wzoru.

Względem tłomacza mają zastosowanie przepisy o wyłączeniu biegłych (art. 521—523 Ust. Pst. Cyw.)

Art. 57. Wezwania do stawienia się przed Urzędy Ziemskie będą doręczane przez policję (milicję) lub przez władze gminne w trybie przepisanym w U. P. C. dla wezwań przed Sądy Pokoju (art. art. 63—66, 88, 89[1]).

Termin do stawienia się winien być tak obliczony, aby osoba wzywana przy uwzględnieniu odległości i warunków komunikacyjnych miała faktyczną możność przybycia lub nadesłania należytego usprawiedliwienia.

Art. 58. Wezwanie winno być sporządzone w dwóch egzemplarzach i zawierać:

1) krótkie sformułowanie przedmiotu sprawy;

2) imię i nazwisko osoby wzywanej;

3) miejsce i termin, dokąd i kiedy ma się stawić;

4) charakter, w jakim zostaje wezwana (strona, świadek, biegły, tłomacz);

5) skutki niestawienia się.

Wezwanie podpisuje sekretarz.

Art. 59. Doręczenie wezwania zastępuje ustne oznajmienie o terminie; sekretarz winien o tem odnotować w aktach i wziąć podpis od osoby wzywanej.

Art. 60. Przy badaniu świadków i biegłych, sprawdzaniu dowodów, dokonywaniu oględzin na miejscu itp. stosować należy odpowiednie — o ile instrukcja niniejsza lub instrukcje techniczne inaczej nie stanowią — przepisy Ustawy Postępowania Cyw.

W szczególności Komisarz Ziemski stosować winien:

1) przepisy U. P. C. dla Sądów Pokoju (art. art. 81—124[3]), gdy działa samodzielnie w trybie postępowania przygotowawczego lub na skutek polecenia Prezesa Komisji względnie Inspektora Ziemskiego, oraz

2) przepisy U. P. C. dla Sądów Okręgowych (art. art. 366—565), gdy działa z polecenia Komisji Ziemskiej Okręgowej w trybie artykułu 50 P. T.

Art. 61. Wynagrodzenie świadków za oderwanie ich od zajęć określa wzywający urząd w ilości od 1—20 marek za każdą dobę. Żądanie wynagrodzenia winno być zgłoszone najpóźniej w dniu badania.

Art. 62. Wynagrodzenie biegłych za oderwanie od zajęć i pracę określa wzywający urząd zależnie od rodzaju pracy, wartości zużytego czasu i innych okoliczności. Żądanie wynagrodzenia winno być zgłoszone jednocześnie ze złożeniem opinji.

Art. 63. Duchowni wszelkich wyznań, wzywani w celu odebrania przysięgi, otrzymują za stawiennictwo wynagrodzenie w wysokości 3 marek od każdej sprawy, niezależnie od ilości osób składających przysięgę i niezależnie od tego, czy przysięga doszła do skutku.

Art. 64. Świadkowie, biegli i duchowni, wzywani poza obręb miejscowości, w której mieszkają, oprócz wynagrodzenia w poprzednich artykułach (62—64) przewidzianego mają prawo do zwrotu kosztów podróży w wysokości, określonej przez wzywający urząd.

Dochodzenie Komisarskie.

Art. 65. Komisarz Ziemski rozpoczyna swe czynności:

1) na skutek skierowanego doń podania piśmiennego lub żądania ustnego;

2) z polecenia Urzędów Ziemskich oraz na żądanie lub wskutek zawiadomienia innych władz państwowych.

Art. 66. O wpłynięciu każdej sprawy, która ma być rozpoznawana w Komisji Ziemskiej Okręgowej, Komisarz Ziemski zawiadamia niezwłocznie Komisję Ziemską Okręgową.

Art. 67. Rozpoczynając każde dochodzenie, winien Komisarz na pierwszej karcie odnośnych akt odnotować, kiedy mianowicie (data), na czyje żądanie i na jakiej podstawie prawnej do dochodzenia przystąpił.

Art. 68. W razie wpłynięcia sprawy, nie podlegającej kompetencji Urzędów Ziemskich, Komisarz Ziemski, do dochodzenia nie przystępuje, akta zaś sprawy z umotywowaną rezolucją odmowną przesyła Komisji Ziemskiej Okręgowej do decyzji.

Art. 69. Komisarz Ziemski obowiązany jest dopilnować, aby wszystko, co sprawy dotyczy, zostało zbadane i w aktach uwidocznione. Po ogólnem zapoznaniu się z treścią sprawy i ze stanem faktycznym na miejscu Komisarz winien zbadać szczegółowo osoby interesowane co do ich życzeń i wniosków i wyznaczyć im w tym celu termin według swego uznania, kierując się kolejnością spraw, ich ważnością i rozkładem swych prac.

Art. 70. W szczególności Komisarz Ziemski obowiązany jest zgromadzić z urzędu wszystkie dowody, stanowiące tytuł prawny na władanie ziemią, będącą przedmiotem postępowania, oraz wypełnić ściśle kwestjonarjusz szczegółowy dla każdego uczestnika.

Art. 71. Z każdej czynności urzędowej Komisarza Ziemskiego winien być sporządzony protokuł stosownie do wymagań art. 40 Przepisów Tymczasowych.

W szczególności winien protokuł zawierać przebieg danej czynności z zaznaczeniem tych punktów, co do których strony są zgodne, jako też punktów wątpliwych i spornych. Gdy pewna okoliczność znajduje dostateczne wyjaśnienie w przedłożonym dokumencie, wystarczy powołanie się na dokument, który należy dołączyć do protokułu w oryginale lub wierzytelnym odpisie.

Art. 72. Na żądanie strony, zgłoszone przed podpisaniem protokułu, winien Komisarz Ziemski protokuł sprostować lub uzupełnić.

Gdy strona odmawia podpisania protokułu, należy to zaznaczyć z podaniem przyczyny odmowy. Komisarz winien uprzedzić stronę odmawiającą podpisu, że pomimo braku jej podpisu protokuł będzie miał przeciwko niej moc dowodową.

Art. 73. Wszelka rozpoczęta czynność urzędowa Komisarza Ziemskiego winna być bez przerwy doprowadzona do właściwego zakończenia.

Odroczenie czynności jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy tego wymaga istota sprawy lub też przeszkody nieusuwalne. Osoby przez Komisarza wezwane winny być obecne nie tylko w terminie w wezwaniu wskazanym, lecz i dni następnych, dopóki czynność nie zostanie ukończona.

Art. 74. Przy dochodzeniu w sprawach regulacyjnych winien Komisarz po zebraniu wszystkich danych przystąpić do sporządzenia planu podejmowanych robót. O ile zachodzą spory dotyczące granic, działów spadkowych, prawa własności, Komisarz winien sporządzić plan ogólny, szczegółowy zaś podział odłożyć do czasu rozstrzygnięcia sporu.

Art. 75. Komisarz winien przy sporządzaniu planu kierować się całkowitą bezstronnością. Wnioski i życzenia stron winny być ściśle protokułowane i uwzględniane, o ile nie sprzeciwiają się wymaganiom prawa, interesom innych uczestników i podstawowym założeniom planu.

Odrzucając wnuiosek lub żądanie strony, winien Komisarz odmowę w protokule uzasadnić.

Art. 76. Przy ustalaniu granic obowiązany jest Komisarz wezwać właścicieli sąsiednich nieruchomości do asystowania przy czynnościach pomiarowych.

Art. 77. Przed przesłaniem do Komisji Ziemskiej Okręgowej dochodzenia w sprawie regulacji winien Komisarz okazać plan stronom i udzielić im szczegółowych wyjaśnień zarówno na planie, jak i na gruncie. Wyjaśnienia winny być tak szczegółowe i wyczerpujące, ażeby każdy z uczestników zdawał sobie sprawę ze zmian, jakie następują w dotychczasowym sposobie władania ziemią.

Art. 78. Komisarz dbać winien, aby układy polubowne i uchwały podlegające jego zaświadczeniu były redagowane ściśle według przepisów prawa i aby jasno i wyczerpująco ujmowały całokształt i poszczególne punkty sprawy.

Art. 79. Polecenia Komisji Ziemskiej Okręgowej, otrzymane w trybie art. 50 P. T., winien Komisarz wykonywać szczególnie szybko, ściśle i całkowicie.

Art. 80. Zażalenia na czynności Komisarza, składane na jego ręce w trybie art. 41 P. T., winien Komisarz przedstawić niezwłocznie wraz ze swem wyjaśnieniem Komisji Ziemskiej Okręgowej.

Zażalenia, złożone po upływie przepisanego w art. 41 terminu, Komisarz zwraca skarżącemu, zaznaczając o przyczynie zwrotu na zażaleniu piśmiennem lub też w protokule, gdy zażalenie zgłoszono ustnie.

Art. 81. Gdy dochodzenie Komisarskie wymaga dokonania pewnej czynności (zbadania świadka, sprawdzenie dokumentu itp.), na obszarze, podległym innemu Komisarzowi, winien Komisarz prowadzący dochodzenie zwrócić się do odnośnego Komisarza z żądaniem dokonania tej czynności (rekwizycja), komunikując mu ważniejsze okoliczności sprawy, pożądany sposób przeprowadzenia i cel żądanej czynności.

O przesłanem żądaniu (rekwizycji) Komisarz zawiadamia Prezesa Komisji Ziemskiej Okręgowej, przy której urzęduje, oraz Prezesa Komisji, przy której urzęduje Komisarz wykonujący rekwizycje.

Art. 82. O otrzymanych żądaniach (rekwizycjach) od innych Komisarzy, Komisarz zawiadamia Prezesa Komisji Ziemskiej Okręgowej.

Postępowanie w Komisjach Ziemskich Okręg.

Art. 83. Sprawy i podania, wpływające do Komisji Ziemskiej Okręgowej, będą albo rozpoznawane bezpośrednio przez Komisję, albo skierowywane do właściwego Komisarza dla przeprowadzenia dochodzenia.

Art. 84. Właściwy bieg podaniom i sprawom nadaje Prezes Komisji, wszakże sprawy, skierowane przez Prezesa pod rozpoznanie Komisji, może Komisja ze swej strony przekazać Komisarzowi dla przeprowadzenia dochodzenia.

Art. 85. Komisja Ziemska Okręgowa rozstrzyga sprawy na posiedzeniach publicznych i gospodarczych (art. 44 P. T.).

Art. 86. Posiedzenia gospodarcze wyznaczane będą:

1) do przedyskutowania i ostatecznego przyjęcia instrukcji szczegółowych;

2) do rozpatrzenia spraw dyscyplinarnych osób, urzędujących w Komisji;

3) do oznaczenia kolei, w której osoby w Komisji urzędujące mogą korzystać z urlopu;

4) do rozpatrzenia corocznych sprawozdań z działalności Komisji oraz sprawozdań, otrzymanych od Komisarzy Ziemskich;

5) do oznaczenia dni posiedzeń Komisji oraz kolei zasiadania w nich członków stałych i członków rolników;

6) do rozpoznawania spraw, dotyczących zajęcia przez przemysłowców górniczych działek gruntów włościańskich (L. 6 art. 14 instrukcji);

7) do zatwierdzania układów polubownych, uchwał i protokułów, wymienionych pod liczbami 1, 2, 3, 6 i 7 art. 9 instrukcji i pod liczbą 5 art. 14 instrukcji niniejszej;

8) do rozpoznawania spraw, wymienionych pod liczbami 3, 4, 8, 9, 10, 11, 12 i 13 art. 14 instrukcji;

9) do omawiania spraw, związanych z organizacją i działalnością urzędów ziemskich;

10) oraz do wszelkich innych spraw, jakie Prezes Komisji uzna za konieczne przedstawić na posiedzeniach gospodarczych.

Art. 87. Posiedzenia gospodarcze Komisji odbywają się przy drzwiach zamkniętych w dni wyznaczone przez przewodniczącego w miarę potrzeby i w składzie, określonym w art. 13 P. T.

Art. 88. Na posiedzeniach publicznych winny być obowiązkowo rozpatrywane wszystkie sprawy sporne oraz te sprawy, w których Komisja przeprowadzać będzie postępowanie dowodowe (badanie świadków, biegłych, sprawdzanie spornych dowodów, oględziny na miejscu itp.)

Zażalenia na czynności Komisarzy ziemskich będą rozpatrywane na posiedzeniach publicznych.

Art. 89. Rozkład posiedzeń publicznych Komisji Ziemskiej Okręgowej winien być sporządzony na trzy miesiące naprzód i za-

komunikowany wszystkim członkom Komisji, podległym jej urzędnikom oraz Głównej Komisji Ziemskiej.

Na tydzień przed posiedzeniem winien być wywieszony w lokalu Komisji wykaz spraw, wyznaczonych do rozpoznania.

Art. 90. Rozpoznawanie spraw na posiedzeniach gospodarczych rozpoczyna się od zreferowania sprawy przez referenta, poczem Prezes zarządza dyskusję i następnie Komisja przechodzi do sformułowania swej decyzji, zapadającej zwykłą większością głosów.

Art. 91. Posiedzenie publiczne odbywa się według porządku następującego:

1) wywołanie sprawy;
2) sprawdzenie obecności osób wezwanych i doręczenia wezwań nieobecnym;
3) usunięcie świadków z sali obrad;
4) referat sprawy i dodatkowe wyjaśnienia Komisarza Ziemsk.;
5) wnioski stron w przedmiocie dowodów;
6) postępowanie dowodowe;
7) głosy stron;
8) opinja Komisarza;
9) narada Komisji;
10) ogłoszenie decyzji.

Art. 92. Referentów dla poszczególnych spraw wyznacza prezes Komisji.

Referentem sprawy może być Prezes Komisji, Inspektor Ziemski lub członek stały.

Art. 93. Na posiedzeniach Komisji pierwsze miejsce zajmuje Prezes, obok niego Inspektor Ziemski po prawej, członek stały po lewej stronie. Miejsca krańcowe zajmują członkowie rolnicy.

Sekretarz Komisji zasiada na lewo od kompletu sądzącego, wezwany Komisarz na prawo.

Art. 94. Członek Komisji, nie mogący przybyć na posiedzenie lub dla pełnienia innych obowiązków służbowych winien zawiadomić o tem prezesa. Prezes zawiadamia w podobnym wypadku swego zastępcę i kancelarję Komisji.

Art. 95. W jednym i tym samym komplecie nie mogą brać udziału osoby, spokrewnione ze sobą: w linji prostej bez ograni-

czenia stopni, a w linji bocznej do 4 stopnia, tudzież spowinowaceni do drugiego stopnia włącznie.

Art. 96. Wszystkie osoby, znajdujące się na sali posiedzeń, wstają: a) przy wejściu kompletu sądzącego, b) podczas przysięgi, c) podczas ogłaszania decyzji.

Art. 97. Wszystkie osoby przemawiają przed Komisją stojący. W wyjątkowych wypadkach może przewodniczący zezwolić chorym lub kalekom przemawiać siedzący.

Art. 98. Komisarz Ziemski, wezwany na posiedzenie, w trybie art. 15 P. T., w naradach Komisji nad powzięciem decyzji udziału nie bierze, udziela tylko dodatkowych wyjaśnień po referacie sprawy oraz formułuje swoją opinję przed zamknięciem rozpraw (art. 92 instrukcji niniejszej).

Art. 99. Każde dochodzenie komisarskie winna Komisja Ziemska dokładnie zbadać, mając głównie na względzie:

1) tytuły prawne;

2) interesy nieprzypozwanych wierzycieli;

3) interesy państwowo-administracyjne;

4) zgodność postępowania z przepisami ustaw i instrukcji.

W każdym stanie sprawy może Komisja Ziemska zwrócić ją Komisarzowi dla dochodzenia dodatkowego.

Art. 100. W postępowaniu regulacyjnem mogą zapadać decyzje przedstanowcze.

Decyzja przedstanowcza może być powzięta na wniosek właściwego Komisarza przed uchwałą ostateczną uczestników postępowania. Nie przesądza ona decyzji ostatecznej i podlega zaskarżeniu na równi z innemi decyzjami Komisji.

Art. 101. W trybie art. 60 P. T. mogą być zaskarżane oddzielnie od apelacji następujące decyzje incydentalne:

1) co do właściwości Urzędów Ziemskich;

2) w postępowaniu spornem decyzje uwzględniające ekscepcje, wymienione w art. 571 U. P. C.;

3) oddalające żądanie wyłączenia członka Komisji;

4) w przedmiocie zwrotu zażaleń i skarg apelacyjnych;

5) w przedmiocie przywrócenia prawa do apelacji;

6) na powolność postępowania.

Art. 102. Wniesienie zażalenia incydentalnego nie wstrzymuje

ani postępowania w sprawie ani wykonania zaskarżonej decyzji, oprócz wypadków wyraźnie przez prawo wskazanych.

Art. 103. Sekretarz prowadzi dziennik ogólny każdego posiedzenia Komisji, niezależnie od protokułu, przewidzianego w art. 57 P. T.

Dziennik ogólny zawierać winien:

1) datę i godzinę rozpoczęcia posiedzenia

2) oznaczenie charakteru posiedzenia (publiczne, gospodarcze);

3) listę obecnych członków Komisji;

4) wyszczególnienie rozpoznawanych spraw;

5) zaznaczenie co do każdej sprawy, czy została rozstrzygnięta, czy odroczona i z jakiego powodu.

Dziennik podpisuje Prezes i Sekretarz.

Dzienniki ogólne przechowuje Sekretarz w porządku chronologicznym; po upływie roku należy je oprawić w osobny tom.

V. BIUROWOŚĆ URZĘDÓW ZIEMSKICH.

Art. 104. Wszelkie pisma, podania, zażalenia, przedstawienia, odezwy i t. d. odbiera Sekretarz Urzędu Ziemskiego.

Gdy strona pragnie cofnąć podanie, zażalenie lub inne oświadczenie winna złożyć w tym względzie oświadczenie pisemne lub ustne, stosownie do art. 34 P. T.

Art. 105. Nie wolno odmówić przyjęcia, ani też zwrócić wnoszonego pisma bez piśmiennej dekretacji kierownika urzędu.

Osoby, wnoszące do Urzędów Ziemskich jakiekolwiek pisma lub dowody, mogą żądać odpowiedniego pokwitowania.

Art. 106. Nadsyłane do Urzędów Ziemskich pisma z napisem „poufne“ winny być doręczane kierownikowi urzędu nierozpieczętowane. Inne pisma Sekretarz otwiera w ten sposób, aby zachować w całości pieczęcie i stemple pocztowe. Koperty ze stemplami pocztowemi winny być wraz z korespondencją dołączane do akt.

Art. 107. Na zawiadomieniach poczty o przesyłkach pieniężnych wartościowych kierownik urzędu podpisuje upoważnienia do odbioru na imię Sekretarza lub innego pracownika urzędu. Odbierający przesyłki wartościowe obowiązany jest zwrócić uwagę na całość opakowania i pieczęci.

Art. 108. Na wszystkich pismach nadchodzących winien Sekretarz położyć prezentatę, t. j. dzień, miesiąc i rok rzeczywistego

nadejścia pisma do urzędu i ilość załączników, oraz podpisać się pod prezentatą. Jeżeli w piśmie brak załączników, należy o tem zaraz zaznaczyć obok prezentaty.

Art. 109. Załączone do pism nadchodzących papiery wartościowe winny być zapisywane do specjalnego zeszytu i przechowywane w kasie urzędu.

Art. 110. Wszystkie pisma nadchodzące należy przedstawiać kierownikowi urzędu w dniu ich otrzymania, a najpóźniej rano dnia następnego, papiery zaś pilne — natychmiast.

Kierownik urzędu pisze na każdem piśmie dekretację co do dalszego wykonania.

Art. 111. Po uzyskaniu dekretacji kierownika urzędu, Sekretarz oddaje wszystkie pisma dla wciągnięcia do dziennika, a następnie czuwa nad niezwłocznem ich skierowaniem do dalszego załatwienia.

Księgi biurowe.

Art. 112. Księgi biurowe Urzędów Ziemskich winny być przed ich użyciem należycie parafowane i zaświadczane przez Prezesa Komisji Ziemskiej Okręgowej.

Art. 113. Wszystkie księgi biurowe będą prowadzone rocznie z numeracją rozpoczynającą się od numeru pierwszego. Księga w ciągu jednego roku niewyczerpana może być użyta na rok następny, numerację wszakże rozpocząć należy nową.

Art. 114. Drugiego stycznia każdego roku należy w księgach biurowych poczynić po ostatnim numerze z roku ubiegłego zaświadczenia o liczbie zawartych w każdej z tych ksiąg numerów. Zaświadczenia takiego w Księgach Komisji Ziemskich dokonywa Sekretarz, w księgach komisarskich — Komisarz Ziemski.

Art. 115. Każde pismo winno być zapisane w dzienniku w porządku chronologicznym pod oddzielnym numerem, który należy również oznaczyć na samem piśmie pod prezentatą.

Art. 116. Dla każdego postępowania regulacyjnego winny być z chwilą wpłynięcia pisma, rozpoczynającego sprawę regulacyjną, założone oddzielne akta (sprawy) i wszystkie dalsze pisma, tej samej sprawy dotyczące, należy w porządku chronologicznym do akt sprawy dołączać, a następnie liczbą kolejną oznaczać każdą kartę w aktach. Gdy akta mają więcej, niż 200 kart, założyć nale-

ży tom nowy. Poszczególne tomy oznacza się cyframi rzymskiemi.

Art. 117. Pisma nie dotyczące poszczególnych spraw regulacyjnych, będą przechowywane w zeszytach zbiorowych według rodzaju korespondencji i stosownie do przepisów, wydawanych w tym względzie przez Główną Komisję Ziemską.

Art. 118. W każdym razie założone będą zeszyty zbiorowe, zawierające:

1) okólniki, rozporządzenia, instrukcje i t. p.;
2) akta osobiste pracowników Urzędów Ziemskich;
3) sprawozdania Komisarzy Ziemskich;
4) sprawozdania konferencji okręgowych;
5) statystyczne dane i zestawienia;
6) zażalenia na czynności Komisarzy Ziemskich, nie związane z postępowaniem regulacyjnem;
7) decyzje kierownicze Głównej Komisji Ziemskiej;
8) orzeczenia Sądu Najwyższego w sprawach przychodzących pod jego rozpoznanie w drodze skarg kasacyjnych na decyzję Głównej Komisji Ziemskiej;

Art. 119. Każda konkretna sprawa regulacyjna lub inna sprawa, w której spodziewana jest ulegająca zaskarżeniu decyzja Komisji Ziemskiej Okręgowej, winna być zapisana do właściwego repertorjum w porządku chronologicznym pod oddzielną liczbą porządkową, która wraz z literą, jaką jest oznaczone repertorjum, wypisuje się na okładce akt.

Oprócz tego na okładce akt wymienić należy: nazwę urzędu, przedmiot sprawy, imiona i nazwiska stron, oraz datę rozpoczęcia i ukończenia sprawy.

Sprawy nie ukończone w ciągu jednego roku, nie będą przenoszone do repertorjów na rok następny.

Art. 120. W Komisjach Ziemskich Okręgowych prowadzone będą repertorja następujące:

a) repertorjum spraw regulacyjnych (komasacja, podział wspólnot, parcelacja i t. p.), oznaczone dużą literą R;

b) repertorjum zbiorowe dla wszelkich innych spraw, oznaczone dużą literą Z.;

c) repertorjum kartkowe.

Zażalenia na czynności Komisarzy Ziemskich w postępowaniu

regulacyjnem będą zapisywane do repertorjum R. w rubryce „przebieg spraw“ na karcie odnośnej sprawy regulacyjnej.

Zażalenia na wszelkie inne czynności Komisarzy Ziemskich będą zapisywane do repertorjum Z., jako sprawy samoistne.

Art. 121. Każda sprawa, wpisana do repertorjum, otrzymuje numer złożony z litery i liczby porządkowej właściwego repertorjum, tudzież ze skróconej liczby roku, w którym wpłynęła np.: pierwsza sprawa regulacyjna, wniesiona w roku 1920, otrzyma R 1/20.

Art. 122. Repertorja dawać winny wyjaśnienia o czynnościach urzędu w każdej sprawie, służą do badań statystycznych i tworzą podstawę do oznaczania, układu i przechowywania akt, nie są jednak przeznaczone na to, aby dawały przegląd wszystkich poszczególnych podań lub pism jakie w danej sprawie wpłynęły.

Do repertorjów winny być wnoszone zwięzłe adnotacje, ilustrujące ważniejsze momenty sprawy.

Art. 123. Jednocześnie z wciągnięciem pisma do dziennika powinno być ono odnotowane w skorowidzu imiennym i rzeczowym ze wskazaniem numeru dziennika, pod którym zostało zapisane, oraz z oznaczeniem akt sprawy lub zeszytu zbiorowego, w których się pismo przechowuje, i podaniem liczby karty, którą w aktach zajmuje.

Art. 124. Wyższe Urzędy Ziemskie komunikują się z niższemi za pomocą poleceń, niższe zaś czynią wyższym przedstawienia, z władzami równorzędnemi komunikują się za pomocą odezw, organom niższym policyjnym mogą dawać polecenia.

Art. 125. Na pismach wysyłanych winna być oznaczona data podpisania, tudzież numer porządkowy. Datę kładzie urzędnik podpisujący pismo.

Art. 126. Odpowiedzi na pisma, z których nie założono osobnej sprawy, mogą być udzielane odręcznie na tem samem piśmie i opatrzone numerem, jaki dane pismo otrzymało w dzienniku. Treść odpowiedzi należy dokładnie w dzienniku zanotować.

Z innych pism wysyłanych należy pozostawić bruljon podcyfrowany przez urzędnika, który pismo redagował, i odnotować na nim, kto i kiedy pismo podpisał.

Art. 127. Sprawozdania, okólniki, odpisy i t. p. można wysyłać bez osobnych odezw z adnotacjami odręcznemi, w których wymienić należy: numer, do kogo, w jakim celu, z jakiemi za-

łącznikami przesyła się dokument, oraz podpis wysyłającego pismo.

Art. 128. W razie przesyłania akt sprawy lub zeszytów zbiorowych, osoba odpowiedzialna za ich całość obowiązana jest na ostatniej karcie zaświadczyć własnoręcznym podpisem liczbę kart w aktach zawartych.

Art. 129. Pisma wysyłane zapisywać należy do książki ekspedycyjnej (rewersalu).

Art. 130. Dokumenty, świadectwa, wypisy, odpisy, pieniądze i t. d. mogą być wydawane, komu należy, bez piśmiennych podań, ale za pokwitowaniem. Nieznany urzędnikowi odbiorca winien się wylegitymować.

Art. 131. Każde wydane z akt zaświadczenie podpisuje upoważniony do tego urzędnik ze wskazaniem komu i w jakim celu wydane zostało.

Art. 132. Korespondencje Komisji Ziemskiej Okręgowej podpisuje Prezes Komisji.

Wezwania podpisuje Sekretarz właściwego urzędu ziemskiego.

Art. 133. Sprawy w Komisjach Ziemskich Okręgowych są reponowane:

a) po wykonaniu decyzji ostatecznej,

b) po uprawomocnieniu się decyzji, umarzającej sprawę.

Księgi biurowe będą reponowane po ich zakończeniu.

Art. 134. Sprawy zreponowane i następnie wznowione należy zapisywać do właściwego repertorjum na rok bieżący, a w repertorjum dawnem poczynić wzmiankę odpowiednią ze wskazaniem numeru repertorjum nowego.

Art. 135. Decyzje Urzędów Ziemskich winny być przez kancelarję wykonywane niezwłocznie po ich otrzymaniu z odnotowaniem o wykonaniu w dzienniku posiedzeń.

Treść decyzji wpisać należy do repertorjum.

Art. 136. Komisarz Ziemski prowadzi książki następujące: 1) dziennik, 2) repertorjum dochodzeń, oznaczone dużą literą D., 3) skorowidz imienny i rzeczowy, 4) książkę ekspedycyjną (rewersał).

Art. 137. Przesyłając do Komisji Ziemskiej Okręgowej zakończone dochodzenie, Komisarz załącza do akt wykaz wszystkich znajdujących się w nich pism i dokumentów, poczem akta przesznurowywa, nakłada swą pieczęć i zaświadcza ilość kart. Przed

wysłaniem akt sprawdzić należy, czy wszystkie rubryki wypełniono w repertorjum.

Art. 138. Wszystkie Urzędy Ziemskie obowiązane są składać urzędom przełożonym między 1-ym a 8-ym każdego miesiąca za miesiąc ubiegły sprawozdania ogólne z działalności urzędu, oraz wykazy spraw zgłoszonych i spraw prowadzonych według wzorów, ustalonych przez Główną Komisję Ziemską.

Art. 139. Rachunkowość Urzędów Ziemskich prowadzona będzie według instrukcji specjalnej.

VI. PRZEPISY SŁUŻBOWE.

Art. 140. Nadzór służbowy nad urzędnikami ziemskimi w okręgu każdej Komisji Ziemskiej sprawuje Prezes Komisji, oraz każdy urzędnik nad podwładnymi sobie urzędnikami.

Art. 141. Nadzór służbowy upoważnia do wglądania we wszelkie czynności urzędowe, do żądania wyjaśnień, czynienia uwag i usuwania usterek. Udzielanie wypomnień za nieprawidłowości w pełnieniu służby i za postępowanie, nieodpowiadające godności sprawowanego urzędu, należy do kompetencji prezesa. Do nadzoru służbowego należy także załatwianie zażaleń dotyczących biegu spraw, zwłoki lub innych nieprawidłowości w czynnościach urzędowych.

Art. 142. Urzędnicy Ziemscy obowiązani są do posłuchu wobec zarządzeń władzy nadzorczej.

Urzędnik, skarcony wypomnieniem, może się odwołać w ciągu dni czternastu do władzy nadzorczej, bezpośrednio przełożonej nad tym urzędnikiem, który wypomnienia udzielił. Ta władza wyższa orzeka ostatecznie.

Art. 143. Urzędnicy ziemscy są urzędnikami państwowymi i winni się stosować do „Tymczasowych Przepisów służbowych dla urzędników Państwowych“ z dnia 11 czerwca 1918 roku (Dz. Pr. 1918, Nr. 6, poz. 13).

Art. 144. Z urlopów dla wypoczynku mogą urzędnicy ziemscy korzystać stosownie do art. 28 Tymczasowych Przepisów Służbowych.

Urlopów na czas nie dłuższy od tygodnia udziela Prezes Komisji, urlopów dłuższych udziela Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych, względnie Wice-Prezes Głównej Komisji Ziemskiej.

O każdym udzielonym urlopie zawiadamiać należy Główną Komisję Ziemską i odnotowywać w aktach osobistych urzędnika.

Art. 145. Urzędnicy ziemscy winni zamieszkiwać we wskazanych im przez odnośne władze miejscowościach i urzędować tylko na wyznaczonych obszarach. Samowolna zmiana miejsca zamieszkania jest wzbroniona.

Art. 146. Urzędnicy, delegowani do poszczególnych czynności, winni pozostawać we wskazanem miejscu aż do chwili zupełnego ukończenia czynności, o ile nie otrzymają w tym względzie odmiennego polecenia władzy przełożonej, lub nie będą zmuszeni do wyjazdu w sprawach służbowych.

Art. 147. Urzędnikom ziemskim nie wolno zajmować jakichkolwiek stanowisk płatnych w towarzystwach akcyjnych, ubezpieczeniowych, instytucjach kredytowych i wszelkiego rodzaju przedsiębiorstwach handlowych i przemysłowych.

Stanowiska honorowe wolno zajmować jedynie w instytucjach o charakterze społecznym, oraz w instytucjach samorządu miejskiego i wiejskiego, o ile nie wymagają one zajęcia stałego. O każdem zajęciu pobocznem należy zawiadomić Prezesa Komisji Ziemskiej Okręgowej i zaniechać go na jego żądanie.

Are. 148. Urzędnikom ziemskim nie wolno dokonywać żadnych robót prywatnych.

Art. 149. Prezesi Komisji Ziemskich Okręgowych mogą w wyjątkowych wypadkach udzielać zezwolenia na wykonywanie płatnego zajęcia, o ile nie przeszkadza ono obowiązkom służbowym urzędnika i odpowiada jego stanowisku służbowemu.

Uposażenie urzędników ziemskich.

Art. 150. Urzędnicy ziemscy pobierają pensje zasadnicze i dodatki ekonomiczno-wojenne podług następujących kategorji płacy:

Stanowisko służbowe i kategorja płacy.

Prezes Komisji Ziemskiej Okr. — V-a.

Inspektor Ziemski Okręgowy — VI.

Stały członek K. Z. O. — VI.

Podkomisarze Ziemscy, pomocnicy referentów, starsi geometrzy — VIII.

Komisarze Ziemscy, referenci i sekretarze K. Z. O., oraz rewidenci pomiarów — VII.

Geometrzy, starsi rachmistrze — IX.

Starsi pomocnicy geometrów, starsi kanceliści — X.

Pomocnicy geometrów, rysownicy, kanceliści — XI.

Art. 151. Za wyjazdy w sprawach służbowych urzędnicy ziemscy otrzymują djety, oraz zwrot kosztów podróży, stosownie do przepisów dla urzędników państwowych. Geometrzy otrzymują djety tylko za czas trwania podróży na miejsce wykonywanych robót i z powrotem, o ile otrzymują wynagrodzenie akordowe.

Art. 152. Członkowie rolnicy za udział w posiedzeniach Komisji Ziemskich Okręgowych pobierają djety, jak ławnicy w Sądach Okręgowych.

Art. 153. Rachunki podróży urzędników ziemskich zaświadcza Prezes Komisji.

Wynagrodzenia akordowe geometrów.

Art. 154. Za dokonywanie robót pomiarowych geometrzy pracujący samodzielnie i starsi pomocnicy geometrów pobierają, niezależnie od pensji, wynagrodzenie akordowe w wysokości 2-ch marek od morga.

Art. 155. Komisja Ziemska Okręgowa może na wniosek Rewidenta pomiarów, podnieść wynagrodzenie akordowe za pomiary przy komasacji gruntów wiejskich do 50%, a gruntów miejskich do 100%.

Art. 156. W razie dokonywania robót pomiarowych w jednej miejscowości przez kilku geometrów, podziału wynagrodzenia akordowego dokonywa każdorazowo Komisja Ziemska Okręgowa na wniosek Rewidenta pomiarów.

Art. 157. Wypłata wynagrodzenia akordowego nastąpi po zatwierdzeniu przez Komisję Ziemską Okręgową wykończonego planu.

Art. 158. Wypłata wynagrodzenia akordowego nastąpi również i w wypadkach, gdy komasacja nie zostanie ukończona z przyczyn od geometry niezależnych, o ile Rewident pomiarów i Inspektor Ziemski Okręgowy stwierdzą, że czynności geometry dokonane zostały bez zarzutu. Ostateczna decyzja należy do Komisji Ziemskiej Okręgowej.

Warszawa, dnia 25 kwietnia 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

16. Tymczasowa instrukcja techniczna dla geometrów, wykonywujących roboty miernicze przy pracach, prowadzonych przez Urzędy Ziemskie Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

I. Wskazania ogólne.

Art. 1. Pomiary przy komasacji i parcelacji gruntów, dokonywane przez Urzędy Ziemskie Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, prowadzą się w celu:

a) otrzymania niezbędnych danych dla wykreślenia i obliczenia projektu komasacji lub parcelacji;

b) wprowadzenia projektu na grunt;

c) sporządzenia ostatecznego planu skomasowanego lub rozparcelowanego obszaru.

Art. 2. Wychodząc z powyższej zasady, czynności miernicze przy komasacji i parcelacji można podzielić na:

1) określenie granic zewnętrznych komasowego lub parcelowanego obszaru,

2) zdjęcie szczegółów gruntu oraz granic starych parcel (przy komasacji);

3) określenie linji klasyfikacyjnych;

4) sporządzenie pierworysu;

5) wykreślenie i obliczenie projektu komasacji lub parcelacji;

6) wprowadzenie projektu na grunt;

7) sporządzenie ostatecznego planu skomasowanego lub rozparcelowanego obszaru.

Art. 3. O niezbędności wszystkich lub tylko niektórych z wyżej wymienionych czynności należy decydować odnośnie do każdej poszczególnej sprawy w zależności od jej charakteru zgodnie z odpowiednimi paragrafami niniejszej instrukcji.

Art. 4. Pomiary i obliczenia wykonywać w ten sposób i z taką dokładnością, jakie są wskazane w niniejszej instrukcji; wszelkie odchylenia od niej, spowodowane wyjątkowemi okolicznościami, winny być należycie umotywowane.

Art. 5. Przy pomiarach na terenie zasianym, zabudowanym itp. należy stosować takie sposoby, które dałyby możność uniknąć deptania zasiewów, łamania płotów, rąbania drzew itp. czynności, do których uciekać się tylko w razie nieuniknionej konieczności.

II. Określenie granic zewnętrznych (obwodnicy).

Art. 6. Na załamaniach obwodnicy stawiać kopce ze słupami pośrodku. Kopiec w formie stożka ściętego winien być mocno udeptany i mieć w średnicy 3 mt. a wysokość 1 metr; słup o średnicy 10—15 cm. i długość 2 mt. powinien mieć na dolnym końcu krzyżak i być zakopany w ziemię 1.5 mt. głęboko (0.5 w gruncie i 1 metr w kopcu), tak, by nad kopiec wystawało tylko 0.5 metra słupa. Na górnym końcu słup powinien mieć 2 wycięcia różnej głębokości; w głębszem wycięciu wypala się herb państwa za pomocą pieczęci żelaznej, w płytszem stawia się numer porządkowy słupa.

Art. 7. Na bokach dłuższych od 300 stawiać co 200 metrów kopce bez słupów.

Art. 8. W tych miejscowościach, gdzie sypanie kopców jest niemożliwe lub bardzo utrudnione (wśród zabudowań, na gruncie błotnistym) stawiać tylko słupy (art. 6), zakopując je wówczas w grunt na głębokość 1 metra zakładając u podstawy gruz i szkło.

Art. 9. Końce conajmniej dwóch najodpowiedniejszych linji obwodnicy należy umocować za pomocą okopcowanych słupów kamiennych, zakładając pod niemi najprostsze znaki podziemne (centry), i dowiązując je do przedmiotów stałych (kościoły, dzwonnice fundamentalne, budynki itp).

Art. 10. Na komasowanych lub parcelowanych obszarach zakładać poligon obwodowy i związkowe; minimalne ilości poligonów związkowych:

Na obszarach do 200 mg. 1; na obszarach od 200—500 mg 2; na obszarach od 500—1000 mg. 3; na obszarach powyżej 1000 mg. poligony związkowe winny mieć wewnątrz figury 1—2 punkty węzłowe, tworząc w ten sposób związek poligonowy, wyrównany na zasadzie metody, opartej na teorji najmniejszych kwadratów.

UWAGA: Pomiary większych obszarów (powyżej 3000 mg. licząc całokształt danej figury), należy opierać na trjangulacji, wykonanie której omawia osobna instrukcja.

Art. 11. Punkty załamania ciągów poligonowych, nieposiadające słupów, winny być utrwalone na gruncie za pomocą 2 pali numerowanych o średnicy 5 cm. i długości conajmniej 0.5 m. których jeden powinien być wbity w ziemię do końca, drugi — wystawać nad jej powierzchnią nie więcej niż 15 cm. Numery na pa-

lach powinny zawsze odpowiadać numerom odnośnych punktów w szkicowniku na pierworysie oraz we wszystkich rachunkach; numerów tych nie zmieniać pod żadnym pozorem.

Art. 12. Kąty poligonu obwodowego i związkowych mierzyć przy dwóch położeniach lunety, sprawdzonym przez geometrę jednominutowym teodolitem lub takąż astrolabią, a boki dwukrotnie — sprawdzoną taśmą stalową 20 metrową, odczytując ją z dokładnością do 0.05 metra.

Art. 13. Różnica między wynikami dwóch pomiarów jednej i tej samej linji — L nie powinna przekraczać długości $\triangle$ L, która wyniesie:

a) na terenie łatwym (1-ej klasy)

$$\triangle L^1 = 0{,}0002\ L + 0{,}006\ (L + 0{,}02)\ \triangle \quad L + 0{,}02$$

b) na terenie średnim (2-ej klasy)

$$\triangle L_3 = \triangle L_1 + 0{,}25\ \triangle L_1$$

c) na terenie trudnym (3-ej klasy)

$$\triangle L_2 = L_1 + 0{,}75\ \triangle L_1$$

Art. 14. Kąty poligonów nie mogą być mniejsze od 30°(330°), a boki krótsze od 100 metrów.

Art. 15. Boki poligonów dłuższe nad 200 metrów przed mierzeniem należy wytyczyć.

Art. 16. Boki poligonu, nachylone do poziomu pod kątem większym od 2°, winny być zredukowane na poziom.

Art. 17. Na terenie o znacznych i zmiennych pochyłościach boki poligonu winny być mierzone za pomocą drewnianych łat od 3—5 mtr. długich, układanych poziomo za pomocą libelli lub śródwagi; koniec łaty, wznoszący się nad terenem, projektuje się na ziemię za pomocą pionu.

Art. 18. Stanowiska instrumentu poligonu obwodowego i związkowych obierać w ten sposób, iżby przy pomiarze kątów można było celować na podstawę nie zaś na wierzchołek tyczki. W poligonie obwodowym stanowiska instrumentu obierać możliwie na kopcach.

Art. 19. Kopce, nie będące stanowiskami instrumentu, należy zdejmować jako poligony osobne z dowiązaniem ich do poligonu obwodowego lub też za pomocą rzędnych (węgielnicą) od linji poligonu obwodowego; ten ostatni sposób jednakże może być sto-

sowany tylko w razie, jeżeli długość rzędnych nie przewyższa 20 metrów.

Art. 20. Rzeki, jeziora, wąwozy i inne linje krzywe, stanowiące część obwodnicy komasowanego lub parcelowanego obszaru, zdejmować też za pomocą rzędnych od linji poligonu; w tym wypadku długość rzędnych nie powinna przekraczać 40 metrów; rzędne mierzyć do brzegu, zaś przeciwległy brzeg zdejmować, o ile bezpośrednie pomiary są niemożliwe, za pomocą dalekomierza, jeżeli szerokość rzeki nie przekracza 40 metrów, w przeciwnym razie za pomocą założonego na tym brzegu osobnego poligonu pomocniczego. Jeżeli granica stanowi nie środek lecz brzeg rzeki, przeciwległego brzegu nie zdejmować.

U W A G A: Rzędne, o których mowa w artykule 19 i 20 mierzyć wyłącznie taśmą.

Art. 21. Jeżeliby długość rzędnych od linji poligonu obwodowego do zdejmowanych za ich pomocą kopców miała przewyższać 20 metrów, zaś do linji krzywych, stanowiących obwodnicę, 40 metrów, to w takim razie te części obwodnicy należy bezwarunkowo zdejmować za pomocą osobnych poligonów pomocniczych, dowiązywanych do poligonu obwodowego.

Art. 22. O ile rzeka, jezioro, błoto lub wąwóz przecina linję poligonu tak, że długość tej linji lub jej części zmierzyć bezpośrednio taśmą nie można, to długość ta winna być obliczona trygonometrycznie, najlepiej jako bok zbudowanego na niej trójkąta z kątami od 30°—120°: dostępne dla pomiarów boki takiego trójkąta należy mierzyć dwukrotnie.

III. Zdjęcia szszegółów i granic starych parcel.

Art. 23. Jeżeli obszar, podlegający komasacji lub parcelacji, posiada stary plan, który po sprawdzeniu przez geometrę okaże się sporządzonym z dostateczną dokładnością, to szczegółów oraz granic starych parcel nie zdejmować na nowo, lecz brać je ze wspomnianego planu.

Art. 24. Starym planem można posługiwać się wtedy, gdy:

a) wspomniany plan przedstawia na ogół prawdziwy i dokładny obraz danej miejscowości;

b) odległości między punktami przecięcia granic starych parcel i linji szczegółów z bokami poligonów, zmierzone na gruncie

i wzięte z planu, różnią się od siebie nie więcej niż o sumę 0,5 metra + △ L, gdzie △ L oblicza się tak, jak w art. 13;

c) ogólna powierzchnia F, wskazana w rejestrze pomiarowym i sprawdzona na planie przez geometrę różni się od powierzchni F^1, obliczonej na podstawie wyników nowego pomiaru nie więcej niż o $F - F^1 = {}^1/_{600}\ F^1$, zaś odpowiednie powierzchnie kilku poszczególnych (kontrolnych) działów — o $f\text{-}f^1 = 1/_{200}\ f$.

Art. 25. Jeżeli stary plan nie odpowiada powyższym warunkom (art. 24), lub jeżeli żadnego starego planu niema, geometra po założeniu i obliczeniu związku poligonowego winien rozpocząć zdjęcie tej części obszaru, która nie była zdjęta od ciągów poligonowych.

Art. 26. W tym celu zakładać instrumentalne ciągi szczegółowe, nawiązywane do poligonu obwodowego lub poligonów związkowych, przyczem w ciągach szczegółowych kąty mierzyć za pomocą kątomiaru przy jednym położeniu lunety a linje, jeden raz taśmą, odczytując ją z dokładnością do 0,1 m.

Art. 27. Ciągi szczegółowe winny być na gruncie palikowane za pomocą pali numerowanych.

Art. 28. Ciągi szczegółowe, zakładane dla zdjęcia siedlisk, mierzyć z tą samą dokładnością co i poligony.

Art. 29. Szczegóły zdejmować za pomocą rzędnych oraz domiarów pod kątami dowolnemi taśmą lub dalekomierzem, za pomocą przecięć lub też innemi sposobami, wskazanemi w geodezji; domiary krokami są wykluczone.

Art. 30. Granice starych parcel (tabelowych, lub opisanych w akcie kupna według granic) zdejmować według faktycznego stanu posiadania możliwie w ten sposób, aby mogły być otrzymane wszystkie dane, niezbędne dla obliczenia ich powierzchni bezpośrednio z pomiarów na gruncie.

Art. 31. Różne rodzaje użytków (ziemia orna, pastwisko, łąka itd.) zdejmować według faktycznego ich stanu nie zaś według zdatności gleby do tego lub innego użytku; ta ostatnia będzie ustalona przy klasyfikacji.

Art. 32. W siedliskach zdejmować granice posiadłości, z oddzielnych zaś budynków tylko te, co do których z pewnością wiadomo, że nie ulegną zniesieniu przy przejściu na kolonje.

IV. Dziennik pomiarowy i szkic polowy.

Art. 33. Przy pomiarach poligonów oraz ciągów szczegółowych winny być prowadzone: dziennik pomiarowy i szkic polowy; prowadzić je należy w jednym zeszycie, którego lewe strony są przeznaczone na dziennik, a prawe na szkic.

Art. 34. W dzienniku pomiarowym zapisywać czysto i wyraźnie wszystkie wyniki pomiaru kątów i boków poligonów oraz ciągów szczegółowych we właściwych rubrykach według ustalonego wzoru.

Art. 35. Szkic polowy, prowadzony w dużej skali, powinien przedstawiać jasny i zrozumiały dla każdego technika obraz zdejmowanego obszaru z wykreślonemi na nim linjami pomiarowemi oraz wyraźnie napisanemi cyframi, przedstawiającemi wyniki pomiaru tych linji; winny być na nim opisane różne rodzaje użytków, rzeki, jeziora, uroczyska i drogi oraz punkty przecięcia ich przez linję poligonów, stare parcele (numery tabelowe lub nazwiska właścicieli) oraz sąsiednie grunta.

Art. 36. Prowadząc dziennik pomiarowy i szkic polowy, pisząc liczby gumy nie używać, błędnie napisane liczby przekreślać i nad niemi pisać właściwe.

Art. 37. Po ukończeniu każdej poszczególnej czynności mierniczej prowadzony podczas niej dziennik pomiarowy i szkic polowy dołączać do danego aparatu pomiarowego.

V. Określenie linji klasyfikacyjnych.

Art. 38. Przy wyznaczaniu na gruncie linji klasyfikacyjnych geometra winien żądać, aby te linje były palikowane.

Art. 39. Wyznaczone linje klasyfikacyjne zdejmować w ten sam sposób, jak i szczegóły sytuacyjne.

VI. Sporządzanie i obliczanie pierworysu.

Art. 40. Pierworysy sporządzać za pomocą współrzędnych na zasadzie południka magnesowego.

Art. 41. Dla poligonu obwodowego i związkowych odchyłka w kątach nie powinna przewyższać $1' : 5 \sqrt{n}$, a we współrzędnych długości $\triangle L$, obliczanej z wzoru: $\triangle L = 0.00035\ L + 0.0105\ \triangle L + 0.035$ (L. długość poligonu). W razie otrzymania większej

odchyłki pomiaru odpowiedniej części poligonu należy na gruncie powtórzyć.

Art. 42. Odchyłki w kątach i współrzędnych poligonów zamkniętych rozrzucać na kąty i boki (przyrosty współrzędnych) tych poligonów proporcjonalnie do błędów, dopuszczalnych w ich mierzeniu.

Art. 43. Poligony związkowe należy przy tem wyrównywać w ten sposób, iżby poprawki, otrzymane dla nich z obliczenia sąsiednich poligonów zamkniętych, wzajemnie się dopełniały.

Art. 44. Jeżeli poligony związkowe mają punkty węzłowe, to odchyłki rozrzucać na zasadzie metody, opartej na teorji najmniejszych kwadratów.

Art. 45. Przed przystąpieniem do obliczenia współrzędnych sporządzić na papierze kancelaryjnym lub szkicowym za pomocą przenośnika szkic ciągów poligonowych w skali tylko na tyle dużej, aby kąty i linje mogły być na nim wyraźnie opisane.

Art. 46. Wyniki obliczenia współrzędnych wnosić do osobnego rejestru według ustalonego wzoru.

Art. 47. Skala normalna dla pierworysów jest 1 : 2500. Jeżeli na zdejmowanym obszarze niema znacznej ilości drobnych szczegółów, to pierworys można sporządzać w skali 1 : 5000; może to mieć miejsce głównie przy parcelacji, zaś przy komasacji przeważnie wtedy, gdy stary stan posiadania nie był zdejmowany z gruntu. Bardzo drobne szczegóły można wykreślać oddzielnie w skali 1:1250.

Art. 48. Boki sieci kwadratów powinny być równymi 10 cm. co dla skali 1 : 2500 wyniesie 250 m., dla skali 1 : 500 — 500 m. i dla skali 1:1250 — 125 m.

Art. 49. Zasadniczym rozmiarem sekcyjnego arkusza jest kwadratowy arkusz papieru rysunkowego 70 cm. × 70 cm.

Art. 50. Kierunek północy na planach ma przypadać u góry sekcyjnego arkusza.

Art. 51. Jeżeli cały obszar nie mieści się na jednym arkuszu, winien być podzielony na odpowiednie sekcje.

Art. 52. W wyjątkowych wypadkach, gdy cały obszar da się umieścić na jednej sekcji z nieznacznym zwiększeniem sekcyjnego arkusza, lub ze zmianą na planie kierunku północy albo też z zastosowaniem tych dwuch środków jednocześnie, wtedy dozwo-

lonem jest zwiększyć sekcję do rozmiaru 75 cm. × 100 cm. oraz wnieść odpowiednią poprawkę do początkowego azymutu przed przystąpieniem do rachunku współrzędnych, właściwy zaś kierunek północy oznaczyć na planie odpowiednią strzałką.

Art. 53. Poligony obwodowy i związkowe wykreślać za pomocą współrzędnych, sprawdzając długość i kierunek boków.

Art. 54. Ciągi szczegółowe mogą być wykreślane za pomocą przenośnika albo za pomocą tangensów kątów azymutalnych.

Art. 55. Dla ciągów szczegółowych odchyłka nie powinna przewyższać: w kątach $4' \sqrt{n}$ we współrzędnych $^1/_{1000}$ p., zaś graficzna $^1/_{500}$ p.

Art. 56. Odchyłkę w ciągach szczegółowych rozrzucać tylko na te ciągi.

Art. 57. Po wyrównaniu ciągów szczegółowych na ich podstawie wykreślać szczegóły wewnętrzne oraz linje klasyfikacyjne.

Art. 58. Na pierworysie wykreślać należy:

a) tuszem czarnym:

1) linjami ciągłemi obwodnice i granicę starych parcel,

2) kreskami poligony, o ile nie kryją się z miedzami, i wszelkie domiary,

3) szczegóły gruntu (według znaków konwencjonalnych);

b) tuszem niebieskim:

sieć kwadratów linjami ciągłemi;

c) tuszem czerwonym:

1) linjami ciągłemi te części obwodnicy, które otrzymały się po wyprostowaniu granic i zamianie gruntów, i granice nonych w p. 1 części obwodnicy, i granice sporne;

2) kreskami nowe poligony, odnoszące się do wymienionych w p. 1 części obwodnicy i granice sporne;

3) nowe drogi według znaków konwencjonalnych;

d) tuszem zielonym:

linje klasyfikacyjne kreskami.

Art. 59. Opisywać na pierworysie należy:

a) tuszem czarnym:

długości boków poligonów obwodowego i związkowych, wszelkie domiary i ich podstawy, numery stanowisk w poligonach obwodowych i związkowych, kierunek dróg, nazwy rzek, jezior, uroczysk i kultur (rola, las, łąka i t. d.), nazwy wsi oraz

litery, gruntów sąsiednich, które według tych liter opisywać na marginesie planu;

b) tuszem czerwonym:

długości boków nowych poligonów, wymienionych w art. 58 p. c—2, oraz w art. 84, numery punktów tych poligonów, wszeikie miary na poligonach, otrzymane z gruntu, za pomocą których projekt był wniesiony na grunt, numery własności nowych działów;

c) tuszem niebieskim:

numery własności starych parcel i odsyłacze do rachunku powierzchni i wartości starych działek według klas gruntu.

Uwaga: Przy opisywaniu wogóle trzymać się zasady, że wszelkie miary piszą się tym kolorem, jakim są wykreślone linje, do których się one odnoszą.

Art. 60. Kąty poligonów, azymuty boków, oraz współrzędne punktów poligonowych wnosić według ich numerów odpowiednim kolorem do osobnej tablicy na marginesie planu. Jeżeli przy jednym punkcie było zmierzone kilka kątów, to wnosić je do tablicy pod odpowiednim numerem w porządku: od północy przez wschód, południe i zachód.

Art. 61. Ogólną powierzchnię obliczać ze współrzędnych, powierzchnie starych parcel możliwie z pomiarów na gruncie, zaś powierzchnie innych działek (różnych użytków poszczególnych klas i innych) geometrycznie lub za pomocą sprawdzonego planimetru, obwodząc je nie mniej niż po 2 razy i bacząc, iżby wyniki z dwóch obwodów różniły się od siebie nie więcej niż o dwie podziałki liczydła; za powierzchnię brać średnią arytmetyczną z wyników poszczególnych obwodów.

Uwaga: Powierzchnię starych parcel można obliczać z planu tylko wtedy, gdy wspomniane parcele nie przedstawiają długich, wązkich pasów, lecz inne nieprawidłowe figury.

Art. 62. O ileby można było powierzchnie innych poszczególnych działek obliczyć bezpośrednio z pomiarów na gruncie, to temu sposobowi oddawać bezwzględne pierwszeństwo.

Art. 63. Obliczanie powierzchni poszczególnych konturów winno postępować od ogółu do szczegółów w następujący sposób: 1) cały obszar należy rozbić na kilka większych kompleksów (zespołów), powierzchnię każdego kompleksu obliczyć geometrycznie

dwoma różnymi sposobami, lub za pomocą planimetru, obwodząc ją conajmniej 3 razy; 2) w granicach każdego kompleksu obliczyć powierzchnię poszczególnych parcel, zaś w ich granicach — szczegółów.

Różnica pomiędzy ogólną powierzchnią F i sumą powierzchni kompleksów nie powinna przewyższać $^1/_{600}$ F, zaś pomiędzy powierzchnią kompleksu i sumą powierzchni parcel $^1/_{400}$ F, a szczegółów wewnątrz parcel $^1/_{200}$ F. W razie otrzymania większej różnicy obliczenia należy powtórzyć. Dopuszczalne różnice rozrzucić na poszczególne kontury proporcjonalnie do ich powierzchni.

Art. 64. Jeżeli $^1/_{400}$ obliczanej powierzchni jest mniejszą od wartości jednej podziałki planimetru, to przed obwodem należy skrócić ramię planimetru, lub obliczaną działkę wykreślić w większej skali.

Art. 65. O ile w poszczególnym wypadku nie będzie powzięta inna odnośna decyzja, powierzchnię starych parcel, stanowiących jeden numer tabeli likwidacyjnej, obliczać jako jedną całość, powierzchnie zaś oddzielnych posiadłości w granicach tego numeru obliczać na podstawie prawnych aktów podziału wspomnianego numeru tabelowego.

Art. 66. Wszelkie obliczenia wykonywać w miarze metrycznej, lecz ostateczne wyniki obliczenia powierzchni poszczególnych posiadłości oraz powierzchni ogólnej zamieniać na morgi nowopolskie.

Art. 67. Sporządzać rachunek powierzchni i wartość starych parcel według klas gruntu, podług ustalonego wzoru.

Art. 68. Jeżeli za podstawę do obliczenia powierzchni nowych działów zostanie przyjęty sprawdzony stary plan, lub, na mocy uchwały gromadzkiej tabela likwidacyjna, to granic starych parcel nie zdejmować, na pierworysie nie wykreślać, zaś ich powierzchnie brać z rejestru pomiarowego wspomnianego planu lub tabeli. Wtedy w operacie pomiarowym do pierworysu należy dołączyć wspomniany plan lub odpis tabeli.

Art. 69. Pierworysu nie kolorować.

VII. Sporządzanie projektu komasacji lub parcelacji.

Art. 70. Ostateczny projekt komasacyjny lub parcelacyjny wykreślać wyłącznie na sporządzonym zgodnie z niniejszą instruk-

cją pierworysie; starymi planami można posługiwać się (art. 24) tylko przy sporządzaniu pierworysu.

Art. 71. Jeżeli zgodnie ze szkicem projektu, winny być przeprowadzone nowe drogi, to projektować je wcześniej, niż poszczególne parcele.

Art. 72. Potem projektować linje, odcinające całe grupy parcel, a w otrzymanych w ten sposób większych działach odcinać dopiero poszczególne parcele.

Art. 73. Poszczególne parcele projektować zgodnie ze szkicami projektu (art. 71) w następujący sposób:

a) w odpowiedniem miejscu pierworysu wykreślić parcelę której forma odpowiadałaby zasadom komasacji, a powierzchnia byłaby w przybliżeniu równą żądanej powierzchni;

b) obliczyć powierzchnię wykreślonej parceli i porównać ją z żądaną powierzchnią;

c) dodać lub odjąć odpowiedni odcinek, nie psując przytem formy parceli;

d) znów obliczyć powierzchnię otrzymanej parceli i jeżeli różnica pomiędzy nią i żądaną powierzchnią f nie przewyższa $^1/_{400}$ f, uważać parcelę za sprojektowaną; w przeciwnym razie powtarzać wyżej wskazane czynności, póki wynik nie będzie pomyślny.

Art. 74. Jeżeli przy projektowaniu za pomocą planimetru $^1/_{400}$ powierzchni projektowanej parceli jest mniejsza od wartości jednej podziałki planimetru, to taką parcelę projektować osobno w większej skali.

Art. 75. Jeżeli powierzchnia ostatniej parceli okaże się większą lub mniejszą od różnicy r pomiędzy ogólną powierzchnią i sumą powierzchni reszty parceli więcej niż o $^1/_{400}$ r., to projektowanie należy powtórzyć.

Art. 76. Po wykreśleniu komasacji czy parcelacji należy obliczyć na pierworysie kąty i linje, niezbędne dla wprowadzenia projektu na grunt; obliczeń tych dokonywać w miarę możności za pomocą współrzędnych.

Art. 77. Wniósłszy otrzymane wyniki w odpowiedni dziennik pomiarowy, można przystąpić do wyznaczenia zaprojektowanych parcel na gruncie.

VIII. Wprowadzenie projektu na grunt.

Art. 78. Na gruncie tak jak i na planie wyznaczyć najpierw linje, odcinające całe grupy działów, a dopiero w granicach tych linji odcinać oddzielne działy.

Art. 79. Wyznaczanie nowych linji rozpoczynać od punktów i linji, założonych na komasowanym lub parcelowanym obszarze poligonów.

Art. 80. Jeżeli początek lub koniec wyznaczonej linji nie trafia na żaden z punktów poligonu, lecz znajduje się na jednym z jego boków, to należy mierzyć krótszą część tego boku dwukrotnie oraz obydwa kąty nowej linji ze wspomnianym bokiem, bacząc, by ich suma różniła się od 180° nie więcej niż o 2°;

Art. 81. Jeżeli wyznaczona linja ma załamania, tyczyć ją, mierząc kąty i boki, a otrzymaną odchyłkę rozrzucić na gruncie w ten sposób, jak to się robi na planie. Wspomniana odchyłka nie powinna przewyższać $^1/_{600}$ p (p-długość wyznaczanej linji łamanej).

Art. 82. Jeżeli wyznaczana linja na gruncie jest nachylona do poziomu pod kątem większym od 2°, to mierzyć ją z powiększeniem na pochyłość.

Art. 83. Na załamaniach granic nowych działów zabijać pale, jak w art. 11, po przyjęciu projektu komasacji przez uchwałę ostateczną stawiać słupy takie, jak w art. 6, tylko o 0,5 metra krótsze, zakopując je w ziemię na 1 metr głęboko. Nowe miedze winny być na gruncie przeorywane dwiema skibami na siebie.

Art. 84. Przy wprowadzeniu projektu na grunt kąty i linje należy mierzyć w ten sposób, aby cały komasowany lub parcelowany obszar mógł być rozbity na oddzielne poligony zamknięte, w granicach których poszczególne działy mogłyby być wyznaczone tylko za pomocą taśmy bez użycia kątomiaru.

Art. 85. Wyniki pomiaru kątów i linji przy wyznaczaniu nowych działów na gruncie wnosić do tego samego dziennika pomiarowego, w którym były zapisane dla nich dane otrzymane z planu, i bezpośrednio pod odpowiednim kątem i długością linji, aby zawsze łatwo było je porównać.

IX. Sporządzenie ostatecznego planu i innych dokumentów pomiarowych.

Art. 86. Po zrysowaniu pierworysu zdjąć z niego odrys na kalkę płócienną, który dołącza się do protokółu klasyfikacyjnego. Na tym odrysie granic starych parcel i nowych działów nie wykreślać oraz żadnych cyfrowych danych nie umieszczać; obwodnica (dawna i zmieniona—art. 38, p. c—1), poligony, linje klasyfikacyjne i szczegóły winny być na nim wykreślone tak, jak i na pierworysie, tylko linje klasyfikacyje powinny być grubsze od innych; granice użytków (rola, las, łąka) należy zlekka podmalować odpowiednim kolorem; numery klas gruntu w różnych użytkach wyznaczać cyframi rzymskiemi kolorem zielonym, pod któremi tym samym kolorem pisać ogólną powierzchnię każdej klasy danego użytku w morgach.

Art. 87. W razie prostowania granic lub zamiany gruntów na mocy umów z sąsiednimi właścicielami w celu dołączenia do tych umów zdjąć, z pierworysu na kalkę płócienną odrysy odpowiednich części obwodnicy, pokazując na nich stare i nowe granice, jak na pierworysie, z opisaniem linji, kątów i nazwisk właścicieli.

Art. 88. Plan ostateczny, sporządzony w ten sposób co i pierworys, to znaczy nie drogą kopjowania pierworysu, powinien przedstawiać plan nowego stanu posiadania — po scaleniu.

Dlatego granic starych parcel na nim nie wykreślać, zaś obwodnicę i odnośne poligony kreślić w tym stanie, w jakim okazały się one po zamianie gruntów i wyprostowaniu granic — wszystko tuszem czarnym; granice nowych działów, wykreślone tuszem czarnym, podcieniowywać karminem; kolorem czerwonym kreślić tylko granice sporne. Linji klasyfikacyjnych nie wnosić; resztę linji wykreślać tak samo, jak i na pierworysie (art. 58).

Art. 89. Opisywać na planie ostatecznym należy to wszystko, co i na pierworysie (art. 59 bez p. c. i art. 60), według tej samej zasady (art. 59 — uwaga).

Oprócz tego należy na nim opisywać:

a) tuszem czerwonym ogólne powierzchnie nowych działów w morgach;

b) tuszem niebieskim:

ogólne powierzchnie nowych działów w metrach pod po-

wierzchnią w morgach (w formie ułamka);

c) tuszem czarnym:

powierzchnie poszczególnych działek (różnych użytków) w granicach nowych działów (w metrach).

UWAGA: Drobnemi cyframi opisywać domiary, ich podstawy i powierzchnie w metrach; większemi — boki poligonów, numery stanowisk instrumentu i powierzchnie w morgach; dużemi — numery własności nowych działów.

Art. 90. Plan ostateczny należy kolorować według znaków konwencjonalnych.

Art. 91. W tytule planu ostatecznego (i pierworysu również), ułożonym według ustalonego wzoru, powinno być wskazane: nazwa wsi, gminy i powiatu, akt prawny, na mocy którego były prowadzone pomiary i scalenie lub parcelacja gruntów (postanowienie Komisji Ziemskiej lub inne odpowiednie) nazwisko wykonawcy, południk i skala planu oraz ogólna powierzchnia (obliczona ze współrzędnych, domiarów i razem).

Art. 92. W pracach parcelacyjnych, o ile niema zamiany gruntów lub znaczniejszego prostowania granic, pierworys może służyć zarazem jako plan ostateczny; wówczas należy go odpowiednio wykończać i kolorować według znaków konwencjonalnych.

To samo dotyczy prac komasacyjnych, jednakże wtedy tylko, gdy stary stan posiadania nie był zdejmowany z gruntu, lecz wzięty ze starego planu (art. 24 i 68).

Art. 93. Jeżeli w niektórych częściach planu linje są na tyle drobne, że opisać ich wyraźnie nie można, to należy je wykreślić w większej skali na wolnem miejscu sekcyjnego arkusza i tam opisać.

Art. 94. Sporządzać rachunek powierzchni nowych parcel i wartości ich według klas gruntu podług ustalonego wzoru.

Art. 95. Plan ostateczny sporządza się (a jeżeli on stanowi zarazem pierworys — to wykończa się) w biurze w sezonie zimowym.

X. Operat pomiarowy.

Art. 96. Operat pomiarowy scalonego lub rozparcelowanego obszaru stanowią:

1) pierworys obszaru, przedstawiający stary stan posiadania, z wniesionemi na nim nowemi granicami;

2) dziennik pomiarowy i szkic polowy;

3) dokładny opis graniczny słupów kamiennych i znaków podziemnych (miejsce i wygląd — art. 9) oraz protokuł, zawierający dane z dowiązaniem tych słupów do przedmiotów stałych, z odpowiednim szkicem;

4) plan ostateczny, przedstawiający nowy stan posiadania:

5) rachunek współrzędnych i ogólnej powierzchni;

6) szkic ciągów poligonowych;

7) rachunek powierzchni i wartości parcel według klas gruntu przed scaleniem (tylko przy komasacji);

8) rachunek powierzchni i wartości działów według klas gruntu po scaleniu lub rozparcelowaniu;

9) polecenie, na mocy którego były wykonywane roboty miernicze;

10) cała korespondencja geometry, odnosząca się do danej czynności.

XI. Uwaga ogólna.

Art. 97. Sposoby i wzory wykonania art. 6, 9, 10, 13, 14, 19, 21, 22, 33—35, 42, 43, 44, 45, 46, 51, 56, 58, 60, 67, 77 i 85, 80, 81, 84, 86, 87, 88, 91, 92, 93, 94, wskazane w „Objaśnieniach i przykładach do instrukcji technicznej".

Warszawa, dnia 31 marca 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państw.: *Janicki.*

C. ODRĘBNE PRZEPISY DLA B. ZABORU AUSTRJACKIEGO.

Rozporządzeniem Rady Min. z dn. 1/VIII. r. 1919 poz. 365 d: pr. nr. 61 (niżej pod 17) oddane zostały na terenie b. zaboru austr. Ministerstwu Rolnictwa i D. P. pod bezpośredni zarząd wszystkie sprawy, należące do zakresu działania tego Ministerstwa. Art. 2. tego rozporządzenia upoważnił Ministra Roln. do ustanowienia na terenie b. zaboru austr. swoich przedstawicieli i do określenia ich kompetencji w drodze rozporządzenia. Na tej podstawie zaprowadził Minister R. i D. P. rozporządzenia z d. 28/X: r. 1919 (Monitor pol. nr. 242) dwie rolnicze instancje w b. Galicji: powiatowych referentów i inspektoraty pomocy rolnej (p. niżej pod 18).

W b. zaborze austrjackim przeto państwowa administracja rolnicza przedstawia się w następujący sposób:

1. we wszystkich sprawach należących do zakresu działania Min. R. i D. P., o ile nie są przekazane specjalnym organom, czynni są powiatowi referenci rolniczy, ustanowieni przy starostwach. Są oni organem zarządu powiatowego pierwszej instancji. Kompetencja ich określona jest w art.

3 i 4 rozp. M. R., podanego niżej pod 18). Drugą instancją są dwa inspektoraty pomocy rolnej (we Lwowie i Krakowie), czynne pod bezpośredniem zwierzchnictwem Generalnego Delegata Rządu dla b. Galicji. Kompetencję ich określa art. 7 rozporządzenia podanego pod 18).

2) W sprawach komasacji i dzielenia gruntów wspólnych czynne są władze agrarne ustanowione ustawami b. sejmu galicyjskiego dz. u. kr. nr. 18 i 20 z r. 1900. Trzecią instancją w tych sprawach jest wedle art. 4 rozp. Rady Min., podanego niżej pod 17). Główna Komisja Ziemska, obecnie wyłączona z zakresu działania Min. R. i D. P., a przekazana Głównemu Zarządowi Ziemskiemu (p. wyżej pod 5).

3) W sprawach obrotu ziemią czynne są w b. zaborze austr. Krajowe Komisje obrotu ziemią, utworzone na podstawie rozp. z dn. 9. VIII. r. 1915 nr. 234 dz. pr. p. austr., odwołanie zaś od odmownego orzeczenia tej Komisji rozstrzyga Główny Urząd Ziemski.

17. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie objęcia przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych zarządu na terenie b. zaboru austrjackiego z d. 1/VIII. 1919 poz. 365 dz. p. nr. 61.

Na mocy art. 5-go rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7. marca 1919 r. Dz. Pr. poz. 240, zarządza się co następuje:

Art. 1. Z dniem 1 sierpnia 1919 r. Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych obejmuje pod zarząd bezpośredni wszelkie sprawy, należące do zakresu działania tego Ministerstwa na terenie b. zaboru austrjackiego.

Równocześnie ustają w stosunku do tych spraw ogólne kierownictwo i kontrola Generalnego Delegata Rządu dla Galicji, przysługujące mu dotąd w myśl art. 2 powołanego rozporządzenia a także skasowany zostaje urząd powołanego w porozumieniu z Generalnym Delegatem dla Galicji delegata Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 2. Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych ustanowi w miarę potrzeby dla zarządzania poszczególnemi działami spraw na terenie Galicji swoich przedstawicieli, których uprawnienie w granicach ustaw określi w osobnem rozporządzeniu przez siebie wydanem.

Art. 3. Trzecią instancję dla spraw, podpadających pod przepisy ustaw leśnych w Galicji, stanowi Główna Komisja Ochrony Lasów przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych w Warszawie. Przepis niniejszy nie narusza kompetencji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w zakresie karnych spraw lasowych.

Art. 4. Trzecią instancję dla spraw, należących do zakresu działania władz agrarnych, czynnych na mocy ustaw krajowych

o komasacji i dzieleniu gruntów wspólnych (Dz. u. kr. Nr. 18 i 20, 1900) stanowi Główna Komisja Ziemska przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych w Warszawie.

Art. 5. Wykonanie niniejszego rozporządzenia należy do Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, który wyda potrzebne instrukcje i rozporządzenia wykonawcze.

Warszawa, dnia 1. sierpnia 1919 r.

Prezydent Ministrów: w z. *S. Wojciechowski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

18. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie Zarządu Spraw Rolnictwa na terenie b. zaboru Austrjackiego z dn. 28/X. r. 1919 (Mon. pol. nr. 242).

Na mocy art. 2 Rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie objęcia przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych zarządu na terenie b. zaboru austrjackiego (Dziennik Praw Nr. 61, poz. 365) zarządzam co następuje:

I.

Art. 1. W celu wykonania zarządu spraw należących do zakresu działania Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, o ile nie są one przekazane w drodze właściwej organom specjalnym, czynni będą przy starostwach powiatowi referenci rolniczy.

Art. 2. Powiatowy referent rolniczy jest organem zarządu powiatowego pierwszej instancji i czynny jest pod bezpośredniem kierownictwem starosty na mocy odpowiednich ustaw i rozporządzeń.

Art. 3. Powiatowy referent rolniczy referuje wszelkie sprawy, należące do starostwa, w swoim zakresie działania oraz działa samodzielnie w imieniu starostwa w wypadkach, przewidzianych przez ustawy i rozporządzenia właściwe.

Art. 4. W szczególności do zakresu działania starostwa, względnie referenta rolniczego, należą sprawy następujące:

1) wykonanie przepisów prawnych i rozporządzeń w przedmiocie produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz obrotu przedmiotami wytwórczości rolnej z zastrzeżeniem praw, przysługujących innym urzędom;

2) popieranie oświaty rolniczej;

3) współdziałanie w organizowaniu i wykonywaniu zgodnie z obowiązującemi przepisami nadzoru nad działalnością stowarzyszeń, zrzeszeń i spółek rolniczych;

4) organizowanie walki ze szkodnikami i chorobami roślin;

5) organizowanie pomocy rolnej w myśl odpowiednich ustaw i przepisów i stosownie do potrzeb powiatu;

6) informowanie władz przełożonych o potrzebach rolniczych powiatu i zbieranie dat statystycznych z zakresu rolnictwa:

7) udzielanie porad i informacji w sprawach rolnictwa ludności miejscowej;

8) opracowywanie i przedkładanie preliminarzy budżetowych w zakresie potrzeb rolnictwa w powiecie;

9) nadzór nad prawidłowem zużytkowaniem subwencji państwowych na potrzeby rolnictwa oraz

10) wykonywanie zleceń władz przełożonych w granicach ustaw i rozporządzeń właściwych w zakresie wszystkich spraw z zarządem rolnictwa związanych.

II.

Art. 5. W celu wykonywania zarządu spraw, należących do zakresu działania Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w drugiej instancji, o ile nie są one przekazane na mocy ustaw i rozporządzeń innym organom, czynne są na terenie b. zaboru austrjackiego pod bezpośredniem zwierzchnictwem Generalnego Delegata Rządu dla Galicji dwa inspektoraty pomocy rolnej, a mianowicie:

I — we Lwowie, obejmujący powiaty: Bóbrka, Brody, Brzeżany, Brzozów, Bohorodczany, Borszczów, Buczacz, Cieszanów, Czortków, Dobromil, Dolina, Drohobycz, Gródek Jagielloński, Horodenka, Husiatyn, Jarosław, Jaworów, Kamionka Strumiłowa, Kałusz, Kołomyja, Kosów, Lisko, Lwów, Złoczów, Łańcut, Mościska, Nadwórna, Przemyśl, Przeworsk, Podhajce, Przemyślany, Peczeniżyn, Rudki, Rohatyn, Rawa Ruska, Radziechów, Sanok, Stanisławów, Sambor, Stary Sambor, Stryj, Sokal, Skole, Śniatyn, Skałat, Tarnopol, Trembowla, Tłumacz, Turka, Żółkiew, Żydaczów, Zborów, Zbaraż, Zaleszczyki oraz

II — w Krakowie, obejmujący powiaty: Biała, Bochnia, Brze-

sko, Chrzanów, Dąbrowa, Gorlice, Grybów, Jasło, Kolbuszowa, Kraków, Krosno, Limanowa, Mielec, Myślenice, Nisko, Nowy Sącz, Nowy Targ, Oświęcim, Pilzno, Podgórze, Ropczyce, Rzeszów, Strzyżów, Tarnobrzeg, Tarnów, Wadowice, Wieliczka, Żywiec oraz powiaty Księstwa Cieszyńskiego.

Art. 6. Na czele Inspektoratu stoi Inspektor Pomocy Rolnej, który ma sobie przydaną potrzebną liczbę referentów i urzędników pomocniczych.

Art. 7. Inspektorowie Okręgowi Pomocy Rolnej powołani są do wykonywania ustaw i przepisów obowiązujących z zakresu zarządu spraw rolnictwa oraz do sprawowania kontroli nad działalnością powiatowych organów zarządu rolnictwa, w tym zakresie inspektorowie zarządzają powierzonym sobie okręgiem pod bezpośredniem zwierzchnictwem Generalnego Delegata Rządu, biorą udział w opracowaniu preliminarzy budżetowych, składają Generalnemu Delegatowi Rządu oraz Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych i Generalnego Delegata Rządu.

W szczególności do zakresu działania Okręgowych Inspektorów Pomocy Rolnej należy:

1) nadzór nad działalnością powiatowych referentów rolniczych oraz koordynowanie ich pracy,

2) wszelkie sprawy, dotyczące produkcji roślinnej i pomocy rolnej oraz oświaty rolniczej, o ile wychodzą poza zakres jednego powiatu lub przekraczają zakres działania powiatowych referentów rolniczych,

3) podział subwencji tudzież pomocy w naturze, dostarczonych przez Państwo na cele rolnicze w granicach okręgu i kontrola nad prawidłowem ich zużytkowaniem,

4) współdziałanie we wszelkich akcjach, mających na celu uruchomienie i odbudowę rolnictwa w okręgu, prowadzonych przez instytucje społeczne,

5) wykonywanie zleceń władz przełożonych w granicach ustaw i rozporządzeń właściwych w zakresie wszystkich spraw z zarządem rolnictwa związanych.

Szczegółowe wskazania co do działalności Inspektorów Okręgowych zawarte będą w osobnych instrukcjach, wydanych przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 8. Inspektorów Okręgowych oraz urzędników Inspektoratów pomocy rolnej do kategorji VI włącznie mianuje Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Generalnym Delegatem Rządu dla Galicji, pozostałych urzędników mianuje Generalny Delegat Rządu dla Galicji na wniosek Inspektora Okręgowego.

Kierownik Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Z. Chmielewski.*

II.

ZASADY REFORMY ROLNEJ OBRÓT ZIEMIĄ.

Dnia 10. lipca r. 1919 uchwalił Sejm zasady reformy rolnej. Są to „uchwały“, a nie ustawy, nie mają więc mocy obowiązującej. Nie jest przeto, prawniczo rzecz biorąc, skutecznem powołanie się w rozp. Rady min. z dn. 1/IX r. 1919 (niżej pod 3) na te „uchwały“. Rozporządzenie to winno było wymienić te wszystkie momenty, które mają sprawić odmówienie zezwolenia na przeniesienie prawa własności, ale prawniczo nie da się uzasadnić odmówienie zewolenia na czynność, która stałaby w poprzek nie ustawie, ale nieobowiązującej uchwale.

Uchwalone d. 10. lipca r. 1919 zasady — oceniamy je tylko z punktu widzenia prawa — mają następujące cechy:

1. Utrzymują co do roli własność prywatną, a znoszą ją co do lasów. W tym ostatnim przeto punkcie stają na stanowisku kollektywnem.

2. Utrzymując co do roli własność prywatną, przeprowadzić chcą reformę wyłącznie pod znakiem gospodarstw „włościańskich“ w przeciwieństwie do gospodarstw „folwarcznych“, któremi zasady o tyle tylko się zajmują, o ile poddają je wywłaszczeniu.

3. Właścicielem lub posiadaczem ziemi uprawnej może być tylko osoba prowadząca osobiście samodzielne gospodarstwo lub jej spadkobiercy, wedle zaś przepisów wykonawczych podanych niżej pod 4. nabywcą ziemi może być tylko krajowiec.

Te trzy cechy sprawiają, że reforma rolna, gdyby ją przeprowadzono po myśli uchwał z 10. lipca r. 1919, byłaby jedną z najgłębszych zmian tego ustroju prawnego, w którym żyjemy. Należy przeto wymagać, aby w razie przeprowadzenia reformy, nie pozostało nic domyślnikiem, a wszystko było ściśle określonem. Tymczasem „zasady“ uchwalone do 10. lipca milczą właśnie w „zasadniczych“ kwestjach. Dyskusja i parlamentarna walka toczyła się o kwestję „maximum“, „kolejności“ itp.; ale nie dotknięto sprawy, która na strukturę całego społeczeństwa, całego narodu, mieć będzie decydujący wpływ, to jest nie dotknięto kwestji, co należy *prawniczo* rozumieć przez gospodarstwo „włościańskie“ i jak głęboką w życiu prawnem zmianą jest ograniczenie własności ziemi tylko do tych, którzy osobiście prowadzą samodzielne gospodarstwo.

Określenie pojęć „włościański“ i „folwarczny“, gdyby nawet ze stanowiska prawnego w b. Królestwie Polskiem było dostatecznem, to koniecznem jest ze względu na inne ziemie. Ważniejszym jeszcze jest ten powód, że wskutek reformy gminnej i administracyjnej pojęcia te nawet w b. Królestwie stracą grunt, a „zasady“ ustroju rolnego mają przecież na stałe urządzić nasze stosunki.

Dla prawnika projektowana reforma oznacza wskutek tego przedewszy-

stkiem rewizję przepisów o prawie własności i o zdolności prawnej, a w następstwie o prawie spadkowem. Jeżeli bowiem dotychczasowe stosunki nie mają wrócić, czyli jeżeli ziemia ma się znajdować tylko w rękach rolników, to nieodzowna okaże się reforma prawa spadkowego. Stanie się nią także dla uniknięcia rozdrabniania własności przez działy spadkowe. Nie można też pominąć, że wykluczenie cudzoziemców od nabywania ziemi musi się odbić w stosunkach międzynarodowych.

Pierwszą konsekwencją uchwalenia zasad rolnych jest ograniczenie w przenoszeniu własności nieruchomości. Wprowadziło je na podstawie ustawy z dn. 2. sierpnia r. 1918 (niżej pod 2) rozporządzenie Rady ministrów z d. 1. września r. 1919 (niżej pod 3), przepisy wykonawcze zaś do niego wydał prezes Gł. Urzędu Ziemskiego (niżej pod 4). Wedle tych przepisów pozwolenie na przeniesienie prawa własności wydają władze wymienione w art. 9 i 10 rozp. Rady min. z 1/X. r. 1919 (częściowa zmiana tych kompetencji, co do ostatniej instancji, nastąpiła w ostatnim ustępie przepisów wykonawczych podanych niżej pod 4). Nie potrzeba jednak zezwolenia tych władz, gdy parcelacji dokonywają instytucje państwowe lub przez państwo upoważnione (art. 2 lit. e. rozp. Rady Min: z 1/IX: r: 1919): Stosownie do tego postanowienia prezes Gł. Urzędu Ziemskiego wydał rozp. z d. 22/X. r: 1919 (p. niżej pod 5), w którem oznaczył warunki otrzymania upoważnienia do parcelacji, a następnie szeregiem rozporządzeń z dn. 31/X. r. 1919 udzielił tego upoważnienia licznym instytucjom społecznym (podajemy te upoważnienia niżej pod 5).

Reforma rolna, gdyby była przeprowadzoną wedle uchwał z 10. lipca, zmieniłaby ustrój gospodarczy społeczeństwa w kierunku kolektywizacji, przez wywłaszczenie lasów, w kierunku zniesienia wielkiej własności ziemskiej, przez ograniczenie własności folwarcznej do pewnego maximum. Pod względem społecznym reforma zmieniłaby strukturę społeczeństwa przez zniesienie warstwy wielkich właścicieli, w ogóle zaś przez związanie ziemi tylko z zawodowymi rolnikami. Nie wchodzę w ocenę tych zmian ani ze stanowiska społecznego, ani ekonomicznego, ale wychodząc z założenia, że prawo jest odbiciem każdoczesnej sytuacji gospodarczej i społecznej, pragnę tylko stwierdzić, że zaprojektowana 10. lipca r. 1919 reforma rolna nie może się skończyć na jednorazowem pozbawieniu ziemi jednych, a obdarzeniu nią innych, ale że będzie punktem wyjścia doniosłych przemian prawa publicznego i cywilnego.

1. Uchwała Sejmu Ustawodawczego z dn. 10. VII. r. 1919 w przedmiocie zasad reformy rolnej.

1.

Ustrój rolny Rzeczypospolitej Polskiej oprzeć się winien przedewszystkiem na silnych, zdrowych i zdolnych do intensywnej produkcji gospodarstwach włościańskich, opartych na zasadzie prywatnej własności różnego typu i wielkości. Akcja w tym kierunku zmierzająca obejmie tworzenie nowych gospodarstw drogą kolonizacji, powiększanie istniejących karłowatych gospodarstw do rozmiaru samodzielnych jednostek gospodarczych, tworzenie gospo-

darstw drobnych dla produkcji ogrodniczo-warzywnej oraz tworzenie kolonij i ogrodów robotniczych, urzędniczych itp. w pobliżu wielkich miast i ośrodków przemysłowych.

2.

Właścicielami lub posiadaczami ziemi uprawnej mogą być tylko osoby, prowadzące osobiście samodzielne gospodarstwo, lub ich spadkobiercy, z wyjątkiem ziemi, oddanej pod siedzibę ludności nierolniczej lub eksploatowanej przez samorządy miejskie lub wiejskie.

3.

Regulatorem władania ziemią w Polsce w myśl art. 1 będzie Państwo, które w tym celu musi rozporządzać dostateczną ilością ziemi dla kolonizacji i parcelacji.

4.

Na zapas ziemi na parcelację i kolonizację złożą się ziemie następujące:

a) dobra, będące własnością Państwa (skarbowe i majorackie),

b) objęte przez Państwo. dobra, należące do członków dynastij panujących lub członków ich rodzin,

c) dobra rosyjskiego Banku Włościańskiego i Pruskiej Komisji Kolonizacyjnej,

d) dobra martwej ręki (duchowne, biskupie, kapitulne, klasztorne, plebańskie), po porozumieniu ze Stolicą Apostolską i innych instytucij publicznych,

e) nierozparcelowane dobra poduchowne i poklasztorne po porozumieniu ze Stolicą Apostolską,

f) dobra nabyte w czasie wojny z zysków lichwiarskich i dobra osób spekulujących ziemią,

g) dobra, względnie części dóbr, wykupywane drogą ustawowego przymusu od prywatnych właścicieli ziemskich w miarę postępu parcelacji po cenie ustawą określonej. Przy wykupie zachowana będzie w miarę możności taka kolejność, aby naprzód parcelacji ulegały majątki źle zagospodarowane lub zniszczone przez wojnę i majątki, których serwituty nie

zostały uregulowane. Ustawa określi też maximum ziemi folwarcznej dla każdego poszczególnego posiadacza, jako też maximum obszaru ziemi folwarcznej, którą pozostawićby należało w poszczególnych okręgach Państwa.

5.

W pobliżu wielkich miast i ośrodków przemysłowych zabezpieczyć należy zapas ziemi dla tworzenia kolonij i ogrodów robotniczych, urzędniczych itp. z dogodną komunikacją na użytek robotników fabrycznych, urzędników itp. W razie braku odpowiednich gruntów Państwo winno mieć możność przymusowego wykupu na ten cel wszystkich nadających się do tego gruntów, a parcele oddawać robotnikom lub kooperatywom robotniczym.

6.

Ustawa zabezpieczy właścicielowi dóbr ziemskich prawo do zatrzymania tylko jednego zabudowanego, folwarku, na którym on lub jego rodzina gospodarstwo prowadzi, przyczem rodzina nie podzielona przed 1. stycznia 1919 roku uważana będzie za jednostkę. Zasadnicze maximum indywidualnego posiadania, nie podlegającego przymusowemu wykupowi, ma być przez ustawę dla poszczególnych okręgów ustalone w granicach 60—180 hektarów. Najniższa cyfra odnosić się winna do okręgów przemysłowych i podmiejskich.

Dla części b. zaboru pruskiego i ziem wschodnich granica ta, gdzie tego będzie wymagał interes Państwa, może być przejściowo podniesiona do 400 hektarów.

Majątki nieprawidłowo zagospodarowane, przynoszące uszczerbek produkcji krajowej, podlegają całkowitemu przymusowemu wykupowi. Państwo, wytwórcze związki rolnicze i gminy mogą tworzyć gospodarstwa na obszarach, obejmujących więcej niż 300 morgów.

7.

Wszystkie lasy, do jakiejkolwiek kategorji wyżej wymienionych dóbr należące — z wyjątkiem lasów gminnych i drobnych przestrzeni prywatnych, nie nadających się do gospodarki państwowej — przechodzą na własność Państwa przy należytem zlikwidowaniu praw serwitutowych.

8.

Sposób, warunki i cenę przyjęcia dóbr wyżej wymienionych przez Państwo na cele kolonizacji i parcelacji określą ustawy specjalne. Oprócz szacowania wartości gruntu winny być osobno szacowane nakłady zasiewu i uprawy, dokonane na wywłaszczonej przestrzeni. Odszkodowanie za te nakłady i meljoracje winno być wypłacane w pełnej wartości.

9.

Przymusowemu wykupowi przez Państwo nie ulegną w okresie przejściowym aż do wytworzenia się nowych warunków w wyjątkowych wypadkach gospodarstwa poświęcone produkcji nasiennej, hodowlanej lub rybnej, istniejące przed 1 stycznia 1919 r., jak również gospodarstwa stanowiące typ gospodarstwa wysoce uprzemysłowionego, których utrzymanie w całości lub pewnej określonej części jest niewątpliwie niezbędne dla Państwa i ogółu rolniczego. Ilość i obszar tej kategorji majątków dla poszczególnych okręgów określą ustawy szczegółowe.

10.

Uzyskany w sposób powyższy zapas ziemi (po za gruntami omówionemi w punktach 5 i 11) Państwo oddawać będzie na tworzenie jaknajliczniejszych nowych samodzielnych osad, przeznaczonych dla bezrolnych, na odpowiednie powiększanie poblizkich karłowatych gospodarstw, a także na sprzedaż innym małorolnym.

Przytem:

a) rozmiar tworzonych kolonij i rozmiar, do którego powiększane będą karłowate gospodarstwa, odpowiadać ma przestrzeni uznanej dla danych warunków jako niezbędne minimum samodzielnego gospodarstwa włościańskiego. Przestrzeń ta nie powinna przekraczać 25 morgów (300 prętowych);

b) pierwszeństwo do nowotworzonych kolonij mieć będą: stała służba dworska przez parcelację pozbawiona pracy; byli właściciele karłowatych gospodarstw; żołnierze armji polskiej, wracający po wojnie, bezrolni, nie posiadający fachu czy rzemiosła, a uzdolnieni do pracy na roli. Winni być przytem uwzględnieni powracający po skończonej wojnie żołnierze i inwalidzi wojenni, o ile odpowiadają zasadom punktu 2, po-

zatem musi być uwzględniona ilość ziemi, potrzebna na przeprowadzenie komasacji i uregulowanie służebności;

c) cała przestrzeń gruntów, poświęconych na sprzedaż właścicielom już obecnie samodzielnych gospodarstw, nie może przekraczać 20% ogółu gruntów parcelowanych, przytem nabywca nie może nabyć ponad 40 morgów (300 prętowych) ziemi razem z dotychczas posiadaną.

11.

Państwo będzie tworzyło z uzyskanego zapasu ziemi wzorowe gospodarstwa lub kolonje gospodarcze, stacje doświadczalne, szkoły rolnicze itp. instytucje niezbędne dla gospodarstwa krajowego. Zabudowane folwarki, które się znajdują w ręku Państwa, mogą być w okresie przejściowym wydzierżawiane kooperatywom rolniczym, a w wypadku ostatecznym prywatnym fachowym dzierżawcom.

12.

Parcele gruntowe do rozsprzedania szacować się ma według ich rzeczowej produkcyjnej wartości. Właściciele samodzielnych gospodarstw, nabywający nowe działki, winni wpłacać z reguły całą wysokość szacunku gotówką; bezrolni zaś, osiadający na kolonjach, i właściciele karłowatych gospodarstw, dokupujący do normy samodzielnego gospodarstwa, będą mogli korzystać z długoterminowego, amortyzacyjnego kredytu. Ustawa powinna uwzględnić różnice w warunkach, na jakich będą mogli korzystać z kredytu państwowego drobni rolnicy różnych kategorij przy nabywaniu ziemi.

13.

W związku z reformą rolną i w celu zabezpieczenia trwałości nowoutworzonego stanu posiadania, Rząd opracuje potrzebne ustawy, wykluczające unicestwienie przeprowadzonej reformy rolnej i powrót do dawnych stosunków. W szczególności powinny być opracowane ustawy w przedmiocie: hipotek drobnej własności, przymusowego układu służebności z uwzględnieniem w udowodnionych i niewątpliwych wypadkach pretensij o odszkodowania za ziemię, lasy, pastwiska, lub służebności w dobie po uwłaszczeniu przez większą własność prywatną, publiczną lub państwową,

względnie przy pomocy podstępnych rzekomo dobrowolnych umów, zabrane względnie skasowane, dalej ustawa o zakazie parcelacji prywatnej, ustawa o regulacji obrotu ziemią, scalaniu gruntów itp.

14.

Pracownicy rolni, nie będący samodzielnymi gospodarzami, pozostają pod ochroną prawa, które określa maximum ich dnia roboczego, minimum płacy, zarówno w gotówce, jak i w naturze, roztacza opiekę nad ich mieszkaniami, opiekę nad wychodźcami, wprowadza ubezpieczenia od choroby, nieszczęśliwych wypadków, braku pracy, państwowe ubezpieczenie na starość, ubezpieczenie wdów i sierót itp.

15.

Celem przeprowadzenia i utrwalenia reformy rolnej w myśl zasad wyżej wymienionych, powinien być powołany do życia Główny Urząd Ziemski, którego zadaniem będzie:

a) skupianie zapasu ziemi na kolonizację drogą wyżej wymienioną;

b) ułatwianie miejscowym nabywcom nowoutworzonych gospodarstw urządzenia się na nich, a kolonistom, zmieniającym siedziby, przesiedlenie się i zagospodarowanie w nowych osadach.

Stosunek Głównego Urzędu Ziemskiego do Ministerstwa Rolnictwa ureguluje specjalna ustawa. Cała zaś działalność Głównego Urzędu Ziemskiego pozostawać będzie pod kierunkiem i ogólną kontrolą Państwowej Rady Kolonizacyjnej, złożonej w połowie z członków powołanych przez Sejm, a w połowie z powołanych przez Ministerstwo Rolnictwa fachowców.

Do Głównego Urzędu Ziemskiego winny być wcielone Urzędy Ziemskie, odpowiednio rozszerzone i przystosowane do nowego zakresu działania tak, aby cała budowa Głównego Urzędu Ziemskiego oparła się o Powiatowe Urzędy Ziemskie z Powiatowemi Komisjami Ziemskiemi, reprezentującemi miejscowy czynnik społeczny. Będą one organami, orzekającemi w pierwszej instancji w sprawach serwitutowych, komasacyjnych i meljoracyjnych, a organami wnioskodawczemi i doradczemi zarówno przy planowaniu jakoteż przeprowadzaniu kolonizacji na swoich obszarach.

Główny Urząd Ziemski będzie miał prawo emisji państwowej renty ziemskiej opartej na objętej ziemi, a listy rentowe będą jego środkiem płatniczym.

Łącznie z Głównym Urzędem Ziemskim utworzony zostanie Państwowy Bank Ziemski, którego zadaniem będzie zarządzanie środkami, przeznaczonemi na finansowanie akcji meljoracyjnej, parcelacyjnej i kolonizacyjnej, ułatwienie kredytu kolonistom i nabywcom parcel gruntowych, jakoteż popieranie organizacji niespekulacyjnych dla dostarczenia inwentarza i materjałów potrzebnych na zabudowanie się i zagospodarowanie nowych osad.

16.

Wykonanie czynne reformy rolnej należy wyłącznie do Państwa i wyznaczonych przezeń organów. Osoby, biorące samowolnie cudzą rolę w posiadanie, będą pozbawione prawa korzystania z niej.

REZOLUCJE.

I.

Sejm wzywa Rząd do opracowania w jaknajkrótszym czasie, w każdym razie jednak nie później, niż w przeciągu jednego miesiąca, tych niezbędnych ustaw, któreby stworzyły i utrzymały w Rzeczypospolitej Polskiej nowy ustrój rolny, oparty na zasadach zawartych w załączonej „Uchwale Sejmu Ustawodawczego z dn. 10 lipca 1919 r. w przedmiocie zasad reformy rolnej".

II.

Sejm wzywa Rząd, ażeby przy opracowaniu ustaw szczegółowych w przedmiocie reformy rolnej uwzględnił pozostawienie, względnie utworzenie drobnych gospodarstw przy probostwach, dalej małe parcele dla szkół i nauczycieli ludowych, organistów i służby kościelnej.

III.

Sejm wzywa Rząd do natychmiastowego powołania do życia powiatowych Komisyj Ziemskich, aby mogły one niezwłocznie pod-

jąć pracę przygotowawczą do reformy rolnej w myśl art. 15 uchwalonych zasad reformy rolnej. Sposób powołania tych komisij i regulamin ich pracy ułoży Rząd w porozumieniu z sejmową komisją rolną.

IV.

Sejm wzywa Rząd, aby tworząc gospodarstwa wzorowe, udzielał wszelkiej pomocy przy nabywaniu gospodarstw na własność i zagospodarowaniu tychże wychowańcom szkół rolniczych.

V.

Państwo, względnie Komisja Kolonizacyjna powinna na koszt państwa z posiadanego zapasu ziemi utworzyć wzorowe gospodarstwa dożywotnie dla żołnierzy polskich, powracających z wojny, którzy utracili zdrowie do pracy.

VI.

Sejm uznaje naglącą potrzebę uregulowania spraw serwitutowych i dlatego wzywa Rząd, aby jaknajrychlej przedłożył projekt odpowiedniej ustawy.

Regulacja spraw serwitutowych musi objąć także rewizje wszystkich przeprowadzonych procesów serwitutowych, zakończonych krzywdą ludności wiejskiej.

VII.

Sejm wzywa Rząd, aby przy opracowaniu ustaw szczegółowych w przedmiocie reformy uwzględnił pozostawienie miastom położonym w ich najbliższem sąsiedztwie gruntów państwowych i donacyjnych i przekazanie tychże miastom na cele rozszerzania się miast, kolonje robotnicze, urzędnicze i t. p. na tych samych zasadach, na których oddane będą ludności znajdujące się w rozporządzeniu państwa ziemie.

VIII.

Sejm wzywa Rząd, aby przy opracowaniu ustaw szczegółowych w przedmiocie reformy rolnej uwzględnił konieczność jaknajszybszego przekazania m. st. Warszawie, położonych w najbliższem jego sąsiedztwie, w promieniu 15 klm. od centrum, co odpowiada

b. zewnętrznemu pasowi fortecznemu—gruntów państwowych, donacyjnych i tych wszystkich, któremi zgodnie z uchwałami niniejszemi Państwo rozporządzać będzie miało prawo; grunty te przekazane będą Warszawie na tych samych zasadach, na jakich otrzymywać ziemię będzie miała prawo ludność w całym kraju.

IX.

Rząd winien corocznie w myśl powyższych zasad rozsprzedać kolonistom i parcelantom nie mniej niż 200,000 hektarów, licząc od 1 lipca roku bieżącego i uzwględniając odpowiednio do tej zasady kredyty w przedstawianym Izbie budżecie.

X.

Wprowadzenie w życie zasad reformy rolnej należy wyłącznie do Państwa Polskiego i żadna instancja obcopaństwowa nie może mieć decydującego wpływu na układ własności rolnej w Polsce.

XI.

Sejm wzywa Rząd, aby w celu wykonania art. 4 pod „d“ i „e“, dotyczącego dóbr kościelnych, obecnie będących w posiadaniu Kościoła Katolickiego, i dóbr zabranych przez b. rządy zaborcze, wszedł niezwłocznie w porozumienie ze Stolicą Apostolską, aby dobra te przeszły w posiadanie Państwa Polskiego wzamian za uregulowanie uposażenia duchowieństwa i instytucij kościelnych.

2. Ustawa z dn. 2/VIII. 1919 r. o upoważnieniu Rządu do wydania rozporządzenia, normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskiej poz. 384 d. p. p. p. nr. 64.

Art. 1. Upoważnia się Rząd, aby do czasu uchwalenia przez Sejm ustawy regulującej obrót ziemią w myśl uchwalonych dnia 10. lipca 1919 r. zasad reformy rolnej, wydał rozporządzenia z mocą ustawy, normujące przenoszenie własności nieruchomości ziemskiej.

Art. 2. Wykonanie tej ustawy powierza się Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministerstwem Sprawiedliwości.

Marszałek: *Trąmpczyński*, Prezydent ministrów: w z. *S. Wojciechowski*, Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki*. Minister Sprawiedliwości: *Supiński*.

3. Rozporządzenie Tymczasowe Rady Ministrów z dn. 1/IX. r. 1919 normujące przenoszenie własności nieruchomości ziemskich poz. 428 d. u. R. p. nr. 73.

Na mocy ustawy z dnia 2-go sierpnia 1919 r. (Dz. Praw nr. 64 poz. 384) zarządza się co następuje:

Art. 1. Umowy o przeniesieniu prawa własności nieruchomości ziemskich wymagają dla swej ważności poprzedniego zezwolenia władzy państwowej.

Art. 2. Nie wymagają zezwolenia, przewidzianego w art. 1, wypadki

a) gdy chodzi o nieruchomość włościańską (rustykalną),

b) gdy chodzi o działy spadkowe, spowodowane wypadkiem śmierci, zaszłym przed 1-szym stycznia 1919 r.,

c) gdy przeniesienie prawa własności następuje w drodze sprzedaży przymusowej,

d) gdy nieruchomość przechodzi na rzecz instytucij państwowych lub komunalnych i

e) gdy podziału dokonywują instytucje państwowe lub przez Państwo upoważnione.

Art. 3. Władze państwowe zezwolenia odmówią, gdyby przeniesienie prawa własności nieruchomości lub jej części uniemożliwiało lub ograniczało zastosowanie zasad reformy rolnej, uchwalonych przez Sejm Ustawodawczy w dniu 10. lipca 1919 r.

Art. 4. Osoby, które pragną uzyskać zezwolenie, wymienione w art. 1, winny wraz z podaniem złożyć właściwemu urzędowi w 2 egzemplarzach istotne warunki przygotowanej umowy o zmianie tytułu własności lub projekt podziału nieruchomości ziemskiej wraz z innemi dowodami, popierającemi żądanie. O złożeniu podania urząd wydaje poświadczenie.

Art. 5. O odmowie na przelew prawa własności na jedną osobę lub na więcej osób niepodzielnie urząd zawiadamia właściwy wydział hipoteczny, względnie sąd, najpóźniej w terminie miesięcznym, zaś przy przelewie prawa własności podzielnie na dwie lub więcej osób najpóźniej w terminie dwu-miesięcznym od dnia wniesienia do urzędu podania. Odpis tego zawiadomienia należy jednocześnie wysłać pod adresem petenta, wskazanym w podaniu.

Jeżeli w ciągu powyższych terminów właściwy wydział hipoteczny, względnie sąd, nie otrzyma odmownej decyzji, strony

mogą zawrzeć umowę na warunkach, przedłożonych urzędowi. W b. zaborze austrjackim decyzja urzędu, doręczona sądowi, ma być adnotowana w księdze hipotecznej.

Art. 6. Jeżeli w projekcie podziału nieruchomości wskazani są imiennie nabywcy z wyłuszczeniem obszaru i ceny kupna poszczególnych działek, zezwolenie na podział zastępuje w stosunku do tych działek zezwolenie na odstąpienie wskazanym nabywcom tytułu własności.

Art. 7. Decyzja, zezwalająca na zmianę tytułu własności, ważną jest w ciągu sześciu miesięcy od daty orzeczenia zezwalającego. Jeżeli umowa w tym czasie nie została zawartą, potrzeba dla jej późniejszego zawarcia ponownego zezwolenia albo orzeczenia o przedłużeniu mocy wydanego zezwolenia na przeciąg dalszych sześciu miesięcy, w sposób przewidziany w art. 5.

Art. 8. Zmiany tytułu własności, za wyłączeniem wypadków przewidzianych w art. 2., dokonane z pominięciem lub niezgodnie z decyzją właściwej władzy (art. 9) są nieważne. O nieważności orzekają właściwe sądy na skutek powództwa właściwych urzędów ziemskich. Prawa osób trzecich, nabyte w dobrej wierze, będą zachowane.

Art. 9. Udzielenie zezwoleń oraz inne czynności władzy państwowej, przewidziane w niniejszych przepisach, należą do okręgowych urzędów ziemskich, które w postępowaniu swem stosować się będą do „Przepisów Tymczasowych o Urzędach Ziemskich“ z dnia 11. października 1918 r. (Dz. Praw Nr. 11 poz. 22). Na podstawie tychże przepisów strony będą mogły zaskarżać decyzje urzędów ziemskich, powzięte na mocy niniejszego rozporządzenia.

Art. 10. Gdzie nie zostały wprowadzone urzędy ziemskie, uprawnienia nadane im przez niniejsze rozporządzenie będą aż do chwili ich utworzenia wykonywane w pierwszej instancji w b. zaborze austrjackim przez Krajowe Komisje obrotu ziemią, utworzone na podstawie rozporządzenia z dnia 9. sierpnia 1915 r. (Dz. Praw P. Austr. Nr. 234), przyczem kompetencja tych Komisji odpowiednio się rozszerza, zaś w b. zaborze pruskim przez Urząd Osadniczy, a w drugiej instancji w obu zaborach przez Główną Komisję Ziemską w Warszawie.

Art. 11. Wydanie przepisów wykonawczych do niniejszego

rozporządzenia poleca się Prezesowi Głównego Urzędu Ziemskiego i Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 12. Rozporządzenie niniejsze zyskuje moc obowiązującą na terytorjum całej Rzeczypospolitej z dniem 14 września 1919 r.

Prezydent Ministrów: w z. *L. Biliński.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. *Z. Chmielewski,* Minister Sprawiedliwości: w z. *Śmiarowski.* Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: *Stefczyk.*

4. Przepisy wykonawcze z dn. 12/IX r. 1919 (Mon. p. nr. 206) o stosowaniu Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów, normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskich z dn. 1. września 1919 r. (Dz. Ustaw nr. 73, poz. 428).

Do art. 1. Za nieruchomości ziemskie w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1-go września 1919 r., normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskich, należy uważać nieruchomości położone poza obrębem miast.

Do art. 2. Przewidzianych art. 2 punkt e) upoważnień dla wykonywania podziału ziemi udziela Główny Urząd Ziemski w Warszawie.

Do art. 3. Zezwolenia na przeniesienie prawa własności można udzielić, jeżeli wszystkie nieruchomości ziemskie, w obrębie jednej gminy położone, stanowiące własność jednej osoby, lub współwłasność kilku osób, przechodzą w całości w inne ręce pod warunkiem, że nowonabywca:

a) jest krajowcem,

b) posiada naukowe wykształcenie rolnicze, albo dotychczas zawodowo pracował w rolnictwie i

c) zobowiązuje się prowadzić osobiście gospodarstwo na nabywanym obszarze.

Można również udzielić zezwolenia na wyłączenie z posiadłości i przeniesienie własności zakładów przemysłowych i rybnych wraz z obszarem ziemi nie przekraczającym 40 morgów pod warunkiem:

a) że takie wyłączenie wspomnianych wyżej objektów nie przyniesie szkody w prowadzeniu gospodarstwa rolnego na reszcie posiadłości ziemskiej i

b) że nabywcami tych objektów są krajowcy, którzy dostarczą

rękojmi należytego zużytkowania danego objektu w interesie produkcji krajowej.

Można również udzielić zezwolenia na wyłączenie z posiadłości przez współwłaściciela lub współspadkobiercę, o ile przez to dana nieruchomość nie ulega dalszemu rozdrobnieniu.

Parcelacyjny podział ziemi przez właściciela jest dopuszczalny, jeżeli stosuje się do zasad reformy rolnej, objętych Uchwałą Sejmową z dn. 10. lipca 1919 r., a w szczególności czyni zadość następującym warunkom:

a) nabywcami ziemi winny być osoby, dające rękojmię, że będą osobiście prowadzić gospodarstwo rolne; nadto zaś związki wytwórcze mogą nabywać ziemię, nawet w obszarach ponad 300 morgów dla tworzenia i prowadzenia gospodarstwa rolnego, o ile dają rękojmię, że zadanie to spełnią umiejętnie i zgodnie z interesem produkcji krajowej,

b) przedewszystkiem należy zwrócić uwagę na zabezpieczenie dostatecznej ilości ziemi na uregulowanie serwitutów i ułatwienie późniejszej komasacji gruntów,

c) następnie winna być uwzględnioną stała służba dworska, pozbawiona pracy, bezrolni robotnicy rolni i właściciele karłowatych gospodarstw ze szczególnem uwzględnieniem inwalidów wojennych i żołnierzy, powracających z wojny, o ile są uzdolnieni do samodzielnej pracy w gospodarstwie rolnem; dalej absolwenci szkół rolniczych, względnie ogrodniczych, pragnący założyć i prowadzić własne gospodarstwo; wreszcie właściciele samodzielnych gospodarstw w celu ich powiększenia co najwyżej do obszaru 40 morgów w jednem gospodarstwie i

d) cena ziemi nie powinna być spekulacyjnie wygórowaną.

Natomiast odmawiać należy zezwolenia, jeżeli chodzi o widoczne uchylenie danego obszaru ziemi od zużytkowania go na cele uregulowania serwitutów lub przeprowadzenie parcelacji, oraz kolonizacji w rozumieniu uchwały Sejmowej z dnia 10 lipca 1919.

W powyższym wypadku nie dozwolonem jest przeciwne tej uchwale przenoszenie prawa własności nietylko na rzecz osób obcych, ale także na rzecz członków rodziny, niepodzielonej przed dniem 1 stycznia 1919 roku.

Do art. 4. Jako istotne warunki umowy uważać należy podanie dokładne osób nabywających prawo własności, określenie hypo-

teczne przedmiotu sprzedaży i oznaczenie obszaru aljenowanego, tudzież cenę kupna-sprzedaży.

Poświadczenie wniesienia podania o zezwolenie na tranzakcję wydaje się na jednym z dwóch egzemplarzy dołączonych do podania warunków umowy, względnie projektu podziału ziemi podług wzoru podanego w załączniku 1; drugi egzemplarz, zaopatrzony odpisem wydanego poświadczenia, pozostaje w aktach urzędu. O ile przy odbiorze podania zauważono brak adresów, dat lub załączników koniecznych dla wydania orzeczenia, należy podanie doraźnie zwrócić dla uzupełnienia przed wydaniem poświadczenia odbioru.

Jeżeli rozchodzi się o parcelacyjny podział posiadłości ziemskiej, należy wymagać, aby w dołączonych do podania projektach umów, mających się zawrzeć z poszczególnymi nabywcami, wykazano obszar ziemi przeznaczonej na parcelację z podziałem na rodzaje kultury, jako też ilość, rozległość i cenę kupna-sprzedaży gospodarstw, względnie działek gruntowych, parcelacyjnie tworzonych, a zarazem wyjaśniono, czy i jakie uboczne koszta parcelacji mają ponosić nabywcy ziemi na rzecz sprzedającego, lub pośredniczącego w sprzedaży, oprócz normalnych kosztów prawnych i opłat skarbowych, połączonych z zawieraniem i hypotekowaniem umów.

Z reguły powinien być dołączony do projektu parcelacyjnego plan rysunkowy (szkic odręczny) podziału z oznaczeniem granic parcelowanego obszaru, rodzaju kultury i klasy gruntu, dróg, oraz zabudowań mieszkalnych i gospodarczych.

W razie ważnych przeszkód i przy mniejszych parcelacjach można odstąpić od żądania osobnego planu parcelacyjnego, o ile z przedłożonego projektu można zresztą dostatecznie ocenić warunki, w jakich ma być dokonany parcelacyjny podział posiadłości ziemskiej.

Do przyjmowania podań ma być we właściwym urzędzie wyznaczony urzędnik, kompetentny do oceniania okoliczności w tym przepisie zawartych, z reguły jeden z referentów powołany do merytorycznego badania podań i przygotowania wniosków co do wydania lub odmówienia zezwolenia.

Do art. 5. Orzeczenie właściwego organu winno opierać się na posiedzeniu gospodarczem, lub na posiedzeniu Komisji obrotu ziemią lub wreszcie Urzędu Osadniczego, dla których wyznaczony re-

ferent przygotowuje w porozumieniu z kierownikiem urzędu odpowiedni wniosek po uprzednio zarządzonem zbadaniu sprawy.

Organ orzekający ma dołożyć wszelkich starań, aby załatwienie sprawy i doręczenie orzeczenia odmownego właściwemu Wydziałowi, względnie Sądowi Hypotecznemu nastąpiło przed upływem jedno, względnie dwumiesięcznego terminu prekluzyjnego, który w żadnym razie nie powinien być przekroczony. Orzeczenie zezwalające należy zaopatrzyć na końcu następującą klauzulą: „Orzeczenie to jest natychmiast wykonalne".

Orzeczenie dozwalające, jak i odpis orzeczenia odmownego, należy wysłać pod adresem osobistym petenta, wskazanym w podaniu, jako też pod adresem Głównego Urzędu Ziemskiego w Warszawie — ten drugi z uwidocznieniem dnia potwierdzonego przyjęcia podania.

Dowody doręczenia orzeczenia i wysłania jego odpisów należy przechować w aktach urzędów.

Jeżeli w toku badania podania okazała się konieczność zażądania wyjaśnień, mających istotne znaczenie dla powzięcia decyzji, a nie dających się przewidzieć przed wydaniem potwierdzenia odbioru podania, organ orzekający winien bezzwłocznie zawiadomić właściwy Wydział Hypoteczny, względnie Sąd o odmownem tymczasowem załatwieniu podania aż do przedłożenia wyjaśnień, zażądanych równocześnie bezpośrednio od petenta (załącznik 2), Należy przytem wyraźnie zaznaczyć, że termin prekluzyjny na wydanie orzeczenia, przewidziany w art. 5 rozporządzenia będzie się liczył od dnia pisemnego przedłożenia zażądanych wyjaśnień.

W stanowczem orzeczeniu odmownem należy podać powody odmowy.

Do art. 6. Jeżeli zezwolenie na podział ziemi ma zarazem zastąpić zezwolenie na odstąpienie tytułu własności nabywcom ziemi parcelowanego obszaru, należy tę okoliczność wyraźnie zaznaczyć w zezwoleniu z tem zastrzeżeniem, że dotyczy tylko nabywców imiennie wyszczególnionych w zatwierdzonym projekcie podziału.

Do art. 7. Postępowanie z prolongowaniem zezwolenia jest takie samo, jak przy wydawaniu pierwotnego zezwolenia, przyczem wystarczy powołać się na datę i warunki poprzedniego zezwolenia.

Do art. 8. Ze względu na skutki przewidzianego w art. 8 unieważnienia umów i wpisów hypotecznych, zawartych wbrew przepisom rozporządzenia, powinien także nabywca ziemi pilnować, aby sprzedawca wykazał się zezwoleniem właściwego organu na zmianę tytułu własności, o ile to jest w myśl rozporządzenia wymagane.

Urzędy powołane do wykonywania rozporządzenia są obowiązane donosić Głównemu Urzędowi Ziemskiemu o zmianach tytułu własności dokonanych z pominięciem albo wbrew brzmieniu orzeczenia i niezgodnie z przepisami Rozporządzenia Tymczasowego, normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskich.

Do art. 9, 19 i 11. Przeciw odmownemu orzeczeniu pierwszej instancji przysługuje stronom prawo odwołania się do ostatecznego orzeczenia Głównego Urzędu Ziemskiego w przeciągu 14 dni po doręczeniu orzeczenia pierwszej instancji.

Rekurs należy wnieść na ręce właściwego organu orzekającego w pierwszej instancji, który winien to podanie wraz ze swą opinją bezzwłocznie przesłać Głównemu Urzędowi Ziemskiemu.

Aż do rozstrzygnięcia przez drugą instancję odmowna decyzja obowiązuje i zmiana tytułu własności nie może być dokonaną.

Wydziały Hypoteczne obowiązane są prowadzić wykaz wpływających zawiadomień o odmówieniu zezwolenia, jako też o przedłużeniu już wydzielonego zezwolenia podług wzoru podanego w załączniku 3.

Wzór załącznika Nr. 1.

(Urząd Ziemski) poświadcza, że podanie o zezwolenie na zawarcie umowy według powyższych warunków zostało wniesione dnia . . . 1919 r.

(Podpis Kierownika Urzędu i pieczęć).

Wzór załącznika Nr. 2.

Do Wydziału Hypotecznego (Sądu) w . . . . (Urząd Ziemski) zawiadamia, że podanie o zezwolenie na przeniesienie prawa własności co do realności (podać hypoteczne oznaczenie) zostało tymczasowo aż do przedłożenia wyjaśnień odmownie załatwione w dniu . . . 1919 r.

Termin prekluzyjny w artykule 5-tym rozporządzenia z dnia 1-go września 1919 r. (Dz. Ustaw nr. 73 poz. 428) oznaczony, będzie się liczyć od dnia pisemnego przedłożenia zażądanych wyjaśnień.

(Podpis — pieczęć).

Wzór załącznika Nr. 3.

Nr. porządkowy	Data wpływu	Urząd od którego zawiadomienie wpłynęło	Oznaczenie hypoteczne nieruchomości	Właściciel Hypoteczny	Decyzja Urzędu
1	2	3	4	5	6

Minister Sprawiedliwości: *Sobolewski*, Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: *Stefczyk*.

Warszawa, dnia 12. września 1919 r.

5. Rozporządzenie Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego o warunkach upoważnienia instytucji społecznych do przeprowadzenia parcelacji większych posiadłości ziemskich z dn. 22. X. r. 1919 „Monitor Polski“ nr. 231.

§ 1. Upoważnienie do przeprowadzenia podziału posiadłości ziemskich w myśl art. 2 e) Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów z dn. 1. IX. 1919 r. (Dz. u. Rzp. P. nr: 73 poz: 428) mogą otrzymywać tylko instytucje publiczne, jak gminy, Wydziały powiatowe itp., jako też prywatne instytucje parcelacyjne (banki ziemskie, towarzystwa, spółki, związki), które na podstawie swych statutów (ustaw, regulaminów) i faktycznej działalności mogą być uznane za instytucje dobra publicznego.

§ 2. Warunki, pod jakimi instytucja publiczna może uzyskać upoważnienie do przeprowadzania podziału posiadłości ziemskiej, będą w każdym wypadku, z osobna oceniane i ustanawiane przez Główny Urząd Ziemski.

§ 3. Prywatna instytucja parcelacyjna, ubiegająca się o upoważnienie do parcelowania w rozumieniu art. 2 e) wyżej powołanego Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów winna wykazać:

a) że do jej głównych zadań należy tworzenie drogą parcelacji zdrowych, żywotnych gospodarstw rolnych i ułatwianie nabywania ziemi małorolnym i bezrolnym, którzy przez swe zawodowe wykształcenie lub dotychczasową zawodową pracę w rolnictwie są uzdolnieni do samodzielnego prowadzenia gospodarstwa rolnego;

b) że wyklucza spekulacyjne interesy parcelacyjne, poprzestając na pokryciu rzeczywistych wydatków i na umiarkowanem (normalnem) oprocentowaniu kapitału włożonego w przedsiębiorstwo parcelacyjne;

c) że jest fachowo i finansowo uzdolnioną do należytego spełniania swego zadania w myśl poprzednio wyrażonych zasad i posiada także należycie ukwalifikowane siły do czuwania nad zgodną z powyższemi zasadami działalnością instytucji.

§ 4. Prywatna instytucja parcelacyjna otrzymująca upoważnienie jest obowiązaną w swej działalności parcelacyjnej:

a) stosować się nietylko do przepisów ustawowych ale także do instrukcji i wskazówek otrzymywanych od Głównego Urzędu Ziemskiego;

b) przed przystąpieniem do parcelacji danego obszaru ziemi uzyskać zatwierdzenie przygotowanego w tym celu projektu, względnie planu parcelacyjnego, przez Główny Urząd Ziemski w sposób niżej oznaczony (§ 5 i 6);

c) zapraszać Delegata, wyznaczonego przez Główny Urząd Ziemski z głosem doradczym i prawem sprzeciwu (§ 5) do udziału we wszystkich obradach tego organu instytucji parcelacyjnej, który jest statutowo (przepisowo) powołany do decydowania o planach i warunkach parcelacji (obszar, położenie, struktura, przeznaczenie działek gruntowych, cena sprzedaży i nabycia, koszta parcelacji, kategorje nabywców, budynki, kredyt itp.)

d) udzielać wyznaczonemu Delegatowi Głównego Urzędu Ziemskiego wszelkich wyjaśnień oraz poddawać jego kontroli wszystkie czynności, księgi, dokumenty i akta dotyczące interesów parcelacyjnych i osadniczych;

Kontrolę tę przeprowadzać może Główny Urząd Ziemski tak przez swego Delegata, jak i przez innych swoich urzędników albo rzeczoznawców;

e) uiszczać tytułem zwrotu wydatków do kasy Głównego Urzędu Ziemskiego kwoty odpowiadające wynagrodzeniu ustanowionego przez Główny Urząd Ziemski Delegata za spełnianie wyżej oznaczonych czynności.

§ 5. Celem uzyskania wymaganego w myśl § 4 b) zatwierdzenia należy przedkładać Głównemu Urzędowi Ziemskiemu plany i warunki parcelacji każdego objektu, przeznaczonego na parcelację z potrzebnemi wyjaśnieniami. Główny Urząd Ziemski wydaje swoje orzeczenia po zasięgnięciu opinji właściwego Okręgowego Urzędu Ziemskiego, Urzędu Osadniczego w Poznaniu albo Krajowej Komisji Obrotu Ziemią we Lwowie albo w Krakowie.

Jeżeli jednak zarówno Główny Urząd Ziemski jak niemniej także Delegat Głównego Urzędu Ziemskiego otrzymają plan i warunki parcelacji z potrzebnemi wyjaśnieniami przynajmniej na 14 dni przed terminem posiedzenia decydującego organu instytucji parcelacyjnej, naówczas podpisanie protokułu z odnośną uchwałą tego organu przez Delegata Głównego Urzędu Ziemskiego zastępuje zatwierdzenie danego planu i warunków parcelacji przez Główny Urząd Ziemski.

Odpis tego protokułu z dołączeniem planu i warunków parcelacji, o ile w uchwale uległy zmianie, należy bezzwłocznie, a najpóźniej w ciągu 8 dni po podpisaniu przez Delegata, przesłać Głównemu Urzędowi Ziemskiemu.

Delegat może także założyć sprzeciw co do uchwały ustalającej plan i warunki parcelacji; w takim razie może odnośna instytucja parcelacyjna odwołać się do Głównego Urzędu Ziemskiego.

§ 6. Zmiany w zatwierdzonym planie i warunkach parcelacji, jakie się okażą potrzebnemi w toku czynności parcelacyjnych, mogą być przedsiębrane za zgodą Delegata Głównego Urzędu Ziemskiego; zmiany ważniejsze mają być podług uznania Delegata przedkładane Głównemu Urzędowi Ziemskiemu do zatwierdzenia.

§ 7. Po dokonanej parcelacji i na każde żądanie oraz w terminach oznaczonych jest instytucja parcelacyjna obowiązana przedkładać sprawozdania i wykazy statystyczne Głównemu Urzędowi Ziemskiemu podług wzorów i wskazówek przezeń udzielonych, jak niemniej wszelkie inne wyjaśnienia.

§ 8. Do wiadomości Głównego Urzędu Ziemskiego i do wiadomości właściwego Okręgowego Urzędu Ziemskiego, Urzędu Osadniczego w Poznaniu albo właściwej Krajowej Komisji Obrotu Ziemią (we Lwowie lub w Krakowie) należy podawać nadto:

a) osoby powołane do kierowania akcją parcelacyjną instytucji, jako też wykonywania nad nią kontroli,

b) osoby przeznaczone do przeprowadzenia parcelacji danego objektu, a w szczególności do wykonywania pomiarów i sporządzania planów parcelacyjnych z wyszczególnieniem ich kwalifikacji.

c) wysokość i sposób wynagrodzenia sił mierniczych;

d) wszelkie zmiany stałe, jakie nastąpią w stanie rzeczy co do powyższych okoliczności.

W sprawach tych obowiązana jest instytucja stosować się do instrukcji i wskazówek Głównego Urzędu Ziemskiego (§ 4).

§ 9. Obowiązkiem upoważnionej instytucji jest wreszcie z całą usilnością starać się o dostarczenie jej wszelkich rękojmi, by nadwyżka gotówki, uzyskiwana za pośrednictwem tej instytucji z parcelacyjnej sprzedaży ziemi ponad umarzane zobowiązania, została przez sprzedającego właściciela użytą w obrębie Państwa Polskiego na cele produkcyjne.

O wyniku tych starań należy zdawać sprawę w przedkładanych Głównemu Urzędowi Ziemskiemu sprawozdaniach po myśli końcowego ustępu § 5.

§ 10. Udzielone upoważnienie do przeprowadzenia czynności parcelacyjnych w rozumieniu art. 2 e) Rozporz. Tymczasowego Rady Ministrów z dn. 1. IX. r. 1919 może być każdego czasu odwołane.

§ 11. Udzielenie i odwołanie upoważnienia będzie podawane do wiadomości publicznej, oraz interesowanych urzędów przez trzechkrotne ogłoszenie w urzędowej części Monitora Polskiego na koszt upoważnionego.

§ 12. Zobowiązania i warunki, przyjęte przez instytucje parcelacyjne przed dniem 14 września 1919 roku (Rozporządzenie Tymczasowe Rady Ministrów z dnia 1. IX. 1919 roku Dz. u. Rzp. P. nr. 73 poz. 428), a tyczące się niezakończonych parcelacji większych posiadłości ziemskich, podlegają także kontroli Głównego Urzędu Ziemskiego.

Objekty tych parcelacji winny być zgłoszone Głównemu Urzędowi Ziemskiemu w ciągu jednego miesiąca od chwili otrzymania upoważnienia w miarę możności wraz z planem i warunkami tych parcelacji. Zatwierdzenie tych planów i warunków odbywać się winno w trybie paragrafów 5 i 6 niniejszego rozporządzenia, przyczem Delegatowi Głównego Urzędu Ziemskiego przysługuje przejściowo w tych wypadkach prawo odstępowania od ogólnie obowiązujących norm, o ile dokonane tranzakcje nie mają charakteru spekulacyjnego i nie dadzą się zmienić, oraz o ile to jest koniecznem dla uchronienia instytucji od poważniejszych strat, a nie sprzeciwia się słuszności i interesom dobra publicznego.

Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: *Stefczyk.*

Dotychczas otrzymały upoważnienia następujące instytucje:

a) U P O W A Ż N I E N I E.

W myśl punktu e) art. 2 Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów z dn. 1 września 1919 roku (Dz. Ustaw nr. 73. 1919 r. poz. 428), Główny Urząd Ziemski upoważnia „Towarzystwo Agrarno-Osadnicze“ we Lwowie do prowadzenia na terenie b. zaboru austrjackiego parcelacji większych posiadłości ziemskich na warunkach, wskazanych w Rozporządzeniu Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego z dnia 22 października 1919 roku (Monitor Polski nr. 231).

Wobec tego, przenoszenie prawa własności nieruchomości ziemskich, podlegających podziałowi dokonywanemu przez Towarzystwo Agrarno-Osadnicze we Lwowie, nie wymaga osobnego zezwolenia, przewidzianego w artykule 1 Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów z dn. 1 września 1919 roku.

Warszawa, dnia 4. listopada 1919 roku.

Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: *Stefczyk.*

b) U P O W A Ż N I E N I E.

W myśl punktu e) art. 2 Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów z dn. 1 września 1919 roku (Dz. Ustaw nr. 73, 1919 r. poz. 428), Główny Urząd Ziemski upoważnia „Związek Ziemian“ we Lwowie do prowadzenia na terenie b, zaboru austrjackiego parcelacji większych posiadłości ziemskich na warunkach, wskazanych w Rozporządzeniu Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego z dn. 22 października 1919 r. (Monitor Polski nr. 231).

Wobec tego, przenoszenie prawa własności nieruchomości ziemskich, podlegających podziałowi, dokonywanemu przez „Związek Ziemian“ we Lwowie, nie wymaga osobnego zezwolenia, przewidzianego w art. 1 Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów z dn. 1 września 1919 r:

Warszawa, dnia 31. października 1919 r.

Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: *Stefczyk.*

c) U P O W A Ż N I E N I E.

W myśl punktu e) art. 2 Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów z dn. 1 września 1919 roku (Dz. Ustaw nr. 73, 1919 r. poz. 428), Główny Urząd Ziemski upoważnia Galicyjski Ziemski Bank Kredytowy we Lwowie do prowadzenia na terenie b. zaboru austrjackiego parcelacji większych posiadłości ziemskich na warunkach, wskazanych w Rozporządzeniu Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego z dn. 22 października 1919 r. (Monitor Polski nr. 231).

Wobec tego, przenoszenie prawa własności nieruchomości ziemskich, podlegających podziałowi dokonywanemu przez Galicyjski Ziemski Bank Kredytowy we Lwowie, nie wymaga osobnego zezwolenia, przewidzianego w art. 1 Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów z dn. 1 września 1919 roku.

Warszawa, dnia 31. października 1919 r.

Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: *Stefczyk.*

d) UPOWAŻNIENIE.

W myśl punktu e) art. 2 Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów z dn. 1 września 1919 roku (Dz. Ustaw nr. 73, 1919 r. poz. 428), Główny Urząd Ziemski upoważnia „Związek Ziemian“ w Warszawie do przeprowadzenia na terenie b. zaboru rosyjskiego parcelacji większych posiadłości ziemskich na warunkach, wskazanych w Rozporządzeniu Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego z dn. 22 października 1919 r. (Monitor Polski nr. 231).

Wobec tego, przenoszenie prawa własności nieruchomości ziemskich, podlegających podziałowi, dokonywanemu przez Związek ziemian, nie wymaga osobnego zezwolenia, przewidzianego w art. 1 Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów z dnia 1 września 1919 roku.

Warszawa, dnia 31 października 1919 r.

Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: *Stefczyk.*

m) UPOWAŻNIENIE.

W myśl punktu e) art. 2 Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów z dn. 1 września 1919 roku (Dz. Ustaw nr. 73, 1919 r. poz. 428), Główny Urząd Ziemski upoważnia „Bank Ziemski dla Kresów, Towarzystwo Akcyjne“ w Łańcucie do prowadzenia na terenie b. zaboru austrjackiego parcelacji większych posiadłości ziemskich na warunkach, wskazanych w Rozporządzeniu Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego z dn. 22. października 1919 r. („Monitor Polski“ nr. 231).

Wobec tego, przenoszenie prawa własności nieruchomości ziemskich, podlegających podziałowi, dokonywanemu przez „Bank Ziemski dla Kresów, Towarzystwo Akcyjne“ w Łańcucie, nie wymaga osobnego zezwolenia, przewidzianego w art. 1 Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów z dn. 1. września 1919 roku.

Warszawa, dnia 22. listopada 1919 r.

Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: *Stefczyk.*

o) UPOWAŻNIENIE.

W myśl punktu e) art. 2 Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów z dnia 10 września 1919 roku (Dz. Ustaw nr. 73/19. poz 428), Główny Urząd Ziemski upoważnia „Polskie Biuro Parcelacyjne“ we Lwowie do przeprowadzenia na terenie b. zaboru austrjackiego parcelacji większych posiadłości ziemskich na warunkach, wskazanych w rozporządzeniu Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego z dnia 22 października 1919 roku (Monitor Polski Nr. 231).

Wobec tego, przenoszenie prawa własności nieruchomości ziemskich, podlegających podziałowi, dokonywanemu przez „Polskie Biuro Parcelacyjne“ we Lwowie, nie wymaga osobnego zezwolenia, przewidzianego w art. 1 rozporządzenia tymczasowego Rady Ministrów z dnia 1 września 1919 r.

Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: (—) w z. *Giliczyński.*

Warszawa, dnia 29 grudnia 1919 roku.

p) ODWOŁANIE UPOWAŻNIENIA.

Niniejszem podaje się do wiadomości, że upoważnienie Głównego Urzędu Ziemskiego z dnia 31/X 1919 roku Nr. 9063 (Monitor Polski Nr. Nr. 248—9—50) do prowadzenia parcelacyj większych posiadłości ziemskich, wydane w myśl p. e art. 2 rozporządzenia tymczasowego Rady Ministrów z dnia 1 września 1919 roku (Dz. Ust. Nr. 73/19, poz. 428) Związkowi Ziemian we Lwowie, z dniem dzisiejszym zostaje odwołane.

Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: (—) w z. *Giliczyński.*

(Monitor polski z dnia 27 stycznia 1920 roku.)

r) UPOWAŻNIENIE.

W myśl punktu e) art. 2 Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów z dnia 1 września 1919 roku (Dz. Ustaw nr. 73/19, poz. 428). Główny Urząd Ziemski upoważnia „Bank Związku Ziemian Towarzystwo Akcyjne dla Ochrony Ziemi we Lwowie“ do prowadzenia na terenie b. zaboru austrjackiego parcelacyj większych posiadłości ziemskich na warunkach, wskazanych w Roz-

porządzeniu Głównego Urzędu Ziemskiego z dnia 22 października 1919 roku (Monitor Polski Nr. 231).

Wobec tego, przenoszenie prawa własności nieruchomości ziemskich, podlegających podziałowi, dokonywanemu przez „Bank Związku Ziemian Towarzystwo Akcyjne dla Ochrony Ziemi we Lwowie“ nie wymaga osobnego zezwolenia, przewidzianego w art. 1 Rozporządzenia Tymczasowego Rady Ministrów z dnia 1-go września 1919 roku.

Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: (—) w z. *Giliczyński.*

(Monitor polski z dnia 27 stycznia 1920 roku.)

III.

OGRANICZENIA WŁASNOŚCI ZIEMSKIEJ.

Tendencja przymusu państwowego objawia się w dziedzinie własności ziemskiej (w szczególności o lasach będzie mowa w osobnym rozdziale) w następujących kierunkach:

A) W interesie państwa mogą być posiadłości ziemskie objęte pod przymusowy zarząd. Zasadę tę wprowadza dekret z dn. 16/XII r. 1918 poz. 67 d. p. nr. 21 (p. niżej pod 1). Zarząd tych dóbr należy do Min. Rolnictwa. Zarządca państwowy, ustanowiony dla tych dóbr, jest wyłącznie uprawnionym do czynności prawnych, dotyczących zarządu, a więc właściciel dóbr jest zupełnie odsuniętym, nie pozostaje też z zarządcą w prawnym stosunku, bo ten ostatni odpowiedzialny jest tylko przed władzą, która go mianowała.

B) Niezagospodarowane użytki rolne poniżej 50 morgów winny być wydzierżawione. Dzierżawę tę normuje ustawa z dnia 8. III. 1919 r. poz. 235 d. p. p. p. nr. 23 (p. niżej pod 2). Dzierżawa jest w pierwszej linji dobrowolna, jednak przymus istnieje przy wyborze dzierżawcy (art. 2) i wysokości czynszu (art. 4), w drugiej zaś linji przymusowa, a mianowicie, gdy dobrowolna dzierżawa w terminie nie nastąpiła. Art. 9 tej ustawy został zmieniony przez ustawę z dn. 28/VII r. 1919 poz. 387 d. p. p. p. nr. 65 (p. niżej pod 3).

W sprawie tych dzierżaw przymusowych wydał Minister Rolnictwa najpierw odezwę do ludności (p. niżej pod 4), następnie zaś instrukcję (p. niżej pod 5) i rozporządzenie w sprawie ustanowienia „Urzędu Czasowego Dzierżaw Przymusowych (p. niżej pod 6).

C) Dzierżawa łąk i sprzedaż pasz unormowaną została ustawą z dn. 18. VI. r. 1919 poz. 326 d. p. p. p. nr. 50 (p. niżej pod 7) i rozp. wyk. do tej ustawy z dn. 1. VII. r. 1919 (Mon. Polski nr. 148), którem Ministerstwo Rolnictwa postanawia, że powyższa ustawa ma mieć zastosowanie w b. Królestwie Polskiem i w b. zaborze austrjackim. Przymus, wprowadzony przez ustawę, odnosi się do osób, którym ma być dzierżawa puszczona względnie pasza sprzedana (art. 1) i do sposobu oznaczenia ceny (art. 2).

D) Pod nazwą „ochrony drobnych dzierżawców rolnych“ wprowadza ustawa z dn. 3. VII. r. 1919 (p. niżej pod 8) przymus w kwestji wysokości czynszu (art. 1) i zakaz wymówienia dzierżawy i eksmisji (art. 3). Nie odnosi się zaś do dzierżaw omówionych pod B).

E) Obrót ziemiopłodami z wolnego handlu z czasów pokoju przeszedł w czasie wojny w system sekwestru, obecnie zaś przyjętym został

system kontyngentu, ponad który dozwolonym jest wolny handel. Poznamy dalej szczegółowe postanowienia o sekwestrze. Jednolicie na zasadzie sekwestru unormowała obrót ziemiopłodami ustawa z dn. 29. lipca r. 1919 poz. 381 d. p. p. p. nr. 64 (niżej pod 9), została jednak uchyloną przez ustawę z dn. 18. listopada r. 1919 Dz. pr. Rzp. P. nr. 89 (p. niżej pod 10), która wprowadziła system kontyngentu.

Ustawa z dn. 29. VII. r. 1919 uznała handel pszenicą, żytem, jęczmieniem, owsem i przetworami tych zbóż, oraz przewóz kolejami i statkami za przysługujący tylko Rządowi. Handel innymi ziemiopłodami był wolny, ale wewnątrz państwa. Co do przeróbki ziemniaków istniało osobne postanowienie w art. 6.

Ustawa z dn. 18. XI. r. 1919 zniosła sekwestr pszenicy, żyta, jęczmienia i owsa, wprowadzając co do tych zbóż system kontyngentu (art. 1), wskutek czego dla nadwyżek tych zbóż i ich przetworów przywróciła wolny handel, a więc oczywiście i wolny transport wewnątrz państwa, utrzymując zakaz wywozu zagranicę. Co do ziemniaków zawiera także ustawa z 18. XI. specjalne postanowienie:

Obie ustawy stoją na gruncie cen ustanowionych przymusowo (art. 5 ust. z 29. VII. i art. 5 ust. z 18. XI. r. 1919. Wydane na podstawie ustawy wydane zaś na podstawie u. z d. 18/XI 1919 w rozp. z d: 6. XII. r: 1919 (p. niżej pod 12) z 29. VII. r. 1919 ceny zawarte są w rozporządzeniu podanem niżej pod 11.

Ustawa z dn. 29. VII, r. 1919 utrzymaną jednak została w mocy o tyle, o ile wprowadziła w życie Rady i Komisje aprowizacyjne (art. 2 i 3), zakres działania tych organów określi instrukcja Ministerstwa Aprowizacji.

Na podstawie ustawy z 29. VII. r. 1919 wydane zostały rozporządzenia o wolnym handlu ziemniakami (p. niżej pod 13) i obrocie zbożem siewnem ozimem w r. 1919 (p. niżej pod 14, 15, 16), na podstawie zaś ustawy z dn. 18: X . r. 1919 przepsy wykonawcze (p. niżej pod 17).

F) Handel z zagranicą unormowany jest dekretem z dn. 7. II. r. 1919 poz. 216 d. p. p. p. nr. 15 (p: niżej pod 18). W obrocie pomiędzy b. dzielnicami Państwa uchyliło rozporządzenie z 22 V: r. 1919. (Monitor Polski nr. 116) ograniczenia, rozporządzeniem zaś z dn. 2. sierpnia r. 1919 (p. niżej pod 19) ustanowionym został w Krakowie Oddział Państwowej Komisji Przywozu i Wywozu.

A) ZARZĄD PAŃSTWOWY W INTERESIE PAŃSTWA.

1. Dekret w przedmiocie przymusowego zarządu Państwowego z dn. 16. XII. r. 1918 poz. 67 d. p. p. p. nr. 21.

Art. 1. 1) Wszelki majątek ruchomy i nieruchomy, znajdujący się na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej:

a) należący do „ordynacji książąt warszawskich hrabiów Paskiewiczów-Erywańskich“,

b) poçerkiewny oraz stanowiący uposażenie duchowieństwa prawosławnego,

2) przedsiębiorstwa przemysłowe i handlowe, których ani właściciele, ani ustanowieni przez nich zarządcy nie są obecni w kraju,

3) przedsiębiorstwa przemysłowe, których utrzymanie w ruchu lub puszczenie w ruch, oraz posiadłości ziemskie, których zabezpieczenie lub zagospodarowanie leży w interesie państwa,

4) zakłady i urządzenia użyteczności publicznej (jak np. elektrownie, gazownie, wodociągi, tramwaje), — mogą być objęte pod zarząd państwowy.

Art. 2. Ustanowienie i wykonywanie zarządu państwowego należy:

a) w stosunku do wszelkiego rodzaju dóbr nieruchomych, prócz wymienionych poniżej pod lit. b i c, a także przedsiębiorstw przemysłu rolnego i leśnego — do Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych,

b) w stosunku do przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych — do Ministra Przemysłu i Handlu,

c) w stosunku do zakładów i urządzeń użyteczności publicznej — do Ministra Spraw Wewnętrznych,

d) w stosunku do sum pieniężnych i kapitałów w gotówce, papierach wartościowych lub zobowiązaniach, o ile nie stanowią one przynależności majątków, pod lit. a, b, c wymienionych, — do Ministra Skarbu.

Art. 3. Do każdego majątku, nad którym ustanowiony zostaje zarząd państwowy, władza, w art. 2 wskazana, mianuje zarządcę państwowego; obowiązki zarządców państwowych mogą być powierzane, w miarę potrzeby, bądź osobom do ich pełnienia specjalnie powołanym, bądź urzędom państwowym lub organizacjom społecznym.

Art. 4. O każdym wypadku ustanowienia zarządu i mianowania zarządcy państwowego podane będzie do publicznej wiadomości w gazecie urzędowej.

Art. 5. Właściciel majątku, wziętego w zarząd państwowy, albo osoby, pod których zarządem majątek pozostaje, obowiązani są dostarczyć zarządcy państwowemu wszelkie dane majątku dotyczące (księgi, rachunki, rejestra, wykazy, inwentarze etc.) pod rygorem art. 139 K. K.

Art. 6. Zarządca państwowy zarządza powierzonym mu majątkiem lub przedsiębiorstwem i jest wyłącznie upoważniony do wykonywania czynności prawnych, dotyczących tego zarządu.

Art. 7. Wszelkie prawa do majątku, nabyte przez osoby trze-

cie w czasie, gdy majątek był pod zarządem b. władz okupacyjnych, mogą być wykonywane tylko za zezwoleniem zarządu państwowego.

Art. 8. Koszty zarządzania majątkiem wraz z wynagrodzeniem zarządcy państwowego, obciążają majątek w zarząd objęty. Wysokość wynagrodzenia zarządcy ustala właściwy minister.

Art. 9. Zarządca państwowy odpowiedzialny jest za swe czynności tylko przed władzą mianującą.

Art. 10. Wszelkie wpływy, osiągane z zarządzanego majątku, po potrąceniu wydatków bieżących, zarządca państwowy składać będzie na rachunek specjalny danego majątku do kas państwowych lub przez rząd wskazanych. Podnoszenie gotowizny z rachunków tych dokonywane będzie przez zarządców państwowych na mocy ogólnego lub specjalnego upoważnienia właściwego ministra.

Art. 11. Szczegółowe przepisy oraz instrukcje, określające zakres uprawnień i tryb postępowania zarządców państwowych, wydadzą właściwi ministrowie (art. 2).

Art. 12. Dekret z dnia 23 listopada r. b. o sekwestrze zakładów przemysłowych zostaje uchylony.

Zarządy państwowe, powołane na mocy dekretu z dnia 23 listopada r. b., będą czynne nadal stosownie do przepisów dekretu niniejszego.

Dan w Warszawie, dnia 16 grudnia 1918 r.

Naczelnik Państwa: *J. Piłsudski.* Prezydent Ministr.: *Moraczewski.*

B) NIEZAGOSPODAROWANE UŻYTKI.

2. Ustawa Tymczasowa z dnia 8. III. r. 1919 poz. 235 d. p. p. p. nr. 23 w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych.

Art. 1. Właściciele i posiadacze odłogiem leżących, a zdatnych pod uprawę rolną gruntów, lub też osoby, mające grunty takie pod swoim zarządem, opieką lub w dzierżawie, obowiązani są — o ile sami uprawy uskutecznić nie mogą — do wydzierżawienia ich przedewszystkiem małorolnym i bezrolnym, a w braku kandydatów z tej kategorji — innym rolnikom. Dzierżawcy tych gruntów winni posiadać niezbędne środki do uprawy, albo mieć możność nabycia ich we właściwym czasie.

Przepisy niniejszej ustawy nie dotyczą posiadłości ziemskich o ogólnym obszarze poniżej 50 morgów.

Art. 2. Grunta, wymienione w art. 1, wydzierżawione być winny osobom, których głównym zajęciem jest rolnictwo.

Przy równych warunkach kandydaci na dzierżawców mają pierwszeństwo w następującym porządku:

a) dotychczasowi drobni dzierżawcy w danym majątku;

b) bezrolni zawodowi dzierżawcy drobni lub dzierżawcy opuszczonych z powodu wojny przestrzeni, posiadający inwentarz, a obecnie wskutek powrotu właścicieli na grunt pozbawieni terenów pracy;

c) stale zamieszkała w okolicy służba folwarczna, która była zatrudniona w danym majątku, lecz z którą nie zostały zawarte umowy na bieżący rok gospodarczy;

d) małorolni, których gospodarstwa bezpośrednio graniczą lub znajdują się w najbliższem otoczeniu majątku;

e) inni bezrolni i małorolni z dalszych okolic i gmin;

f) inni rolnicy, nie objęci powyższemi punktami.

Art. 3. W umowach dzierżawnych, zawieranych na zasadach ogólnych, ustalone być winny nie tylko zwykłe warunki dzierżawne jak termin, tenuta itp., lecz również sposób użytkowania wydzierżawionych gruntów.

Grunty te muszą być wzięte pod uprawę mechaniczną i nie mogą być poddzierżawiane osobom trzecim.

Art. 4. Wysokość tenuty dzierżawnej nie powinna przekraczać dwukrotnej przeciętnej sumy tenuty pobieranej w danej miejscowości w dwóch ostatnich latach przed 1-ym stycznia 1915 r.

Art. 5. O ile grunta, wymienione w art. 1, nie zostaną do dnia 1 kwietnia 1919 wydzierżawione przez właścicieli lub inne osoby tam wymienione kandydatom na dzierżawców, odpowiadających wymaganiom niniejszych przepisów, w drodze dobrowolnej, Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych ma objąć powyższe grunta w państwowy zarząd przymusowy i zarządzić przymusowe wydzierżawienie gruntów przez zarządców państwowych na zasadzie przepisów, zawartych w art. 1—4 i 6—15 włącznie niniejszej ustawy.

Art. 6. Ustanowienie i wykonywanie państwowego zarządu

przymusowego należy do Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, któremu służy prawo przez ustanowionych przez siebie zarządców państwowych poczynić kroki zabezpieczające terminowe wydzierżawienie w myśl ustawy niniejszej jeszcze przed terminem, wskazanym w artykule 5.

Art. 7. Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych mianuje zarządcę państwowego dla każdego poszczególnego majątku lub dla szeregu majątków; obowiązki zarządców państwowych mogą być powierzane, w miarę uznanej przez Ministra potrzeby, bądź osobom do ich pełnienia specjalnie powołanym, bądź urzędom państwowym lub organizacjom społecznym.

Art. 8. Każdy wypadek ustanowienia zarządu i mianowania zarządcy państwowego podany będzie do publicznej wiadomości.

Art. 9. *Zarządca państwowy zarządza powierzonemi mu gruntami lub majątkami i jest wyłącznie upoważniony do wykonywania czynności prawnych, dotyczących tego zarządu, zaś w szczególności i wydzierżawiania gruntów w myśl art. 1—5 włącznie niniejszej ustawy, z tem jedynie ograniczeniem, że dzierżawa gruntów, obsianych zbożem, kończy się z dniem 1 września 1920 r., a dzierżawa gruntów, obsadzonych okopowiznami, dnia 1 listopada 1920 r.*

Patrz niżej pod 3.

Art. 10. Wydzielanie gruntów, z danego gospodarstwa na dzierżawy powinno odbywać się w ten sposób, aby właściciel miał możność na pozostałej części gruntu prowadzić racjonalne gospodarstwo.

Dzierżawcy musi być, w razie braku drogi zwyklej, oddana na czas dzierżawy droga konieczna do dzierżawionego gruntu.

Art. 11. Właściciele gruntów, wziętych w zarząd państwowy, albo osoby, mające grunty te pod swoim zarządem lub w dzierżawie, obowiązani są pod rygorem art. 139 K. K., obowiązującego w b. Królestwie Polskiem, który rozciąga się na całą Galicję, dostarczyć zarządcy państwowemu wszelkich danych, dotyczących gruntów powyższych, a w razie potrzeby i całego majątku (księgi, rachunki, wykazy inwentarzy, rejestra etc.), w szczególności dane o będących do rozporządzenia środkach produkcji, o rozległości użytków rolnych poszczególnych kategorji, o liczbie morgów upra-

wionych pod oziminy lub przeznaczonych pod uprawę innych płodów, o stanie zasiewów w latach ubiegłych — wogóle wszelkich danych niezbędnych do obliczenia i powzięcia decyzji, co do obszarów rolnych, podlegających wydzierżawieniu w danym majątku, oraz umożliwić i ułatwić sprawdzenie istotnego stanu rzeczy.

Art. 12. Koszty wydzierżawiania i zarządzania gruntami wraz z wynagrodzeniem zarządcy państwowego obciążają właściciela gruntów w zarząd objętych lub osoby zastępujące go w myśl art. 1 ust. 1. Wysokość wynagrodzenia zarządcy ustala w każdym poszczególnym wypadku Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 13. Umowy dzierżawne oraz inne umowy, przez zarządcę państwowego w czasie trwania zarządu zawarte, mają moc obowiązującą dla właściciela gruntów, których dotyczą, i osób prawa jego reprezentujących, nawet w razie uchylenia zarządu państwowego na warunkach i do czasu, wskazanych w umowie.

Art. 14. Do zarządcy państwowego należy decydowanie o tem, jakie tereny różnych użytków rolnych mają być przeznaczone do wydzierżawienia, decydowanie o warunkach, obszarze, konfiguracji i formach prawnych powstających gospodarstw dzierżawnych, o zastosowaniu na wydzierżawionych gruntach narzędzi zbywających w danym majątku, o korzystaniu z zabudowań właściciela gruntów przez dzierżawców itp.

Zarządca państwowy odpowiedzialny jest za swe czynności przed Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych, kieruje się on we wszystkich czynnościach zarządu Państwowego przy zawieraniu umów, wykonywaniu ich warunków, rozporządzaniu wpływami pieniężnemi itp. instrukcją Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 15. Wykonanie ustawy poleca się Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych, który wyda w tym celu odpowiednie instrukcje i przepisy wykonawcze.

Art. 16. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prezydent Ministrów: *I. J. Paderewski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

3. Ustawa z dn. 28. VII. r. 1919 poz. 387 d. p. p. p. nr. 65 w przedmiocie zmiany art. 9 ustawy z dn. 8 marca 1919 r. (nr. 23

Dz. Praw z dnia 11 marca 1919 roku poz. 235) o wydzierżawieniu niezagospodarowanych użytków rolnych.

Art. 1. Zakreślony w art. 9 ustawy z dnia 8 marca 1919 r. (nr. 23 Dz. Praw z dnia 11 marca 1919 roku poz. 235) czas trwania dzierżawy gruntów zmienia się w ten sposób, że dzierżawa gruntów obsianych zbożem kończy się z dniem 1 września 1921, a dzierżawa gruntów obsianych okopowiznami dnia 1 listopada 1921 roku.

Postanowienie powyższe nie ma zastosowania do gruntów, które w tym okresie podlegać będą parcelacji przez Państwo. Dzierżawcy, którzy w myśl ustawy ustąpić muszą z dzierżawy przed terminem, otrzymają od Państwa stosowne odszkodowanie.

Art. 2. Wykonanie ustawy poleca się Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prez. Ministrów: *w. z. S. Wojciechowski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

4. ODEZWA

Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych do ludności w sprawie dzierżaw przymusowych z dn. 31/III. 1919 (Mon. p. nr. 74).

Rząd podejmuje najusilniejsze starania, aby zaopatrzyć ludność w dostateczną ilość środków żywności, co jest pierwszym warunkiem, umożliwiającym spokojną pracę nad odbudową całego kraju po latach wojny i ciężkiej rabunkowej gospodarce okupantów.

Możność tego zaopatrzenia zależy przedewszystkiem od stanu wytwórczości rolnej, przeto w wykonaniu Ustawy Sejmowej z dn. 8. III. r. b. Ministerstwo Rolnictwa i D. P. wzywa wszystkie warstwy ludności wiejskiej do wytężenia pracy w celu przysporzenia krajowi płodów rolnych przez możliwie największe rozszerzenie powierzchni zasiewów w roku bieżącym.

Rząd zdaje sobie sprawę z tego, iż koniecznem byłoby w tym celu natychmiastowe dostarczenie rolnikom potrzebnego inwentarza, narzędzi, nasion i nawozów sztucznych. Rząd czyni wszelkie możliwe starania w tym kierunku; brak środków, wojna na kilku frontach, trudności komunikacji z zagranicą i i spóźniona pora

uniemożliwiają jednak przyjście na czas z wydatną pomocą rolnictwu. Dla zwiększenia zapasów taniego zboża, niezbędnego dla wyżywienia przedewszystkiem uboższej ludności miast i wsi, koniecznem jest rozszerzenie powierzchni gruntów uprawnych i uruchomienie gospodarstw zniszczonych przez wojnę. Dla osiągnięcia tego celu należy zatrudnić na roli możliwie największą ilość rąk roboczych i uruchomić wszystkie siły kraju przy uprawie gruntów.

W tym celu Sejm postawił wydzierżawienie czasowe, krótkoterminowe wszelkich gruntów ornych, leżących odłogiem, rolnikom fachowym, którzy posiadają potrzebne do tego środki.

W wykonaniu powyższej uchwały sejmowej z dnia 8. marca (Ustawa Tymczasowa w przedmiocie wydzierżawienia niezagospodarowanych użytków rolnych. (Dziennik Praw Nr. 23 z dnia 11/III. 1919 r. poz. 235), zostaje przy Ministerstwie Rolnictwa i D. P. utworzony „Urząd czasowy dzierżaw przymusowych". Zadaniem tego Urzędu będzie objęcie w zarząd przymusowy tych niewyzyskanych użytków rolnych, których właściciele nie będą w stanie sami uprawić.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych zamianuje Powiatowych Zarządców Państwowych i uprawni ich do kwalifikowania tych gruntów, leżących odłogiem, które mają być oddane w zarząd przymusowy w celu ich wydzierżawienia. Powiatowi Zarządcy Państwowi w razie potrzeby zamianują gminnych Zarządców Państwowych.

Rząd wzywa rolników, posiadających odpowiednie środki do uprawy roli, a przedewszystkiem dotychczasowych drobnych dzierżawców, pozbawionych dzierżawy, stale zamieszkałych w danej miejscowości robotników rolnych, sąsiadujących z danemi majątkami małorolnych, oraz właścicieli gruntów, leżących odłogiem, aby zawierali umowy w myśl Ustawy Sejmowej.

W razie niedojścia do skutku porozumienia dobrowolnego z właścicielem, wzywa się wymienionych powyżej rolników do zapisywania się w Urzędach gminnych, które stosownie do rozporządzenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych obowiązane będą formować listy kandydatów na dzierżawców. Przy zapisywaniu się na powyższe listy zgłaszający się obowiązani są podać swoje imię, nazwisko, zajęcie, kwalifikacje i posiadane środki niezbędne do

uprawy roli i jej obsiewu, gdyż na zasadzie Ustawy Sejmowej dzierżawców obowiązuje należyte wykorzystanie wydzierżawionych gruntów i dobra ich uprawa.

Na podstawie dostarczonych w ten sposób wiadomości Urzędy gminne sporządzą dla każdej gminy odpowiednie wykazy i skierują je do Powiatowych Zarządców, którzy według uznanej przez siebie potrzeby postanowią, które nieuprawne użytki rolne mają być wzięte w zarząd przymusowy.

Zaznacza się przytem, że wydzierżawianie gruntów leżących odłogiem nie ma na celu zniesienia praw dotychczasowych właścicieli lub dzierżawców majątków rolnych. Jest ono obliczone tylko na zbiór jednego lub dwóch plonów i kończy się w terminie ukończenia kontraktów i nie daje czasowym dzierżawcom żadnych praw własności na grunt wydzierżawiony.

Warszawa, dn. 31. marca 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

5. Instrukcja z dn. 31/III. r. 1919 (Mon. p. nr. 74) w przedmiocie wydzierżawienia niezagospodarowanych użytków rolnych (do Ustawy Tymczasowej z dnia 8. marca 1919 r. w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych, Dziennik Praw Nr. 23 z dnia 11. marca 1919 r. poz. 235).

I. Ogólne zasady.

Art. 1. Głównym celem Ustawy Tymczasowej w przedmiocie wydzierżawienia niezagospodarowanych użytków rolnych jest zapewnienie zaopatrzenia kraju w płody rolne, które mogą i powinny być wyprodukowane w Państwie.

Art. 2. Zarząd przymusowy gruntów ma na celu rozszerzenie powierzchni zasiewów dla możliwego powiększenia produkcji rolnej i ten a nie jakikolwiek inny wzgląd musi być punktem wyjścia przy stosowaniu ustawy.

Art. 3. Ten sam wzgląd na aprowizacje kraju i brak czasu, niepozwalający Rządowi na zorganizowanie wyczerpującej pomocy w dostarczeniu potrzebnych środków produkcji, wywołuje konieczność wydzierżawiania gruntów tylko tym, którzy posiadają te środki lub nabyć je mogą do czasu zasiewów.

Art. 4. Ustawa nie wprowadza i nie przesądza żadnych zmian prawa własności w stosunku do ziemi, jest krótkotrwała, obliczona na okres czasu, niezbędny na obsiew i zbiór jednego lub dwóch plonów z pól, które były przed wojną w uprawie rolnej, obecnie zaś z powodu braku środków odpowiednich leżą odłogiem i nie mogą być uprawione przez właściciela. Dzierżawa taka kończy się automatycznie w terminie ukończenia kontraktu przez Ustawę przewidzianym.

Art. 5. Należy uświadomić ludność i właścicieli ziemskich, aby starali się dobrowolnie zawierać umowy dzierżawne, zanim kandydaci na dzierżawców zaczną się zwracać do Organów Państwowych; umowy takie, o ile zostały zawarte dobrowolnie nawet po 1-ym kwietnia na warunkach zgodnych z Ustawą Tymczasową, powinny być uznane przez zarządcę powiatowego.

II. Zarządcy państwowi i gminni.

Art. 6. Powiatowi zarządcy państwowi, mianowani przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych podlegają Urzędowi Czasowemu Dzierżaw Przymusowych w zakresie jego kompetencji i obowiązani są do wykonywania czynności, wynikających z niniejszej instrukcji w myśl „Ustawy Tymczasowej w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych".

Art. 7. Dla dokonywania odpowiednich czynności w gminach powiatowi zarządcy państwowi zamianują zarządców państwowych a w razie potrzeby dla poszczególnych majątków. Obowiązki zarządców państwowych winny być przedewszystkiem powierzane poważniejszym mieszkańcom gminy, cieszącym się zaufaniem ludności, lub też stowarzyszeniom, korzystającym z prerogatyw osób prawnych. Jeżeli takim zarządcą zostanie organizacja społeczna, to obowiązek sprawowania czynności, wynikających z zarządu, leży na przedstawicielach danej instytucji, przez nią ad hoc delegowanych. Czynnościami zarządców gminnych kierują powiatowi zarządcy państwowi i ponoszą za nie odpowiedzialność.

Art. 8. Osoby prywatne i przedstawiciele instytucji społecznych zwrotu kosztów wynagrodzenia za czas pracy.

Art. 9. Funkcjonarjuszy „Urzędu Czas. Dzier. Przymusowych" obowiązują przepisy o służbie państwowej.

Art. 10. Zarządcy państwowi, powiatowi, i gminni stosownie

do odpowiednich zarządzeń Ministerstwa Spraw Wewnętrznych przy wykonywaniu swych czynności będą korzystali z współdziałania i pomocy władz gminnych i powiatowych, której mają prawo wymagać za okazaniem odpowiedniej legitymacji (powiatowi—legitymacji, otrzymanej z Urzędu Czas. Dzier. Przymusowych zarządców państwowych).

III. Ustalenie zapotrzebowania i podaży gruntów do wydzierżawienia.

Art. 11. Zapotrzebowanie na grunty do wydzierżawienia powinno być ujawnione za pośrednictwem urzędów gminnych, w ten sposób, że wójt gminy lub jego zastępca formuje listy zgłaszających się kandydatów według wskazówek, udzielonych mu przez zarządcę gminnego. Należy ustalić termin zgłoszeń, który winien być opublikowany w gminie w sposób dla wszystkich dostępny. Urząd gminny obowiązany jest pomieścić na listach kandydatów wszystkich zgłaszających się i dołączyć swoją o nich opinję, w której należy podać, czy dany kandydat uprawia swój własny grunt i czy posiada odpowiednie środki i inwentarze, oraz możność uprawienia i obsiania gruntu, o którego dzierżawę pretenduje.

Art. 12. Ilość gruntu do wydzierżawienia winna być ustalona przez zarządcę powiatowego, który zażąda od właścicieli majątków w formie piśmiennej deklaracji z podpisem właściciela następującego wykazu:

a) ogólna przestrzeń użytków rolnych,

b) przestrzeń, obsiania oziminami, koniczynami i przeznaczona pod jare zasiewy,

c) uprawy już wykonane pod poszczególne płody i uprawy pozostałe do wykonania, w tem przestrzeń ugorów, stosowanych w gospodarstwie przed wojną i obecnie,

d) przestrzeń gruntów, których projektowana uprawa nie obejmie i które właściciel sam zaofiaruje do wydzierżawienia,

e) rozporządzalne środki produkcji (inwentarze żywe i martwe, stali pracownicy, nasiona i t. p.).

Wykaz ten w razie wątpliwości powinien być na miejscu sprawdzony przez zarządcę powiatowego.

Art. 13. Określenie potrzeb gmin i powiatów, wyłonione z zebranych danych co do popytu i podaży na grunty orne, oraz wykazy rozporządzalnych środków produkcji powinny być komunikowane możliwie szybko w ogólnych zestawieniach „Urzędowi Czas. Dzier. Przym." według szematów, które będą nadesłane.

IV. Kwalifikacje gruntów.

Art. 14. Grunty, niepodlegające przymusowemu wydzierżawieniu:

a) grunty, których parcelacja została rozpoczęta, a mianowicie, co do których zawarte zostały odpowiednie umowy, lub wypłacone zadatki lub też parcelanci objęli częściowo w posiadanie owe grunty,

b) grunty, leżące w tej chwili odłogiem, które właściciel lub dzierżawca, mając odpowiedni inwentarz i środki, przygotowywać będzie latem pod zasiew oziminy; przestrzeń takich gruntów nie powinna jednak przekraczać $^1/_3$ całej przestrzeni ornej,

c) grunty, przeznaczone do zasiewu, lecz nie obsiane, tylko z powodu strajku służby,

d) sztuczne pastwiska, ziemia meljorowana i łąki, które przed wojną nie były używane jako ziemie orne.

Art. 15. Grunty, podlegające przymusowemu wydzierżawieniu w myśl art. 1 „Ustawy Tymczasowej w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych":

a) grunty orne, zdatne pod uprawę, a w chwili obecnej pozostawione odłogiem czy to wskutek niedbalstwa właściciela czy też wskutek braku środków i inwentarza,

b) grunty, wzięte w dzierżawę przez jednostki, nieuprawiające ich na własny rachunek lub na domowy użytek, lecz poddzierżawiające w celach wyzysku.

Art. 16. Jako podstawę ogólną do oceny stopnia wyzyskania użytków rolnych danego majątku należy przyjąć:

a) zmniejszenie liczby stałych pracowników rolnych w stosunku do liczby przedwojennych,

b) znaczne zmniejszenie obsianej przestrzeni ornej pod oziminami i wiosennemi zasiewami w stosunku do tejże przestrzeni przed wojną; jako granicę dopuszczalnej powierzchni nieobsianych ugorów można przyjąć 33% całej powierzchni

ornej majątku, a to przez wzgląd na stosowany u nas system trójpolówki,

c) pozostawione zasiewy koniczyny czerwonej lub białej nawet z małą domieszką traw do użytkowania pastwiskowego na rok 4-ty wegetacyjny mają być zaliczone do ugorów nieobsianych, których ogólna przestrzeń ograniczona jest w punkcie b.,

d) jako minimum siły sprzężajnej przyjąć należy 1 konia na włókę gruntów ornych, a to w myśl normy, przyjętej przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie.

Art. 17. W majątkach objętych w zarząd przymusowy winien zarządca powiatowy wyjaśnić w porozumieniu z właścicielem, w jaki sposób możnaby zużytkować część budynków, narzędzi do uprawy oraz nasion itd., o ile byłyby zbywające w majątku; zarządca winien omówić warunki wynajmu tychże, ochronę właściciela od strat i rygory dla użytkujących z budynków i narzędzi wynajętych. Użytkowanie wspólne oddzielnego budynku gospodarskiego bez zgody właściciela jest niedopuszczalne.

Art. 18. W majątkach, objętych w zarząd przymusowy, po ustaleniu przez zarządcę powiatowego w porozumieniu z właścicielem gruntów przeznaczonych do wydzierżawienia i po wyznaczeniu w myśl „Ustawy Tymczasowej z dnia 8. marca 1919 r.“ tenuty dzierżawnej, zarządca gminny winien ułożyć plan wydzierżawienia gruntów w danym majątku i przesłać go do zatwierdzenia zarządcy powiatowemu.

V. Plan i zasady wydzierżawienia gruntów.

Art. 19. Ważnem jest, aby zarządca powiatowy przed rozpoczęciem przyjmowania przez gminy zgłoszeń kandydatów na grunty poszczególnych majątków zdał sobie sprawę, czy i ile ziemi będzie miał do rozporządzenia w danej gminie, wtedy zawczasu poleci on urzędom gminnym wyjaśnić przy zapisach, czy dzierżawcy w razie braku ziemi w danej gminie reflektowaliby na ziemię w innych sąsiednich gminach. Odpowiednie uświadomienie ludności, jakie grunty w myśl niniejszej Ustawy będą wydzierżawiane, zapobiegnie zgłaszaniu się zbytniej ilości kandydatów do gruntów, niepodlegających przymusowemu wydzierżawieniu.

Art. 20. Gminny zarządca państwowy powinien przedstawić

zarządcy powiatowemu listę proponowanych zarządców dla poszczególnych majątków; o zamianowaniu tych ostatnich powinno być ogłoszone w gminie.

Art. 21. Jeżeli zapotrzebowanie przewyższy ilość ziemi dobrowolnie zaofiarowanej i objętej w zarząd przymusowy, a niema możności dopełnienia tego braku z pogranicznych majątków sąsiednich gmin, to należy dawać pierwszeństwo grupom kandydatów w kolei, podanej w art. 2 „Ustawy".

Art. 22. Przy rozdziale gruntów uwzględnić należy:

a) zasoby danego kandydata na dzierżawcę,

b) przeznaczenie odpowiedniego pola pod zasiew każdej oddzielnej rośliny, lub grupy roślin, zbliżonych co do sposobu uprawy, sprzętu, przed- i po-plonów i nawożenia — w porozumieniu z właścicielem,

c) rozbicie pola na działki, odpowiadające zapotrzebowaniu poszczególnych dzierżawców,

d) forma działek powinna być taka, aby umożliwiła jednolitą orkę, którą należy prowadzić w sposób i w kierunku, w danym majątku przyjętym, oraz taką, aby do każdej działki był możliwy dojazd,

e) wymierzyć działki należy w sposób i w miarach, ogólnie przyjętych w danej okolicy dla zwykłego użytku gospodarczego, w obecności przedstawiciela majątku lub jego zastępcy i przedstawicieli dzierżawców,

f) należy zapisać kolejny porządek działek i wymiary; dane te powinny być spisane w dwóch egzemplarzach, z których jeden winien być przechowany u zarządcy powiatowego, a drugi u właściciela majątku,

g) jeżeli gleba działek nie będzie jednolita i nie dojdzie do zgody co do jej rozbioru, to należy sprawę tę rozstrzygnąć przez losowanie.

Art. 23. Tenuta dzierżawna w myśl art. 4 „Ustawy" nie powinna przekraczać dwukrotnej przeciętnej tenuty, pobieranej w ostatnich dwóch latach przed 1. I. 1915 r. w danej okolicy. Należy ustalić przeciętną tenutę dzierżawną dla każdego majątku w porozumieniu z właścicielem i miejscową Radą Gminną: ustalenie indywidualnej tenuty dla poszczególych działek nie może wpływać na zmianę przeciętnej tenuty, określonej jak wyżej dla danego ma-

jątku. Przy ustaleniu tenuty dla poszczególnych działek należy uwzględnić: a) przy znacznej różnorodności gleby w danem polu, należy wspólnie z przedstawicielami dzierżawców ustalić tenutę dla gleby lepszej i gorszej przed wyznaczeniem działek poszczególnym dzierżawcom, b) działki, narażone bardziej od innych na uszkodzenie, (przy pastwisku, drodze etc.), a także wymagające pewnych robót ziemnych, wzrosłe silnie odłogi, gdzie uprawa jest szczególnie trudna — powinny mieć ustaloną tenutę niższą, c) zarządca państwowy danego majątku winien zażądać od dzierżawców dokonania wyboru upełnomocnionych przedstawicieli, którzy winni być obecni przy wszystkich czynnościach, dotyczących podziału gruntów, ich oceny i spisywania umów; przy wydzielaniu parceli dla poszczególnych dzierżawców konieczna jest obecność zainteresowanych.

Art. 24. Zarządca powiatowy obowiązany jest dopilnować, aby przy spisywaniu umowy dzierżawnej były wyraźnie określone przez właściciela serwituty, ciążące na danej parceli; dzierżawca musi być o nich dokładnie powiadomiony, co należy zaznaczyć w umowie. Wszelkie pretensje z tytułu serwitutów, dotyczące pól wydzierżawionych, o ile ich prawa serwitutowe nie były zastrzeżone w umowie dzierżawnej — obciążają właściciela majątku.

Art. 25. W umowie dzierżawnej powinno być zrobione zastrzeżenie, że w razie parcelacji majątku tymczasowy dzierżawca musi ustąpić, przyczem przysługuje mu prawo zebrania zasianego plonu.

Art. 26. W myśl „Ustawy Tymczasowej“ wszelkie wydzierżawianie gruntów w celu dalszego ich poddzierżawiania jest niedopuszczalne.

VI.

Art. 27. Dochody z dzierżaw winny być wnoszone przez zarządców państwowych na specjalne rachunki „Urzędu Czas. Dzierż. Przym.“ osobno dla każdego majątku. Z tych wpływów będą przedewszystkiem pokryte rozchody Zarządu Państwowego — reszta zostanie wypłacona właścicielowi gruntu. Do podnoszenia sum z rachunków specjalnych będą upoważnieni państwowi zarządcy po-

wiatowi przez ogólne lub poszczególne pełnomocnictwa Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Warszawa, dnia 31 marca 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych: *Janicki.*

6. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie ustanowienia Urzędu Czasowego Dzierżaw Przymusowych oraz powiatowych zarządców państwowych z dn. 31. III. r. 1919 (Monitor Polski nr. 74.)

Na mocy art. 5, 6, 7 i 8 Ustawy Tymczasowej w przedmiocie wydzierżawienia niezagospodarowanych użytków rolnych zarządzam co następuje:

1) Przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych zostaje utworzony Urząd Czasowy Dzierżaw Przymusowych.

2) Kierownictwo Urzędu Czasowego Dzierżaw Przymusowych polecam p. o. naczelnika Wydziału Odbudowy Rolnictwa — p. Józefowi Pierożyńskiemu.

3) Na powiatowych Zarządców Państwowych mianuję:

Na powiat Augustowski — podkom. ziem. p. Jarosława Sztachelskiego.

Na powiat Bialski — komis. ziem. p. Jana Drabińskiego.

Na powiat Błoński — p. o. kom. ziem. p. Feliksa Tymienieckiego.

Na powiat Brzeziński — p. Leona Różyckiego.

Na powiat Ciechanowski — komis. ziem. p. Władysława Krzaczyńskiego.

Na powiat Chełmski — komis. ziem. p. Karola Kitzmana.

Na powiat Częstochowski — komis. ziem. p. Jana Nejmana.

Na powiat Gostyński — p. Józefa Wyczółkowskiego.

Na powiat Grójecki — p. Reinholda Neuhof-Ley.

Na powiat Hrubieszowski — podkom. ziem. p. Józefa Bielickiego.

Na powiat Jędrzejowski — p. Bolesława Brudzyńskiego.

Na powiat Kaliski — p. o. kom. ziem. p. Stanisława Szetkiewicza.

Na powiat Kielecki p. o. kom. ziem. p. Stanisława Jele.

Na powiat Kolneński — podkom. ziem. p. Stefana Kulikowskiego.

Na powiat Kolski — p. Kazimierza Koszutskiego.

Na powiat Konecki — p. o. kom. ziem. p. Bolesława Ehrenfeuchta.

Na powiat Konstantynowski — p. Jana Dunin-Borkowskiego.

Na powiat Kozienicki — podkom. ziem. p. Rudolfa Skulskiego.

Na powiat Krasnostawski — p. Michała Filceka.

Na powiat Kutnowski — p. o. kom. ziem. p. Józefa Zdzienickiego.

Na powiat Lubelski — kom. ziem. p. Juljana Wójtowicza.

Na powiat Łęczycki — p. Kazimierza Stankiewicza.

Na powiat Łomżyński — p. o. kom. ziem. p. Wiktora Krzyżanowskiego.

Na powiat Łowicki — p. o. kom. ziem. p. Wincentego Leśniewskiego.

Na powiat Łódzki — p. o. kom. ziem. p. Kazimierza Rybickiego.

Na powiat Łukowski — podkom. ziem. P. Stef. Miernickiego.

Na powiat Mazowiecki — kom. ziem. p. Jana Godlewskiego.

Na powiat Miechowski — p. o. kom. ziem. p. Bolesława Smolskiego.

Na powiat Mińsko-Mazowiecki — p. o. kom. ziem. p. Żelisława Danysza.

Na powiat Nieszawski — p. Wacława Surzyckiego.

Na powiat Olkuski — p. Jana Osmołowskiego.

Na powiat Opatowski — p. o. kom. ziem. p. Stefana Smoleńskiego.

Na powiat Ostrołęcki — p. o. kom. ziem. p. Mirosława Grąbczewskiego.

Na powiat Ostrowski — kom. ziem. p. Jana Zakrzewskiego.

Na powiat Pińczowski — p. Tadeusza Morysińskiego.

Na powiat Piotrkowski — p. o. kom. ziem. p. Leonarda Szlagiera:

Na powiat Płocki — p. o. kom. ziem. p. Jana Bogusławskiego.

Na powiat Płoński — podkom. ziem. p. Michała Czerwińskiego.

Na powiat Puławski — komis. ziem. p. Wład. Włoczewskiego.

Na powiat Pułtuski — p. o. kom. ziem. p. Stefana Jasińskiego.

Na powiat Przasnyski — podkom. ziem. p. Jerzego Sztekla.

Na powiat Radomski — kom. ziem. p. Bolesława Nowakowskiego.

Na powiat Radzyński — kom. ziem. p. Ludw. Czarnockiego.

Na powiat Radzymiński — p. Józefa Trąbczyńskiego.

Na powiat Rypiński — p. o. kom. ziem. p. Jana Wojciechowskiego.

Na powiat Siedlecki — kom. ziem. p. Henryka Janiszowskiego.

Na powiat Skierniewicki — p. o. kom. ziem. p. Stanisława Bocheńskiego.

Na powiat Słupecki — p. Józefa Tymińskiego.

Na powiat Sokołowski — kom. ziem. p. Zdzisława Szczepkowskiego.

Na powiat Stopnicki — p. o. kom. ziem. p. Czesława Olszewskiego.

Na powiat Szczuczyński — p. o. kom. ziem. p. Stefana Urbanowicza.

Na powiat Tomaszowski — p. Wacława Laube.

Na powiat Turecki — p. Mirona Niesiołowskiego.

Na powiat Warszawski — kom. ziem. p. Marjana Kiedrzyńskiego.

Na powiat Węgrowski — podkom. ziem. p. Stanisł. Chmielińskiego.

Na powiat Włocławski — kom. ziem. p. Stanisława Żółtowskiego.

Na powiat Włoszczowski — p. Daniela Lilpopa.

Na powiat Włodawski p. Henryka Zbyszewskiego.

Na powiat Zamojski — kom. ziem. p. Zygm. Zembrzuskiego.

Warszawa. dnia 31 marca 1919 roku.

Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych: w z. *Janicki.*

C) DZIERŻAWA ŁĄK I SPRZEDAŻ PASZ.

7. Ustawa z dn. 8. VI. r. 1919 poz. 326 d. p. p. p. nr. 50 w przedmiocie dzierżawy łąk i sprzedaży pasz.

Art. 1. Dzierżawa łąk i gruntów, obsianych koniczyną lub trawą, oraz sprzedaż koniczyny i wszelkiego rodzaju traw są dozwolone tylko na rzecz posiadaczy bydła i koni oraz wojskowości, zarządów gminnych, instytucji społecznych i przedsiębiorstw przemy-

słowych, posiadających siły pociągowe, bydło opasowe i mleczne dla ich rzeczywistej potrzeby.

Odsprzedaż traw i koniczyn na pniu z gruntów, wydzierżawionych od ich właścicieli lub posiadaczy, jest wzbroniona i podlega karze (art. 3).

Sprzedaż wyżej wymienionych pasz na targach nie ulega żadnemu ograniczeniu z wyjątkiem przepisów ustawy o lichwie.

Art. 2. W razie braku dobrowolnej ugody między stronami z powodu wygórowanej ceny dzierżawnej lub sprzedaży, ustanowi ją na żądanie oddzierżawiającego lub kupującego, po wysłuchaniu interesowanych, odnośne starostwo względnie urząd powiatowy.

Art. 3. Umowy już zawarte i zawrzeć się mające przeciwne tym przepisom są nieważne, a zawierane po wejściu w życie tej ustawy stanowią przekroczenie, karane w drodze sądowej grzywną do 5000 marek lub 7500 koron, ewentualnie aresztem do 6 miesięcy.

Art. 4. Ustawa ta będzie mieć zastosowanie w tych częściach państwa, które oznaczy Minister Rolnictwa.

Art. 5. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. 6. Wykonanie tej ustawy powierza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prezydent Ministrów: *I. J. Paderewski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państw.: *Janicki.*

D) OCHRONA DROBNYCH DZIERŻAWCÓW ROLNYCH.

8. Ustawa z dn. 3. VII. r. 1919 poz. 345 d. p. p. nr. 57 w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych.

Art. 1. Czynsz dzierżawny od drobnych działek gruntów rozległości do 6 morgów nie może przewyższać trzykrotnego czynszu, płaconego w danej miejscowości za taką dzierżawę w roku 1914 i obliczonego w stosunku 100 rubli — 216 mk. — 250 koron.

Wskazana powyżej norma czynszu dzierżawnego może być dla poszczególnych miejscowości, w których warunki ekonomiczne tego wymagają, podniesiona lub zmniejszona przez władze powiatowe, które wyznaczy Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 2. Wszelkie umowy, pociągające za sobą podwyższenie czynszu dzierżawnego od drobnych gruntów do 6 morgów ponad normę, określoną w art. 1 ustawy niniejszej, lub czynszu ustanowionego w myśl tegoż artykułu przez władze powiatowe, mogą być na żądanie dzierżawcy sądownie zmienione przez stosowne zmniejszenie czynszu dzierżawnego do normy określonej w art. 1 za czas od 1 stycznia 1919 roku.

W razie, jeżeli wyrokiem sądowym zostanie nakazane zmniejszenie czynszu dzierżawnego do normy określonej w art. 1 nadwyżka za czas od 1 stycznia 1919 r. zaliczona będzie na czynsz bieżący.

Art. 3. Wypuszczający w dzierżawę drobne działki gruntów do 6 morgów nie może w czasie trwania niniejszej ustawy bez zgody dzierżawcy ani wymówić umowy dzierżawnej, zawartej na piśmie lub ustnie, ani wytoczyć lub prowadzić sprawy o eksmisję, ani też usunąć dzierżawcy z gruntu, chociażby termin dzierżawy upłynął na jesieni 1918 roku, o ile dany grunt pozostaje dotąd w posiadaniu dzierżawcy.

Wyroki prawomocne, orzekające eksmisję drobnych dzierżawców (art. 1), niewykonane przed wydaniem ustawy niniejszej, nie podlegają wykonaniu w czasie trwania ustawy.

Przepisy artykułu niniejszego nie mają jednak zastosowania wtedy, kiedy drobny dzierżawca bądź z własnej winy nie płaci należnego czynszu dzierżawnego w terminach umówionych, bądź dewastuje nieruchomość dzierżawioną, bądź dopuszcza się względem wypuszczającego w dzierżawę lub jego majątku czynów, karanych przez kodeks karny, bądź wreszcie zgodził się sam na opuszczenie gruntu dzierżawnego.

Art. 4. Jeżeli dana parcela gruntu z majątku, opuszczonego przez właściciela z przyczyny wypadków wojennych została objęta przez drobnego dzierżawcę, a po powrocie właściciela uprawianie tej parceli przez dzierżawcę przeszkadza rozwinięciu ogólnego planu gospodarczego (psuje płodozmian itp.), to właściciel ma prawo żądać, po sprzęcie zbioru, ustąpienia dzierżawcy z uprawianej działki, dając mu w zamian inną parcelę równej dobroci. Nakłady poczynione przez dzierżawcę (uprawa, posiewy itp.) na parceli, którą tenże jest zmuszony porzucić, winny być przez wła-

ściciela wynagrodzone, o ile tych nakładów dzierżawca nie wykorzystał lub też z nich korzystać nie będzie.

Art. 5. W sprawach wynikających ze stosowania ustawy niniejszej sąd obowiązany jest skłaniać strony do pojednania.

W tym celu sąd ma prawo zbierać dowody z urzędu, nakazywać osobiste stawiennictwo stron, tudzież zażądać złożenia przez nie w oznaczonym terminie wyjaśnień i dowodów.

Art. 6. Stosowanie przepisów ustawy niniejszej nie może być uchylone lub ograniczone przez umowy stron.

Art. 7. Ustawa niniejsza nie dotyczy umów dzierżawnych, zawartych na mocy ustawy tymczasowej w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych z dn. 8 marca 1919 roku (Dz. p. p. p. 1919 r. nr. 23, poz. 235), oraz wymawiania dzierżaw przez powracających do kraju właścicieli drobnych gospodarstw rolnych.

Art. 8. Przepisy ustawy niniejszej stosują się i do poddzierżawców.

Art. 9. Ustawa niniejsza obowiązuje do końca 1920 roku.

Art. 10. Wykonanie ustawy niniejszej poleca się Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 11. Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem jej ogłoszenia.

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prez. Ministrów: *w. z. S. Wojciechowski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.* Minister Sprawiedliwości: *Supiński.*

E) OBRÓT ZIEMIOPŁODAMI.

9. Ustawa z dn. 29. VII. r. 1919 poz. 381 d. p. p. p. nr. 64 o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/1920.

Art. 1. *Prawo handlu pszenicą, żytem, jęczmieniem, owsem i przetworami tych zbóż oraz ich przewóz kolejami i statkami przysługuje wyłącznie Rządowi. Handel innemi ziemiopłodami wewnątrz Państwa jest wolny. Przeróbka ziemniaków i handel przetworami ziemniaczanemi podlega przepisom zawartym w art. 6 niniejszej ustawy.*

Art. 2. Przy Ministerstwie Aprowizacji powstaje jako stały organ doradczy Państwowa Rada Aprowizacyjna, składająca się z 30 członków, w tem 10 posłów sejmowych, 10 przedstawicieli wielkich miast i ośrodków przemysłowych i 10 przedstawicieli zrzeszeń rolniczych.

Posłów wyznacza Sejm, zaś resztę powołuje Rada Ministrów na wniosek Ministra Aprowizacji.

W całej Państwowej Radzie Aprowizacyjnej połowę głosów winni mieć przedstawiciele wytwórców, drugą przedstawiciele spożywców.

Przewodniczącym Państwowej Rady Aprowizacyjnej jest z urzędu Minister Aprowizacji.

Art. 3. Całokształtem spraw aprowizacyjnych w obrębie powiatów kierują organy samorządu lokalnego za pośrednictwem wybranych w tym celu komisji aprowizacyjnych: powiatowych, miejskich i gminnych.

Przewodniczącym każdej z tych komisji jest naczelnik odnośnego samorządowego organu lub osoba przez niego wyznaczona.

Zadaniem komisji aprowizacyjnych będzie dla obszaru każdej z nich:

a) regulowanie wyżywienia ludności miejskiej i bezrolnej, w szczególności, w granicach normy przez Ministerstwo Aprowizacji ustalonej, racjonowanie przetworów zboża, udzielanie zezwoleń przewozowych i zezwoleń dla spożywców na zakup drobnych ilości zboża na własną potrzebę wprost u wytwórcy oraz pozwoleń wymiany i zakupu zboża na zasiew;

b) kontrola organizacji upoważnionych do handlu zbożem i jego przetworami, tudzież oznaczenie cen tych przetworów, chleba i innych artykułów spożywczych — według norm przez Ministerstwo Aprowizacji ustalonych;

c) nadzór nad rozdziałem artykułów pierwszej potrzeby i środków potrzebnych dla produkcji rolnej pomiędzy rolników.

Skład komisji i sposób urzędowania określi osobna instrukcja, którą wyda Minister Aprowizacji.

Art. 4. *Wykonanie uprawnień nadanych Ministerstwu Aprowizacji art. 1-ym tudzież obowiązku ułatwień w nabywaniu przez rolników i ludność bezrolną artykułów pierwszej potrzeby i środków, niezbędnych dla produkcji rolniczej, powierza ono w pierwszym rzędzie władzom samorządnym, organizacjom rolniczym i społecznym na warunkach przez Ministerstwa określonych, udzielając im w razie potrzeby odpowiednich kredytów — w drugim rzędzie wykonać może Ministerstwo*

Aprowizacji te uprawnienia i obowiązek powyższy przez własne organizacje handlowe.

Te artykuły pierwszej potrzeby i środki produkcji, które Ministerstwo Aprowizacji posiada lub w przyszłości nabędzie, winno oddać powyższym instytucjom, w celu rozsprzedania miejscowej ludności.

Art. 4. a. *Rządowi, względnie Ministerstwu Aprowizacji, w porozumieniu z Państwową Radą Aprowizacyjną przysługuje prawo naznaczenia terminu dostawy do monopolu następujących ilości zboża: rolnikom, posiadającym od 10—30 morgów nie więcej niż 25 kgr. z morga polskiego ziemi ornej; posiadającym od 30—100 morgów — nie więcej niż 75 kgr. z morga ziemi ornej; posiadającym ponad 100 morgów — nie więcej niż 150 kgr. z morga ziemi ornej.*

Dla producentów posiadających mniej niż 10 morgów termin dostawy oznaczony być nie może.

Art. 5. *Ceny na zboże i przetwory zbożowe wymienione w art. 1 ustanawia Ministerstwo Aprowizacji w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych i Państwową Radą Aprowizacyjną. Ceny te muszą pokrywać koszta produkcji w odpowiedniem ustosunkowaniu do cen artykułów pierwszej potrzeby.*

Art. 6. *Ministerstwo Aprowizacji w porozumieniu z Państwową Radą Aprowizacyjną wydaje pozwolenie na przerób ziemniaków w zakładach przemysłowych, określając ilości ziemniaków, jakie mogą uledz przeróbce w każdym zakładzie przemysłowym. W kampanji r. 1919—1920 Ministerstwo Aprowizacji w porozumieniu z Państwową Radą Aprowizacyjną wyda pozwolenie na uruchomienie nielicznej ilości gorzelń dla dostarczenia spirytusu na cele techniczne. Produkcja fabryk przetworów ziemniaczanych, z wyjątkiem gorzelni, jest zajętą na rzecz Ministerstwa Aprowizacji.*

Art. 7. *Wywóz zboża i ziemniaków, tudzież przetworów żywnościowych, z nich uzyskanych, poza granice państwa jest zakazanym.*

Zezwolenia w wyjątkowych wypadkach udzielają właściwe organa państwowe po wysłuchaniu zdania Ministerstwa Aprowizacji i Państwowej Rady Aprowizacyjnej.

W razie zgodnego sprzeciwu obu tych czynników zezwolenie na wywóz nie może być udzielone.

Art. 8. *Naczelny nadzór nad działalnością władz i organizacji pracujących wedle art. 3 i 4 tej ustawy przysługuje Ministrowi Aprowizacji, który ma prawo wydawania po wysłuchaniu zdania Państwowej Rady Aprowizacyjnej, w granicach nakreślonych postanowieniami niniejszej ustawy, wszelkich rozporządzeń, zapewniających ludności możliwie najlepsze wyżywienie i zaopatrzenie w artykuły koniecznej potrzeby i środki potrzebne dla produkcji rolniczej.*

Art. 9. *Karze aresztu od dni 14 do 6 miesięcy lub grzywnie od 100—100.000 mk. względnie 150—150.000 koron ulegnie, kto wbrew przepisom tej ustawy lub rozporządzeniom wydanym przez Ministra Aprowizacji na mocy upoważnienia, zawartego w art. 8:*

1) sprzeda lub w inny sposób odstąpi zboże albo przetwory zbożowe i ziemniaczane (art. 6) osobom lub organizacjom do handlu takiego w myśl tej ustawy nie uprawnionym;

2) nie mając uprawnienia do zakupu zboża, przetworów zbożowych i ziemniaczanych zakupuje je lub w inny sposób dla handlu nabywa;

3) ilości zboża nałożonych w myśl art. 4 a) w terminie mu naznaczonym nie odstawia bez uzasadnionej przyczyny;

4) kupuje i gromadzi dla własnego użytku zapasy zboża lub jego przetworów ponad potrzebę;

5) za zboże lub jego przetwory i za artykuły pierwszej potrzeby, tudzież środki niezbędne dla produkcji rolnej pobiera w pieniądzach lub innych korzyściach cenę wyższą ponad ustanowioną przez powołane do tego władze;

6) bez upoważnienia wystawionego przez kompetentną władzę przewozi zboże lub jego przetwory statkami lub kolejami.

Tej samej karze podlega każdy, kto pośrednio lub bezpośrednio do popełnienia czynu przestępnego pomaga, w nim współdziała, do jego spełnienia doradza.

Usiłowanie będzie karane.

Obie powyższe kary można nałożyć łącznie.

W razie nielegalnego przewozu, sprzedaży, kupna lub przekroczenia cen obowiązujących winna być prócz przewidzianych powyżej kar zarządzona konfiskata towaru.

Ukaranie wedle tej ustawy nie przesądza ukarania za ten sam czyn, o ile on mieści w sobie znamiona czynu w innych ustawach karą surowszą zagrożonego.

Do przeprowadzenia postępowania karnego i wydania orzeczeń powołane są w prawidłowym toku instancji organy Ministerstwa Aprowizacji, które przed rozstrzygnięciem muszą wysłuchać opinji właściwej Komisji Aprowizacyjnej.

Art. 10. *Ustawa niniejsza uzyskuje moc obowiązującą z chwilą ogłoszenia jej w Dzienniku Praw Państwa Polskiego.*

Art. 11. *Wykonanie tej ustawy powierza się Ministrowi Aprowizacji w porozumieniu z właściwymi Ministrami.*

Marszałek: *Trąmpczyński,* Prezydent ministrów: w z. *S. Wojciechowski,* Minister Aprowizacji: *Antoni Minkiewicz.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

10. Ustawa z dn. 18. XI. r. 1919 dz. p. Rozp. P. nr. 89 o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919—1920.

Art. 1. Na konieczne potrzeby Państwa obowiązani są rolnicy dostarczyć, w terminach przez Ministerstwo Aprowizacji w porozumieniu z Państwową Radą Aprowizacyjną wskazanych, następujące ilości zboża (żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa):

1) w powiatach, które ze względu na wydajność gleby i inne korzystne warunki wytwórczości rolnej zaliczone będą do pierwszej kategorji:

a) z gospodarstw, obejmujących od 7 do 30 morgów, do 30 kg. z morga ziemi ornej,

b) z gospodarstw, obejmujących od 31 do 100 morgów, do 75 kg. z morga ziemi ornej,

c) z gospodarstw, obejmujących ponad 100 morgów, do 120 kg. z morga ziemi ornej;

2) w powiatach zaliczonych z powyższych przyczyn do drugiej kategorji:

a) z gospodarstw obejmujących od 11 do 30 morgów, do 20 kg. z morga ziemi ornej,

b) z gospodarstw obejmujących od 31 do 100 morgów, do 40 kg. z morga ornej ziemi,

c) z gospodarstw obejmujących ponad 100 morgów, do 70 kg. z morga ornej ziemi.

3) w powiatach zaliczonych z powyższych przyczyn do trzeciej kategorji:

a) z gospodarstw, obejmujących od 16 do 30 morgów, do 15 kg. z morga ziemi ornej,

b) z gospodarstw, obejmujących od 31 do 100 morgów, do 30 kg. z morga ziemi ornej,

c) z gospodarstw, obejmujących ponad 100 morgów, do 40 kg. z morga ziemi ornej.

W powiatach pierwszej kategorji gospodarstwa do 6 morgów włącznie, w drugiej do 10 morgów włącznie, a w trzeciej do 15 morgów włącznie nie mogą być obłożone przymusowym kontyngentem.

Przydziału poszczególnych powiatów lub części powiatów do każdej z powyższych kategorji dokona Ministerstwo Aprowizacji w porozumieniu z Ministerstwem Rolnictwa i Państwową Radą Aprowizacyjną.

Art. 2. Ministerstwo Aprowizacji po wysłuchaniu Państwowej Rady Aprowizacyjnej oznaczy drogą rozporządzenia, jakie ilości w granicach stawek, oznaczonych w art. 1, mają być nałożone w poszczególnych powiatach lub częściach powiatów.

Podziału kontyngentów na poszczególnych wytwórców rolnych dokona po wysłuchaniu powiatowej Komisji Aprowizacyjnej Władza powiatowa, która w wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie może wyznaczony kontyngent obniżyć.

Art. 3. *Zboża, dostarczone w wykonaniu ustawy z 29. lipca 1919 r. poz. 381 Nr. 64 Dz. Praw o obrocie ziemiopłodami, muszą być zaliczone na poczet kontyngentów, nałożonych w myśl niniejszej ustawy.*

Zwrot nadwyżki, którąby się z porównania obu kontyngentów okazać miała, w żadnym wypadku nie może mieć miejsca.

Pozbywanie, nabywanie, posiadanie, przetwarzanie i przewożenie wszelkiemi środkami komunikacyjnemi płodów rolnych, pozostających u wytwórcy po odstawieniu kontyngentu, jest w granicach Rzeczypospolitej Polskiej dozwolone wszystkim mieszkańcom z ograniczeniami w niniejszej ustawie zawartemi.

Wytwórcy rolni, zamieszkali w poszczególnych miejscowo-

ściach (wsiach, osadach, przysiółkach, miasteczkach), mogą pozostałe po oddaniu kontyngentu ilości zboża pozbywać w wolnym handlu dopiero wtedy, gdy wszyscy inni zobowiązani w tejże miejscowości do odstawienia kontyngentu obowiązkowi temu zadosyć uczynią.

*Powiatowa władza administracyjna oznaczy i w sposób zwyczajem przyjęty ogłosi ten termin dla każdej miejscowości, a nadto posiadaczom gospodarstw, obejmujących powyżej 100 morgów, którzy swój kontyngent odstawili, udziela indywidualnego zezwolenia na prowadzenie wolnego handlu płodami rolnemi kontyn*gentowaniu podlegającemi.

(W brzmieniu ustawy z dnia 23. I. roku 1920 poz. 40 d. u. R. P. Nr. 6).

„Zboża dostarczone w wykonaniu Ustawy z dn. 29 lipca 1919 roku, Dz. Praw nr. 64, poz. 381 o obrocie ziemiopłodami, muszą być zaliczone na poczet kontyngentów, nałożonych w myśl niniejszej Ustawy.

Zwrot nadwyżki, któraby się z porównania obu kontyngentów okazać miała, w żadnym wypadku nie może mieć miejsca.

Handel ziemiopłodami, pozostającemi u wytwórców po odstawieniu kontyngentów, jest w granicach Rzeczypospolitej Polskiej wolny z ograniczeniami w niniejszej Ustawie zawartemi.

Wytwórcy rolni zamieszkali w poszczególnych miejscowościach (wsiach, osadach, przysiółkach, miasteczkach) mogą pozostałe po oddaniu kontyngentu ilości zboża pozbywać w wolnym handlu dopiero wtedy, gdy wszyscy inni zobowiązani w tejże miejscowości do odstawienia kontyngentu obowiązkowi temu zadośćuczynią.

Powiatowa władza administracyjna oznaczy i w sposób zwyczajem przyjęty ogłosi ten termin dla każdej miejscowości, a nadto posiadaczom gospodarstw, obejmujących powyżej 100 morgów, którzy swój kontyngent odstawili, udziela indywidualnego zezwolenia na prowadzenie wolnego handlu płodami rolnemi, kontyngentowaniu podlegającemi.

Ministrowi Aprowizacji przysługuje prawo zarządzić przymusowy wykup u producentów, posiadających gospodarstwa powyżej 40 morgów ziemi ornej, po cenach, oznaczonych przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, po wysłuchaniu opinji

Państwowej Rady Aprowizacyjnej, wszelkich jadalnych ziemiopłodów, tak nieobjętych zarówno jak i objętych niniejszą Ustawą, a pozostałych po dostarczeniu kontyngentu, z uwzględnieniem istotnych potrzeb spożywczych i gospodarczych producentów.

Prawo przymusowego wykupu może być stosowane i do ziemiopłodów, znajdujących się w posiadaniu nabywców.

Rozporządzenie Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie przymusowego wykupu żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa i przetworów tych zbóż z d. 28/I 1920 r. poz. 58 d. r. R. p. nr. 10.

Na zasadzie art. 1 „ustawy z dnia 23 stycznia 1920 roku w sprawie zmiany art. 3 ustawy z dnia 18 listopada 1919 roku o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20“ (Dz. Ustaw R. P. Nr. 6, poz. 40) i art. 4, 9 i 10 ustawy z dnia 18 listopada (Dz. Ustaw R. P. Nr. 89 poz. 485) zarządza się co następuje:

Art. 1. Wszelkie nadwyżki żyta, pszenicy, jęczmienia i owsa, które pozostaną u producentów, posiadających gospodarstwa powyżej 40 morgów ziemi ornej, po dokonaniu świadczeń na rzecz Państwa stosownie do ustaw o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 z dnia 29 lipca (Dz. Ustaw R. P. Nr. 64 poz: 381) i 18 listopada (Dz. Ustaw R. P. Nr: 89 poz. 485) i po zaspokojeniu niezbędnych własnych potrzeb spożywczych, gospodarczych i siewnych, podlegają przymusowemu wykupowi przez Państwo po cenach wskazanych w art. 4 niniejszego rozporządzenia i winny być w tym celu dostarczone przez producenta do magazynów państwowych najpóźniej do dnia 1-go kwietnia 1920 roku, lub wcześniej stosownie do oznaczonego przez odnośne władze terminu.

Dostarczaniu przez producentów podlegają również nadwyżki zbóż, sprzedane względnie zakontraktowane przed ogłoszeniem niniejszego rozporządzenia, osobom trzecim, o ile nie zostały jeszcze nabywcom dostarczone, lub przez nich zabrane.

Przymusowemu wykupowi podlegają również: żyto, pszenica, jęczmień i owies, a także przetwory tych zbóż, znajdujące się w ilościach ponad 5 ctr. metr. u handlujących, którzy nie zostali do tego upoważnieni przez Ministerstwo Aprowizacji, na przedstawienie miejscowych Komisji Aprowizacyjnych i u wszystkich nieproducentów i producentów zamieszkałych w miastach, o ile ilość ich przekracza 60 klgr. przetworów zbożowych, lub 80 klgr. zboża na osobę. Owe nadwyżki zboża, lub jego przetworów winny być do dnia 1-go marca 1920 roku dostarczone do magazynów państwowych.

Art. 2. Wytwórcy rolni, posiadający gospodarstwa o obszarze powyżej 40 morgów ziemi ornej winni do dnia 1 marca 1920 roku nadesłać do Starostwa opatrzoną własnoręcznym podpisem deklarację, wskazującą ilość wszystkich posiadanych ziemiopłodów i przypuszczalny ich rozchód na pokrycie kontyngentu i niezbędnych własnych potrzeb spożywczych, gospodarczych i siewnych, oraz ewentualną nadwyżkę posiadanego żyta, pszenicy i jęczmienia i owsa. Deklaracja ta winna zawierać dane, jakie ilości ziemiopłodów podlegających przymusowemu wykupowi, na mocy niniejszego rozporządzenia, zostały przez producentów dostarczone osobom trze-

cim lub zostały przez nie zakontraktowane, z wymienieniem imienia, nazwiska, adresu nabywcy i terminu dostawy. Dotyczy się to również zakwalifikowanych i zakontraktowanych zbóż siewnych.

Wszyscy handlujący, którzy posiadają więcej niż 5 cnt. mtr. zboża lub jego przetworów, a nie zostali do tego upoważnieni przez Ministerstwo Aprowizacji na przedstawienie miejscowych komisji aprowizacyjnych, a także wszyscy nieproducenci i producenci zamieszkali w miastach, o ile ilość posiadanych przez nich zbóż lub przetworów z nich przekracza ilość 60 kg. przetworów zbożowych, lub 80 kg. zboża winni do dnia 1 marca 1920 roku złożyć do Starostwa opatrzoną własnoręcznym podpisem deklarację wskazującą ilość i rodzaj posiadanych artykułów zbóż i przetworów.

Art. 3. Starosta winien w miarę napływu od producentów deklaracji o posiadanych ziemiopłodach zwoływać posiedzenia komisji kontyngentowych w celu rozpatrzenia nadsyłanych deklaracji i ustalenia ilości podlegającego dostawie zboża.

Producenci, którzy przedstawiają dowody o zakwalifikowaniu do siewu przez odpowiednie instytucje (na ziemiach b. zaboru rosyjskiego Sekcja nasienna C. T. R. w Małopolsce Komisje nasienne przy Małopolskim Towarzystwie Rolniczem w Krakowie i Lwowie) posiadanych przez nich zbóż, lub o zakontraktowaniu zboża przez osoby, lub instytucje, upoważnione do skupu zboża siewnego przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, a na terenie Małopolski przez Inspektoraty Okręgowe w Krakowie i Lwowie, zwolnieni są od dostawy takichże ilości zboża, podlegają jednak przepisom zawartym w art. 5 niniejszego rozporządzenia.

Starosta, żądając od producentów na podstawie art. 1 niniejszego rozporządzenia dostawy zboża winien ich zawiadomić na dwa tygodnie przed terminem dostawy.

Art. 4. Za dostarczone na podstawie niniejszego rozporządzenia żyto, pszenicę, jęczmień i owies płacone będą właścicielom następujące ceny:

za 100 klgr. żyta, jęczmienia, owsa . . . Mk. 250.—

za 100 klgr. pszenicy . . . . . Mk. 315.— loco Magazyn Urzędu Zbożowego, lub wagon stacja kolejowa.

Ceny powyższe odnoszą się do zbóż doborowej jakości, niezawierających więcej niż 3% zanieczyszczenia.

Przy wyższym procencie zanieczyszczenia i gorszym gatunku cena ulegnie odpowiedniej zniżce.

Na przetwory ze zbóż wyszczególnionych w art. 1 niniejszego rozporządzenia, Urząd Zbożowy określi ceny na podstawie wymienionych w niniejszym artykule cen na zboże. Ceny na przetwory zbożowe znajdować się będą na miejscu widocznem we wszystkich magazynach agentur Urzędu Zbożowego.

Art. 5. Znajdujące się u producentów, posiadających gospodarstwa o obszarze powyżej 40 morgów ziemi ornej, żyto, pszenica, jęczmień i owies, o ile stanowią oryginalny materjał siewny, nie podlegają postanowieniom zawartym w niniejszem rozporządzeniu.

Na jare zboże siewne dostarczone przez producentów rolnikom na zlecenie Starostwa, jak również osobom i instytucjom upoważnionym do skupu zboża siewnego przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, a na terenie Małopolski przez Inspektoraty Okręgowe w Krakowie i Lwowie, ustanawia się ceny następujące:

Na jare żyto i pszenicę, jęczmień i owies trzech pierwszych odsiewów

o 30% wyższe od cen wskazanych w art. 4-ym niniejszego rozporządzenia.

Na zboże dalszych dwóch odsiewów o 20% wyższe od cen wskazanych w art. 4-ym niniejszego rozporządzenia.

Producenci, którzy zwolnieni zostali od dostawy zboża do magazynów państwowych z powodu zakwalifikowania lub zakontraktowania go jako siewnego, winni do dnia 1-go czerwca przedstawić Starostwu dowody o jego właściwem zużytkowaniu.

Art. 6. Przewóz żyta, pszenicy, jęczmienia i owsa, a także przetworów tych zbóż w ilości ponad 1 klgr. kolejami i statkami, odbywać się może jedynie za każdorazowem zaświadczeniem Starostwa, że zboże to jest nadkontyngentowe i przymusowemu wykupowi nie podlega.

Art. 7. Winni przekroczenia przepisów zawartych w niniejszem rozporządzeniu podlegają karom przewidzianym w art. 10-ym ustawy z dnia 18 listopada 1919 „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20". (Dz. Ustaw Rzpltej Nr. 89 poz. 485).

Art. 8. Rozporządzenie niniejsze staje się prawomocnem z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Warszawa, dnia 29-go stycznia 1920 roku.

Minister Aprowizacji: *St. Śliwiński.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Bardel.*

Art. 4. Prawo gromadzenia i przechowywania zboża i przetworów zbożowych w celach handlowych przysługuje wyłącznie Rządowi, instytucjom samorządowym i społecznym, oraz kooperatywom wytwórczym i spożywczym, tudzież firmom, którym Rząd takiego upoważnienia udzieli.

Nadzór nad tymi magazynami sprawować będzie przez swe organa Ministerstwo Aprowizacji.

Art. 5. Ministerstwu Aprowizacji w porozumieniu z Ministerstwem Rolnictwa i Dóbr Państwowych tudzież z Państwową Radą Aprowizacyjną przysługuje prawo podwyższenia dla niektórych powiatów, dotkniętych klęskami wojny lub nieurodzaju, lub w których koszta wytwórcze były niestosunkowo wysokie, cen na zboże, ustalonych wedle ustawy z 29 lipca 1919 r. poz. 381 Nr. 64 Dz. Praw.

Postanowienie takie obowiązywać będzie także wstecz odnośnie do tych rolników, którzy po danej cenie zboże na kontyngent lub do handlu monopolowego odstawili.

Art. 6. Ministerstwo Aprowizacji w porozumieniu z Państwową Radą Aprowizacyjną wydaje pozwolenie na przeróbkę ziemniaków w zakładach przemysłowych, określając ilości ziemniaków, jakie mogą uledz przeróbce w każdym zakładzie przemysłowym.

Produkcja fabryk przetworów ziemniaczanych, z wyjątkiem gorzelni, jest zajęta na rzecz Ministerstwa Aprowizacji.

Ministerstwo Aprowizacji może ograniczyć zużytkowanie ziemniaków, kupowanych na opas. Ministerstwo Aprowizacji ma prawo wydać rozporządzenie, normujące przewóz ziemniaków kolejami.

Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w sprawie spasania ziemniaków inwentarzem poz. 20 u. R. p. Nr. 4

Na mocy art. 6 ustawy z dnia 18 listopada 1919 roku o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 (Dz. Ustaw Rz. P. Nr. 89 poz. 485) zarządza się co następuje:

1. Zabrania się spasać inwentarzem zdrowe ziemniaki, o ile w danym majątku znajdują się ziemniaki nadmarznięte i psujące się.

2. Hurtowe spasanie ziemniaków trzodą i bydłem, przeznaczonem na opas, jest dopuszczalne jedynie w okolicach, pozbawionych możności wywozu ziemniaków dla celów konsumcyjnych, po uzyskaniu zezwolenia od Starosty, który określi dla każdego majątku kontyngent ziemniaków, zwolnionych na opas.

3. Wszelkie umowy, zawarte przez producentów ziemniaków z handlarzami, stawiającymi bydło i trzodę na opas, tracą moc obowiązującą, o ile nie są zgodne z treścią niniejszego rozporządzenia.

4. Winni przekroczenia niniejszego rozporządzenia karani będą karami, przewidzianemi w art. 10 ustawy o obrocie ziemiopłodami z dnia 18 listopada 1919 roku.

Warszawa, dnia 23 grudnia 1919 roku.

Minister Aprowizacji: *St. Śliwiński.*

Art. 7. Wywóz zboża, ziemniaków i wszystkich ziemiopłodów, tudzież przetworów żywnościowych z nich uzyskanych poza granice państwa jest zakazany.

Zezwolenia w wyjątkowych wypadkach udzielają właściwe organa państwowe, po wysłuchaniu zdania Ministerstwa Aprowizacji i Państwowej Rady Aprowizacyjnej.

W razie zgodnego sprzeciwu obu tych czynników, zezwolenie na wywóz nie może być udzielone.

Art. 8. Przewóz zboża w powiatach nadgranicznych i do powiatów nadgranicznych odbywa się w myśl przepisów, wydanych przez Ministerstwo Aprowizacji.

Art. 9. Minister Aprowizacji ma prawo wydawania po wysłuchaniu zdania Państwowej Rady Aprowizacyjnej i w granicach postanowieniami niniejszej ustawy zakreślonych wszelkich rozporządzeń, zapewniających ludności możliwie najlepsze wyżywienie

i zaopatrzenie w artykuły koniecznej potrzeby i środki potrzebne dla produkcji rolniczej.

Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w przedmiocie ograniczenia przerobu zboża w zakładach przemysłowych poz. 37 d. u. R. P: Nr: 5:

Na mocy art. 9 ustawy z dnia 18 listopada 1919 roku „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20" postanawia się niniejszem co następuje:

Art. 1. Zakłady przemysłowe, używające do produkcji jako surowca zboża, a mianowicie: browary, słodownie, gorzelnie; drożdżownie; palarnie kawy zbożowej, fabryki przetworów owsianych, fabryki krochmalu zbożowego nabywać mogą dla celów przerobu jedynie zboże ponadkontyngentowe od producentów, którzy przypadające na nich kontyngenty w całości dostarczyli, na podstawie każdorazowego zezwolenia wydanego przez Ministerstwo Aprowizacji po porozumieniu się z Ministerstwem Przemysłu i Handlu, a poświadczonego przez Starostę powiatu, w którym zboże ma być nabyte.

Zezwoleń na zakup zboża na obszarze Małopolski udziela wyżej wyszczególnionym zakładom przemysłowym Wydział Spraw Aprowizacyjnych dla Małopolski we Lwowie.

Gorzelnie rolnicze, które uzyskały od Starostów zwolnienie ziemniaków na przerób, mogą otrzymywać bezpośrednio od Starostów zezwolenia na użycie jęczmienia pozakontyngentowego do przerobu na słód w stosunku nie większym niż 2% do ilości zwolnionych ziemniaków.

Art. 2. Przewóz kolejami lub statkami zboża ponadkontyngentowego, zakupywanego dla celów przerobu przez wyszczególnione w art. 1 niniejszego rozporządzenia zakłady przemysłowe na mocy zezwoleń, otrzymanych w myśl rzeczonego art. 1, odbywać się może na zasadzie zwyczajnych listów przewozowych, poświadczonych przez Starostę powiatu, z którego wywóz ma nastąpić. O każdem wydanem zaświadczeniu Starosta winien zawiadamiać władzę administracyjną tego powiatu lub miasta, do którego dany ładunek ma być skierowany.

Art. 3. Przewóz kolejami i statkami słodu oraz kiełków słodowych odbywać się może na zasadzie zwyczajnych listów przewozowych, poświadczonych na skutek polecenia Ministerstwa Aprowizacji, względnie Wydziału Spraw Aprowizacyjnych dla Małopolski we Lwowie, przez Starostę powiatu, z którego wywóz ma nastąpić.

Art. 4. Wyszczególnione w art. 1 niniejszego rozporządzenia zakłady przemysłowe mogą przerabiać jedynie zboże nabyte co do ilości i pochodzenia w sposób, wskazany w rzeczonym art. 1.

Art. 5. Niestosowanie się do przepisów zawartych w rozporządzeniu niniejszem, podlega karom, przewidzianym w art. 10 ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20".

Art. 6. Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia go w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Warszawa, dnia 19 stycznia 1920 roku.

Minister Aprowizacji: *St. Śliwiński.*

Art. 10. Karze aresztu od dni 14 do miesięcy 6 (sześciu) lub grzywnie od 100 mk. do 100.000 mk. względnie od 150 k. do 150.000 k. ulegnie, kto wbrew przepisom tej ustawy lub rozporządzeń, wydanych przez Ministra Aprowizacji w jej wykonaniu:

1) nie odstawi w przepisanym terminie, a bez uzasadnionej przyczyny ilości zboża, nałożonych w myśl art. 1 i 2 niniejszej ustawy;

2) nie mając zezwolenia (art. 4), zboże lub jego przetwory dla handlu magazynuje lub gromadzi;

3) w inny sposób naruszy obowiązki, nałożone rozporządzeniami wydanemi na zasadzie art. 9 tej ustawy.

Tej samej karze podlega każdy, kto pośrednio lub bezpośrednio do popełnienia czynu przestępnego pomaga, w nim współdziała, do jego spełnienia doradza.

Usiłowanie będzie karane.

Obie powyższe kary można nałożyć łącznie.

W wypadku nielegalnego magazynowania i gromadzenia (art. 4) musi być prócz powyższych kar orzeczona konfiskata towaru.

Ustawa ta nie zmienia w niczem przepisów ustaw i rozporządzeń, wydanych przeciw lichwie i spekulacji, a ukaranie wedle tej usawy nie przesądza ukarania za ten sam czyn, o ile mieści on w sobie znamiona czynu w innych ustawach surowszą karą zagrożonego.

Do przeprowadzenia postępowania karnego i wydania orzeczeń powołane są w prawidłowym toku instancji organa Ministerstwa Aprowizacji, które przed rozstrzygnięciem muszą wysłuchać opinji właściwej komisji aprowizacyjnej.

Art. 11. Niezawiśle od kar nałożonych wedle art. 10, przysługuje Ministerstwu Aprowizacji w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych prawo ściągnięcia od opornych nałożonych kontyngentów przy pomocy siły zbrojnej.

Przed wydaniem takiego zarządzenia należy wysłuchać opinji Państwowej Rady Aprowizacyjnej.

Art. 12. Ustanowione w myśl ustawy z 29 lipca 1919 r. poz. 381 Nr. 64 Dz. Praw Rady i Komisje Aprowizacyjne utrzymuje się w mocy z zakresem działania, który określi osobna instrukcja Ministerstwa Aprowizacji.

Art. 13. Ustawa ta wchodzi w życie z dniem 1 grudnia 1919 r.

Z dniem tym tracą moc postanowienia ustawy z 29 lipca 1919 r. poz. 381 Nr. 64 Dz. Praw.

Ustawa ta obowiązuje na całym obszarze ziem Rzeczypospolitej Polskiej z wyjątkiem obszaru b. dzielnicy pruskiej, dla której potwierdza się sekwestr na pszenicę, żyto, jęczmień, owies, mieszanki oraz groch.

Szczegółowe przepisy wykonawcze wyda Minister dzielnicy tej po porozumieniu z organizacjami wytwórców i spożywców.

Art. 14. Wykonanie tej ustawy porucza się Ministrowi Aprowizacji w porozumieniu z właściwymi Ministrami.

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prezydent Ministrów: *I. J. Paderewski.* Minister Aprowizacji: *St. Śliwiński.*

11. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie cen na zboże w roku gospodarczym 1919/20 z dn. 13. VIII. r. 1919 „Monitor Polski" nr. 181.

Na mocy art. 5 Ustawy z dnia 29 lipca 1919 r. o Obrocie Ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 wydane zostaje następujące rozporządzenie.

Art. 1. *Na ziemiach b. zaboru rosyjskiego oraz b. zaboru austrjackiego ustanowione zostają następujące ceny na zboże konsumcyjne.*

za 100 kg. żyta, jęczmienia lub owsa — Mk. 80;

za 100 kg. pszenicy — Mk. 90.

Art. 2. *Na ziemiach b. zaboru pruskiego ustanowione zostają następujące ceny na zboże konsumcyjne:*

za 100 kg. żyta, jęczmienia lub owsa — Mk. 40;

za 100 kg. pszenicy — Mk. 50.

Art. 3. *Na ziemiach b. zaboru rosyjskiego oraz b. zaboru austrjackiego będzie w czasie od dnia 15. sierpnia do dnia 15. października 1919 roku wypłacaną po za ceną zasadniczą premja za wczesną odstawę w wysokości Mk. 10 za każde 100 kg. bez względu na rodzaj zboża. Po dniu 15 października wypłacana będzie jedynie cena zasadnicza.*

Art. 4. *Na ziemiach b. zaboru rosyjskiego oraz b. zaboru austrjackiego obowiązują następujące ceny za zboże siewne ozime:*

1) na zboże oryginalne ceny nie są ograniczone i ustanawiane zostają stosownie do porozumienia pomiędzy sprzedawcą a kupującym;

2) za 100 kg. zboża z pierwszych trzech odsiewów — Mk. 150;

3) za 100 kg. zboża z dalszych odsiewów — Mk. 135;

4) za 100 kg. zboża siewnego zwykłego odczyszczonego — Mk. 110.

Art. 5. *Na ziemiach b. zaboru pruskiego ma moc rozporządzenie w sprawach cen na zboże siewne, wydane przez Główny Urząd Żywnościowy Naczelnej rady Ludowej w Poznaniu.*

Art. 6. *Powyżej wymienione ceny płacone będą producentom za zboże dobrej jakości loco magazyn instytucji skupującej zboże z upoważnienia Ministerstwa Aprowizacji, lub loco stacja kolei żelaznej. W sprawie potrąceń za zły gatunek dostarczonego zboża wydane zostanie osobne rozporządzenie.*

Art. 7. *Na ziemiach b. zaboru austrjackiego oraz w powiatach b. zaboru rosyjskiego, okupowanych w czasie wojny przez Austrję, producenci otrzymywać będą należność za zboże w koronach, przyczem ustalony zostaje stosunek mk. 100 = kor. 175.*

Art. 8. *Rozporządzenie niniejsze staje się prawomocnem z dniem ogłoszenia go w „Monitorze Polskim“ i obowiązuje od dnia 15. sierpnia 1919 roku.*

Warszawa, dnia 13. sierpnia 1919 r.

Minister Aprowizacji: *Antoni Minkiewicz.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

12. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji, Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych i Ministra Skarbu, w sprawie cen na zboże w roku gospodarczym 1919—1920.

Na mocy art. 5 Ustawy z dnia 8. listopada roku 1919 „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919—1920“ i po wysłuchaniu opinji Państwowej Rady Aprowizacyjnej, wydane zostaje następujące rozporządzenie:

Art. 1. Na ziemiach b. zaboru rosyjskiego oraz b. zaboru austrjackiego ustanowione są trzy ceny na zboże, objęte przymusową dostawą.

Art. 2. a) W powiatach: Warszawskim, Grójeckim, Łowickim, Włocławskim, Lipnowskim, Rypińskim, Kutnowskim, Nieszawskim, Gostyńskim, Kolskim, Płockim, Sierpeckim, Łódzkim, Łaskim, Sieradzkim, Kaliskim, Konińskim, Słupeckim, Tureckim, Łęczyckim, Wieluńskim, Pińczowskim, Jędrzejowskim, Miechowskim, Opatowskim, Sandomierskim, Buskim, Żywieckim, Bialskim (Ga-

licja), Oświęcimskim, Chrzanowskim, Wadowickim, Nowotarskim, Myślenickim, Podgórskim, Krakowskim i Wielickim ustanowiona zostaje cena:

Za 100 kg. żyta, jęczmienia i owsa Mk. 80.

Za 100 kg. pszenicy Mk. 90.

b) W powiatach: Błońskim, Mińsko-Mazowieckim, Garwolińskim, Makowskim, Płońskim, Pułtuskim, Radzymińskim, Sochaczewskim, Ciechanowskim, Mławskim, Przasnyskim, Rawskim, Skierniewickim, Brzezińskim, Piotrkowskim, Radomskowskim, Będzińskim, Olkuskim, Włoszczowskim, Częstochowskim, Radomskim, Iłżeckim, Kozienickim, Opoczyńskim, Kieleckim, Lubelskim, Lubartowskim, Zamojskim, Janowskim, Puławskim, Krasnostawskim, Siedleckim, Łukowskim, Radzyńskim, Sokołowskim, Węgrowskim, Łomżyńskim, Wysoko-Mazowieckim, Ostrowskim, Szczuczyńskim, Limanowskim, Bocheńskim, Brzeskim, Nowosądeckim, Grybowskim, Gorlickim, Tarnowskim, Dąbrowskim, Pilzneńskim, Mieleckim, Tarnobrzeskim, Niskim, Kolbuszowskim, Ropczyckim, Rzeszowskim, Jasielskim, Krośnieńskim, Strzyżowskim, Brzozowskim, Jarosławskim, Łańcuckim, Przeworskim ustanowiona zostaje cena:

Za 100 kg. żyta, jęczmienia i owsa 110 Mk.

Za 100 kg. pszenicy 120 Mk.

c) W powiatach: Koneckim, Biłgorajskim, Chełmskim, Hrubieszowskim, Tomaszowskim, Bialskim (Podlasie), Włodawskim, Konstantynowskim, Augustowskim, Białostockim, Bielskim, Kolneńskim, Ostrołęckim, Sokólskim, Sanockim, Liskim, Dobromilskim, Przemyskim, Tureckim (Galicja), Staro-Samborskim, Samborskim, Drohobyckim, Rudzkim, Mościskim, Jaworowskim, Cieszanowskim, Rawskim (Rawa Ruska), Sokalskim, Żółkiewskim, Lwowskim, Gródek Jagielloński, Bóbrka, Przemyślany, Rohatyn, Żydaczów, Stryj, Skole, Dolina, Kałusz, Bohorodczany, Stanisławów, Tłumacz, Nadwórna, Kosów, Peczeniżyn, Kołomyja, Śniatyn, Horodenka, Zaleszczyki; Borszczów, Husiatyn, Czortków, Buczacz, Skałat, Trembowla, Podhajce, Brzeżany, Tarnopol, Zbaraż, Zborów, Złoczów, Brody, Radziechów, Kamionka Strumiłowa, ustanowiona zostaje cena:

Za 100 kg. żyta, jęczmienia i owsa 140 Mk.

Za 100 kg. pszenicy 150 Mk.

Art. 3. Na ziemiach b. zaboru austrjackiego oraz w powiatach b. zaboru rosyjskiego, okupowanych w czasie wojny przez Austrję, producenci otrzymywać będą należność w koronach przyczem ustalony zostaje stosunek Mk. 100 równa się Kor. 175.

Art. 4. Producenci rolni, którzy pomiędzy 15 sierpnia 1919 r. a wejściem w życie niniejszego rozporządzenia dostarczyli już zboże firmom posiadającym koncesje rządowe i, które zawarły umowy z Państwowym Urzędem Zbożowym i posiadają na to odpowiednie dokumenty, otrzymają dopłatę do wysokości cen, określonych w art. 2 niniejszego rozporządzenia. Producenci rolni, którzy w wymienionym powyżej okresie czasu dostarczyli zboże monopolowe instytucjom lub firmom nieposiadającym koncesji Rządu oraz instytucjom, które posiadając koncesję, nie zawarły umowy z Państw Urzędem Zbożowym, dopłaty wstecz domagać się nie mogą.

Art. 5. Niezależnie od cen, ustanowionych w art. 2 niniejszego rozporządzenia, wyznacza się premję za dostawę owsa w wysokości Mk. 30 za każde 100 kg.; wypłata premji wstecz nie obowiązuje.

Art. 6. W powiatach: Nadwórna, Kosów, Peczeniżyn, Kołomyja, Śniatyn, Horodenka, Zaleszczyki, Borszczów, Husiatyn, Czortków, Buczacz, Skałat, Trembowla, Podhajce, Brzeżany, Tarnopol, Zbaraż, Zborów, Złoczów, Brody, Radziechów, Kamionka Strumiłowa wyznacza się specjalną premję za odstawę zboża. W powiatach tych ceny zboża łącznie z premją wynoszą za:

100 kg. żyta, jęczmienia i owsa Kor. 350.—,

100 kg. pszenicy Kor. 370.

Art. 7. Powyżej wymienione ceny płacone będą producentom za zboże dobrej jakości loco magazyn instytucji, lub firmy skupującej zboże z upoważnienia Ministerstwa Aprowizacji, lub loco stacja kolei żelaznej.

Art. 8. Obrót zbożem, nieobjętem przymusową dostawą, podlega kompetencji Urzędu do Walki z Lichwą i Spekulacją, który na zboże pozakontyngentowe może wyznaczyć ceny maksymalne,

Art. 9. Rozporządzenia Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie ceny na zboże w roku gospodarczym 1919/20 z dn. 13 sierpnia tracą moc obowiązującą. z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Art. 10. Rozporządzenie niniejsze staje się prawomocnem z chwilą ogłoszenia go w „Monitorze Polskim".

Warszawa, dn. 6 grudnia 1919 r.

Minister Aprowizacji: *St. Śliwiński.* Kierownik Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych: Z. *Chmielewski.* Minister Skarbu: *Biliński.*

13. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w sprawie wprowadzenia wolnego handlu ziemniakami z dn. 12. VIII. r. 1919 („Monitor Polski" nr. 181).

Art. 1. W myśl art. 1, 6, 7, 8 i 9 Ustawy z dnia 29 lipca 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919—1920, wprowadzony zostaje wolny handel i obrót ziemniakami.

Art. 2. Wszelkie ograniczenia przewozowe, dotyczące ziemniaków, zostają zniesione.

Art. 3. Wywóz ziemniaków poza granice Państwa, zarówno, jak wywóz ziemniaków do obszarów podległych Komisarzowi Jeneralnemu dla Ziem Wschodnich jest wzbroniony. Zezwolenie na wywóz ziemniaków poza granice Państwa może być w drodze wyjątku uzyskane w Państwowej Komisji Wywozu i Przywozu Ministerstwa Przemysłu i Handlu w myśl przepisów zawartych w art. 7 Ustawy z dnia 29 lipca 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20. Zezwolenia wywozu do ziem podległych Komisarzowi Jeneralnemu dla Ziem Wschodnich wydaje Ministerstwo Aprowizacji.

Art. 4. Winni niestosowania się do przepisów niniejszego rozporządzenia ulegają w myśl art. 9 Ustawy z dnia 29 lipca 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 karze aresztu od dni 14 do miesięcy, 6-u lub grzywnie od 100—100.000 marek, względnie od 150—150.000 koron. Ukaranie w myśl tego rozporządzenia nie przesądza ukarania za ten sam czyn, o ile on mieści w sobie znamiona czynu w innych ustawach karą surowszą zagrożonego. W razie usiłowania przewozu ziemniaków wbrew przepisom, zawartym w art. 3, winna być zarządzona konfiskata ziemniaków.

Art. 5. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje z chwilą ogłoszenia go w „Monitorze Polskim".

Warszawa, dnia 12 sierpnia 1919 r.

Minister Aprowizacji: *Antoni Minkiewicz.*

14. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w przedmiocie zwalniania ziemniaków na cele przemysłowe.

Na mocy art. 1 i 6 „Ustawy z dnia 29. VII. 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919—1920“ postanawia się niniejszem, co następuje:

Art. 1. Przerabianie ziemniaków w zakładach przemysłowych (gorzelnie, krochmalnie, suszarnie, syropiarnie i drożdżownie) może jedynie mieć miejsce na zasadzie uzyskanego zwolnienia określonej ilości ziemniaków przez Ministerstwo Aprowizacji.

W wypadkach, gdy gospodarstwo rolne położone jest w niekorzystnych warunkach komunikacyjnych, utrudniających wywóz ziemniaków kolejami lub statkami, oraz w wypadkach urzędowo stwierdzonego masowego psucia się ziemniaków, Ministerstwo Aprowizacji może udzielać zwolnień ziemniaków w celu przeróbki ich w zakładach przemysłowych.

Art. 2. W celu uzyskania zwolnienia ziemniaków dla przerobu tychże w wyszczególnionych w art. 1. niniejszego rozporządzenia zakładach przemysłowych, należy wnieść do Ministerstwa Aprowizacji podanie.

W podaniu należy wskazać:

a) dla wszystkich zakładów przemysłowych:

1) czy dany zakład przemysłowy stanowi składową część gospodarstwa rolnego, należąc do właściciela tegoż gospodarstwa;

2) ilość ziemniaków (w centnarach podwójnych), mających uledz zwolnieniu;

3) wysokość tegorocznego zbioru ziemniaków z gospodarstwa rolnego, do którego dany zakład przemysłowy należy;

4) stosunek ilościowy stanu sprzężaju przedwojennego i obecnego w gospodarstwie rolnem;

5) średnią odległość gospodarstwa rolnego od najbliższej stacji kolei normalnej, względnie kolejki dojazdowej i po jakiej drodze, względnie odległość od najbliższej stacji drogi wodnej;

6) przeciętną ilość ziemniaków, przerabianych przez dany zakład przemysłowy w latach 1912—13 i 1913—14;

7) dokładny adres petenta;

b) dla gorzelni:

1) ilość inwentarza żywego (z wyszczególnieniem gatunku) w gospodarstwie rolnem oraz przybliżoną ilość ziemniaków, przeznaczonych na spasienie tymże inwentarzem.

Art. 3. Wymienione w art. 2 niniejszego rozporządzenia podania, winny być poświadczone przez miejscową władzę administracyjną Pierwszej Instancji.

Art. 4. Winni niestosowania się do przepisów, zawartych w rozporządzeniu niniejszem, podlegają karom, przewidzianym przez art. 9 Ustawy z dn. 29 VII r. b. „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919—1920“ oraz zamknięciu zakładu zemysłowego.

Warszawa, dnia 9 września 1919 roku.

Minister Aprowizacji: *w z. Oskar Sobański.*

15. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie obrotu zbożem siewnem ozimem w roku 1919 z dn. 12. sierpnia 1919 Mon. p. nr. 181.

W myśl artykułu 1, 3, 8 i 9 Ustawy z dnia 29-go lipca 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 wydane zostaje następujące rozporządzenie:

Art. 1. W celu dania rolnikom możności nabycia celnego zboża siewnego ozimego, zarejestrowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, gospodarstwa nasienne mają prawo sprzedaży bezpośrednio rolnikom zboża, uznanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych za zboże siewne.

Art. 2. Gospodarstwa nasienne, które sprzedały w drodze legalnej zboże siewne, mają prawo nabycia zboża na potrzeby swego gospodarstwa od producentów lub instytucyj do handlu zbożem uprawnionych, za każdorazowem upoważnieniem Szefa Władzy Politycznej pierwszej instancji (powiatowego Komisarza Rządowego lub Starosty).

Art. 3. Gospodarstwa nasienne, zarejestrowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, otrzymują od Ministerstwa Rolnictwa lub jego ekspozytur listy przewozowe (frachty), uprawniające do przewozu zakupionego u nich zboża siewnego kolejami lub drogą wodną.

Listy przewozowe winny zawierać zastrzeżenie, że odbiorca

może odebrać zboże siewne jedynie za okazaniem zaświadczenia administracji powiatu, do którego zboże zostało skierowane.

Art. 4. Szef Władzy Politycznej pierwszej instancji może wydawać zezwolenia na nabycie drobnych ilości zboża na zasiew bezpośrednio u producentów w obrębie swego powiatu.

Art. 5. Obrót zbożem siewnem ozimem dozwolony jest do dnia 1-go października 1919 roku.

Art. 6. Do wydania rozporządzenia w sprawie obrotu zbożem siewnem na ziemiach b. zaboru pruskiego upoważniony jest Główny Urząd Żywnościowy przy Naczelnej Radzie Ludowej w Poznaniu.

Art. 7. W razie, gdy ktokolwiek uzyskawszy zezwolenie na nabycie zboża siewnego, nabyte na zasadzie tego zezwolenia zużyje na inne cele, nie na osiew, podlega, w myśl art. 8 i 9 Ustawy z dnia 29 lipca 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20, w drodze administracyjnej karze aresztu od dni 14 do miesięcy 6, oraz grzywnie od 100 do 100.000 marek, względnie od 150 do 150.000 koron.

Art. 8. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje od chwili ogłoszenia go w „Monitorze Polskim".

Warszawa, dn. 12. sierpnia 1919 r.

Minister Aprowizacji *Antoni Minkiewicz.* Minister rolnictwa i Dóbr Państwowych w z.. Z. *Chmielewski.*

16. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie przedłużenia terminu, ustanowionego dla obrotu zbożem siewnem ozimem z dn. 27/IX. 1919 poz. 446 nr. 81 d.. u. R. p.

Art. 1. Ustanowiony w art. 5 Rozporządzenia Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie obrotu zbożem siewnem ozimem w r. 1919 („Monitor Polski" Nr. 181 z dn. 13/VIII. 1919) termin obrotu tem zbożem niniejszem zostaje przedłużony do dnia 15. października 1919 r.

Art. 2. Rozporządzenie niniejsze zyskuje moc obowiązującą od dnia ogłoszenia.

Warszawa, dnia 27. września 1919 r.

Minister Aprowizacji: *w z. Oskar Sobański.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych w z.: Z. *Chmielewski.*

17. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie dalszego przedłużenia terminu, ustanowionego dla obrotu zbożem siewnem ozimem z dn. 15/X 1919 poz. 459. d. u. R. p. nr. 83.

Art. 1. Oznaczony w art. 1 Rozporządzenia Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie przedłużenia terminu, ustanowionego dla obrotu zbożem siewnem ozimem (Dziennik Ustaw Nr. 81, poz. 446), termin obrotu tem zbożem na terenie b. zaboru rosyjskiego i b. zaboru austrjackiego zostaje przedłużony do dnia 1 listopada 1919 roku włącznie.

Art. 2. Załadowanie ziarna siewnego w b. zaborze pruskim, przeznaczonego dla innych dzielnic Polski, może być uskuteczniane tylko do dnia 1 listopada 1919 roku włącznie.

Transport kolejowy ziarna naładowanego przed upływem 15. października może się odbywać i po tym terminie.

Art. 3. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje od dnia 15 października 1919 r.

Warszawa, dnia 15 października 1919 r.

Minister Aprowizacji: *w z. Oskar Sobański.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych w z.: *Z. Chmielewski.*

18. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie obrotu zbożem siewnem jarem w roku gospodarczym 1919/20 poz. 32 d. u. R. p. nr. 5.

Zgodnie z art. 1, 3, 4, 9 i 10 ustawy z dnia 18 listopada 1919 roku o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 Dz. Ustaw Rzpltej Polskiej nr. 89 poz. 485, wydane zostaje następujące rozporządzenie:

Art. 1. W myśl art. 3 ustawy z dn. 18 listopada 1919 roku o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 kupno i sprzedaż zboża do siewu, jako to: pszenicy jarej, żyta jarego, owsa i jęczmienia, znajdujących się w wolnym obrocie, ograniczeniom prawnym nie podlega. Jedynie przy przewozie wymagane są zaświadczenia Starostwa, że dane zboże zostało nabyte od producenta, który przepisany kontyngent odstawił lub obowiązkowi dostaw nie podlega.

Art. 2. Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych, a na terenie b. zaboru austrjackiego Inspektoratom Okręgowym Pomocy Rolnej w Krakowie i Lwowie, jak również osobom i instytucjom przez nie upoważnionym, przysługuje prawo zakupu zboża siewnego jarego na cele pomocy rolnej, bezpośrednio od producentów z zaliczeniem tegoż na poczet dostaw kontyngentowych. Po dokonaniu zakupu wydane zostaje producentowi zaświadczenie, wskazujące ilość i jakość zakupionego zboża. Zaświadczenie winno być w terminie 14-dniowym przedstawione staroście do ewidencji. Opatrzone takiem zaświadczeniem zboże zwolnione jest od rekwizycji.

Art. 3. Gospodarstwa nasienne, w których zboże siewne jare zakwalifikowane zostało przez odpowiednie instytucje, (na ziemiach b. zaboru rosyjskiego przez Sekcję Nasienną Centralnego Towarzystwa Rolniczego, w b. zaborze austrjackim przez Komisje nasienne przy Małopolskiem Towarzystwie Rolniczem w Krakowie i Lwowie), zwolnione są od dostawy tej ilości zboża na kontyngent, która została zakwalifikowana i zakupiona na pomoc rolną przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Inspektoraty Okręgowe Pomocy Rolnej oraz osoby i instytucje, przez nie do tego upoważnione — po przedstawieniu odnośnych zaświadczeń pp. starostom. Powinny jednak do dnia 1 czerwca 1920 roku przedstawić Starostwu dane o zużytkowaniu danego zboża.

Art. 4. Ładunki zboża, zakupionego przez Ministertwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Inspektoraty Okręgowe Pomocy Rolnej w Krakowie i Lwowie, jak również osoby i instytucje przez nie do tego upoważnione, winny być przewożone statkami i kolejami, jako transporty rządowe, za listami przewozowemi stosownie do istniejących w tej mierze przepisów. Powyższe listy przewozowe wydawane będą przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 5. Staroście przysługuje prawo wydawania zezwoleń na zakup drobnych ilości zboża siewnego jarego wewnątrz powiatu od producentów z zaliczeniem na kontyngent, w wypadkach, gdy dany rolnik zboża do siewu nie posiada i nie jest w stanie ponosić kosztów, związanych z zakupem zboża z ponad kontyngentu.

Art. 6. Zezwolenia na wywóz zboża siewnego jarego do obszarów, podległych Komisarzowi Generalnemu Ziem Wschodnich,

w granicach przeznaczonych na ten cel ilości, wydaje Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 7. Na ziemiach b. zaboru rosyjskiego i b. zaboru austrjackiego obowiązują następujące ceny na zboże siewne jare:

1) za zboże oryginalne ceny nie są ograniczone i ustanowione zostają stosownie do porozumienia pomiędzy sprzedawcą i nabywcą;

2) za 100 kg. zboża zakwalifikowanego pierwszych dwóch odsiewów, dostarczonego na poczet kontyngentu i sprzedanego Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Inspektoratom Okręgowym Pomocy Rolnej oraz osobom i instytucjom, przez nie do tego upoważnionym — 300 mk.;

3) za 100 kg. takiego samego zboża siewnego dalszych trzech odsiewów: owsa, żyta jarego i pszenicy jarej — 250 marek, jęczmienia — 220 marek;

4) cena za zwykłe oczyszczone zboże siewne, zakupione przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Inspektoraty Okręgowe Pomocy Rolnej oraz osoby i instytucje, przez nie do tego upoważnione, na pomoc rolną, a więc zaliczone na kontyngent, jest o 30% wyższą od cen, ustanowionych dla zboża objętego przymusową dostawą w roku gospodarczym 1919/20, z doliczeniem premji za owies w sumie 30 marek za 100 kg. Ceny obowiązują loco stacja załadowania.

Art. 8. Obrót zbożem siewnem jarem, pochodzącem z ilości kontyngentowych, dozwolony jest do dnia 15 maja 1920 roku.

O ile po tym dniu zostawałyby pewne ilości niezużytkowanego jarego zboża siewnego, a zaliczonego na kontyngent tak u urzędów, instytucji i osób, do skupu tego zboża uprawnionych, jak i u producentów, należy zboże to przekazać miejscowemu starostwu najpóźniej do dnia 1 czerwca 1920 roku.

Art. 9. Do wydania rozporządzeń w sprawie obrotu zbożem siewnem jarem na ziemiach b. zaboru pruskiego upoważniony jest Departament Aprowizacyjny Ministerstwa dla b. dzielnicy pruskiej.

Art. 10. Winni niestosowania się do przepisów, zawartych w rozporządzeniu niniejszem, podlegają karom, przewidzianym w artykule 10 ustawy z dnia 18 listopada 1919 roku o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/1920.

Art. 11. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje od dnia ogłoszenia go w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Warszawa, dnia 8 stycznia 1920 roku.

Minister Aprowizacji: *St. Śliwiński.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Bardel.*

19. Przepisy wykonawcze do ustawy z dn. 18. listopada 1919 Dz. Pr. P. Nr. 89, poz. 485 „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20" (Mon. Pol. nr. 268 z d. 9/XII r. 1919).

Na podstawie Ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. (Dz. Pr. P. P. Nr. 89, poz. 485) „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20" wydane zostają następujące przepisy wykonawcze.

Art. 1. Zgodnie z art. 1 Ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. Dz. Pr. P. 89, poz. 485, Ministerstwo Aprowizacji w porozumieniu z Państwową Radą Aprowizacyjną oraz Ministerstwem Rolnictwa i Dóbr Państwowych określa dla każdego powiatu i każdej kategorji gospodarstw łączną normę dostaw żyta, pszenicy, jęczmienia i owsa, i podaje Starostwu do wiadomości.

Art. 2. Termin ostatecznej dostawy ilości wyznaczonych na podstawie art. 4-a Ustawy z dnia 29 lipca 1919 r. (Dz. Pr. P. Nr. 64 poz. 381), t. j. 1 styczeń 1920 r., zostaje utrzymany w mocy. W powiatach, zaliczonych przez Ministerstwo Aprowizacji, zgodnie z art. 1 Ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. (Dz. Pr. P. P. Nr. 89, poz. 485) do 3-ej kategorji, gospodarstwa poniżej 16 morgów obszaru, które dotąd kontyngentu nie odstawiły, zwolnione są od wszelkich dostaw. Ilości zboża, wyznaczone na podstawie art. 1 Ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. (Dz. Pr. P. Nr. 89, poz. 485), przewyższające ilości zboża wyznaczone producentom na mocy art. 4-a Ustawy z dnia 29 lipca 1919 r., winny być dostarczone najpóźniej do dnia 15 lutego 1920 roku.

Zwrot nadwyżki, którąby się z porównania obu kontyngentów okazać miała, w żadnym wypadku nie może mieć miejsca.

Art. 3. Starostowie po wysłuchaniu opinji Powiatowej Komisji aprowizacyjnej wyznaczają producentom kontyngenty dostaw zboża na podstawie norm, określonych przez Ministerstwo Aprowizacji (art. 1). Producenci rolni, którzy z powodu klęsk żywiołowych, nieurodzaju lub innych uzasadnionych przyczyn obowiązkowi dostawy nie mogą zadośćuczynić, winni w terminie 14-

dniowym, od daty doręczenia nakazu dostawy, wnieść na ręce Starosty umotywowany rekurs do Komisji Kontyngentowej.

Art. 4. W skład Komisji Kontyngentowej wchodzą Starosta lub delegowany przez niego urzędnik np. Referent aprowizacyjny, jako przewodniczący, jeden przedstawiciel własności powyżej 100 morgów ziemi i jeden przedstawiciel poniżej 100 morgów ziemi lub ich zastępcy, powołani przez Ministra Aprowizacji na skutek przedstawienia odpowiednich organizacji rolniczych. Orzeczenia Komisji Kontyngentowej są dla producentów bezapelacyjne i zapadają na mocy większości głosów. Staroście przysługuje prawo zaskarżania decyzji Komisji Kontyngentowej przed wyższą instancją (Województwa, a do chwili utworzenia Województw Ministerstwo Aprowizacji, w Małopolsce Wydział Spraw Aprowizacyjnych dla Małopolski), która decyduje ostatecznie.

Art. 5. Skupu zboża kontyngentowego mogą jedynie dokonywać instytucje i firmy koncesjonowane przez Ministerstwo Aprowizacji.

Art. 6. Zgodnie z art. 4-ym Ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. prawo gromadzenia i przechowywania żyta, pszenicy, jęczmienia i owsa, a także przetworów tych zbóż, w celach handlowych w ilościach ponad 10 centnarów metr. przysługuje wyłącznie Rządowi oraz tym instytucjom samorządowym i społecznym, kooperatywom wytwórczym i spożywczym, tudzież firmom prywatnym, które na przedstawienie miejscowej Komisji Aprowizacyjnej zostaną przez Ministerstwo Aprowizacji do tego upoważnione.

Wszystkim nieproducentom, jak również i producentom, zamieszkałym w miastach, przysługuje prawo przechowywania dla własnej konsumcji zboża lub przetworów z niego w ilościach, nieprzekraczających 60 kg. przetworów zbożowych, lub 80 kg. zboża na osobę.

Art. 7. Zgodnie z art. 3 Ustawy z dnia 18 listopada 1919 r., ustalającej zasady wolnego obrotu tylko dla zboża, pozostałego u wytwórców po odstawieniu kontyngentu, transporty zboża pozakontyngentowego lub jego przetworów, przewożone kolejami i statkami, celem przeciwdziałania nielegalnemu obrotowi zbożem kontyngentowem, winny być każdorazowo zaopatrzone w zaświadczenie Starostwa tego powiatu, z którego pochodzą, że zboże przewożone zostało nabyte od producenta, który przepisany kontyn-

gent odstawił lub obowiązkowi dostaw nie podlega, względnie, że dany przetwór pochodzi z legalnie nabytego zboża.

Osoby przewożące zboże bez takich zaświadczeń będą karane w myśl art. 10-go Ustawy z dnia 18 listopada 1919 r.

Ilości zboża lub jego przetworów, nieprzekraczające 100 kg., mogą być przewożone bez wszelkich zaświadczeń.

Art. 8. W sprawie przemiału zboża obowiązuje i nadal rozporządzenie Ministra Aprowizacji w sprawie młynów z dnia 12. sierpnia 1919 r. („Monitor Polski“ Nr. 181).

Artykuł 4 [1]) tegoż rozporządzenia stosuje się wyłącznie do zboża kontyngentowego i obowiązuje jedynie młyny pierwszej kategorji.

Artykuł 7-my rozporządzenia stosuje się również jedynie do młynów, mielących zboże kontyngentowe. Obrót otrębami, pochodzącemi z przemiału zboża ponadkontyngentowego, nie podlega ograniczeniom ze strony Ministerstwa Aprowizacji.

Rozporządzenie Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie obrotu zbożem siewnem ozimem w roku 1919 p. wyżej na str. 159 u.

Rozporządzenie Ministerstwa Aprowizacji w sprawie młynów.

Na mocy artykułu 8 Ustawy z dnia 29 lipca 1919 roku o Obrocie Ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919—1920, wydane zostaje następujące rozporządzenie:

Art. 1. Wszystkie młyny, znajdujące się na obszarze Państwa Polskiego, zostają podzielone na dwie kategorje, ze ścisłem rozgraniczeniem praw przemiału.

1) Młyny kategorji pierwszej, mające prawo mielenia jedynie zboża importowanego i monopolowego, stanowiącego własność państwową lub komunalną.

2) Młyny kategorji II (gospodarskie), mające prawo mielenia jedynie zboża, stanowiącego prywatną własność producentów, przeznaczonego na pokrycie ich potrzeb.

Art. 2. Poszczególny młyn zostaje zaliczony do kategorji pierwszej na skutek zawarcia umowy na mielenie zboża państwowego lub komunalnego z Państwowym Urzędem Zbożowym, względnie z miejscowym Urzędem Powiatowym i Powiatową Komisją Aprowizacyjną.

Państwowy Urząd Zbożowy, względnie Urzędy Powiatowe, winny nadsyłać wykazy zakontraktowanych młynów z podaniem ilości zboża, przeznaczonego do przemiału w każdym poszczególnym młynie, Ministerstwu Aprowizacji do wiadomości.

Art. 3. Wszystkie pozostałe młyny, niezaliczone w poczet młynów kategorji pierwszej, stanowią kategorję drugą młynów.

Młyny kategorji drugiej mogą funkcjonować w zakresie przewidzianym przez art. 2, punkt 2 niniejszego rozporządzenia, bez specjalnego zezwolenia Ministerstwa Aprowizacji, względnie podległych temuż organów.

Art. 4. W celu zaprowadzenia jednego gatunku i jednakowej jakości mąki dla całego Państwa, wysokość normy przemiałowej dla żyta, pszenicy i jęczmienia, obowiązująca młyny obydwóch kategorji, ustanawia się, jak następuje:

a) dla żyta:

mąki	80%
otrąb	15.5%
odpadków do . . .	1.5%
rozkurz	3%

b) dla pszenicy:

mąki I	70%
mąki chlebowej .	10% ogółem 80%
otrąb	15.5%
odpadków do . . .	1.5%
rozkurz	3%

Norma rozkurzowa w młynach gospodarskich kategorji drugiej może dosięgać 4%.

c) dla jęczmienia:

wydajność kaszy minimalnie 63%.

Przy przemiale żyta wolno używać do odsiewania wyłącznie sit drucianych od Nr. 24 do Nr. 34 (lub jedwabnych, odpowiadających tymże numerom sit drucianych). Liczba numerów sit drucianych odpowiada bieżącej ilości oczek w calu polskim.

Przy przemiale pszenicy mogą być używane do odsiewania sita jedwabne, odpowiadające wyłącznie numerom normalnym 6, 7 i 8. Używanie wszelkich innych, niż powyższe, numerów sit jest bezwarunkowo wzbronione.

Art. 5. Taksa za przemiał dla młynów kategorji I i II będzie ustanawiana w każdym poszczególnym powiecie przez władzę administracyjną pierwszej instancji, łącznie z Powiatową Komisją Aprowizacyjną, po wysłuchaniu zdania w tym względzie miejscowych przedstawicieli przemysłu młynarskiego. Państwowy Urząd Zbożowy dla młynów, mielących zboże dla tegoż Urzędu, określa cenę za przemiał po zatwierdzeniu przez Ministerstwo Aprowizacji.

Art. 6. Pobieranie wynagrodzenia za przemiał w naturze przez młyny obydwóch kategorji jest bezwzględnie wzbronione.

Art. 7. Otręby i wszelkie odpadki, powstałe przy mieleniu zboża w młynach pierwszej kategorji, stanowią własność państwową lub komunalną i muszą być całkowicie oddane odnośnym organom rządowym lub komunalnym wraz z gotowemi produktami mącznemi.

Otręby i wszelkie odpadki, powstałe przy mieleniu zboża w młynach drugiej kategorji, stanowią własność producentów. Handel rzeczonemi otrębami i odpadkami jest bezwarunkowo wzbroniony.

Art. 8. Winni niestosowania się do przepisów, zawartych w rozpo-

rządzeniu niniejszem, podlegają karom, przewidzianym w art. 9 Ustawy z dn. 29 lipca 1919 roku o Obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919—1920 i unieruchomieniu młyna.

Warszawa, dnia 12 sierpnia 1919 roku.

Minister Aprowizacji: *Antoni Minkiewicz.*

Art. 9. Wywóz zboża i ziemniaków, przetworów zbożowych i ziemniaczanych, zarówno jak wszystkich ziemiopłodów, poza granice Państwa, zarówno jak wywóz wymienionych produktów do obszarów, podległych Komisarzowi Jeneralnemu Ziem Wschodnich, jest wzbroniony. Zezwolenie na wywóz poza granice Państwa może być w drodze wyjątku uzyskane od Państwowej Komisji Wywozu i Przywozu, w drodze przewidzianej art. 7 Ustawy z dnia 18-go listopada 1919 r. „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20". Zezwolenie wywozu do ziem, podległych Komisarzowi Jeneralnemu dla Ziem Wschodnich, wydaje Ministerstwo Aprowizacji.

Art. 10. W sprawie przerobu ziemniaków obowiązują nadal rozporządzenia Ministra Aprowizacji z dnia 11 września 1919 r. w przedmiocie sekwestru produkcji fabryk przetworów ziemniaczanych („Monitor Polski" Nr. 206), z dnia 11 listopada w sprawie przerobu ziemniaków w zakładach przemysłowych („Monitor Polski" nr. 246) oraz z dn. 19 listopada 1919 r. w sprawie przerobu w zakładach przemysłowych zmarzniętych i zepsutych ziemniaków w kopcach („Monitor Polski" Nr. 256).

Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w przedmiocie sekwestru produkcji fabryk przetworów ziemniaczanych.

Na mocy art. 1 i 6 Ustawy z dnia 29 lipca 1919 r. „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919—1920" zarządza się niniejszem, co następuje:

Art. 1. Całkowita tegoroczna produkcja fabryk przetworów ziemniaczanych, a mianowicie krochmalni i suszarni, funkcjonujących na zasadzie art. 1 „Rozporządzenia Ministra Aprowizacji, w przedmiocie zwalniania ziemniaków na cele przemysłowe" z dnia 11 września r. b., jest zajęta na rzecz Ministerstwa Aprowizacji.

Sekwestrowi podlegają również remanenty krochmalu, płatków i krajanki ziemniaczanej, pozostałe z kampanji roku gospodarczego 1919—1920.

Art. 2. Zwierzchnią kontrolę nad działalnością wyszczególnionych w artykule 1 niniejszego rozporządzenia fabryk sprawuje z ramienia Ministerstwa Aprowizacji, jako jego organ wykonawczy, Urząd Ziemniaczany Państwowego Urzędu Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby, który zakupuje w myśl artykułu 1 niniejszego rozporządzenia całkowitą tegoroczną

produkcję krochmalu, suszonki i płatków ziemniaczanych wraz z remanentami roku gospodarczego 1918—1919.

Art. 3. Handel krochmalem, krajanką i płatkami ziemniaczanemi jest wzbroniony.

W celu otrzymania pozwolenia na kupno rzeczonych artykułów należy każdorazowo składać do Urzędu Ziemniaczanego Państwowego Urzędu Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby podanie, w którem winno być wskazane, do jakiego użytku rzeczone przetwory są przeznaczone.

Przewóz rzeczonych przetworów ziemniaczanych kolejami, statkiem lub furmankami może być uskuteczniany jedynie na zasadzie listów przewozowych lub przepustek, wystawionych przez Urząd Ziemniaczany Państwowego Urzędu Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby względnie przez jego Ekspozyturę Poznańską.

Art. 4. Obrót syropem ziemniaczanym w obrębie granic Państwa Polskiego nie podlega żadnym ograniczeniom ze strony Ministerstwa Aprowizacji.

Przewóz syropu wszelkiemi środkami lokomocji jest wolny; listy przewozowe Ministerstwa Aprowizacji na przewóz syropu kolejami i statkami nie są wymagane.

Art. 5. Ceny przetworów ziemniaczanych, wyszczególnionych w art. 1, 2 i 3 niniejszego rozporządzenia, dla producentów będą ustanawiane przez Urząd Ziemniaczany Państwowego Urzędu Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby indywidualnie dla każdej z fabryk, po przeprowadzeniu ścisłej kalkulacji na zasadzie rzeczywistych kosztów produkcji ziemniaków, w wypadkach, gdy ziemniaki mające iść do przerobu, zostały wyprodukowane w gospodarstwie przemysłowo-rolnem, do którego należy dany zakład przemysłowy, względnie na podstawie przedstawionych kontraktów kupna ziemniaków, o ile te ostatnie zostały nabyte w celu przerobu.

Art. 6. Ceny rzeczonych przetworów ziemniaczanych dla odbiorców będą podane do wiadomości za pomocą oddzielnego rozporządzenia.

Do chwili wydania rzeczonego rozporządzenia pozostają w swej mocy ceny obecnie obowiązujące.

Art. 7. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje na całym obszarze Państwa Polskiego z dniem ogłoszenia w „Monitorze Polskim".

Art. 8. Winni niestosowania się do przepisów, zawartych w rozporządzeniu niniejszem, podlegają karom, przewidzianym przez art. 9 Ustawy z dnia 29. lipca 1919 r. „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919—1920", oraz zamknięciu zakładu przemysłowego.

Warszawa, dnia 11 września 1919 roku.

Minister Aprowizacji: *Antoni Minkiewicz.*

Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w sprawie przerobu ziemniaków w zakładach przemysłowych. (Mon. pol. nr. 246).

Na mocy art. 6 Ustawy z dnia 29 lipca 1919 roku o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 zarządzam, co następuje:

1. Przerób ziemniaków zdrowych w zakładach przemysłowych rolnych jest wzbroniony.

Zezwala się natomiast, po otrzymaniu odnośnego zwolnienia od sta-

rosty, na przerób ziemniaków zmarzniętych, wydobytych z gruntu po 1-ym listopada r. b., jak również ziemniaków zmarzniętych i zgniłych, kierowanych do poszczególnych zakładów z zarządzenia Urzędu Ziemniaczanego Państwowego Urzędu Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby.

2. Zwolnienia na przerób ziemniaków, z wyjątkiem przydzielonych wprost zakładom przez Urząd Ziemniaczany, udzielane będą przez pp. starostów, po wysłuchaniu opinji specjalnie utworzonych w tym celu na powiatach komisyj, których skład zostanie ustalony specjalną instrukcją.

3. W każdym zakładzie przemysłowym, przerabiającym ziemniaki, winno znajdować się w miejscu widocznem niniejsze rozporządzenie.

4. Osoby, dopuszczające się przekroczenia tego rozporządzenia, karane będą przez starostów karami, oznaczonemi w art. 9 Ustawy z dnia 29 lipca 1919 roku o obrocie ziemiopłodami.

Warszawa, dnia 11 listopada 1919 roku.

Minister Aprowizacji: w z. *Oskar Sobański.*

Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w sprawie przerobu w zakładach przemysłowych zmarzniętych i zepsutych ziemniaków w kopcach.

W uzupełnieniu rozporządzenia, ogłoszonego w „Monitorze Polskim“ nr. 246 z dnia 12 listopada 1919 r., zarządzam na mocy art. 6 ustawy z dnia 29. lipca 1919 r. o obrocie ziemiopłodami (Dz. Praw nr. 64, poz. 383), co następuje:

1. Zezwala się właścicielom zakładów przemysłowych na przerób ziemniaków zmarzniętych i psujących się w kopcach po otrzymaniu odnośnego zwolnienia od Starosty.

2. Właściciele zakładów przemysłowych, którzy pragną przerabiać ziemniaki zmarznięte i psujące się w kopcach, winni zwrócić się z odpowiedniem podaniem do miejscowego Starosty, który, po zbadaniu istotnego stanu zakopcowanych ziemniaków na miejscu, określi, jakie ilości ziemniaków własnych lub nabytych mogą być przerobione w danym zakładzie przemysłowym.

O każdorazowem zwolnieniu ziemniaków winni są Starostowie zawiadomić Ministerstwo Aprowizacji najpóźniej po upływie 3 dni.

3. Starostowie mogą udzielać zezwoleń na przerób w gorzelniach i syropiarniach ziemniaków zmarzniętych i psujących się w kopcach, o ile cena ziemniaków zdrowych wynosi niemniej, niż:

Mk. 40, resp. Kor. 70 w powiatach: jędrzejowskim, kieleckim, miechowskim, olkuskim, pińczowskim, stopnickim, woszczowskim, iłżeckim, koneckim, kozienickim, opatowskim, opoczyńskim, radomskim, sandomierskim, biłgorajskim, chełmskim, hrubieszowskim, janowskim, krasnostawskim, lubartowskim, lubelskim; puławskim, tomaszowskim, zamojskim, bialskim, garwolińskim, konstantynowskim, łukowskim, radzyńskim, siedleckim, sokołowskim, węgrowskim, włodawskim, kolneńskim, łomżyńskim, makowskim, mazowieckim, ostrołęckim, szczuczyńskim, augustowskim, suwalskim, sejneńskim, białostockim, bielskim i sokólskim;

Mk. 30 — w pozostałych powiatach b. Królestwa Kongresowego.

Zezwolenia na przerób ziemniaków zmarzniętych i psujących się w innych zakładach przemysłowych, mianowicie w krochmalniach i suszarniach mogą być udzielane przez Starostów bez względu na wysokość ceny zdrowych ziemniaków w danym powiecie.

4. W każdym zakładzie przemysłowym, przerabiającym ziemniaki, winno znajdować się w miejscu widocznem niniejsze rozporządzenie, jak również zezwolenie Starosty, określające ilość ziemniaków, zwolnionych do przerobu z kopców.

5. Winni przerobu ziemniaków zmarzniętych i psujących się w kopcach bez pozwolenia Starosty lub też przerabiający takie ziemniaki w rozmiarach, przekraczających ilości, zwolnione przez Starostę, karani będą w myśl art. 9 Ustawy z dnia 29 lipca 1919 roku o obrocie ziemiopłodami.

Warszawa, dnia 19 listopada 1919 roku.

Minister Aprowizacji: *St. Śliwiński.*

W sprawie obrotu ziemniakami obowiązuje nadal rozporządzenie Ministra Aprowizacji, w sprawie wprowadzenia wolnego handlu ziemniakami z dnia 12 sierpnia 1919 r. („Monitor Polski“ Nr. 181). Przewóz przetworów ziemniaczanych odbywać się może zgodnie z art. 3 Rozporządzenia Ministra Aprowizacji z dnia 11 września w przedmiocie sekwestru produkcji fabryk przetworów ziemniaczanych („Monitor Polski“ Nr. 206), jedynie na zasadzie listów przewozowych lub przepustek, wystawionych przez Urząd Ziemniaczany lub jego Oddział Poznański.

Rozporządzenie o wolnym handlu ziemniakami (p. wyżej pod 13).

Art. 11. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji, wprowadzające ograniczenia obrotu ziemiopłodami w powiatach, położonych blisko granicy, zachowuje i nadal swą moc obowiązującą; jedynie ograniczenie przewozu chleba zostaje zniesione.

Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w przedmiocie zgromadzenia danych o obszarze zasiewów ozimin, dokonanych w jesieni 1919 r. („Monitor Polski“ Nr. 256) utrzymuje się w mocy.

Instrukcja dla powiatowych Komisji Aprowizacyjnych („Monitor Polski“ Nr. 214) utrzymuje się w mocy, za wyjątkiem ustępu zawartego w 2 punkcie, a brzmiącego jak następuje: „udzielanie spożywcom zezwoleń na zakup drobnych ilości zboża na własną potrzebę wprost u wytwórców“.

Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w przedmiocie zgromadzenia danych o obszarze zasiewów ozimin, dokonanych w jesieni 1919 r.

W celu zgromadzenia danych, niezbędnych dla należytej organizacji akcji aprowizacyjnej, zarządza się na podstawie art. 8 Ustawy z dnia 29 lipca 1919 roku o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/1920 (Dz. Praw Nr. 64. poz. 381), co następuje:

1) Producenci rolni obowiązani są do podania ścisłych danych o obszarze zasiewów ozimin, dokonanych w jesieni 1919 roku, bądź to wypełniając przesłane im przez starostów kwestjonarjusze, bądź to udzielając ustnych wyjaśnień organom, powołanym do sporządzenia spisu obszaru zasiewów.

2) Winni niedostarczenia żądanych danych we wskazanych przez władzę terminach, jakoteż podania informacji niedostatecznych lub fałszywych, podlegają karom, przewidzianym w art. 9 Ustawy z dnia 29 lipca 1919 roku.

Warszawa, dnia 19 listopada 1919 roku.

Minister Aprowizacji: *St. Śliwiński.*

Art. 12. Postępowanie karno-administracyjne w wypadkach przekroczenia Ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. (Dz. Pr. P. P. Nr. 89, poz. 485) oraz niniejszych przepisów wykonawczych przeprowadza się w myśl zasad, określonych w rozporządzeniu wykonawczem Ministra Aprowizacji z dnia 27 sierpnia 1919 r. („Monitor Polski“ Nr. 198), wydanem w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Aprowizacji, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych do ustawy z dnia 29 lipca 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20, w przedmiocie postępowania karno-administracyjnego. (Mon. pol. nr. 198).

Na zasadzie art. 11-go ustawy z dnia 29 lipca 1919 roku o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 (Dz. Pr. P. P. Nr. 64 poz. 381) zarządza się jak następuje:

Art. 1. Przeprowadzanie postępowania karno-administracyjnego oraz karanie w pierwszej instancji przekroczeń wymienionych w art. 9 ustawy z dnia 29 lipca 1919 roku (Dz. Pr. P. P. Nr. 64 poz. 381) przekazuje się Powiatowym Komisarzom Rządowym, zaś na ziemiach b. zaboru austrjackiego, Starostom.

Art. 2. Powiatowe Komisje Aprowizacyjne wyznaczą z pomiędzy siebie 2-ch delegatów, których zadaniem będzie w imieniu Powiatowej Komisji Aprowizacyjnej wydawać opinję w wypadku przewidzianym ustępem końcowym art. 9 powołanej ustawy.

Opinje przez nich wydane należy dołączyć do aktów dochodzenia karnego.

Art. 3. W sprawach karnych, wynikających z przekroczeń powołanej ustawy, stosować należy obowiązujące przepisy o postępowaniu karno-administracyjnem z uwzględnieniem zmian, wskazanych w dalszych artykułach niniejszego rozporządzenia.

Art. 4. Rekursy wniesione przeciw wydanym w pierwszej instancji orzeczeniom karnym będą przedkładane bezpośrednio Ministrowi Aprowizacji, który je ostatecznie rozstrzyga.

Art. 5. Art. 3 oraz ustęp 3 art. 17 obowiązującego dla ziem b. Królestwa Polskiego rozporządzenia o postępowaniu karno-administracyjnem z dnia 21 lutego 1919 roku („Monitor Polski“ Nr. 46) nie ma w wypadkach, niniejszem rozporządzeniem objętych, zastosowania.

Art. 6. Przy wymiarze kary należy się kierować przepisem art. 9 ustawy z dnia 29 lipca 1919 roku.

Art. 7. W razie zgłoszenia przez ukaranego rekursu, wykonanie orzeczenia karnego musi być wstrzymane tylko w tym wypadku, o ile opinja wydelegowanych członków Komisji Aprowizacyjnej lub jednego z nich jest sprzeczną z orzeczeniem Powiatowego Komisarza Rządowego, względnie Starosty.

W wypadkach odnośnych uchyla się stosowanie art. 14 rozporządzenia z dnia 21 lutego 1919 roku („Monitor Polski“ Nr. 46), względnie ustępu 4. § 3 rozporządzenia ministerjalnego z dnia 3 kwietnia 1855 roku (Dz. Pr. P. Nr. 61).

Art. 8. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje z dniem ogłoszenia w „Monitorze Polskim“.

Warszawa, dnia 27 sierpnia 1919 roku.

Minister Aprowizacji: w z. *Oskar Sobański.* Minister Spraw Wewnętrznych: *S. Wojciechowski.*

Art. 13. Winny przekroczenia przepisów, zawartych w art. 10-ym Ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20“, w razie, jeżeli czyn jego zawiera cechy lichwy lub spekulacji, niezależnie od kary przewidzianej w art. 10 Ustawy ulegnie w drodze administracyjnej karze, przewidzianej przez Dekret Naczelnika Państwa z dnia 11 stycznia 1919 r., t. j. konfiskacie przedmiotów i aresztowi do 3 miesięcy, lub grzywnie do 50.000 marek.

Art. 14. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w „Monitorze Polskim“. Z tym dniem tracą moc obowiązującą przepisy wykonawcze do Ustawy z dnia 29 lipca 1919 r. (Dz. Pr. P. Nr. 64, poz. 381) oraz wszelkie rozporządzenia, wydane na podstawie powyższej Ustawy z wyjątkiem tych, które Ustawa z dnia 18 listopada 1919 r. (Dz. Pr. p. p. nr. 89, poz. 485) oraz niniejsze przepisy wykonawcze utrzymują w mocy.

Minister Aprowizacji: *St. Śliwiński.*

F) HANDEL Z ZAGRANICĄ.

19. Dekret o wywozie towarów zagranicę, przywozie z zagranicy i przewozie tranzytowym z dn. 7/II. r. 1919 poz. 216 d. p. p. p. nr. 15.

Art. 1. Przywóz wszelkich towarów do państwa i ich wywóz

z państwa oraz przewóz tranzytowy przez obszar państwa bez osobnego pozwolenia jest zakazany.

Art. 2. Pozwoleń na przywóz, wywóz i przewóz towarów udzielać będzie utworzona przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu komisja z udziałem przedstawicieli Ministerstw: Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Aprowizacji i Skarbu, dla przywozu, wywozu i przewozu towarów, która ma również prawo ustalić w każdym poszczególnym wypadku warunki, pod którymi przywóz, wywóz i przewóz może nastąpić; w sprawach, dotyczących pozwolenia na przywóz towarów, potrzebne jest pozwolenie Ministra Skarbu.

Na podstawie pozwoleń Komisji wydawać będzie Ministerstwo Skarbu odnośne polecenia do urzędów celnych i innych władz skarbowych.

Ministrom Przemysłu i Handlu, Skarbu, Aprowizacji i Rolnictwa przysługuje prawo zwolnienia — po wspólnem porozumieniu się — pewnych rodzajów towarów z pod tego zakazu.

Art. 3. Kto, używając podstępu lub innego nieuczciwego zabiegu, usiłuje wbrew zakazowi towary do obszaru państwa przywozić, kto innym w tem pomaga lub innych do tego namawia, ulegnie w drodze sądowej, o ile za ten czyn nie ma przewidzianej surowszej kary w innych przepisach;

karze aresztu od trzech do sześciu miesięcy i grzywny do 100.000 mk. (150.000 kor.) lub jednej z tych kar.

Jeśli wartość towaru nie przekracza 200 mk. (3.000 kor.), winny ulegnie karze:

aresztu do miesięcy trzech i grzywny do mk. 5.000 (7.500 k.) lub jednej z tych kar.

Jeśli wartość towaru nie przekracza 2000 mk. 3.000 kor.), ulegnie ukaraniu przez władze skarbowe grzywną do 1.000 mk. (1.400 kor.)

Jako wartość towaru przyjąć należy cenę normalną w miejscu wykrycia przekroczenia.

Art. 4. Winny przestępstw, w części II i III art. 3 wymienionych, ulegnie karze, w części I-ej tegoż art. określonej, jeśli przestępstwa dopuszcza się nałogowo lub zawodowo.

Art. 5. W razie niemożności ściągnięcia grzywny od skazanego zastąpi ją kara aresztu, a to:

a) do roku jednego w wypadkach w części I-szej art. 3-go,

b) do sześciu miesięcy w wypadkach w części II-giej art. 3-go,

c) do 14 dni w wypadkach części III-ciej art. 3-go.

Art. 6. Niezależnie od kar, w myśl art. 3-go i 4-go wymierzyć się mających, należy orzec na rzecz Skarbu Państwa konfiskatę towaru, będącego przedmiotem przestępstwa.

W toku postępowania należy zarządzić sprzedaż towaru po cenach normalnych, jeżeli dalsze przechowywanie go ze względu na grożące zepsucie lub inne okoliczności nie jest możliwe; środki prawne nie wstrzymują wykonania.

Art. 7. Niezależnie od wypadku, w części II-giej art. 6-go wymienionego, towar sprzedany będzie po cenach normalnych w toku postępowania, jeśli powszechny brak tego towaru dotkliwie daje się odczuwać, zaś dłuższe jego przechowanie mogłoby wpłynąć na zwyżkę cen przedmiotów codziennej potrzeby.

Dopuszczalność takiej sprzedaży orzeknie w każdym poszczególnym wypadku Minister Przemysłu i Handlu.

Art. 8. We wszystkich wypadkach, gdy konfiskata towarów nie będzie orzeczona, towar lub też osiągnięta ze sprzedaży suma będzie w jego miejsce zwrócona.

Art. 9. Jeżeli towary, których przywóz lub przewóz bez osobnego pozwolenia jest zakazany, będą urzędowi lub posterunkowi celnemu przez osobę upoważnioną do rozporządzenia towarami w celu przedsięwzięcia postępowania celnego zgłoszone, — należy je zatrzymać, kara jednak nie będzie stosowana, ani towar nie ulegnie konfiskacie.

Takie zatrzymane towary może państwo zakupić po cenach normalnych. Niezakupiony towar, względnie cenę kupna, wyda się, po złożeniu względnie po odtrąceniu przypadającego cła, upoważnionemu do rozporządzenia towarem.

Art. 10. Rozpoznanie przestępstw, w części II-giej art. 3-go wymienionych, należy do właściwości sądów pokoju.

Art. 11. Na terytorjum Państwa Polskiego, na którem obowiązuje austrjacka ustawa karna, przestępstwo, określone w części I-ej art. 3-go i w art. 4-tym, uważane będzie za występek zaś w części II-giej art. 3-go — za przekroczenie.

Art. 12. Wykonanie niniejszego dekretu poruczam Ministrowi Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Apro-

wizacji oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych i innymi interesowanymi Ministrami.

Dan w Warszawie, dnia 7 lutego 1919 r.

Naczelnik Państwa: *J. Piłsudski.* Prezydent Ministr.: *J. Paderewski.* Minister Przemysłu i Handlu: *Hącia*

20. Rozporządzenie Ministrów Przemysłu i Handlu, Skarbu, Aprowizacji, Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie powołania Oddziału Państwowej Komisji Przywozu i Wywozu w Krakowie z dn. 2. sierpnia r. 1919 (Mon. p. nr. 182).

W wykonaniu dekretu z dnia 7 lutego r. b. zarządza się na wniosek Państwowej Komisji Przywozu i Wywozu co następuje:

1) W celu ułatwienia stosunków handlowych z zagranicą tworzy się oddział Państwowej Komisji Przywozu i Wywozu w Krakowie.

2) W skład Oddziału Komisji wchodzą mianowani przez odnośnych Ministrów przedstawiciele Ministerstw: Przemysłu i Handlu, Skarbu, Aprowizacji, Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

3) Przewodniczącego Oddziału mianuje Minister Przemysłu i Handlu z pośród członków Oddziału na wniosek Przewodniczącego Państwowej Komisji Przywozu i Wywozu.

4) Zakres działalności i kompetencji Oddziału określa Państwowa Komisja Przywozu i Wywozu w Warszawie.

5) Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem jego ogłoszenia w „Monitorze Polskim".

Warszawa, dnia 2 sierpnia 1919 roku.

Minister Przemysłu i Handlu: *w z. Henryk Strasburger.* Minister Skarbu: *L. Biliński.* Minister Aprowizacji. *Antoni Minkiewicz.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych. *w z. Z. Chmielewski.* Przewodniczący Komisji: *Wł. Rawicz-Szczerbo.*

21. Rozporządzenie wykonawcze Ministra Przemysłu i Handlu do dekretu o wywozie towarów zagranicę, przywozie z zagranicy i przewozie tranzytowym z dn. 7 lutego 1919 roku. (Mon. pol. nr. 190).

Na zasadzie art. 12 Dekretu Naczelnika Państwa z dn. 7 lutego 1919 roku, Dz. P. P. nr. 15, poz. 216, zarządza się, po porozumieniu się z Ministrami Skarbu, Aprowizacji, Rolnictwa i Dóbr

Państwowych, Kolei Żelaznych, Poczt i Telegrafów oraz dla Spraw Wojskowych, co następuje:

1) W celu regulowania obrotu towarowego państwa z zagranicą przez wydawanie pozwoleń na przywóz, wywóz i przewóz tranzytowy ustanawia się przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu z przedstawicieli Minstertw Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Aprowizacji, Skarbu, Przemysłu i Handlu komisję, która nosi nazwę i posługuje się pieczęcią: „Państwowa Komisja przywozu i wywozu".

Przewodniczącego Komisji i jego zastępcę mianuje z pomiędzy członków Komisji i ich zastępców Minister Przemysłu i Handlu.

O ile zajdzie tego potrzeba, może Komisja zaprosić do uczestnictwa w obradach inne Ministerstwa i instytucje państwowe, a także w poszczególnych wypadkach przedstawicieli instytucji społecznych i osoby prywatne.

2) Przedstawiciele Ministerstw i instytucyj państwowych biorą udział w obradach z głosem stanowczym, inne osoby z głosem doradczym.

Przy głosowaniu rozporządzają Ministerstwa i inne instytucje państwowe tylko jednym głosem bez względu na ilość swych przedstawicieli, obecnych na posiedzeniu.

Do ważności uchwał Komisji potrzebną jest obecność na posiedzeniu przedstawicieli trzech Ministerstw, wymienionych w § 1, ustępie 1.

Uchwały Komisji zapadają większością głosów, przy równej ilości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego. Każdy głosujący ma jednak prawo przeciw uchwale zgłosić na tem samem posiedzeniu sprzeciw z tym skutkiem, że wykonanie uchwały wstrzymane będzie na przeciąg dni siedmiu. Jeżeliby w ciągu tego czasu odnośna władza nie podtrzymała sprzeciwu swego przedstawiciela, uchwała Komisji uzyska moc obowiązującą. W przeciwnym razie rozstrzyga sprawę Minister Przemysłu i Handlu po porozumieniu się z odnośnym Ministrem: w sprawach zaś, dotyczących przywozu, także z Ministrem Skarbu.

3) Pisma Komisji podpisuje Przewodniczący lub jego zastępca.

4) Podania o udzielenie pozwoleń na przywóz, wywóz i przewóz tranzytowy podlegają opłacie skarbowej w myśl Dekretu z dnia 7 lutego 1919 roku, Dz. P. P. nr. 14, poz. 145. Należy je

wnosić na przepisanych formularzach, które należy jaknajdokładniej wypełnić, do Kancelarji Komisji w Warszawie, ul. Elektoralna nr. 2.

Formularze sprzedają wszystkie inspektoraty skarbowe, urzędy podatkowe i celne.

5) Pozwolenia uprawniają do przywozu, wywozu i przewozu tranzytowego towarów tylko przez urzędy celne w nich wskazane.

6) Pozwolenia wydaje się na pewien oznaczony w nich przeciąg czasu, po upływie którego tracą swą ważność i nie będą mogły być przedłużone.

Urzędy celne będą mogły, mimo przekroczenia terminu ważności pozwoleń, przy przywozie dokonać ostatecznej odprawy, jeżeli towar przed upływem terminu, oznaczonego w pozwoleniu, znajdował się już na obszarze Państwa, przy wywozie wypuścić towar zagranicę, jeżeli go przed upływem terminu oddano do wywozu zagranicę kolei, poczcie lub innemu publicznemu przedsiębiorstwu przewozowemu; wreszcie przy przewozie dokonać ostatecznej odprawy, jeżeli towar przed upływem terminu znajdował się na obszarze Państwa.

Dowód stanowią papiery przewozowe i celne.

7) Pozwolenie należy przy przywozie i przewozie przedłożyć w urzędzie celnym wchodowym, przy wywozie w urzędzie celnym wyjściowym. Jeżeli wywozu dokonują koleje, poczta, lub inne publiczne przedsiębiorstwa przewozowe, należy pozwolenie przedłożyć tym przedsiębiorstwom w chwili oddania posyłki do przewiezienia i okoliczność tę zanotować na papierach przewozowych.

8) Na towary, zatrzymane z powodu braku pozwolenia przez urzędy celne i inne organa nadzorujące, otrzyma strona potwierdzenie, w którem należy podać dokładnie rodzaj i ilość (wagę, ilość sztuk itp.) towarów.

9) Towary, zatrzymane w myśl art. 9 Dekretu, zgłosi urząd zatrzymujący bezzwłocznie Komisji celem zakupu, względnie wydania dalszego zarządzenia.

Jeżeli urząd zatrzymujący nie otrzyma odpowiedzi do dni 14, należy towar cofnąć napowrót zagranicę.

Towarów, podlegających zepsuciu, nie należy zgłaszać Komisji, tylko odrazu cofnąć je zagranicę.

10) Jeżeli ilość towarów, zawartych w przesyłce, przewyższa ilość podaną w pozwoleniu, należy z całą posyłką postąpić tak, jakby pozwolenia wcale nie było.

Przekroczenie ilości towaru, podanej w pozwoleniu, nie więcej, niż o 10%, nie pociąga za sobą tych skutków.

11) Odstąpienie pozwolenia przywozu, wywozu i przewozu osobom trzecim, pociąga za sobą, prócz kar, przewidzianych w dekrecie z dnia 7 lutego 1919 roku, unieważnienie pozwolenia.

12) Wykonanie zarządzeń, wydanych w sprawie przywozu, wywozu i przewozu towarów oraz dozór nad ich przestrzeganiem, należy do zakresu działania urzędów i posterunków celnych, straży granicznej i straży skarbowej, które wspierać mają w ich działaniu wszystkie władze cywilne i wojskowe.

13) W razie wykrycia przekroczenia obowiązany jest urząd celny, który wykroczenie wykrył, zatrzymać sprawcę wraz z towarem, sporządzić dokładny protokół w 2 egzemplarzach i przedłożyć jeden najbliższemu Inspektorowi Skarbowemu względnie Dyrekcji Okręgu skarbowego, które stosownie do art. 3 Dekretu z dnia 7 lutego r. b. albo same rozpoznają sprawę albo oddadzą ją do rozpoznania właściwemu sądowi.

Drugi egzemplarz należy przesłać Ministerstwu Skarbu.

Jeżeli wykroczenie wykryły inne organa, winne są sprawcę wraz z towarem odprowadzić do najbliższego urzędu celnego lub innego urzędu skarbowego, które postąpią w sposób wskazany w pierwszym ustępie.

Jeżeli między towarami zatrzymanemi znajdują się przedmioty ulegające łatwo zepsuciu lub takie, których przechowanie na składzie byłoby połączone z trudnościami, należy uczynić o tem wzmiankę przy końcu protokółu, a towar natychmiast sprzedać ludności z wolnej ręki po cenach normalnych (art. 6 ust. 2 Dekretu z 7 lutego 1919 roku).

Przedmioty, których konfiskatę potwierdzono prawomocnym wyrokiem sądowym, oddane będą odpowiednim władzom celem sprzedaży. Uzyskana cena kupna przypada Skarbowi Państwa.

14. Przy odprawianiu towarów mają urzędy celne, względnie kolejowe, pocztowe lub inne publiczne przedsiębiorstwa przewozowe przestrzegać następujących przepisów:

a) Przy przywozie:

Przy towarach, do których przywozu potrzeba osobnego pozwolenia, ma urząd graniczny przedewszystkiem zbadać czy istnieje dla nich pozwolenie względnie czy pozwolenie to nie wykazuje jakichś braków (np. brak jakiegoś poświadczenia itp.)

Jeżeli niema żadnych wątpliwości, ma urząd celny przystąpić do przepisanej odprawy celnej (odprawa ostateczna lub przekazanie).

Na dokumencie odprawy należy uwidocznić datę i numer pozwolenia, na podstawie którego odprawa nastąpiła.

Jeżeli towar ma być przekazany do urzędu celnego wewnątrz kraju, urząd graniczny obowiązany jest stwierdzić czy towar odpowiada przedłożonemu pozwoleniu i potwierdzić tę okoliczność na papierach przewozowych i na pozwoleniu, które wraz z papierami musi towarzyszyć towarowi aż do tego urzędu, w którym nastąpi ostateczna odprawa.

Pozwolenie na przywóz ma urząd celny, który dokonuje ostatecznej odprawy, odebrać przed wydaniem towarów do wolnego obrotu.

Przy przywozie towarów częściami na podstawie jednego i tego samego pozwolenia należy przywiezioną ilość uwidocznić na pozwoleniu, które w takim razie pozostanie w rękach strony aż do zupełnego wyczerpania pozwolenia.

b) Przy wywozie:

Jeżeli wywóz towarów odbywa się za pośrednictwem kolei, poczty lub innych publicznych przedsiębiorstw przewozowych, mają przedsiębiorstwa te zbadać przy przyjmowaniu przesyłki do przewozu czy pozwolenie jest dołączone i potwierdzić tę okoliczność na papierach przewozowych i na pozwoleniu, które wraz z papierami przewozowemi musi towarzyszyć towarowi aż do tego urzędu, w którym nastąpi ostateczna odprawa.

Jeżeli wysyłający takiego pozwolenia nie przedłoży, nie należy przesyłki przyjmować.

Urząd graniczny zbada przychodzące do niego posyłki wywozowe i w razie stwierdzenia dopuszczalności wywozu, dokona

przepisanej odprawy, zatrzymując jednocześnie pozwolenie na wywóz u siebie.

Przy wywozie towarów częściami na podstawie jednego i tego samego pozwolenia, należy wywiezioną ilość uwidocznić na pozwoleniu, które w takim razie pozostanie w rękach strony aż do zupełnego wyczerpania pozwolenia.

c) Przy przewozie tranzytowym.

Urzędy celne wchodowe mają zbadać czy towary przeznaczone do przewozu przez obszar Państwa Polskiego posiadają pozwolenia. Jeżeli niema żadnych wątpliwości, należy wynik badania zanotować na papierach przesyłkowych i pozwoleniach i przekazać towary do urzędu granicznego, przez który towar ma wyjść zagranicę.

W urzędzie celnym wychodowym nastąpi zbadanie tożsamości towaru oraz dopuszczalności wywozu. Jeżeli niema żadnych wątpliwości, należy towar zagranicę wypuścić. Pozwolenie na przewóz należy odebrać. Jeżeli brakuje pozwolenia na przewóz lub też poświadczenia urzędu wchodowego na pozwoleniu i na papierach przesyłkowych nie należy towaru zagranicę wypuszczać, lecz postąpić z nim w myśl art. 9 Dekretu i § 9 tego rozporządzenia.

Warszawa, dnia 6 sierpnia 1919 roku.

Minister Przemysłu i Handlu: *w z. Henryk Strasburger.* Minister bu: w z. *Byrka.* Minister Aprowizacji: *Antoni Minkiewicz.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.* Minister Kolei Żelaznych: *J. Eberhardt.* Minister Poczt i Telegrafów: *H. Linde.* Minister Spraw Wojskowych: *J. Leśniewski* gen. por.

22. Rozporządzenie Ministrów Przemysłu i Handlu, Skarbu, Aprowizacji, Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie wywozu towarów zagranicę, przywozu z zagranicy i przewozu tranzytowego. (Mon. pol. nr. 207).

Na wniosek Państwowej Komisji Przywozu i Wywozu i na zasadzie artykułu 2 Dekretu o wywozie towarów zagranicę, przywozie z zagranicy i przewozie tranzytowym z dnia 7. lutego 1919 roku zarządza się: Urzędy celne winny aż do odwołania odprawiać bez osobnego pozwolenia Państwowej Komisji Przywozu i Wywozu, względnie polecenia Ministerstwa Skarbu, następujące towary:

I. Przy przywozie.

1) Broń, amunicja i inne przedmioty uzbrojenia i wyekwipowania wojska będące własnością lub przesyłane dla Polskich Władz Wojskowych na zlecenie Ministerstwa Spraw Wojskowych.

2) Posyłki pocztowe z artykułami żywności, wagi 5 kg.

3) Surowce: węgiel, koks, kreda zwykła i szlamowana, kaolina, potaż i skały naturalne dla hut szklanych, boraks, celluloid surowy, guma i kauczuk, piasek krzemowy, drzewo korkowe.

4) Surowce i półfabrykaty metalowe: miedź, glin, nikiel, ołów, cyna, wolfram, rtęć, bizmut metaliczny, żelazo-mangan, żelazokrzem (ferrosilicium), ruda, wszelka stal narzędziowa.

5) Surowce włókiennicze: wełna, bawełna, surowiec jedwabny, juta, konopie, len, odpadki wełniane, bawełniane, jedwabne, konopne i lniane.

6) Artykuły techniczne: pasy skórzane, parciane, wielbłądzie, pasy Balata, sita bronzowe i filce dla papierni, tkaniny filtracyjne, lonty i kapiszony dla górnictwa, węże gumowe, parciane, artykuły techniczne kauczukowe, automatyczne aparaty do gaszenia ognia, tarcze szmerglowe i karborundowe, papier szmerglowy i szklany, szmergiel i karborund w proszku, tygle grafitowe, wyroby z drzewa korkowego, gaza jedwabna młynarska.

7) Artykuły elekrotechniczne: artykuły do instalacji elektrycznych (z wyjątkiem żyrandoli, lamp, kloszy), żarówki elektryczne, latarki elektryczne, kable, druty izolowane.

8) Wyroby metalowe: ręczne narzędzia warsztatowe (oprócz młotów, pilników, siekier, toporów i oskardów), okucia rymarskie żelazne, igły zwyczajne i agrafki, sprzączki, skówki do lasek, haftki, części stalowe do parasoli, noże i nożyce dla celów technicznych i przemysłowych.

9) Instrumenty i artykuły precyzyjne: instrumenty chirurgiczne, ortopedyczne i dentystyczne, szkła optyczne bez opraw, przyrządy meteorologiczne, instrumenty i przyrządy fizyczne i matematyczne, sprawdziany miar, zegarki stalowe i niklowe, części mechanizmów zegarkowych i instrumenty dla zegarmistrzowstwa.

10) Artykuły chemiczne: octan ołowiu, farby anilinowe, drukarskie i litograficzne, formalina, fosfor, kwas mleczny, kwas

szczawiowy, arszenik czerwony, chlorek borowy, półtorachlorek żelaza, aceton, benzol, naftalina, siarczan węgla, aniliną.

11) Wszelkie artykuły lecznicze, farmaceutyczne i środki trujące za zaświadczeniami Ministerstwa Zdrowia Publicznego, oprócz roślin używanych w lecznictwie.

12) Artykuły opatrunkowe.

13) Artykuły biurowe: taśmy i kalki do maszyn do pisania, ołówki, papier woskowy do aparatów kopjowych, maszyny do liczenia (arytmometry) i do kopjowania.

14) Artykuły fotograficzne: objektywy, części kamer, kasetki na klisze, klisze, papier fotograficzny światłoczuły, oraz preparaty chemiczne do fotografowania.

15) Artykuły pierwszej potrzeby: tkaniny wszelkie wełniane, półwełniane, perkal surowy, biały i drukowany, kreton surowy, biały i drukowany, madepolan, płótno bawełniane białe i kolorowe, płótno lniane (powyższe materjały dopuszczane będą w sztukach gładkich, nie haftowanych i bez wszelkich ozdób), płótno brezentowe i impregnowane, obuwie skórzane, mydło oprócz toaletowego, zapałki, herbata, kawa, kakao w ziarnie, ryż, mleko skondensowane, śledzie, oliwa, cytryny.

Przywóz artykułów wyszczególnionych w rozdziale I, z wyjątkiem wymienionych w punkcie 1 i 2 niniejszego rozdziału, dozwala się tylko osobom uprawnionym do handlu na obszarze Państwa Polskiego. W tym celu należy Urzędom celnym przedłożyć przy odprawie dowód uprawnienia.

II. Przy przywozie i wywozie.

16) Wszelkie towary z wyjątkiem artykułów spożywczych i monopolowych, przewożone w małych ilościach przez mieszkańców pogranicza na własny użytek.

III. Przy przywozie, przewozie tranzytowym i wywozie.

17) Dzienniki, czasopisma, nuty i książki.

18) Przedmioty, służące do użytku uwierzytelnionych zastępców obcych państw.

19) Wzory i próbki towarów, nie nadające się do innego uży-

tku, z wyjątkiem artykułów spożywczych i przedmiotów monopolów państwowych.

20) Przedmioty codziennej potrzeby, które podróżni wiozą ze sobą do własnego użytku, podczas podróży, lub do wykonywania swego zawodu.

21) Wyroby tytoniowe, wiezione przez podróżnych w ilości 25 cygar, albo 100 papierosów, albo 100 gramów tytoniu na osobę.

22) Używane przedmioty urządzenia domowego, odzież, bielizna, pościel — należące do osób przesiedlających się.

23) Wagony kolejowe, należące do przedsiębiorstw przewozowych wraz z przedmiotami, służącemi do ich urządzenia lub potrzebnemi do utrzymania ich w ruchu, jako też w ruchu pogranicznym wszelkie inne środki przewozowe, oraz zwierzęta wierzchowe, pociągowe i juczne wraz z uprzężą, okryciem i przeznaczoną dla nich paszą, jeżeli nie ulega wątpliwości, że podróży nie przedsięwzięto w celu obejścia zakazu przywozu, wywozu lub przewozu tranzytowego.

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Równocześnie tracą moc obowiązującą rozporządzenia z 15 maja 1919 roku („Monitor Polski“ nr. 146) i z 27 czerwca 1919 roku („Monitor Polski“ nr. 145).

Warszawa, dnia 10 września 1919 roku.

Minister Przemysłu i Handlu: *I. Szczeniowski.* Minister Skarbu: *L. Biliński.* Minister Aprowizacji: *Antoni Minkiewicz.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. Z. *Chmielewski.* Przewodniczący Komisji: *Wł. Rawicz-Szczerbo.*

23. Rozporządzenie wykonawcze (poz. 14 d. u. R. p. nr. 3), Ministra Przemysłu i Handlu do dekretu o wywozie towarów zagranicę, przywozie z zagranicy i przewozie tranzytowym z dnia 7 lutego 1919 roku.

Na podstawie art. 12 dekretu Naczelnika Państwa z dnia 7 lutego 1919 roku (D. p. p. p. nr. 15 poz. 216) postanawia się, po porozumieniu się z Ministrami Skarbu, Aprowizacji oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych, co następuje:

1) Władzą, upoważnioną do zarządzenia, w myśl ustępu 2 art. 6 powołanego dekretu, sprzedaży w toku postępowania towaru, przewożonego wbrew postanowieniom tego dekretu,

w razie niemożności przechowania towaru ze względu na grożące zepsucie lub inne okoliczności, jako to brak wagonów i pomieszczeń w magazynach itp., jest miejscowy Urząd Celny, o ile zaś przewóz odbywa się koleją żelazną — miejscowy Urząd Celny w porozumieniu z miejscową władzą kolejową.

2) Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw.

Warszawa, dnia 18 grudnia 1919 roku.

Minister Przemysłu i Handlu: w z. *Henryk Strasburger*. Minister Skarbu: *W. Grabski*. Minister aprowizacji: *St. Śliwiński*. Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych. *Bardel*.

IV.

WIEJSKIE PRAWO ROBOTNICZE.

Ustawa z dnia 28. III. r: 1919 poz. 251 d. p. p. p. nr. 29 (p. niżej pod 1) wprowadza zasadę załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy robotnikami rolnymi a pracodawcą przez inspektorów pracy w rolnictwie oraz przez Komisję rozjemczą. Zastosowano przeto do rolnictwa metodę używaną w przemyśle pośredniczenia przez inspektorów pracy w razie zatargów, strajków itp. Odpowiednio do tego wedle dekretu z dn. 3. I. r. 1919 poz. d. p. p. p. nr. 5 (p. niżej pod 2) zadaniem inspekcji pracy jest nadzór wszystkich dziedzin pracy najemnej, a więc i pracy rolnej.

Inspektor pracy w rolnictwie rozpoczyna działalność na żądanie jednej ze stron, ale także z własnej inicjatywy. Charakterystycznem jest to, że nie wzięcie udziału we wyborach delegatów, zarządzonych przez inspektora jest karane, jak karanem jest niestawienie się na wezwanie inspektora pracy w rolnictwie. Działalność inspektora pracy przeto jest uposażona w odpowiednią sankcję.

Komisja rozjemcza działa w razie zajścia dwóch warunków:

a) jeżeli nie dojdzie do zawarcia ugody przy pośrednictwie inspektora pracy,

b) jeżeli strony zgodziły się na poddanie się orzeczeniu komisji rozjemczej. W razie jednak zgody na poddanie się komisji rozjemczej strony obowiązane są trzymać się orzeczenia komisji. Sankcję tego obowiązku trzymania się orzeczenia komisji rozjemczej, względnie ugody, jeżeli przyszła do skutku za pośrednictwem inspekcji pracy, stanowi to, że indywidualna umowa pracy, któraby zawierała warunki dla pracowników gorsze, niż ugoda lub orzeczenie komisji rozjemczej, jest nieważną. Sankcją jest dalej to, że pracodawca nie ma prawa usuwać z majątku pracownika, który zawarł ugodę, lub poddał się orzeczeniu komisji rozjemczej. Sankcja karna wprowadzona przez ustawę z dnia 2. 8. roku 1919 poz. 383 d: p: p: nr: 64, (patrz niżej pod 7), nie istnieje, ustawa bowiem obowiązywała tylko trzy miesiące.

Powyższa ustawa z dnia 28. 3. 1919 r. została uchylona przez ustawę z dnia 1. 8. roku 1919 poz. 394 d. p. nr. 65 (patrz niżej pod 2). Najważniejsze zmiany, wprowadzone przez tę ustawę, są następujące:

1. Wedle ustawy z dnia 28. 3. roku 1919 do załatwienia zatargów powołany był inspektor pracy i Komisja rozjemcza. Ustawa z dnia 1. 8. roku 1919 wprowadza między nie trzeci organ, tak zw. Komisję polubowną, co

oczywiście powoduje konieczność określenia jej składu etc. Stosunek Komisji rozjemczej w hierarchji organów załatwiających zatargi nie ulega jednak zmianie, bo działalność inspektora jest postawiona na równi z działalnością Komisji polubownej. Inspektor mianowicie albo sam załatwia zatarg albo tworzy Komisję polubowną, ale jedno nie jest warunkiem drugiego (art. 2).

2. Różnica jest dalej w składzie i sposobie tworzenia Komisji rozjemczej.

3. Działalność Komisji rozjemczej jest rozszerzona przez art. 19. ustawy z dnia 1. 8. 1919 roku.

4. Najważniejszem jest przyznanie orzeczeniom i ugodom Komisji rozjemczej mocy egzekucyjnej (art. 21), pod warunkami w tymże artykule określonemi.

W razie załatwienia zatargu przez ugodę lub orzeczenie komisji rozjemczej są one podstawą indywidualnych umów między pracownikami a pracodawcami. Mają też wskutek tego pierwszorzędną wagę normy wytyczne wydane dla inspektorów pracy w rolnictwie, a zawierające warunki najmu pracy robotników rolnych. Wytyczne te wydane zostały przez ministra pracy i opieki społecznej tudzież przez głównego inspektora pracy dnia 9. 4. r. 1919, a ogłoszone zostały w „Monitorze Polskim“ nr. 82 (patrz niżej pod 3). Ilustracją stosunków, które się na tle tych przepisów rozwijają, jest np. umowa zbiorowa rolna w Lubelskiem zawarta 5. 4. r. 1919 pomiędzy związkiem ziemian przy współudziale przedstawicieli ministerstwa pracy. Podajemy ją wedle „Biuletynu Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej“ rok 1-szy nr. 3 str. 240 (patrz niżej pod 4):

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29. marca r. 1919 (Monitor Polski nr. 73) jest co do swej istoty przepisem przejściowym (patrz niżej pod 5).

Ze względu na następstwa podajemy pod 7 i 8 ustawę z dnia 2. 8. 1919 roku i instrukcję do niej, jakkolwiek ustawa ta była czasowa.

1. Ustawa z dn. 28. III. r. 1919 poz. 251 d. p. p. p. nr. 29 o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi.

Art. 1. *Zatargi zbiorowe pomiędzy robotnikami rolnymi a pracodawcą lub pracodawcami, niezałatwione przez strony, mogą być załatwiane przez nie przy pomocy: 1) Inspektorów Pracy w rolnictwie, oraz 2) przez Komisję Rozjemczą.*

Art. 2. *Na żądanie jednej ze stron lub z własnej inicjatywy, Inspektor Pracy w rolnictwie wzywa do siebie obie strony osobiście, lub ich delegatów, dla wzajemnego porozumienia się stron i zawarcia ugody.*

Art. 3. *Jeżeli liczba zainteresowanych w sporze pracodawców lub pracowników przewyższa 10, każda ze stron jest obowiązana wybrać 3—7 delegatów. O ile strony nie dokonały same uprzednio wyborów, Inspektor Pracy w rolnictwie lub osoba, przez niego u-*

pełnomocniona, zwołuje dla dokonania wyborów oddzielne zebranie dla każdej ze stron. Pracodawca lub pracownik, uchylający się od udziału w wyborach, ulega grzywnie w wysokości: pracodawca od 1000—2000 marek, pracownik od 5—10 marek, wymierzanej w drodze artykułu 12 dekretu z dn. 3. stycznia 1919 roku, o urządzeniu i działalności Inspekcji Pracy, względnie tych postanowień karnych, które w miejsce tego dekretu wydane zostaną.

Art. 4. *Strony, względnie ich delegaci, winni niestawienia się bez uzasadnionych powodów na wezwanie Inspektora Pracy w rolnictwie, ulegają grzywnie, wymierzanej w drodze art. 12 dekretu z dnia 3. stycznia 1919 roku o urządzeniu i działalności Inspekcji Pracy, względnie tych postanowień karnych, które w miejsce tego dekretu wydane zostaną, w wysokości: delegaci pracodawców do 3000 marek, delegaci pracowników do 50 marek.*

Art. 5. *Jeżeli nie dojdzie do zawarcia ugody w drodze, wskazanej w art. 2, Inspektor Pracy, w razie zgłoszenia przez którąkolwiek ze stron żądania rozważenia sprawy przez Komisję Rozjemczą, proponuje drugiej stronie oddanie sporu do rozstrzygnięcia powyższej Komisji. Jeżeli obie strony wyraziły zgodę na poddanie się orzeczeniu Komisji Rozjemczej, Inspektor Pracy zwołuje posiedzenie Komisji, wyznaczając miejsce i termin zebrania.*

Art. 6. *Komisja rozjemcza składa się:*

1) z pięciu przedstawicieli pracodawców;

2) z pięciu przedstawicieli pracowników rolnych;

3) z przewodniczącego, powołanego za zgodą obu stron; w razie niedojścia stron do zgody co do osoby przewodniczącego, przewodniczy wyznaczony przez Ministerstwo Pracy, Inspektor sąsiedniego obwodu lub specjalny delegat tegoż Ministerstwa.

W razie powołania superarbitra drogą wyborów Inspektor Pracy w rolnictwie uczestniczy na posiedzeniu Komisji Rozjemczej z głosem doradczym.

Art. 7. *Jako przedstawiciele pracowników i pracodawców do Komisji Rozjemczej winny być powołane osoby, delegowane każdorazowo przez Związki Zawodowe pracowników rolnych oraz Związki Zawodowe pracodawców, o ile takowe istnieją na terenie powiatu i są zarejestrowane zgodnie z przepisami prawa. Osoby te winny mieć ukończonych lat 21.*

Jeżeli na terenie powiatu działa więcej niż jeden Związek Zawodowy i jeżeli Związki Zawodowe na zebraniu u Inspektora Pracy nie dojdą do porozumienia co do wyboru przedstawicieli, ma zastosowanie art. 8. ustawy niniejszej.

Art. 8. *W powiatach, gdzie niema Związków, odpowiadających wymaganiom art. 7, Komisarz Rządowy na wezwanie Inspektora Pracy w rolnictwie zarządza oddzielne wybory przedstawicieli pracowników i pracodawców. Pracodawcy i pracownicy każdej gminy wybierają po jednym delegacie na jeden rok. Wybrani w ten sposób delegaci wyłaniają na wezwanie Inspektora Pracy w rolnictwie pięciu przedstawicieli do Komisji Rozjemczej oraz takąż liczbę zastępców.*

Art. 9. *Prawo wyborcze czynne mają wszyscy pracownicy płci obojga, utrzymujący się z pracy najemnej w rolnictwie, leśnictwie, ogrodnictwie lub dziedzinach ściśle związanych z rolnictwem, o ile ukończyli lat 16; prawo bierne posiadają osoby, mające ukończonych lat 21. Ze strony pracodawców prawo czynne przysługuje osobom, zatrudniającym robotników wymienionych w zdaniu pierwszem artykułu niniejszego.*

Art. 10. *Komisje Rozjemcze są powoływane w wypadkach przewidzianych w artykule 5 i urzędują do czasu rozstrzygnięcia przedłożonych im spraw. Osoby, obrane lub delegowane do Komisji Rozjemczej, nie mogą uchylać się bez dostatecznych powodów od pełnienia swych obowiązków pod grozą grzywny, wymierzanej w drodze art. 12 dekretu z dn. 3. stycznia 1919 roku o urządzeniu i działalności Inspekcji Pracy, względnie tych przepisów karnych, które zamiast tego dekretu wydane zostaną, w wysokości: pracownicy — do 200 marek, pracodawcy — do 3000 marek.*

Art. 11. *Członkowie Komisji Rozjemczej otrzymują djety i zwrot kosztów podróży w wysokości przewidzianej przez przepisy wykonawcze Ministerstwa Ochrony Pracy. Skarb Państwa pokrywa wszelkie koszty, związane z czynnościami Komisji Rozjemczych.*

Art. 12. *Postępowanie Komisji Rozjemczej podlega przepisom następującym:*

1) Dla prawomocności zebrań Komisji jest konieczna obecność przewodniczącego oraz równej liczby przedstawicieli każdej ze stron, conajmniej po 3 z każdej strony.

2) Postępowanie sprawdzania dowodów (badanie świad-

ków, wyjaśnienia biegłych i rzeczoznawców itd.) odbywa się publicznie po zawezwaniu i w obecności stron, o ile się stawiły.

3) Orzeczenia Komisji zapadają większością głosów po publicznych ustnych rozprawach stron.

4) Strony mogą bronić swych interesów bezpośrednio, przez swych delegatów (art. 2 i 3) lub pełnomocników.

5) Przewodniczący Komisji Rozjemczej ma na posiedzeniach Komisji prawa przewodniczącego na posiedzeniach sądowych.

6) Narady członków Komisji są tajne.

7) Protokuły, orzeczenia i postanowienia Komisji winny być wyłuszczone na piśmie i opatrzone podpisami członków Komisji.

8) Postępowanie jest bezpłatne.

9) Pełnomocnictwa i dokumenty, składane Komisji Rozjemczej są wolne od opłat stemplowych.

Art. 13. *Orzeczenia Komisji Rozjemczej obowiązują strony na okres czasu, przewidziany w postanowieniu Komisji. Okres ten nie może być dłuższy niż jeden rok przy uwzględnieniu zwyczajowych terminów umowy. Indywidualne umowy pracy, zawierające warunki dla pracowników mniej korzystne, niż ugoda (art. 2) lub orzeczenie Komisji Rozjemczej, są w odnośnych punktach nieważne; nieważne części umowy ulegają z mocy ustawy zastąpieniu przez odnośne części ugody lub orzeczenia.*

Art. 14. *Ugody (art. 2) i orzeczenia Komisji Rozjemczej stanowią podstawę dla zawarcia indywidualnych umów pracy w ten sposób, że pozostanie pracownika w majątku oznacza zawarcie indywidualnej umowy pracy na warunkach ugody lub orzeczenia. Pracodawca nie ma prawa usuwać z majątku pracownika, który zawarł ugodę albo poddał się orzeczeniu Komisji Rozjemczej.*

Art. 15. *Powstałe na podstawie ugody lub orzeczenia Komisji Rozjemczej umowy pracy (art. 14) podlegają ogólnym przepisom prawa cywilnego i o umowie pracy w szczególności. Niewykonanie obowiązków pociąga za sobą konsekwencje przewidziane w prawie cywilnem, w szczególności zaś w razie uznania umowy przez sąd za rozwiązaną z winy pracowników, utratę praw, wynikających z umowy np. utratę prawa do korzystania z mieszkania, pastwiska i innych świadczeń, przewidzianych w umowie, (przyczem praco-*

wnikowi muszą być zwrócone jego nakłady na uprawę oddanych mu w posiadanie gruntów); w razie rozwiązania umowy pracy z winy pracodawcy, obowiązek zapłacenia pracownikowi należnego mu wynagrodzenia za cały czas, brakujący do upływu terminu umowy, przyczem do wynagrodzenia jest wliczona wartość świadczeń w naturze (mieszkanie, ordynarja, korzystanie z pastwiska, roli, ogrodu itp.).

Art. 16. *Przepisy wykonawcze w rozwinięciu ustawy niniejszej wydaje Minister Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z odnośnymi Ministrami.*

Art. 17. *Ustawa niniejsza obowiązuje od daty ogłoszenia w Dzienniku Praw.*

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prezydent Ministrów: *I. J. Paderewski.* Minister Spraw Wewnętrznych *S. Wojciechowski.* Minister Sprawiedliwości: *Supiński.* Minister Ochrony Pracy i Opieki Społecznej: *J. Iwanowski.*

2. Ustawa z dn. 1. VIII. r. 1919 poz. 394 d. p. nr. 65 o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi.

Art. 1. Zatargi zbiorowe pomiędzy robotnikami rolnymi a pracodawcą lub pracodawcami, niezałatwione przez strony, mogą być załatwione przez nie przy pomocy: 1) Inspektorów Pracy w rolnictwie, 2) przez Komisję Polubowną oraz 3) Komisję Rozjemczą.

Art. 2. Na żądanie jednej ze stron lub z własnej inicjatywy, Inspektor Pracy w rolnictwie wzywa do siebie obie strony osobiście lub ich delegatów, celem wzajemnego porozumienia się stron i zawarcia ugody lub dla utworzenia Komisji Polubownej.

Art. 3. Przy zawieraniu ugody, ustalającej warunki pracy i wynagrodzenia za pracę, dla całego powiatu za przedstawicielstwo stron uznaje się miejscowe organizacje zawodowe pracodawców, oraz związki zawodowe pracowników rolnych, o ile te organizacje zawodowe wysyłają do Komisji Polubownej upełnomocnionych delegatów w liczbie od 3—7. Osoby te winny mieć ukończone lat 21. W Komisji Polubownej przewodniczy z urzędu Inspektor Pracy. Jeżeli związki zawodowe pracowników lub organizacje zawodowe pracodawców uchylą się od udziału w Komisji Polubownej — ma zastosowanie art. 5 niniejszej ustawy. Dla prawomocności wyroków Komisji Polubownych oraz Rozjemczych koniecznem jest wezwanie do udziału w takowych delegatów

wszystkich związków zawodowych, zalegalizowanych i działających na terenie danego powiatu.

Art. 4. Orzeczenie i postanowienia Komisji Polubownej winny być wyłuszczone na piśmie i opatrzone podpisami wszystkich członków Komisji.

Art. 5. W powiatach, gdzie niema organizacji zawodowych pracodawców, albo związków zawodowych robotników rolnych, odpowiadających wymaganiom art. 3, lub gdzie powyższe związki, względnie organizacje uchylą się od udziału w Komisji Polubownej, strona niereprezentowana przez związek, lub organizację zawodową, winna wybrać od 3—7 delegatów, jeżeli liczba zainteresowanych w sporze pracodawców lub pracowników przewyższa liczbę 10. O ile strony nie dokonały same uprzednio wyboru, Komisarz Rządowy na wezwanie Inspektora Pracy zwołuje dla dokonania wyborów oddzielne zebranie dla każdej strony z zachowaniem przepisów artykułu 12.

Art. 6. Pracodawca—lub pracownik, uchylający się od udziału w wyborach, ulega grzywnie w wysokości: pracodawca od 100 do 2000 marek, pracownik od 5 do 50 marek, wymierzonej w drodze artykułu 12 dekretu z dnia 3 stycznia 1919 roku o urządzeniu i działalności Inspekcji Pracy, względnie tych postanowień karnych, które w miejsce tego dekretu wydane zostaną.

Art. 7. Strony względnie ich delegaci (art. 3.) winni niestawienia się bez uzasadnionych powodów na wezwanie Inspektora Pracy w rolnictwie, ulegają grzywnie wymierzonej w drodze art. 12 dekretu z dnia 3. stycznia 1919 roku o urządzeniu i działalności Inspekcji Pracy, względnie tych postanowień karnych, które w miejsce tego dekretu wydane zostaną w wysokości: delegaci pracodawców do 3000 marek, delegaci pracowników do 50 marek.

Art. 8. Jeżeli nie dojdzie do zawarcia umowy w drodze wskazanej w art. 2 i 3, Inspektor Pracy, w razie zgłoszenia przez którąkolwiek ze stron żądania rozważenia sprawy przez Komisję Rozjemczą, proponuje drugiej stronie oddanie sporu do rozstrzygnięcia powyższej Komisji. Jeżeli obie strony wyraziły zgodę na poddanie się orzeczeniu Komisji Rozjemczej, Inspektor Pracy zwołuje posiedzenie Komisji, wyznaczając miejsce i termin zebrania.

Art. 9. Orzeczenie Komisji Rozjemczej, powołanej do ustalenia warunków pracy i płacy dla całego danego powiatu, obowią-

zuje wszystkich pracodawców i pracowników rolnych w tym powiecie.

Art. 10. Komisja Rozjemcza składa się:

1) 3—5 przedstawicieli pracodawców;

2) 3—5 pracowników rolnych;

3) z przewodniczącego, powołanego za zgodą obu stron.

W razie niedojścia do zgody co do osoby przewodniczącego, przewodniczy wyznaczony przez Ministerstwo Pracy Inspektor lub specjalny delegat tegoż Ministerstwa. W razie powołania przewodniczącego drogą wyboru, Inspektor Pracy w rolnictwie uczestniczy na posiedzeniu Komisji Rozjemczej z głosem doradczym.

Art. 11. Wymienione w punkcie 1 i 2 art. 10 osoby są delegowane każdorazowo przez związki i organizacje, odpowiadające art. 3 i winny czynić zadość warunkom, wymienionym w tymże art. 3. Jeżeli na terenie powiatu działa więcej niż jeden związek lub organizacja zawodowa i jeżeli zrzeszenia te nie dojdą do porozumienia co do wyboru członków komisji, lub uchylą się co do ich wyborów — ma zastosowanie art. 12 ustawy niniejszej.

Art. 12. W powiatach, gdzie niema związków, odpowiadających wymaganiom art. 3, Komisarz Rządowy na wezwanie Inspektora Pracy w rolnictwie zarządza oddzielne wybory przedstawicieli pracowników i pracodawców. Pracodawcy i pracownicy każdej gminy wybierają po jednym delegacie na 1 rok. Wybrani w ten sposób delegaci wyłaniają na wezwanie Inspektora Pracy w rolnictwie 3 — 5 członków do Komisji Rozjemczej oraz takąż liczbę zastępców, zaś do Komisji Polubownej 3 — 7 delegatów.

Art. 13. Prawo wyborcze czynne mają wszyscy pracownicy płci obojga, utrzymującej się z pracy najemnej w rolnictwie, leśnictwie, ogrodownictwie lub dziedzinach ściśle związanych z rolnictwem, o ile ukończyli lat 16; prawo bierne posiadają osoby, mające ukończonych lat 21. Ze strony pracodawców prawo czynne przysługuje osobom, zatrudniającym robotników, wymienionych w zdaniu I-szem art. niniejszego. Członkami Komisji Rozjemczej i Polubownej nie mogą być osoby, które na skutek zasądzenia karno-sądowego nie mogłyby wogóle sprawować urzędu sędziowskiego.

Art. 14. Komisje Rozjemcze są powoływane w wypadkach przewidzianych w art. 3 i urzędują do czasu rozstrzygnięcia prze-

dłożonych im spraw. Osoby, obrane lub delegowane do Komisji Rozjemczej, nie mogą uchylać się bez dostatecznych powodów od pełnienia swych obowiązków pod grozą grzywny, wymierzanej w drodze art. 12 dekretu z dn. 3 stycznia 1919 r. o urządzeniu i działalności Inspekcji Pracy względnie tych przepisów karnych, które zamiast tego dekretu wydane zostaną w wysokości: pracownicy — do 200 mk., pracodawcy — do 3000 mk.

Art. 15. Członkowie Komisji Rozjemczej otrzymują djety i zwrot kosztów w wysokości, oznaczonej w przepisach wykonawczych Ministerswa Pracy. Skarb Państwa pokrywa wszelkie koszta, związane z czynnościami Komisji Rozjemczych.

Art. 16. Postępowanie Komisji Rozjemczej podlega przepisom następującym: 1) dla prawomocności zebrań Komisji jest konieczna obecność przewodniczącego oraz równej liczby przedstawicieli każdej ze stron, co najmniej po 3-ch z każdej strony; 2) postępowanie sprawdzania dowodów (badanie świadków, wyjaśnienia biegłych i rzeczoznawców i t. d.) odbywa się publicznie po zawezwaniu i w obecności stron, o ile się stawiły na żądanie Komisji Rozjemczej, świadek może być zbadany pod przysięgą przez właściwy sąd; 3) orzeczenia Komisji zapadają większością głosów po publicznych ustnych rozprawach stron; 4) strony mogą bronić swysh interesów bezpośrednio, przez swych delegatów (art. 2 i 3) lub pełnomocników; 5) przewodniczący Komisji Rozjemczej ma na posiedzeniach Komisji prawa przewodniczącego na posiedzeniach sądowych; 6) narady członków Komisji są tajne; 7) protokuły, orzeczenia i postanowienia Komisji winny być wyłuszczone na piśmie i opatrzone podpisami członków Komisji. Stronom przysługuje prawo otrzymania odpisu orzeczeń i postanowień Komisji Rozjemczej oraz wyciągu z protokołu posiedzeń za opłatą ustaloną przez przepisy wykonawcze; 8) postępowanie jest bezpłatne; 9) pełnomocnictwa i dokumenty, składane Komisji Rozjemczej, są wolne od opłat stemplowych.

Art. 17. Ugody zawarte w Komisji Polubownej (ar. 3) i orzeczenia Komisji Rozjemczej (art. 9) obowiązują na okres czasu przewidziany w ugodzie lub orzeczeniu. Okres ten nie może być dłuższy niż rok przy uwzględnieniu zwyczajowych terminów umowy pracy.

Art. 18. Ugody i orzeczenia Komisji Rozjemczej, regulujące warunki płacy i pracy (art. 3 i 9), stanowią podstawę dla zawarcia

indywidualnych umów pracy w powiecie. Pozostanie pracownika w majątku oznacza zawarcie indywidualnej umowy pracy na warunkach ugody lub orzeczenia. Indywidualne umowy pracy, zawierające warunki dla pracownika mniej korzystne niż ugody lub orzeczenia Komisji Rozjemczej, przewidziane w art. 3 przez odnośne ugody lub orzeczenia.

Art. 19. Na żądanie jednej ze stron Inspektor przekazuje do rozpatrzenia Komisji Rozjemczej zatargi, wynikłe między stronami na tle niedotrzymania ugody (art. 3) lub niewykonania orzeczenia Komisji Rozjemczej (art. 3) lub niewykonania orzeczenia Komisji Rozjemczej (art. 18). Zgoda drugiej strony na poddanie zatargu rozważaniu Komisji nie jest w tym wypadku wymagana. Niestawienie się którejkolwiek ze stron bez dostatecznych powodów nie wstrzymuje biegu sprawy. Spory powyższe nie podlegają rozpatrzeniu sądowemu.

Art. 20. Powstałe na podstawie ugody lub orzeczenia Komisji Rozjemczej umowy pracy (art. 18 podlegają ogólnym przepisom prawa cywilnego i o umowie pracy w szczególności. Niewykonanie obowiązków pociąga za sobą konsekwencje przewidziane w prawie cywilnem, w szczególności zaś w razie uznania umowy przez Komisję Rozjemczą za rozwiązaną z winy pracowników, po uwzględnieniu przepisów (art. 21) niniejszej ustawy, utratę praw wynikających z umowy np. utratę prawa do korzystania z mieszkania, pastwiska i innych świadczeń, przewidzianych w umowie (przyczem pracownikowi muszą być zwrócone jego nakłady na uprawę oddanych mu w posiadanie gruntów); w razie rozwiązania umowy pracy z winy pracodawcy obowiązek zapłacenia pracownikowi należnego mu wynagrodzenia za cały czas, brakujący do upływu terminu umowy, przyczem do wynagrodzenia jest wliczona wartość świadczeń w naturze (mieszkania, ordynarja, korzystanie z pastwisk i t. d.).

Art. 21. Orzeczenie wydane przez Komisję Rozjemczą (art. 19) oraz układy pojednawcze wobec niej zawarte posiadają moc egzekucyjną. W razie potrzeby wykonania postanowienia Komisji Rozjemczej strona zainteresowana przedstawia poświadczony przez Inspektora pracy odpis układu pojednawczego lub orzeczenie Komisji Rozjemczej (art. 19) do sądu, który byłby właściwy dla rozważenia danego sporu, celem uzyskania nakazu wykonawczego.

Orzeczenia Komisji Rozjemczej wymienione powyżej mogą być przez sąd uchylone w razie 1) jawnego pogwałcenia prawa lub niewłaściwej wykładni jego 2) w razie pogwałcenia formalności postępowania, o tyle istotnych, że wskutek niezachowania ich niepodobna układu pojednawczego lub przeczenia uznać za prawomocne, 3) w razie przekroczenia przez Komisję Rozjemczą zakresu nadanej jej kompetencji; decyzja sądu nastąpić musi w ciągu dni 14 od daty zgłoszenia.

Art. 22. Przepisy wykonawcze w rozwinięciu ustawy niniejszej wydaje Minister Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 23. Ustawa niniejsza obowiązuje od daty ogłoszenia w Dzienniku Praw, jednocześnie zaś przestaje obowiązywać ustawa z dnia 28 marca 1919 r. (Dziennik Praw P. P. Nr. 29) o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi.

Przepisy przejściowe.

Ustawa niniejsza rozciąga się na wszystkie ugody i orzeczenia, zawarte, względnie wydane zgodnie z ustawą z dnia 28 marca 1919 r. o załatwieniu zatargów zbiorowych między pracodawcami i pracownikami rolnymi (Dz. Pr. P. P. Nr. 29 poz. 251).

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prezydent Ministrów w z. *S. Wojciechowski.* Minister Pracy i Opieki Społecznej: *J. Iwanowski.* Minister Sprawiedliwości: *Supiński.*

3. Dekret tymczasowy o urządzeniu i działalności inspekcji pracy z dn. 3/I. r. 1919 poz. 90 d. p. p. p. nr. 5.

Art. 1. Inspekcja pracy nadzoruje należyte stosowanie przepisów prawa o ochronie pracy we wszystkich dziedzinach pracy najemnej, zapewniając pracownikom korzyści, przyznane im przez obowiązujące socjalno-polityczne prawodawstwo.

Art. 2. Inspekcja pracy pozostaje pod zarządem Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 3. Organami inspekcji pracy są:

1) główny inspektor pracy,

2) inspektorzy pracy (okręgowi i obwodowi),

3) kolegjalne organy inspekcji pracy (centralny i okręgowe).

Art. 4. Główny inspektor pracy wykonywa zwierzchni nadzór i kieruje czynnościami inspektorów pracy.

Art. 5. Głównego inspektora i inspektorów pracy mianuje Najwyższa Władza na wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej, odnośnie do fabryk wojskowych — w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Art. 6. Na stanowiska inspektorów pracy mogą być mianowane osoby bez różnicy płci z wyższem, a przedewszystkiem, z wyższem technicznem wykształceniem i praktyką oraz należytą znajomością nauk społeczno-prawnych, hygieny przemysłowej i stosunków robotniczych, po zdaniu egzaminów przed specjalną komisją przy Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 7. Do pomocy inspektorom pracy Minister Pracy i Opieki Społecznej mianować może, na wniosek głównego inspektora pracy, podinspektorów pracy z pośród osób, posiadających dokładną znajomość stosunków robotniczych, po złożeniu przez nie egzaminu przed specjalną komisją przy Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 8. Na stanowiska podinspektorów pracy do zadań specjalnych w zakresie hygieny przemysłowej i zawodowej mogą być mianowane, trybem w art. 7 wskazanym osoby z wykształceniem lekarskiem po zdaniu egzaminu przed specjalną komisją przy Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 10. Okręgi i obwody działalności oraz siedzibę inspektorów pracy wyznacza Minister Pracy na wniosek głównego inspektora pracy w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu.

Art. 11. Inspektorzy pracy:

1) nadzorują wykonanie przez przedsiębiorców i robotników przepisów, określających ich obowiązki i wzajemny stosunek;

2) wydają zarządzenia dla wprowadzenia w życie przepisów i postanowień, wydawanych przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej, i mają nadzór nad wykonaniem przepisów i postanowień;

3) rozpoznają i zatwierdzają cenniki, dotyczące opłat za mieszkanie fabryczne, kąpiele, jadalnie i t. p., za artykuły, sprzedawane w sklepach fabrycznych, tabele kar, regulaminy porządku wewnętrznego;

4) zaświadczają tabele płacy robotniczej;

5) przedsiębiorą środki dla zapobiegania zatargom pomiędzy przedsiębiorcami a robotnikami, badając na miejscu wynikłe niezadowolenia i dążąc do polubownego załatwienia sporów;

6) nadzorują wykonanie postanowień, dotyczących pracy i nauki szkolnej małoletnich robotników;

7) dbają o umieszczanie małoletnich robotników w szkołach początkowych specjalnych;

8) ustalają protokolarnie przekroczenia punktu 6-go artykułu niniejszego i przedstawiają protokoły odnośnym władzom sądowym;

9) występują w sądzie w charakterze oskarżycieli w wypadkach, przewidzianych w p. 8-ym artykułu niniejszego;

10) wszczynają postępowanie karne i w odnośnych wypadkach oskarżają wobec sądu winnych wykroczenia przeciwko przepisom, zawartym w §§ 42—113 i 570 ustawy o pracy w przemyśle;

11) nadzorują wykonanie przepisów o rozkładzie i długości dnia roboczego;

12) spełniają czynności, jakie na nich wkłada prawodawstwo o ubezpieczeniach społecznych;

13) zbierają, sprawdzają i zestawiają statystyczne dane, dotyczące warunków pracy i płacy, bytu robotników oraz wzajemnych stosunków pomiędzy przedsiębiorcami i robotnikami w zakładach pracy w ich okręgach;

14) opinjują w sprawach wydawania pozwoleń na otwarcie lub przebudowanie zakładów przemysłowych, podlegających nadzorowi inspekcji pracy;

15) badają z polecenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej warunki pracy i płacy we wszystkich dziedzinach pracy najemnej w celu gromadzenia materjałów dla udoskonalenia i rozwoju prawodawstwa o ochronie pracy;

16) z polecenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej spełniają wszelkie czynności w zakresie kompetencji Ministerstwa pracy i Opieki Społecznej.

Art. 12. Do czasu wprowadzenia kolegjalnych urzędów pracy inspektorom pracy przysługuje prawo wnioskowania kar, przewi-

dzianych w §§ 211—214 ustawy o pracy w przemyśle. Postanowienia inspektorów w sprawach wymienionych nie mogą być zaskarżane, jeśli kara nie przewyższa 250 mk. polskich, i mają być skierowywane wprost do władz administracyjnych, które egzekwują nałożone kary. O ile kary przewyższają sumę 250 mk. polskich, inspektor pracy przed skierowaniem wniosku do władz administracyjnych winien zawiadomić o nałożeniu kary osobę, karą tą dotkniętą, której przysługuje w ciągu miesiąca prawo odwołania się do głównego inspektora pracy. Główny inspektor pracy po rozważeniu skargi karę uchyla, zmienia lub zatwierdza, przesyłając wniosek władzom administracyjnym do wyegzekwowania.

Oznaczone w §§ 211—214 ustawy o pracy w przemyśle grzywny w rublach obliczają się w markach polskich według kursu urzędowego.

Art. 13. Inspektorom pracy lub upoważnionym przez nich organom inspekcji pracy służy po wylegitymowaniu się urzędową legitymacją, wystawioną przez Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej, prawo wstępu o każdej porze, zarówno w dzień jak i w nocy, do wszystkich oddziałów zakładów pracy, jak również przysługuje im prawo wstępu do wszelkich przeznaczonych dla robotników urządzeń fabrycznych (mieszkań, szpitali, schronisk, ochronek dla dzieci, przytułków dla niemowląt, szkół, zakładów kąpielowych i t. p.). W sprawach, wchodzących w zakres działalności organów inspekcji pracy, mogą informować się u przedsiębiorców lub ich zastępców i u wszystkich osób, zatrudnionych w przedsiębiorstwie, o ile możności jednak z pominięciem wszystkiego, co mogłoby przeszkadzać ruchowi przedsiębiorstwa. W celu wykonywania czynności, wymienionych w p. 15-ym artykułu 11, organom inspekcji pracy przysługuje prawo wstępu do przedsiębiorstw, nieobjętych przez ustawę o pracy w przemyśle.

Art. 14. Organy inspekcji pracy są obowiązane do zachowania w tajemnicy wszelkich danych, związanych z interesami i ruchem danego przedsiębiorstwa, zwłaszcza zachować winny w ścisłej tajemnicy udzielone im poufne wiadomości o urządzeniach technicznych, sposobach fabrykacji i innych właściwościach przedsiębiorstwa.

Art. 15. Szczegółowe przepisy:

1) dotyczące czynności inspektorów pracy,

2) dotyczące czynności podinspektorów pracy i asystentów inspektorów pracy,

3) dotyczące stosunku organów inspekcji pracy do organów administracji ogólnej,

4) dotyczące stosunku organów inspekcji pracy do organów służby zdrowia,

5) dotyczące stosunku organów inspekcji pracy do organów Ministerstwa Przemysłu i Handlu, —

wydaje Minister Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z właściwemi Ministerstwami.

Art. 16. Do czasu utworzenia organów kolegjalnych do spraw ochrony pracy, prawa i kompetencje, o ile nie zostały przez powyższe artykuły zmienione, a przyznane w myśl ustawy o pracy w przemyśle:

1) Ministerstwu Przemysłu i Handlu w zakresie ochrony pracy — przysługują Ministerstwu Pracy i Opieki Społecznej,

2) Głównemu Urzędowi do spraw fabrycznych i górniczych — przysługują komisji międzyministerjalnej pod przewodnictwem Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej,

3) gubernjalnym urzędom fabrycznym — przysługują inspektorom pracy, przyczem podział kompetencji tych urzędów między głównego inspektora pracy, a inspektorów pracy, o ile nie jest już przewidziany w powyższych artykułach, określony zostanie na mocy instrukcji Ministra Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 17. Przepisy, dotyczące organów ochrony pracy i zawarte w art. 1—41 włącznie Zbioru Praw t. XI, cz. II, według wydania 1913 r., zastąpione zostają przez przepisy powyższe. Skład i kompetencje organów kolegjalnych inspekcji pracy określi dekret specjalny.

Dan w Warszawie, dnia 3 stycznia 1919 r.

Naczelnik Państwa: *J. Piłsudski.* Prezydent Ministr.: *Moraczewski.* Minister Pracy i Opieki Społecznej: *B. Ziemięcki.*

4. Warunki najmu pracy robotników rolnych. (Normy wytyczne dla Inspektorów Pracy w rolnictwie). (Rozp. z dn. 9/IV r. 1919 Mon. nr. 82).

1. Umowa zawiera się na rok. Rok służbowy zaczyna się dnia 1. kwietnia, kończy się dnia 31. marca. Obie strony obowiązuje

trzymiesięczny termin wypowiedzenia pracy przed upływem terminu umowy najmu. Rozwiązanie umowy w ciągu roku może nastąpić tylko na mocy wyroku sądowego.

2. Pracownik powinien otrzymać książkę służbową z warunkami umowy i kontrolą wydawanej ordynarji i wypłat.

3. Dzień pracy powinien trwać od wschodu do zachodu słońca w czasie zimy (od października do końca marca), latem od godziny 6-ej rano do zachodu słońca (od 1 kwietnia do końca września). Obrządek inwentarza powinien odbywać się poza godzinami pracy bez specjalnych dopłat. Przerwy jedzeniowe w lecie powinny wynosić 3 godziny, w zimie $1^1/_2$. Wszelkie dodatkowe roboty powinny być wynagradzane oddzielnie.

4. Pracownikowi należy się w każdym kwartale do 3 dni urlopu w dnie nieświąteczne. Wybór dni urlopu odbywa się w porozumieniu z właścicielem lub jego zastępcą.

5. Pracownikom należy się wspólna furmanka trzy razy na kwartał dla zaspokojenia potrzeb gospodarczych.

6. Pracownikowi wysłanemu w drogę na cały dzień należy się strawne w wysokości określonej w umowie.

7. Odchodzący pracownik ma prawo do 6 dni wolnych na poszukiwanie pracy.

8. Wynagrodzenie ordynarjusza składa się: z pensji, ordynarji, kartofli lub ziemi pod takowe, opału, mieszkania, utrzymania dla krów i t. d.

Przy określaniu wysokości tego wynagrodzenia należy brać pod uwagę: rodzaj gleby danej okolicy, odległość od centrów miejskich, środki komunikacyjne, stopień zniszczenia przez wojnę i t. d. Ordynarję powinien pracownik otrzymywać z góry kwartalnie, a pensję z dołu kwartalnie lub miesięcznie.

9. Zboże wydawane na ordynarje, powinno być oczyszczone i w dobrym gatunku. Mielenie i pytel odbywa się na koszt dworu; połowę ordynarji na pytel, połowę na razówkę. W pytlu liczy się 1 kasza. Mielenie odbywa się albo w młynie należącym do pracodawcy, albo w młynie, w którym pracodawca miele dla siebie. Zamiast przemiału na koszt własny, pracodawca może na zasadzie umowy wypłacać służbie w gotówce kwartalny dodatek do pensji na mielenie zboża, według miejscowych cen przemiału.

10. Czas sadzenia kartofli pracowników winien być określony

na mocy obopólnego porozumienia stron; w braku tego porozumienia sadzenie kartofli odbywa się pomiędzy początkiem sadzenia dworskich a jego zakończeniem. Ziemia pod kartofle powinna być w polu wynawożonem, kartoflanem, wybranem przez służbę. Wzamian gruntu mogą być dawane gotowe kartofle lub, zależnie od umowy, połowa ziemi i połowa kartofli gotowych, przyczem liczy się jeden korzec kartofli za pięć prętów roli.

11. Opał powinien wynosić 8 jednostek opałowych. Za jednostkę uważa się półtorej ćwiartki drzewa szczapowego lub odpowiedni równoważnik w węglu, torfie i in.

12. Utrzymanie dla dwóch krów, albo dla jednej — z dodatkiem 120 kwart mleka w okresie zapuszczenia krowy. W razie niemożności dostarczenia mleka, ordynarjuszowi należy się odpowiednia dopłata w zależności od miejscowych cen. Krowy mają być utrzymywane latem na pastwisku takiem, jak dworskie, lub na zielonej paszy, a zimą w okresie 6 miesięcy na sieczce z dodatkiem plew, wywaru, wytłoków lub w braku ich z dodatkiem pewnej ilości kartofli lub innych okopowych. Słomę dla inwentarza otrzymuje służba w miarę potrzeby. Pracodawcę obowiązuje opłata za ubezpieczenie bydła ordynarjuszy od ognia.

13. Pracownik ma prawo trzymać dowolną liczbę trzody chlewnej, stosownie do pomieszczenia w chlewie czeladnim. Inwentarz należący do pracowników powinien być na równi z dworskim zabezpieczony od wypadku przez stosowanie ochronnych szczepień (np. u świń) za zgodą służby i bez odpowiedzialności pracodawcy.

14. Trzymanie kur jest nieograniczone również i kaczek tam, gdzie niema rybnego gospodarstwa w pobliżu folwarku. Trzymanie gęsi zależne jest od umowy z pracodawcą.

15. Pracownik posiadający rodzinę winien otrzymać mieszkanie złożone z kuchni, izby i komory; w razach wyjątkowych w braku mieszkań — jedną izbę w dobrym stanie na podłodze drewnianej.

Mieszkanie wykwalifikowanych rzemieślników, ogrodników i dozorców powinno składać się z kuchni, izby i komory. Oprócz tego każda rodzina winna dostać odpowiednie pomieszczenie dla swego inwentarza, opału i ziemniaków. Pomieszczenie dla krów — we wspólnej czeladniej oborze, oraz chlew przynajmniej dla trzech sztuk trzody chlewnej. Wapna do bielenia dostarcza dwór conaj-

mniej dwa razy do roku. Wszelkie wątpliwości co do mieszkania rozstrzyga komisja mieszana, złożona z przedstawicieli jednej i drugiej strony. O ile folwark posiada oświetlenie elektryczne, pożądanem jest zaprowadzenie go w mieszkaniach służbowych.

16. Pracodawca opłaca, do czasu wprowadzenia w życie dekretu o kasach chorych, pomoc lekarską i akuszeryjną, szpital i aptekę; również naukę tam, gdzie są wymagane osobne dopłaty. O ile w folwarku liczba dzieci od lat do 7 wynosi nie mniej niż 20, powinna być dla nich otwarta ochronka.

17. Do czasu wprowadzenia ubezpieczeń na wypadek pogrzebu, żona lub dzieci zmarłego robotnika folwarcznego powinny otrzymywać przynajmniej przez pół roku pół pensji i pół ordynarji, z zachowaniem mieszkania i opału do końca roku, i jednorazową zapomogę na pogrzeb 100 mk. i trumnę. Na wypadek pogrzebu żony pracownik powinien otrzymać trumnę i 50 mk., na pogrzeb dziecka — trumnę i 25 mk.

18. Wynagrodzenie rzemieślników folwarcznych, mianowicie: mechaników, kowali, stelmachów, stolarzy, cieśli, ogrodników, chmielarzy, rybaków i in., a także dozorców, jak karbowi, włodarze, polowi, gajowi i t. d., powinno być zależne od ich zdolności i kwalifikacji, ale w każdym razie wyższe od wynagrodzenia służby folwarcznej.

19. T. zw. komornicy (ogrodziarze) powinni być godzeni jako ordynarjusze, o ile są do tego odpowiednio uzdolnieni.

20. Trzymanie czeladzi (posyłek) z osób postronnych jest nieobowiązujące. Członkowie rodziny pracownika mogą być godzeni na zasadzie osobnej dobrowolnej umowy pracodawcy z najmującym się, z zachowaniem dla pełnoletnich przepisów prawa obowiązującego.

21. Żony ordynarjuszów nie mogą być zmuszane do pracy. Dojenie krów dworskich przez żony pracowników może odbywać się tylko na zasadzie osobnej dobrowolnej umowy.

22. Pracodawcę i jego zastępców obowiązuje uprzejme i przychylne traktowanie pracowników, ścisłe przestrzeganie warunków umowy; pracownika zaś — pilne i sumienne spełnianie obowiązków, stosowanie się do zarządzeń, odnoszących się do wykonywania służby, oraz do przestrzegania przepisów porządkowych w

mieszkaniach i zabudowaniach folwarcznych, przy obchodzeniu się z powierzonym sobie inwentarzem, z maszynami, narzędziami i t. p.

23. Pracownikowi wolno należeć do związków zawodowych.

23. W umowach najmu nie należy umieszczać punktów o odszkodowaniach wojennych.

Warszawa, dnia 9 kwietnia 1919 r.

Minister Pracy i Opieki Społecznej: *J. Iwanowski.* Główny Inspektor Pracy: *w z. Z. Bohuszewicz:*

5. Umowa zbiorowa rolna w Lubelskiem, zawarta dnia 5 kwietnia r. b. pomiędzy Związkiem zaw. rob: rolnych i Związkiem Ziemian przy współudziale przedstawicieli Ministerstwa Pracy.

1) Rok służbowy zaczyna się dnia 1 kwietnia i kończy się dnia 31 marca.

2) Umowa zawiera się na rok. Obie strony obowiązuje 3-miesięczny termin wypowiedzenia pracy przed upływem terminu umowy najmu.

3) Pracownicy otrzymują książkę służbową z warunkami umowy i kontrolą wydawanej ordynarji i wypłat.

4) Na poszukiwanie pracy należy dać odchodzącym pracownikom 6 dni wolnych.

5) Dzień pracy trwa: w ciągu 3 miesięcy zimowych (grudzień, styczeń, luty) 6 godzin dziennie, — 3 miesięcy (październik, listopad. marzec) 8 godzin dziennie, — 3 miesięcy (wrzesień, kwiecień, maj) 10 godzin dziennie, — 3 miesięcy (czerwiec, lipiec, sierpień) 12 godzin dziennie. Obrządek inwentarza odbywa się poza godzinami prac bez specjalnych dopłat. Przerwy jedzeniowe mają wynosić latem 3 godziny, w zimie 1 i pół. Wszelkie dodatkowe ponad ten czas roboty powinny być oddzielnie wynagradzane po cenie 50% wyższej od dziennej.

6) Pracodawcę i jego zastępców obowiązuje uprzejme i przychylne traktowanie pracowników, ścisłe przestrzeganie warunków umowy, pracownika zaś pilne i sumienne spełnianie obowiązków, stosowanie się do zarządzeń, odnoszących się do wykonywania służby, oraz do przestrzegania przepisów porządkowych w mieszkaniach i zabudowaniach folwarcznych, przy obchodzeniu się z powierzonym sobie inwentarzem, maszynami, narzędziami i t. p.

7) Pracownikowi wolno należeć do Związków zawodowych, uznanych i zatwierdzonych przez władze.

8) Trzymanie czeladzi (posyłek) z osób postronnych nie jest obowiązujące. Członkowie rodziny pracownika mogą być godzeni na zasadzie osobnej umowy pracodawcy z ordynarjuszami.

9) Ordynarjusz bez najemnika (t. zw. posyłki) otrzyma: pensji rocznej 1200 koron razem z dodatkiem drożyźnianym, ordynarji dla 4 powiatów (Lubelski, Krasnostawski. Zamojski i Puławski) 16 cetnarów metrycznych zboża (rodzaj zboża zależy od umowy i warunków miejscowych) dla reszty powiatów b. gubernji Lubelskiej 15 cetnarów metrycznych zboża. Opału 8 jednostek opałowych (jednostka opałowa równa się 1 i pół ćwiartki drzewa

szczapowego, trzem korcom węgla, sągowi torfu). Ziemi pod kartofle w polu wynawożonem kartoflanem, wybranem przez służbę 200 prętów, pod kapustę, len i wczesne kartofle 50 prętów. Wzamian gruntu gotowe kartofle, lub zależnie od umowy, połowę ziemi i połowę kartofli gotowych — zamieniając 5 prętów roli przez jeden korzec kartofli. Utrzymanie dla dwóch sztuk krów, albo jednej, z dodatkiem na okres zapuszczenia krowy 120 kwart mleka, ewentualnie, w razie niemożności dostarczenia, odpowiedniej dopłaty ordynarjuszowi w zależności od miejscowych cen mleka. Utrzymanie dla krów ma być latem na pastwisku, takim jak dworskie, lub na zielonej paszy, a zimą w okresie sześciu miesięcy na sieczce z dodatkiem plew, wywaru, wytłoków, a gdzie ich niema z dodatkiem po 15 funtów kartofli lub buraków na sztukę dziennie.

Ordynarję otrzymuje pracownik z góry a pensję z dołu.

Uwaga 1. Służbie nie wolno sprzedawać drzewa.

Uwaga 2. Ze względów aprowizacyjnych ordynarjusze otrzymują w pierwszem półroczu 6 ewentualnie 5 metrów zboża, a w drugiem półroczu następne 10 metrów.

Uwaga 3. Na skutek uchwały Komisji Rozjemczej, powołanej w poszczególnych powiatach, majątki w powiatach zaliczonych do norm uposażenia wyższych, to jest 16 c. m. mogą być przeniesione do kategorji drugiej, t. j. 15 cetnarów metrycznych zboża i odwrotnie.

10) Ordynarje otrzymuje pracownik z góry, a pensję z dołu.

11) Zboże wydawane na ordynarję, powinno być oczyszczone i w dobrym gatunku, a kartofle arfowane.

12) Mielenie i pytel odbywa się na koszt dworu, połowę ordynarji na pytel, połowę na razówkę. W pytlu liczy się i kasza. Mielenie na młynie dworskim (tam, gdzie miele właściciel dworu).

13) Sadzenie ziemniaków pracowników odbywa się albo według umowy stron, lub też w połowie pomiędzy początkiem sadzenia dworskich a jego zakończeniem.

14) Pracodawcę obowiązuje opłata za ubezpieczenie bydła ordynarjuszy od ognia. Z chwilą wprowadzenia Państwowego przymusowego ubezpieczenia bydła od nieszczęśliwych wypadków, inwentarz służby będzie ubezpieczony na koszt właściciela folwarku.

15) Pracownik ma prawo do trzymania dowolnej liczby trzody chlewnej, stosownie do pomieszczenia w chlewkach czeladnich. Inwentarz należący do pracowników, powinien być na równi z dworskim zabezpieczony od wypadku stosowaniem ochronnych szczepień, np. u świń, — tam, gdzie służba wyrazi na to swą zgodę i przyjmie na siebie odpowiedzialność za to szczepienie.

16) Trzymanie kur i kaczek tam, gdzie niema gospodarstwa rybnego w bliskości folwarku, jest nieograniczone. Trzymanie gęsi zależne od umowy z pracodawcą.

17) Pracownik otrzyma conajmniej jedną izbę w dobrym stanie na podłodze drewnianej. Wapna do bielenia dostarcza dwór conajmniej dwa razy do roku. Mieszkanie wykwalifikowanych rzemieślników, ogrodników i dozorców powinno składać się z kuchni, izby i komory. Oprócz tego każda rodzina winna dostać odpowiednie pomieszczenie dla swego inwentarza, opału i ziemniaków, pomieszczenia dla krów w czeladnej oborze oraz chlewik przynajmniej dla trzech sztuk trzody chlewnej. W razie wątpliwości, czy mieszkanie jest dostatecznie dobre, rozstrzyga Komisja przedstawicieli

pracowników i właścicieli ziemskich pod przewodnictwem delegata Komisarjatu.

18) Przez pracodawcę będą opłacane do czasu wprowadzenia w życie dekretu o kasach chorych, pomoc lekarska i akuszeryjna, szpital i apteka. Także szkoła tam, gdzie są wymagane osobne dopłaty. O ile we folwarku ilość dzieci od lat 4—7 wynosi 20, powinna być dla nich otwartą ochronka. O niemożności otwarcia ochronki z powodu braku mieszkania na ochronkę i dla ochroniarki, decyduje Komisja, o której mowa w p. 17.

19) Na wypadek pogrzebu winny być wypłacone rodzinie zmarłego jednorazowe zapomogi w wysokości: na pogrzeb pracownika, ojca rodziny, 200 koron, żony jego 100 koron, dziecka 50 koron, aż do uregulowania tej sprawy w drodze ustawodawczej.

20) Pracownikowi należy się w każdym kwartale do 3 dni urlopu w dnie nieświąteczne. Wybór dni urlopu w porozumieniu z właścicielem. lub jego zastępcą.

21) Pracownikom należy się wspólna furmanka 3 razy na kwartał dla zaspokojenia potrzeb gospodarczych. W razie nagłej potrzeby, na wezwanie piśmienne Związku zawodowego, delegaci folwarczni otrzymują furmankę do najbliższej stacji kolejowej.

22) Pracownikowi należy się strawne za cały dzień drogi bez obiadu i kolacji 10 koron, za całą dobę 16 koron.

23) Dojenie krów odbywa się według osobnej umowy.

24) Sprawa wynagrodzenia t. zw. posyłki, wolnego najemnika, określa się na zasadzie dobrowolnej umowy, zawartej pomiędzy pracownikiem a pracodawcą.

25) Wynagrodzenie rzemieślników folwarcznych musi być wyższe niż fornali.

26) Plantatorzy buraków: a) 1¾ metra zboża od morga plantowanych buraków, b) 2 korony z korca sprzedanych buraków, o ile jest mniej, jak 100 korcy z morga — ponad 100 korcy z morga 5 koron, c) 30 prętów uprawnej i nawożonej ziemi pod kartofle od każdego morga uprawionych buraków, d) mieszkanie, opał oraz krowy na oborze dworskiej.

27) Wszelkie nieporozumienia, wynikające ze stosowania niniejszej umowy rozstrzyga sąd. zgodnie z art. 15 ustawy „O załatwieniu zatargów zbiorowych pomiędzy pracownikami i pracodawcami rolnymi".

Umowa dodatkowa.

1) Ziemianie, którzy nie uregulowali zasiłków wojennych, w myśl decyzji rządu lubelskiego, obowiązani są dopełnić ordynarjuszowi na rok 1918 pensje do 600 koron i po 200 koron zasiłku dla czeladnika. Ordynarjusze, którzy otrzymali zasiłek wyższy, nie są obowiązani do zwrotu nadwyżki.

2) W razie śmierci robotnika folwarcznego, żona z dziećmi otrzymuje przez pół roku pół pensji i pół ordynarji z zachowaniem mieszkania i opału do końca roku.

3) Ci ordynarjusze, którzy otrzymali zwolnienie między 1 a 15 października 1918 roku obowiązani są wyprowadzić się 1 kwietnia 1919 roku. Zwolnieni po 15 października 1918 roku pozostają na miejscu.

4) W razie przyjmowania do majątku świeżych ordynarjuszy mają pierwszeństwo wydaleni z innych majątków, o ile wydalenie nie nastąpiło skutkiem przestępstwa karnego.

5) Za czas strajku robotnicy nie mają żadnych potrąceń ani z pensji ani z ordynarji.

6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 29. III. r. 1919 w przedmiocie zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi. (Monitor Polski nr. 73).

W myśl uchwały Sejmu z dn. 28 marca 1919 roku zarządza się, co następuje:

Przymusowe wykonanie wyroków, któremi orzeczono rozwiązanie umowy służbowej między pracodawcą a pracownikiem rolnym i usunięcia (eksmisje) pracownika z mieszkania służbowego jak również dalszy bieg nieosądzonych jeszcze spraw sądowych tego rodzaju, wytoczonych przez pracodawcę. — wstrzymuje się do dnia 1 maja r. b., ażeby dać w ten sposób możność załatwienia zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi na zasadzie ustawy sejmowej z dnia 28 marca 1918 roku.

Eksmisje już wykonane pozostają w mocy.

Rozporządzenie niniejsze nie dotyczy rozwiązania stosunku służbowego z pracownikiem rolnym wyższego rzędu (rządca, leśniczy, gorzelnik itp.)

Wykonanie niniejszego rozporządzenia poleca się Ministerstwu Sprawiedliwości.

Za Prezydenta Ministrów: *S. Wojciechowski.* Minister Spraw: *Supiński.*

7. Ustawa z dnia 2 sierpnia 1919 roku poz. 383 d. p. nr. 64, o zabezpieczeniu sprzętu i zasiewów rolnych.

Art. 1. *Winni jednostronnego naruszenia umów, zawartych między pracodawcami a pracownikami rolnymi w myśl ustawy z dnia 28 marca 1919 r. oraz zawartych w drodze dobrowolnego porozumienia stron, o ile naruszenie umowy dotyczy sprzętu ziemiopłodów lub zasiewów rolnych — podlegają w drodze administracyjnej karze aresztu od 30 dni do 6 miesięcy lub grzywny od 50 mk. do 50.000 mk.*

Art. 2. *Winni namawiania lub skłaniania do czynów, wymienionych w art. 1, ulegają w drodze administracyjnej karze aresztu do sześciu miesięcy.*

Art. 3. *Do ściągania i karania tych przekroczeń powołana jest władza powiatowa I instancji.*

Art. 4. *Od postanowienia karnego przysługuje prawo odwołania do bezpośrednio wyższej instancji w terminie 14-dniowym od dnia doręczenia postanowienia. Odwołanie to jednak nie wstrzymuje wykonania postanowienia.*

Art. 5. *Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.*

Art. 6. *Ustawa niniejsza obowiązuje na przeciąg 3 miesięcy od daty jej ogłoszenia.*

Art. 7. *Wykonanie ustawy poleca się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.*

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prezydent Ministrów: *I. J. Paderewski.* Minister Spraw Wewnętrznych: *Wojciechowski.*

8. Instrukcja dla Komisarzy Rządowych w przedmiocie stosowania Ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. o zabezpieczeniu sprzętu i zasiewów rolnych. (Dziennik Praw Nr. 64, p. 383).

Art. 1. *Karom, przewidzianym przez Ustawę, podlegają winni naruszenia prawnie istniejącej umowy, czy to ustnej, czy to pisemnej, bez względu na to, w jaki sposób została ona zawarta. (Czy to przez Komisję Polubowną lub Rozjemczą, czy przez Inspektora Pracy, czy też w drodze dobrowolnej umowy).*

Uwaga: Ustawa z dnia 28 marca 1919 r. o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami i pracownikami rolnymi (Dziennik Praw Nr. 29, p. 251) została zastąpiona przez Ustawę z dnia 1 sierpnia 1919 r. (Dziennik Praw Nr. 65, p. 394) w myśl art. 23 tejże Ustawy.

Art. 2. *Podlegające karze naruszenia umowy w myśl Ustawy stanowi:*

a) ze strony pracowników: 1) niewykonanie czynności, dotyczących sprzętu ziemiopłodów i zasiewów rolnych, o ile nie zostało to spowodowane niewykonaniem warunków umowy, przez pracodawców, 2) dokonanie czynów wbrew umowie, zmierzających do przeszkodzenia sprzętowi ziemiopłodów lub zasiewom rolnym:

b) ze strony pracodawców: 1) niewykonywanie warunków umowy w stosunku do pracowników, którego skutkiem może być uzasadnione zaprzestanie przez nich pracy przy sprzęcie i zasiewach, po wyczerpaniu wszystkich środków, przewidzianych przez Ustawę z d. 1 sierpnia 1919 r. (Dziennik Praw Nr. 65, p. 394) dla załatwienia zatargu polubownie.

Art. 3. *Karze, przewidzianej w art. 2 Ustawy, podlegają wszyscy winni namawiania lub skłaniania do naruszeń umowy, przewidzianych w art. 2 niniejszej instrukcji — bez względu na to, jakiemi środkami starają się tego dopiąć i bez względu na rezultaty tej ich działalności.*

Art. 4. *Ustawa ma specjalnie na celu zapobieżenie strajkom rolnym na okres czasu do dnia 12 listopada 1919 r.*

Stosownie do tego wysokość kary i jej rodzaj w stosunku do naruszających umowę w poszczególnych wypadkach winny być stosowane na następujących zasadach:

a) przy naruszeniach umów, dokonanych przez pojedyńczych pracowników, lub przy naruszeniach, dokonanych przez pracowników, lub przy naruszeniach, dokonanych przez pracodawców w stosunku do pojedyńczych pracowników — kary winny być lżejsze. Jednakże przy wymierzaniu tych kar należy brać pod uwagę, jakie skutki mogły wywołać tego rodzaju naruszenia i czy nie mogły być one powodem fermentu, doprowadzającego do strajku; b) przy zbiorowych naruszeniach umów, czy to przez pracowników, czy też przez pracodawców, które mogą doprowadzić do zniszczenia sprzętu lub zasiewów — kary winny być stosowane z całą surowością, a więc: bezwzględny areszt lub wysokie grzywny.

Art. 5. *W razie wybuchu zbiorowego zaprzestania pracy w okresie czasu, przewidzianym w art. 6 Ustawy, Komisarze Rządowi zawiadamiają o tem niezwłocznie odnośnego Inspektora Pracy, względnie Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej.*

Art. 6. *W stosunku do osób, namawiających lub skłaniających do naruszeń umowy. Komisarze rządowi winni przedsiębrać jaknajenergiczniejsze środki w celu zapobieżenia skutkom, jakie może wywołać ich działalność.*

Przy otrzymaniu wiadomości takiej działalności należy, niezwłocznie i jaknajszybciej przeprowadzić dochodzenie i winnych ukarać.

Art. 7. *Dochodzenia w sprawach powyższych należy przeprowadzać w jaknajkrótszym czasie.*

Art. 8. *Na zawiadomieniach o postanowieniach karnych winno być umieszczone dosłownie brzmienie art. 4 Ustawy. Skargi, podane na postanowienia karne, należy niezwłocznie, najpóźniej zaś*

w ciągu dni trzech od czasu ich złożenia, przesłać do właściwej wyższej instancji.

Art. 9. *Wykonanie postanowień karnych winno następować niezwłocznie po ich orzeczeniu.*

Art. 10. *Ustawa ma moc obowiązującą do dnia 12 listopada 1919 r.*

Art. 11. *Przepisy Ustawy winny być podane do wiadomości publicznej za pomocą obwieszczenia.*

Warszawa, dnia 26 sierpnia 1919 r.

Za Ministra Spraw Wewnętrznych: *J. Bek.*

V

PRAWO LASOWE.

A) OGÓLNE ZASADY.

Ogólne zasady prawa lasowego zawarte są w postanowieniu Rady Ministrów z dnia 30. XII. r. 1918 poz. 86 d. p. p. p. nr. 3 (p. niżej pod 1). Wprowadza ono obowiązkowy nadzór nad wszystkiemi lasami (a więc i prywatnemi) i do wykonywania tego nadzoru powołuje do życia „Urzędy ochrony lasów". Postanowienie Rady Ministrów z dnia 30. XII. r. 1918 zawiera ogólne i tymczasowe przepisy.

Niektóre z nich, jak kwestja drzewa na odbudowę (art. 7), zostały wykształcone w osobne działy prawa. o czem też będziemy mówić niżej osobno.

1. Postanowienie Rady Ministrów w przedmiocie ochrony i użytkowania lasów z dn. 30 XII. r. 1918 poz. 86 d. p. p. p. nr. 3 z r. 1919.

Do czasu uchwalenia przez Sejm ustawy o prawie własności, zarządzie i ochronie lasów — zarządza się co następuje:

Art. 1. Wszystkie lasy, nie wyłączając prywatnych, przechodzą pod obowiązkowy nadzór i kontrolę wyznaczonych z ramienia Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych urzędów ochrony lasów.

Art. 2. Użytkowanie lasów może być uskutecznione na podstawie zatwierdzonych planów gospodarstwa leśnego lub po stwierdzeniu przez państwowych urzędników leśnych, że użytkowanie to nie przeczy obowiązującej ustawie o ochronie lasów.

Art. 3. Właściciele lasów prywatnych, obciążonych służebnościami włościańskiemi, mogą uskuteczniać ich wyrąb pod warunkiem, że wyrąb ten jest zgodny z obowiązującemi przepisami i nie ogranicza włościan w korzystaniu z należnych im służebności leśnych i pastwiskowych w tej ilości i rozmiarach, jakie są ściśle w tabelach likwidacyjnych określone.

Art. 4. Wywóz drzewa poza granice Państwa bez pozwolenia Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych jest bezwzględnie wzbroniony. Wewnątrz kraju drzewo może być przewożone kolejami i spławiane wodą jedynie na zasadzie świadectw przewozowych, wystawianych przez odpowiednie władze, wskazane przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu.

Rozporządzenie Ministerstwa Handlu i Przemysłu z dnia 27. III. roku 1919 (Monitor Polski nr. 74) zniosło sekwestr i ograniczenia przewozu wewnętrznego wszelkich gatunków drzewa w stanie surowym i obrobionym Obecnie obowiązuje w przedmiocie drzewa opałowego Rozporządzenie Ministerstwa Handlu i Przemysłu z dnia 29. XI. r. 1919. które opiewa:

Wobec naglącej potrzeby wypuszczenia na rynek b. poważnych ilości drzewa opałowego, oraz pokonania ogromnych trudności jego przewozu i racjonalnego podziału — postanawiamy na zasadzie art. 4 Postanowienia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1918 roku (Dziennik Praw nr. 3 r. 1919, poz. 86) co następuje:

1) Przewóz drzewa opałowego kolejami żelaznemi odbywa się wyłącznie na podstawie imiennych listów przewozowych, wydawanych odbiorcom drzewa opałowego przez Państwowy Urząd Węglowy.

2) Świadectwa przewozowe na otrzymanie wagonów pod drzewo opałowe, ważne tylko na dany miesiąc, będą wydawane na dany okres miesięczny według zgłoszeń na półtora miesiąca naprzód na podstawie planu rozdziału wagonów, dokonanego przez P. U. W. w porozumieniu z Radą Rozdzielczą Węglową i Ministerstwem Kolei Żelaznych.

U w a g a. Na okres początkowy od dnia 1. stycznia 1920 roku świadectwa przewozowe będą wydawane na podstawie prowizorycznego planu bez zachowania uprzedniego półtora miesięcznego terminu dla zgłoszeń.

3) Zapotrzebowanie wagonów dla przewozu drzewa opałowego mają być załatwiane w następującej kolejności:

a) Instytucje wojskowe i kolejowe;

b) Instytucje municypalne, szpitale, zakłady dobroczynne. szkoły i ochrony, instytucje rządowe;

c) Przemysł;

d) Instytucje prywatne i odbiorcy prywatni.

4) Odbiorcy i dostawcy drzewa opałowego, dla zapewnienia sobie prawidłowej dostawy wagonów, winni uprzednio (patrz punkt 3) złożyć P. U. W. następujące dane:

A) ze strony odbiorcy:

a) wykaz swego miesięcznego zapotrzebowania;

b) wypisy z poczynionych aktów kupna;

B) ze strony dostawców:

a) wykazy posiadanego przez się gotowego do transportu drzewa opałowego na stacjach kolejowych i w lesie;

b) swe zapotrzebowanie na wagony, ze wskazaniem adresów odbiorców, gatunków drzewa, jego ceny i stacji naładunkowych;

c) swą dzienną zdolność transportu na stację i naładunku na wagony:

5) Każdego miesiąca do dnia 5 włącznie odbiorcy drzewa opałowego winni przy żądaniu nowego przydziału (patrz punkt 2) składać do P. U. W.

a) wykazy otrzymanych w poprzednim miesiącu ilości drzewa opałowego z wyszczególnieniem nr. listów przewozowych;

b) wykazy remanentu drzewa opałowego na swych składach.

6) Niezachowanie któregokolwiek z przepisów obowiązujących odbiorcę upoważnia P. U. W. do wykluczenia go z listy odbiorców na dany miesiąc.

7) P. U. W. po zestawieniu danych otrzymanych od odbiorców i dostawców, wypracowuje miesięczny plan przewozu drzewa i rozdziału ilości wagonów, jaką przeznaczy Ministerstwo Kolei Żelaznych.

Plan ten dla uzgodnienia zaopatrzenia ludności w środki opałowe winien być przed wykonaniem przedstawionym Radzie Rozdzielczej Węgl.

Po rozważeniu planu przez Radę Rozdzielczą, w żadnym razie nie później, niż do dnia piątego każdego miesiąca, P. U. W. wydaje odbiorcom odpowiednio według planu ilości miesięcznych listy przewozowe, oraz komunikuje Ministerstwu Kolei Żelaznych plan miesięcznego przewozu i wykaz wydanych listów przewozowych nie później, jak do dnia 10 każdego miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym mają być wykonane przewozy.

8) P. U. W. przysługuje prawo wprowadzenia, po uprzedniem porozumieniu się z Ministerstwem Kolei Żelaznych, zmian w pierwotnej dyspozycji miesięcznej, jeżeli okaże się brak wagonów na jednej stacji i nadmiar ich na drugiej.

9) Imienne listy przewozowe, z odpowiedniemi na nich zaświadczeniami, z podpisem Kierownika Wydziału Drzewnego P. U. W. i pieczęcią P. U W. mają być pisane w trzech egzemplarzach. Z nich duplikat po naładowaniu wagonu otrzymuje dostawca, zaś oryginał i triplikat idą razem z wagonem; po wykupieniu transportu na stacji przeznaczenia oryginał zatrzymuje Kolej żelazna, triplikat zaś po odpowiedniem ostemplowaniu zostaje przesłany przez stację odbiorczą do P. U. W. W ten sposób zaświadczone listy przewozowe są wyłącznym i dostatecznym dokumentem dla przewozu drzewa opałowego; wszelkie obecnie stosowane stemple i podpisy innych instytucji automatycznie odpadają po wprowadzeniu w życie powyższych zarządzeń.

10) P. U. W. dla dozoru nad wykonaniem powyższych przepisów ustanawia w porozumieniu z M. K. Ż. punkty kontroli transportów drzewa opałowego.

11) Dostawcy drzewa opałowego dla umożliwienia kontroli nad prawidłowością przewozu i wykonania miesięcznego planu, winni przesyłać do P. U. W. piśmienne zawiadomienie w dzień naładowania wagonu.

12) Na pokrycie kosztów organizacji przewozu drzewa opałowego od-

biorcy winni wpłacać do kasy P. U. W. po marek 10 od wagonu przy otrzymaniu świadectwa przewozowego.

13) Powyższe przepisy nie dotyczą wewnętrznego obrotu drzewem opałowem w granicach b. zaboru pruskiego i Galicji.

14) Termin wejścia w życie niniejszego rozporządzenia wyznaczamy dni 10 po jego ogłoszeniu w „Monitorze Polskim".

Warszawa, dnia 29 listopada 1919 roku.

Zatwierdzamy:

Minister Przemysłu i Handlu: *I. Szczeniowski.* Kierownik Ministerstwa Kolei Żelaznych. *J. Eberhardt:*

Art. 5. Poddaje się obowiązkowej kontroli urzędów ochrony lasów wszelkie umowy i kontrakty, zawierane przez władze krajowe, organizacje społeczne, osoby prywatne i firmy handlowe w zakresie kupna i sprzedaży drzewa.

Art. 6. W lasach, tartakach i składnicach państwowych będzie otworzona cząstkowa sprzedaż drzewa dla zaspokojenia potrzeb miejscowej ludności.

Art. 7. W lasach państwowych otworzona zostanie na warunkach ulgowych sprzedaż drzewa budulcowego na odbudowę zrujnowanych w czasie wojny zagród i opału dla najuboższej ludności. Miejscowe państwowe urzędy leśne winny w tej sprawie porozumiewać się z radami gminnemi oraz urzędami państwowymi i samorządowemi powiatu.

Art. 8. O powołaniu urzędów ochrony lasów nastąpi niezwłocznie obwieszczenie.

Art. 9. Wszelkie wykroczenia przeciwko obowiązującym obecnie ustawom i rozporządzeniom, zarówno przez właścicieli jak i osoby trzecie dokonane, ścigane będą według całej surowości prawa.

Warszawa, dnia 30 grudnia 1918 r.

Prezydent Ministrów: *Moraczewski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *w z. Z. Chmielewski.*

B) ORGANIZACJA URZĘDÓW OCHRONY LASÓW.

Organizację ochrony lasów wprowadza dekret z dnia 16. I. r. 1919. poz. 117 d. p. p. p. nr. 8 (patrz niżej pod 2), a trzy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z daty 30 czerwca r. 1919, ogłoszone w numerze 11 Dziennika Rozporządzeń M. R. i D. P., zawierają instrukcje dla Urzędów Ochrony Lasów, dla Komisarzy i Podkomisarzy Ochrony lasów i w przedmiocie Ochrony lasów (patrz niżej pod 3, 4. 5). Wreszcie rozp. z dnia 18/4 1919 (Mon. pol. nr. 91 ustanawia w myśl dekretu z dnia 16/1 roku 1919 powołane w nim do życia urzędy ochrony lasów (patrz niżej pod 6).

2. Dekret w przedmiocie organizacji urzędów ochrony lasów z dn. 16. I. r. 1919 poz. 117 d. p. p. p. nr. 8.

Art. 1. Nadzór ogólny nad wykonywaniem przepisów o ochronie lasów należy do zakresu działania Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

W celu wykonywania ochrony lasów powołane zostają urzędy ochrony lasów pod naczelnem kierownictwem Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 2. Urzędy ochrony lasów stanowią:
główny inspektor ochrony lasów,
okręgowi inspektorowie ochrony lasów,
komisarze i podkomisarze ochrony lasów,
urzędnicy pomocniczy i gajowi.

Art. 3. Nadto w celu sprawowania czynności, poniżej w art. 8 wymienionych, wymagających kolegjalnego rozstrzygnięcia, powołane będą komisje ochrony lasów:

a) okręgowe — miastach, w których urzędują okręgowe komisje ziemskie, oraz

b) główna — przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 4. Główny inspektor kieruje działalnością inspektorów okręgowych i podwładnych im urzędników ochrony lasów i sprawuje nad nimi nadzór techniczny i służbowy. Główny inspektor ochrony lasów uczestniczy w posiedzeniach głównej komisji ochrony lasów, zarządza kancelarją i kieruje biegiem spraw tej komisji.

Art. 5. Okręgowy inspektor ochrony lasów kieruje działalnością urzędników ochrony lasów w swoim okręgu oraz sprawuje nad ich działalnością nadzór techniczny i służbowy. Okręgowy inspektor ochrony lasów prowadzi kancelarję komisji okręgowej ochrony lasów, uczestniczy w jej posiedzeniach i kieruje biegiem spraw. Do pomocy okręgowy inspektor ochrony lasów ma sobie przydaną potrzebną liczbę komisarzy, podkomisarzy i referentów. Komisarze zastępować mogą inspektora okręgowego ochrony lasów w poszczególnych czynnościach urzędowych.

Art. 6. Komisarz ochrony lasów sprawuje nadzór nad lasami w swoim obwodzie, a nadto do jego obowiązków należy:

1) prowadzenie statystyki leśnej,

2) dozór nad użytkowaniem i odnowieniem lasu.

3) badanie na gruncie spraw, dotyczących lasów ochronnych,

4) sporządzanie protokułów, stosownie do przepisów ustawy o ochronie lasów,

5) sporządzanie planów gospodarczych i kosztorysów,

6) popieranie produkcji nasion i sadzonek,

7) zachęcanie drobnych właścicieli ziemskich do zakładania szkółek leśnych,

8) udzielanie informacji i porad techniczno-leśnych.

Art. 7. Do pomocy komisarz ochrony lasów ma sobie przydaną potrzebną liczbę podkomisarzy, którzy zastępować go mogą we wszystkich czynnościach urzędowych.

Art. 8. Do zakresu działania komisji okręgowej ochrony lasów należą sprawy następujące:

1) decyzje w przedmiocie uznania lasów za ochronne lub wodo-ochronne;

2) udzielanie pozwoleń na wyrąb w razach nieodzownych konieczności na terytorjum lasu zamkniętego dla użytkowania;

3) wydawanie decyzji w sprawach zmiany użytkowania leśnego;

4) wstrzymywanie i zmienianie zarządzeń właścicieli lasów, tyczących się pustoszącego cięcia lasów;

5) wydawanie pozwoleń na pasanie bydła w młodnikach, które nie dosięgły ustanowionego wieku lub wzrostu;

6) rozpoznawanie planów gospodarstwa leśnego w lasach, obciążonych służebnościami włościańskiemi i zatwierdzanie planów gospodarstwa leśnego w lasach nieobciążonych służebnościami;

7) ustanawianie i wyznaczanie właścicielom lasów terminu doręcznego odnawiania, dokonanych wbrew ustawom wyrębów lub karczunku oraz zatwierdzanie kosztorysów upraw, nakazanych przez urzędy ochrony lasów;

8) dokonywanie podziału czynności między podwładnymi organami oraz udzielanie im pełnomocnictw wykonawczych;

9) rozpatrywanie zażaleń na czynności podległych im urzędów ochrony lasów, oraz

10) wszelkie decyzje i sprawy, jakie będą z mocy ustawy lub rozporządzenia komisjom ochrony lasów przekazane.

Art. 9. Komisję okręgową ochrony lasów stanowią:

a) prezes komisji okręgowej ziemskiej, jako przewodniczący,

b) okręgowy inspektor ochrony lasów,

c) potrzebna liczba radców, mianowanych z pośród osób, posiadających wyższe wykształcenie leśne oraz dostateczną znajomość prawa;

d) potrzebna liczba członków zaproszonych na przeciąg 3 lat przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych na przedstawienie zawodowych organizacji lub instytucji leśnych albo rolniczych, a wśród nich połowa przedstawicieli drobnej własności ziemskiej;

e) delegowany do udziału komisji prawnik z pośród stałych członków prawników miejscowej komisji ziemskiej okręgowej lub w braku tych osób z pośród sędziów miejscowego sądu okręgowego.

Art. 10. Jeżeli prezes komisji ziemskiej okręgowej nie może przybyć na posiedzenie, zastępuje go okręgowy inspektor ochrony lasów.

Radca komisji jest pomocnikiem i zastępcą inspektora ochrony lasów we wszystkich jego czynnościach urzędowych.

Art. 11. Dla prawomocności decyzji komisji niezbędną jest obecność 3 osób, a mianowicie:

1) przewodniczącego lub jego zastępcy;

2) okręgowego inspektora ochrony lasów lub radcy komisji—leśnika;

3) jednego przedstawiciela organizacji zawodowych lub instytucji leśnych.

Art. 12. Instytucje (organizacje) powołane do przedstawienia kandydatów oraz ich liczbę ustala Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych — co trzy lata.

Z pomiędzy przedstawionych kandydatów Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych zaprasza połowę na członków komisji, a pozostałych na ich zastępców.

Członkowie komisji, zaproszeni przez ministra stosownie do niniejszego artykułu, powołani będą na posiedzenia kolejno po 2 na każde posiedzenie. Członkowie komisji, wezwani na posiedzenie, winni stawić się w oznaczonym terminie lub usprawiedliwić swoją nieobecność wobec przewodniczącego komisji zawczasu, aby dać możność powołania następnego z kolei członka lub zastępcy.

Nieusprawiedliwione niestawiennictwo pociąga za sobą nałożenie przez przewodniczącego komisji kary pieniężnej do stu ma-

rek. Ponadto członek komisji, nie przybywający na posiedzenie komisji poraz trzeci, będzie wykreślony z listy członków komisji.

Art. 13. W razie niemożności przybycia na posiedzenie komisji, okręgowy inspektor ochrony lasów może delegować jednego z podwładnych sobie komisarzy ochrony lasów. Delegowany komisarz uczestniczy w posiedzeniu z prawem głosu.

Art. 14. Na posiedzenia komisji powołani będą komisarze ochrony lasów w celu dawania potrzebnych wyjaśnień i referowania spraw przez siebie prowadzonych; będą oni mieli jedynie głos doradczy.

Komisja może powołać na posiedzenie biegłych z głosem doradczym.

Art. 15. Główna komisja ochrony lasów rozstrzyga w drugiej instancji sprawy, przychodzące pod jej rozpoznawanie wskutek odwołania się stron od decyzji okręgowej komisji ochrony lasów lub w drodze art. 34 przepisów niniejszych, rozpoznaje sprawy, oddane sobie do zdecydowania lub zaopinjowania przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, oraz zatwierdza przedstawione sobie przez okręgowe komisje ochrony lasów plany gospodarcze w lasach, obciążonych służebnościami.

Art. 16. Główną komisję ochrony lasów przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych stanowią:

a) Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych, jako przewodniczący;

b) wiceprezes głównej komisji Ziemskiej, jako zastępca przewodniczącego;

c) główny inspektor ochrony lasów;

d) naczelnik wydziału ochrony lasów w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych;

e) potrzebna liczba radców, mianowanych z pośród osób, posiadających wyższe wykształcenie leśnicze i dostateczną znajomość prawa lub zamiast nich stałych członków głównej komisji ziemskiej — prawników, delegowanych do głównej komisji ochrony lasów;

f) potrzebna liczba członków, zaproszonych na przeciąg 3 lat przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych na przedstawienie organizacji lub instytucji zawodowych leśnych albo rolnych, a wśród nich połowa przedstawicieli drobnej własności ziemskiej.

Art. 17. W przedmiocie powołania do udziału w głównej komisji ochrony lasów i uczestniczenia w jej posiedzeniach przedstawicieli organizacji zawodowych ma zastosowanie art. 12 przepisów niniejszych.

Art. 18. Dla prawomocności decyzji głównej komisji ochrony lasów potrzebna jest obecność przynajmniej 5 osób w tej liczbie przewodniczącego, głównego inspektora ochrony lasów lub jego zastępcy, oraz dwóch przedstawicieli organizacji zawodowych.

W razie nieobecności przewodniczącego zastępuje go główny inspektor ochrony lasów. Głównego inspektora ochrony lasów może zastępować z upoważnienia ministra inny urzędnik ministerstwa.

W sprawach, mających znaczenie prawne, konieczna jest obecność członka komisji — prawnika.

Art. 19. Główna komisja ochrony lasów może wzywać na posiedzenia urzędników ochrony lasów oraz biegłych w celu wysłuchania ich wyjaśnień. Wezwani nie mają prawa głosu w komisji.

Art. 20. Wszystkich urzędników ochrony lasów oraz radców ochrony lasów z wyjątkiem kancelistów i służby niższej mianuje Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych; kancelistów i służbę mianują inspektorowie ochrony lasów, każdy w swoim okręgu.

Art. 21. Zakres działania urzędów ochrony lasów obejmuje sprawy, dotyczące lasów, znajdujących się w ich okręgach.

Art. 22. Podania, zażalenia i skargi składać można w urzędach ochrony lasów na piśmie lub ustnie. W razie ustnego zgłoszenia urzędnik, któremu podanie, zażalenie lub skargę zgłoszono, sporządza protokół, który podpisuje zgłaszający lub, jeśli ten jest niepiśmienny, inna osoba przy sporządzeniu protokółu obecna.

Art. 23. Urzędy ochrony lasów mogą podejmować wykonywanie wszelkich czynności techniczno-leśnych, dotyczących zarówno urządzenia jak i odnawiania i pielęgnowania lasów, za opłatą podług taksy, wydawanej przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 24. Plany gospodarstwa leśnego dla lasów ochronnych sporządzać mają państwowe urzędy leśne.

Zasady sporządzenia planu gospodarstwa leśnego wskażą specjalne instrukcje, wydane przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 25. Przy urządzaniu lasów nieuznanych za ochronne,

pociągającym za sobą koszt dla właściciela, stosowaną ma być taksa, zatwierdzona przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w razie, jeżeli plany gospodarstwa leśnego sporządzać mają technicy państwowi. Wszelkie uzupełnienia i zmiany, dotyczące instrukcji i taksy, podawane będą do ogólnej wiadomości w dzienniku urzędowym.

Art. 26. Każdy plan gospodarstwa leśnego podlega rejestracji i zatwierdzeniu okręgowej komisji ochrony lasów. Zatwierdzenie nastąpić powinno przed upływem roku, jeżeli decyzja uznania lasu za ochronny zapadła przed 1 marca i nie później jak w następnym roku — jeżeli decyzja ta zapadła po 1 marca. Plan gospodarstwa leśnego ma być przed zatwierdzeniem przedłożony właścicielowi lasu lub jego zarządzającemu, którym służy prawo odwołania się do okręgowej komisji ochrony lasów w ciągu miesiąca od daty okazania planu.

Art. 27. Do składania wniosków o uznanie lasów za ochronne są uprawnieni:

1) urzędy administracji leśnej i policji;

2) władze samorządowe na terytorjum swoich obwodów, oraz

3) każdy zagrożony szkodą.

Art. 28. Wnioski składać należy do właściwego inspektora lasów wprost lub za pośrednictwem miejscowego urzędu leśnego. Uznanie lasu za ochronny oraz decyzje, dotyczące powstrzymania lub zakazu rębów pustoszących, ma poprzedzać zbadanie przez komisarza wszystkich okoliczności sprawy na gruncie.

Art. 29. O terminie mającego się odbyć badania na gruncie właściciel lasu, a w jego nieobecności zarządzający lasem, ma być zawczasu zawiadomiony conajmniej na 7 dni.

Niestawienie się tych osób nie wstrzymuje badania.

Art. 30. Przy każdem badaniu sprawy ma być sporządzony na gruncie protokół, do którego zapisuje się wszelkie zebrane wiadomości. Odpis protokółu ma być zakomunikowany właścicielowi lasu, jego pełnomocnikowi lub zarządzającemu lasem, poczem bezzwłocznie przesłany do okręgowej komisji ochrony lasów.

Art. 31. Właściciel lasu lub zarządzający ma prawo odwołać się w ciągu miesiąca od daty sporządzenia protokółu do komisji ochrony lasów z zastrzeżeniami przeciw treści protokółu.

Art. 32. Po upływie miesięcznego terminu, wskazanego w art.

26 i 31, o ile nie zaszła potrzeba badania uzupełniającego, przewodniczący komisji ochrony lasów wyznaczy posiedzenie komisji do rozpoznania sprawy.

O terminie posiedzenia otrzyma zawiadomienie właściciel lasu. Właściciel lasu i osoby wymienione w art. 27 mają prawo brać udział w postępowaniu przed urzędami ochrony lasów osobiście lub powierzyć zastępstwo pełnomocnikom na zasadach postępowania w urzędach ziemskich. Wyjaśnienia właściciela lub jego pełnomocnika lub zarządzającego oraz innych osób uczestniczących w sprawie, dawane w toku rozprawy, mają być wciągane do protokółu posiedzenia.

Nieobecność tych osób nie wstrzymuje biegu sprawy.

Art. 33. W każdej sprawie ma zapadać decyzja, szczegółowo uzasadniona, z wyłuszczeniem wszelkich okoliczności. Decyzja ta ma być zakomunikowana właścicielowi lasu w drodze urzędowej.

Art. 34. Decyzje komisji okręgowej zapadają zwykłą większością głosów członków, obecnych na posiedzeniu. Przewodniczący głosuje ostatni i przy równym podziale głosów jego zdanie rozstrzyga.

W protokóle zamieszczane być winny oświadczenia tych członków, niezgadzających się z decyzją komisji, którzy tego zażądają.

Jeżeli decyzja zapadła wbrew głosom lub głosowi (jeżeli na posiedzeniu był tylko jeden) technika leśnego, sprawa winna być skierowana do głównej komisji ochrony lasów, która powźmie decyzję ostateczną.

Art. 35. Wszelkie decyzje w komisji ochrony lasów obowiązują właściciela od dnia następującego po dniu ogłoszenia decyzji w przepisanym trybie.

Art. 36. Osoby, biorące udział w postępowaniu, mają prawo odwołać się od decyzji komisji okręgowej do głównej komisji ochrony lasów. Zażalenia składane być mają w ciągu 3 miesięcy po ogłoszeniu decyzji za pośrednictwem właściwych komisji okręgowych, które są obowiązane w terminie dwutygodniowym, licząc od dnia otrzymania zażalenia, przesłać akta sprawy wraz z wyjaśnieniami.

Art. 37. Decyzje głównej komisji ochrony lasów są ostateczne i zaskarżeniu nie ulegają. Jeżeli Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych nie zgadza się z decyzją głównej komisji ochrony lasów,

poddać ją można pod ponowne rozpoznanie połączonych komisji głównej ochrony lasów i ziemskiej z udziałem szefa sekcji lasów w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Jeżeli komisje połączone decyzję zatwierdzą, pozostaje ona w mocy, w przeciwnym razie główna komisja ochrony lasów powezmie nową decyzję stosownie do opinji komisji połączonej.

W komisjach połączonych przewodniczy Minister Rolnicwa i Dóbr Państwowych lub jego zastępca.

Art. 38. Wykonanie decyzji komisji ochrony lasów należy do inspektora okręgowego ochrony lasów i podwładnych mu urzędów.

Art. 39. Urzędnicy ochrony lasów mają prawo, w celu wykonywania swych czynności, wstępu do lasu w każdym czasie. Właściciele lasów tudzież osoby zawiadujące lub zarządzające lasami nie mogą stawiać przeszkód urzędom ochrony lasów przy pełnieniu przez nich obowiązków służbowych, lecz obowiązani są udzielać wszelkich wiadomości i okazywać żądane współdziałanie.

PRZEPISY PRZECHODNIE.

Art. 40. Czynności nadzorcze byłych rosyjskich urzędników lasów państwowych, policji i komisarzy włościańskich w zakresie ochrony lasów przechodzą na komisarzy ochrony lasów; czynności b. komitetów ochrony lasów i gubernialnych komisji do spraw włościańskich w tymże zakresie — na komisje okręgowe ochrony lasów; czynności Rady głównozarządzającego rolnictwem i wydziału ziemskiego w zakresie ochrony lasów — na główne komisje ochrony lasów.

Art. 41. Postępowanie, rozpoczęte i niezakończone do dnia objęcia zarządu ochrony lasów przez władze państwowe polskie, będzie zakończone przez te władze polskie stosownie do przepisów niniejszych oraz ustaw i rozporządzeń, jakie będą w tym przedmiocie wydane.

Art. 42. Rozporządzenia wykonawcze oraz szczegółowe instrukcje i przepisy w przedmiocie postępowania w urzędach ochrony lasów wyda Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Dan w Warszawie, dnia 16 stycznia 1919 roku.

Naczelnik Państwa: *J. Piłsudski.* Prezydent Ministrów: *Moraczewski:* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Stolarski*

2. Instrukcja dla urzędów ochrony lasów.

I. ORGANIZACJA NADZORU.

Art. 1. Nadzór nad ochroną i użytkowaniem lasów, obciążonych służebnościami włościańskiemi, oraz lasów z używalnością swobodną, należy do kompetencji Urzędów Ochrony Lasów.

Art. 2. Organizacja Urzędów Ochrony Lasów ma na celu: 1) zabezpieczenie praw do służebności i 2) ochronę lasów od zniszczenia, do jakiego prowadzi niepomierny wyrąb i niewłaściwe wogóle użytkowanie ze strony ich właścicieli.

Atr. 3. Wszelkie czynności, należące do zakresu działania Urzędów Ochrony Lasów, sprawują na podległym ich działalności obszarze powołane w tym celu organa wykonawcze, a mianowicie: inspektorowie, komisarze, podkomisarze, oraz urzędnicy pomocniczy Ochrony Lasów, którzy powoływani być mogą z pośród funkcjonarjuszów zarządu lasów państwowych, oraz władz administracyjnych i samorządowych.

Art. 4. Podział lasów w celu ustanowienia nad niemi nadzoru i rozkładu czynności między organami wykonawczemi należy do Okręgowych Komisyj Ochrony Lasów.

Art. 5. Okręgowe Komisje Ochrony Lasów wydają tym organom wykonawczym, które uznają za odpowiednie, pełnomocnictwa sądowe do wszczynania i prowadzenia spraw, dotyczących wykroczeń przeciw przepisom o ochronie lasów, tudzież udzielają im pełnomocnictw wykonawczych do tymczasowego wstrzymywania, ograniczania, lub zakazu wszelkiego niezgodnego z prawem wyrębu i wywozu drzewa z lasów prywatnych, oraz wszelkiego innego ich użytkowania.

Art. 6. Do Okręgowych Inspektorów Ochrony Lasów należy udzielanie organom wykonawczym szczegółowych wskazówek co do włożonych na nie obowiązków służbowych i sposobu ich wykonywania, tudzież co do składania sprawozdań przez te organa. Okólniki, zawierające rzeczone wskazówki, mają być w odpisach podawane do wiadomości Głównego Inspektora Ochrony Lasów.

Art. 7. Czuwanie nad ścisłem i punktualnem wykonywaniem obowiązków służbowych przez organa wykonawcze należy do Okręgowego Inspektora Ochrony Lasów, który w razie niewłaściwego ich działania, obowiązany jest podjąć niezwłocznie środki, zmierzające do usunięcia dostrzeżonych uchybień.

II. WYKONYWANIE NADZORU.

Art. 8. Organa wykonawcze urzędów Ochrony Lasów winny mieć ciągły nadzór nad powierzonemi ich pieczy lasami.

Art. 9. Organa władz administracyjnych i samorządowych, którym został zlecony nadzór nad lasami, są obowiązane niezwłocznie zawiadamiać Komisarza Ochrony Lasów, lub urzędnika, upoważnionem do sprawowania nadzoru, o niezgodnem z prawem cięciu, lub wszelkiem innem użytkowaniu lasu, nie mają jednak prawa ani przeprowadzania jakiegokolwiek dochodzenia w celu podania sprawy do sądu, ani wstrzymywania, ograniczania, lub zakazywania wyrębu.

Art. 10. Dowiedziawszy się osobiście, lub otrzymawszy zażalenie od strony zainteresowanej, albo zawiadomienie od funkcjonarjuszów, pełniących nadzór nad lasami, o niezgodnem z prawem cięciu, lub użytkowaniu lasu, komisarz, lub jego upełnomocniony zastępca przeprowadza osobiście badanie sprawy na gruncie w obecności 3 świadków postronnych, głównie sołtysów najbliższych wiosek, i o ile jest możność, wójta gminy, oraz właściciela lasu, lub jego pełnomocnika i użytkowników, na korzyść których lasy są obciążone służebnościami, po uprzedniem zawiadomieniu obu tych stron. Niestawienie się stron nie wstrzymuje badania.

Art. 11. O wyniku przeprowadzonego na gruncie badania, dotyczącego niezgodnego z prawem cięcia, lub użytkowania lasu, sporządza się odpowiedni protokół, opatrzony na miejscu dochodzenia sprawy podpisami wszystkich obecnych przy badaniu osób.

Art. 12. Protokół badania winien zawierać następujące wiadomości:

1) czas i miejsce sporządzania protokółu: kto, kiedy i gdzie wykrył niezgodne z prawem użytkowanie lasu: imię,

nazwisko i miejsce zamieszkania osoby, nielegalnie z lasu użytkującej, tudzież biegłych i świadków;

2) kto i kiedy dokonał niezgodnego z prawem użytkowania i na czem ono polegało;

3) w razie wykrycia nielegalnego cięcia lasu bądź przerębowego, bądź zupełnego:

a) przestrzeń niezgodnego z prawem wyrębu,

b) ilość, gatunek i średnicę bezprawnie wyciętych drzew na pniu, tudzież masę przestrzenną wyrobionego drewna opałowego i chrustu; — (w tych wypadkach, gdy przestrzeń wyrębu jest tak wielka, że ścisłe przeliczenie i pomiar wszystkich pni nasuwa wielkie trudności, można oznaczyć ilość i jakość drzew, bezprawnie wyrąbanych, przy pomocy powierzchni próbnych, obranych w miejscach typowych);

4) w razie wykrycia karczunku, albo zamiany gruntu leśnego na inny rodzaj użytku, przestrzeń tych karczunków, lub gruntów leśnych, zamienionych na inny użytek, tudzież szacunek i wartość drewna, pniaków i korzeni, wyrobionych przy karczunku;

5) w razie wykrycia zabronionego pasania bydła, pobierania ściółki i innych użytków ubocznych, — ilość i rodzaj pasącego się bydła, oraz przestrzeń lasu, będącego przedmiotem niezgodnego z prawem użytkowania i szkody, przez to użytkowanie wyrządzone w drzewostanie;

6) w razie ujawnienia zupełnego braku, albo niedostatecznego naturalnego, lub ręcznego odnowienia lasu, przez plan gospodarczy przepisanego, oraz w razie niewykonania, lub niezadowalającego wykonania włożonego na właściciela przez Okręgową Komisję Ochrony Lasów obowiązku ręcznego zalesienia — przestrzeń, przeznaczoną pod zadrzewienia i stan, w jakim się znajduje;

7) a) sumę pieniężną, przypadającą do uiszczenia tytułem kary,

b) ilość, jakość i wyszczególnienie drzew, jakie należało, lub należy odebrać, oraz pniaków i korzeni i

c) wartość tych drzew, albo pniaków i korzeni;

8) w razie zasekwestrowania nieprawnie ściętego drzewa,

lub nieprawnie wykarczowanych pniaków i korzeni — zaznaczenie, komu oddano je na przechowanie. Pokwitowanie z przyjęcia na przechowanie zasekwestrowanego drzewa winno być do akt dołączone;

9) decyzję co do tymczasowego wstrzymania cięcia;

10) sprzeciwy i uwagi, poczynione przez obwinionego o nieprawne użytkowanie lasu, tudzież przez biegłych i świadków;

11) wnioski co do dalszego biegu sprawy.

Art. 13. W razie konieczności tymczasowego wstrzymania wyrębu lasu urzędnik, przeprowadzający badanie, obowiązany jest doręczyć, o ile jest to możliwe, niezwłocznie, bezpośrednio, lub przez urząd gminny, odpis protokółu właścicielowi lasu, lub jego administratorowi, dla których zarządzenie o wstrzymaniu cięcia staje się obowiązującem od czasu doręczenia odpisu protokółu.

Art. 14. W celu obliczenia kary, cenę szacunkową nieprawnie wyrąbanego drzewa, albo nieprawnie wykarczowanych pni i korzeni oznacza się podług miejscowej taksy państwowego urzędu leśnego, ustanowionej w danym powiecie dla niższej klasy drzewa; rzeczywistą zaś wartość tego drzewa oznacza się podług istniejących w danej miejscowości cen materjałów drzewnych, przyczem za podstawę szacunku mogą być przyjęte stosowane w danej miejscowości taksy najbliżej położonego lasu państwowego z dodaniem do ceny szacunkowej takiego procentu nadwyżki, jaką osiągnięto przy ostatniej sprzedaży z przetargu.

Art. 15. Nieprawnie wyrąbane drzewo, albo nieprawnie wykarczowane pniaki i korzenie podlegają sekwestrowi i mogą być pozostawiono właścicielowi lasu, lub jego administratorowi jedynie na przechowanie; gdyby zaś przyjąć go na przechowanie nie chcieli, albo jeżeli drzewo zostało już wywiezione z lasu, należy je wówczas oddać pod nadzór najbliższego urzędu gminnego stosownie do brzmienia art. 255, 562 i 624 Ustawy karnej tymczasowej. Jeżeli właściciel, albo jego administrator nie zgodzi się przyjąć drzewa zasekwestrowanego pod nadzór, a jednocześnie nie można zabezpieczyć go przy pomocy organów bezpieczeństwa publicznego, wówczas właścicielowi lasu, lub jego administratorowi, zezwala się sprzedać rzeczone drzewo pod dozorem urzędnika, upoważnionego przez Okręgową Komisję Ochrony Lasów. Uzyskane

ze sprzedaży pieniądze należy zaliczyć do depozytów Okręgowej Komisji Ochrony Lasów do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez sąd.

Art. 16. Właściciel lasu, lub jego pełnomocnik może uzyskać zniesienie sekwestru na drzewo przez wpłacenie do miejscowej Kasy państwowej na rachunek depozytu Okręgowej Komisji Ochrony Lasów wartości drzewa podług szacunku, wykazanego w protokóle na podstawie miejscowych cen. Kwit Kasy Państwowej należy przedłożyć temu urzędnikowi, który zarządził sekwestr.

Art. 17. W razie jeżeli nieprawnie wyrąbane drzewo, albo wykarczowane pniaki i korzenie zostały z lasu wywiezione i odszukać ich nie można, oraz w razie zniesienia sekwestru (stosownie do art. 16), zamiast odbierania właścicielowi materjałów drzewnych, pobiera się odeń rzeczywistą ich wartość (art. 14).

Art. 18. Niezależnie od odebrania zasekwestrowanych materjałów drzewnych, albo opłacenia ich wartości, winni wycięcia lasu z pogwałceniem prawa podlegają na pierwszy raz karze, równającej się cenie szacunkowej nieprawnie wyciętego drzewa, a za drugim razem i następnie — podwójnej cenie szacunkowej.

Art. 19. Jeżeli w razie niezgodnego z prawem karczunku, lub zamiany gruntu leśnego na inny użytek, nie był dokonany wyrąb lub nie nosił cech zasługujących na karę według art. 255 i 258 Ust. karnej tymczasowej, pobiera się wówczas karę w zależności od wykarczowanej przestrzeni w rozmiarze, ustanowionym przez art. 255 i 258 Ust. karnej stosownie do warunków, w jakich karczunek wykonano.

Art. 20. Jeżeli w razie niezgodnego z prawem karczunku, lub zamiany gruntu leśnego na inny użytek, dokonano jednocześnie wyrębu lasu, niezgodnego z prawem i podlegającego karze, według art. 255 i 258 Ust. karnej, wówczas, niezależnie od kary za drzewo nieprawnie wyrąbane, oraz odebrania tego drzewa, lub opłacenia jego wartości, pobiera się karę w zależności od wykarczowanej przestrzeni w rozmiarze, ustanowionym przez art. 255 i 258 Tymcz. Ust. karnej stosownie do warunków, w jakich karczunku dokonano.

Art. 21. W razie konieczności dopełnienia na gruncie czynności techniczno-leśnych, nastręczających szczególne trudności, Okręgowy Inspektor Ochrony Lasów deleguje dla załatwienia spra-

wy specjalnych urzędników. W takich razach organa wykonawcze mogą składać Okręgowemu Inspektorowi Ochrony Lasów wnioski, odpowiednio uzasadnione.

Art. 22. Sprawdzanie planów gospodarczych w lasach, obciążonych służebnościami, ma być dokonywane przez Komisarza Ochrony Lasów conajmniej raz na trzy lata. Odpowiedni protokół sprawdzenia sporządza się na gruncie w obecności właściciela lasu, lub jego pełnomocnika, użytkowników służebności, oraz conajmniej trzech świadków postronnych, przyczem obecni winni podpisać protokół na miejscu jego sporządzania.

Art. 23. Niestawienie się właściciela, lub jego pełnomocnika, albo użytkowników, na których korzyść lasy obciążone są służebnościami, nie wstrzymuje czynności sprawdzenia.

III. POSTĘPOWANIE PRZY ROZSTRZYGANIU SPRAW, DOTYCZĄCYCH NIEPRAWNEGO UŻYTKOWANIA LASÓW.

Art. 24. Nieprawny wyrąb i nieprawne użytkowanie lasów stanowią;

a) w lasach, urządzonych podług przepisów o ochronie lasów, każdy wyrąb lasu, niezgodny z zatwierdzonym planem gospodarczym, to jest dokonywany w miejscach, ilości i terminie, nie oznaczonych w rzeczonym planie; nie przepisane przez zatwierdzony plan karczunki, albo zamiana gruntów leśnych na użytek innego rodzaju; niedozwolone podług planu zbieranie ściółki leśnej, pasanie bydła i inne użytkowanie uboczne:

b) w lasach, zawierających więcej nad 90 morgów obszaru i podług przepisów o ochronie lasów nieurządzonych, wyrąb na sprzedaż, albo na cele przemysłowe, wyrąb zupełny, karczunek i zamiana gruntów leśnych na użytek innego rodzaju i każdy wogóle wyrąb, lub użytkowanie lasu, które pociąga za sobą ograniczenie praw do służebności, albo wyniszczenie zapasu drzewnego i zmniejszenie jego przestrzeni, lub też, które pociąga za sobą ograniczenie praw do służebności, albo wyniszczenie zapasu drzewnego i zmniejszenie jego przestrzeni, lub też, które uniemożliwia odnowienie naturalne, tudzież wyrąb lasu, wykonany po zabronieniu, lub po tymczasowem

wstrzymaniu go przez właściwe władze. W lasach, uznanych za ochronne, wszelki wyrąb rosnącego drzewostanu, z wyjątkiem wyrębu drzew, podlegających wydaniu na zaspokojenie służebności:

c) w lasach, nieurządzonych podług przepisów o ochronie lasów i zawierających mniej, niż 90 morgów obszaru, lub w takich, których przestrzeń w ogólnej sumie przewyższa 90 morgów, lecz składa się z części, z których mają być urządzone oddzielne jednostki gospodarcze, — karczowanie i zamiana gruntów leśnych na użytek innego rodzaju, wszelki wogóle wyrąb, lub użytkowanie lasu, które pociąga za sobą ograniczenie praw do służebności, albo wyczerpanie zapasu drzewnego, lub które utrudnia naturalne odnowienie wyrąbanej przestrzeni, oraz wszelki wyrąb lasu, wykonany po zabronieniu, lub po tymczasowem wstrzymaniu go przez właściwe władze, tudzież pasanie bydła na wyrąbanych obszarach przed osiągnięciem przez młodniki 15 lat wieku, jeżeli przed tym terminem drzewa, mające utworzyć główną składową część drzewostanu, nie osiągną 10 stóp wysokości. W lasach, uznanych za ochronne, — wszelki wyrąb rosnącego drzewa, z wyjątkiem wyrębu drzew, podlegających wydaniu na zaspokojenie służebności.

Art. 25. Po wykryciu wyrębu lasu, niezgodnego z zatwierdzonym planem gospodarczym, Komisarz Ochrony Lasów, sporządzając odpowiedni protokół, wydaje jednocześnie decyzję, zakazującą dalszego wyrębu, organa zaś nadzorczo-pomocnicze, jednocześnie ze sporządzeniem protokółu, zawiadamiają o niezgodnym z planem wyrębie właściwego Komisarza w celu wydania przez niego rzeczonej decyzji.

Art. 26. Wydana przez Komisarza Ochrony Lasów decyzja podlega niezwłocznemu wykonaniu; prawo składania zażaleń i odwołanie się do Okręgowej Komisji Ochrony Lasów przysługuje w ciągu jednego miesiąca po ogłoszeniu decyzji.

Art. 27. W razie ujawnienia wyrębu, niezgodnego z prawem w lesie nieurządzonym, organa wykonawcze, posiadające właściwe pełnomocnictwa, zarządzają tymczasowe wstrzymanie rzeczonego wyrębu, tudzież wszelkiego wyrębu pustoszącego. Zarządzenia te podają do wiadomości i opinji Okręgowej Komisji Ochrony Lasów.

Art. 28. Następujące wykroczenia niezwłocznie po ich ujawnieniu pociągają za sobą odpowiedzialność sądową według art. 255, 256, 257 Tymcz. Ust. karn.: 1) wszelki wyrąb, wykonywany wbrew zakazowi Urzędów Ochrony Lasów w lasach ochronnych, lub urządzonych podług przepisów o ochronie lasów; 2) wszelki niezgodny z prawem wyrąb i niedozwolone użytkowanie w lasach nieurządzonych o obszarze większym nad 90 morgów; 3) wyrąb na sprzedaż, albo na cele przemysłowe, wyrąb zupełny, oraz karczunek i zamiana gruntów leśnych na użytek innego rodzaju w lasach nieurządzonych o obszarze poniżej 90 morgów; 4) karczunek i zamiana gruntów leśnych na użytek innego rodzaju, oraz pasanie bydła na wyrąbanych powierzchniach przed osiągnięciem przez młodniki 15 lat wieku, jeżeli przed tym terminem drzewa, mające utworzyć główną składową część drzewostanu, nie osiągną 10 stóp wysokości.

Art. 29. W wypadkach, przewidzianych w poprzednim artykule, organa wykonawcze Urzędów Ochrony Lasów niezwłocznie po sporządzaniu odpowiedniego protokółu pociągają winnych do ustanowionej przez prawo odpowiedzialności karnej.

Odwołanie się do Okręgowej Komisji Ochrony Lasów, wraz ze złożeniem zażalenia na wdrożenie postępowania sądowego, nie wstrzymuje pociągania winnych do odpowiedzialności sądowej.

Art. 30. Jeżeli niezgodny z prawem wyrąb, lub użytkowanie lasu ujawnił organ nadzorczy, nie posiadający pełnomocnictwa do wdrożenia postępowania sądowego, to sporządzony protokół składa się z Okręgowej Komisji Ochrony Lasów, która po rozpoznaniu sprawy na pierwszem posiedzeniu, wydaje decyzję o pociągnięciu winnych do odpowiedzialności sądowej i jednocześnie poleca wyznaczonemu przez siebie urzędnikowi prowadzenie sprawy w instytucjach sądowych.

Art. 31. Decyzje Komisji o wdrożenie przeciwko winnym postępowania sądowego, nie podlegają zaskarżeniu.

Art. 32. Rozpoczynając powództwo sądowe przeciwko obwinionym o pogwałcenie przepisów, tyczących się użytkowania lasów, organa wykonawcze Urzędów Ochrony Lasów przesyłają do Sądu Pokoju, albo do Sędziego Śledczego, według kompetencji, sporządzony protokół, dokładnie określając wysokość przypadającej do odzyskania kary, a także, jeżeli ścięte nieprawnie drzewo

należy odebrać — ilość, gatunek i wartość zasekwestrowanych materjałów, albo przypadającą do zapłacenia sumę, równającą się wartości tych materjałów.

Art. 33. Sprawy tego rodzaju oddaje się do Sądu Pokoju, jeżeli ogólna suma przypadającej kary i wartości drzewa nieprawnie ściętego nie przewyższa 1000 mk., w przeciwnym zaś razie, jeżeli przewyższa 1000 mk. sprawę, jako podległą ogólnym instytucjom sądowym, kieruje się do sędziego śledczego, o czem jednocześnie z przesłaniem sprawy do sędziego śledczego osoba, która wszczęła postępowanie sądowe, komunikuje Prokuratorowi właściwego Sądu Okręgowego.

Termin do rozpoczęcia postępowania sądowego za niedozwolone przez prawo wyręby i karczowanie przestrzeni leśnych wyznacza się roczny, a za niedozwolone w lasach użytkowanie uboczne 6 miesięcy od dnia spełnienia tych wykroczeń.

Art. 34. Organa wykonawcze, upoważnione przez Okręgową Komisję Ochrony Lasów do wdrożenia i prowadzenia spraw sądowych o nieprawne użytkowanie lasów, obowiązane są osobiście prowadzić w Sądach sprawy o pociągnięcie do odpowiedzialności karnej winnych nieprawnego wyrębu, lub nieprawnego użytkowania lasów, tudzież składać zażalenia i kasacje w ustanowionych przez prawo terminach i czuwać nad wykonaniem wyroków po ich uprawomocnieniu.

Art. 35. Okręgowy Inspektor Ochrony Lasów winien informować się co do stanu i biegu spraw, rozpatrywanych w ogólnych instytucjach sądowych, a w razie nadania im niewłaściwego kierunku, lub nieodpowiedniego ich wyniku, porozumiewać się co do tych spraw z Urzędem Prokuratorskim.

Art. 36. Po ostatecznem osądzeniu sprawy, dotyczącej nieprawnego wyrębu, lub nieprawnego użytkowania lasów, nałożone na właścicieli lasów kary, zasądzona do osiągnięcia wartość nieprawnie ściętego drzewa, pieniądze, otrzymane ze sprzedaży drzewa skonfiskowanego, oraz pieniądze, złożone przez właściciela lasu za zniesienie sekwestru, mają być wpłacane do Kasy Państwowej i zapisane na właściwe konto.

Art. 37. Sporządzone przez organa wykonawcze protokóły badania, dotyczącego niezgodnego z prawem użytkowania lasów, lub sprawdzenia stanu gospodarstwa leśnego w lasach urządzo-

nych według przepisów o ochronie lasów, niezależnie od wdrożenia w odpowiednich wypadkach postępowania sądowego, mają być w ciągu 7 dni od daty ich sporządzenia złożone Okręgowemu Inspektorowi Ochrony Lasów, który winien przedstawić je do rozpatrzenia na najbliższem posiedzeniu Komisji. Decyzje, powzięte przez Okręgową Komisję na zasadzie rzeczonych protokółów, mają być przesłane Głównemu Inspektorowi Ochrony Lasów w odpisie po upływie terminu, wyznaczonego na złożenie zażalenia.

Art. 38. Przy rozpatrywaniu protokółów, dotyczących naruszenia, lub nieprzestrzegania porządku użytkowania, przepisanego przez zatwierdzony plan gospodarczy, Okręgowa Komisja Ochrony Lasów winna rozważyć sprawę, czy wobec stwierdzonych uchybień, dalsze prowadzenie gospodarstwa w granicach zatwierdzonego planu jest możliwe i w razie powzięcia w tej mierze decyzji przeczącej, stanowi o uznaniu planu za nieważny.

Art. 39. Jeżeli wykroczenia przeciw wskazanemu przez plan podrządkowi użytkowania były tak duże, że doprowadziły do ograniczenia praw włościan pod względem użytkowania ze służebności, lub do wyniszczenia zapasu drzewnego, wówczas Okręgowa Komisja Ochrony Lasów wydaje decyzję, zabraniającą wszelkiego wogóle wyrębu lasu.

Art. 40. Do kompetencji Okręgowej Komisji Ochrony Lasów należy również unieważnienie planów gospodarczych leśnych wskutek wydzielenia z urządzonego lasu odpowiednich obszarów włościanom przy zawieraniu dobrowolnych umów o zniesienie służebności, przyczym Okręgowa Komisja sporządza jednocześnie projekty nadpisów uzupełniających do tabel likwidacyjnych i do właściwych akt.

Art. 41. Uznanie przez Okręgową Komisję Ochrony Lasów zatwierdzonych planów gospodarstwa leśnego za nieważne, oraz zabronienie wszelkiego wogóle wyrębu drzewa, nie zwalnia właścicieli tych lasów od obowiązku wykonania ręcznego odnowienia wyrąbanych przestrzeni, jakie miały być przed unieważnieniem planu, lub przed wydaniem zakazu wyrębu zalesione, bez względu na to, czy podlegające zalesieniu przestrzenie były wyrąbane przed, czy po zatwierdzeniu planu gospodarstwa leśnego.

Art. 42. Przy rozpatrywaniu protokułów, sporządzonych przez organa wykonawcze w sprawach niezgodnego z prawem wyrębu

w lasach nieurządzonych, stosownie do art. 23 i 24 przepisów o Ochronie Lasów (tekst wydania r. b.) Okręgowa Komisja wydaje decyzję, zabraniającą wszelkiego wogóle wyrębu lasu, jeżeli dokonywane wyręby prowadzą do ograniczenia włościan w użytkowaniu ze służebności, albo pociągają za sobą zmniejszenie przestrzeni leśnej, albo wyczerpują zapas drzewny, oraz szkodzą naturalnemu odnowieniu lasu.

Art. 43. W zależności od zmienionych warunków, naprzykład, poprawy stanu i zamożności lasu, Okręgowa Komisja Ochrony Lasów może na zasadzie powziętej decyzji zmieniać i cofać wydane uprzednio zakazy, dotyczące wyrębu lasów.

Art. 44. Niezależnie od zabronienia wszelkiego wyrębu Okręgowa Komisja Ochrony Lasów wydaje decyzję, obowiązującą właścicieli do ręcznego odnowienia lasu w przepisanym przez nią terminie w razie:

1) zupełnego wyrębu drzewostanu: a) w miejscach, nieprzewidzianych w planie urządzenia, b) w lasach nieurządzonych i podpadających pod art. 23 przepisów o Ochronie Lasów i c) po wydaniu decyzji o zupełnem, lub tymczasowem wstrzymaniu wyrębu;

2) wykonania jakiegokolwiek cięcia przerębowego, jeżeli wskutek tego nastąpić może niemożliwość naturalnego odnowienia powstałych stąd luk i halizn,

3) niedopełnienia przez właściciela warunków odnowienia lasu, przepisanego planem, tudzież niezadawalającego stanu wykonanych upraw, lub chybienia przewidywanego odnowienia naturalnego,

4) niewypełnienia, lub niezadawalającego wypełnienia tych upraw, jakie właściciel obowiązany był wykonać przed unieważnieniem planu, lub przed zabronieniem mu wszelkiego wyrębu,

5) niezadawalającego, lub nieudanego zalesienia wyrębów w lasach nieurządzonych i podpadających pod art. 24 przepisów o Ochronie Lasów

6) niedozwolonego karczunku, lub zamiany gruntu leśnego na inny rodzaj użytku.

Art. 45. W wypadkach, gdy o niedozwolony karczunek wszczęta będzie sprawa sądowa, ustanowienie terminu zalesienia

nastąpić może dopiero po wyroku sądowym. Jeżeli Sąd uzna, że wykarczowana przestrzeń nie należała do gruntów leśnych, właściciel nie może być zobowiązany do wykonania zadrzewienia.

Art. 46. W razie niezastosowania się właściciela do decyzji Okręgowej Komisji Ochrony Lasów co do wykonania w oznaczonym terminie ręcznego odnowienia, lub w razie niezadawalniającego wykonania nakazanego ręcznego odnowienia, ma być ono dopełnione na koszt właściciela.

Kosztorys tych robót sporządzają organa państwowych urzędów leśnych z polecenia Urzędów Ochrony Lasów i po zatwierdzeniu ich polecają one tym organom wykonanie robót. Fundusze na tego rodzaju zalesienie asygnowane będą przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych do czasu uzyskania od właściciela należności, podlegającej odzyskaniu w sposób przez prawo ustanowiony.

Art. 47. Okręgowa Komisja Ochrony Lasów, wydaje decyzję o wstrzymaniu wyrębu w lasach, lub też zobowiązując właściciela do ręcznego odnowienia, nie wnika w następstwa, jakie powstaną stąd dla użytkowania ze służebności.

Art. 48. Decyzje, powzięte przez Komisję Ochrony Lasów w wypadkach przewidzianych art. 45, 46 i 47, po ich uprawomocnieniu się. Okręgowy Inspektor Ochrony Lasów komunikuje właściwym urzędom administracyjnym i sądowym w celu wpisania do księgi hipotecznej wszelkich ograniczeń i zobowiązań, z tych decyzji wynikających.

Art. 49. Jeżeli majątek nie posiada księgi hipotecznej, rzeczone decyzje komunikuje się tym instytucjom sądowym, w których obrębie położone są lasy właściciela.

Art. 50. Po cofnięciu zakazu rąbania lasu i po zadośćuczynieniu ze strony właściciela wszystkim wymaganiom Okręgowej Komisji Ochrony Lasów co do skutecznego wykonania zalesienia, Okręgowy Inspektor Ochrony Lasów zawiadamia o tem właściwe władze administracyjne, lub sądowe w celu cofnięcia poczynionych zastrzeżeń.

IV. UDZIELANIE POZWOLEŃ NA KARCZUNEK I ZAMIANĘ GRUNTÓW LEŚNYCH NA INNEGO RODZAJU UŻYTKI.

Art. 51. Na wyrąb lasu, lub zamianę gruntów leśnych na innego radzaju użytki w razie przejścia ziemi z pod lasu na własność użytkowników serwitutów, wskutek zawarcia dobrowolnej umowy z właścicielem przy układzie służebności, lub w celu zniesienia szachownicy, potrzebne jest w każdym poszczególnym wypadku pozwolenie Okręgowej Komisji Ochrony Lasów.

Art. 52. Karczunek lasu i zamiana gruntu leśnego na innego rodzaju użytki w lasach, uznanych za ochronne, są niedopuszczalne.

Art. 53. Wydawane pozwolenia na karczunek i zamianę gruntów leśnych na innego rodzaju użytki w lasach, obciążonych służebnościami, uzyskują moc prawną po ostatecznem ukończeniu spraw, dotyczących zatwierdzenia dobrowolnych umów o zniesienie, lub zamianę służebności, o czem należy wyraźnie nadmieniać w każdem pozwoleniu na wyrąb, lub zmianę użytkowania.

Wskutek tego wyrąb, lub karczunek można rozpocząć dopiero po uzupełnieniu tabel likwidacyjnych dodatkowemi wpisami stosownie do brzmienia zawartych umów.

Art. 54. Karczunek i zamiana gruntów leśnych na innego rodzaju użytki w lasach, obciążonych służebnościami, są dopuszczalne wyłącznie w wypakach, przewidzianych art. 51 niniejszej instrukcji.

Warszawa, dnia 30 czerwca 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.* Szef Sekcji: *J. Miklaszewski.*

4. Instrukcja dla Komisarzy i Podkomisarzy Ochrony Lasów.

Art. 1. Zgodnie z art. 5 Dekretu w przedmiocie organizacji Urzędów Ochrony Lasów, ma Okręgowy Inspektor Ochrony Lasów sobie przydaną do pomocy potrzebną liczbę Komisarzy, którzy działają pod bezpośredniem jego kierownictwem, przyczem mogą zastępować Inspektora w poszczególnych jego czynnościach urzędowych.

Art. 2. Komisarze Ochrony Lasów pełnią swe obowiązki na

wyznaczonym im obszarze stosownie do przepisów ustaw, rozporządzeń wykonawczych i szczegółowych instrukcij, oraz wskazówek i zleceń Okręgowego Inspektora Ochrony Lasów, lub na podstawie zgłoszeń, zażaleń i doniesień innych urzędów państwowych, gmin, lub osób prywatnych, zainteresowanych w zachowaniu lasów.

Art. 3. Zgłoszenia, zażalenia i doniesienia w sprawach, dotyczących Ochrony Lasów, obowiązani są Komisarze przyjmować w każdej formie, a więc piśmienne i ustne.

W ostatnim wypadku ujmują sami ustne doniesienie w formę protokółu z podpisem czyniącego doniesienie i swoim własnym.

Art. 4. We wszystkich swych czynnościach urzędowych działają Komisarze w imieniu Urzędów Ochrony Lasów, stawiając dla nich swe wnioski. W wypadku jednak spraw o pustoszące wyręby jest działalność Komisarzy instancyjną, zgodnie bowiem z art. 57 Instrukcji w przedmiocie Ochrony Lasów, w razie stwierdzenia w lesie wyrębu niezgodnego z zatwierdzonym planem gospodarstwa leśnego, obowiązany jest Komisarz niezwłocznie wydać decyzję co do zaprzestania wyrębu.

Art. 5. Wszelkie czynności pełnią Komisarze Ochrony Lasów z tytułu urzędu bez szczególnych na to pełnomocnictw.

Jedynie do wszczynania i prowadzenia spraw, dotyczących wykroczeń przeciwko ustawie o Ochronie Lasów, otrzymują od Okręgowych Komisji odpowiednie pełnomocnictwa.

Art. 6. Podkomisarze Ochrony Lasów działają pod bezpośrednim kierownictwem Komisarza Ochrony Lasów, którego zastępować mogą we wszystkich jego czynnościach urzędowych.

Art. 7. Czynności i obowiązki Komisarzy Ochrony Lasów i Podkomisarzy wymienione są w art. 6 Dekretu w przedmiocie organizacji Urzędów Ochrony Lasów i dzielą się na:

A) Obowiązki natury praktycznej.

a) przeprowadzanie badań na gruncie w celu przekonania się o konieczności uznania lasów za ochronne i wodoochronne

b) sprawdzanie projektów gospodarstwa w lasach obciążonych służebnościami i wolnych od służebności;

c) sprawdzanie i badanie projektów o zamianie przestrzeni leśnych na inny rodzaj użytkowania;

d) wprowadzenie w wykonywanie planów gospodarczych w lasach, obciążonych służebnościami;

e) sprawdzanie wykonywania planów gospodarczych w lasach, obciążonych służebnościami i wolnych od służebności;

f) przeprowadzanie dochodzeń w sprawach, dotyczących konieczności czasowego odstąpienia od planu gospodarczego w lasach, obciążonych służebnościami i wolnych od służebności;

g) dochodzenia w sprawach o niezgodne z prawem użytkowanie w lasach, obciążonych służebnościami i wolnych od służebności;

h) przeprowadzanie dochodzenia w sprawach o cofnięcie zakazu użytkowania w lasach, obciążonych służebnościami i wolnych od służebności;

i) stwierdzanie grabieży w lasach, dokonywanych przez osoby postronne i opinjowanie o wysokości i wartości szkód;

j) opinjowanie na użytek Urzędów Ziemskich we wszelkich sprawach, dotyczących podziału gruntów wspólnych, układu służebności, zcalania gruntów i uregulowania obrotu ziemią, gdy przedmiotem tych operacyj agrarnych są przestrzenie leśne;

k) kontrola umów i kontraktów, zawieranych przez władze krajowe, organizacje społeczne, osoby prywatne i firmy handlowe w zakresie kupna i sprzedaży drzewa (art. 5 Post. Rady Ministrów z dn. 30 grudnia 1918 r. Dz. Pr. nr. 3);

l) zakładanie i prowadzenie szkółek leśnych i wyłuszczarni nasion leśnych;

m) wszczynanie na mocy upoważnień Okręgowych Komisji Ochrony Lasów dochodzenia przeciwko winnym pogwałcenia przepisów o ochronie lasów i pociąganie ich do ustanowionej przez prawo odpowiedzialności karnej;

n) nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustaw i rozporządzeń w przedmiocie ochrony lasów i czuwania nad wykonywaniem decyzyj Okręgowych Komisyj Ochrony Lasów.

B) Obowiązki natury teoretycznej.

a) zbieranie dat statystycznych co do obszaru lasów z wykazaniem stosunków własności, stanu lasów i gospodarstwa leśnego na wyznaczonym im obszarze;

b) popieranie prywatnej produkcji nasion i sadzonek leśnych, zachęcanie drobnych właścicieli ziemskich do zakładania szkółek i udzielanie w tym kierunku porad i informacji technicznych;

c) udzielanie informacji i porad we wszelkich sprawach, dotyczących prawidłowego gospodarstwa w lasach, w szczególności co do odnowienia, pielęgnowania ochrony i użytkowania drzewostanów;

d) krzewienie między ludnością miejscową zamiłowania do zachowania i hodowli lasów, prawidłowego gospodarstwa leśnego i rozpowszechniania wśród niej zdrowych pojęć o lesie i jego ważnem znaczeniu ekonomicznem dla bytu narodowego.

e) sporządzanie projektów całości gospodarstwa w lasach prywatnych, szczególnie drobnej własności, sporządzanie projektów zalesienia wykonanych zrębów, halizn i nieużytków, sporządzanie projektów czyszczeń i trzebieży;

f) prowadzenie dla Urzędów Ochrony Lasów kroniki spostrzeżeń dla ułatwienia bieżących zadań ochrony lasów w powierzonym Komisarzom obszarze.

Art. 8. Czynności, wymienione w art. 7 pod A) a—h winny być zawsze przez Komisarzy stwierdzane protokółami, jakie na miejscu w obecności zainteresowanych stron i świadków należy spisywać w tylu egzemplarzach, aby oryginał przesłany być mógł odnośnej Komisji Ochrony Lasów, jeden egzemplarz pozostał w aktach Komisarza, inne zaś wręczone stronom na ich żądanie.

Art. 9. Czynności te poprzedzone być winne powiadomieniem stron o ich terminie na 7 dni naprzód za pośrednictwem odnośnego Urzędu Gminnego. Przytem każdy protokół winien być, po możliwie szczegółowym opisie wyników badania, zakończony jasnym i stanowczym wnioskiem, który posłużyć ma odnośnej Komisji do odpowiedniej decyzji.

Art. 10. Tylko czynności w sprawach o niezgodne z prawem użytkowanie w lasach mogą się kończyć nietylko wnioskiem w protokóle; stan sprawy może tu wskazać konieczność natychmiastowej decyzji, którą też Komisarz po szczegółowem umotywowaniu mocen i winien jest wydać i ogłosić, naturalnie z zastrzeżeniem, iż od tej jego decyzji niezadowolonej stronie przysługuje prawo

odwołania się we wskazanym w ustawie terminie do wyższej Instancji, mianowicie do Okręgowej Komisji Ochrony Lasów.

Art. 11. Z przebiegu i wyniku czynności, wymienionych w art. 7 pod A) i—n i B) a—e, Komisarze składają Okręgowym Komisjom Ochrony Lasów sprawozdania w określonych poniżej terminach.

Art. 12. O czynnościach swych i pomocniczych im urzędników Komisarze Ochrony Lasów składają każdomiesięczne sprawozdania Okręgowemu Inspektorowi Ochrony Lasów, przesyłając jednocześnie odpisy wszelkich protokółów, spisanych w okresie sprawozdawczym na gruncie. W sprawach o pustoszące wyręby w lasach protokóły wysyłane być winny temuż Okręgowemu Inspektorowi w ciągu 3 dni po ich spisaniu.

Art. 13. Postępowanie w poszczególnych wypadkach przy czynnościach w sprawie Ochrony Lasów określone zostało w ogólnej Instrukcji dla Urzędów Ochrony Lasów; do niej więc zawsze stosować się będą także Komisarze i Podkomisarze Ochrony Lasów.

Warszawa, dnia 30 czerwca 1919 roku.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki*. Szef Sekcji: *J. Miklaszewski*.

5. Instrukcja Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie ochrony lasów.

Urzędy Ochrony Lasów stosować winny następujące przepisy w przedmiocie ochrony lasów:

I. OCHRONA I UŻYTKOWANIE LASÓW, WOLNYCH OD SŁUŻEBNOŚCI WŁOŚCIAŃSKICH.

Art. 1. Przepisy niniejsze mają zastosowanie do wszystkich lasów na terytorjum dawnego Królestwa Kongresowego.

Wyjątek stanowią przestrzenie leśne, nadane włościanom w celu powiększenia obszaru ich użytków rolnych, tudzież parcele leśne, które przeszły na własność włościan za służebności, lub przy usuwaniu szachownicy, o ile rzeczone przestrzenie nie podlegają przepisom o lasach ochronnych i wodoochronnych.

Art. 2. W celu zachowania lasów, mają być stosowane środki:

1) zabezpieczające lasy od niszczenia i pustoszenia i

2) zachęcające do prowadzenia prawidłowego gospodarstwa w lasach istniejących, oraz do zakładania nowych.

Art. 3. Lasy, których zachowanie bezwarunkowo jest niezbędne ze względu korzyści państwowej, lub publicznej, podlegają szczególnym środkom ochrony. Lasy te noszą nazwę ochronnych.

Art. 4. Za ochronne uznawane być mają lasy i zarośla:

1) wstrzymujące lotne piaski, lub przeszkadzające ich rozszerzaniu się na brzegach mórz, oraz rzek, nadających się do żeglugi i spławu, kanałów i sztucznych zbiorników wody;

2) ochraniające od zasp piaszczystych miasta, wsie, drogi żelazne, bite i pocztowe, grunta uprawne i wszelkiego rodzaju użytki, jak również i te, których wyniszczenie może sprzyjać wytwarzaniu lotnych piasków;

3) chroniące brzegi rzek spławnych, kanałów i źródeł od obrywania się, podmywania ich przez wodę i uszkodzenia przez płynącą krę;

4) rosnące na górach, urwiskach i zboczach, jeśli przy tem lasy te i zarośla wstrzymują obrywanie się ziemi i skał, lub przeszkadzają podmywaniu gruntu, powstawaniu lawin śnieżnych i rwących potoków. Za wodoochronne uznawane być mają lasy, ochraniające górny bieg i źródła rzek i ich dopływów.

II. ŚRODKI OCHRONY LASÓW OD NISZCZENIA I PUSTOSZENIA.

Art. 5. Środki ochrony ustanowione dla lasów ochronnych stosowane są nie inaczej, jak po uznaniu lasu za ochronny w trybie przepisanym. Za las ochronny może być uznany cały obręb, lub tylko jego część, jeżeli nie cały obręb odpowiada warunkom wskazanym w artykule 4 niniejszych przepisów.

Art. 6. Po uznaniu obrębu leśnego, lub jego części za las ochronny, zamiana gruntu z pod niego na inny rodzaj użytków jest wzbroniona. Na powierzchni uznanej za ochronną, nie wolno ciąć rosnącego lasu do czasu zatwierdzenia planu gospodarczego, sporządzonego stosownie do właściwych przepisów; użytkowanie jednak leżaniny i posuszu może odbywać się bez przeszkód.

Art. 7. Plany gospodarcze w lasach ochronnych, bez względu

na to, do kogo lasy te należą, mogą na całym obszarze, lub pewnej jego części wzbraniać: 1) zupełnego wyrębu rosnącego lasu, pozwalając natomiast na częściowy wyrąb drzew, pod warunkiem następnego odnowienia drzewostanu drogą naturalną; 2) karczowania pni i korzeni, jeżeli stan gruntu zagraża podmyciem, oberwaniem, lub utworzeniem się lotnych piasków, albo jeżeli pnie i korzenie są niezbędne do naturalnego odnowienia lasu, 3) pasania bydła, zbierania ściółki leśnej i wszelkiego użytkowania ubocznego, mogącego prowadzić do pustoszenia, lub niszczenia drzewostanu.

Ustanowione dla lasów ochronnych ograniczenia zakresu użytkowania przez właścicieli nie naruszają praw służebnościowych, zabezpieczonych na rzecz włościan przy ich urządzeniu ziemskiem.

Art. 8. Właściciele lasów ochronnych i wodoochronnych nie mogą być bez ich zgody obciążeni wykonywaniem jakichkolwiek czynności leśno-gospodarczych, wymagających wydatków.

Art. 9. W tych wypadkach, gdy połączone z wydatkami pieniężnemi czynności gospodarcze uznane zostaną za niezbędne dla zachowania lasów ochronnych, należących do związków komunalnych instytucyj, lub osób prywatnych, właściciele zaś takich lasów nie zgodzą się na poniesienie tych wydatków, Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych ma prawo nabywania tych lasów, na rzecz Państwa według oszacowania, dokonywanego na zasadzie przepisów o wynagrodzeniu za majątki wywłaszczane na mocy rozporządzenia rządu. Właściciele rzeczonych lasów mają prawo w ciągu lat 10 od czasu nabycia tych lasów na rzecz skarbu odkupić je z powrotem za uiszczeniem tej sumy, za jaką były one nabyte przez Skarb Państwa, z dodaniem kosztów robót w lesie wykonanych i narosłych procentów po 6 od 100 od obu sum.

Art. 10. Wszelkie wydatki, dotyczące sporządzenia planów gospodarczych dla lasów ochronnych i wodoochronnych, ponosi Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 11. W lasach nieuznanych za ochronne, zamiana gruntów z pod lasów na inny rodzaj użytków, dozwolona być może w następujących wypadkach: 1) jeżeli w celu podniesienia kultury majątku przez meljoracje zachodzi udowodniona i nieunikniona konieczność zwiększenia innych użytków gospodarczych kosztem

leśnych, 2) jeśli grunt z pod lasu ma być użyty na winnice, lub ogrody owocowe, tudzież dla czasowego użytkowania rolnego, niezbędnego dla naturalnego odnowienia lasu, lub pod warunkiem ręcznego odnowienia lasów na przestrzeniach wyciętych, 3) dla zaokrąglenia granic obrębów leśnych, przeprowadzania dróg i wzniesienia w lasach budowli, 4) przy rozgraniczeniach pomiarowych, 5) przy podziale majątku, o ile trudności podziału nie dałyby się usunąć bez zmniejszenia obszaru leśnego, 6) przy usunięciu szachownicy, 7) przy przedwstępnem zalesieniu innych użytków na takiej przestrzeni, jaka przeznaczona jest do karczunku i gdy drzewostany na powierzchniach nowozalesionych doszły wieku lat trzech i przedstawiają zupełną pewność dalszego wzrostu, 8) w częściach lasów, zasadzonych, lub zasianych przed dojściem do wieku lat 20, o ile zamiast nich nie był wykarczowany grunt leśny, 9) jeżeli przestrzeń lasu jest niewielka i ze względu na własności gleby i gatunków, składających drzewostan, jest bez znaczenia dla celów ochrony lasów, 10) przy urządzaniu na gruntach leśnych oddzielnych zagród, lub włościańskich zaścianków.

Przy udzielaniu pozwoleń na zmianę użytkowania leśnego należy przestrzegać, mając na względzie lesistość okolicy, aby karczunek nie prowadził do szkodliwego zmniejszenia przestrzeni lasów.

Art. 12. Właściciel lasu, chcąc w wypadkach, przewidzianych w art. 11, zamienić grunt leśny na inny rodzaj użytków, jeżeli wykonanie takiej zamiany nie było przewidziane w zatwierdzonym planie gospodarczym, obowiązany jest zawiadomić o tem właściwą Komisję Ochrony Lasów z wyłuszczeniem powodów, które go do tego skłaniają.

Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dnia wysłania zawiadomienia nie otrzyma od Komisji decyzji, zabraniającej karczunku, karczunek ten uważać należy za dozwolony i właściciel ma prawo przystąpić do jego wykonania.

Art. 13. W lasach nieuznanych za ochronne wzbronione są: 1) takie cięcia pustoszące rosnącego lasu, wskutek których zapas drzewny wyczerpuje się, odnowienie naturalne staje się niemożliwem i wyrąbana przestrzeń zamienia się w pustkowie, 2) pasanie bydła na przestrzeniach wyciętych i w młodnikach poniżej 15 lat wieku, o ile drzewa, stanowiące główną składową część drzewostanu, do tego czasu nie osiągną 10 stóp wysokości.

Art. 14. Za cięcie pustoszące nie może być uważany w żadnym razie taki wyrąb lasu w obrębie nieuznanym za ochronny, który nie narusza planu gospodarczego, zatwierdzonego w trybie przepisanym. Właścicielom lasów, nieuznanych za ochronne, zezwala się sporządzać plany gospodarstwa dla swoich lasów z zachowaniem przepisów, jakie wydawane będą w tej mierze przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, oraz przedstawiać rzeczone plany Komisjom Ochrony Lasów do zatwierdzenia. Po zatwierdzeniu planu właściciel lasu nie podlega pod względem porządku i przestrzeni użytkowania żadnym innym ograniczeniom, jak tylko tym, które wskazane są w zatwierdzonym planie. Jeżeli w ciągu roku od daty złożenia Komisji Ochrony Lasów plan gospodarczy nie zostanie ani zatwierdzony, ani odrzucony, właściciel lasu ma prawo przystąpić do wykonania zawartych w nim zamierzeń.

Art. 15. Okręgowa Komisja Ochrony Lasów jest obowiązana: 1) w razie uznania wyrębu za pustoszący natychmiast wstrzymać dalszy wyrąb lasu do czasu, którego oznaczenie zależnem będzie od stopnia zniszczenia zapasu drzewnego, jeśli do tego terminu nie będzie zatwierdzony plan gospodarstwa leśnego, lub jeśli w przeciągu roku od daty przedstawienia planu do zatwierdzenia, plan ten nie będzie przez Komisję Ochrony Lasów ani zatwierdzonym ani uchylonym, 2) zezwalać na jednorazowy wyrąb całego lasu na takich niewielkich przestrzeniach, na których wprowadzenie zrębów rocznych jest utrudnione, pod warunkiem jednak, że naturalne odnowienie lasu na wyrąbanej przestrzeni jest zapewnione, lub, że właściciel zobowiąże się wyrąbaną przestrzeń zasadzić, lub zasiać, 3) w razie konieczności otwarcia lasu dla użytkowania pastwiskowego przed właściwym terminem (art. 13), wskazać zasady, według których określony będzie sposób, termin i zakres użytkowania, wyłącznie dla osób uprawnionych z uwzględnieniem warunków odnowienia lasu. Komisje Ochrony Lasów mają prawo wydawania podwładnym sobie organom wykonawczym stałych pełnomocnictw wstrzymywania wszelkich cięć, pustoszących natychmiast po ich wykryciu.

Komisje Ochrony Lasów mogą udzielać organom wykonawczym, mającym dozór nad lasami, obciążonymi służebnościami, stałych pełnomocnictw do czasowego wstrzymania w tych lasach,

oraz w lasach nieurządzonych według niniejszych przepisów, niedozwolonych przez prawo wyrębów natychmiast po ich wykryciu.

Art. 16. Właściciele lasów w razie wykroczeń przez nich samych, lub przez osoby zarządzające, lub zawiadujące ich lasami, przeciwko przepisom art. 6, 11 i 13, lub w razie uchybień przeciwko prawnie zatwierdzonym planom gospodarczym, obowiązani są odnowić ręcznie przestrzeń lasu, nieprawidłowo wyrąbaną, lub wykarczowaną w terminie przez Komisję Ochrony Lasów wyznaczonym, o ile odnowienie naturalne tej przestrzeni uznane będzie za niemożliwe.

W razie niewykonania przez właścicieli lasów wzmiankowanego wyżej obowiązku w terminie oznaczonym, jak również przy niezadawalającym wykonaniu odnowienia ręcznego, zalesienie dokonane będzie na rachunek właściciela podług kosztorysu, zatwierdzonego przez Komisję Ochrony Lasów i przez podwładnych jej urzędników.

Art. 17. Obowiązki właścicieli lasów, nie wyłączając obowiązków odnowienia ręcznego, obciążają również osoby zawiadujące, lub zarządzające cudzemi lasami.

Art. 18. Wszystkie lasy, uznane za ochronne, uwolnione zostają od podatków gruntowych państwowych i gminnych. Z tego samego przywileju korzystają przestrzenie leśne, zajęte przez drzewostany, zaprowadzone na innych użytkach w ciągu lat 30 od czasu założenia lasu, jeżeli wzamian tych przestrzeni nie dokonano karczunku.

Lasy uwolnione na zasadzie artykułu niniejszego od podatków gruntowych państwowych i gminnych, wolne są również od podatków gruntowych, oraz opłat ziemskich:

a) na utrzymanie sądów gminnych i

b) na utrzymanie zakładów dobroczynnych, będących pod zarządem Warszawskiej Rady Miejskiej Dobroczynności Publicznej.

Art. 19. Straż leśna w lasach prywatnych za gorliwą i długoletnią służbę, jakoteż za specjalne zasługi podczas spełniania obowiązków, może otrzymywać od Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych listy pochwalne, a także nagrody pieniężne. Wnioski w sprawie tych odznaczeń i nagród czynią Komisje Ochrony Lasów.

Art. 20. Okręgowe Komisje Ochrony Lasów składają w Mi-

Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych wnioski o udzielanie nagród honorowych również zarządom lasów prywatnych, zasługującym na szczególne wyróżnienie.

III. OCHRONA I UŻYTKOWANIE LASÓW, OBCIĄŻONYCH SŁUŻEBNOŚCIAMI WŁOŚCIAŃSKIEMI.

Art. 21. Lasy, obciążone służebnościami włościańskiemi, podlegają przepisom powyższym jedynie co do uznania ich za ochronne i w wypadku stwierdzonej dewastacji. We wszystkich innych wypadkach lasy te, pod względem ich ochrony i użytkowania podlegają specjalnym przepisom artykułów następujących:

Art. 22. Właściciele lasów, obciążonych służebnościami włościańskiemi, jeżeli życzą sobie je rąbać w celu otrzymania dochodów, bądź przez sprzedaż drzewa, bądź też przez użycie go, jako materjału opałowego do fabryk, zakładów, lub w innym celu przemysłowym, mogą z lasu użytkować tylko pod warunkiem wprowadzenia prawidłowego gospodarstwa leśnego, urządzonego na zasadach, objętych przepisami niniejszemi.

Art. 23. Właściciele lasów mogą je rąbać na swoje domowe potrzeby bez prowadzenia prawidłowego gospodarstwa leśnego tylko w takich majętnościach, gdzie nie wywołuje to ze strony włościan uzasadnionych skarg na ograniczenia ich w użytkowaniu ze służebności, należnych im na mocy tabel likwidacyjnych, z tem jednak zastrzeżeniem, aby użytkowanie z lasu przez właściciela nie pociągało za sobą zmniejszenia przestrzeni leśnej i nie prowadziło do wyczerpania zapasu drzewnego.

Art. 24. Właściciele lasów, których powierzchnia nie przekracza 90 morgów, lub też takich lasów, których obszar w ogólnej sumie oddzielnych części przenosi 90 morgów, lecz składa się z części o powierzchni mniejszej, z których mają być urządzone oddzielne jednostki gospodarczo-leśne, mogą wyrąbywać częściowo te lasy, nie uzyskując zatwierdzenia planu gospodarstwa leśnego, pod tym jednak warunkiem, aby wyrąb ten nie był połączony z krzywdą dla praw włościan do służebności i nie prowadził do wyczerpania zapasu drzewnego, a również nie utrudniał odnowienia lasów na wyrąbanych przestrzeniach. Pasanie inwentarza na wyrąbanych przestrzeniach jest wzbronione aż do osiągnięcia przez młodniki 15 lat wieku i 10 stóp wysokości.

Art. 25. Właściciele lasów, obciążonych służebnościami włościańskiemi, wchodzących w skład majątków, w których znajduje się zakład przemysłowy, fabryka, lub wogóle jakiekolwiek zakłady, działające za pomocą ognia, mają przedstawić do zatwierdzenia w drodze właściwej plan gospodarstwa leśnego.

Zanim to nastąpi, Okręgowa Komisja Ochrony Lasów może na prośbę właściciela zezwolić na wyrąb lasu, potrzebnego do utrzymania w ruchu zakładów przemysłowych, zwracając przytem uwagę, aby wyrąb ten był zgodny z mającym się zatwierdzić planem gospodarczym.

Art. 26. W majątkach, w których właściciele uzyskali właściwe zaświadczenia, że dozwolony w ich lasach obciążonych służebnościami wyrąb drzewa nie ogranicza prawa włościan co do użytkowania służebności im należnych, wyrąb może być uskuteczniany nadal w dozwolonych rozmiarach.

Art. 27. Urządzanie lasów, obciążonych służebnościami, podług zatwierdzonych na mocy niniejszych przepisów planów gospodarstwa leśnego, nie pozbawia włościan, mających w tych lasach służebności, prawa do wynagrodzenia za ograniczenie ich pod względem korzystania ze służebności, wynikające z samowolnego dokonywania wyrębów, lub innych niewłaściwych działań właścicieli lasów.

Art. 28. W lasach uznanych przez Okręgową Komisję Ochrony Lasów za ochronne, wyrąb drzewa rosnącego z wyjątkiem drzewa, podlegającego wydaniu na zaspokojenie służebności, jest wzbroniony aż do zatwierdzenia planów gospodarstwa leśnego, sporządzonego według obowiązujących przepisów z dn. 31 grudnia 1875.

Art. 29. Na wniosek miejscowego Komisarza Okręgowa Komisja Ochrony Lasów wstrzymuje każdy wyrąb lasu, dokonywany wbrew niniejszym przepisom.

IV. O WARUNKACH, KTÓRE POWINNY BYĆ PRZESTRZEGANE CO DO SŁUŻEBNOŚCI WŁOŚCIAŃSKICH PRZY SPORZĄDZANIU I ZATWIERDZANIU PLANÓW GOSPODARSTWA LEŚNEGO.

Art. 30. Pod prawidłowem gospodarstwem leśnem należy rozumieć każdy przyjęty przez naukę system użytkowania lasów, mający na celu ciągłe zachowanie lasu w takim stanie, ażeby cała

jego przestrzeń przedstawiała nieprzerwany ciąg właściwych miejscowości i glebie drzewostanów, podzielonych podług wieku na następujące po sobie zręby, zgodnie z przyjętą koleją rębową i znajdujących się w najkorzystniejszym stanie co do składu i zwarcia. Wybór systemu gospodarstwa leśnego, zgodnego z celami właściciela, prawami włościan do służebności i innemi warunkami miejscowemi, pozostawia się właścicielowi, przy koniecznem zachowaniu warunków, ażeby coroczne użytkowanie z lasu było ograniczone do pewnej części jego ogólnej przestrzeni.

Art. 31. W celu sporządzenia i zatwierdzenia planu gospodarczego, ciążące na lasach służebności powinny być ściśle określone, stosownie do obowiązujących przepisów. Na żądanie właściciela lasu właściwe władze obowiązane są wydać decyzje, ściśle ustalające rozmiary służebności, ciążących na tych lasach, określając je w sposób następujący; służebności na reparacje budowli przez liczbę i wymiar drzew, mających być corocznie lub w pewnych okresach wydawanemi włościanom; służebności na reperacje ogrodzeń — przez liczbę i wymiar kołów i żerdzi, lub też przez ilość wozów chrustu, podlegającego wydaniu; służebności opału—przez coroczną liczbę wozów takiego materjału, jaki jest na ten cel wskazany przez tabelę likwidacyjną i wreszcie służebności pastwiska — przez rodzaj i liczbę głów inwentarza, który włościanie mają prawo puszczać na pastwisko do lasu, obciążonego tą służebnością.

W tych miejscowościach, w których włościanie biorą należny im opał nie parokonnemi wozami, lecz naręczami, płachtami, ręcznemi wózkami, jednokonnemi małemi wozami itp., służebność opału może być określona wszystkimi tymi sposobami pobierania go, lecz z warunkiem określenia jednocześnie ile takich naręczy, płacht, wozów ręcznych, lub wozów jednokonnych itp. mieści się w zwyczajnym włościańskim wozie parokonnym.

Art. 32. W lasach, obciążonych służebnością dostarczania drzewa na reparację zabudowań włościańskich, przy sporządzeniu planu gospodarstwa leśnego pod gospodarstwo wysokopienne, powinna być oddzieloną przynajmniej taka część lasu, której cięcia roczne będą w zupełności wystarczały na zaopatrzenie włościan w należące się im drzewo w ilości i rozmiarach, ustanowionych przez tabelę likwidacyjną.

Art. 33. W lasach, obciążonych służebnością opału, zawierającą się w prawie zbierania suszu, gałęzi, wykopywania pni, a także otrzymywania wszelkich innych materjałów zdatnych na opał, jakoteż w lasach, obciążonych służebnościami dostarczania drzewa na reparację ogrodzeń i innych tego rodzaju materjałów, właściciel może wybrać system zaprowadzonego przez niego gospodarstwa, stosownie do celów gospodarczych wysokopienny, niskopienny, połączony, lub inny pod warunkiem, ażeby system gospodarstwa przez niego wybrany nie dążył ani do zmniejszenia, ani do zwiększenia przestrzeni lasu, ani do skrępowania włościan pod względem otrzymywania przez nich należącego się im podług tabel likwidacyjnych materjału na opał, ogrodzenia, lub reperacje. Jeżeli się okaże, że służebność opału albo na reparacje ogrodzeń przyznana została w rozmiarze, przewyższającym naturalny normalny przyrost w lesie tych materjałów, które wyznaczone zostały w tabelach likwidacyjnych i włościanie w rzeczywistości nie wybierają z lasu tej największej oznaczonej w tabelach ich ilości, to okoliczność ta nie może być przeszkodą do zatwierdzenia planu gospodarstwa leśnego, byleby plan był tak sporządzony, ażeby przyrost w lesie tych wyznaczonych przez tabelę materjałów był o ile możności równomierny.

Art. 34. Przy rozpatrywaniu w Okręgowych Komisjach Ochrony Lasów planów gospodarczych dla lasów, w których w liczbie materjałów, wyznaczonych włościanom przez tabele likwidacyjne na opał, znajdują się i gałęzie, należy oznaczyć, jakich rozmiarów gałęzie, jako niezdatne na drewno opałowe, powinny być zostawione na korzyść włościan przy cięciu lasów w kolejnych porębach: podobnież powinien być ustalony termin, w ciągu którego włościanie są obowiązani uprzątnąć, o ile zechcą, pozostawione na ich korzyść gałęzie z poręb wyrąbanych, przed ich zamknięciem w celu odnowienia.

Art. 35. W lasach, obciążonych służebnościami pastwiska, system gospodarstwa powinien być tego rodzaju, ażeby młodniki zamknięte dla pasania bydła, zajmowały nie więcej, nad jedną piątą część całego obszaru lasu.

Młodniki winny być tak rozmieszczone, ażeby dostęp do części lasów, wyznaczonych na pastwiska dla bydła był o ile możności dogodny i ażeby w razie potrzeby wyznaczony był przez nie

przepęd dla bydła włościańskiego. Zapis w tabelach likwidacyjnych prawa włościan na służebności pastwiska w lasach bez omówienia o wzbronieniu pasania w młodnikach, albo z oznaczeniem ich przestrzeni tylko w przybliżeniu, nie może być przeszkodą do zaprowadzenia prawidłowego gospodarstwa leśnego na podstawie przepisów niniejszych.

Art. 36. Przy sporządzaniu planów gospodarczych dla lasów obciążonych służebnościami, jeżeli w ich liczbie są służebności zbierania ściółki, to jest igliwa, liści, mchu itp., właściciele mają prawo umieszczać w planach gospodarczych zakaz zbierania ściółki nietylko w młodnikach, ale i w porębach, przeznaczonych do wycięcia w ciągu najbliższych lat 10, jako też zakaz zbierania ściółki w tych samych miejscach częściej, jak co 3 lata, przyczem i sami właściciele nie powinni zbierać ściółki w miejscach planem objętych.

Art. 37. W majątkach, w których włościanie różnych wsi korzystają ze służebności oddzielnie w różnych częściach lasu, plany gospodarstwa leśnego powinny być tak sporządzone, ażeby każda część lasu, obciążona oddzielnemi służebnościami, przedstawiała oddzielną jednostkę gospodarczą z niezależną od innych części lasu koleją rębową. Wyjątek od tego prawidła może być dopuszczany w tych tylko razach, w których urządzenie ogólnej kolei rębowej w niczem nie ogranicza włościan pod względem użytkowania ze służebności.

Art. 38. Właściciele lasów, w których włościanom przyznano w tabelach likwidacyjnych przy korzystaniu z służebności opału, prawo używania siekiery, kulki, albo innego narzędzia, mogą, jeżeli uznają taki sposób użytkowania za szkodliwy dla swoich lasów, a nadzór nad nim dla siebie za niewygodny, przy sporządzaniu planów gospodarczych zamieszczać w nich projekty zamiany materjałów, jakie włościanie mają prawo brać z lasów, drzewem opałowem. Drzewo opałowe powinno być wydzielane włościanom z porębów kolejnych, w stanie wyrobionym, lub na pniu według uznania właściciela. Jeżeli zgoda pomiędzy stronami interesowanemi nie nastąpi co do ilości drzewa opałowego, jaka powinna być wydzielona włościanom wzamian za przyznane im w tabelach likwidacyjnych materjały leśne, za podstawę do obrachowania tej ilości służyć będą następujące dane:

1) parokonny wóz włościański suszu, lub gałęzi, zawiera 20 stóp sześciennych masy drzewnej,

2) sążeń leśny drzewa rąbanego szczelnie ułożonego, czyli jedną czwartą część sążnia sześciennego, zawiera 62,5 stóp sześciennych masy drzewnej i

3) różnica między palnością drzewa rąbanego, a suszu i gałęzi, wyraża się w stosunku jak 72:37.

Po zatwierdzeniu planu właściciel może albo dozwolić włościanom zbieranie opału dawnym sposobem, albo też wydawać im z kolejnego porębu, na zasadzie ustanowionego w planie gospodarczym obliczenia, drzewo opałowe za całą ilość przypadających im materjałów, która nie może być wybrana z kolejnego porębu. Po wydaniu włościanom drzewa z kolejnego porębu na zaspokojenie należącej im służebności opału właściciel ma prawo wzbronić wjeżdżać, albo wchodzić włościanom po drzewo opałowe do innych części lasu.

Art. 39. Właściciele wielkich obszarów leśnych, na ogólnej przestrzeni których są zabezpieczone tabelami likwidacyjnemi służebności na korzyść włościan, lecz w których włościanie wskutek samego rozmiaru należących im służebności nie mogą z nich korzystać na całej przestrzeni lasu, mogą żądać zatwierdzenia w porządku ustanowionym planów gospodarczych co do takiej części, albo takich części lasów, które uznane zostaną przez Okręgową Komisję Ochrony Lasów za zupełnie dostateczne dla zabezpieczenia wszelkich ciążących na ich lasach służebności włościańskich. Po zatwierdzeniu tych planów gospodarstwa leśnego i wniesieniu ich do hipoteki, pozostałą część lasu tego majątku uwalnia się od ciążących na niej dotąd służebnościach.

V. O SPORZĄDZANIU I ZATWIERDZANIU PLANÓW GOSPODARCZYCH DLA LASÓW, OBCIĄŻONYCH SŁUŻEBNOŚCIAMI.

Art. 40. Właściciel lasów, starający się o zatwierdzenie planu gospodarstwa leśnego, obowiązany jest przedstawić miejscowemu Komisarzowi Ochrony Lasów całkowity projekt urządzenia lasu, sporządzony przez technika leśnego, z niezbędnemi dokumentami i planami. Wszystkie wchodzące w skład projektu urządzenia lasu projekty powinny być podpisane przez właściciela, lub jego pełnomocnika, oraz przez technika sporządzającego projekt.

Art. 41. Przedstawiony do zatwierdzenia na zasadzie przepisów niniejszych projekt urządzenia lasów powinien być sporządzony podług instrukcji o urządzeniu lasów prywatnych, wydanej w r. 1865 przez Dyrekcję Główną Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i w protokóle urządzenia lasu winien być szczegółowo wyjaśniony sposób zaspokojenia ciążących na lesie służebności włościańskich.

Art. 42. Komisarz Ochrony Lasów, otrzymawszy projekt, obowiązany jest sprawdzić na miejscu, czy przedstawione przez właściciela plany zgodne są z naturą, t. j. czy w rzeczywistości las podlegający urządzeniu obejmuje tę samą przestrzeń i czy znajduje się w niej ten rodzaj drzewa, jakie wykazane zostało na załączonych planach i w rejestrach. W tym celu Komisarz może żądać od właściciela wykonania w swojej obecności przez geometrę sprawdzenia pomiarów, a także obecności technika leśnego, który plan sporządzał, w celu udzielenia potrzebnych objaśnień.

Art. 43. O dokonanem sprawdzeniu przedstawionego gospodarstwa leśnego Komisarz sporządza protokół w obecności właściciela lasu, albo jego pełnomocnika, wybranych z pomiędzy włościan mających służebności na lesie, miejscowego sołtysa, lub świadków, wezwanych na zasadzie właściwych przepisów. Protokół ten odczytuje Komisarz stronom obecnym, przyczem mogą one prosić o zamieszczenie w protokóle uwag przez nie poczynionych, następnie daje do podpisu stronom obecnym i świadkom. W razie odmowy podpisania protokółów przez stronę, Komisarz robi wzmiankę o tem w samym protokóle.

Art. 44. Jeżeli okaże się, że plany nie odpowiadają istotnemu stanowi lasu i są sporządzone niedokładnie. Komisarz zwraca je właścicielowi z objaśnieniem znalezionych błędów i przyczyny zwrotu; jeżeli zaś sporządzone przez właściciela plany okażą się zgodnemi z rzeczywistem położeniem lasu, Komisarz przedstawia je Okręgowej Komisji Ochrony Lasów wraz z całym operatem, oraz wypisem tabel likwidacyjnych i wnioskiem, dotyczącym zatwierdzenia planów.

Art. 45. Na posiedzenie Okręgowej Komisji Ochrony Lasów, na którem będzie rozpatrywana sprawa, wzywa się w oznaczonym terminie właściciela lasów, albo jego pełnomocnika, oraz wybranych z pomiędzy włościan, mających na lesie służebności; właściciel, je-

żeli zechce, może prosić o dopuszczenie do objaśnień przed Komisję technika leśnego, który plan sporządził.

Art. 46. Okręgowa Komisja Ochrony Lasów po rozpatrzeniu sprawy wydaje swoją decyzję o uznaniu przedstawionego przez właściciela planu gospodarczego za sporządzony zgodnie z przepisami niniejszymi i za ulegający zatwierdzeniu, albo uznaniu go za sporządzony niezgodnie z przepisami i za nieulegający zatwierdzeniu. W jednym i drugim wypadku Okręgowa Komisja powinna wskazać motywy swojej decyzji.

Art. 47. Decyzje Okręgowej Komisji Ochrony Lasów ogłasza się albo na posiedzeniu stronom obecnym, albo przez miejscowego Komisarza. Jeżeli przedstawiony przez właściciela plan gospodarstwa leśnego będzie uznany za ulegający zatwierdzeniu, Komisja Okręgowa zobowiązuje właściciela, ażeby złożył dla przedstawienia Głównej Komisji Ochrony Lasów trzy egzemplarze planu gospodarstwa leśnego, podpisane przez właściciela lasu, albo jego pełnomocnika i przez technika, który plan sporządzał.

Art. 48. Zażalenia na decyzję Komisji Okręgowej Ochrony Lasów składać należy do Głównej Komisji Ochrony Lasów w terminie trzymiesięcznym od dnia ogłoszenia decyzji.

Zażalenia te winny być składane za pośrednictwem właściwej Komisji Okręgowej, o czem ta ostatnia jest obowiązana oznajmić stronom przy ogłaszaniu swoich decyzyj.

Art. 49. Plany gospodarcze, które uznane będą za ulegające zatwierdzeniu po upływie terminu oznaczonego na zaskarżenie decyzji Komisji Okręgowej co do tego przedmiotu i po złożeniu przez właścicieli ustanowionej w art. 47 niniejszych przepisów liczby egzemplarzy projektu urządzenia lasu, przedstawione będą przez Komisje Okręgowe Komisji Głównej Ochrony Lasów, łącznie z odpisem zapadłych co do nich decyzyj Komisji Okręgowej i złożonemi na nie zażaleniami, albo, z oznajmieniem, że zażalenia w terminie ustanowionym podane nie były.

Art. 50. Główna Komisja Ochrony Lasów, rozpatrzywszy przedstawione plany gospodarstwa leśnego, zatwierdza je, o czem robi na samych planach stosowne nadpisy; następnie jeden z trzech egzemplarzy tych planów przesyła do przechowywanych w archiwum Komisji oryginałów tabel likwidacyjnych co do tych wsi, które użytkują ze służebności w urządzonym lesie, a dwa pozo-

stałe egzemplarze zwraca miejscowej Komisji Okręgowej Ochrony Lasów.

Art. 51. Okręgowa Komisja Ochrony Lasów przesyła jeden egzemplarz zatwierdzonego planu gospodarstwa leśnego miejscowemu urzędowi administracyjnemu w celu wniesienia go do księgi hipotecznej właściwego majątku, a drugi odsyła miejscowemu Komisarzowi dla wykonania.

Art. 52. Jednocześnie Okręgowa Komisja Ochrony Lasów, w trybie ustanowionym w art. 2800 Postanowień Komitetu Urządz. wydaje decyzję o wniesieniu stosownych dopełniających nadpisów do tabel likwidacyjnych tych wsi, które użytkują ze służebności w lesie urządzonym.

VI. O WYKONANIU ZATWIERDZONYCH PLANÓW GOSPODARSTWA LEŚNEGO I O NADZORZE NAD ŚCISŁEM ICH STOSOWANIEM W LASACH, OBCIĄŻONYCH SŁUŻEBNOŚCIAMI.

Art. 53. Otrzymawszy zatwierdzony plan gospodarstwa leśnego, Komisarz zobowiązany jest zawiadomić o tem właściciela lasu i włościan, użytkujących ze służebności w lesie, i zarazem zaproponować właścicielowi wykonanie w naturze wszystkich podziałów lasów, oznaczonych na planie. W razie potrzeby Komisarz wyznacza do tego właściwy termin, biorąc pod uwagę porę roku, przestrzeń lasu i inne miejscowe warunki.

Art. 54. Właściciel lasów, stosownie do planu zatwierdzonego jest obowiązany:

1) widocznie oznaczyć w naturze ogólne granice urządzonego lasu, odgraniczające go od innych lasów i użytków przez usypanie kopców, lub postawienie słupów;

2) podzielenie lasu przy gospodarstwie wysokopiennem na okręgi, a przy niskopiennem na oddziały, zrobić widocznem przez wyrąbanie linji i postawienie na niej słupów;

3) podzielenie tego okręgu, od którego, rozpoczyna się wyrąb, na kolejne poręby uskutecznić za pomocą wyrąbania mniejszych linij i postawienia na nich słupów mniejszego rozmiaru.

O wykonaniu tych robót właściciel zawiadamia Komisarza w celu wprowadzenia planu gospodarstwa leśnego w wykonanie.

Art. 55. Po otrzymaniu zawiadomienia o wykonaniu w lesie

wszystkich ustanowionych przez plan podziałów, komisarz naznacza w najbliższych o ile możności terminach wprowadzenie planu w wykonanie i wzywa na miejsce na termin wyznaczony właściciela lasu, albo jego pełnomocnika, włościan mających na lesie służebności, miejscowego wójta gminy z trzema postronnymi świadkami z pośród stałych mieszkańców gminy. Przekonawszy się za pomocą osobistego obejrzenia o wykonaniu przez właściciela wymagań art. 54 niniejszych przepisów i objaśniwszy obecnym główniejsze zasady zatwierdzonego planu, Komisarz oznajmia im o wprowadzeniu tegoż planu w wykonanie i sporządza o tem protokół, który daje do podpisu stronom obecnym, wójtowi gminy i świadkom.

Art. 56. Plan gospodarstwa leśnego ze wszystkiemi należącemi do niego dokumentami Komisarz wręcza właścicielowi, zrobiwszy na planie nadpis o czasie wprowadzenia go w wykonanie: włościanom zaś komisarz wydaje kopję zaświadczoną z protokółu urządzenia lasu, a protokół o wprowadzeniu w wykonanie przedstawia Okręgowej Komisji Ochrony Lasów, które przesyła do Komisji Głównej celem przyłączenia do akt tabeli likwidacyjnej.

Art. 57. Jeżeli do Komisarza dojdzie wiadomość o rąbaniu przez właściciela lasu niezgodnie z zatwierdzonym planem gospodarstwa leśnego, obowiązany jest po należytem zbadaniu postanowić bezzwłocznie decyzję o wstrzymaniu wyrębu. Zaskarżenie tej decyzji do Okręgowej Komisji Ochrony Lasów nie wstrzymuje bezzwłocznego jej wykonania.

Art. 58. W razie jakiej bądź nieprzewidzianej klęski, jako to: pożaru, burzy, albo zepsucia lasu przez szkodliwe owady, które wywoła konieczność odstąpienia czasowego od zatwierdzonego planu gospodarczego, jako to, uprzątnięcia uszkodzonego drzewa poza koleją, wyznaczenia kolejnych porębów w innych okręgach itp., właściciel lasu może prosić za pośrednictwem miejscowego Komisarza o dozwolenie mu zastosowania środków, wymaganych przez wydarzoną klęskę. Komisarz po zbadaniu sprawy na miejscu przedstawia prośbę właściciela Okręgowej Komisji Ochrony Lasów łącznie ze ścisłem opisaniem położenia, do jakiego doprowadzony został las przez klęskę, która go dotknęła.

Art. 59. Okręgowa Komisja Ochrony Lasów, rozpatrzywszy sprawę w trybie wskazanym w art. 45 niniejszych przepisów, postanawia swoją decyzję, określając ściśle, jakie części lasu do-

zwala się właścicielowi oczyścić od drzewa uszkodzonego, w jakim terminie powinno to być dokonane i jaka wskutek tego powinna nastąpić zmiana w porządku kolejnych zrębów i nakoniec, w jakim rozmiarze i w jaki sposób powinni być wynagrodzeni włościanie za czasowe ograniczenie ich użytkowania ze służebności, jeżeli to zezwolenie nastąpi wskutek dozwolenia właścicielowi cięcia, albo oczyszczenia lasów poza porządkiem, ustanowionym przez plan gospodarczy. Przy postanowieniu swoich decyzyj Komisja powinna mieć na uwadze przedewszystkiem ten cel, ażeby przywrócić w najkrótszym, o ile możności, okresie czasu ustanowiony przez zatwierdzony plan porządek użytkowania z lasu, uszkodzonego przez wydarzoną klęskę. Decyzje Komisji Okręgowej Ochrony Lasów, w sprawach tego rodzaju zapadłe, ulegają zaskarżeniu go Głównej Komisji w terminie trzechmiesięcznym od dnia ich ogłoszenia.

Art. 60. Po wprowadzeniu zatwierdzonego planu gospodarstwa leśnego w wykonanie właściciel lasu ma prawo dokonywać bez oddzielnego na to upoważnienia wszelkie cięcia lasu w planie wskazane, lecz obowiązany jest bezwarunkowo wskazany w planie porządek użytkowania z lasu zachowywać, w razie bowiem uchybienia przeciwko zatwierdzonemu planowi może być zupełnie pozbawiony prawa wszelkiego cięcia lasu.

Art. 61. Użytkowanie ze strony włościan ze służebności w urządzonym lesie, powinno odbywać się zgodnie z planem gospodarczym i oprócz tego w trybie ustanowionym przez przepisy art. 2966 Postanowień Komitetu Urządz. Na podstawie tychże przepisów rozpatrywane będą mogące nastąpić skargi na naruszenie, albo na nadużycie prawa użytkowania ze służebności w lasach, urządzonych na zasadzie przepisów niniejszych.

Art. 62. Właściciele lasów, uznanych za ochronne, mogą prosić Okręgowe Komisje Ochrony Lasów o delegowanie państwowego technika leśnego dla urządzenia lasu ochronnego, oraz sporządzenia planu gospodarstwa leśnego na podstawie niniejszych przepisów. Wydatki na delegowanie technika leśnego ponosi Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, a na urządzenie lasu, oraz sporządzenia planu właściciel lasu.

Art. 63. Właściciele lasów w wypadkach: a) gdy sami, lub ich pełnomocnicy wykroczą bądź przeciwko niniejszym przepisom

co do sposobu użytkowania z lasów, bądź też przeciwko planom gospodarstwa leśnego, zatwierdzonego na podstawie tych przepisów, b) gdy sami lub ich pełnomocnicy przystąpią do wyrąbania lasu na przestrzeniach, uznanych za ochronne, przed zatwierdzeniem planów gospodarstwa leśnego i c) gdy sami lub ich pełnomocnicy przystąpią do wyrębu drzewa w lasach nieochronnych po wzbronieniu wyrębu przez komisarza, bądź też przez Komisję Ochrony Lasów, oraz gdy przystąpią do niedozwolonego karczunku, lub zmiany gruntu leśnego na inny rodzaj użytków, obowiązani będą na mocy decyzji Komisji Ochrony Lasów i w terminie przez nią wskazanym wykonać ręczne odnowienie wykarczowanych, lub nieprawidłowo wyrąbanych przestrzeni. W razie niewykonania przez właściciela lasu tych czynności, a także w razie niedostatecznego odnowienia, Komisja Ochrony Lasów poleca wykonanie zalesienia, podług zatwierdzonego przez siebie kosztorysu, państwowym urzędnikom leśnym na koszt właściciela lasu.

VII. KARY ZA WYKROCZENIA, DOTYCZĄCE LASÓW PRYWATNYCH.

Art. 64. Winny wykroczenia przeciw przepisom obowiązującym o lasach pociągany będzie do odpowiedzialności w trybie, wskazanym przez kodeks karny i niżej wyszczególnione artykuły.

Art. 65. Niezależnie od grzywny i kary, wymierzonej stosownie do rodzaju wykroczenia na podstawie właściwych artykułów Kodeksu Karnego winny samowolnego wyrębu, zabrania, lub uszkodzenia lasu prywatnego, obowiązany jest zwrócić na żądanie właściciela przywłaszczone materjały do tego majątku, z którego były zabrane.

Art. 66. Urzędnik, leśny, osoba zawiadująca, lub zarządzająca lasami prywatnymi oraz gajowi, winni uszkodzenia, zniszczenia, przywłaszczenia, lub roztrwonienia materjałów drzewnych z powierzonych im lasów, tudzież wszelkich przestępstw, dokonywanych przy pełnieniu ochrony lasów prywatnych, podlegają odpowiedzialności na zasadzie art. 547, 574, 577 Kodeksu Karnego.

Art. 67. Właściciel lasu, lub osoby upoważnione przez niego do rozporządzania lasem, winni zabronionego cięcia lasu rosnącego, lub karczowania pni i korzeni, zamiany gruntu leśnego na inny rodzaj użytku, pasania bydła w lesie, zbierania ściółki, lub

innego użytkowania ubocznego, ulegną karze, przepisanej w art. 255, 256 i 257 Kodeksu Karnego. Winny powyżej wymienionego wykroczenia spełnionego bez zgody właściciela, lub osoby, upoważnionej przez niego do rozporządzania lasem, ulegnie karze przepisanej w art. 258 Kodeksu Karnego.

Art. 68. Grzywny, ściągnięte na mocy art. 255—258 Kodeksu Karnego, tudzież sumy pieniężne, uzyskane ze sprzedaży skonfiskowanych materjałów leśnych, mają stanowić fundusz specjalny. Z tego źródła na zasadzie decyzji Ministerstwa czerpane mają być środki na potrzeby gospodarstwa leśnego w lasach komunalnych i prywatnych, a mianowicie: 1) na sporządzenia planów urządzenia lasów ochronnych, 2) na wykonanie w tych lasach takich czynności leśno-gospodarczych, które dla zachowania lasów są niezbędne, a na koszt właściciela nie mogą być uskutecznione, 3) na opłacenie do czasu zwrotu przez właściciela robót leśnych, które właściciel zobowiązał się przy zatwierdzeniu planu, wykonać na koszt własny — albo na ręczne odnowienie nieprawidłowo wyrąbanych, lub wykarczowanych przestrzeni, w razie uchylenia się właściciela od wykonania rzeczonego obowiązku, 4) na urządzenie szkółek drzewnych i łuszczarni nasion w celu dostarczenia właścicielom sadzonek i nasion i 5) na nagrody pieniężne dla gajowych w lasach komunalnych i prywatnych.

Art. 69. W sprawach o przestępstwa, przewidziane w art. 624 do 630, 633, 634 Kodeksu Karnego oskarżony ma prawo, przed wydaniem wyroku umarza dochodzenie przez wpłacenie przypadającej na korzyść właściciela grzywny i zwrot drzewa, lub pokrycie jego wartości. Rzeczone prawo polubownego załatwienia sprawy przysługuje oskarżonemu w razie spełnienia przestępstwa wówczas, kiedy z mocy samego prawa podlegać ma wyłącznie karze pieniężnej na rzecz właściciela, ponadto obowiązany jest zwrócić właścicielowi samowolnie wyrąbane i zabrane drzewo, lub opłacić jego wartość.

VIII. POSTĘPOWANIE W SPRAWACH O SAMOWOLNE UŻYTKOWANIE CUDZEGO LASU.

Art. 70. W razie samowolnego wyrębu, podpalenia i wogóle wszelkiego zniszczenia, lub uszkodzenia lasu prywatnego, gajowy zajmuje na miejscu przestępstwa bydło, narzędzia, lub rzeczy ob-

winionego i tego samego dnia, lub następnego, oddaje je w obecności oskarżonego do kancelarji majątku, właścicielowi lub jego administratorowi, którzy obowiązani są w ciągu doby, wezwawszy sołtysa i dwóch świadków, zbadać winnego, czy przyznaje się on do spełnienia wykroczenia leśnego, poczem zwolnić go niezwłocznie. W razie nieobecności właściciela, jeżeli majątek nie posiada kancelarji, ani administratora może przeprowadzić dochodzenie sam gajowy w obecności wymienionych wyżej osób.

Art. 71. Jeżeli sprawa nie została ukończona przez opłacenie kary w trybie wskazanym w art. 69 i jeżeli oskarżony nie był zatrzymany na miejscu wykroczenia, właściciel lasu, osoba przez niego upoważniona, lub gajowy zawiadamiają o spełnionem przestępstwie Sąd Pokoju, lub Sędziego Śledczego według kompetencji.

Art. 72. W razie ukrycia się winnego po spełnionem wykroczeniu służba leśna, przy poszukiwaniu sprawcy, ma prawo żądać współdziałania policji.

Art. 73. W protokóle przesyłanym władzom sądowym wyszczególnia się: 1) czas i miejsce sporządzenia protokółu, 2) kto, gdzie i kiedy wykrył przewinienie, 3) na czem ono polega, jakiej wartości wyrządzono szkodę i przypadającą należność według prawa do ściągnięcia, 4) imię, nazwisko, stan i miejsce zamieszkania oskarżonego, o ile ustalenie tych danych jest możliwe, 5) ilość i jakość zatrzymanych, lub odebranych materjałów leśnych i 6) świadkowie, o ile wykroczenie spełnione było przy świadkach.

Art. 74. Rzeczony protokół spisuje się w obecności sołtysa i biegłych w liczbie conajmniej dwóch, oraz, o ile to możliwe, w obecności oskarżonego, poczem protokół odczytuje się wszystkim obecnym. Protokół podpisują: gajowy, który wykrył przewinienie, sołtys, obecni przy sporządzeniu protokółu świadkowie wykroczenia, biegli, oraz, o ile to możliwe, właściciel lasu, lub jego administrator. Za niepiśmiennych podpisują osoby przez nich do tego upoważnione.

Art. 75. W celu stwierdzenia wykroczenia, ustalenia wysokości szkody, oraz sporządzenia protokółu, właściciel lasu administrator, lub gajowy ma prawo niezwłocznie po wykryciu przewinienia wezwać do przybycia na miejsce spełnionego wykroczenia najbliższego sołtysa z biegłymi.

Art. 76. Uwagi i sprzeciwy, poczynione przy sporządzaniu pro-

tokołu przez obwinionego, biegłych, albo świadków, mają być wciągane do protokółu.

Art. 77. Wysokość szkody określa się w protokóle na podstawie specjalnej taksy materjałów leśnych, ustanawianej na przeciąg trzech lat przez Okręgową Komisję Ochrony Lasów. Taksę ogłasza się w organie urzędowym. Taksa podaje wartość materjałów leśnych nie w stanie wyrobionym, lecz podług cen drzewa na pniu w lesie.

IX. O WSZCZYNANIU SPRAW, DOTYCZĄCYCH WYKROCZEŃ PRZECIW PRZEPISOM O OCHRONIE LASÓW.

Art. 78. Wszczynanie spraw, dotyczących wykroczeń przeciw przepisom o ochronie lasów, stanowi obowiązek organów wykonawczych, upoważnionych do tego przez Okręgową Komisję Ochrony Lasów. Termin do wszczynania spraw o zabronione cięcie i karczowanie lasu ustanawia się roczny, a o zabronione użytkowanie uboczne — sześciomiesięczny od czasu spełnienia wykroczenia.

Art. 79. Sekwestr i sprzedaż drzewa, wyrąbanego niezgodnie z przepisami o ochronie lasów, dokonywa się na zasadach następujących:

1) Materjały leśne, niewywiezione z lasu przy ujawnieniu wykroczenia, podlegają sekwestrowi i mogą być oddane pod dozór właścicielowi lub administratorowi lasu. Jeżeli osoby te nie wyraziły zgody na przyjęcie pod dozór zasekwestrowanych materjałów leśnych, lub jeżeli zostały one z lasu wywiezione, wówczas materjały te, aż do uzyskania wyroku sądowego winny być oddane pod dozór najbliższej władzy policyjnej, która może na własną odpowiedzialność oddać je na przechowanie osobom prywatnym, lub nająć stróża za umówione wynagrodzenie.

2) Właściciel, lub administrator lasu może żądać zniesienia sekwestru po zabezpieczeniu w gotówce, lub w materjałach należności, przypadającej do ściągnięcia odpowiednio do oznaczonej w protokóle wartości zasekwestrowanego drzewa i

3) jeżeli właściciel, lub administrator lasu nie zechce przyjąć pod swój dozór zasekwestrowanego drzewa i nie za-

bezpieczy opłaty, a jeżeli przytem ochrona tego drzewa ze strony policji okaże się niemożliwą, właścicielowi lub jego administratorowi zezwala się sprzedać rzeczone drzewo pod kontrolą Okręgowej Komisji Ochrony Lasów, która ma prawo zatrzymać drzewo dla siebie po cenie, jaka została za nie zaofiarowaną.

W razie, jeżeli właściciel, lub administrator lasu nie zechce zająć się sprzedażą zasekwestrowanego drzewa, Komisja Ochrony Lasów, ma prawo zarządzić sprzedaż tego drzewa. Pieniądze, uzyskane ze sprzedaży zasekwestrowanego drzewa, winny być wniesione do depozytu Okręgowej Komisji Ochrony Lasów i pozostać tam aż do uzyskania wyroku sądowego.

Warszawa, dnia 30 czerwca 1919 roku.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

6. Rozporządzenie wykonawcze do dekretu w przedmiocie organizacji urzędów ochrony lasów.

Art. 1. W celu sprawowania nadzoru i wydawania zarządzeń, dotyczących użytkowania lasów prywatnych wszelkich kategorji własności, zostają utworzone następujące Komisje Okręgowe Ochrony Lasów:

1) W Warszawie, obejmująca powiaty: Warszawski, Błoński, Grójecki, Radzymiński, Miński, Garwoliński, Łowicki, Sochaczewski, Skierniewicki, Rawski, Mławski, Przasnyski, Ciechanowski, Makowski, Płoński i Pułtuski;
2) W Łomży, obejmująca powiaty: Łomżyński, Kolneński, Ostrowski, Szczuczyński, Augustowski Sejneński i Suwalski;
3) W Płocku, obejmująca powiaty: Płocki, Gostyński, Kucieński, Włocławski, Sierpecki, Rypiński, Lipieński i Nieszawski;
4) W Piotrkowie, obejmująca powiaty: Łódzki, Łęczycki, Kolski, Koniński, Słupecki, Kaliski, Turecki, Sieradzki, Wieluński, Łaski, Brzeziński, Piotrkowski, Radomski, Częstochowski i Będziński;
5) w Kielcach, obejmująca powiaty: Kielecki, Jędrzejowski, Włoszczowski, Miechowski, Olkuski, Stopnicki, Pińczowski, Opatowski, Sandomierski, Iłżecki, Konecki, Opoczyński, Radomski i Kozienicki;

6) w Lublinie, obejmująca powiaty: Lubelski, Lubartowski, Puławski, Janowski, Chełmski, Hrubieszowski, Krasnostawski, Zamojski, Biłgorajski i Tomaszowski;
7) W Siedlcach, obejmująca powiaty: Siedlecki, Łukowski, Sokołowski, Węgrowski, Bialski, Radzyński, Janowski i Włodawski.

Art. 2. Komisje Okręgowe Ochrony Lasów mieścić się mają w lokalach Komisji Ziemskich Okręgowych oraz tymczasowo posiadają wspólną kancelarję pod kierunkiem Prezesa Komisji Ziemskiej Okręgowej.

Art. 3. Prezes Komisji Ziemskiej Okręgowej zwołuje posiedzenia Komisji Ochrony Lasów, przewodniczy na nich oraz sprawuje nadzór nad biegiem spraw w zakresie działania Komisji i wykonaniem powziętych przez Komisję decyzij.

Art. 4. Inspektor Ochrony Lasów winien pozostawać w stałem porozumieniu z Prezesem Komisji Ziemskiej Okręgowej we wszystkich sprawach, które należą do zakresu działania Komisji (art. 8. Dekretu), składać sprawozdania Prezesowi oraz pozostaje od niego w zależności służbowej.

Art. 5. Wszelkie urzędy administracyjne i samorządowe mają obowiązek, zaś użytkownicy służebności i osoby postronne mają prawo zawiadamiać miejscowe Urzędy Ochrony Lasów o nadużyciach w lasach dokonanych lub dokonać się mających.

Wstrzymywanie, ograniczenia lub zakaz wszelkiego użytkowania, wyrębu i wywozu drzewa z lasów prywatnych, w wypadkach pogwałcenia przepisów o ochronie lasów, należy wyłącznie do kompetencji Komisji Okręgowych Ochrony Lasów i upoważnionych do tego przez rzeczone Komisje urzędników leśnych.

Art. 6. Do czasu rozpoczęcia czynności przez Komisję Okręgowe, ukonstytuowani zgodnie z art. 9 i 11 Dekretu z dnia 16 stycznia 1919 r., Inspektorowie i Komisarze Ochrony Lasów, w wypadkach niewątpliwego pogwałcenia przepisów o ochronie lasów, posiadać będą prawo wstrzymywania, ograniczenia lub zakazywania wyrębu drzewa z lasów prywatnych oraz wszelkiego innego ich użytkowania.

Art. 7. Do wykonywania ochrony lasów i wydawania zarządzeń w myśl art. 6 rozporządzenia niniejszego, oprócz Urzędów Ochrony Lasów mogą być wyznaczeni Inspektorowie i Nad-

leśniczowie lasów państwowych, którzy o każdej wykonanej czynności powiadamiają, z przesłaniem odpowiedniego protokołu, Okręgowe Komisje Ochrony Lasów.

Art. 8. Wszelkie pogwałcenie rozporządzenia niniejszego karane będzie według art. 138 Kodeksu Karnego.

Warszawa, dnia 18 kwietnia 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

(Monitor polski Nr. 91.)

C) OGRANICZENIA WŁASNOŚCI LASOWEJ.

Ustawa z dnia 28. II. r. 1919 poz. 229 d. p. nr. 20 (p. niżej pod 1) upoważniła rząd do zajmowania drzewa w lasach prywatnych po cenach ustanowionych przez rząd. Ogłoszone w „Monitorze Polskim“ nr. 63 rozporządzenie wykonawcze do tej ustawy (p. niżej pod 2) interpretuje ją wyraźnie w artykule 11 w ten sposób, że zajęcie może być dokonane tylko przez Min. R. i D. P. w porozumieniu z Ministerstwem Robót Publicznych oraz Ministerstwem Skarbu. Tej też praktyki trzymały się władze w b. Królestwie Polskiem, a dla ilustracji podajemy jedno z ostatnich takich rozporządzeń (p. niżej pod 3). Dla Galicji nie zawierało to rozporządzenie wykonawcze odmiennych przepisów. Obecnie uchylonem zostało to rozp. wyk., a w jego miejsce wydane zostało rozp. wyk. z dnia 3/2 1920 roku poz. 76 d. u. R. p. nr. 14 (p. niżej pod 4). Zawiera ono już dla Galicji odmienne postanowienia (art. 6, 11), ustanawiając we Lwowie Główną Kom. Roz. Drz. i dając jej kompetencję zajmowania drzewa, a nadto zajęcie drzewa w lasach prywatnych nie jest już zależnem od warunku, że lasy państwowe nie wystarczają.

We wykonaniu art. 14 rozporządzenia wykonawczego wyszło rozporządzenie z dnia 26. III. r. 1919, ogłoszone w „Monitorze Polskim“ nr. 71 (p. niżej pod 5), ceny zaś drzewa oznaczone zostały rozporządzeniem z dnia 15. VII. roku 1919 ogłoszonem w „Monitorze Polskim“ nr. 161 (p. niżej pod 6). Wreszcie w sprawie drzewa opałowego wydane zostało rozp. z dnia 20/7 1919 roku (p. niżej pod 7).

Zwracamy uwagę, że rozporządzenie wykonawcze utworzyło dla rozdziału drzewa i nadzoru nad celowością jego użycia „Komisje rozdziału drzewa“ (p. art. 6). Skład „Powiatowych Komisji rozdziału drzewa“ musiał wskutek zmian w organizacji administracji państwowej, uledz zmianie, co jednak autorytatywnie nie zostało jeszcze stwierdzonem.

1. Ustawa z dn. 28. II. r. 1919 poz. 229 d. p. nr. 20 w przedmiocie zaopatrzenia ludności w drzewo budulcowe i opałowe.

Art. 1. Celem umożliwienia ludności zaopatrzenia w drzewo budulcowe i opałowe upoważnia się rząd do wydawania drzewa:

a) dla odbudowy zniszczonych przez działania wojenne domów mieszkalnych i zabudowań gospodarczych drobnych

rolników oraz drobnych posiadaczy miejskich na rachunek Skarbu Państwa — do wysokości stwierdzonej szkody wojennej;

b) dla innych celów po cenach ustanowionych przez rząd.

Art. 2. Na uzyskanie potrzebnego zapasu drzewa Rząd ma prawo przeznaczyć drzewo z lasów państwowych, jak również dokonywać zajęcia drzewa w lasach prywatnych na pniu oraz gotowego materjału ściętego, jak również tartego po cenach ustanowionych przez rząd.

W razie zaniechania ruchu zakładów przeróbki drzewa przez ich właścicieli rząd może je objąć w zarząd Państwa.

Art. 3. Wydatki Skarbu Państwa poniesione z tytułu wydawania drzewa winny być rejestrowane w celu potrącenia ich poszkodowanemu z ewentualnie przypadających mu odszkodowań wojennych.

Art. 4. Ustawa niniejsza przestaje obowiązywać, skoro zostanie wydana ogólna ustawa o odbudowaniu kraju.

Ustawa z dnia 18. VII. r. 1919 poz. 368 d. p. nr. 63 mówi tylko o pomocy państwowej na odbudowę, a nie jest zapowiedzianą tu „ogólną“ ustawę o odbudowie.

Art. 5. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Robót Publicznych w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Ministrem Skarbu.

2. Rozporządzenie wykonawcze z dn. 14. III. r. 1919 („Monitor Polski“ nr. 63) do ustawy z dn. 28. II. r. 1919 w przedmiocie zaopatrzenia ludności w drzewo budulcowe i opałowe. R. 1919 Dz. Pr. nr. 20.

Na zasadzie art. 5. Ustawy Sejmowej z dn. 28. lutego 1919 r. w przedmiocie zaopatrzenia ludności w drzewo budulcowe i opałowe w porozumieniu z Ministerstwem Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz z Ministrem Skarbu wydaję następujące przepisy wykonawcze:

Art. 1. *Dla odbudowy zniszczonych przez działania wojenne domów mieszkalnych i zabudowań gospodarczych drobnych rolników, oraz drobnych posiadaczy miejskich będzie wydawane drzewo budulcowe z uwzględnieniem następującego porządku:*

1) tym, którzy jeszcze wcale się nie odbudowali, mie-

szkając w ziemiankach, szałasach, koszarach, wreszcie w cudzych zabudowaniach;

2) którzy posiadają budynki gospodarcze bez domów mieszkalnych;

3) którzy posiadają domy mieszkalne bez zabudowań gospodarczych.

Art. 2. *Drzewo budulcowe wydawane będzie w stanie okrągłym z lasu. Koszty ewentualnej obróbki i przewozu ponosi otrzymujący drzewo.*

Art. 3. *Wartość wydanego na rachunek Skarbu Państwa drzewa budulcowego nie może w żadnym wypadku przekroczyć wysokości stwierdzonej szkody wojennej.*

O ile nie nastąpiło jeszcze należyte ustalenie całkowitej wysokości szkody wojennej, ilość przyznanego drzewa nie może przekroczyć tej ilości, jaką zawierały zniszczone przez działania wojenne budynki mieszkalne i gospodarcze.

W razie zgłoszonej prośby o większą ilość drzewa, celem ulepszenia odbudowy, można w miarę posiadanych zapasów oraz stwierdzonej istotnej potrzeby wydać ilość drzewa większą, niż wyżej przepisana, jednak za opłatą wartości tej nadwyżki drzewa po cenach przez Rząd ustanowionych.

Art. 4. *Na cele opałowe wydawać się będzie drzewo w miarę istotnej potrzeby z rozporządzalnych zapasów po cenach ustanowionych.*

Art. 5. *Wydane drzewo budulcowe i opałowe winno być tylko na cele wyznaczone użyte i nie może być pod odpowiedzialnością karną sprzedane osobom trzecim lub zużyte na inne cele.*

Art. 6. *Dla rozdziału drzewa i nadzoru nad celowością jego użycia tworzy się przy Ministerstwie Robót Publicznych Główną Komisję rozdziału drzewa, zaś w powiatach Powiatowe Komisje rozdziału drzewa.*

W skład Głównej Komisji wchodzą:

1) Przedstawiciel Ministerstwa Robót Publicznych, jako przewodniczący;

2) Przedstawiciel Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych;

3) Przedstawiciel Ministerstwa Skarbu.

W skład Powiatowej Komisji wchodzą:

1) Powiatowy komisarz Ludowy, jako przewodniczący;

2) Przedstawiciel Ministerstwa Robót Publicznych;

3) Przedstawiciel Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych;

4) Przedstawiciel Ministerstwa Skarbu;

5) Delegat Powiatowego Związku Komunalnego;

6) Przedstawiciel Ubezpieczeń Wzajemnych budowli od ognia i ewent.

7) Delegat powiatowych Stowarzyszeń budowlanych.

Art. 7. Podanie o przyznanie drzewa wnosić należy do Rady gminnej (w miastach do Magistratu), która po zbadaniu okoliczności wyszczególnionych w podaniu przedłoży je z własnym wnioskiem właściwej Komisji rozdziału drzewa do rozpatrzenia.

Przeciw decyzjom Komisji powiatowej rozdziału drzewa niema odwołania.

Art. 8. Na podstawie decyzji Komisji powiatowej nastąpi wydanie przyznanej ilości drzewa. Otrzymujący drzewo jest obowiązany pokwitować z odbioru drzewa budulcowego, wydanego na rachunek Skarbu, i podpisać deklarację, mocą której zgadza się na potrącenie wartości tego drzewa po cenach ustanowionych z przypadającego mu odszkodowania wojennego.

Należność za podwyżkę drzewa budulcowego, jakoteż za drzewo opałowe, odbiorca winien uiścić przy wydaniu drzewa.

Art. 9. Bliższe wskazówki dla urzędowania Komisji Powiatowej i Komisji Głównej określą specjalne regulaminy.

Art. 10. Komisji powiatowej przydzielać będzie drzewo na jej wniosek Komisja Główna.

Art. 11. Komisji Głównej odda drzewo do dyspozycji Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, zgodnie z planem gospodarki leśnej i w miarę posiadanych zapasów, przedewszystkiem z lasów państwowych.

O ile rozporządzalne zapasy drzewa w lasach państwowych okażą się niewystarczające na pokrycie koniecznego zapotrzebowania, Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministerstwem Robót Publicznych, oraz z Ministerstwem Skarbu, po wysłuchaniu rzeczoznawców i zainteresowanych organizacij dokona zajęcia drzewa w prywatnych składach i w lasach prywatnych.

Art. 12. Ceny drzewa ustanawia Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr

Państwowych w porozumieniu z Ministerstwem Robót Publicznych, oraz z Ministerstwem Skarbu i zainteresowanemi organizacjami.

Art. 13. *Celem umożliwienia obróbki drzewa w dostatecznej ilości Ministerstwo Robót Publicznych może objąć w swój zarząd składy przeróbki drzewa, których ruchu właściciele zaniechali.*

Art. 14. *Posiadacze drzewa, mianowicie właściciele lasów, tartaków i składów, oraz wszelkiego rodzaju przedsiębiorcy, trudniący się eksploatacją i sprzedażą drzewa, obowiązani są zgłosić Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych w terminie oznaczonym przez wymienione Ministerstwo posiadane zapasy drzewa zarówno wyrobionego, jak i stojącego na pniu.*

Art. 15. *Zażalenie w sprawach objętych niniejszem rozporządzeniem nie wstrzymuje jego wykonania.*

Art. 16. *Przekroczenie tego rozporządzenia, o ileby nie podlegały ukaraniu według przepisów kodeksu karnego, będą karane przez Urzędy powiatowe według rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z 21 lutego 1919, Nr. 46 „Monitora", grzywną od 10 do 2000 mk.*

Art. 17. *Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, zaś traci moc z uchyleniem ustawy z dn. 27. II. 1919 r.*

Warszawa, dnia 14 marca 1919.

Minister Robót Publicznych: *Pruchnik.*

3. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie zajęcia drzewa iglastego okrągłego obrobionego w lasach prywatnych w powiecie Rawskim.

Na mocy art. 2 Ustawy Sejmowej z dn. 28 lutego r. 1919 w przedmiocie zaopatrzenia ludności w drzewo budulcowe i opałowe (Dz. Pr. nr. 20 z dnia 5/III. r. 1919 poz. 229) oraz art. 11 Rozporządzenia Wykonawczego do tej Ustawy („Monitor Polski" nr. 63 z dnia 18/III. roku 1919) w porozumieniu z Panem Ministrem Skarbu i Panem Ministrem Robót Publicznych zarządzam niniejszem zajęcie ściętego i stojącego na pniu drzewa iglastego okrągłego i obrobionego, w zrębach zaległych i bieżących, stosownie do zatwierdzonych planów gospodarczych, w następujących lasach prywatnych.

1) W lesie majątku Konopnica — Leszka Romockiego — 6.100 m³.
2) W lesie majątku Babsk — Stanisławy Glinki — 1700 m³.
3) W lesie majątku Cielądz — Motla Lewkowicza — 2000 m³.

Zajęte drzewo przekazane być winno do rozporządzenia Głównej Komisji Rozdziału Drzewa przy Ministerstwie Robót Publicznych.

Gotowe podkłady kolejowe i stemple kopalniane zajęciu nie podlegają.

Od chwili zajęcia właściciel nie ma prawa w żaden sposób inaczej

zajętem drzewem rozporządzać, jak na zasadzie upoważnień Głównej Komisji Rozdziału Drzewa.

O dokonaniu zajęcia Okręgowy Inspektor Ochrony Lasów w Warszawie zawiadomi za pośrednictwem władz administracyjnych właściciela, lub osoby zarządzające w zależności od tego kto będzie się znajdował na miejscu.

Za drzewo zajęte i wydane z decyzji Komisji Rozdziału Drzewa wypłacona będzie przez Państwo należność według cen, ustanowionych rozporządzeniem Pana Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dnia 15 lipca r. b. („Monitor Polski“ nr. 161 z dn. 21. VII. r. 1919).

Warszawa, dnia 4 grudnia 1919 roku.

Kierownik Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państw: Z. *Chmielewski.*

4. Rozporządzenie wykonawcze z d. 3/II 1920, poz. 76 d. u. R. p. nr. 14. do ustawy z dnia 28 lutego 1919 r. (Dz. pr. p. Nr. 20, poz. 229) w przedmiocie zaopatrzenia ludności w drzewo budulcowe i opałowe z uwzględnieniem postanowień ustawy z dnia 18 lipca 1919 r. Dz. pr. p. Nr. 63, poz. 368).

Na zasadzie art. 5. ustawy z dnia 28 lutego 1919 r. (Dz. pr. p. Nr. 20 poz 229) w przedmiocie zaopatrzenia ludności w drzewo budulcowe i opałowe wydaję po porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz z Ministrem Skarbu w miejsce rozporządzenia wykonawczego z dnia 14 marca 1919 r. (Monitor Polski z dna 18 marca 1919 r. Nr. 63) następujące przepisy wykonawcze:

Art. 1. Dla odbudowy zniszczonych przez działania wojenne domów mieszkalnych i zabudowań gospodarczych wraz z potrzebnemi ogrodzeniami, wydawane będzie drzewo budulcowe w pierwszym rzędzie gospodarstwom drobnym, tudzież na odbudowę szkół, kościołów i budynków użyteczności publicznej, o ile odbudowa bez pomocy Państwa nie mogłaby być dokonaną (art. 4 i 7 ustawy z dnia 18 lipca 1919 r. Dz. pr. p. Nr. 63 poz. 368).

Ustawa z dnia 18 lipca 1919 roku, poz. 368 d. p. p. p. nr. 63 o pomocy państwowej na odbudowę gospodarstw, zniszczonych lub uszkodzonych skutkiem wojny.

Art. 1. Nie przesądzając sprawy odszkodowania wojennego, jakie po ratyfikacji traktatów pokojowych określi osobna ustawa, Rzeczpospolita Polska w celu przyśpieszenia odbudowy i uruchomienia zniszczonych lub uszkodzonych skutkiem wojny gospodarstw, przychodzi poszkodowanym z pomocą finansową na niżej wyłuszczonych zasadach.

Art. 2. Prawo korzystania z pomocy państwowej na odbudowę i uruchomienie przysługuje znajdującym się na terenie Państwa gospodarstwom polskim bezwzględnie, a obcokrajowym o tyle, o ile to będzie przewidziane osobną z danem państwem umową. Za gospodarstwa polskie uważa się

te, które w czasie poniesienia strat znajdowały się na terenie należącym obecnie do Państwa Polskiego i których właściciele lub większość współwłaścicieli posiadają prawo obywatelstwa polskiego.

Art. 3. Pomoc państwowa będzie udzielana poszkodowanym skutkiem bezpośrednich rzeczowych strat, przez wojnę wyrządzonych, tylko na faktyczną odbudowę i stopniowo w miarę postępu jej lub też na spłatę długu, zaciągniętego na odbudowę już dokonaną.

Rząd jest upoważniony do udzielania pomocy na odbudowę powołanym do wojska i ewakuowanym, których budynki spaliły się wskutek innych wypadków podczas ich nieobecności.

Art. 4. Pomoc państwowa niniejszą ustawą przewidziana dotyczy: a) domów mieszkalnych, budynków gospodarskich, szkół, kościołów i budynków użyteczności publicznej, b) wszelkich zakładów i gospodarstw rolnych, przemysłowych i handlowych z niezbędnemi dla ich uruchomienia urządzeniami, c) udzielenia surowców, materjałów i towarów niezbędnych dla uruchomienia zakładów przemysłowych i handlowych, a w rolnictwie inwentarza martwego i żywego oraz niezbędnej do prowadzenia gospodarstwa ilości zboża, d) mebli, sprzętów domowych, odzieży i bielizny. Przytem pomoc ta w pierwszym rzędzie będzie udzielana gospodarstwom drobnym, warsztatom pracy rzemieślniczej, tudzież na odbudowę szkół, kościołów i budynków użyteczności publicznej.

Art. 5. Z pomocy państwowej niniejszą ustawą przewidzianej przy jej udzielaniu będzie potrącone wszystko to, co dane gospodarstwo już przedtem otrzymało w naturze lub gotówce ze źródeł Państwa Polskiego, względnie państwa zaborczego, jak również ze źródeł samorządowych lub społecznych. W równej mierze pomoc udzielona w myśl niniejszej ustawy będzie potrącona z odszkodowania wojennego, jakie wypływać będzie mogło z osobnej ustawy, wydanej po zawarciu traktatów pokojowych (art. 1).

Art. 6. Poszkodowany, który po otrzymaniu pomocy państwowej zwrócił się do urzędów publicznych o zasiłek na odbudowę w naturze, winien za ten zasiłek zapłacić z sum, udzielonych mu tytułem pomocy państwowej.

Art. 7. Pomoc państwowa na odbudowę i uruchomienie gospodarstw po ustaleniu jej wysokości przez odnośne komisje (art. 12) udzielana będzie częściowo w formie bezzwrotnej zapomogi pieniężnej, częścią w formie pożyczki tym poszkodowanym, którzy bez pomocy państwa nie są w stanie odbudować się lub nabyć przedmiotów, przewidzianych w art. 4 pod punktem b, c i d.

Art. 8. Bezzwrotna zapomoga pieniężna (art. 7) wogóle nie może przekraczać sumy dwudziestu tysięcy marek, a w granicach tej sumy z tytułu strat w ruchomościach domowych (art. 4 d.) dwóch tysięcy marek. Ponadto poszkodowani mogą otrzymać resztę pomocy państwowej tylko tytułem pożyczki.

Art. 9. Wysokość bezzwrotnej zapomogi w granicach art 8 na odbudowę opierać się będzie na oszacowaniu zniszczonego mienia lub jego części w chwili zniszczenia z zamianą dawnej waluty na marki według kursu, jaki będzie w drodze ustawy ustalony przy uwzględnieniu spadku wartości waluty i podniesienia cen materjałów. Współczynnik spadku wartości waluty określi Ministerstwo Skarbu. Jeżeli suma zapomogi tą drogą ustalona będzie niższa od potrzebnej na faktyczną odbudowę, to zwyżka może być zaspokojona tylko zapomocą udzielonej poszkodowanemu pożyczki.

Art. 10. Pożyczka na odbudowę będzie bezprocentowa w ciągu pierwszych lat pięciu.

Art. 11. Zapomoga bezzwrotna lub pożyczka na odbudowę nie mogą być zajęte na zaspokojenie jakichkolwiekbądź pretensji prywatnych lub publicznych, przypadających od poszkodowanego, nie wyłączając hipotecznych.

Art. 12. Wysokość bezzwrotnej zapomogi określi komisja, składająca się:

a) z naczelnika politycznej władzy powiatowej lub jego zastępcy, jako przewodniczącego,
b) z przedstawiciela ministerstwa, w którego zakres wchodzi odbudowa,
c) z przedstawiciela Ministerstwa Skarbu,
d) z dwóch przedstawicieli sejmiku powiatowego lub rady powiatowej,
e) z przedstawiciela Głównego Urzędu Likwidacyjnego.

W miastach: Warszawie, Łodzi, Lwowie, Krakowie i Lublinie wchodzą w skład komisji zamiast osób, wymienionych w punkcie a. i d., prezydent miasta lub jego zastępca i dwóch przedstawicieli rady miejskiej.

Prowadzącym odbudowę zniszczonych gospodarstw może być przyznana zaliczka przed dokonaniem oszacowania szkód na podstawie zgłoszonej deklaracji strat w Komisji szacunkowej.

Art. 13. Celem realizacji pożyczek na odbudowę Ministerstwo Skarbu w porozumieniu z Głównym Urzędem Likwidacyjnym utworzy specjalny Zakład Kredytowy, którego zakres działalności określi statut, zatwierdzony w drodze ustawodawczej.

Statut ten zawierać będzie postanowienia szczegółowe co do wysokości, sposobu udzielania i warunków zabezpieczenia pożyczek na odbudowę.

Art. 14. Użycie zapomogi lub pożyczki na cel inny, niezgodny z jej przeznaczeniem, jak również niewykonanie odbudowy w określonym terminie bez dostatecznych powodów zwłoki pociąga za sobą obowiązek natychmiastowego zwrotu tak zapomogi, jak i pożyczki, oraz karane będzie w drodze zwykłego orzecznictwa sądowego aresztem do 1-go roku oraz grzywną do dwustu tysięcy marek.

Art. 15. Podania i pisma wnoszone w sprawie pomocy państwowej na odbudowę, wolne są od stempla i opłat skarbowych.

Art. 16. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia w Dzienniku Praw Państwa.

Art. 17. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministerstwom: Skarbu, Robót Publicznych, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Przemysłu i Handlu i Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Głównym Urzędem Likwidacyjnym.

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prezydent Ministrów: w z. *S. Wojciechowski.* Minister Skarbu. *Karpiński.* Minister Robót Publicznych: *Pruchnik.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.* Minister Przemysłu i Handlu: *Hącia.* Minister Spraw Wewnętrznych: *S. Wojciechowski.*

Rozp. wykonawcze do tej ustawy patrz w uzupełnieniu.

Art. 2. Drzewo budulcowe i opałowe wydawane będzie z lasu w stanie okrągłym.

Art. 3. Wartość wydanego na rachunek Skarbu Państwa drzewa budulcowego nie może w żadnym wypadku przekroczyć bez-

pośredniej rzeczowej szkody wojennej w wysokości ustalonej przez Komisję, utworzoną na mocy ustawy z 18 lipca 1919 r. (Dz. pr. p. Nr. 63, poz. 368) wzgl. przez Komisję Szacunkową.

O ile nie nastąpiło jeszcze należyte ustalenie całkowitej wysokości szkody wojennej, ilość przyznanego drzewa nie może przekroczyć tej ilości, jaką zawierały zniszczone budynki mieszkalne i gospodarcze.

W każdym razie wartość wydanego drzewa po doliczeniu tego wszystkiego, co poszkodowany według brzmienia art. 5 powołanej wyżej ustawy z dnia 18 lipca 1919 roku skądkolwiek już otrzymał, nie może przekroczyć kwoty 20.000 marek (art. 8 ustawy z dnia 18 lipca 1919 r.)

W razie zgłoszonej prośby o większą ilość drzewa, celem ulepszenia odbudowy, można w miarę posiadanych zapasów oraz stwierdzonej istotnej potrzeby wydać ilość drzewa większą, niż wyżej przepisana, jednak za opłatą wartości tej nadwyżki drzewa po cenach przez Rząd ustanowionych.

Art. 4. Na cele opałowe wydawać się będzie drzewo w miarę istotnej potrzeby z rozporządzalnych zapasów po cenach ustanowionych.

Art. 5. Wydane drzewo budulcowe i opałowe winno być tylko na cele wyznaczone użyte i nie może być pod odpowiedzialnością karną sprzedane osobom trzecim lub użyte na inne cele.

Art. 6. Dla rozdziału drzewa i nadzoru nad celowością jego użycia na obszarze b. zaboru rosyjskiego tworzy się przy Ministerstwie robót publicznych w Warszawie, zaś na obszarze b. Galicji przy Generalnym Delegacie Rządu we Lwowie Główną Komisję Rozdziału drzewa, a w powiatach — Powiatowe Komisje rozdziału drzewa.

W skład Głównej Komisji dla obszaru b. zaboru rosyjskiego wchodzą:

1) Przedstawiciel Ministerstwa Robót Publicznych, jako przewodniczący;

2) Przedstawiciel Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych

3) Przedstawiciel Ministerstwa Skarbu.

W skład głównej Komisji dla obszaru b. Galicji wchodzą:

1) Generalny Delegat Rządu we Lwowie jako przewodniczący

2) przedstawiciel Ministerstwa Robót Publicznych (ewentualnie jako zastępca przewodniczącego),

3) Przedstawiciel Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych,

4) Przedstawiciel Ministerstwa Skarbu;

W skład powiatowej Komisji wchodzą:

1) starosta (kierownik starostwa) jako przewodniczący,

2) przedstawiciel Ministerstwa Robót Publicznych (w b. Galicji kierownik ekspozytury budowlanej),

3) przedstawiciel Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych (w b. Galicji inspektor lasowy),

4) przedstawiciel Ministerstwa Skarbu (w b. Galicji przedstawiciel administracji skarbowej),

5) delegat Powiatowego Związku Komunalnego (w b. Galicji delegat Rady powiatowej),

nadto na obszarze b. zaboru rosyjskiego:

6) Przedstawiciel Ubezpieczeń Wzajemnych budowli od ognia i ewent.

7) Delegat powiatowych Stowarzyszeń budowlanych.

Art. 7. Podanie o przyznanie drzewa wnosić należy do Rady (Zwierzchności gminnej, w miastach do magistratu), która po zbadaniu okoliczności wyszczególnionych w podaniu przedłoży je z własnym wnioskiem właściwej Komisji rozdziału drzewa do rozpatrzenia. Przeciw decyzji Komisji Powiatowych rozdziału drzewa niema odwołania.

Art. 8. Na podstawie decyzji Komisji powiatowej nastąpi wydanie przyznanej ilości drzewa. Otrzymujący drzewo jest obowiązany pokwitować z odbioru drzewa budulcowego, wydanego na rachunek Skarbu, i podpisać deklarację, mocą której zgadza się na potrącenie wartości tego drzewa po cenach ustanowionych (art. 12) wraz z kosztami ewentualnej obróbki i przewozu przypadającej mu zapomogi pieniężnej (art. 8 ustawy z dnia 18 lipca 1919 r.).

Należność za podwyżkę drzewa budulcowego, jakoteż za drzewo opałowe, odbiorca winien uiścić przy wydaniu drzewa.

Art. 9. Bliższe wskazówki dla urzędowania Komisji Powiatowej i Komisji Głównej określą specjalne regulaminy.

Art. 10. Komisji Powiatowej przydzielać będzie drzewo na jej wnioski Komisja Główna.

Art. 11. Komisji Głównej dla obszaru b. zaboru rosyjskiego oddaje do dyspozycji drzewo Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Drzewo budulcowe, potrzebne dla celów odbudowy winno być zajęte w lasach tak państwowych jak i prywatnych, a przedewszystkiem w miejscash leżących najbliżej okolic zniszczonych.

Zajęcia drzewa w lasach prywatnych i na składach prywatnych dokonywa na obszarze b. zaboru rosyjskiego Ministerstwo Rolnictwa w porozumieniu z Ministerstwem Robót Publicznych i Ministerstwem Skarbu.

Na obszarze b. Galicji Główna Komisja rozdziału drzewa przy Generalnym Delegacie Rządu we Lwowie zajmuje i przydziela Komisjom Powiatowym rozdziału drzewa na wniosek tych Komisji drzewo z lasów państwowych, jakoteż dokonuje w celu przydziału zajęcia drzewa i drzewostanów w lasach prywatnych, oraz na składach prywatnych.

Art. 12. Ceny drzewa ustanawia Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministerstwem Robót Publicznych, oraz z Ministerstwem Skarbu, zaś na obszarze b. Galicji Główna Komisja rozdziału drzewa we Lwowie na wniosek Powiatowych Komisji.

Art. 13. Celem umożliwienia obróbki drzewa w dostatecznej ilości Ministerstwo Robót Publicznych może objąć w swój zarząd zakłady przeróbki drzewa, których ruchu właściciele zaniechali.

Art. 14. Posiadacze drzewa, mianowicie właściciele lasów, tartaków i składów, oraz wszelkiego rodzaju przedsiębiorcy, trudniący się eksploatacją i sprzedażą drzewa, obowiązani są zgłosić do właściwej Głównej Komisji w drodze Powiatowej Komisji Rozdziału drzewa w terminie przez Główną Komisję oznaczonym posiadane zapasy drzewa zarówno wyrobionego, jak i stojącego na pniu.

Art. 15. Zażalenia w sprawach objętych niniejszem rozporządzeniem nie wstrzymują jego wykonania.

Art. 16. Niestosowanie się do przepisów niniejszego rozporządzenia, jakoteż do wydanych na jego podstawie rozporządzeń władz i organów państwowych, karane będzie podług obowiązujących ustaw i rozporządzeń.

Art. 17. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, a równocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 14 marca 1919 r. (Monitor Polski z dnia 16 marca 1919 r. Nr. 63) jak również wszelkie inne rozporządzenia niniejszem.

Warszawa, dnia 3 lutego 1920 roku.

Minister Robót Publicznych: *Kędzior.*

5. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dn. 26/III. r. 1919 (Mon. p. nr. 71) w przedmiocie obowiązku zgłaszania wszelkich zapasów drzewa tak wyrobionego, jak i stojącego na pniu w cięciach zaległych i bieżących.

Na zasadzie art. 14 Rozporządzenia Wykonawczego z dn. 14 marca 1919 r. do ustawy z dn. 28 lutego 1919 r. w przedmiocie zaopatrzenia ludności w drzewo budulcowe i opałowe (Dz. Pr. Nr. 20 z dn. 5 marca 1919 r. poz. 229 i „Monitor Polski“ Nr. 63 z dn. 18 marca 1919 r.) wzywam wszystkich posiadaczy drzewa, a mianowicie właścicieli lasów, tartaków i składów, oraz trudniących się eksploatacją lasów i sprzedażą drzewa do zgłoszenia na przepisanym druku w terminie do 15 kwietnia 1919 r. w Komisji powiatowej rozdziału drzewa lub w urzędach powiatowych (Starostwach) wszelkich posiadanych zapasów drzewa tak wyrobionego, jak również stojącego na pniu w cięciach zaległych i bieżących.

Wszelkie zmiany, zaszłe w zgłoszonych zapasach, należy zgłaszać w dniu 1-ym każdego miesiąca, od 1 czerwca r. b. począwszy.

Druki dla powyższych zgłoszeń można otrzymać w kancelarji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w Warszawie (Senatorska 15), w Zarządach Okręgowych Dóbr Państwowych (Senatorska 29), w Radomiu i Siedlcach oraz we wszystkich Nadleśnictwach, u Inspektorów i Komisarzy Ochrony Lasów oraz w urzędach powiatowych (Starostwach), które również przyjmować będą zgłoszenia i przedstawiać je Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Niezgłoszenie drzewa w terminie lub też zgłoszenie świadomie fałszywych danych karane będzie przez urzędy powiatowe w

myśl Rozporządzenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dn. 21 lutego 1919 roku o postępowaniu karno-administracyjnem („Monitor Polski“ nr. 46 z dn. 26 lutego 1919 r.) grzywną od 10 — 2.000 mk., o ile Kodeks Karny wyższej kary nie stanowi.

Warszawa, dnia 26 marca 1919 roku.

Termin 15. 4. 1919 roku został przedłużony do 1. 6. roku 1919 rozporządzeniem z dnia 16. 5. roku 1919 („Monitor Polski“ nr. 113).

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

6. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dn. 15. VII. r. 1919 (Monitor Polski nr. 161) w przedmiocie ustanowienia cen drewna, wydanego na mocy Ustawy Sejmowej z dnia 28. II. r. 1919.

Na mocy art. 2 Ustawy Sejmowej z dn. 28. II. r. 1919 w przedmiocie zaopatrzenia ludności w drzewo budulcowe i opałowe (Dz. Praw nr. 20 z dn. 5. III. r. 1919 poz. 229) i art. 12 Rozporządzenia wykonawczego do tej Ustawy z dn. 14. III. r. 1919 („Monitor Polski“ nr. 63 z dn. 18. III. r. 1919) — ustanawiam w porozumieniu z Panem Ministrem Robót Publicznych i Panem Ministrem Skarbu, następujące ceny maksymalne drewna:

Za 1 m³ (metr sześcienny) drewna budulcowego na pniu:

Nr. kolejny	Gatunek drzewa	I. klasa wartości			II. klasa wartości			III. klasa wartości			IV. klasa wartości		
		średnica w połowie długości w cm.											
		do 20	od 20 do 30	wyżej 30	do 20	od 20 do 30	wyżej 30	do 20	od 20 do 30	wyżej 30	do 20	od 20 do 30	wyże 30
		M a r e k											
1	Sosna . . .	35	45	55	40	50	25	35	45	20	30	40	
2	Jodła i świerk	30	40	45	35	40	20	30	35	20	25	30	

Za 1 m³ (metr sześcienny) materjałów tartych, stolarskich i budowlanych na składzie przy tartaku:

Nr. kolejny	Gatunek drzewa	I. klasa wartości		II. klasa wartości		III. klasa wartości		IV. klasa wartości	
		szerokość w cm.							
		do 20	wyżej 20	do 20	wyżej 20	do 20	wyżej 20	do 20	wyżej 20
		Marek							
1	Deski, bale, łaty sosnowe . . .	120	130	110	120	100	110	90	100
2	Materjał stolarski	—	150	—	140	—	130	—	120
3	Deski, bale, łaty jodłowe i świerk.	110	120	100	110	90	100	80	90

Za 1 m³ (metr przestrzenny) drewna opałowego w stanie wyrobionym na miejscu w lesie.

Nr. kolejny	Sortyment	Buk, Grab, Jawor				Jesion, Klon, Wiąz, Dąb, Brzoza				Sosna, Olsza, Trześnia				Jodła i Świerk				Osika i Lipa			
		Klasa wartości																			
		I	II	III	IV	II	III	IV		I	II	III	IV	I		III	IV	I		III	
		Marek																			
1	Szczapy . . .	24	20	18	16	22	18	16	14	20	16	14	12	18	14	12	10	12	10	8	6
2	Krąglaki (w cienkim końcu przynajmniej 7 cm. grubości . . .	18	16	14	12	16	14	12	10	14	12	10	8	12	10	8	6	10	8	6	4
3	Gałęzie	10	9	8	7	9	8	7	6	8	7	6	5	7	6	5	4	6	5	4	3

Wyszczególnione w powyższych tabelach ceny stosowane być winny przy obliczaniu wartości drzewa, wydanego z lasów, lub składów, położonych, co najwyżej w odległości do 5 klm. od stacji kolejowej lub rzeki spławnej.

Przy drzewie, znajdującem się w odległości od 5 — 10 klm, stosować należy ceny powyższe z 10% obniżką, przy odległości

od 10 — 20 klm. z 20 % obniżką, zaś przy odległości wyżej 20 klm. — z 30% obniżką.

Do I klasy wartości zaliczone zostają następujące powiaty: Błoński, Brzeziński, Ciechanowski, Gostyński, Grójecki, Kolski, Kucieński, Kaliski, Koniński, Lubelski, Jędrzejowski, Łęczycki, Łowicki, Łódzki, Miechowski, Miński, Nieszawski, Opatowski, Opoczyński, Olkuski, Pińczowski, Puławski, Sandomierski, Sieradzki, Sierpski, Stopnicki, Radomski, Rawski, Słupecki, Płoński, Płocki, Tomaszowski, Turecki, Warszawski, Wieluński, Włocławski, Łaski, Piotrkowski.

Do II klasy wartości zaliczone zostają następujące powiaty: Będziński, Bialski, Chełmski, Częstochowski, Garwoliński, Iłżecki, Hrubieszowski, Kielecki, Konecki, Kozienicki, Konstantynowski, Krasnostawski, Lipieński, Lubartowski, Łukowski, Wysoko-Mazowiecki, Mławski, Janowski, Ostrowski, Makowski, Pułtuski, Przasnyski, Radzyńki, Radzymiński, Rypiński, Siedlecki, Skierniewicki, Sochaczewski, Sokołowski, Węgrowski, Włodawski, Włoszczowski, Zamojski.

Do III klasy wartości zaliczone zostają następujące powiaty: Biłgorajski, Augustowski, Łomżyński, Kolneński, Kalwaryjski, Ostrołęcki, Sejneński, Suwalski, Szczuczyński.

Do IV klasy wartości zaliczone zostają następujące powiaty: Białostocki, Bielski, Sokólski.

Ceny powyższe obowiązują aż do chwili odwołania niniejszego rozporządzenia.

Warszawa, dnia 15 lipca 1919 roku.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

7. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie zajęcia i przygotowania drzewa opałowego w lasach prywatnych na okres zimowy 1919/20.

Na podstawie art. 2. Ustawy Sejmowej z 28/II 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 20, poz. 229), oraz w Myśl Uchwały Sejmowej z 25/VI. 1919 r. zarządzam w porozumieniu z Panem Ministrem Robót Publicznych i Panem Ministrem Skarbu co następuje:

Art. 1. W lasach prywatnych, posiadających plany gospodarcze, lub prawomocne pozwolenia wyrębu, zostaje niniejszem zajęte na zasadzie art. 2 Ustawy z 28/II. 1919 r. (Dz. Pr. Nr.20,

poz. 229) do rozporządzenia Głównej Komisji Rozdziału Drzewa drzewo opałowe na pniu, przypadające do cięcia w zrębach roku 1919/20, oraz w zrębach zaległych, o ile użytkowanie tych zrębów ustawowo jest dopuszczalne.

W lasach prywatnych, nie posiadających planów gospodarczych, zostaje również zajęte na zasadzie art. 2 Ustawy z 28/II 1919 r. w drzewostanach rębnych drzewo opałowe na pniu, a to w stosunku 1 mp. (metr przestrzenny) z każdego hektara powierzchni lasów.

Art. 2. Właściciele i zarządcy lasów prywatnych, posiadający plany gospodarcze lub prawomocne pozwolenia wyrębu, winni do 10 sierpnia 1919 r. oświadczyć odnośnej Powiatowej Komisji Rozdziału Drzewa, czy, a w danym razie, jaką ilość drzewa opałowego (szczapowego lub ogrąglakowego o grubości co najmniej 7 cm. w cieńszym końcu) gotowi są wyrobić i oddać do rozporządzenia Powiatowej Komisji Rozdziału Drzewa (w terminie do 15/X, względnie 15/XI, wzgl. 31/XII 1919 r. ze zrębów według planu gospodarczego na rok 1919/20 do cięcia przypadających, oraz ze zrębów zaległych, o ile użytkowanie tych zrębów z mocy Ustaw jest dopuszczalne.

Właściciele zaś i zarządcy lasów prywatnych, które nie mają planów gospodarczych, winni w terminie do 10 sierpnia 1919 r. podać Powiatowej Komisji Rozdziału Drzewa łączną powierzchnię lasu, będącego ich własnością, lub pozostającego pod ich zarządem, a zarazem oświadczyć, czy, w danym razie, jaką ilość drzewa opałowego gotowi są wyrobić w rębnych drzewostanach i oddać do dyspozycji Powiatowej Komisji Rozdziału Drzewa w terminach wymienionych w ustępie 1-szym.

Obowiązek zgłoszenia ciąży także na osobach, które na mocy kontraktu kupna-sprzedaży, zawartego z właścicielem lub zarządcą lasu, uprawnione są do wyrębu drzewa opałowego.

Zgłoszenie winno zawierać:

1) imię i nazwisko, miejsce zamieszkania właściciela lasu, oraz osoby uprawnionej do wyrębu,
2) miejsce położenia lasu (powiat administracyjny), nazwę oddziałów lasu,
3) podanie ilości drzewa opałowego według planu gospodarczego w zrębach r. 1919/20 i w zrębach zaległych, wzlę-

dnie w rębnych drzewostanach do cięcia przypadających, oraz podanie powierzchni odnośnych zrębów,

4) najbliższą stację kolejową,

5) stosunki wywozowe: odległość miejsca wyróbki od drogi komunikacyjnej, kolejki leśnej i od najbliższej stacji kolejowej, lub rzeki spławnej,

6) czy zgłaszający potrzebuje drzewa opałowego na własne cele, a w danym razie, w jakiej ilości.

Art. 3. Obowiązkowi wymienionemu w art. 2 nie podlegają:

1) na obszarach b. zaboru rosyjskiego właściciele lasów, uznanych za ochronne, lub wodochronne, oraz właściciele lasów, w których wyrąb został wstrzymany na podstawie prawomocnych orzeczeń urzędów ochrony lasów.

2) na obszarach b. zaboru austrjackiego właściciele lasów zamkniętych na podstawie §§ 19 i 20 ces. pat. z 3/XII 1852 r. (Dz. pp. Nr. 250), właściciele lasów ochronnych, w których celem powstrzymania dalszych spustoszeń, wyrąb drzewa na zasadzie §§ 4 i 23 ces. pat. został wstrzymany.

Art. 4. Powiatowa Komisja Rozdziału drzewa oznajmi właścicielowi lasu najdalej do 20/VIII 1919 r., jaką ilość drzewa opałowego, zgłoszonego w myśl art. 2 tego rozporządzenia, winien właściciel lasu wyrobić w terminach w art. 2 podanych.

Jeżeli właściciel lasu w terminie do 20/VIII 1919 r. nie otrzyma od Powiatowej Komisji Rozdziału Drzewa zawiadomienia, jaką ilość drzewa opałowego winien przygotować, natenczas winien wyrobić całą ilość zgłoszonego drzewa.

Art. 5. Powiatowa Komisja Rozdziału Drzewa będzie miała prawo udzielić właścicielowi odpowiedniej zaliczki na wyróbkę drzewa po myśli art. 4.

Szczegóły, dotyczące wysokości i zwrotu zaliczki, zostaną ustalone przez Główną Komisję Rozdziału Drzewa.

Art. 6. Z drzewa opałowego, które właściciel winien wyrobić według art. 4, ma być jedna trzecia część oddana do rozporządzenia Powiatowej Komisji Rozdziału Drzewa do 15/X 1919 r., druga część do 15/XI, a reszta do 31/XII 1919 r.

Art. 7. Za drzewo opałowe, w myśl art. 6. tego rozporządzenia, w terminie wyrobione i do dyspozycji Powiatowej Komisji Rozdziału Drzewa oddane, zostanie wypłacona właścicielowi należność

według cen ustanowionych w rozporządzeniu Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych („Monitor Polski" Nr. 161 z d. 21/VII 1919 r.) dla obszarów b. zaboru rosyjskiego i w cenniku wytycznym drzewa opałowego i materjałowego dla obszarów b. zaboru austrjackiego. Należność ta może być powiększona dla obszarów b. zaboru austrjackiego o faktyczne koszty ścięcia i wyróbki drzewa opałowego, o ile koszty te nie są objęte cennikiem wytycznym.

Oprócz tych cen otrzyma właściciel premję w wysokości 20% przypadającej ceny w następujących wypadkach:

a) jeżeli trzecią część drzewa, którą winien oddać do 15/X 1919 r., odda najdalej 1/X 1919 r.: w tym wypadku otrzyma premję za całą ilość wcześniej oddanego drzewa;

b) Jeżeli w terminie do 15/X 1919 r. odda więcej, niż $^1/_3$ część drzewa, w tym wypadku otrzyma premję za nadwyżkę oddanego drzewa.

Art. 8. Jeżeli właściciel lasu, który w myśl art. 2 tego rozporządzenia zgłosił gotowość wyróbki drzewa opałowego, nie odda $^1/_3$ części wyrobionego drzewa w myśl art. 6 w terminie do 15/X 1919 r., natenczas całą ilość drzewa, którą winien wyrobić w myśl art. 4, zostanie wyrobiona przez Powiatową Komisję Rozdziału Drzewa na koszt i niebezpieczeństwo właściciela lasu, a od ceny za drzewo należącej się właścicielowi w myśl art. 7 zostaną potrącone faktyczne koszty ścięcia i wyróbki drzewa, o ile cena ta dotyczy drzewa w stanie wyrobionym.

Przy wyróbce drzewa opałowego na koszt właściciela lasu ogólna ilość wyrobionego opału nie może przekraczać 40% ściętej masy drzewnej. W drzewostanach czysto opałowych wolno jednak wyrobić na opał całą ilość znajdującej się w nich masy drzewnej.

Wyróbkę na koszt właściciela lasu może Powiatowa Komisja Rozdziału Drzewa rozpocząć bezzwłocznie po 15/X 1919 r.

Pozostałe po wyróbce drzewa opałowego części pnia, nadające się do wyróbki drzewa użytkowego, pozostaną w miejscu wyróbki do dyspozycji właściciela lasu, o ile nie nastąpi osobne zajęcie tego drzewa na podstawie art. 2 Ustawy Sejmowej z dnia 28/II 1919 r.

Art. 9. Właściciele i zarządcy lasów prywatnych, posiadających plany gospodarcze lub prawomocne pozwolenia wyrębu, którzy w myśl art. 2 tego rozporządzenia nie oświadczą gotowości wy-

róbki i oddania drzewa, obowiązani są w terminie do 10/VIII 1919 r., zgłosić Powiatowej Komisji Rozdziału Drzewa, jakie ilości drzewa opałowego przypadają do cięcia według planu gospodarczego w zrębach na rok 1919/20 do cięcia przypadających, oraz w zrębach zaległych, o ile użytkowanie tych zrębów z mocy obowiązujących Ustaw jest dopuszczalne.

Właściciele zaś i zarządcy lasów prywatnych, nie mających planów gospodarczych, którzy w myśl art. 2 tego rozporządzenia nie oświadczą gotowości wyróbki i oddania drzewa, obowiązani są w terminie do 10/VIII 1919 r. podać Powiatowej Komisji Rozdziału Drzewa łączną powierzchnię lasu będącego ich własnością, lub pozostającego pod ich zarządem.

Postanowienia ustępu 3 i 4 arykułu 2 tego rozporządzenia odnoszą się również do zgłoszeń, o których mowa w poprzednich ustępach.

Art. 10. Obowiązkowi, unormowanemu w art. 9 tego rozporządzenia, nie podlegają właściciele lasów wymienionych w art. 3.

Art. 11. Drzewo opałowe, zajęte na podstawie art. 1 niniejszego rozporządzenia, którego właściciel nie oświadczył po myśli art. 2 gotowości wyróbki drzewa, zostanie przez Powiatową Komisję Rozdziału Drzewa wyrobione na koszt i niebezpieczeństwo właściciela po myśli postanowień art. 8 ustęp 1. 2 i 4 tego rozporządzenia.

Art. 12. W razie niezadośćuczynienia przez właścicieli lasów prywatnych obowiązkowi ustanowionemu w art. 9, zostaną dane, o których mowa w tym artykule, zbadane przez fachowego leśnika na koszt i niebezpieczeństwo opieszałego właściciela, nadto nastąpi wyróbka drzewa opałowego przez Powiatową Komisję Rozdziału Drzewa po myśli art. 11 tego rozporządzenia.

Art. 13. Postanowienia tego rozporządzenia nie naruszają w niczem praw serwitutowych, obciążających lasy prywatne.

Warszawa, dn. 20 lipca 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki*. Szef Sekcji: *J. Miklaszewski*.

VI

DOBRA PAŃSTWOWE.

A) WŁASNOŚĆ PAŃSTWA I PAŃSTWOWY ZARZĄD PRZYMUSOWY.

Celem zabezpieczenia majątku narodowego wydała Rada Regencyjna 4. XI. r. 1918 poz. 35 d. p. nr. 15 (p. niżej pod 1) dekret w przedmiocie dóbr donacyjnych. Zaprowadzał on nad dobrami, których tytuł posiadania stanowi nadanie podług przepisów z dnia 4/16. X. r. 1835, zarząd państwowy, wykonywany przez Ministerstwo R. i D. P. Jakkolwiekbyśmy tłómaczyli naturę prawniczą tego „Zarządu państwowego“, interpretacja stałaby się bezprzedmiotową wobec ustawy z dnia 25. 7. roku 1919 poz. 423 d. u. Rzp. nr. 72 (p. niżej pod 5), która powyższy dekret uchyliła (art. 17) i orzekła, że dobra donacyjne, nadane na prawie majoratowem z 4/16. X. 1835 „powracają w posiadanie Państwa Polskiego, jako jego własność“. Sprawa dóbr donacyjnych jest przeto stanowczo załatwioną w kierunku stwierdzenia prawa własności Państwa Polskiego na tych dobrach. Dla ścisłości podajemy rozporządzenia oparte na dekrecie z dnia 4. XI. r. 1918, jakkolwiek bowiem został uchylony, skutki ich mogą jeszcze obecnie trwać (p. niżej pod 2, 3, 4).

Dobra donacyjne jednak — to tylko część mienia narodowego. To też Minister R. i D. P. wzywa społeczeństwo do otoczenia opieką także majątków poduchownych, klasztornych i probostw prawosławnych, majątku b. banku włościańskiego itp. (p. odezwę pod 6), do zarządzenia jednak wykazu szczegółowego wszystkich jednostek majątku nieruchomego państwowego przystąpił minister dopiero dnia 7. V. roku 1919 (p. niżej pod 7), nakazując wypełnianie odpowiednich tabel. Załatwienie administracyjne tych dóbr nastąpiło dotąd tylko przez dekret z dn. 16 XII. r. 1918 (p. niżej pod 8), który nad temi dobrami zaprowadza zarząd przymusowy. Jaki użytek robił rząd z tego dekretu, widać z szeregu rozporządzeń, które cytujemy dla ilustracji.

1. Dekret Rady Regencyjnej w przedmiocie dóbr donacyjnych z dn. 4/XI. r. 1918 poz. 35 d. p. Kr. P. nr. 15,

My, Rada Regencyjna Królestwa Polskiego, zważywszy,

że znaczne obszary dóbr, własność skarbu polskiego stanowiących, dla celów krzewienia w Polsce obcej narodowości i wiary oraz

przeciwdziałania naszym dążeniom narodowym i wolnościowym, w różnym czasie przez ukazy cesarzów rosyjskich oddane były w posiadanie osobom, które się w walce przeciwko Narodowi Polskiemu wyróżniły,

że dobra te wrócić powinny do prawowitego rozporządzenia rządu polskiego i posłużyć na to, by ludność bezrolna, robotnicza i małorolna, a w szczególności ofiary wojny i żołnierze zasłużeni wobec Ojczyzny mieli możność założenia własnych gospodarstw,

że przeto, zanim Sejm dobrami temi zgodnie z wolą Narodu rozrządzi oraz ustali podstawy likwidacji stosunków, wynikających z dotychczasowego ich stanu prawnego, — konieczne jest zabezpieczenie całości dóbr donacyjnych oraz płynących z nich intrat postanowiliśmy i stanowimy, co następuje:

Art. 1. *W celu zabezpieczenia całości i należytego stanu dóbr donacyjnych tudzież płynących z nich intrat, nad wszelkiemi dobrami, znajdującemi się na terytorjum Królestwa Polskiego, których tytuł posiadania stanowi nadanie podług przepisów z dnia 4/16 października 1835 roku, ustanowiony zostaje zarząd państwowy, wykonywany przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych.*

Art. 2. *Bezpośredni zarząd nad poszczególnemi donacjami sprawować będą mianowani przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych administratorowie państwowi pod jego kierownictwem i nadzorem; obowiązki administratorów państwowych powierzane być mogą zarówno powołanym wyłącznie do ich pełnienia osobom, jak i urzędom państwowym lub organizacjom społecznym; zależnie od warunków miejscowych zarząd kilku donacji powierzony być może jednemu administratorowi albo też poszczególne folwarki i użytki, do jednej donacji należące, rozdzielane być mogą pomiędzy kilku administratorów państwowych.*

Art. 3. *Zarząd dóbr, pozostających pod pieczą kuratorów sądowych i administracji przymusowej, przekazany będzie administratorom państwowym w terminach, przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Koronnych w porozumieniu z odnośnemi władzami sądowemi i administracyjnemi ustanowionych; zarówno kuratela sądowa, jak i zarząd przymusowy nie mogą być uchylone inaczej, jak na wniosek lub za zgodą zarządu państwowego i w każdym razie nie wcześniej, jak po przekazaniu zarządu.*

Art. 4. *Osoby prywatne, pod których zarządem donacje w dniu*

ogłoszenia dekretu niniejszego pozostają, a więc zarówno donatarjusze i ich pełnomocnicy, jak i dzierżawcy i administratorowie poręczający — mają w terminie 3-miesięcznym od dnia ogłoszenia przepisów niniejszych pod rygorem art. 139 Kod. Kar. przedstawić Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Koronnych dokładne sprawozdanie o stanie pozostających pod ich zarządem dóbr tudzież rachunki z pobranych sum i poczynionych wydatków podług ustanowionego wzoru; w zasługujących na uwzględnienie wypadkach termin ten może być przez zarząd państwowy przedłużony.

Terminy i sposób złożenia sprawozdań i rachunków przez kuratorów sądowych i zarządców, ustanowionych z ramienia administracji przymusowej, zostaną ustalone w porozumieniu z właściwemi władzami sądowemi i administracyjnemi.

Art. 5. *Do zarządu państwowego, stosownie do przepisów niniejszych ustanowionego, należy wykonywanie wszelkich praw, jakie z tytułu posiadania dóbr donacyjnych wynikają, lub są z niem związane, a także wszelkie czynności, wchodzące w zakres administrowania i eksploatacji dóbr donacyjnych, a więc bezpośrednie zarządzanie dobrami, jak również zawieranie, przedłużanie i rozwiązywanie wszelkich dotyczących dóbr donacyjnych umów, najem oficjalistów i służby, prowadzenie procesów sądowych i wogóle wszelkie czynności, jakie z istoty zarządzania majątkiem wynikać mogą.*

Art. 6. *Zarząd państwowy mocen będzie z zachowaniem nabytych w dobrej wierze praw osób trzecich uchylać lub zmieniać wszelkie, dotyczące administracji majątku, zarządzenia donatarjuszy, ich pełnomocników i wogóle osób, pod których zarządem dobra donacyjne przed ogłoszeniem przepisów niniejszych się znajdowały.*

Art. 7. *Zawarte przed ustanowieniem zarządu państwowego umowy dzierżawne, administracji poręczającej, sprzedaży poręb leśnych, jakoteż i umowy co do wynagrodzenia za użytkowanie powierzchni i wnętrza dóbr donacyjnych dla celów przemysłu górniczego — mogą być przez zarząd państwowy rozwiązywane z uprzedniem na rok z góry wymówieniem.*

Art. 8. *Zarząd państwowy może żądać niezwłocznego rozwiązania wszelkich umów, zawartych przed objęciem przezeń dóbr donacyjnych, o ile prowadzą one do uszczuplenia całości tych dóbr lub narażają je na dewastację.*

Art. 9. *Wszelkie umowy lub tranzakcje, zawarte w celu ominięcia przepisów dekretu niniejszego, uchylenie się przed ich skutkami lub dla osiągnięcia celów z temiż przepisami sprzecznych — są nieważne.*

Art. 10. *Wszelkie zobowiązanie przed wydaniem niniejszego dekretu zaciągnięte wobec donatarjusza, jako posiadacza dóbr donacyjnych lub względem osób prawa jego reprezentujących, wykonane być mają do rąk zarządu państwowego, a to pod rygorem nieważności uiszczenia.*

W szczególności do kas zarządu państwowego wpłacane być winny zarówno wszelkie należności z tytułu aljenacji części tych dóbr, jak też stanowiące dóbr donacyjnych intratę albo odsetki od kapitałów, uzyskanych za aljenowane przed wydaniem dekretu niniejszego części dóbr donacyjnych.

Sumy powyższe przechowywane będą w kasie państwowej Królestwa Polskiego na rachunku specjalnym dóbr donacyjnych.

Art. 11. *Wydatki na organizację i utrzymanie zarządu państwowego dóbr donacyjnych pokryte zostaną na rachunek ogólnego dochodu z tych dóbr osiągniętego.*

Z tego źródła za zezwoleniem Rady Ministrów czynione być mogą wypłaty na rachunek bezspornych pretensji za poczynione w dobrach donacyjnych nakłady i inwestycje oraz w innych, zasługujących na uwzględnienie wypadkach.

Art. 12. *Wszelkie nabyte przed ogłoszeniem dekretu niniejszego prawa do dóbr donacyjnych wykonywane odtąd być mogą nie inaczej, jak za uprzedniem zezwoleniem urzędu państwowego; dzierżawcy jednak, którzy objęli już dobra w swe posiadanie, i wogóle osoby, które, na mocy posiadanych praw w dniu ogłoszenia dekretu niniejszego, użytkują z dóbr donacyjnych lub jakiejkolwiek ich części — mogą w dalszym ciągu, aż do odwołania, realizować prawa, w których faktycznie wykonywanie już się rozpoczęło, pod warunkiem zgłoszenia do zarządu państwowego w terminie 3-miesięcznym uzasadniających je tytułów i dokumentów. Prolongowane w ten sposób prawa do zarządu dóbr, ograniczone będą tylko do czynności prostego zarządzania majątkiem.*

Osoby, które nie zgłosiły w powyżej oznaczonym terminie swych praw, nie mogą powoływać się na nie w obronie przed odpowiedzialnością za czyny, po ogłoszeniu niniejszych przepisów bez ze-

zwolenia zarządu państwowego względem dóbr donacyjnych spełnione.

Art. 13. *Przedmioty ruchome, należące tytułem własności prywatnej do donatarjuszów lub innych osób, o ile znajdują się na terenie dóbr donacyjnych, zabierane być mogą przez właścicieli lub zbywane jedynie tylko po stwierdzeniu przez zarząd państwowy, że stanowią one przynależność dóbr donacyjnych.*

Art. 14. *Ktokolwiek rości jakiekolwiek prawa lub pretensje do dóbr donacyjnych, nie wyłączając praw, wynikających z tytułu nadania, winien przedstawić zarządowi państwowemu wyszczególnienie swych praw i pretensji i uzasadniające je tytuły i dokumenty, a to:*

w terminie rocznym, jeżeli posiadacz praw albo osoba do ich wykonywania upełnomocniona, ma zamieszkanie w Królestwie Polskiem, — i

w terminie trzyletnim, jeżeli posiadacz praw poza granicami Królestwa Polskiego przebywa i nie ma w kraju pełnomocnika.

Prawa i pretensje, w terminach powyższych niezgłoszone, ulegają przedawnieniu.

Przedawnienie to biegnie przeciwko małoletnim i bezwłasnowolnym z zastrzeżeniem dla nich regresu przeciwko opiekunom.

Art. 15. *Z dniem ogłoszenia przepisów niniejszych zawieszona zostaje w stosunku do dóbr donacyjnych moc prawna przepisów o spadkobraniu.*

Art. 16. *Przepisy wykonawcze do dekretu niniejszego oraz instrukcję w przedmiocie wprowadzenia i wykonywania zarządu państwowego nad dobrami donacyjnemi wyda Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych.*

Art. 17. *Przepisy dekretu niniejszego zyskują moc obowiązującą w dniu ogłoszenia w Dzienniku Praw Królestwa Polskiego.*

Dan w Warszawie, dnia 4 listopada 1918 roku.

† *Aleksander Kakowski, Zdzisław Lubomirski, Józef Ostrowski.* Prezydent Ministrów: *Józef Świerzyński.* Minister Spraw Zewnętrznych: *Głąbiński.* Minister Skarbu: *Englich.* Minister Sprawiedliwości: *J. Higersberger.* Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *Antoni Ponikowski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych: *Wł. Grabski.* Minister Przemysłu i Handlu: *Andrzej Wierzbicki.* Minister Komunikacji: *W. Paszkowski* Minister Ochrony Pracy: *J. Wolczyński.*

2. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dn. 4. II. r. 1919 („Monitor Polski“ nr. 38) w przedmiocie przedłużenia terminu, ustanowionego w art. 4 Dekretu Rady Regencyjnej z dn. 4. XI. r. 1918 o dobrach donacyjnych.

Art. 1. *Termin składania przez osoby prywatne sprawozdań o stanie pozostających pod ich zarządem dóbr donacyjnych, przewidziany w art. 4 Dekretu Rady Regencyjnej z dn. 4 listopada 1918 r. przedłużony zostaje do dn. 1. kwietnia 1919 r.*

Art. 2. *Sprawozdania winny być dostarczane do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych według wzoru, który osoby zainteresowane otrzymać mogą w Zarządach Okręgowych Dóbr Narodowych. Donatarjusze i ci z pośród ich pełnomocników, administratorów lub dzierżawców, którzy zarządzali w dniu 4 listopada 1918 r. całokształtem spraw danej donacji, winni wypełnić wszystkie rubryki — osoby zaś, których zarząd rozciągał się na poszczególne folwarki lub inne części majątku donacyjnego, mają obowiązek udzielić żądanych wiadomości tylko w przedmiocie tej części majątku donacyjnego, która pozostawała pod ich zarządem, pozostałe zaś rubryki wypełniają w miarę możności.*

Art. 3. *Wszelkie pretensje, skierowane do majątku donacyjnego osób, zobowiązanych do złożenia sprawozdań, rozpoznawane będą w miarę otrzymywania sprawozdań przez Ministerstwo, kolejno i z uwzględnieniem przedewszystkiem zawartych w nich danych i dowodów, w interesie przeto osób, sprawozdania przedstawiających, leży, aby zawierały one informacje dokładne i poparte podpisami lub przynajmniej szczegółowem wymienieniem potwierdzających je dokumentów i dowodów, tudzież, aby przedstawiane były w czasie możliwie najkrótszym.*

Warszawa, dnia 4 lutego 1919 roku.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.* Za zgodność Sekretarz Ministra: *W. Leśniewski.*

3. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dn. 1. IV. r. 1919 („Monitor Polski“ nr. 80) w przedmiocie przedłużenia terminu, ustanowionego w art. czwartym Dekretu z dn. 4. XI r. 1918 o dobrach donacyjnych.

Art. 1. *Termin składania przez osoby prywatne sprawozdań o stanie pozostających pod ich zarządem dóbr donacyjnych, prze-*

widziany w art. 4 Dekretu z dnia 4 listopada 1918 roku. Dziennik Praw Państwa Polskiego Nr. 15 poz. 35) i przedłużony na mocy art. 1 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dnia 4 lutego 1919 roku („Monitor Polski" Nr. 38 z dnia 17. II. 1919 roku), niniejszem przedłużony zostaje do dnia 15 maja 1919 roku.

Art. 2. *Wzór, podług którego należy składać sprawozdanie o stanie Dóbr donacyjnych, można otrzymać w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych w Warszawie, oraz w Zarządach Okręgowych Dóbr Państwowych w Warszawie, Radomiu i Siedlcach.*

Warszawa, dnia 1 kwietnia 1919 roku.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

4. Instrukcja z dn. 15. II r. 1919 nr. 9 d. r. M. R. D. P. o stosowaniu artykułu 13 Dekretu Rady Regencyjnej w przedmiocie dóbr donacyjnych z dn. 4. XI. r. 1918.

Przy stosowaniu artykułu 13 Dekretu z dnia 4 listopada 1918 r. w przedmiocie dóbr donacyjnych Zarząd Dóbr Państwowych powodować się będzie zasadami następującemi:

Art. 1. *Względem przedmiotów, do których prawa zgłaszają dzierżawcy, administratorowie poręczający i wogóle osoby, opierające swe pretensje na umowach, zawartych z donatarjuszami lub ich legalnymi zastępcami, — wykonywane będą ściśle warunki odnośnych kontraktów, z zastosowaniem ogólnych norm prawa cywilnego.*

Art. 2. *Przedmioty, umieszczone w dobrach donacyjnych przez b. władze okupacyjne, w zasadzie traktowane być winny jako własność państwa i skierowane do nich pretensje — o ile nie zostaną w tej mierze wydane w drodze prawodawczej specjalne przepisy — mogą być uwzględniane tylko na drodze sądowej.*

Art. 3. *Z pośród przedmiotów, do których własności pretendować mogą donatarjusze, nie ulegają zwolnieniu z sekwestru:*

a) wszystko, co stanowi przynależność dóbr donacyjnych (art. 519, 526, 550—564 Kod. Cyw.), w tem inwentarz żywy i martwy w ilości, potrzebnej do racjonalnego prowadzenia gospodarstwa, jako też maszyny, narzędzia i surowce, potrzebne do prawidłowego funkcjonowania fabryk i zakładów przemysłowych, znajdujących się na terenie dóbr donacyjnych,

b) przedmioty, stanowiące dochód z dóbr donacyjnych, zarówno bieżący, jak i z lat ubiegłych,

c) przedmioty o wybitniejszej wartości artystycznej lub naukowej, jak bibljoteki, archiwa, zbiory, obrazy, rzeźby, starożytności, — zakwalifikowane jako takie przez właściwego konserwatora zabytków sztuki i kultury (patrz dekret z dnia 16 października 1918 roku Dz. P. N. 16, poz. 16.

Art. 4. *Wszelkie pozatem przedmioty ruchome, nie podpadające pod określenie punktów powyższych, — a więc przedewszystkiem przedmioty osobistego użytku, zbytkowne konie i powozy, meble (o ile nie stanowią zabytku) — mogą być wydawane zarówno donatarjuszom, jak i wszelkim wogóle osobom, które prawa swe do nich udowodnią.*

Art. 5. *Niezwłocznie po ujawnieniu przedmiotów, pod literą c punktu 3 wymienionych, należy zawiadamiać o tem właściwego konserwatora zabytków sztuki i kultury i przy inwentaryzacji i zabezpieczeniu zakwalifikowanych przezeń przedmiotów stosować się do jego wskazówek.*

Art. 6. *Wszelkie, zarówno wydawane, jakoteż i zatrzymywane w dobrach donacyjnych przedmioty powinny być szczegółowo i dokładnie inwentaryzowane i oszacowane.*

Warszawa, dnia 5 lutego 1919 roku.

Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych: *Janicki.*

5. Ustawa z dnia 25 lipca 1919 r. poz. 423 d. u. R. p. nr. 72 w przedmiocie dóbr donacyjnych.

Art. 1. Położone na terytorjum b. Królestwa Polskiego dobra donacyjne, nadane na prawie majoratowem podług przepisów z dnia 4/16 października 1835 r., powracają w posiadanie Państwa Polskiego, jako jego własność. Wraz z dobrami temi przechodzi na własność Państwa wszystko, co stanowi w tych dobrach nieruchomość z przeznaczenia, oraz dóbr tych przynależności i przybytki.

Art. 2. Własność Państwa stanowią również wszelkie sumy i należności, powstałe z tytułu aljenacji części byłych dóbr donacyjnych, jako też odsetki od tych sum i dochody z dóbr, obliczone od dnia 5 sierpnia 1915 r.

Art. 3. Tytuły, uzasadniające posiadanie dóbr, w art. 1 wy-

mienionych, przez donatarjuszów lub ich spadkobierców, będą na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych przepisane w księgach hipotecznych na rzecz Państwa Polskiego, jako wyłącznego ich właściciela.

Art. 4. Donatarjusze i ich spadkobiercy żadnych pretensij do Państwa Polskiego z tytułu nadań na mocy przepisów 1835 r. rościć nie mogą.

Art. 5. W celu zabezpieczenia sum należnych od donatarjuszy Państwu, instytucjom czy też osobom prywatnym zostanie nałożony sekwestr na wszelki ich majątek ruchomy i nieruchomy na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej znajdujący się. Wartość majątku tego w szczególności zabezpieczyć ma wypłacenie:

a) kaucij, pobranych przez donatarjuszów od dzierżawców i od administratorów poręczających dóbr donacyjnych, a dotąd nie zwróconych;

b) zaległych podatków skarbowych i należytości publicznych oraz długów hipotecznych:

c) sum przypadających na pokrycie pretensij dzierżawców, administratorów poręczających i innych osób do donatarjuszów z tytułu posiadania przez nich dóbr donacyjnych:

d) należności Skarbu Państwa z tytułu sprzecznych z zasadami nienaruszalności dóbr donacyjnych aljenacij.

Art. 6. Pod względem zarządu dobra donacyjne zostają zrównane z wszelkiemi innemi majątkami państwowemi z zastrzeżeniami, postanowionemi w niniejszej ustawie.

Art. 7. Zawarte przed ustanowieniem zarządu państwowego dóbr donacyjnych umowy: ich dzierżawy, administracji poręczającej lub sprzedaży poręb leśnych, jako też i umowy co do wynagrodzenia za użytkowanie powierzchni i wnętrza dóbr donacyjnych dla celów przemysłu górniczego, — mogą być przez Zarząd dóbr państwowych rozwiązane za uprzedniem na rok z góry wymówieniem.

Art. 8. Przedterminowe rozwiązanie umów, dokonane na mocy § 7 lub też poprzednio na mocy art. 7 dekretu z dnia 4 listopada 1918 roku, nie stwarza prawa do odszkodowania za utracone korzyści.

Wszelako dzierżawcy i administratorowie poręczający byłych dóbr donacyjnych w wypadkach przedterminowego nie z ich

winy rozwiązania kontraktów otrzymają odszkodowanie za poczynione w dobrach nakłady i inwestycje, o ile uznane zostaną dla dóbr za niezbędne i o ile wydatkowane w ten sposób sumy nie zostały zamortyzowane przez wynikłe stąd zwiększenie się pobranych dochodów. Za podstawę obliczenia wartości inwestycij i ulepszeń wzięta będzie cena materjałów i robocizny włożonych w czasie ich poczynienia.

Art. 9. Zarząd Dóbr Państwowych może żądać niezwłocznego rozwiązania wszelkich umów, zawartych przed objęciem przezeń dóbr donacyjnych, o ile prowadzą one do uszczuplenia całości tych dóbr lub narażają je na wyniszczenie.

Art. 10. Wszelkie umowy, zawarte dla ominięcia przepisów ustawy niniejszej albo przepisów dekretu z dnia 4 listopada 1918 roku dla uchylenia się przed ich skutkami lub dla osiągnięcia celów z niemi sprzecznych, są nieważne z mocy samego prawa.

Art. 11. Wszelkie nieuiszczone do dnia 4 listopada 1918 r. zobowiązania na rzecz donatarjusza, jako posiadacza dóbr donacyjnych, lub na rzecz osób prawa jego przedstawiających, wykonane być mają do rąk Zarządu Dóbr Państwowych, a to pod grozą nieważności uiszczenia.

W szczególności do kas Zarządu Państwowego wpłacane być winny zarówno wszelkie należności z tytułu aljenacij części tych dóbr, jako też stanowiące dochód z nich albo jednostki od kapitałów, uzyskanych za aljenowane przed wydaniem ustawy niniejszej części dóbr donacyjnych.

Art. 12. Wszelkie nabyte przed ogłoszeniem ustawy niniejszej prawa do dóbr donacyjnych wykonywane odtąd być mogą nie inaczej, jak za uprzedniem zezwoleniem Zarządu Dóbr Państwowych.

W dobrach donacyjnych, nie wziętych przed ogłoszeniem ustawy niniejszej w zarząd państwowy, dzierżawcy, którzy objęli już dobra w swe posiadanie, i wogóle osoby, które na mocy praw w dniu ogłoszenia niniejszej ustawy posiadanych użytkują z dóbr donacyjnych lub jakiejkolwiek ich części — mogą w dalszym ciągu, aż do odwołania, wykonywać prawa, których faktyczne wykonywanie już się rozpoczęło: pod warunkiem atoli zgłoszenia do Zarządu Dóbr Państwowych w terminie trzymiesięcznym, uzasadniających te prawa, tytułów i dokumentów. Prolongowane

w ten sposób prawa ograniczone będą tylko do czynności prostego zarządzenia majątkiem.

Osoby zaś, które w terminie powyżej oznaczonym praw swych nie zgłosiły, nie mogą się na nie powoływać w obronie przed odpowiedzialnością za czyny względem dóbr donacyjnych po ogłoszeniu niniejszych przepisów bez zezwolenia państwowego.

Art. 13. Przedmioty ruchome, należące do donatarjuszów lub innych osób tytułem własności prywatnej, o ile znajdują się na terenie dóbr donacyjnych, zabierane być mogą przez właścicieli lub zbywane jedynie tylko po stwierdzeniu przez Zarząd Dóbr Państwowych, że nie stanowią przynależności dóbr donacyjnych.

Art. 14. Kto rości jakiekolwiek pretensje do b. donatarjuszów z tytułu posiadania przez nich dóbr donacyjnych winien przedstawić Zarządowi Dóbr Państwowych wyszczególnienie swych pretensji i uzasadniające je tytuły i dokumenty w terminie rocznym od dnia ogłoszenia ustawy niniejszej.

Pretensje, w terminie tym nie zgłoszone, ulegają przedawnieniu.

Przedawnienie to biegnie przeciwko małoletnim i bezwłasnowolnym z zastrzeżeniem dla nich regresu przeciwko opiekunom.

Art. 15. Dobra donacyjne, dotychczas w zarząd państwowy nie objęte, winny być przez osoby, pod których zarządem w dniu ogłoszenia niniejszej ustawy pozostają, przekazane w całości Zarządowi Dóbr Państwowych w terminach, ustalonych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 16. Osoby i instytucje, pod których zarządem w dniu ogłoszenia niniejszej ustawy pozostają, nieobjęte jeszcze w zarząd państwowy dobra donacyjne, obowiązane są w terminie 3-miesięcznym od dnia ogłoszenia ustawy niniejszej pod rygorem odpowiedzialności sądowej przedstawić Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych dokładne sprawozdanie o stanie pozostających pod ich zarządem dóbr, tudzież rachunki z przekazanych sum i poczynionych wydatków podług ustanowionego wzoru. W zasługujących na uwzględnienie wypadkach termin ten może być przez Zarząd Dóbr Państwowych przedłużony.

Art. 17. Z dniem ogłoszenia ustawy niniejszej dekret z dnia 4 listopada 1918 roku w przedmiocie dóbr donacyjnych traci moc obowiązującą.

Art. 18. Przepisy wykonawcze do ustawy niniejszej wyda

oraz tryb obliczenia i wypłaty odszkodowań wymienionych w art. 4 i 9 ustawy niniejszej ustali Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrami Skarbu i Sprawiedliwości.

Marszałek: *Trąmpczyński*. Prez. Ministrów: *w. z. S. Wojciechowski*. Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. Z. *Chmielewski*. Minister Skarbu: *Karpiński*. Minister Sprawiedliwości: *Śmiarowski*.

6. Odezwa M. R. i D. P. z d. 5/12 1918 (Mon. Pol. nr. 221) Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie otoczenia opieką mienia narodowego.

Z chwilą objęcia władzy przez Rząd Polski sprawowanie opieki i zarządu nad mieniem narodowem należy do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Zarówno jak we wszystkich innych poczynaniach władz i w tej dziedzinie nieodzownem jest współdziałanie wszystkich czynników państwowych i społecznych, nadewszystko zaś pomoc samej ludności miejskiej i wiejskiej.

Najdonioślejsze znaczenie gospodarcze dla Państwa posiadają: lasy, dobra, gmachy i budynki państwowe wraz z inwentarzem żywym i martwym, oraz lasy i dobra donacyjne, majątki poduchowne, klasztorne i probostw prawosławnych, majątki ziemskie byłego banku Włościańskiego i t. p.

Niezwłocznie po ustaniu okupacji Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych przedsięwzięło możliwe środki w celu objęcia dóbr tych pod swój zarząd, jednak wobec trudności komunikacyjnych i pocztowych oraz innych przeszkód natury technicznej zarządzenia Ministerstw nie mogą być wystarczające.

Całe społeczeństwo dziś stanąć winno na straży mienia narodowego i chronić je przed zniszczeniem.

W przeświadczeniu, że usiłowania Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr państwowych w tej mierze znajdą czynne poparcie u tych, dla których droga jest sprawa zabezpieczenia majątku narodowego wzywam wszystkie urzędy gminne i powiatowe, wszystkie instytucje samorządowe i społeczne oraz wszystkich obywateli, aby roztoczyli wspólną pieczę nad naszym dobytkiem narodowym i współdziałaniem swojem przyczynili się do ochrony jego całości.

Przybywającym na miejsce funkcjonarjuszom Ministerstwa należy ułatwiać objęcie urzędowania i nadal im dopomagać w wyko-

nywaniu trudnego i doniosłego zadania ochrony mienia narodowego.

Zaznaczam nadto, iż wszelkie dobro ruchome jak surowce, materjały, inwentarze żywe i martwe i t. p. pozostawione przez byłe władze okupacyjne winne być również dla Państwa Polskiego zabezpieczone.

Warszawa, 5 grudnia 1918 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

7. Okólnik Nr. 23 z d. 7/5 1919 r. nr. 9. d. r. M. R. Do p. Naczelnika Zarządu Głównego i pp. Naczelników Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych w przedmiocie wykazania szczegółowego, według działów, wszystkich jednostek nieruchomego majątku państwowego.

Polecam Panom wykazanie szczegółowe, według działów, wszystkich jednostek nieruchomego majątku państwowego, położonego w odpowiednich okręgach b. Królestwa Polskiego, ze wskazaniem dokładnego źródła a w szczególności dokumentu, z którego zaczerpnięto wiadomość o przynależności jednostki do jednego z działów majątku państwowego.

Wykazy, osobne dla każdego działu majątku, zawierać winny przynajmniej następujące główne rubryki: nazwę jednostki, miejscowość, wielkość, w czyjem jest użytkowaniu, wartość ogólną w chwili obecnej i dokładne wyszczególnienie źródła, z którego wiadomość zaczerpnięto (przy niniejszem załącza się schemat ogólny wykazu). Wykazy powyższe, sporządzone przez podległe Panom urzędy we właściwym każdemu zakresie, dokonane być mają i przesłane w oryginałach urzędowo podpisanych bezwzględnie przed dniem 1 lipca 1919 r. do Biura Inwentaryzacji w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Po ułożeniu i przesłaniu wykazów wszelkie zmiany w stanie posiadania Państwa oraz w położeniu prawnem i gospodarczem poszczególnych jednostek majątkowych winny być niezwłocznie podawane do wiadomości Biura Inwentaryzacji.

Warszawa, dn. 7 maja 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. *Z. Chmielewski.*

W Y K A Z

(obrębów, osad leśnych w leśnictwie . . . . . , skarbowych majątków poduchownych, folwarków, osad pokarczemnych, rolnych, młynarskich, placów, jezior, rybołówstw itd.; budowli z placami; majątków b. Banku włościańskiego; nierozparcelowanych, rozparcelowanych, lecz niespłaconych przez nabywców; majątków donacyjnych: poszczególnych folwarków, osad itd.; majątków poduchownych, sprzedanych osobom wyznania prawosławnego i ewangielickiego na zasadzie ustawy z dn. 1, 13 VII. r. 1871, będących dotąd w posiadaniu właścicieli lub osób przez właścicieli upoważnionych; cerkwi i majątków przycerkiewnych; majątków więczysto-dzierżawnych i nieruchomości wieczysto-czynszowych itp.

Nr. kolejowy	Nazwa jednostki majątkowej	Gdzie położona (wieś, gmina, miasto powiat)	Wielkość jednostki majątkowej																			
			Budowle					Ziemia														
			Wyszczeg. budynku i z jakiego materjału zbudowany	długość	szerokość	wysokość	ilość pięter	orna		las		łąki		pastwiska		wody		nieużytki		Ogółem	
								morg.	pr.	morg.	pr.	morg.	pr.	morg.	pr.	morg.	pr.	morg.	pr.	morg.	pr.

W czyjem użytkowaniu	Jeżeli w dzierżawie				Wartość ogólna majątku w chwili obecnej	Dokładne wyszczególnienie źródła, z którego wiadomość wzięto	Uwagi
	Dzierżawca	Termin	Opłata roczna				
			Rb. Mk. Kor.	kop. fen. hal.			

8. Dekret w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego z d. 16/12 r. 1918 poz. 67 d. p. p. p. nr. 21.

Art. 1. 1) Wszelki majątek ruchomy i nieruchomy, znajdujący się na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej:

a) należący do „ordynacji książąt Warszawskich hrabiów Paskiewiczów-Erywańskich“,

b) pocerkiewny oraz stanowiący uposażenie duchowieństwa prawosławnego,

2) przedsiębiorstwa przemysłowe i handlowe, których ani właściciele, ani ustanowieni przez nich zarządcy nie są obecni w kraju,

3) przedsiębiorstwa przemysłowe, których utrzymanie w ruchu lub puszczenie w ruch, oraz posiadłości ziemskie, których zabezpieczenie lub zagospodarowanie leży w interesie państwa,

4) zakłady i urządzenia użyteczności publicznej (jak np. elektrownie, gazownie, wodociągi, tramwaje), — mogą być objęte przez zarząd państwowy.

Art. 2. Ustanowienie i wykonywanie zarządu państwowego należy:

a) w stosunku do wszelkiego rodzaju dóbr nieruchomych, prócz wymienionych poniżej pod lit. b i c, a także przedsiębiorstw przemysłu rolnego i leśnego — do Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych,

b) w stosunku do przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych — do Ministra Przemysłu i Handlu.

c) w stosunku do zakładów i urządzeń użyteczności publicznej — do Ministra Spraw Wewnętrznych.

d) w stosunku do sum pieniężnych i kapitałów w gotówce, papierach wartościowych lub zobowiązaniach, o ile nie stanowią one przynależność majątków, pod lit a, b, c wymienionych, — do Ministra Skarbu.

Art. 3. Do każdego majątku, nad którym ustanowiony zostaje zarząd państwowy, władza, w art. 2 wskazana, mianuje zarządcę państwowego; obowiązki zarządców państwowych mogą być powierzane, w miarę potrzeby, bądź osobom do ich pełnienia specjalnie powołanym, bądź urzędom państwowym lub organizacjom społecznym.

Art. 4. O każdym wypadku ustanowienia zarządu i mianowa-

nia zarządcy państwowego podane będzie do publicznej wiadomości w gazecie urzędowej.

Art. 5. Właściciel majątku wziętego w zarząd państwowy, albo osoby, pod których zarządem majątek pozostaje, obowiązani są dostarczyć zarządcy państwowemu wszelkie dane majątku dotyczące (księgi, rachunki, rejestra, wykazy, inwentarze etc.) pod rygorem art. 139 K. K.)

Art. 6. Zarządca państwowy zarządza powierzonym mu majątkiem lub przedsiębiorstwem i jest wyłącznie upoważniony do wykonywania czynności prawnych, dotyczących tego zarządu.

Art. 7. Wszelkie prawa do majątku, nabyte przez osoby trzecie w czasie, gdy majątek był pod zarządem b. władz okupacyjnych, mogą być wykonywane tylko za zezwoleniem zarządu państwowego.

Art. 8. Koszty zarządzania majątkiem wraz z wynagrodzeniem zarządcy państwowego, obciążają majątek w zarząd objęty. Wysokość wynagrodzenia zarządcy ustala właściwy minister.

Art. 9. Zarządca państwowy odpowiedzialny jest za swe czynności tylko przed władzą mianującą.

Art. 10. Wszelkie wpływy, osiągane z zarządzanego majątku, po potrąceniu wydatków bieżących, zarządca państwowy składać będzie na rachunek specjalny danego majątku do kas państwowych lub przez rząd wskazanych. Podnoszenie gotowizny z rachunków tych dokonywane będzie przez zarządców państwowych na mocy ogólnego lub specjalnego upoważnienia właściwego ministra.

Art. 11. Szczegółowe przepisy oraz instrukcje, określające zakres uprawnień i tryb postępowania zarządców państwowych, wydadzą właściwi ministrowie (art. 2).

Art. 12. Dekret z dnia 23 listopada r. b. o sekwestrze zakładów przemysłowych zostaje uchylony.

Dekret o sekwestrze zakładów przemysłowych z d. 23 list. 1918 r. poz. 43 d. p. nr. 17.

Zakłady przemysłowe, zarządzane przez b. władze okupacyjne, — o ile nie zostały przyjęte przez prawowitych właścicieli — podlegają aż do dalszych zarządzeń sekwestrowi Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

Zarząd nad tymi zakładami obejmują odpowiednie Ministerstwa za pośrednictwem mianowanych przez siebie administratorów przymusowych w porozumieniu z Ministerstwem Przemysłu i Handlu.

Dan w Warszawie, dnia 23 listopada 1918 roku.

Naczelnik Państwa: *J. Piłsudski.* Prezydent Ministrów: *Moraczewski.*

Zarządy państwowe, powołane na mocy dekretu z dnia 23 listopada r. b., będą czynne nadal stosownie do przepisów dekretu niniejszego.

Dan w Warszawie, d. 16 grudnia 1918 r.

Naczelnik Państwa: *J. Piłsudski.* Prezydent Ministr.: *Moraczewski*

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie ustanowienia zarządu państwowego nad dobrami arcyksięcia Fryderyka Habsburga, położonemi na terytorjum polskiem Księstwa Cieszyńskiego.

Na mocy p. 3 art. 1 i p. a art. 2 Dekretu z dnia 16 grudnia 1918 roku w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego (Dziennik Praw Państwa Polskiego, Nr. 21 poz. 67) ustanawiam zarząd państwowy nad wszystkiemi dobrami arcyksięcia Fryderyka Habsburga, położonemi na terytorjum polskiem Księstwa Cieszyńskiego.

Wykonywanie zarządu powierzam aż do odwołania Radzie Narodowej Księstwa Cieszyńskiego, która wyda niezbędne w tym celu zarządzenia.

Warszawa, dnia 31 grudnia 1918 roku. (Mon. Pol. nr. 3.)

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. *Z. Chmielewski.* Za zgodność Sekretarz Ministra: *Wiktor Leśniewski.*

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie ustanowienia zarządu państwowego nad dobrami „Ostrowy“ W. Ks. Michała Romanowa, położonemi w powiecie Częstochowskim.

Na mocy punktu 3 art. 1 i punktu a art. 2 Dekretu z dnia 16 grudnia 1918 roku w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego (Dziennik Praw Państwa Polskiego Nr. 21 poz. 67) — ustanawiam zarząd państwowy nad dobrami W. Ks. Michała Romanowa: „Ostrowy“, położonemi w powiecie Częstochowskim.

Zarządcą państwowym rzeczonych dóbr „Ostrowy“ mianuję p. Ludwika Kiwerskiego.

Warszawa, dnia 2 stycznia 1919 roku. (Mon. Pol. nr. 5.)

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Stolarski.* Za zgodność Sekretarz Ministra: *Wiktor Leśniewski.*

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie ustanowienia zarządu państwowego nad dobrami, należącemi do Ordynacji (Majoratu) Książąt Warszawskich Hrabiów Paskiewiczów Erywańskich.

Na mocy punktu a art. 1 i punktu a art. 2 Dekretu z dnia 16 grudnia 1918 roku w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego (Dziennik Praw Państwa Polskiego Nr. 21 poz. 67) ustanawiam zarząd państwowy nad wszystkiemi dobrami, należącemi do „Ordynacji (Majoratu) Książąt Warszawskich Hrabiów Paskiewiczów Erywańskich“ (Dziennik Praw Król. Pol., tom 43 z roku 1850 str. 5).

Tymczasem zarządcą państwowym rzeczonych dóbr mianuję, aż do odwołania, p. Marcina Mierzejewskiego.

Warszawa, dnia 2 stycznia 1919 roku. (Mon. Pol. nr. 5.)

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Stolarski.* Za zgodność Sekretarz Ministra: *Wiktor Leśniewski.*

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie ustanowienia zarządu państwowego nad dobrami arcyksięcia Karola Stefana Habsburga z Żywca, położonemi na terytorjum b. zaboru austrjackiego.

Na mocy punktu 3 art. 1 i punktu a art. 2 Dekretu z dnia 16 grudnia 1918 roku w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego (Dziennik Praw Państwa Polskiego Nr. 21 poz. 67) ustanawiam zarząd państwowy nad nieruchomym i ruchomym majątkiem, znajdującym się na terytorjum b. zaboru austrjackiego i należącym do arcyksięcia Karola Stefana Habsburga z Żywca, a w szczególności nad dobrami: Bestwina Porąbka w powiecie Bialskim, Maków w powiecie Myślenickim i Żywiec w powiecie Żywieckim.

Wykonywanie zarządu państwowego, stosownie do przepisów rzeczonego Dekretu (art. 6—10), pod bezpośrednim nadzorem Komisji Rządzącej dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego oraz Górnej Orawy i Spiszu, powierzam specjalnej Komisji, złożonej z pp. inż. Antoniego Syma, starszego radcy leśnictwa, inż. Maksymiljana Pallasa, zarządcy lasów państwowych, d-ra Stanisława Szymusika, inspektora rolniczego i Stanisława Dziadyka, rewidenta rachunkowego.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia, stosownie do uchwały Rady Ministrów, zostaje powierzone Komisji rządzącej dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego oraz Górnej Orawy i Spiszu, która wyda bezzwłocznie niezbędne zarządzenia w celu ukonstytuowania rzeczonej Komisji oraz objęcia pod zarząd powołanych dóbr arcyksięcia Karola Stefana Habsburga z Żywca.

Warszawa, dnia 28 lutego 1919 roku. (Mon. Pol. nr. 53.)

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie ustanowienia zarządu państwowego nad majątkiem „Docerkiew“, położonym w Busku w powiecie Stopnickim.

Na mocy punktu 3 art. 1 i punktu a art. 2 Dekretu z dnia 16 grudnia 1918 roku w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego (Dziennik

Praw z dnia 28 grudnia 1918 roku, Nr. 21, poz. 67) ustanawiam zarząd państwowy nad majątkiem „Docerkiew“, położonym w Busku w powiecie Stopnickim, i pełnienie obowiązków zarządcy państwowego polecam Zarządowi Okręgowemu Dóbr Państwowych w Radomiu.

Warszawa, dnia 24 marca 1919 roku. (Mon. Pol. nr. 71.)

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie ustanowienia zarządu państwowego nad dobrami Lanckorona Izdebnik, należącemi do Arcyksiążąt Reinera względnie Salwatora Habsburgów.

Na mocy punktu 3 art. 1 i punktu a art. 2 Dekretu z dnia 16 grudnia 1918 roku w przedmiocie zarządu państwowego (Dziennik Praw Państwa Polskiego Nr. 21 z dnia 28 grudnia 1918 roku poz. 67) ustanawiam zarząd państwowy nad dobrami Lanckorona-Izdebnik oraz nad wszelkiemi dobrami, należącemi do arcyksiążąt Reinera względnie Salwatora Habsburgów, a znajdującemi się na obszarze Państwa Polskiego.

Wykonywanie zarządu państwowego, stosownie do przepisów rzeczonego Dekretu (art. 6—10) pod bezpośrednim nadzorem Generalnego Delegata Rządu dla Galicji, polecam inż. leśn. Antoniemu Symowi:

Warszawa, 3 kwietnia 1919 roku. (Mon. Pol. nr. 81.)

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie ustanowienia zarządu państwowego nad dobrami „Gospodarz“, znajdującemi się w posiadaniu Karola Rajmunda Ejzerta, w powiatach Łódzkim i Łaskim.

Na mocy punktu 3 art. 1 i punktu a art. 2 Dekretu z dnia 16 grudnia 1918 roku w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego (Dziennik Praw Państwa Polskiego Nr. 21 z dnia 28 grudnia 1918 roku, poz. 67) — ustanawiam zarząd państwowy nad dobrami „Gospodarz“, znajdującemi się w posiadaniu Karola Rajmunda Ejzerta, w powiatach Łódzkim i Łaskim.

Zakres uprawnień zarządcy państwowego ma być utrzymany w granicach, niezbędnych do zachowania w całości i stanie należytym majątku i do zapobiegania jego aljenacji lub obciążeniom.

Wykonanie zarządu państwowego polecam Zarządowi Okręgowemu Dóbr Państwowych w Warszawie.

Warszawa, dnia 5 maja 1919 roku. (Mon. Pol. nr. 103.)

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie ustanowienia zarządu państwowego nad majątkami i osadami pocerkiewnemi, znajdującemi się na obszarze byłego Królestwa Kongresowego.

Na mocy punktu b art. 1 i punktu a art. 2 Dekretu z dnia 16 grudnia 1918 roku w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego (Dziennik Praw Państwa Polskiego Nr. 21 z dnia 28/XII 1918 roku, poz. 67) następujące majątki pocerkiewne, oraz stanowiące uposażenie duchowieństwa pra-

wosławnego i majątki klasztorów prawosławnych zostają objęte pod zarząd państwowy.

1. W powiecie Chełmskim odpowiednie grunty we wsiach: Sawin, Chutcza, Łukówek gminy Bukowa, Czułczyce, Spas i Bezek gminy Staw, Rejowiec i w mieście Rejowcu gminy Rejowiec, Mogilnica i Siedliszcze gminy Siedliszcze, Pawłów, Żulin i Kanie gminy Pawłów, Olchowiec, Syczyn, Busówno, Tarnów i Pniówno gminy Olchowiec, Stanków, Serebryszcze i Uher gminy Krzywiczki, Berdyszcze, Czerniejów, Husynne, Kamień, Koleńczyce, i Pławnice gminy Turka, Cyców, Kulik i Świerszczów gminy Cyców, Rakołupy i Sielec gminy Rakołupy, Ruda i Świerze gminy Świerze, Turowice i w osadzie Wojsławice gminy Wojsławice i w mieście Chełmie.

W powiecie Lubartowskim we wsiach: Rogóźno, Dratów, Zabitek, Maznica, Niwka, i Niedźwiedź, gminy Ludwin; Wincentów i Zagrody, Lubartowskie, gminy Łuck.

W powiecie Janowskim we wsi: Łążek Zaklikowski, gminy Zaklików.

W powiecie Lubelskim, w mieście Lublinie.

2. W powiecie Tomaszowskim we wsiach: Komarów i Śniatycze, gminy Komarów, Perespa, Dub, Homiatycze, Cześniki, Niewirków, Marysin i Kotlice gminy Kotlice, Wakijów, Zubowiec, Czartkowice, Klątwy, Tyszowice, Mikulin, Dębiny, Czeremno i Zamłynie gminy Tyszowice, Chodywańce, Leliszki i Szlatyn, Jurów, Zawadki, Korchynie i Jarczów gminy Jarczów, Dołhobyczów, Horoszczyce, Hołubie, Oszczów i Pawłowice gminy Dołhobyczów, Dutrów, Łykoszyn Posadów, Rzeplin, Starawieś, Telatyn i Żulice, gminy Telatyn, Radków, Nowosiółki, Suszów, Żabcze, Poturzyn, Witków i Wasilów, gminy Poturzyn, Niedzów, Przeorsk, Typin i Podhorce, gminy Majdan Górny, Moratyn, Kmiczyn, Domaniż, Podlodów; Zimno; Sterniatyn, Czerkasy, Nabróż, Żerniki, Ratyczów i Pieniany gminy Czerkasy, Tarnawatka, Panków, Wieprzowe Jezioro i Werechanie gminy Tarnawatka, Gradysławice, Józefówka, Siemnice, Rachanie i Pawłówka, gminy Rachanie, Antonówka, Niemirówka B. i Dzierążnia gminy Krynice, Łosiniec gminy Pasieki i w mieście Tomaszowie.,

W powiecie Hrubieszowskim we wsiach: Berescie, Zaborce Dobromirzyce, Gdeszyn, Mołodjatycze, Peresołowice, Bobutycze gminy Mołodjatycze, Strzelce i Busno gminy Białopole, Chyżewice, Jarosławice, Teratyn, Uchanie i Wola Uchańska gminy Jarosławice, Czartowice, Kułakowice, Moniatycze, Nieledew i Ubradowice gminy Moniatycze, Czerniczyn, Dziekanów i Szpikołosy gminy Dziekanów, Grabowiec i Tuczępy gminy Grabowiec, Gródek, Masłomęcze, Mieniany, Slipcze i Czumów gminy Mieniany, Horodło, Hrebenne, Kobło, Kopydłów, Łuszków, Matcze, Husynne i Strzyżów gminy Horodło, Hostynne, Podhorce, Gozdów, Terebin i Werbkowice gminy Werbkowice, Kryłów, Małków, Prehoryłe, Nowosady, Szychowice i Wereszyn gminy Kryłów, Miętkie, Sahryń, Turkowice i Pasieka, gminy Miętkie, Mircze, Modryń, Wiszniów i Radostów gminy Mircze, Miączyn, Horyszów Ruski, Koniuchy, Świdniki, i Zawałów gminy Miączyn i w miastach Dubienka i Hrubieszczów.

W powiecie Zamojskim we wsiach: Bortatycze, Siedliska i Złojec gminy Wysokie, Horyszów Polski i Sitno gminy Zamość, Kosobudy i Topolcza, gminy Zwierzyniec, Krasnobród gminy Krasnobród, Łabuńki gminy Łabunie, Łaziska, Skierbieszów gminy Skierbieszów, Mokre i Płoskie

gminy Mokre, Rozłupy gminy Sułów, Suchowola, Trewnin i Potoczek gminy Suchowola, Terespol, Wolaniny gminy Terespol, Monastyrek gminy Stary Zamość, Ujazdów gminy Nielisz i w mieście Zamościu.

W powiecie Biłgorajskim — we wsiach: Luchów Górny i Różaniec gminy Wola Różaniecka, Kulno, Lipiny i Potok Górny, gminy Potok Górny, Biłgoraj gminy Biłgoraj i Puszcza Solska, Biszcza gminy Biszcza, Krzeszów gminy Krzeszów, Tarnogród gminy Tarnogród, Babice, Obsza i Zamch gminy Babice, Majdan Sopotski gminy Majdan Sopotski, Sól i Majdan Księżpolski gminy Sól, Korchów, Księżpol i Płusy gminy Księżpol, Chmielek gminy Łukowa i w mieście Biłgoraju.

W powiecie Krasnostawskim — we wsiach: Żdżanne i Krupe gminy Rudka, Kraśniczyn i Bończa gminy Czajki, Orłów gminy Izbica, Łopiennik Dolny i Stężyca gminy Łopiennik i w mieście Krasnymstawie.

3. W powiecie Stopnickim — w mieście Busku.

4. W powiecie Kieleckim — w mieście Kielcach.

5. W powiecie Płońskim — w mieście Płońsku i we wsi Aleksandryjska Kolonja gminy Pomiechowo.

W powiecie Płockim — w mieście Płocku.

W powiecie Sierpeckim — w mieście Sierpcu.

6. W powiecie Warszawskim — we wsi Willa Góra.

7. W powiecie Włocławskim — w mieście Włocławku.

8. W powiecie Częstochowskim — w mieście Częstochowie.

W powiecie Radomskim — w mieście Radomsku.

W powiecie Będzińskim — w mieście Sosnowcu.

9. W powiecie Mławskim — w mieście Mławie.

10. W powiecie Konstantynowskim — w mieście Losicach, we wsiach: Chłopków, gminy Chlebczyn, Leśna gminy Witulin.

W powiecie Włodawskim — w mieście Ostrów, gminy Ostrów i we wsiach: Uścimów gminy Uścimów, Białka gminy Dębowa Kłoda.

11. W powiecie Siedleckim — we wsiach, Houbla gminy Krześlin, Mordy i Czołomyje gminy Mordy i w mieście Siedlcach.

W powiecie Sokołowskim — we wsiach: Seroczyn, Podlażówek i Łazów gminy Sterdyń, Czekanów, Gródek i Mołożewo gminy Jablonna, Grodzisk gminy Sabnie, Rogów, Szkopy i Wierów gminy Repki, Sawice Ruskie gminy Wyrozęby i Burzyszki, gminy Korczew.

12. W powiecie Kolneńskim — w mieście Kolno.

13. W powiecie Wysoko-Mazowieckim — w mieście Wysokie Mazowieckie i we wsi Hodyszewo gminy Piekuty.

W powiecie Ostrowskim — w mieście Ostrów.

14. W powiecie Radzyńskim — we wsiach: Drelów gminy Zagajki i Ruskowola gminy Kąkolewnica.

Na mocy art. 3 tegoż dekretu z dnia 16 grudnia 1918 roku polecam pełnienie obowiązków państwowych: nad majątkami wymienionemi w punktach 1, 2, 3 i 4, niniejszego rozporządzenia Zarządowi Okręgowemu Dóbr Państwowych w Radomiu, nad majątkami wymienionemi w punktach 5, 6, 7, 8 i 9 — Zarządowi Okręgowemu Dóbr Państwowych w Warszawie i nad majątkami wymienionemi w punktach 10, 11, 12, 13 i 14 — Zarządowi Okręgowemu Dóbr Państwowych w Siedlcach.

Warszawa, dnia 16 czerwca 1919 roku. (Mon. Pol. nr. 135.)

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. Z. *Chmieleński:*

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie ustanowienia zarządu państwowego nad majątkiem poduchownym Regimin w powiecie Ciechanowskim.

Na mocy punktu 3 artykułu 1 dekretu z dnia 16 grudnia 1918 roku („Dziennik Praw“ Nr. 21 z dnia 28 grudnia 1918 roku poz. 67), ustanawiam zarząd państwowy nad majątkiem poduchownym Regimin w powiecie Ciechanowskim.

Sprawozdanie zarządu państwowego, w myśl art. 3 powołanego dekretu polecam Zarządowi Okręgowemu Dóbr Państwowych w Warszawie.

Warszawa, dnia 18 sierpnia 1919 roku. (Mon. Pol. nr. 187.)

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. *Z. Chmielewski.*

B). ORGANIZACJA ZARZĄDU DÓBR PAŃSTWOWYCH.

Pierwsze przepisy w sprawie zarządu dóbr państwowych wydało Ministerstwo Rolnictwa rozporządzeniem z dnia 13. XI. roku 1918, ogłoszonem w numerze 206 „Monitora pol.“ z r. 1918 (p. niżej pod 1): Przepisy te uchylone zostały przez rozp. Rady Ministrów z dnia 11/5. roku 1919 poz. 304 d. p. nr. 41 (p. niżej pod 2): Wedle tego rozporządzenia przy M. R. utworzonym został Główny Zarząd Dóbr Państwowych z Naczelnikiem na czele, który referuje Ministrowi sprawy, nie należące do podległych mu „Okręgowych Zarządów Dóbr Państwowych“, których jest cztery: w Warszawie, Radomiu, Siedlcach i Lwowie (do tego ostatniego odnosi się rozp. podane niżej pod 3). Zakres działania Okręgowych Zarządów Dóbr Państwowych określonym jest w art. 4 powyższego rozporządzenia, a skład ich unormowanym jest w art. 5. Stanowisko Głów. Zarz. Dóbr Państwowych wśród władz centralnych, w szczególności jego stosunek do Ministerstwa Rolnictwa, a w niem do Sekcji III (Dóbr Państwowych), określa okólnik nr. 60, wydany przez M. R. i D. P. d. 18/10 roku 1919, a ogłoszony w n-rze 21 Dziennika Urzędowego M. R. i D. P. (patrz niżej pod 4).

W końcu podajemy instrukcję, wydaną specjalnie dla leśniczych i podleśniczych dóbr państwowych (patrz niżej pod 5).

1. Rozporządzenie.

Do czasu wydania w drodze właściwej przepisów w przedmiocie Dóbr pozostających pod zarządem państwowym, Ministerstwo Rolnictwa kierować się będzie instrukcją następującą:

1. W celu objęcia i sprawowania zarządu nad dobrami narodowemi oraz wszelkiemi dobrami podlegającemi zarządowi państwowemu w zakresie działania Ministerstwa Rolnictwa utworzone zostają Okręgowe Zarządy Dóbr Narodowych.

2. Do kompetencji Okręgowych Zarządów Dóbr Narodowych należeć będzie sprawowanie wszelkich czynności, jakie z istoty administrowania dobrami temi wynikać mogą.

Szczegółowe instrukcje, dotyczące administrowania dobrami narodowemi przez okręgowe zarządy dóbr — będą wydane.

Podział kraju na okręgi pod względem zarządzania dobrami narodowemi, liczba i siedziby zarządów okręgowych ustalone będą stosownie do potrzeby.

3. Na czele Zarządu Okręgowego Dóbr Narodowych stoi Naczelnik, który kieruje działalnością powierzonego sobie zarządu i wszystkich wchodzących w skład jego urzędników, i sprawuje nad nimi nadzór służbowy.

Pod zwierzchnictwem Naczelnika Zarządu Okręgowego urzęduje potrzebna liczba referentów, oraz kancelarja.

Naczelnik Zarządu Dóbr odpowiedzialny jest za stan i zarząd dóbr w powierzonym sobie okręgu.

4. Zarząd Dóbr w miarę potrzeby podzielony będzie na działy, stosownie do rodzaju majątków państwowych, podlegających Zarządowi, a mianowicie: zarząd lasów, zarząd majątków ziemskich, zarząd gmachów i t. p. Kierownictwo każdego działu powierzone będzie inspektorowi okręgowemu.

Każdy inspektor w swoim zakresie jest bezpośrednim pomocnikiem i zastępcą Naczelnika Zarządu, kieruje działalnością podległych sobie komisarzy i sprawuje nad nią nadzór techniczny.

Naczelnik Zarządu objąć może osobiście kierownictwo poszczególnych działów zarządu.

Inspektor okręgowy może mieć sobie powierzone sprawowanie funkcji Naczelnika Zarządu.

5. Komisarz Zarządu Dóbr Narodowych sprawuje nadzór i zarząd nad powierzonemi sobie dobrami i wykonywa zlecenia, włożone na siebie przez właściwe władze.

Podkomisarze Zarządu Dóbr będą przydani do pomocy komisarzom, których mogą w miarę potrzeby zastępować w ich czynnościach.

6. W dziedzinie zarządu lasów — lasy państwowe podzielone będą na leśnictwa i nadleśnictwa.

Nadleśniczy zarządza lasami państwowemi na powierzonym sobie obszarze nadleśnictwa, sprawując wszelkie z istoty zarządu wynikające i przez właściwe ustawy i rozporządzenia włożone na siebie czynności.

Do pomocy nadleśniczowie mieć będą potrzebną liczbę leśni-

czych, sprawujących w odpowiednim zakresie zarząd lasów państwowych na przestrzeni jednego leśnictwa.

Leśniczy może zastępować nadleśniczego we wszystkich jego czynnościach urzędowych.

Czynności wykonawcze pod kierunkiem nadleśniczych i leśniczych spełniają gajowi.

7. Prowadzenie gospodarstwa w poszczególnych majątkach państwowych lub pozostających pod zarządem państwowym może być powierzone osobom, upoważnionym do tego na podstawie specjalnej umowy, określającej zarówno wysokość i sposób wynagrodzenia administratora, jak również zakres jego praw i obowiązków. Przy pełnieniu wynikających z takiej umowy obowiązków administrator korzysta z praw i podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej i karnej, ustanowionej dla urzędników państwowych.

8. Wszystkich urzędników Zarządu Dóbr Narodowych mianuje Minister Rolnictwa.

Urzędników kancelaryjnych i służbę niższą mianują naczelnicy zarządów okręgowych.

Warszawa, dnia 13 listopada 1918 r. (M. p. nr. 206)

Minister: w z. *Janicki.*

2. Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 11/V 1919 poz. 301 d. p. nr. 41 w przedmiocie organizacji Zarządów Dóbr Państwowych.

Art. 1. W celu sprawowania zarządu nad dobrami państwowemi oraz wszelkiemi dobrami, pozostającemi pod zarządem państwowym w zakresie działania Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, utworzone zostają Zarządy Dóbr Państwowych.

Art. 2. Główny Zarząd Dóbr Państwowych urzęduje przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Na czele Głównego Zarządu Dóbr Państwowych stoi naczelnik, który kieruje działalnością wszystkich organów Zarządu Dóbr Państwowych, sprawuje nad nią nadzór techniczny i służbowy i jest za nią odpowiedzialny przed Ministrem.

Naczelnik Głównego Zarządu Dóbr Państwowych referuje i przedkłada do zatwierdzenia Ministra wszelkie sprawy zarządu dóbr dotyczące, które wychodzą poza zakres kompetencji okręgowych zarządów Dóbr Państwowych.

Do pomocy naczelnik Głównego Zarządu Dóbr Państwowych ma przydaną potrzebną liczbę inspektorów i referentów oraz urzędników pomocniczych.

Czynności naczelnika Głównego Zarządu Dóbr Państwowych mogą być połączone z czynnościami szefa sekcji Dóbr Państwowych w Ministerstwie.

Art. 3. Okręgowe zarządy Dóbr Państwowych tworzone będą w miarę potrzeby na terytorjum Państwa na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów. Narazie utworzone zostają następujące cztery zarządy okręgowe Dóbr Państwowych:

I. zarząd okręgowy Dóbr Państwowych w Warszawie, obejmujący powiaty: Warszawski, Garwoliński, Miński, Radzymiński, Pułtuski, Makowski, Przasnyski, Ciechanowski, Mławski, Sierpski, Rypiński, Lipieński, Płocki, Płoński, Brzeziński, Skierniewicki, Łowicki, Kucieński, Gostyński, Kolski, Turecki, Kaliski, Łęczycki, Łódzki, Sieradzki, Łaski, Piotrkowski, Wieluński, Częstochowski, Radomskowski i Będziński.

II. zarząd okręgowy Dóbr Państwowych w Radomiu, obejmujący powiaty: Olkuski, Miechowski, Pińczowski, Jędrzejowski, Włoszczowski, Opoczyński, Konecki, Kielecki, Stopnicki, Sandomierski, Opatowski, Iłżecki, Radomski, Kozienicki, Puławski, Janowski, Biłgorajski, Zamojski, Dubelski, Lubartowski, Chełmski, Krasnostawski, Hrubieszowki, Tomaszowski oraz przyległe powiaty na wschodzie;

III. Zarząd okręgowy Dóbr Państwowych w Siedlcach, obejmujący powiaty: Łomżyński, Ostrołęcki, Ostrowski, Mazowiecki, Kolneński, Szczuczyński, Augustowski, Suwalski, Sejneński, Sokołowski, Węgrowski, Włodawski, Białostocki, Sokólski, Bielski oraz przyległe powiaty na wschodzie;

IV. zarząd okręgowy Dóbr Państwowych we Lwowie, obejmujący terytorjum b. zaboru austrjackiego, t. j. Galicji, Śląsk, Spisz i Orawę.

Zmiana siedziby lub terytorjum, objętego przez zarząd okręgowy dóbr, nastąpić może wskutek decyzji Rady Ministrów na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 4. Do zakresu działania okręgowego zarządu Dóbr Państwowych należy:

a) przyjmowanie pod zarząd państwowy dóbr na mocy właściwych przepisów i rozporządzeń,

b) wykonywanie odpowiednich formalności notarjalnych i hipotecznych, dotyczących objętych pod zarząd państwowy dóbr,

c) bezpośrednie administrowanie dobrami, pozostającemi pod zarządem państwowym i kontrola nad administracją dóbr, oddanych w dzierżawę lub przekazanych pod zarząd, stosownie do właściwych przepisów i rozporządzeń,

d) wypuszczanie w dzierżawę poszczególnych obszarów dóbr, sprzedaż produktów rolnych oraz zawieranie umów na dostawy drogą licytacji w trybie, przez właściwe przepisy i instrukcje wskazanym,

e) zawieranie dobrowolnych umów na dzierżawę i najem w granicach zatwierdzonych przez Ministra, o ile roczny czynsz nie przenosi sumy marek 20.000, a termin trwania umowy nie przekracza dwóch lat; w wypadku, gdy chodzi o drobne objekty, Minister może upoważnić zarząd okręgowy dóbr do zawierania umów na termin dłuższy;

f) zawieranie umów specjalnych w przedmiocie zarządu poszczególnemi obszarami, o ile roczne wynagrodzenie zarządcy w gotówce nie przenosi marek 6.000 i o ile nie zawierają one odstępstw zasadniczych od normalnej umowy, przepisanej przez Ministra;

g) zawieranie umów, dotyczących sprzedaży drzewa, produktów leśnych oraz innych produktów gospodarczych, o ile suma szacunku nie przekracza 20.000 marek, a cena sprzedanych przedmiotów nie jest niższa od ceny, wyznaczonej przez taksę urzędową jeżeli taksa taka istnieje;

h) zawieranie umów na dostawy z terminem nie dłuższym jak rok, o ile cena ogólna dostaw nie przekracza marek 20.000;

i) dokonywanie naprawy i robót budowlanych oraz wprowadzenie ulepszeń, o ile suma uczynionego na ten cel nakładu nie przekracza w ciągu roku 10.000 marek dla poszczególnej jednostki gospodarczej;

j) kupno i sprzedaż inwentarza martwego i żywego, o ile su-

ma dokonywanej tranzakcji nie przekracza mk. 5.000 dla inwentarza martwego i mk. 10.000 dla inwentarza żywego;

k) przedkładanie Ministrowi za pośrednictwem Zarządu Głównego Dóbr planów gospodarczych oraz projektów sposobu eksploatacji bogactw naturalnych;

l) wykonywanie wszelkich czynności, jakie z istoty administrowania dobrami wynikają, o ile nie będą zastrzeżone przez ustawy lub rozporządzenia dla innych władz, oraz tych czynności, jakie będą okręgowym zarządom dóbr specjalnie przez ustawy, rozporządzenia lub polecenia Ministra przekazane.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych wyda szczegółową instrukcję uzupełniającą i rozwijającą przepisy niniejszego artykułu w przedmiocie zakresu działania Zarządu Dóbr Państwowych.

Wszystkie sprawy, dotyczące wykonywania prawa własności w granicach ustaw i zarządu dóbr państwowych, które nie są stosownie do niniejszego rozporządzenia przekazane zarządom okręgowym dóbr państwowych, sprawy nabywania i zbywania oraz obciążania nieruchomości państwowych należą do zakresu działania Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Do Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych należy również rozstrzyganie zażaleń na decyzję okręgowych zarządów dóbr państwowych.

We wszystkich sprawach, które stosownie do niniejszych przepisów nie są przepisane zarządom okręgowym, lub co do których zachodzić może wątpliwość, czy należą do ich zakresu działania, okręgowe zarządy dóbr państwowych składać mają wnioski Ministrowi za pośrednictwem Głównego Zarządu Dóbr Państwowych.

Art. 5. Zarząd okręgowy dóbr państwowych stanowią:
naczelnik zarządu okręgowego dóbr państwowych,
inspektorzy okręgowi,
radcowie i referenci,
inspektorzy i ich pomocnicy,
nadleśniczowie, leśniczowie i podleśniczowie,
urzędnicy rachunkowi, kasowi i kancelaryjni,
gajowi i służba niższa.

Art. 6. Naczelnik zarządu okręgowego dóbr państwowych kieruje działalnością powierzonego sobie zarządu i wszystkich wchodzących w skład jego urzędników i sprawuje nad nimi nadzór.

Naczelnik zarządu okręgowego dóbr państwowych jest odpowiedzialny za wszelkie czynności podwładnych sobie urzędników, za wykonanie budżetu oraz stan i zarząd dóbr w powierzonym sobie okręgu.

Art. 7. Zarząd okręgowy Dóbr Państwowych podzielony będzie na działy stosownie do rodzaju dóbr, podlegających zarządowi, oraz zakresu wykonywanych czynności, a mianowicie: lasów, majątków, gmachów i t. p.

Kierownictwo każdego z powyższych działów powierzone będzie inspektorowi okręgowemu.

Każdy inspektor okręgowy w swoim zakresie jest bepośrednim pomocnikiem naczelnika Zarządu okręgowego Dóbr Państwowych, kieruje działalnością podległych urzędników i sprawuje nad nią nadzór.

Jeżeli naczelnik Zarządu z jakiegokolwiek powodu czynnym być nie może, powierza zastępstwo jednemu z inspektorów okręgowych.

Art. 8. Pod kierunkiem inspektorów okręgowych urzędują inspektorzy lasów, inspektorzy majątków i inspektorzy gmachów państwowych oraz ich pomocnicy.

Sprawują oni nadzór, pełnią czynności zarządu w powierzonym sobie zakresie nad gmachami i majątkami i wykonywują zlecenia i zarządzenia przełożonych władz w tym zakresie.

Art. 9. Oprócz wymienionych wyżej działów, obejmujących poszczególne rodzaje dóbr, podlegających zarządowi, Zarząd okręgowy Dóbr Państwowych mieć będzie d z i a ł p r a w n y, złożony z potrzebnej liczby radców i referentów, których zadaniem będzie udzielanie opinji we wszelkich sprawach prawnych zarządu dóbr dotyczących, sporządzanie umów i kontraktów oraz wykonywanie czynności prawnych zarządu.

Art. 10. Przy zarządzie okręgowym Dóbr Państwowych czynne będą nadto:

a) dział techniczny, złożony z potrzebnej liczby referentów technicznych i techników, którego zadaniem będzie opracowywanie projektów, udzielanie wskazówek i kierowa-

nie wykonaniem robót technicznych w dobrach, pozostających pod zarządem państwowym,

b) dział rachunkowy i kasowy, złożony z potrzebnej liczby urzędników, którego zadaniem będzie prowadzenie szczegółowej rachuby i kontroli rachunkowej zarządu dóbr stosownie do właściwych instrukcji oraz załatwianie czynności kasowych, o ile te nie będą objęte przez skarbowe kasy powiatowe.

Art. 11. Przy zarządzie okręgowym dóbr państwowych czynna jest kancelarja, złożona z potrzebnej liczby urzędników pomocniczych.

Art. 12. Lasy państwowe podzielone będą stosownie do decyzji Ministra na wniosek zarządu dóbr państwowych na nadleśnictwa i leśnictwa.

Nadleśniczy zarządza lasami państwowemi na powierzonym sobie obszarze nadleśnictwa, sprawując wszelkie czynności w zakresie działania zarządu okręgowego dóbr państwowych, z istoty tego zarządu wynikające i przez ustawy i rozporządzenia nadleśniczych przekazane.

Leśniczy pod kierunkiem nadleśniczego sprawuje w odpowiednim zakresie służbę techniczną i wykonawczą w granicach leśnictwa.

Do pełnienia straży i ochrony lasów powołani są podleśniczowie i gajowi.

Nadleśniczowie mają sobie przydanych w potrzebnej liczbie urzędników pomocniczych: rachunkowych, kasowych i kancelaryjnych.

Art. 13. Prowadzenie gospodarstwa w poszczególnych dobrach państwowych lub pozostających pod zarządem państwowym może być powierzone nie tylko urzędnikom, ale również osobom albo instytucjom, upoważnionym do tego na podstawie specjalnej umowy, określającej wysokość i sposób wynagrodzenia administratora jak również zakres jego praw i obowiązków. Przy pełnieniu wynikających z takiej umowy czynności administrator korzysta z ochrony prawnej i podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej i karnej, ustanowionej dla urzędników państwowych.

Art. 14. Wszystkich urzędników zarządu dóbr państwowych, oprócz X i XI kategorji mianuje Minister Rolnictwa i Dóbr Pań-

stwowych, zaś urzędników X i XI kategorji oraz służbę mianuje naczelnik zarządu okręgowego Dóbr Państwowych.

Art. 15. Dyrekcja Lasów i Dóbr Państwowych we Lwowie przekaże wszystkie swoje agendy zarządowi okręgowemu Dóbr Państwowych we Lwowie.

Art. 16. Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych wyda przepisy wykonawcze i szczegółową instrukcję, określającą zakres działania wszystkich urzędników oraz tryb postępowania urzędowego.

Art. 17. Rozporządzenie niniejsze zyskuje moc obowiązującą niezwłocznie.

Warszawa, dnia 11 maja 1919 roku.

Prezydent Ministrów: w z. *S. Wojciechowski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

3. Rozporządzenie wykonawcze z d. 19/V 1919 r., Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie utworzenia Zarządu Okręgowego Dóbr Państwowych we Lwowie.

Na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z 11 maja 1919 r. (Dz. Praw Nr. 41, poz. 301) i na zasadzie art. 5 Rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 7 marca 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 24, poz. 240), postanawiam, co następuje:

Art. 1. Administrację lasów i dóbr państwowych na obszarze Polski, wchodzącym dawniej w skład byłego Cesarstwa austrjackiego, obejmuje z dniem 1 czerwca 1919 r. „Zarząd Okręgowy Dóbr Państwowych we Lwowie", ustanowiony na mocy rozporządzenia Rady ministrów z dnia 11 maja 1919 r. i zależny bezpośrednio od Głównego Zarządu Dóbr Państwowych przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

W dniu tym ustaje zatem działalność dotychczasowej Dyrekcji lasów i dóbr państwowych we Lwowie, a także wszelkie uprawnienia, przysługujące w tym zakresie Generalnemu Delegatowi Rządu dla Galicji oraz ustanowionemu w porozumieniu z nim Delegatowi Ministerstwa Rolnictwa.

Art. 2. W skład Zarządu Okręgowego Dóbr Państwowych we Lwowie wejdą wszyscy urzędnicy i funkcjonarjusze Dotychczasowej Dyrekcji Lasów i Dóbr Państwowych we Lwowie.

Urzędnicy i funkcjonarjusze tej Dyrekcji, przechodząc do Zarządu Okręgowego Dóbr Państwowych, zachowują dotychczasowy charakter służbowy, oraz dotychczasowe prawa i obowiązki, aż do dalszego w tym względzie zarządzenia.

Art. 3. Zamiast istniejącego dotąd w Galicji podziału lasów i dóbr państwowych na „okręgi gospodarcze“ wchodzi podział na „nadleśnictwa“, zamiast zaś nazwy „kierownik zarządu lasów i dóbr państwowych“ nazwa „nadleśniczy“.

Art. 4. Aż do czasu wydania szczegółowych instrukcji dla Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych i podwładnych organów obowiązują postanowienia dotychczasowych instrukcji, określających zakres działania Dyrekcji Lasów i Dóbr Państwowych i poszczególnych jej działów oraz podwładnych organów.

Sprawy, zastrzeżone w § 56 Instrukcji dla Dyrekcji Lasów i Dóbr Państwowych w Warszawie.

Art. 5. Objęcie naczelnego kierownictwa i kontroli administracji lasów i dóbr państwowych w Galicji przez Główny Zarząd Dóbr Państwowych przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych nastąpi przez specjalną komisję Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych dnia 1 czerwca 1919 r. na miejscu we Lwowie, względnie w Krakowie, o ile do tego czasu nie ustanie spowodowany wypadkami wojennemi urzędowy prowizoryczny pobyt kierownika Dyrekcji w Krakowie.

Z ramienia Dyrekcji wezmą udział w oddaniu Kierownik Dyrekcji oraz Naczelnicy Biura Prawniczego Oddziału Rachunkowego.

Art. 6. Dyrekcja Lasów i Dóbr Państwowych we Lwowie winna w czasie przejściowym, t. j. do 1 czerwca 1919 r., przygotować wszelkie bieżące sprawy podlegające decyzji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, w których rychłe uzyskanie decyzji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych jest wskazane w ten sposób, by bezpośrednio po 1 czerwca 1919 r. sprawy te mogły być przedłożone Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych do zadecydowania.

Art. 7. Obecna prowizoryczna siedziba urzędowa Kierownika Dyrekcji w Krakowie winna być przeniesiona przed powyższym terminem z powrotem do Lwowa, o ile takiemu przeniesieniu nie bę-

dą stały na przeszkodzie utrudnienia komunikacyjne między Lwowem a Krakowem, spowodowane obecnemi stosunkami wojennemi.

Warszawa, dnia 19 maja 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych: w z. *Janicki.*

4. Okólnik Nr. 60. Do pp. Szefów Sekcyj, Naczelników Wydziałów, Naczelnika Zarządu Głównego Dóbr Państwowych, Inspektora Głównego Ochrony Lasów, Naczelników Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych i Naczelnika Kancelarji Głównej, w przedmiocie rozdziału kompetencji dotychczasowej Sekcji III (Dóbr Państwowych. (R. M. M. i D. P. z d. 18/III r. 1919 nr. 21 Dz. urzęd:)

Wykonanie zarządzenia dobrami państwowemi oraz wszelkiemi dobrami, pozostającemi pod zarządem państwowym w zakresie działania Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, wyłączone zostaje z Sekcji III Ministerstwa i przekazane Zarządowi Głównemu Dóbr Państwowych.

Do kompetencji Zarządu Głównego Dóbr Państwowych należą zatem wszystkie sprawy gospodarcze, przekraczające zakres działania Zarządów Okręgowych, przewidzianych w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dn. 11 maja 1919 r. (Dziennik Praw Ur. 41 z dn. 19/V 1919 poz 301), w granicach oznaczonych zarządzeniami Ministra.

Na czele Zarządu Głównego stoi Naczelnik, który samodzielnie we własnem imieniu, decyduje wszystkie sprawy, wchodzące w zakres działania Zarządu Głównego, kieruje działalnością Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych, sprawuje nad nią nadzór techniczny i służbowy i jest za nią odpowiedzialny przed Ministrem.

Naczelnik Zarządu Głównego Dóbr Państwowych w szczególności ma prawo:

a) wydawać w granicach ustaw oraz rozporządzeń i instrukcji Ministra, okólniki do wszystkich podwładnych organów zarządu dóbr państwowych ze szczegółowemi wykazami w sprawach służbowych, technicznych i gospodarczych, przyczem projekt każdego okólnika na trzy dni przed wydaniem winien być przesłany Ministrowi za pośrednictwem Wydziału Prezydjalnego do wiadomości i ewentualnego poczynienia zmian;

b) przenosić bez awansu dla dobra służby w okręgach dóbr państwowych oraz z jednego okręgu do drugiego urzędników i funkcjonarjuszy Zarządów Dóbr Państwowych do kategorji VI włącznie oraz udzielać im urlopów, nie wyłączając odpoczynkowych, w granicach przepisanych, z zawiadomieniem jednoczesnem (przez przesyłanie odpisu) Wydziału Służbowego Ministerstwa o każdym fakcie przeniesienia i urlopu;

c) mianować w Zarządzie Głównym Dóbr Państwowych urzędników XI, X, i IX kategorji płac oraz służbę niższą;

d) wymierzać kary porządkowe i pociągać do odpowiedzialności dyscyplinarnej urzędników zarządu dóbr państwowych za przewinienia służbowe w granicach i trybie, przewidzianych w przepisach służbowych oraz instrukcjach i regulaminach dyscyplinarnych.

Naczelnik Zarządu Głównego Dóbr Państwowych oprócz tego:

a) referuje Ministrowi opracowane wnioski w sprawach gospodarczych, przekraczających kompetencję Zarządu Głównego oraz projekty ustaw, rozporządzeń, instrukcyj, okólników i wogóle zarządzeń, kierujących się potrzebami ogólnemi gospodarki w dobrach państwowych;

b) bierze udział w prowadzonych w Sekcji III (dóbr państwowych i ochrony lasów) pracach nad projektami ustaw, rozporządzeń, instrukcyj, okólników i wogóle zarządzeń, dotyczących dóbr państwowych.

Dotychczasowa Sekcja III Ministerstwa otrzymuje nazwę Sekcji III Dóbr Państwowych i Ochrony Lasów.

Do zakresu działania tej Sekcji Ministerstwa należy:

1. Inwentaryzacja i ewidencja nieruchomego majątku państwowego.

2. Polityka domenowa i zmiany w stanie posiadania państwa:

a) przekazywanie gruntów państwowych na cele reformy rolnej,

b) sprawy upaństwowienia lasów,

c) nabywanie nieruchomości i zbywanie nieruchomości państwowych,

d) obejmowanie spadków bezdziedzicznych.
e) regulacja ostateczna dzierżaw i czynszów wieczystych.
f) ogólna piecza nad całością dóbr państwowych,
g) ochrona lasów,
h) dobór majątków dla szkół, stacyj doświadczalnych i folwarków wzorowych,
i) przekazywanie gruntów podmiejskich miastom,
k) przejmowanie dóbr pod zarząd państwowy,
l) objęcie dóbr w b. zaborze pruskim i t. p.

3. Przywracanie do własności narodowej dóbr przywłaszczonych oraz sprawa dóbr utworzonych w celach politycznych przez zaborców:

a) donacje (uregulowane hipoteki na rzecz państwa),
b) sprawy majątków poduchownych w posiadaniu osób wyznania prawosławnego i ewangelickiego,
c) sprawy cerkwi prawosławnych i gospodarstw przycerkiewnych,
d) majątki po członkach dynastyj panujących mocarstw zaborczych,
e) majątki sporne w b. zaborze pruskim,
f) fundacje, fideikomisy i ordynacje przez zaborców utworzone i t. p.

4. Ujednostajnienie przepisów prawa, dotyczących dóbr państwowych w b. trzech zaborach.

5. Ustalenie wytycznych gospodarki w dobrach państwowych i nadzór nad ich stosowaniem:

a) w lasach,
b) w majątkach rolnych,
c) w młynach . jeziorach, stawach i innych dobrach.

6. Naczelny nadzór i opieka nad fundacjami użyteczności publicznej opartemi na dobrach nieruchomych.

W sprawach objętych powyższemi 6 punktami, Sekcja Dóbr Państwowych i Ochrony Lasów przygotowuje projekty ustaw, rozporządzeń, instrukcyj, zarządzeń i t. p. Wykonywanie zaś przepisów obowiązujących należy do Zarządów Dóbr Państwowych z wyjątkiem przepisów w sprawie Ochrony Lasów, których wykonanie należy do specjalnych organów Ochrony Lasów.

Zarządy Okręgowe Dóbr Państwowych we wszystkich spra-

wach gospodarczych, przekraczających ich kompetencję, zakreśloną w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dn. 11/V 1919. (Dziennik Praw Nr. 41 z dn. 19/V 1919 poz. 301) oraz w sprawach wynikłych przy zarządzeniu dobrami, a niepodlegających kompetencji Zarządów Okręgowych, zwracać się mają nie do Ministerstwa, lecz do Zarządu Głównego Dóbr Państwowych w Warszawie (Senatorska 15). Zwrócenie się do władzy przełożonej zawierać winno cały materjał sprawy, dostatecznie opracowany oraz wniosek gotowy do ewentualnego zatwierdzenia. W sprawach, których załatwienie wymaga koniecznie zwrócenia się do Ministerstwa (np. wykonanie okólnika Nr. 23, ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Min. Roln. i D. P. w Nr. 9 z 1919 r., w sprawie przesłania do Biura Inwentaryzacji w Sekcji III Ministerstwa wykazów nieruchomego majątku państwowego). Zarządy Okręgowe Dóbr Państwowych winny adresować pisma do Ministerstwa za pośrednictwem Zarządu Głównego. Z drugiej strony wszelkie zarządzenia Ministra, dotyczące Zarządu dóbr państwowych, kierowane będą do Zarządu Głównego, w sprawach zaś dotyczących poszczególnego Zarządu Okręgowego, pisma kierowane będą za pośrednictwem Zarządu Głównego.

W interesie sprawnego funkcjonowania zarówno Sekcji III Dóbr Państwowych i Ochrony Lasów, jako też Zarządów Dóbr Państwowych poleca się ścisłe stosowanie wskazań powyższych.

Warszawa, dnia 18 października 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. *Z. Chmielewski.*

5. Instrukcja służbowa dla leśniczych i podleśniczych lasów państwowych. (D. urz. M. R. i D. P. nr. 11).

I. WSTĘP.

Art. 1. Leśniczy jest urzędnikiem leśnym, dodanym nadleśniczemu do pomocy przy technicznem prowadzeniu gospodarstwa i do dozorowania wykonywania ochrony lasów w powierzonem mu leśnictwie. Jest więc on obowiązany, jako bezpośredni podwładny nadleśniczego, do czynnego współudziału przy załatwianiu czynności gospodarczych, administracyjnych i ochronnych na wyznaczonym mu obszarze.

Art. 2. Do pomocy przy spełnianiu obowiązków służbowych dodani są leśniczemu podleśniczowie i gajowi, jako personal podwładny, powołany do pełnienia straży i ochrony lasów. Leśniczy winien dokładnie ich zapoznać z temi postanowieniami niniejszej instrukcji, które do ich służby się odnoszą (w szczególności z art. art. 10—15, 26—34, 37—73 i 78).

Podleśniczy może zastępować leśniczego we wszystkich jego czynnościach urzędowych jedynie za zgodą nadleśniczego.

II. ODPOWIEDZIALNOŚĆ.

Art. 3. Leśniczy jest osobiście odpowiedzialny za zgodne z przepisami wykonywanie służby technicznej i ochronnej, w szczególności zaś za całość i bezpieczeństwo powierzonej jego nadzorowi własności państwowej, którą winien ochraniać przed bezprawiami i szkodliwemi wpływami wszelkiego rodzaju.

Odpowiada on bezwzględnie za dokładne i gorliwe wypełnianie obowiązków służbowych, a nieznajomość przepisów w żadnym razie bronić go nie może.

Art. 4. Leśniczemu nie wolno rozgłaszać wiadomości o przebiegu spraw urzędowych. Leśniczy powinien swego przełożonego informować wyczerpująco i sumiennie o wszelkich zdarzeniach służbowych.

III. OBJĘCIE SŁUŻBY.

Art. 5. Leśniczy przejmuje służbę od swego poprzednika przy współudziale i pod kierownictwem nadleśniczego.

Ustępujący leśniczy jest obowiązany oddać swemu następcy jaknajszczegółowiej leśnictwo, przez obejście granic, wskazanie wszelkich znaków granicznych i pomiarowych, jako to: kopców, słupów i punktów triangulacyjnych, naciosów, wałów i t. p., przez przejście drzewostanów, przeliczenie i pomiar zapasów tak w lesie, jak na składach, drogach i gdziekolwiekbądź złożonych, wskazanie słupków podziału przestrzennego, zwiedzenie rozsadników z wymienieniem zapasu sadzonek, okazanie i opisanie osad leśnych i budynków skarbowych, wyliczenie zapasu nasion, zdanie ksiąg rachunkowych, pism urzędowych, sprzętów, narzędzi, wogóle całego istniejącego inwentarza.

Z czynności tej spisują obaj leśniczowie protokuł zdawczo-

odbiorczy, który przedstawiają nadleśniczemu do przejrzenia i podpisania.

Jeżeli leśniczy, obejmujący służbę, nie znajduje swego poprzednika (przy pierwszem objęciu leśnictwa, lub w razie nieobecności poprzedniego leśniczego), — wówczas jest obowiązany sam wszystkie daty potrzebne do zestawienia protokołu odbiorczego jak najsumienniej zestawić — o ile nadleśnictwo nie wydeleguje do tej czynności leśniczego z sąsiedniego leśnictwa, lub innego funkcjonarjusza.

IV. DOZÓR GRANIC LEŚNICTWA.

Art. 6. Obowiązkiem leśniczego jest znać dokładnie granice leśnictwa, obchodzić je jak najczęściej i z największą czujnością strzedz ich całości. Granicę dzielącą leśnictwo od obcej posiadłości należy zwiedzać conajmniej raz na miesiąc.

O utrzymaniu w porządku granic i znaków granicznych leśniczy zawsze dbać powinien. Częste chodzenie granicami i przekonywanie się, gdzie uregulowanie i naprawa znaków granicznych są potrzebne, jest jednym z głównych obowiązków leśniczego.

Art. 7. O uszkodzeniu, przesunięciu znaków granicznych i o wszelkich zamiarach nieprawnego rozszerzenia gruntów sąsiednich obowiązany jest niezwłocznie donieść nadleśnictwu.

Art. 8. Podleśniczego i gajowych winien leśniczy wysyłać jaknajczęściej do obchodu granic powierzonych im obszarów.

V. DOZÓR NAD WYKONANIEM SŁUŻEBNOŚCI.

Art. 9. Leśniczy i podleśniczy obowiązani są pilnować i przestrzegać, aby uprawnieni do poborów serwitutowych praw swych nie rozszerzali, lub w sposób szkodliwy dla gospodarstwa leśnego nie wykonywali.

O spostrzeżeniach w tym kierunku winien leśniczy donosić nadleśnictwu, a niezależnie od tego ma obowiązek przestrzegać, ażeby ze służebności korzystano tylko w dozwolonym rozmiarze i ściśle podług obowiązujących przepisów.

VI. ZAJĘCIA SŁUŻBOWE W GOSPODARSTWIE LEŚNEM.

Art. 10. Leśniczy i podleśniczy winni w myśl wskazówek, udzielonych im przez nadleśnictwo, wykonywać wszelkie prace

gospodarcze na wyznaczonych im obszarach, względnie współdziałać i wspierać swych przełożonych przy wykonywaniu tych prac.

Odnosi się to w szczególności do wyznaczenia zrębów i trzebieży, wyróbki drewna, wykonania zalesień i meljoracyj leśnych, zakładanie i pielęgnowania rozsadników, zbioru łuszczenia i przechowywania nasion leśnych, budowy i utrzymania dróg, ryz, urządzeń spławnych, budynków mieszkalnych i gospodarczych, zakładów przemysłowych, pozyskania użytków ubocznych, wykonywania łowiectwa i rybołostwa, oraz dozoru nad zajętymi robotnikami.

W tym celu należy zwiedzać często drzewostany, dozorować pilnie wszelkie czynności gospodarcze, a robotników leśnych i przemysłowych pouczać i wspierać radą, lub czynem.

Art. 11. Robotników nie stosujących się do wydanych poleceń winien leśniczy, jeśli jego osobisty wpływ nie odniesie skutku, usunąć od pracy w lesie, lub donieść o tem nadleśnictwu.

VII. KSIĄŻECZKI SŁUŻBOWE I ŚWIADECTWA ZAROBKOWE.

Art. 12. Leśniczy obowiązany jest prowadzić książeczkę służbową, do której codziennie powinien wpisywać treściwe swe zajęcia i spostrzeżenia.

W książeczce tej notuje też leśniczy Nry kolejne asygnacji na wydane materjały drzewne i użytki uboczne; nadleśnictwo potwierdza odbiór asygnacji w tej książeczce.

Art. 13. Książeczkę służbową powinien leśniczy mieć zawsze przy sobie na służbie i przedstawić ją do przejrzenia i podpisania nadleśniczemu przy każdej sposobności zarówno w kancelarji, jak i w lesie.

Art. 14. Takie same książeczki służbowe mają prowadzić podleśniczowie i przedstawiać do przejrzenia i podpisu leśniczemu, a tylko na szczególne polecenie nadleśniczemu.

Art. 15. Leśniczy winien listy płac zarobków dziennych i świadectwa zarobkowe sporządzać na kwitarjuszach za pokwitowaniem otrzymanych i przedstawiać nadleśnictwu niezwłocznie po ukończeniu każdej roboty, względnie, jeżeli robota trwa przez dłuższy okres czasu, w terminach przez nadleśnictwo ustanowionych.

VIII. WYRÓB MATERJAŁÓW, POMIAR I ZESTAWIENIE WYKAZÓW ODBIORCZYCH.

Art. 16. Leśniczy powinien starać się, aby wyzyskanie i gatunkowanie drewna odbywały się stosownie do poleceń nadleśnictwa i w sposób jaknajkorzystniejszy.

Art. 17. Materjały drzewne, wyrobione we własnym zarządzie przez nabywców w lesie, lub na składach, winien leśniczy po odebraniu od robotników, lub nabywców oznaczyć młotem numeracyjnym, odmierzyć, względnie obliczyć i w porządku kolejnym numerów wpisać do odpowiedniego wykazu odbiorczego, sporządzając oprócz oryginału dwie odbitki przez kalkę.

W tym celu otrzyma leśniczy z nadleśnictwa znaczony już numerem kolejnym „Kontroli wykazów odbiorczych“ zeszyt wykazów z przypieczętowanemi końcami nici na kartce tytułowej do wypełnienia ściśle według drukowanego nagłówka.

Na karcie tytułowej powinny być czytelnie wymienione: nadleśnictwo, leśnictwo obręb, okrąg, względnie oddział, kategorja użytku (a to: czy użytek rębny, międzyrębny, przygodny, lub nadzwyczajny), Nr. kolejny kontroli wykazów odbiorczych, rok i pozycja zatwierdzonego wniosku.

Dla każdego obrębu, względnie okręgu manipulacyjnego i dla każdej kategorji użytku leśniczy powinien sporządzić osobny wykaz odbiorczy.

Art. 18. Przy gatunkowaniu drewna rozróżnia się: drewno opałowe i drewno użytkowe, a to ostatnie dzieli się na: drewno użytkowe grubsze (budulec w stanie okrągłym) i drewno użytkowe cieńsze (żerdzie, tyki, obręcze, faszyny i t. p.). Dla tych trzech gatunków drewna przeznaczone są druki podług wzoru V, Va, VI, VIa, VII i VIIa (art. 37 Przepisów prowadzenia rachunkowości i kasowości w nadleśnictwach).

Art. 19. Numerację każdego z tych gatunków drewna należy prowadzić w porządku kolejnym, w miarę odbioru, liczbami arabskiemi dla całego obrębu w lasach b. Królestwa Polskiego, a w b. Galicji dla każdego okręgu manipulacyjnego. Numeracja ta rozpoczyna się numerem kolejnym od 1 i trwa przez cały rok gospodarczy.

Art. 20. Przy pomiarze i wpisywaniu materjałów drzewnych

do wykazów odbiorczych leśniczy winien stosować się do następujących przepisów:

g) drewno użytkowe, budulcowe, tartaczne, kopalniane, słupy telegraficzne, liczone być winny na sztuki, t. zn. każda sztuka ma być zaopatrzona w Nr. kolejny;

h) drewno użytkowe cieńsze, jak: żerdzie oblicza się na sztuki albo na kupy z pewną określoną ilością sztuk tego samego rodzaju drzewa i tej samej klasy grubości, np. kupy po 10 lub 20 sztuk żerdzi 7 — 9 cm. grubości, tyki, obręcze, koły w kupach po 100 sztuk, faszyny kupami po 10 wiązek, chrust do grodzenia w kupach najwyżej 3 m. długości, a 1 m^2 w czole i t. d.;

c) drewno opałowe, jak: szczapy, okrąglaki, gałęzie i karpina, ułożone w t. zw. stosy, lub sągi oblicza się w metrach przestrzennych, np. trzebionka w kupach po 1 m^2 w czole, chojna i zgrabki na fury o zawartości nie większej, jak 3 mp.

Art. 21. Przy pomiarze drzewa należy się posługiwać wyłącznie metrycznemi miarami, stosując dla miąższości metr sześcienny „m^3“, dla pojemności metr przestrzenny „mp“, dla długości metr bieżący „m“ i wyrażając części metra w ułamkach dziesiętnych.

Miąższość drewna użytkowego obliczać należy jako iloczyn z długości przez powierzchnię przekroju w środku długości. Długość mierzy się taśmą parcianą, lub stalową w pełnych decymetrach, a średnicę w całkowitych centymetrach.

Miąższość bierze się z tabeli bryłowatości walców, do tego użytku przeznaczonej, z uwzględnieniem dwóch znaków dziesiętnych.

Miejsce pomiaru średnicy oczyszcza się z kory naokoło całego kloca, wzgl. kłody, lub strzały. Numer kolejny kłody, lub strzały wybija się na powierzchni przecięcia, t. j. na czole.

Art. 22. W zasadzie otrzymuje kłoda, lub strzała w całej swej długości tylko jeden numer. Jeżeli jednak z powodu trudności transportu, lub ze względu na postanowienia kontraktu i t. p. okaże się potrzeba przecinania kłody, lub strzały, to pojedyńcze odcinki winny być odbite jednym i tym samym numerem z dodatkiem liter a, b, c, d, i t. d. i w tym samym porządku wpisane do wykazu odbiorczego.

Jeżeli już po dokonanym odbiorze materjału i po wpisaniu do

wykazu odbiorczego zajdzie potrzeba przecięcia kłody, lub strzały wówczas nabywca, wzgl. wywożący, zawiadomi o tem leśniczego, a leśniczy wynumeruje dodatkowo odcinki, oznaczy je literami a, b, i t. d. według wyżej określonych postanowień, następnie zaznaczy to w swym zeszycie wykazów odbiorczych i na odnośnej asygnacji.

Drewno opałowe numeruje się na szczapie, lub okrąglaku, wysuniętym w tym celu w środku stosu.

Żerdzie, koły, gałęzie, trzebionka, kora i wszelkie inne materjały winny być również w odpowiedni sposób w numer kolejny zaopatrzone, jeśli nie bezpośrednio na materjałach, to przynajmniej na palikach wbitych w ziemię tuż obok złożonych materjałów.

Art. 23. Po ukończeniu odbioru materjałów danego zrębu, części zrębu lub użytków przygodnych winien leśniczy właściwy wykaz odbiorczy, względnie część jego, wykończyć aż do obliczenia miąższości włącznie, według rodzajów drzewa zestawić, zsumować, zaopatrzyć w datę, podpisać i oddać nadleśnictwu.

Art. 24. Na ostatniej stronie wykazu odbiorczego powinien leśniczy zestawić ewentualne koszty wyrobu, względnie dostawy, z powołaniem się na odnośne numery świadectw zarobkowych, lub umieścić adnotację „wyrobiono kosztem nabywców".

Art. 25. Nadleśniczy po dokonaniu kontroli odebranego materjału, o ile przy pomiarze nie był obecny, zaopatrzony wykaz odbiorczy w adnotację kontrolną, odłączy kartki perforowane, a zeszyt zwróci leśniczemu, celem wpisania, w miarę wywozu, numerów i dat asygnacyj, daty wydania materjału i terminu wywozu.

IX. WYDAWANIE PRODUKTÓW LEŚNYCH.

Art. 26. Leśniczy powinien być obecnym przy ustnych przetargach na sprzedaże produktów leśnych w powierzonem mu leśnictwie, a następnie wpisać nazwisko nabywcy i uzyskaną cenę do wykazu odbiorczego.

Art. 27. Wydawać materjały drzewne i użytki uboczne wolno leśniczemu, względnie w jego zastępstwie i na jego odpowiedzialność podleśniczemu, lub gajowemu tylko na podstawie asygnacji prawidłowo i formalnie przez nadleśnictwo wystawionej, opatrzo-

nej datą, pieczęcią okrągłą nadleśnictwa i podpisem uprawnionego do sprzedaży urzędnika.

Art. 28. Nabywca, względnie jego woźnica, zgłaszający się po odbiór zakupionego materjału, winien okazać leśniczemu, podleśniczemu, względnie gajowemu białą asygnację oryginalną i żółtą kopję. Na obydwu stwierdza wydający swym podpisem, że materjał wydał i wymienia datę wydania.

Art. 29. Leśniczy winien prowadzić kontrolę materjałów za jedną i tą samą asygnacją sprzedanych, ale w jednym dniu z lasu niewywiezionych według przepisanego wzoru, notując na odwrotnej stronie asygnacji (oryginale i żółtej kopji) numer kolejny kontroli.

Art. 30. Po terminie wywozu, oznaczonym na asygnacji, względnie przedłużonym przez nadleśnictwo, nie wolno wydawać materjałów z lasu, lub składu.

Art. 31. Numer materjałów wydanych winien leśniczy we właściwym wykazie odbiorczym odnotować, a asygnacje zrealizowane podpisać i za potwierdzeniem w książeczce służbowej zwrócić przy najbliższym raporcie nadleśnictwu.

Art. 32. Za wszelkie braki, spowodowane opieszałością przy wydawaniu sprzedanych produktów leśnych, jest leśniczy osobiście odpowiedzialny, winien więc czynności podleśniczych i gajowych w czasie wydatku jaknajgorliwiej kontrolować.

Art. 33. Z reguły nie wolno leśniczemu sprzedawać produktów leśnych. O ile jednak leśniczy upoważniony zostanie na wniosek nadleśnictwa przez właściwy Zarząd Okręgowy Dóbr Państwowych do wydawania asygnacyj i pobierania pieniędzy, wówczas winien otrzymywać z nadleśnictwa asygnarjusze z asygnatami już ponumerowanemi i opatrzonemi okrągłą pieczęcią nadleśnictwa, którego obowiązkiem będzie udzielić mu dokładnych wskazówek co do wypełnienia asygnacji.

Art. 34. Każdą do wydatku przeznaczoną sztukę drzewa, lub wyrobiony materjał drzewny i sążnie opałowe winien leśniczy cechować swym młotem wydatkowym.

Wszelkie cechowanie drzewa w zrębach winien załatwić leśniczy osobiście.

Przy takich czyszczeniach i trzebieżach, gdzie szczegółowe wycechowanie wyrąbać się mających drzewek jest niemożliwe, od-

bywa się robota pod ścisłą kontrolą leśniczego, który za jej wykonanie prawidłowe jest odpowiedzialny.

X. ZALESIENIA.

Art. 35. Leśniczy otrzymuje, względnie sporządza sobie sam rokrocznie wyciąg wniosku kultur dla powierzonego mu leśnictwa. Obowiązkiem jego jest dołożyć wszelkich starań, ażeby roboty, dotyczące odnowienia lasu, założenia i utrzymania rozsadników, oraz pielęgnowania młodników były ściśle według wniosku i wskazówek nadleśnictwa wykonane.

XI. SŁUŻBA OCHRONNA.

Art. 36. Skuteczna straż i ochrona lasów od szkodliwych wpływów jest najgłówniejszem zadaniem podleśniczego. Nie powinien szczędzić trudów, by powstrzymać kradzieże, szkody i klęski elementarne.

Art. 37. Podleśniczemu przysługują wszelkie prawa przyznane w myśl ustaw obowiązujących dla organów bezpieczeństwa publicznego.

Art. 38. Obręby poruczone swemu dozorowi podleśniczy powinien obchodzić jaknajtroskliwiej w dzień, w nocy, w dnie powszednie i świąteczne, a o wszelkich szkodach wyrządzonych majętności państwowej przez ludzi, zwierzęta, owady i t. d. lub o zamiarach szkodzenia, względnie o grożących niebezpieczeństwach — zawiadamiać leśniczego, który obowiązany jest przedsięwziąć środki zaradcze, lub donieść o tem nadleśnictwu.

Art. 39. W czasie wykonywania służby ochronnej, a więc zawsze w lesie, lub pobliżu lasu obowiązany jest personal nosić przepisaną odznakę ochronną na lewem ramieniu.

XII. WYKRYWANIE SZKÓD LEŚNYCH.

Art. 40. Przy wykrywaniu szkód i wykroczeń leśnych winien podleśniczy wobec ich sprawców zachowywać się spokojnie i taktownie.

Art. 41. Jeżeli ujrzy w lesie podejrzane osoby i przypuszcza, że zamierzają wyrządzić szkodę, to nie powinien wyczekiwać dokonania tego zamiaru, lecz zapobiedz, usuwając podejrzanych z lasu.

Art. 42. Conajmniej raz na miesiąc winien leśniczy przeprowadzić kontrolę pniaków w każdym okręgu ochronnym, przy której to czynności podleśniczy i gajowi winni mu wskazać i usprawiedliwić wszystkie pniaki, pochodzące ze szkód leśnych. Usprawiedliwione pniaki odbija leśniczy młotkiem ochronnym.

Art. 43. Jeżeli podleśniczy znajdzie produkty leśne, o których sądzi, że pochodzą z kradzieży, lub jeśli spotka szkodnika niosącego, lub wiozącego skradzione materjały, powinien materjały te odebrać i złożyć w miejscu o ile możności bezpiecznem.

Art. 44. O ile zachodzi uzasadniona obawa powtórnej kradzieży takich materjałów, wolno jest leśniczemu przedmiot szkody ocenić i sprzedać, należytość pobrać, a materjały oddać pod nadzór nabywcy, lecz wydać z lasu wolno je dopiero po otrzymaniu z nadleśnictwa, lub od nabywcy odnośnej asygnacji.

Art. 45. Podleśniczy powinien ustalić imię, nazwisko i miejsce zamieszkania wykrytego sprawcy szkody. Jeżeli szkodnik wiadomości tych udzielić nie chce, lub jeżeli zachodzi obawa, że wymienił nazwisko lub miejsce zamieszkania fałszywie, wówczas należy go odstawić do najbliższego urzędu gminnego, lub posterunku policyjnego celem stwierdzenia tożsamości jego osoby.

Odebrane od niego narzędzia jako to: siekiery, piły, łańcuchy i t. p. należy oddać leśniczemu, który je równocześnie z listą szkód i wykroczeń leśnych przedstawia nadleśnictwu.

Art. 46. Jeżeli szkodnik stawia opór, lub jeżeli zgromadzi się ich kilku, aby czynnie wystąpić przeciw podleśniczemu, czy też gajowemu, wówczas należy zwrócić się niezwłocznie o pomoc do najbliższego posterunku żandarmerji, policji, władz gminnych i innych organów bezpieczeństwa publicznego.

Art. 47. Podleśniczemu wolno użyć broni na służbie tylko wówczas, gdy chodzi o odparcie napadu przeciw niemu skierowanego, i tylko wówczas jeżeli w inny sposób napadu uniknąć nie może, nie przestępując wszakże zakresu koniecznej obrony i unikając wszelkiego nadużycia, za któreby karę według przepisów prawa na siebie mógł ściągnąć.

Art. 48. Jeżeli podleśniczy wykryje ślady popełnionej szkody, wówczas powinien udać się śladem do miejsca, gdzie przedmiot z lasu nieprawnie wzięty złożonym został i wykryć sprawcę. Sprawcę, chroniącego się w mieszkaniu, należy ująć, względnie ustalić

zgodnie ze wskazówkami art. 45, jego imię i nazwisko i przeprowadzić rewizję w obecności władzy policyjnej, wójta gminy, sołtysa wsi, lub burmistrza miasta, albo osób przez nich do tego wyznaczonych.

Art. 49. Wykryte szkody i wykroczenia leśne wpisuje podleśniczy niezwłocznie w lesie do swej książeczki służbowej, donosi o nich leśniczemu, a ten zapisuje do listy szkód i wykroczeń leśnych, którą przedstawia nadleśnictwu w terminach dziesięciodniowych.

Listy te układa leśniczy na podstawie książeczek podleśniczych, gajowych, ustnych zgłoszeń gajowych niepiśmiennych, oraz doniesień innych osób (policji, żandarmerji, władz gminnych) i szacuje, oraz wpisuje wartość szkody według cennika obowiązującego dla ocenienia szkód leśnych.

Art. 50. Przepisy art. 36 — 49 niniejszej instrukcji dotyczą także szkód i wykroczeń, popełnionych w użytkach rolnych, łowieckich, rybackich i t. p.

Art. 51. Jeżeli podleśniczy wykryje szkodnika w obrębie nie powierzonym jego dozorowi, ma postępować tak samo, jak gdyby szkoda wyrządzona została w jego obrębie.

Art. 52. Na polecenie nadleśnictwa winien personal pełnić także służbę i na innych obszarach, o ile zachodzi tego potrzeba.

Art. 53. O szkodach zrządzonych przez wichry, burze, śnieg, lody powodzie i t. p. klęski żywiołowe, lub wynikłych z powodu inwazji owadów winien leśniczy niezwłocznie donieść nadleśnictwu, a jeżeli zachodzi obawa zwłok, niezależnie od tego zastosować środki zapobiegawcze.

Jeżeli w groźnych wypadkach, np. w czasie powodzi zajdzie konieczna potrzeba natychmiastowego użycia drzewa dla ochrony pewnego terenu, przysługuje leśniczemu prawo wydać potrzebny materjał na żądanie strony zagrażanej. O dokonanym wydatku winien leśniczy bezzwłocznie donieść nadleśnictwu.

XIII. POŻAR LASU.

Art. 54. Leśniczy i podleśniczy winni przestrzegać, aby w lesie, w bliskiem sąsiedztwie lasu — w szczególności na składach i zrębach w czasie upałów — nie rozniecano ognisk, nie zapalano pa-

pierosów, cygar i fajek w lesie, aby nie strzelano podczas posuchy przybitkami z pakuł i t. p.

Art. 55. W razie powstania pożaru w lesie winien podleśniczy niezwłocznie zawiadomić leśniczego, leśniczy zaś nadleśnictwo. Wszyscy mają się niezwłocznie udać na miejsce pożaru i przy pomocy zebranej w tym celu ludności dołożyć wszelkich starań, aby ogień ugasić, lub umiejscowić. W razie większego niebezpieczeństwa należy się odnieść przez umyślnych posłańców do najbliższych urzędów gminnych i posterunków żandarmerji z wezwaniem o pomoc.

Czynnością ratunkową kieruje najstarszy stanowiskiem funkcjonarjusz leśny.

Art. 56. Przyczynę pożaru winien leśniczy jak najsumienniej zbadać i pomagać innym urzędom przy prowadzeniu śledztwa w celu wykrycia przyczyny powstania ognia, a w razie wykrycia sprawcy donieść o tem nadleśnictwu.

XIV. POLOWANIE I RYBOŁÓWSTWO.

Art. 57. Leśniczy i podleśniczy winni dozorować polowania i rybołówstwa i starać się o podniesienie zwierzostanu i zarybienia wód, tępić szkodniki łowieckie i rybne.

Art. 58. Zwierzyny pożytecznej nie wolno personalowi strzelać, ani ryb łowić bez zezwolenia nadleśnictwa.

XV. MIEJSCE SŁUŻBOWE.

Art. 59. Bez zezwolenia nadleśnictwa nie wolno leśniczemu lub podleśniczemu wydalać się poza granice leśnictwa w sprawach niesłużbowych.

Na chwilowe wydalenie się nie dłużej jak 24 godzin może wydać nadleśniczy pozwolenie leśniczym i podleśniczym tylko za kartkami drukowanemi (podług wzoru). Otrzymujący pozwolenie za powrotem do obowiązków zaraz je odda nadleśniczemu. Leśniczy wydalający się samowolnie od obowiązków chociażby na czas jaknajkrótszy, albo nie powracający z urlopu w oznaczonym terminie ulega karze przepisanej.

Art. 60. Leśniczemu i podleśniczemu nie wolno bez zezwolenia Zarządu Okręgowego Dóbr Państwowych przenieść wyznaczonej siedziby służbowej na inne miejsce.

Art. 61. O ile leśniczy i podleśniczy zamieszkują budynki rządowe, winni je troskliwie utrzymywać i nie przedsiębrać żadnych samowolnych zmian.

XVI. STOSUNEK SŁUŻBOWY.

Art. 62. Leśniczy otrzymuje z reguły polecenia ustne i składa nadleśnictwu ustne sprawozdanie.

Ważniejsze polecenia i sprawozdania należy wpisywać do książeczki służbowej.

Leśniczy i podleśniczy winni się zgłaszać w terminach ustanowionych przez nadleśniczego w nadleśnictwie w celu składania ustnych sprawozdań.

W wypadkach nagłych, względnie dla oszczędzenia czasu, może leśniczy zdawać nadleśnictwu sprawozdania pisemne na kartkach służbowych, lub pocztowych.

Art. 63. Wszystkie polecenia pisemne i okólniki powinien leśniczy starannie przechowywać i oddać je przy przeniesieniu swemu następcy.

Art. 64. Nie wolno leśniczemu korespondować samodzielnie w sprawach urzędowych z urzędami, lub osobami prywatnemi, w wypadkach nieprzewidzianych w tej instrukcji bez zezwolenia nadleśnictwa.

Art. 65. Leśniczy jest bezpośrednim przełożonym podleśniczego i gajowych, ma prawo wydawać im polecenia służbowe, do których oni stosować się muszą i używać ich pomocy we wszystkich wypadkach, o ile tego służba wymagać będzie, względnie, o ile nadleśnictwo inaczej nie zarządzi.

Art. 66. Jeżeli leśniczy lub podleśniczy z powodu słabości, lub innej przyczyny służby pełnić nie może, to obowiązany jest zawiadomić o tem niezwłocznie nadleśnictwo.

Podleśniczowie winni równocześnie donieść o tem leśniczemu, któremu podlegają.

Art. 67. Personal leśny winien zachowywać się wobec swych przełożonych z należytym szacunkiem i posłuszeństwem, a polecenia punktualnie i sumiennie wykonywać, wobec podwładnych występować taktownie i starać się postępowaniem nienagannem, moralnem w służbie i poza służbą zyskać ogólne poważanie.

Art. 68. W stosunkach służbowych z publicznością winien le-

śniczy zachowywać się taktownie i grzecznie, stać na punkcie prawa i obowiązujących przepisów, ułatwiać o ile możności czynności przy wydawaniu zakupionych produktów, nie powinien wszakże nigdy i niczem dać się powodować do przekroczenia swych powinności. Żadne prywatne względy na czynność służbową wpływać nie powinny.

Art. 69. Sprawowanie urzędów i czynności pobocznych, jak przyjmowanie urządzeń, zarządów i dozorowań w lasach prywatnych, wykonywanie pomiarów i oszacowań bez uzyskania pozwolenia przełożonej władzy jest zabronione.

Art. 70. Gospodarką rolną może personal zajmować się tylko na obszarze wyznaczonego mu gruntu deputatowego i tylko w czasie wolnym od zajęć służbowych; nie wolno mu kupować gruntów i realności, dzierżawić pastwisk, rybołówstwa i polowania na terytorjum nadleśnictwa i w promieniu 15 klm. od leśnictwa, w którem mieszka; nie wolno wymagać i przyjmować podarków dla korzyści własnej, lub swej rodziny, bez względu na to, czy podarki te stanowią pieniądze, czy też innego rodzaju świadczenia. Od podwładnych, kupców drzewa, przedsiębiorców, robotników leśnych, wogóle od ludzi mających styczność z lasem, leśniczy bezwarunkowo ani pieniędzy przyjmować, ani pożyczać, ani też poręczeń i interesów pieniężnych podejmować nie powinien.

Art. 71. Pod żadnym warunkiem nie wolno się trudnić jakiembądź zarobkowaniem, mającem styczność z użytkowaniem lasu, jak: handlem, przemysłem, pośrednictwem w kupnie i sprzedaży produktów leśnych. Nie wolno też sprzedawać, wymieniać, lub darowywać materjałów, zwłaszcza drzewa deputatowego i wykonywać na swój rachunek za najem, lub za ryczałtowo ugodzoną kwotę żadnych robót leśnych. Służba personelu leśnego nie powinna być zatrudniana przy robotach w lesie.

Art. 72. Przyjmowanie odstawy drzewa i innych produktów leśnych dla skarbu, jakoteż osobom obcym, wywózka drzewa do szeregów i składów ze zrębów własnym sprzężajem, jak też i współudział w podobnych przedsiębiorstwach jest wzbroniony.

Art. 73. Nie wolno leśniczemu używać podleśniczych, lub gajowych na posyłki, ani też do jakichkolwiek posług osobistych.

Art. 74. Zakazy wymienione w art. 69 — 74 odnoszą się także

do członków rodziny i powinowatych funkcjonarjuszów leśnych, mieszkających wspólnie z nimi.

Art. 75. Leśniczemu i podleśniczemu nie wolno bez wyraźnego pisemnego upoważnienia nadleśnictwa przyjmować żadnych pieniędzy w celu wniesienia ich do nadleśnictwa, lub kasy; bezwarunkowo wzbrania się, by leśniczy lub podleśniczy wypłacał robotników w lesie zatrudnionych, a wszelkie pieniądze za najem przez ich ręce wcale przechodzić nie powinny, chyba w wyjątkowych okolicznościach za pisemnem upoważnieniem nadleśnictwa.

Art. 76. Leśniczy ma bezwzględnie spełniać wszelkie polecenia nadleśnictwa; jeżeli sądzi, że pewne polecenie jest przeciwne obowiązującym przepisom, lub szkodliwe dla toku gospodarki leśnej, wówczas winien wnieść do nadleśnictwa ustnie, lub pisemnie przedstawienie, streszczając jasno motywy.

Jeśli nadleśnictwo nie uwzględni sprzeciwu i oznajmi o tem pisemnie leśniczemu, wówczas powinien on niezwłocznie wykonać polecenie.

Art. 77. Wykroczenia leśniczych i podleśniczych przeciw postanowieniom niniejszej instrukcji, karane będą po zbadaniu zarzutów i w miarę przewinienia w drodze dyscyplinarnej, lub karnej.

XVII. INWENTARZ.

Art. 78. Leśniczy, względnie podleśniczy powinien przedmioty oddane mu do użytku, jako to: mapy, narzędzia, przybory do pomiaru drzewa i t. p. troskliwie przechowywać, chronić przed uszkodzeniem i nie używać ich do potrzeb prywatnych.

W razie potrzeby naprawy tych przedmiotów, lub odpisania zużytych należy się odnieść do nadleśnictwa.

Warszawa, dnia 20 czerwca 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. *Z. Chmielewski.* Szef Sekcji: *J. Miklaszewski.*

C) GOSPODARSTWO W DOBRACH PAŃSTWOWYCH.

Podajemy niżej szereg rozporządzeń, które mają to wspólnego, że odnoszą się do gospodarstwa w dobrach państwowych, przeważnie w lasach państwowych. Wywołane potrzebami, które przedewszystkiem domagały się zaspokojenia, nie mogą być oczywiście ujęte w jakikolwiek systematyczny porządek. Idzie tylko o ułatwienie przeglądu.

AA). Tępienie owadów.

1. Okólnik Nr. 8. (Dz. urz. M. R. i D. P. nr. 6), do Pp. Naczelników Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych oraz Inspektorów lasów i Nadleśniczych w przedmiocie niezwłocznego komunikowania o uszkodzeniu lasów przez owady.

Na uszkodzenie lasów przez owady należy mieć zawsze baczne oko. O każdem budzącem obawy rozmnożeniu lub nagłem wystąpieniu większej ilości szkodliwych dla lasów owadów pp. nadleśniczowie winni bezzwłocznie powiadomić właściwy Zarząd Okręgowy Dóbr Państwowych, który zakomunikuje o tem ze swej strony Ministerstwu w celu poczynienia niezbędnych zarządzeń dla zwalczania niebezpieczeństwa.

Warszawa, dnia 15 kwietnia 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.* Szef Sekcji: *J. Miklaszewski.*

2. Okólnik Nr. 10 (Dz. urz. M. R. i D. P. nr. 6), do Pp. Naczelników Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych, Inspektorów lasów, Inspektorów majątków, Nadleśniczych, Głównego Inspektora Ochrony lasów i Komisarzy Ochrony Lasów w przedmiocie tępienia chrabąszcza majowego.

Ze względu na zbliżającą się porę głównej rójki chrabąszcza majowego zwracam uwagę pp. Naczelników Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych, Inspektorów lasów i Inspektorów majątków, Głównego Inspektora Ochrony Lasów, Okręgowych Inspektorów Ochrony Lasów i Nadleśniczych, Komisarzy Ochrony Lasów i zarządców rolnych na klęskę, na jaką narażone być mogą gospodarstwa rolne i leśne, oraz sady, parki i ogrody.

Celem ochrony lasów i ziemiopłodów przed grożącem im niebezpieczeństwem należy z całą energją zająć się w czasie rójki zbieraniem i niszczeniem chrabąszcza majowego, a następnie także tępieniem jego pędraka w czasie przygotowania gleby pod uprawę roślin i podczas zbioru ziemiopłodów.

Ponieważ tępienie tego szkodnika może odnieść tylko wtenczas pożądany i dodatni skutek, jeśli będzie przeprowadzona w stosownym czasie i w odpowiedni sposób, przeto polecam Panom, aby

także ze swej strony dołożyli wszelkich starań w tym kierunku i bądź bezpośrednio, bądź też za pośrednictwem właściwych organów, stykających się częściej z ludnością wiejską, pouczali ją i przedstawiali zarazem zgubne skutki lekceważenia chrabąszcza majowego, niszczącego nieraz cały plon żmudnej pracy i zabiegów rolnika i leśnika.

O rozmiarach rójki i rezultacie tępienia chrabąszcza obowiązane będą Zarządy Okręgowe Dóbr Państwowych zdać sprawę Ministerstwu najpóźniej z końcem czerwca b. r. wraz z podaniem dokładnych wiadomości, w których miejscowościach odbyła się w tym roku rzeczywista wielka rójka chrabąszcza, oraz które drzewa leśne i owocowe były najwięcej przez niego objadane.

Warszawa, dnia 15 kwietnia 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki*. Szef Sekcji: *J. Miklaszewski*.

3. Okólnik Nr. 11. (Dz. urz. M. R. i D. P. nr. 6), do pp. Naczelników Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych Inspektorów lasów i Nadleśniczych w przedmiocie tępienia szeliniaka sosnowca.

Z nastaniem wiosny rozpoczyna się równocześnie żerowanie szeliniaka sosnowca (Hylobius abictis L.) jednego z najzaciętszych wrogów młodych zadrzewień iglastych, a to z powodu jego rozmnożenia się w ciągu ostatnich pięciu lat do niebywałej ilości.

By zmniejszyć siłę rozmnażania się szeliniaka sosnowca i zapobiec szkodom przez niego wyrządzanym, polecam Pp. Naczelnikom Okręgowym Zarządów Dóbr Państwowych, Inspektorom lasów i Nadleśniczym wdrożyć jaknajenergiczniejszą akcję ku wytępieniu tego szkodnika.

W celu tępienia zaleca się:

1) karczowanie pniaków i korzeni po sosnach świeżo ściętych tam, gdzie nie stoją temu na przeszkodzie: brak odbiorców karpiny, strome pniaki, piaski lotne i gleby skłonne do zabagnienia;
2) korowanie pniaków i korzeni przynajmniej do 20 cm. pod powierzchnią ziemi;
3) zakładanie rowków pułapkowych o stromych ściankach ze studzienkami w odstępach kilkumetrowych, w których

chrząszczyki szeliniaka gromadzą się i skąd je codziennie można wybierać z łatwością;

4) zbieranie i niszczenie szkodnika przy pomocy świeżych krąglaków, lub szczap sosnowych i świerkowych, względnie świeżo odartej kory z tychże drzew, rozkładanych i odnawianych w miarę wysychania na danym zrębie zalesionym.

Warszawa, dnia 16 kwietnia 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki*. Szef Sekcji: *J. Miklaszewski*.

4. Okólnik Nr. 12. (Dz. urz. M. R. i D. P. nr 6), do pp. Naczelników Okręgowych Dóbr Państwowych, Inspektorów lasów i Nadleśniczych w przedmiocie ochrony lasów przed kornikami.

Celem uniknięcia niebezpieczeństwa, grożącego zwłaszcza w bieżącym roku od kornikow lasom, już i tak silnie wyniszczonych z powodu wypadków wojennych, zarządzam co następuje:

1) Wszelkie drzewo iglaste, ścięte już, lub mające być ścięte w najbliższej przyszłości, następnie drzewo okrągłe, złożone w składach poza obrębem lasów, oraz nagromadzone w tartakach, o ile nie może być bezzwłocznie przerobione, należy natychmiast okorować, a korę spalić z zachowaniem niezbędnych środków ostrożności.

2) Wszystkie wierzchołki pozostałe po wyrobce drzewa użytkowego, jak również gałęzie i chróst, jak niemniej drzewo iglaste złamane i wywrócone przez wiatr, lub z innych przyczyn powalone, winny być odpowiednio wyrobione, względnie jaknajspieszniej z lasu usunięte.

3) Obdzieranie z kory okrąglaków przy drewnie opałowem krąglakowem może się ograniczyć do 3 względnie 2-ch pasków, sięgających do samego drewna, przy drewnie opałowem szczapowem wystarczy okorowanie 2-ch lub 1-go paska. Ilość okorowanych pasków stosować się powinna do grubości kory.

4) Roboty odnośne, wymienione w powyżej przytoczonych punktach należy natychmiast rozpocząć tak, aby mogły być ukończone do dnia 30 czerwca r. b.

5) Dopilnowanie wykonania niniejszego rozporządzenia Mini-

sterstwo poleca szczególnej troskliwości pp. Naczelników Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych. Inspektorów lasów i Nadleśniczych, którzy wydadzą niezwłocznie niezbędne zarządzenia.

Warszawa, dnia 16 kwietnia 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.* Szef Sekcji: *J. Miklaszewski.*

BB). Pasanie inwentarza i wyrzynanie trawy w lasach państwowych.

5. Okólnik Nr. 28. (Dz. urz. M. R. i D. P. nr. 12), do Panów Naczelników Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych, Inspektorów Lasów i Nadleśniczych w przedmiocie pasania inwentarza i wyrzynania trawy w lasach państwowych.

Pasanie inwentarza. W celu ujednostajnienia postępowania przy wydzierżawieniu pastwisk w lasach państwowych zarządzam co następuje:

I. Do korzystania z pastwiska w lasach państwowych mają jedynie prawo:

a) rolnicy okolicznych wiosek, osad i miasteczek.

b) urzędnicy leśni, oraz służba leśna lasów państwowych.

II. Pasanie w lasach państwowych inwentarza odbywać się może jedynie na podstawie wydanej przez nadleśnictwo „asygnacji na użytki uboczne“ po opłaceniu należności według obowiązującej taksy.

Opłata za prawo pasania pobierana będzie od sztuki pasącego się inwentarza, licząc miesięcznie:

a) od konia i jednej sztuki bydła ponad dwa lata po 2 marki.

b) od konia i jednej sztuki bydła od $^1/_2$ do 2 lat po 1 marce,

c) od konia i jednej sztuki bydła do $^1/_2$ roku po 50 fen.,

przyczem należność za część miesiąca winna być liczona, jak za cały miesiąc.

Wyjątkowo w roku bieżącym 1919, ze względu na brak paszy, przysługuje Zarządowi Okręgowemu Dóbr Państwowych prawo obniżania taksy za pastwisko do 50% we wszystkich godnych uwzględnienia wypadkach.

Wszyscy urzędnicy i inni funkcjonarjusze administracji lasów państwowych mają prawo do bezpłatnego pasania w tych la-

sach swego inwentarza z zachowaniem wszelkich formalności przy użytkowaniu tem przepisanych, przyczem jednak ilość pasącego się inwentarza nie może przekraczać następujących norm maksymalnych:

1. dla inspektora lasów koni 2 szt., bydła 5 szt., cieląt 2 szt. razem 9sztuk.

2. dla nadleśniczego koni 2 szt., bydła 4 szt., cieląt 2 szt. razem 8 sztuk.

3. dla leśniczego koni 1 szt., bydła 3 szt., cieląt 1 szt. razem 5 sztuk.

4. dla podleśniczego gajowego oraz dozorcy koni 1 szt., bydła 2 szt., cieląt 1 szt. razem 4 sztuki.

5. dla zastępcy nadleśniczego, sekretarza, zawiadowcy tartaku, kolejki leśnej i t. p. bydła 2 szt., cieląt 1 szt. razem 3 sztuki.

III. Sezon pastwiska dla inwentarza w lasach państwowych oznacza odnośne nadleśnictwo, a to w zależności od stosunków lokalnych, a przedewszystkiem wzrostu traw w obrębie pastwiska.

IV. Ażeby inwentarz, którego pasanie będzie dozwolone w lasach państwowych, miał dostateczną ilość paszy, a tem samem były możliwie ochronione drzewa przed szkodami ze strony pasącego się inwentarza, nadleśnictwo winno dokładnie zbadać przeznaczone na pastwisko obszary leśne pod względem obfitości traw i ich wydajności pokarmowej i określić przestrzeń pastwiska, licząc na każdą dorosłą sztukę inwentarza około 2 ha, a na sztukę młodego jałownika połowę tej przestrzeni.

V. Pasanie w lasach kóz, baranów jest bezwarunkowo wzbronione. Trzoda chlewna tylko w szczególnych wypadkach dla wytępienia owadów lasom szkodliwych może być w lesie pasana.

VI. W celu uzyskania pastwiska dla inwentarza w lasach państwowych mieszkańcy danej wsi, czy też osady lub miasteczka winni przedstawić do właściwego nadleśnictwa sporządzony przez miejscowego sołtysa w dwóch egzemplarzach „Wykaz inwentarza“.

Wykaz ten winien zawierać:

1) Imię i nazwisko właściciela bydła
2) Ilość posiadanych pól i łąk w hektarach:
3) Imię i nazwisko pasterza (w wieku conajmniej lat 18, któremu będzie powierzony dozór nad stadem:

4) Ilość inwentarza, dla którego ma być wyznaczone pastwisko z wyszczególnieniem rodzaju zwierząt, a więc: ilość koni, źrebiąt, wołów, krów ponad 2 lata, oraz jałownika do lat 2-ch i cieląt do 6-ciu miesięcy;
5) bliższe określenie mającego się przeznaczyć na pastwisko części lasu;
6) termin, w czasie którego będą właściciele zwierząt korzystali z pastwiska dla swego inwentarza.

Nadto w tymże wykazie winna znajdywać się deklaracja ogółu mieszkańców danej wsi, czy też osady, w której korzystający z prawa pasania inwentarza w lasach państwowych winni solidarnie zobowiązać się, że:

a) przyjmują odpowiedzialność za wszelkie nadużycia w obrębie pastwiska leśnego, względnie w sąsiednich drzewostanach zrządzone, jako to: za pożary, kradzieże drzewa oraz płodów leśnych, bezprawne łowienie, względnie zabijanie zwierząt leśnych, oraz za wszelkie inne szkody;
b) w razie niewykrycia winowajców wynagrodzą wszelkie straty i szkody, poniesione przez Skarb Państwa na podstawie dokonanego przez nadleśnictwo szacunku tych strat;
c) przyrzekają bezwzględny posłuch i ścisle wykonywać będą wszelkie ochronno-gospodarcze zarządzenia, wydawane przez personal administracji leśnej;
d) poddają się rygorowi, iż nadleśnictwu będzie przysługiwało prawo pozbawiania korzystania z pastwiska wszystkich tych poszczególnych właścicieli bydła, którzy na to zasługiwać będą bądź z powodu, iż znani są jako nałogowi szkodnicy leśni, bądź też z racji niestosowania się do zarządzeń administracji leśnej;
e) zastosują się pod rygorem bezzwłocznego pozbawienia ich prawa pasania inwentarza do przepisów o ochronie lasów i ostrożności z ogniem;
f) za wszelkie uchybienia i wykroczenia poddają się karom w przepisach leśnych oznaczonych;
g) wyznaczone przez nadleśnictwo drogi do przegonu inwentarza przez młodniki korzystają z prawa pastwiska obowiązani będą własnym kosztem ogrodzić, względnie poprawić

ogrodzenia, przyczem potrzebny na ten cel materjał drzewny, z wyłączeniem drzewa budulcowego, będzie im wydany z lasów państwowych bezpłatnie;

h) użyją do pasania inwentarza pasterza dorosłego, za którego poręczą i odpowiedzialność na siebie przyjmą, zaręczając, że pozwolenie otrzymane na pasanie inwentarzy w tych lasach nie może stać się powodem do sporu o używalność lub własność gruntów leśnych.

VII. Nadleśnictwo, po sprawdzeniu oraz ewentualnem poprawieniu złożonego przez sołtysa wykazu, wyda, po uprzedniem pobraniu należnej Skarbowi Państwa zapłaty za pasanie bydła „asygnację na użytki uboczne“ i dołączy do tej asygnacji duplikat imiennego wykazu wszystkich tych właścicieli, którym zostanie przyznane prawo pasania inwentarza w lasach państwowych z mocy wyżej zacytowanej „Asygnacji na użytki uboczne“.

W asygnacji, czy też wykazie będą wyszczególnione:

1) droga dla przegonu inwentarza do pastwiska,
2) termin pastwiska,
3) sumaryczna ilość inwentarza z wyszczególnieniem ilości: koni, wołów, krów, cieląt i t. d.,
4) miejsce i przestrzeń pastwiska,
5) ogólna suma pobranej za udzielenie prawa do pastwiska należności,
6) miejsce wydania odpadków drzewnych niezbędnych do poprawy, względnie wzniesienia nowych ogrodzeń.

Asygnację, łącznie z duplikatem wyżej wyszczególnionego wykazu, winien zawsze mieć przy sobie starszy pasterz, aby organy kontrolujące państwowej administracji leśnej miały możność sprawdzenia ważności tej asygnacji oraz skontrolowania ilości pasącego się bydła.

VIII. Pasanie inwentarza jest bezwarunkowo wzbronione:

a) na wszelkich zrębach oraz przestrzeniach, przeznaczonych do odnowienia;
b) w młodnikach do lat 20-tu.
c) w starszych drzewostanach prześwietlonych z naturalnym nalotem, lub przeznaczonych do naturalnego odnowienia:

d) w drzewostanach rębnych, które w ciągu najbliższych trzech lat przeznaczone są do wyrębu,
e) w drzewostanach, względnie lasach ochronnych i rezerwatach i
f) na glebach lekkich, skłonnych do uruchomienia i tworzenia lotnych piasków oraz na stromych stokach.

IX. Włościanom, mającym prawo do serwitutu pastwiskowego w lasach państwowych, wolno wypędzać na pastwisko tylko ten rodzaj inwentarza, w takich ilościach, w tym czasie i w takiem miejscu, jakie oznaczone są w tabelach likwidacyjnych i zatwierdzonych planach gospodarstwa leśnego.

X. Straż leśna obowiązana jest pilnować: aby bez asygnacji nie pasano bydła w lasach i więcej sztuk, jak w asygnacji wypisano; aby nie w innych miejscach pasano, jak tylko tam, gdzie podług asygnacji dozwolono; aby pasterze nie wpuszczali bydła do młodników i stosowali się do przepisów o ochronie lasów od pożarów.

Wyrzynanie trawy. Ze względu na ogólny brak paszy, a to z powodu bardzo opóźnionej w roku bieżącym wiosny i co zatem idzie, słabej wydajności pastwisk, Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych zezwala na sprzedaż trawy z obszarów leśnych po cenach przystępnych dla niezamożnej ludności, o ile to nie będzie stało w sprzeczności z hodowlą i ochroną lasów.

Trawa może być sprzedawana za „asygnacją na użytki uboczne", na haliznach, niezdrzewionych częściach gruntu leśnego, a wreszcie w cięciach i młodnikach, w których wyrzynanie trawy i chwastów może się odbywać li tylko sierpem i pod ścisłym nadzorem straży leśnej. Użytkujący, ażeby nie uszkodzić sadzonek i wogóle młodych roślinek drzewnych obowiązani będą uprzednio wypalikować powierzchnię, z której trawa będzie wyrzynana.

Wykonywanie niniejszych przepisów polecam pp. leśniczym, i nadleśniczym, nadzór zaś i dopilnowanie ich w przestrzeganiu pp. Naczelnikom Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych i Inspektorom Lasów Państwowych.

Warszawa, dn. 21 czerwca 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. *Z. Chmielewski.* Szef Sekcji: *J. Miklaszewski.*

CC). Łowiectwo w lasach państwowych.

6. Okólnik Nr. 37. Dz. urz. M. R. i D. P. nr. 12. Do pp. Naczelników Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych, Inspektorów lasów i nadleśniczych, w przedmiocie przygotowania karmy liściastej i siana dla zwierzyny.

Dla podniesienia zwierzostanu w lasach państwowych oprócz ścisłej ochrony, jaką w tym względzie rozciągać należy, pp. nadleśniczowie i leśniczowie lasów państwowych przystąpią niezwłocznie do przygotowania odpowiedniej paszy na czas zimowy.

Pasza ta bowiem służy nie tylko do odżywiania zwierzyny, ale nadewszystko jako przynęta w celu zatrzymania jej w kniei i zapobiegania, aby nie wychodziła na cudze tereny, gdzie, jak to przeważnie bywa, jest tępiona i wyniszczana.

Niezależnie od paszy zimowej, jaka w przyszłości zastosowaną zostanie, należy obecnie przystąpić do przygotowania tego, co w teraźniejszych warunkach zastosowanem być może, t. j. paszy liściastej.

Do tego celu nadają się w pierwszym rzędzie wszystkie gatunki topoli (Populus tremula, canadensis, nigra) pozatem dęby, lipy, akacje, (Rob, Ps. Acacia), kruszyna (Rhamnus frangula). — ta ostatnia obejmować powinna 15—20% ogółu suchej paszy liściastej, jako regulująca normalne trawienie.

Do zbioru liści wraz z pędami względnie gałązkami, należy przystąpić jaknajwcześniej, gdy liść i młode pędy są jeszcze soczyste i nie zdrewniałe.

W celu wysuszenia zebranych liści, należy pędy (gałązki) powiązać w pęczki (wiązki) o średnicy od 15—25 centymetrów i ustawiać pod drzwiami (nie układać na ziemi), w miejscu przewiewnem, nie wystawionem na zbyt silną operację słońca.

Po wysuszeniu przechować paszę w miejscu suchem pod dachem, aż do zimy.

Zależnie od wielkości obrębu i ilości zwierzostanu, każdy gajowy winien przygotować w oznaczonym czasie od 300—500 sztuk wiązek podanej wyżej grubości.

Niezależnie od powyższego, należałoby również tam, gdzie to jest możliwe, przygotować odpowiednią ilość siana, co da się łatwo uskutecznić wszędzie w tych obrębach, w których młode uprawy przerastają bujnie trawy, przygłuszające sadzonki. Zbiór tra-

wy w młodych uprawach dokonywany być musi z wielką uwagą, za pomocą sierpów i jedynie pomiędzy rzędami roślin drzewnych, aby takowe nie uszkodzić.

Ze względu na dobro uprawy i w celu zachęcenia robotników, zbiór ten uskutecznić można w ten sposób, że każda czwarta, piąta lub szósta kupka wysuszonego siana pozostaje dla zwierzyny, a pozostałe zabiera robotnik jako wynagrodzenie za swą pracę.

O powyższem Zarządy Okręgowe Dóbr Państwowych wydadzą podległym im inspektorom lasów i nadleśniczym odpowiednie terminowe zarządzenia.

Po dokonanych zbiorach pp. nadleśniczowie nadeślą wykazy przygotowanej paszy do Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych, które następnie zakomunikuje je Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych w z. *Z. Chmielewski.*

7. Okólnik Nr. 41. (Dz. urz. M. R. i D. P. nr. 12). Do pp. Naczelników Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych, Inspektorów lasów i majątków państwowych, Nadleśniczych i Leśniczych w przedmiocie dzierżawy polowań na terenach państwowych.

Wobec zbliżającego się sezonu polowań, polecam stosowanie następujących norm przy wydzierżawianiu terenów łowieckich:

Wszystkie tereny dóbr i lasów państwowych należy podzielić na 6 kategoryj, zależnie od jakości przebywającej na tych terenach zwierzyny:

a) do kategorji pierwszej należeć winny leśnictwa państwowe, w których oprócz innej zwierzyny przebywają stale lub przejściowo: łosie, jelenie, rysie, wilki i głuszce;

b) do kategorji drugiej — tereny, na których oprócz innej drobniejszej zwierzyny przebywają dziki lub daniele;

c) do kategorji trzeciej — tereny, na których oprócz innej drobniejszej zwierzyny przebywają sarny, bażanty lub jarząbki;

d) do kategorji czwartej — tereny leśne, na których przebywa tylko drobna zwierzyna, jak lis, zając, cietrzew, kuropatwa, ptactwo błotne i

f) do kategorji szóstej — pola i łąki położone poza obrębem lasów.

Przy wydzierżawianiu polowań kontrakty powinny być zasadniczo zawierane na 6 lat, przyczem opłaty dzierżawne winny być podwyższone co lat dwa w sposób następujący:

I.	dla	kat.	I-ej	w pierwszym i drugim	roku	cena od 1 ha	3	marki
	„	„	„	w trzecim i czwartym	„	„	4	„
	„	„	„	w piątym i szóstym	„	„	3	„
II.	„	„	II-ej	w pierwszym i drugim	„	„	2	„
	„	„	„	w trzecim i czwartym	„	„	3	„
	„	„	„	w piątym i szóstym	„	„	4	„
III.	„	„	III-ej	w pierwszym i drugim	„	„	0.80	„
	„	„	„	w trzecim i czwartym	„	„	1.00	„
	„	„	„	w piątym i szóstym	„	„	1.50	„
IV.	„	„	IV-ej	w pierwszym i drugim	„	„	0.5	„
	„	„	„	w trzecim i czwartym	„	„	0.70	„
	„	„	„	w piątym i szóstym	„	„	1.00	„
V.	„	„	V-ej	w pierwszym i drugim	„	„	2.0	„
	„	„	„	w trzecim i czwartym	„	„	3.00	„
	„	„	„	w piątym i szóstym	„	„	3.0	„
i VI.	„	„	VI-ej	w pierwszym i drugim	„	„	0.20	„
	„	„	„	w trzecim i czwartym	„	„	0.30	„
	„	„	„	w piątym i szóstym	„	„	0.50	„

Tam, gdzie zwierzyny jest względnie dużo, np. dzików, zajęcy, kaczek i t. p. wysokość opłaty może być odpowiednio podwyższona.

Tereny, na których znajdują się łosie i jelenie oraz głuszce na razie nie mogą być wydzierżawiane. Należy przesłać Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych wykaz wszystkich tych kompleksów, które z tego powodu od dzierżawy zostaną wyłączone. W wykazach tych wyszczególnić nadleśnictwo, leśnictwo i nazwę kompleksu oraz jego powierzchnię, oraz gatunek i ilość sztuk grubej zwierzyny, znajdującej się w odnośnej miejscowości.

Od wydzierżawienia polowań również należy wyłączyć wszystkie lasy b. Księstwa Łowickiego oraz leśnictwa Kampinos i Sieraków.

We wszystkich nadleśnictwach zaprojektować wydzielenie miejsc ochronnych oraz terenów myśliwskich dla urzędników lasów państwowych, i przestrzenie te wyłączyć z góry od polowań przy zawieraniu kontraktów dzierżawnych.

Miejsca ochronne wydzielane być winny nie w obrębie terenów myśliwskich dla urzędników lasów państwowych, lecz w obrę-

bie tych przestrzeni, które mają być wydzierżawione osobom prywatnym.

W kontraktach dzierżawnych należy zastrzegać w czasie polowań zbiorowych jedno miejsce myśliwskie dla delegata Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Wszelkie projekty kontraktów o dzierżawę polowań winny być przesyłane do ostatecznego zatwierdzenia do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, przyczem do każdego projektu umowy winien być dołączony treściwy opis granic zewnętrznych wydzierżawionego terenu, czy też kompleksu wraz z podaniem gatunków osiadłej w nim zwierzyny.

Warszawa, dnia 11 lipca 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. Z. *Chmielewski.* Szef Sekcji: *J. Miklaszewski.*

8. Przepisy w przedmiocie organizacji łowiectwa w dobrach państwowych (Dz. urz. M. R. i D. P. nr. 19).

I. Ochrona i hodowla zwierzyny.

Art. 1. Zarządy Dóbr Państwowych i podległe im urzędy usilnie dążyć winny do podniesienia zwierzostanu na obszarach dóbr państwowych w tym celu, by łowiectwo, bez szkody dla innych gałęzi bogactwa narodowego, stać się mogło poważnym czynnikiem gospodarczym i źródłem stałych dochodów dla Skarbu Państwa.

Art. 2. Dla osiągnięcia celu, wskazanego w art. 1, należy z jednej strony otaczać staranną opieką wszelką zwierzynę pożyteczną, z drugiej strony tępić zwierzęta i ptactwo drapieżne i szkodliwe.

Art. 3. Polowanie na żubry i bobry oraz na samice łasi, jeleni, danieli, sarn, głuszców, jarząbków, cietrzewi i bażantów zostaje zupełnie zawieszone aż do dalszych w tej mierze rozporządzeń.

Art. 4. Obowiązek tępienia wymienionych w art. 2 szkodników wkłada się na całą straż leśną i urzędników Zarządu Dóbr Państwowych, do których należy też i opieka nad zwierzostanem.

Art. 5. Dla zachęty oraz na pokrycie kosztów amunicji, zużywanej do tępienia szkodników, wypłacane będą straży leśnej i

urzędnikom zarządu dóbr państwowych nagrody za odstrzał od sztuki i gatunku w rozmiarach następujących:

a)	za ubicie	wilka i rysia	po marek	6	fen.	—
b)	„ „	lisa	„ „	4	„	—
c)	„ „	tchórza i kuny	„ „	3	„	—
d)	„ „	psa i kota (włóczące się po łasach i polach)	„ „	4	„	—
e)	„ „	łasicy i wiewiórki	„ „	—	„	60
f)	„ „	orła	„ „	3	„	—
g)	„ „	puhacza, kani i jastrzębi wszystkich gatunków i odmian, z wyłączeniem uznanych za nieszkodliwe	„ „	1	„	—
h)	„ „	kruka i sroki	„ „	—	„	60
i)	„ „	wrony i sójki	„ „	—	„	50
k)	„ wybrane z gniazd jaja orłów i puhaczy .		„ „	—	„	30
l)	„ „	„ „ kruków i srok . .	„ „		„	20
m)	„ „	„ „ wron i sójek . .	„ „	—	„	10

Uwaga. Do nieszkodliwych gatunków zalicza się: 1) Orzeł orlik (Aquila maculata), 2) Orzeł grubodzioby (Aquila clanga), 3) Pszczołojad (Pernis apivorus), 4)Sokół pustułka (Cerechneis tinnuncula), 5) Sokół pustułeczka (Cerechneis Numani), 6) Myszołow zwyczajny (Butee-butee, 7) Kosmacz północny (Archintee lagepus).

Art. 6. W leśnictwach, względnie obszarach leśnych, w których znajdują się łosie, jelenie lub daniele stałe, albo przechodnie oraz głuszce, należy oznaczyć ostępy ochronne dla zwierzyny, czyli mateczniki, obejmujące 20—25% powierzchni całego leśnictwa, względnie obszaru leśnego, a w kniejach zamieszkałych jedynie przez sarny, zające i inną drobną zwierzynę — 10—15% ogółu powierzchni leśnictwa, względnie obszarów leśnych.

Mateczniki wyznacza się jedynie na obszarach leśnych, obejmujących 250 ha i wyżej powierzchni.

Art. 7. W matecznikach tych nie wolno polować nikomu na zwierzynę pożyteczną do czasu aż się okaże, że one już swoje zadanie spełniły i dalsze ich utrzymanie jest zbyteczne.

Art. 8. Ostępy ochronne zakładane być mają, o ile możności, w centrum danego obszaru leśnego, zdala od dróg publicznych i granic zewnętrznych lasów, wogóle w miejscach najspokojniejszych. Figury ich winny być kwadratowe lub zbliżone do kwadratów, a ich zewnętrzne granice oznaczone wyraźnemi, z oddalenia widocznemi, znakami i tablicami ostrzegawczemi.

Art. 9. W celu zapewnienia zwierzynie dostatecznego naturalnego pożywienia w lasach i zapobiegania do pewnego stopnia szkodom w młodnikach, a także w celu powstrzymania zwierzyny od wychodzenia na cudze grunta, należy w lasach — w miejscach odpowiednich — dokonywać planowo obsiewu halizn, starych skasowanych dróg, linji i t. p. roślinami, które zwierzyna chętnie spożywa, jak: żarnowiec — „Spartium scoparium“, złotokap — „Laburnum vulgare“, „et L. nigricans“, „Celutea arburescens“, „Caragana arburescens“ i t. p., a w matecznikach zakładać lizawki i pólka łowieckie, obsiewane planowo roślinami pastewnemi. W miejscowościach suchych, pozbawionych dostatecznej ilości naturalnej wody, powinny być wykopane sztuczne wodopoje.

Art. 10. Zależnie od jakości i stanu liczebnego zwierzyny pólka łowieckie zajmować powinny 1—3% powierzchni matecznikow. By jednakże przez to nie uszczuplać powierzchni lasu, należy na pólka łowieckie zajmować przedewszystkiem halizny, miejsca po zarzuconych starych szkółkach leśnych, stare skasowane, a nawet i nowe linje, o ile nie są w danym czasie potrzebne do wywózki materjałów drzewnych.

Art. 11. W celu ochrony zwierzyny od drapieżników, powinny być umieszczone w matecznikach różnego rodzaju pułapki, stosownie do potrzeby.

Art. 12. Niezależnie od powyższego pożądanem jest przy odnowieniu lasów, szczególniej iglastych, dodawanie w odpowiednich zgodnych z techniką leśną, ugrupowaniach pewnej ilości np. $^1/_2$ do 1% takich roślin z pośród drzew i krzewów, któreby zwierzynie służyć mogły, jako naturalny pokarm np. buk, grab, wiąz, dzika jabłoń i grusza, akacja biała, zajęczogłóg, jodła, sosna czarna i t. p.

II. Wydzierżawianie terenów myśliwskich

Art. 13. Tereny myśliwskie, nadające się do prowadzenia racjonalnego i wzorowego gospodarstwa łowieckiego, będą wydzierżawiane stowarzyszeniom i kółkom myśliwskim i miejscowemu leśnemu personalowi urzędniczemu, wreszcie pojedyńczym osobom prywatnym, stosownie do decyzji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Przy zatwierdzaniu kandydatur osób, ubiegających się o dzierżawę terenów leśnych, decydować będzie nietylko

zaofiarowana najwyższa tenuta dzierżawna, lecz również kwalifikacje reflektanta oraz gwarancja prowadzenia racjonalnego gospodarstwa łowieckiego. Tereny te podlegają wydzierżawieniu po ustaleniu warunków tak co do tenuty dzierżawnej, jak i sposobu wykonywania samych polowań, a także i ilości odstrzeliwać się mającej zwierzyny grubej i średniej, jak: łoś, dzik, jeleń, daniel, kozioł i głuszec.

Art. 14. Opłata za polowanie na tych obszarach ustanowiona być może zależnie od okoliczności, w stosunku do przestrzeni, t. j. od hektara albo też od sztuki ubitej zwierzyny. W pierwszym wypadku prowadzenie gospodarstwa łowieckiego wraz z wszelkiemi kosztami należy w całości do dzierżawców, w drugim wypadku gospodarstwo łowieckie prowadzi administracja lasów, a dzierżawcy względnie myśliwi, opłacają tylko ustanowioną cenę za każdą sztukę zwierzyny.

Art. 15. Kontrakty dzierżawne na polowania o określonych przestrzeniach zawierane być mogą na terminy nie krótsze, jak lat cztery, i nie dłuższe, jak lat sześć, przy opłacie tenuty dzierżawnej zawsze za cały rok z góry.

Art. 16. Wszelkie kontrakty, dotyczące dzierżawy polowań, lub odstrzału poszczególnej zwierzyny przedstawiane są do zatwierdzenia Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 17. Tereny myśliwskie, oddawane w dzierżawę urzędnikom leśnym, dzielą się na trzy kategorje:

a) do kategorji I-szej zaliczone są tereny, na których oprócz innej drobnej zwierzyny, przebywają stale dziki lub głuszce. Opłatę dzierżawną na tych terenach ustanawia się po 30 fen. od hektara rocznie;

b) do kategorji II-giej zaliczone są tereny, na których oprócz innej drobniejszej zwierzyny, przebywają stale: sarny, jarząbki lub bażanty (z wyjątkiem dzików i głuszców). Opłatę dzierżawną na tych terenach ustanawia się po 20 fen. od hektara rocznie;

c) do kategorji III-ciej zaliczone są tereny, na których stale przebywa tylko zwierzyna drobniejsza, jak: zając, cietrzew, kuropatwa i ptactwo błotne. Opłata dzierżawna na tych terenach ustanawia się po 10 fen. od hektara rocznie.

Wszelkie wątpliwości do jakiej kategorji oznaczony teren wi-

nien być zaliczony, rozstrzyga ostatecznie Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 18. Urzędnikom leśnym na terenach im wydzierżawionych nie wolno polować na łosie, jelenie i daniele bez specjalnego pozwolenia Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 19. Obliczoną według ustanowionej skali w art. 17 w punktach a, b, c, tenutę dzierżawną, nadleśniczowie wnoszą do kasy w ratach kwartalnych z góry. Zwierzyna zaś, ubita na tych terenach myśliwskich, staje się własnością dzierżawcy polowania z wyjątkiem wypadku przewidzianego w art. 20. uwadze II.

Art. 20. Przy wykonaniu polowań, względnie odstrzału zwierzyny, należy ściśle przestrzegać przepisów następujących:

a) odstrzał kozłów musi być tak unormowany, ażeby na danym terenie pozostał conajmniej 1 kozioł na 2 — 3 dorosłe sarny czyli kozy. Cielęta nie wchodzą w rachubę i nie podlegają wogóle odstrzałowi;

b) odstrzał dzików nie może przekraczać 20% ogólnej ich ilości stale w odnośnem nadleśnictwie lub obszarze leśnym znajdujących się.

U w a g a I. Wszelkie odstępstwa od norm wymienionych powyżej w punktach a i b, oraz zakazu zawartego w art. 15 mogą nastąpić w każdym poszczególnym wypadku, jedynie na mocy zezwolenia Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, które też w danym razie oznaczy ilość sztuk, jaka odstrzelona być może.

U w a g a II. Łosie, jelenie i daniele, ubite z mocy specjalnego pozwolenia Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych na terenach myśliwskich leśnych, nie stanowią własności tychże, lecz podlegają sprzedaży na rzecz Skarbu Państwa według ustanowionej taksy.

Art. 21. Na terenach dzierżawionych przez urzędników leśnych obowiązują nadto przepisy następujące:

a) polowania mogą być wykonywane jedynie przy ścisłem przestrzeganiu przepisów ogólnej ustawy łowieckiej w państwie lub danym okręgu obowiązującej;

b) polowanie zbiorowe na zwierzynę drobną z nagonką lub ławą mogą być wykonywane na temsamem terytorjum tylko raz jeden w ciągu roku, względnie sezonu myśliwskiego;

c) polowanie podjazdowe lub na podchodnego, oraz małe pędzenie na zwierzynę, grubszą, jak kozły i dziki, wykonywane mogą być częściej, wszakże z zachowaniem przepisów zawartych w art. 20;

d) wzbronione są polowania z gończemi lub chartami, których urzędnikom i straży leśnej wogóle utrzymywać nie wolno (jako psy myśliwskie wolno personalowi leśnemu utrzymywać jedynie wyżły i jamniki);

e) do zwierzyny grubej, jako to: do dzików, danieli, jeleni i łosi wolno strzelać tylko kulami, podobnie i do kozłów na podjeździe lub na podchodnem; do tych ostatnich wolno strzelać śrutem tylko na polowaniach z nagonką lub ławą, o ile polowania te wykonywane są na różną drobną zwierzynę;

f) do polowań na zwierzynę drobną nie wolno używać śrutu grubszego jak Nr. 1 według numeracji angielskiej. Używanie „loftek“ dozwolone jest jedynie na wilki i rysie.

Warszawa, dn. 23 września 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. Z. *Chmielewski.* Szef Sekcji: *J. Miklaszewski.*

9. Okólnik Nr. 56. (Dz. urz. M. R. i D. P. nr. 20). Do PP: Naczelników Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych, Inspektorów lasów i majątków państwowych oraz Nadleśniczych w przedmiocie zorganizowania należytego nadzoru nad załatwianiem spraw, dotyczących wydzierżawiania prawa polowania na terenach państwowych.

Wobec faktu niestosowania się Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych oraz urzędów leśnych przy wydzierżawianiu prawa polowania na terenach państwowych do wydanych przezemnie w dn. 11 lipca 1919 r. specjalnych przepisów, zawartych w okólniku Nr. 41, oraz wobec konieczności zorganizowania należytego nadzoru nad załatwianiem spraw, dotyczących wydzierżawiania prawa polowania na terenach państwowych, niniejszem polecam Panom Naczelnikom Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych najpóźniej w przeciągu 14 dni od daty wydania niniejszego okólnika:

1) rozesłać do wszystkich państwowych urzędów leśnych oraz urzędów gminnych i powiatowych odpowiednie ogłoszenie,

informujące o wydzierżawianiu prawa polowania na terenach państwowych, ze wskazaniem osób, do których zainteresowani mają się w tych sprawach zwracać;

2) poinformować podwładnych Panów Inspektorów lasów i Nadleśniczych o trybie odręcznego załatwiania zgłoszeń osobistych, zawierania projektów umów, w myśl okólnika Nr. 41 i przepisów o organizacji łowiectwa w dobrach państwowych oraz o konieczności szybkiego przesyłania projektów umów, w myśl okólnika Nr. 41 i przepisów o organizacji łowiectwa w dobrach państwowych oraz o konieczności szybkiego przesyłania projektów tych umów do Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych w celu dalszego załatwiania;

3) wybrać w każdym Zarządzie Okręgowym Dóbr Państwowych odpowiedniego obeznanego z łowiectwem urzędnika i powierzyć mu prowadzenie tego działu: (informowanie interesantów, opracowywanie przesyłanych do Głównego Zarządu Dóbr Państwowych odnośnych spraw i wniosków);

4) umieszczać w odpowiednich pismach fachowych ogłoszenia o państwowych terenach łowieckich, podlegających wydzierżawieniu.

Warszawa, dnia 8 października 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych w z. *Z. Chmielewski.*

VII.

Poszczególne dziedziny administracji agrarnej.

Jest rzeczą naturalną, że poszczególne dziedziny administracji agrarnej unormowane są dotychczas fragmentarycznie. Fragmenty te muszą urość z czasem w pełne całości, dzisiaj zaznaczają tylko niejako te sprawy, które należy przedewszystkiem uregulować i rozwinąć. Odnośne przepisy przedstawimy w następujących ustępach:

A) Szkoły rolnicze,
B) Banki i instytucje ekonomiczne,
C) Meljoracje,
D) Instytut meteorologiczny,
E) Instytut torfowy,
F) Chów koni,
G) Chów bydła,
H) Szkółki owocowe,
I) Łowiectwo.

A) SZKOŁY ROLNICZE.

1. Statut Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, z d. 7/II 1919 poz. 148 d. p. p. nr. 14.

1. Zasady ogólne.

Art. 1. Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie jest instytucją naukową, mającą za zadanie prowadzenie badań naukowych we wszelkich gałęziach wiedzy, związanych z gospodarstwem wiejskiem, przygotowanie przyszłych badaczy naukowych w tych gałęziach wiedzy oraz dawanie młodzieży niezależnego wykształcenia naukowego, niezbędnego do umiejętnej, samodzielnej i pożytecznej działalności zawodowej na tych wszelkich polach, które są związane z gospodarstwem wiejskiem.

Art. 2. Szkoła jest zakładem państwowym, podlegającym władzy zwierzchniej Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 3. Szkoła jest osobą prawną, może nabywać majątki sposobami, przez prawo przewidzianemi, zarządzać mieniem swojem oraz bronić praw swoich w sądzie. W szczególności ma prawo przyjmowania za zgodą ministra W. R. i O. P. darowizn i zapisów, przeznaczonych bądź na cele naukowe i pedagogiczne, bądź też na dobroczynne, związane z zadaniami szkoły.

Art. 4. Szkoła posiada własną pieczęć z herbem Państwa Polskiego oraz napisem: „Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie".

Art. 5. Językiem urzędowym i wykładowym Szkoły jest język polski.

II. Skład Szkoły.

Art. 6. W skład Szkoły wchodzą wszyscy wykładający wraz z siłami naukowemi pomocniczemi, wszyscy studenci imatrykulowani, oraz urzędnicy i służba Szkoły.

Art. 7. Celem zadośćuczynienia specjalnym potrzebom poszczególnych gałęzi wiedzy, związanych z gospodarstwem wiejskiem, tworzone są w Szkole odrębne wydziały.

Liczbę i rodzaj wydziałów określi specjalne rozporządzenie Ministra W. R. i O. P.

Art. 8. W skład każdego wydziału wchodzą wszyscy wykładający na tym wydziale wraz z siłami naukowemi pomocniczemi, oraz wszystkimi studentami imatrykulowanymi na wydziale. Wykładający przedmioty ogólne należą do dwóch lub większej liczby odpowiednich wydziałów.

Art. 9. Wykładający w Szkole dzielą się na:

1) profesorów zwyczajnych.
2) „ nadzwyczajnych.
3) „ honorowych.
4) docentów prywatnych.
5) docentów płatnych.
6) nauczycieli umiejętności praktycznych.

Art. 10. Siły naukowe pomocnicze dodawane są w razie potrzeby kierownikom poszczególnych zakładów Szkoły i dzielą się na:

1) adjunktów, prosektorów konstruktorów i kustoszów,
2) asystentów starszych,
3) asystentów młodszych,
4) demonstratorów oraz stypendystów.

Art. 11. Sprawami Szkoły kierują:
1) Rada Profesorów,
2) Kuratorjum Szkoły,
3) rektor.

Art. 12. Do Rady profesorów wchodzą wszyscy profesorowie zwyczajni i nadzwyczajni Szkoły, oraz ci z docentów, których do Rady profesorów powoła na jej wniosek Minister W. R. i O. P.

Art. 13. Członkowie Kuratorjum Szkoły w liczbie czterech mianuje Minister W. R. i O. P. na przeciąg lat sześciu. Jeden z tych czterech członków Kuratorjum jest przedstawicielem Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, drugi — przedstawiciel Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Co trzy lata ustępuje trzech członków Kuratorjum w myśl niniejszego statutu 2 członków Kuratorjum ustępuje przez wylosowanie. Rektor Szkoły jest z urzędu piątym członkiem Kuratorjum.

Art. 14. Na czele Kuratorjum Szkoły stoi jego przewodniczący, wybierany przez Kuratorjum na trzy lata z pośród jego członków i zatwierdzony przez Ministra W. R. i O. P. Zastępca przewodniczącego Kuratorjum jest jego członek najstarszy wiekiem. Rektor Szkoły nie może być ani przewodniczącym, ani zastępcą przewodniczącego Kuratorjum.

Art. 15. Na czele Szkoły stoi rektor, któremu w zakresie działalności urzędowej przysługuje tytuł „Magnificencji". Rektor jest wybierany na trzy lata w ostatnich czterech tygodniach semestru letniego z pośród profesorów zwyczajnych przez Radę profesorów.

Wybory rektora są tajne i odbywają się za pomocą kartek. Nieobecni nie biorą udziału w wyborach. Kartki wyborcze zostają doręczone rektorowi, złożone pismem do wewnątrz i bez otwierania przeliczone przez rektora. Następnie powołany przez rektora członek zgromadzenia odczytuje kartki, celem stwierdzenia liczby głosów, oddanych na każdego z kandydatów, przyczem kartki białe nie są brane w rachubę.

Jeżeli w głosowaniu żaden z kandydatów nie otrzymał większości głosów, to zebrani przystępują do wyborów ściślejszych pomiędzy tymi dwoma kandydatami, którzy otrzymali największą liczbę głosów. W razie równości głosów, oddanych na obu kandydatów, rozstrzyga losowanie.

Od przyjęcia wyboru ma prawo uchylić się tylko ten, kto był już rektorem w Szkole lub kto poda powody odmowy, uznane za wystarczające przez większość zebranych. Wybrany kandydat, którego powody odmowy zostały uznane za niewystarczające, ma prawo apelowania w tej sprawie do Ministra W. R. i O. P. Rektor ustępujący może być wybrany ponownie.

Z przebiegu wyborów winien być sporządzony protokuł, który podpisują rektor oraz wszyscy obecni członkowie Rady profesorów. Protokuł powinien zawierać tylko stwierdzenie liczby głosów oddanych oraz wyniki głosowania. Zostaje on przesłany Ministrowi W. R. i O. P., który z wnioskiem swym przedstawia wybranego kandydata do zatwierdzenia Naczelnikowi Państwa.

W razie, jeżeli Naczelnik Państwa wyborów nie zatwierdzi, rektor urzędujący zwołuje natychmiast Radę profesorów dla wyborów ponownych z wyłączeniem kandydatury niezatwierdzonej.

Art. 16. Rektor nie może być zarazem dziekanem żadnego z wydziałów, ani też pierwszym zastępcą dziekana.

Art. 17. Zastępcą rektora jest profesor, bezpośredni poprzednik rektora na jego stanowisku. Zastępcą prorektora jest dziekan najstarszy latami służby. Przy równości lat służby zastępcą zostaje dziekan starszy wiekiem.

Art. 18. Na czele każdego wydziału stoi dziekan, wybierany na 3 lata w ostatnich czterech tygodniach semestru letniego z pośród profesorów zwyczajnych Szkoły i zatwierdzony przez Ministra W. R. i O. P. Wybory odbywają się w myśl przepisów, przewidzianych w art. 15 dla wyboru rektora.

Art. 19. Dziekan zastępuje w razie potrzeby jego pierwszy zastępca, wybierany bezpośrednio po wyborze dziekana z pośród profesorów zwyczajnych Szkoły przez Radę profesorów. Pierwszego zastępcę dziekana zastępuje w razie potrzeby profesor zwyczajny danego wydziału najstarszy wiekiem.

Art. 20. Nikt nie może być jednocześnie dziekanem dwóch ró-

żnych wydziałów; nadto dziekan żadnego wydziału nie może być pierwszym zastępcą dziekana innego wydziału.

Art. 21. Nowoobrani i zatwierdzeni rektor i dziekani obejmują urzędowanie na dwa tygodnie przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego. W razie zwłoki w zatwierdzeniu dotychczasowi rektor i dziekani urzędują aż do chwili, kiedy zatwierdzenie nastąpi.

Art. 22. Jeżeli w pierwszym lub w drugim roku urzędowania rektor lub którykolwiek z dziekanów utraci możność pełnienia swych obowiązków, to Rada profesorów winna przystąpić do wyboru nowego rektora lub dziekana na resztę trzechlecia. Jeżeli wypadek taki zajdzie w trzecim roku urzędowania rektora lub dziekana, Rada profesorów decyduje o tem, czy należy na resztę roku akademickiego wybrać nowego rektora lub dziekana.

Art. 23. Pierwszego rektora i pierwszych dziekanów mianuje z pośród profesorów zwyczajnych Szkoły na rok jeden Minister W. R. i O. P., przedstawiając nominację rektora do zatwierdzenia Naczelnikowi Państwa.

III. Rada profesorów.

Art. 24. Rada profesorów jest instytucją, której głównem zadaniem jest załatwienie spraw, dotyczących nauczania i karności w szkole.

Do zakresu działania Rady profesorów należą przedewszystkiem:

1) troska o zupełność i celowość całokształtu nauczania; Rada profesorów winna zwłaszcza zwrócić uwagę na to, by każdy student miał sposobność w ciągu normalnego okresu studjów odbycia zaleconych mu wykładów i ćwiczeń w należytym porządku;
2) przygotowanie i ogłaszanie drukiem po zatwierdzeniu przez Ministra W. R. i O. P. spisu wykładów na każdy semestr;
3) udzielanie dyplomów i stopni doktorskich na podstawie wydanych w tym celu przez Ministra W. R. i O. P. osobnych przepisów;
4) opieka nad zakładami i zbiorami, należącemi do danego wydziału, o ile nie opiekują się niemi ich specjalni kierownicy;

5) inicjatywa w sprawie tworzenia nowych katedr i zakładów oraz rozszerzanie zakładów już istniejących;
6) przedstawianie Ministrowi W. R. i O. P. kandydatów na profesorów, docentów płatnych i nauczycieli umiejętności praktycznych w szkole wraz z wyczerpującą opinją o naukowej i pedagogicznej wartości tych kandydatów;
7) habilitowanie docentów prywatnych na podstawie wydanych w tym celu przez Ministra W. R. i O. P. osobnych przepisów;
8) mianowanie sił naukowych pomocniczych na wniosek kierowników odpowiednich zakładów w myśl wydanych w tym celu przez Ministra W. R. i O. P. osobnych przepisów, które obejmą także prawa i obowiązki sił naukowych pomocniczych;
9) wydawanie opinji naukowych w kwestjach, wchodzących w zakres gałęzi wiedzy, związanych z gospodarstwem wiejskiem;
10) przedkładanie Kuratorjum Szkoły wniosków w sprawie przydzielania sal wykładowych, zakładów, biur, mieszkań i t. p. w obrębie Szkoły;
11) referowanie wyroków w sprawach dyscyplinarnych studentów na wniosek stałego referenta do spraw dyscyplinarnych, wybieranego na trzy lata w ostatnich czterech tygodniach semestru letniego przez Radę profesorów z pośród profesorów zwyczajnych lub nadzwyczajnych Szkoły i zatwierdzanego przez Ministra W. R. i O. P. Wybory referenta do spraw dyscyplinarnych odbywają się w myśl przepisów, przewidzianych w art. 15 dla wyboru rektora;
12) decydowanie w kwestjach spornych powstałych pomiędzy wykładającymi w Szkole na tle ich obowiązków służbowych;
13) układanie preliminarzy budżetowych Szkoły, przedstawianych Ministrowi W. R. i O. P. za pośrednictwem Kuratorjum;
14) rozstrzyganie apelacji od uchwał i zarządzeń dziekanów w wypadkach, w których taka apelacja jest przewidziana przez odpowiednie przepisy;
15) przedkładanie do rozstrzygnięcia Ministrowi W. R. i O. P. sporów o kompetencję pomiędzy Radą profesorów a Kuratorjum Szkoły;

16) przedkładanie Ministrowi W. R. i O. P. opinji w sprawach dotyczących kwestji, czy przyjęte przez profesorów zajęcia poboczne dają się pogodzić z ich stanowiskiem w Szkole;
17) nadawanie stypendjów, przedstawianie kandydatów do stypendjów oraz przyznawanie nagród za prace konkursowe;
18) uchwalanie regulaminu obrad Rady profesorów i przedstawianie go do zatwierdzenia Ministrowi W. R. i O. P.

Art. 25. Posiedzenie Rady profesorów zwołuje rektor, który też przewodniczy posiedzeniom Rady. Rektor nie bierze udziału w głosowaniach, rozstrzyga jednak w razie równości głosów.

Art. 26. Do prawomocności uchwał, powziętych na posiedzeniu Rady profesorów, konieczna jest obecność przynajmniej połowy członków Rady oprócz rektora lub zastępującego go prorektora.

Art. 27. Każdy z członków Rady profesorów ma obowiązek uczęszczania na wszystkie posiedzenia Rady i brania czynnego udziału w jej pracach. Członkowie, zaniedbujący się w tym względzie, będą przez rektora pociągani do odpowiedzialności przed Radą profesorów. Członkowie Rady profesorów obowiązani są do zachowania ścisłej tajemnicy urzędowej.

IV. Kuratorjum Szkoły

Art. 28. Kuratorjum Szkoły jest instytucja, której głównem zadaniem jest opiekowanie się materjalnemi interesami Szkoły i załatwianie jej spraw gospodarczych.

Do zakresu działania Kuratorjum należą przedewszystkiem:
1) ogólne zarządzanie majątkiem Szkoły i wszystkiemi powierzonemi jej funduszami;
2) nadzór nad gospodarstwem, prowadzonem w posiadłościach ziemskich Szkoły,
3) opinjowanie preliminarzy budżetowych Szkoły, przedkładanych przez Radę profesorów,
4) zdobywanie środków materjalnych na cele Szkoły;
5) inicjatywa w sprawie tworzenia nowych budowli oraz rozszerzenia już istniejących.
6) wydawanie opinji i formułowanie dezyderatów w sprawach, dotyczących Szkoły, z punktu widzenia potrzeb rolnictwa krajowego,

7) przydzielanie na wniosek Rady profesorów sal wykładowych, zakładów, biur, mieszkań i t. p. w obrębie Szkoły;
8) przedkładanie do rozstrzygnięcia Ministrowi W. R. i O. P. sporów o kompetencję pomiędzy Kuratorjum a Radą profesorów,
9) uchwalanie regulaminu obrad Kuratorjum i przedstawianie go do zatwierdzenia Ministrowi W. R. i O. P.

Art. 29. Posiedzenie Kuratorjum zwołuje jego przewodniczący. Przewodniczący nie bierze udziału w głosowaniach, rozstrzyga jednak w razie równości głosów.

Art. 30. Do prawomocności uchwał, powziętych na posiedzeniu Kuratorjum, niezbędna jest obecność przynajmniej dwóch członków Kuratorjum oraz przewodniczącego lub jego zastępcy.

Art. 31. Każdy z członków Kuratorjum ma obowiązek uczęszczania na wszystkie posiedzenia Kuratorjum i brania czynnego udziału w jego pracach. Członkowie, zaniedbujący się w tym względzie, zostają przez przewodniczącego pociągnięci do odpowiedzialności przed Ministrem W. R. i O. P. Członkowie Kuratorjum obowiązani są do przestrzegania ścisłej tajemnicy urzędowej.

V. Rektor

Art. 32. Rektor jest bezpośrednim zwierzchnikiem Szkoły w stosunkach wewnętrznych oraz przedstawicielem jej na zewnątrz.

Art. 33. Rektor jest odpowiedzialny za wykonanie wszelkich zarządzeń przewidzianych przez obowiązujące przepisy prawne oraz uchwały Rady profesorów. Jeżeli Rektor uważa, że nie może odpowiadać za wykonanie pewnej uchwały Rady profesorów, to ją zawiesza, przedstawiając zarazem sprawę Ministrowi W. R. i O. P.

Art. 34. Sprawy, których załatwienie wymaga jedynie zastosowania obowiązujących uchwał i przepisów, rektor załatwia sam i przedstawia je Radzie profesorów na najbliższem posiedzeniu. Wszelkie inne zarządzenia rektora wymagają uprzedniej sankcji Rady profesorów. Jedynie w wypadkach, wymagających natychmiastowej decyzji, rektor załatwia i takie sprawy sam, przedkładając jednak następnie swe zarządzenia Radzie profesorów do zatwierdzenia.

Art. 35. Do specjalnych obowiązków rektora należy:

1) czuwanie nad tem, by wszyscy wykładający w Szkole wypełniali należycie swe obowiązki, aby wykłady rozpoczynały się we właściwym czasie, nie ulegały przerwom bez dostatecznych powodów i nie kończyły się przed oznaczonym terminem;
2) czuwanie nad porządkiem wewnętrznym w Szkole i we wszystkich jej pomieszczeniach i przedsiębranie niezbędnych ku temu zarządzeń;
3) czuwanie nad zachowywaniem się studentów oraz udzielanie im stosownych napomnień w przypadkach uchybień przeciwko obowiązkom akademickim;
4) prowadzenie aktów, dotyczących egzaminów dyplomowych i doktorskich, dokonanych habilitacji i t. p.;
5) wydawanie dorocznej kroniki Szkoły;
6) załatwianie spraw, dotyczących mianowania i zwalniania urzędników Szkoły w myśl art. 72 niniejszego statutu;
7) udzielanie wykładającym w Szkole urlopów do dni 8-miu oraz opinjowanie podań o urlopy dłuższe, skierowywanych do Ministerstwa W. R. i O. P.

Art. 36. Pisma, skierowane do władz przez zakłady naukowe, poszczególnych wykładających i studentów Szkoły, podpisuje rektor.

Wszelkie rozporządzenia i pisma Ministra W. R. i O. P., skierowane do instytucji Szkoły z wyjątkiem Kuratorjum oraz pisma do poszczególnych wykładających lub studentów, przychodzą na ręce rektora.

Art. 37. Pod koniec każdego roku akademickiego rektor zwołuje zgromadzenie wszystkich wykładających w Szkole, celem omówienia propozycji i życzeń wykładających. Na zgromadzenie to rektor zaprasza także członków Kuratorjum. Protokuł zgromadzenia zostaje przesłany wraz z opinją Rady profesorów i Kuratorjum Ministrowi W. R. i O. P.

VI. Dziekani

Art. 38. Dziekani reprezentują swe wydziały w Radzie profesorów oraz na zewnątrz Szkoły. Dziekan każdego wydziału jest odpowiedzialny za wykonanie wszelkich zarządzeń, dotyczących

wydziału, przewidzianych przez uchwały Rady profesorów oraz za wykonanie obowiązujących przepisów prawnych. Jeżeli dziekan uważa, że nie może odpowiadać za wykonanie pewnej uchwały Rady profesorów, to przedstawia sprawę rektorowi.

Art. 39. Sprawy, których załatwienie wymaga jedynie zastosowania obowiązujących uchwał i przepisów, dziekan załatwia sam, zawiadamiając o tem Radę profesorów na najbliższem posiedzeniu. Wszelkie inne zarządzenia dziekana wymagają uprzedniej sankcji Rady profesorów. Jedynie w wypadkach, wymagających natychmiastowej decyzji, dziekan załatwia i takie sprawy sam, przedkładając jednak następnie swe zarządzenia Radzie profesorów do zatwierdzenia.

Art. 40. Do specjalnych obowiązków dziekana należy:

1) piecza nad dobrem wydziału oraz kontrola nad jego specjalnemi funduszami;
2) czuwanie nad przykładaniem się do nauki i dobrem prowadzeniem się studentów, należących do wydziału oraz udzielanie im stosownych napomnień w przypadkach uchybień przeciwko obowiązkom akademickim;
3) prowadzenie listy studentów wydziału, prowadzenie ksiąg kontroli, zapisów na wykłady i ćwiczenia, kontroli wyników egzaminów oraz wszelkich aktów wydziału;
4) przygotowanie sprawozdań z działalności wydziału, przedstawianych z końcem roku szkolnego Radzie profesorów. Dziekan ma prawo wymagać w zajęciach administracyjnych pomocy kancelarji Szkoły oraz usług woźnych.

VII. Profesorowie, docenci, nauczyciele

Art. 41. Profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych mianuje Naczelnik Państwa na wniosek Ministra W. R. i O. P., kandydatów na profesorów przedstawia Rada profesorów. Profesorami zwyczajnymi i nadzwyczajnymi mogą być tylko osoby, które dały się poznać zaszczytnie ze swej działalności naukowej oraz pedagogicznej.

Art. 42. Profesorowie zwyczajni i nadzwyczajni winni czas wolny od zajęć obowiązkowych poświęcić naukowej pracy badawczej i przyczyniać się do postępu i rozwoju nauk, związanych z go-

spodarstwem wiejskiem. Zwłaszcza winni się starać o przysporzenie krajowi nowych pracowników naukowych, wdrażając młodych adeptów do samodzielnej pracy badawczej.

Art. 43. Prawa i obowiązki profesorów, wynagrodzenie ich oraz czas służby, zostaną określone w osobnej pragmatyce służbowej.

Art. 44. Osobom o wyjątkowych zasługach naukowych może Naczelnik Państwa na wniosek Ministra W. R. i O. P. a na przedstawienie Rady profesorów nadać tytuł honorowego profesora Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego.

Art. 45. Docenci prywatni nie są mianowani przez władze państwowe, mają oni prawo wykładania w Szkole i korzystania w tym celu z jej sal wykładowych, które to prawo uzyskują w myśl specjalnych przepisów. Uchwały Rady profesorów, udzielające veniam legendi, wymagają zatwierdzenia Ministra W. R. i O. P.

Art. 46. Docentom prywatnym, szczególniej zasłużonym dla Szkoły i jej zadań, może Naczelnik Państwa na wniosek Ministra W. R. i O. P. a na przedstawienie Rady profesorów nadać tytuł profesora Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego.

Art. 47. Docentów płatnych i nauczycieli umiejętności praktycznych mianuje Minister W. R. i O. P. na przedstawienie Rady profesorów.

Art. 48. Kandydatów na pierwszych profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych przedstawia do nominacji Naczelnikowi Państwa Minister W. R. i O. P. po wysłuchaniu opinji specjalnie w tym celu powołanej przez siebie komisji.

VIII. Zakłady Szkoły

Art. 49. Celem umożliwienia osiągnięcia swych zadań naukowych i pedagogicznych Szkoła posiada specjalne zakłady naukowe, jak to: laboratorja, pracownie, pola doświadczalne, seminarja, bibljotekę, muzea, gabinety i t. p., stanowiące bądź jej własność, bądź też oddane do jej dyspozycji.

Art. 50. Na czele każdego zakładu stoi odpowiedzialny kierownik, mianowany przez Ministra W. R. i O. P. na wniosek Rady profesorów.

Art. 51. Kierownicy zakładów winni zawiadywać zarówno na-

ukowemi, jak i gospodarczemi sprawami swych zakładów. Nadto mają oni obowiązek przychodzenia w miarę możności z pomocą pokrewnym zakładom Szkoły w ich potrzebach.

Kierownicy zakładów obowiązani są przedkładać z końcem roku szkolnego rektorowi Szkoły preliminarze budżetowe na rok następny oraz sprawozdania z działalności zakładu w danym roku akademickim, w celu dostarczenia materjałów do kroniki Szkoły.

Art. 52. Bezpośrednim zwierzchnikiem zarówno sił naukowych pomocniczych, dodanych kierownikom zakładów, jak i służby każdego zakładu, jest jego kierownik, nadto siły naukowe pomocnicze podlegają rektorowi, służba zaś sekretarzowi i rektorowi.

Udzielanie urlopów do 2 tygodni siłom naukowym pomocniczym i służbie zakładów naukowych należy do kierownika zakładu, urlopów do 6 tygodni udziela rektor, dłuższych urlopów Minister W. R. i O. P.

Art. 53. Władzą dyscyplinarną sił naukowych pomocniczych i służby zakładów jest rektor.

Art. 54. Regulaminy dla zakładów naukowych uchwala na podstawie wniosków odnośnych kierowników Rada profesorów.

IX. Studenci

Art. 55. Studentem Szkoły może być osoba, która posiada świadectwo dojrzałości i spełnia nadto warunki wymienione szczegółowo w „Przepisach dla studentów Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego", wydanych przez Ministra W. R. i O. P.

Art. 56. Przyjmowanie studentów do Szkoły odbywa się za pomocą aktu imatrykulacji na podstawie decyzji komisji imatrykulacyjnej, złożonej z rektora i dziekanów.

Po wpisaniu do albumu Szkoły imienia i nazwiska, miejsca urodzenia, przynależności państwowej, wyznania i odbytych studjów, student ślubuje rektorowi przez podanie ręki, że będzie się stosował sumiennie do istniejących przepisów i będzie posłuszny rozporządzeniom władz akademickich, poczem otrzymuje matrykułę.

Art. 57. Po dokonaniu imatrykulacji student zgłasza się do dziekana tego wydziału, do którego pragnie należeć: dziekan zapisuje go do albumu wydziału (inskrypcja).

Art. 58. Przez imatrykulację i inskrypcję student zyskuje obywatelstwo akademickie wraz z przywiązanemi doń prawami i obowiązkami, przewidzianemi w „Przepisach dla studentów Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego".

Art. 59. Utrata obywatelstwa akademickiego następuje:

1) wskutek wydania świadectwa wystąpienia ze Szkoły,

2) wskutek wydalenia ze szkoły w drodze dyscyplinarnej,

3) wskutek wykreślenia z albumu Szkoły.

Rektor ma prawo zastosować środek, przewidziany w p. 3, jeżeli student, mimo napomnienia, nie zapisał się w przeciągu pierwszych trzech tygodni po rozpoczęciu semestru na przepisaną liczbę wykładów, lub też gdy nie opłacił czesnego we właściwym terminie.

Art. 60. Każdy student, opuszczający Szkołę, otrzymuje na żądanie świadectwo wystąpienia z wyszczególnieniem wykładów i ćwiczeń, na które był zapisany i z uwagą co do sprawowania się.

Art. 61. Osoby, nie mogące być imatrykulowanemi, mogą być dopuszczone do słuchania wykładów w charakterze słuchaczy nadzwyczajnych jedynie w drodze wyjątku z uwzględnieniem postanowień, zawartych w „Przepisach dla studentów Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego".

X. Wykłady

Art. 62. Wykłady dzielą się na wykłady w znaczeniu ściślejszem oraz na ćwiczenia. Zostają one ogłaszane przed rozpoczęciem każdego półrocza.

Art. 63. Wykłady profesorów i docentów winny dawać całokształt współczesnego stanu odpowiednich gałęzi wiedzy lub też poszczególnych ich części i zagadnień specjalnych, opracowany w sposób możliwie jasny, zwięzły i przystępny. Wykładający winni o ile możności uwzględniać stan wykładanych przez się umiejętności w kraju naszym, nadto zachęcać do czynienia dalszych badań samodzielnych oraz wskazywać na istniejące braki i luki.

Art. 64. Wykłady profesorów i docentów mogą być publiczne, zwyczajne oraz prywatne.

Wykłady publiczne są bezpłatne; za wykłady zwyczajne studenci uiszczają stosowną opłatę, zależną od liczby godzin: na słu-

chanie wykładów prywatnych należy uzyskać przyzwolenie wykładającego.

Art. 65. Każdy wykładający podaje z początkiem semestru do wiadomości studentów termin, w którym rozpocznie swe wykłady.

Art. 66. Wykładający obowiązani są mieć zapowiedziane przez nich wykłady, jeżeli się na nie zgłoszą przynajmniej trzej studenci, jako słuchacze.

Art. 67. Wykłady docentów prywatnych są brane w rachubę przy zaliczeniu semestrów tak samo, jak wykłady profesorów.

Art. 68. Ćwiczenia w laboratorjach i pracowniach są uważane na równi z wykładami zwyczajnemi. Mogą się na nie zapisywać wszyscy studenci, należący do odpowiedniego wydziału, studenci zaś innych wydziałów za zgodą właściwego kierownika.

Za ćwiczenia te studenci uiszczają stosowną opłatę oraz dodatkową opłatę za korzystanie z pracowni i jej środków. Wysokość tej opłaty oznacza Minister W. R. i O. P. na wniosek Rady profesorów.

Art. 69. Zajęcia w seminarjach specjalnych oraz prace laboratoryjne samodzielne na tematy, dawane przez profesorów, są traktowane tak, jak wykłady prywatne. Celem zapisania się na nie należy uprzednio uzyskać przyzwolenie odpowiedniego profesora, względnie kierownika zakładu.

Art. 70. Osobom, upoważnionym przez Ministra, przysługuje prawo wstępu na wykłady i ćwiczenia.

XI. Urzędnicy i służba

Art. 71. Władzom Szkoły dodany jest personal urzędniczy, w którego skład wchodzą: sekretarz Szkoły oraz siły pomocnicze w miarę potrzeby.

Art. 72. Urzędników Szkoły mianuje i zwalnia Minister W. R. i O. P. na wniosek rektora.

Art. 73. Bezpośrednim zwierzchnikiem personalu urzędniczego jest sekretarz Szkoły, który jest dyrektorem kancelarji Szkoły. Sekretarz wraz z personalem urzędniczym podlega rektorowi.

Art. 74. Udzielanie urlopów do 6 tygodni personalowi urzę-

dniczemu należy do rektora; dłuższych urlopów udziela Minister W. R. i O. P.

Art. 75. Władzą dyscyplinarną personalu urzędniczego jest rektor.

Art. 76. Regulamin, normujący funkcję sekretarjatu oraz obowiązki personalu urzędniczego, układa rektor a zatwierdza Minister W. R. i O. P.

Art. 77. Służba szkolna dzieli się na stałą i pomocniczą. Służbę stałą mianuje, zaś służbę pomocniczą mianuje i oddala rektor.

Art. 78. Bezpośrednim zwierzchnikiem służby szkolnej (z wyjątkiem służby zakładów naukowych) jest Sekretarz Szkoły.

Art. 79. Urlopów służbie, z wyjątkiem urlopów nie dłuższych nad 2 tygodnie, dawanych służbie zakładów naukowych przez ich kierowników, udziela do 6 tygodni rektor, na przestawienie sekretarze Szkoły; dłuższych urlopów udziela Minister W. R. i O. P.

Art. 80. Władzą dyscyplinarną służby szkolnej jest rektor.

Art. 81. Regulamin, normujący obowiązki służby szkolnej, układa rektor.

Dan w Warszawie, dnia 7 lutego 1919 r.

Naczelnik Państwa: *J. Piłsudski.* Prezydent Ministrów: *I. J. Paderewski.* Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *Jan Łukasiewicz.*

B) BANKI I INSTYTUCJE EKONOMICZNE.

2. Dekret z d. 5/II 1919 poz. 134 d. p. nr. 12, w przedmocie statutu Polskiego Państwowego Banku Rolnego.

I. Nazwa, zadanie i prawa.

Art. 1. Polski Państwowy Bank Rolny posiada wszelkie atrybucje osoby prawnej i pozostaje pod zwierzchnictwem Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych. W pieczęci swej używa godła państwowego z napisem w otoku: „Polski Państwowy Bank Rolny". Główną siedzibą Polskiego Państwowego Banku Rolnego jest miasto stołeczne Warszawa. Oddziały i ajentury Banku mogą być zakładane we wszystkich miejscowościach Państwa Polskiego.

Art. 2. Główne zadanie Polskiego Państwowego Banku Rol-

nego polega na udzielaniu w gotowiźnie kredytu długoterminowego, amortyzacyjnego i niewypowiedzialnego:

A: 1) rolnikom bezrolnym na kupno gruntów w celu umożliwienia im osiedlenia się na własnym zagonie (art. 10—15);

B: na meljoracje rolne (art. 16—22).

a) udzielać pożyczek przejściowych na parcelację i kolonizację dóbr ziemskich oraz na wykonywanie meljoracji (art. 23—26);

b) popierać tworzenie i działalność organizacji parcelacyjnych, kolonizacyjnych i meljoracyjnych (art. 27);

c) nabywać grunta na parcelację i kolonizację oraz przyjmować posiadłości ziemskie od niewypłacalnych dłużników (art. 41);

d) spełniać wszystkie inne operacje i czynności niezbędne do osiągnięcia celów Banku, przewidzianych w niniejszym statucie.

Art. 3. Środki Polskiego Państwowego Banku Rolnego stanowią:

1) sumy uzyskane z emisji listów zastawnych Banku (art. 29—40);

2) kapitał zakładowy, otrzymany przy założeniu od Skarbu Państwa tytułem jednorazowej, bezprocentowej dotacji w sumie 25.000.000 marek;

3) kapitał uzupełniający, tworzy z corocznych, bezprocentowych dotacji Skarbu Państwa w sumie nie niższej od 1.000.000 marek rocznie;

4) fundusz rezerwowy Banku (art. 32, 70—71);

5) fundusz specjalny na wyrównanie ewentualnych strat przy realizacji listów zastawnych (art. 30 i 70).

Bankowi rolnemu służy prawo przyjmowania wkładów pieniężnych (art. 28) z terminem nie krótszym jak dwanaście miesięcy, zaś od instytucji, wskazanych w p. b) art. 2, również i na rachunki bieżące. Nadto Bank przyjmuje zaliczki od nabywców gruntów.

Art. 4. Operacje, dokonywane z udziałem Banku, a w szczególności akty kupna gruntów przy pomocy Banku, zabezpieczenia i wykreślenia pożyczek, oraz akty, dokumenty, pisma i odpisy sporządzone przez urzędy państwowe (sądowe i administracyjne)

lub urzędom tym składane albo przez nie wydawane, o ile dotyczą czynności, dokonywanych z udziałem Banku, wolne są od opłat stemplowych, sądowych i wszelkich wogóle opłat skarbowych i samorządowych. Posiadłości ziemskie, parcelowane i sprzedawane przy pomocy finansowej Banku, wolne są od podatków od przyrostu wartości.

II. Kredyt długoterminowy amortyzacyjny.

a) Zasady ogólne.

Art. 5. Bank Rolny wydaje pożyczki długoterminowe amortyzacyjne na podstawie planów, projektów i szacunków, sporządzonych podług przepisów, zatwierdzonych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 6. Bank udziela pożyczeń w gotowiźnie na czas ściśle oznaczony, w którego ciągu pożyczki umarzane być winny przez wpłacanie rat półrocznych w terminach ściśle określonych.

O ile dłużnik wypełnia zobowiązania, wypływające z umowy, tudzież przestrzega warunków, zastrzeżonych przy udzielaniu pożyczki, Bank Rolny nie ma prawa żądać przedterminowej jej spłaty, dłużnikowi jednak służy prawo przedterminowej spłaty w gotowiźnie długu w całości lub w części (art. 47—48).

Art. 7. Spłaty z tytułu udzielonych pożyczek zawierać winny kwoty na oprocentowanie, na umorzenie oraz na wydatki administracyjne i dokonywane będą w postaci półrocznych rat o jednakowej wysokości, obliczonych od pierwotnej sumy pożyczki według planu umorzenia. Opłata na wydatki administracyjne nie może przekraczać $^1/_2\%$ rocznie.

Na częściowe pokrycie strat Banku, poniesionych przy realizacji listów zastawnych, mogą być zaliczone kwoty, przeznaczone na umorzenie danej pożyczki z pierwszych rat, najwyżej jednak za okres trzechletni (6 rat). Termin umorzenia pożyczki w tym wypadku odpowiednio się przedłuża.

Art. 8. Bank ma prawo odmówić pożyczki bez podania powodów.

Art. 9. Bank Rolny ma prawo przy udzielaniu pożyczek wszelkich kategorji zastrzec warunki, zmierzające do zabezpieczenia pożyczki lub do utrzymania i podniesienia dobrego stanu gospodarstwa.

b) Pożyczki na kupno ziemi.

Art. 10. Z kredytu na kupno ziemi korzystać mogą:

a) bezrolni, zatrudnieni głównie w rolnictwie i obeznani z prowadzeniem gospodarstwa rolnego,

b) właściciele drobnych gospodarstw rolnych,

c) zrzeszenie jednostek, wskazanych w punktach a i b.

Art. 11. Normalne pożyczki na kupno ziemi nie mogą przekraczać 75% sumy szacunkowej gruntu, niezbędnego dla wytworzenia gospodarstwa, zapewniającego dostateczne utrzymanie lub zajęcie dla rodziny.

W celu poparcia pewnego typu osad, uznanego w danych warunkach gospodarczych za najbardziej celowe, oraz dla przyjścia z pomocą najbardziej potrzebującym, Bank może udzielać na warunkach wyjątkowo ulgowych pożyczek dodatkowych do 90% szacunku.

Ogólna suma tego rodzaju pożyczek dodatkowych (ponad 75% szacunku) nie może przewyższać kapitału uzupełniającego Banku (art. 3).

Art. 12. Wydawane przez Bank pożyczki na kupno gruntów winne być zabezpieczone na pierwszem miejscu działu IV wykazu hipotecznego posiadłości ziemskich, pod których zabezpieczenie zostały udzielone. Obciążenie posiadłości ziemskiej długami hipotecznemi nie stanowi przeszkody do udzielania pożyczki, jeżeli suma ich nie przewyższa ceny kupna.

Bankowi służy prawo spłacenia tych długów bez względu na termin ich płatności.

Art. 13. Do czasu ostatecznego umorzenia pożyczki właściciele gruntów nie mają prawa bez zezwolenia Banku sprzedawać i wogóle aljenować posiadłości ziemskich, oddawać je w zastaw, obciążać długami hipotecznemi, wydzierżawiać lub w inny sposób przekazywać w posiadanie osób trzecich w całości lub częściowo i wogóle przez swe czyny lub przez jakiekolwiek zobowiązania zmieniać lub uszczuplać stanu posiadłości w stosunku do ich stanu w chwili przyznania pożyczki. Odpowiednie wpisy uczynione być mają w III dziale wykazu hipotecznego.

Art. 14. Osoby, którym przypadły w drodze spadku posiadłości ziemskie, obciążone pożyczką Banku, winny, o ile nie odpowia-

dają warunkom udzielenia pożyczek, przewidzianym w statucie niniejszym, spłacić pożyczkę na żądanie Banku lub sprzedać posiadłość w ciągu roku osobom odpowiednim.

Art. 15. Bliższe określenie osób, mających prawo korzystania z kredytu na kupno ziemi (art. 10), zasady wydawania odpowiednich zaświadczeń przez urzędy ziemskie, najwyższe granice dozwolonego kupna gruntu wreszcie sposób wydawania pożyczek na kupno ziemi, ich terminy i stopy procentowe oraz inne warunki, pod któremi pożyczki udzielane i umarzane być mogą, tudzież szczególne warunki i ograniczenia sposoby użytkowania, płynące z udzielenia pożyczek dodatkowych do 90% szacunku, określą bliżej przepisy wydane przez Radę Banku, zatwierdzone przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

c) Pożyczki meljoracyjne.

Art. 16. Bank Rolny może udzielać rolnikom lub spółkom pożyczek długoterminowych amortyzacyjnych, na pokrycie kosztów meljoracji, niezbędnych do należytego zorganizowania lub podniesienia kultury gospodarstw rolnych, a w szczególności na:

a) meljorację, mającą na celu poprawę fizykalnych własności gleby, jak drenowanie, osuszanie rowami, nawadnianie itp.,
b) wzniesienie niezbędnych budynków gospodarczych na gruntach scalanych,
c) wzniesienie takichże budynków na gruntach nabytych wskutek parcelacji i kolonizacji,
d) zalesienie,
e) kultury torfowe,
f) zakładanie sadów i ogrodów,
g) urządzanie gospodarstw rybnych,
h) urządzanie zakładów współdzielczych przemysłu rolnego, oraz
i) inne meljoracje, których popieranie przez kredyt Banku Rolnego uzna za możliwe Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 17. Wysokość pożyczek udzielanych przez Bank Rolny na meljoracje, nie powinna przewyższać $^3/_4$ sumy, o którą zwiększy się wartość danej posiadłości ziemskiej wskutek przeprowa-

dzenia meljoracji, a w każdym razie nie może przekraczać rzeczywistych kosztów robót meljoracyjnych.

Nadto przewidywane wskutek meljoracji zwiększenie przeciętnego dochodu z danej posiadłości powinno być wyższe od rat należnych od pożyczki, przyznawanej na meljoracje.

Przy zalesieniu zwiększenia dochodu powinno być obliczane na podstawie okresu przynajmniej lat 30.

Art. 18. Pożyczki na pokrycie kosztów meljoracji, przewidzianych w punkcie a i b art. 16, korzystają z przywileju pierwszeństwa przed wszelkiemi wierzytelnościami hipotecznemi, obciążającemi daną posiadłość ziemską i zaspakajają się zaraz po wierzytelnościach uprzywilejowanych, wymienionych w art. 41 ustawy hipotecznej 1818 r. i w ustępie 1 i 2 art. 9 prawa o przywilejach i hipotekach 1825 r.

Jeżeli pożyczka meljoracyjna, mająca na zasadzie poprzedniego ustępu przywilej, została przyznana i wypłacona spółce rolników, winna być ta pożyczka podzielona przez Bank między uczestników spółki jednocześnie z przyznaniem pożyczki i poszczególne nieruchomości, należące do uczestników spółki, będą obciążone długiem uprzywilejowanym jedynie w wysokości przypadającej na nie części ogólnej pożyczki.

Wierzyciele hipoteczni nieruchomości, na której ma być zabezpieczona uprzywilejowana pożyczka meljoracyjna, będą powiadomieni o tem przez Bank w trybie art. 46 niniejszego statutu, w celu dania im możności złożenia sprzeciwu.

Wierzyciele hipoteczni nieruchomości, na której ma być zabezzabezpieczenie, jak wyżej, pożyczki meljoracyjnej, mają prawo w ciągu miesiąca od zawiadomienia ich o przyznaniu takiej pożyczki wnieść sprzeciw do właściwej komisji ziemskiej okręgowej, która po niezwłocznem zawiadomieniu o tem Banku Rolnego podda rozwadze okoliczności sprawy, istotę pretensji wierzyciela, znaczenie projektowanej meljoracji i spowodowany przez nią przyrost wartości majątku i poweźmie decyzję co do zasadności sprzeciwu.

Od decyzji komisji ziemskiej okręgowej w ciągu dni 30 służy odwołanie do głównej komisji ziemskiej.

Wierzyciel, który w terminie powyższym sprzeciwu nie założył, nie ma prawa oponować przeciw uprzywilejowaniu pożyczki.

Art. 19. Pożyczki na pokrycie kosztów meljoracji, przewidzia-

nych w punktach c, d, e, f, g, h, i art. 16, powinny być zupełnie pewnie zabiezpieczone.

Zabezpieczenie hipoteczne w granicach 75% szacunku danej posiadłości, ustanowionego zgodnie z przepisami, wydanemi na zasadzie art. 5 niniejszego statutu, będzie uznane za dostateczne. Jeżeli pożyczka, potrzebna na wykonanie meljoracji nie może być zabezpieczona w granicach 75% szacunku, powinna być przedstawiona dodatkowa gwarancja, uznana przez Radę Banku za dostateczną, na podstawie przepisów, zatwierdzonych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 20. Przy udzielaniu kredytu na pokrycie kosztów meljoracyjnych winien być uwzględniony przepis, zawarty w art. 25 niniejszego statutu.

Art. 21. Budowle, urządzenia meljoracyjne, zalesienia i t. p. urządzenia, które mogą być zniszczone przez siły żywiołowe, jak pożary, burzę, susze i t. p., powinny być ubezpieczone w pełnej we wskazanych przez Bank instytucjach. Wynagrodzenie ubezpieczeniowe wypłacane będzie właścicielowi nie inaczej jak za zezwoleniem Banku.

Art. 22. Warunki, dotyczące nadzoru nad wykonaniem i utrzymaniem urządzeń meljoracyjnych, bezpieczeństwa pożyczek, sposobów ich wydawania oraz podziału pomiędzy uczestników spółki jakoteż terminów i sposobów umorzenia pożyczek, wydawanych na różnego rodzaju meljoracje, będą określone przez przepisy, zatwierdzone przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych na wniosek Rady Banku.

III. Kredyt przejściowy.

Art. 23. Na cele, związane bezpośrednio z przeprowadzeniem parcelacji, kolonizacji lub meljoracji gruntów, jako to: na regulację wierzytelności hipotecznych, obciążających dobra parcelowane, na przeprowadzenie robót budowlanych i gospodarczych, niezbędnych dla wytworzenia racjonalnych gospodarstw rolnych, wreszcie na wykonywanie robót meljoracyjnych, — Bank Rolny może udzielać kredytu przejściowego.

Z kredytu przejściowego mogą korzystać: stowarzyszenia, utworzone w sposób w art. 27 wskazany, oraz spółki rolników, sto-

warzyszenia rolnicze, koncesjonowane przedsiębiorstwa prywatne i t. p. Tytułem kredytu przejściowego mogą być wydawane pożyczki z terminem nie dłuższym niż na trzy lata, w ciągu których parcelacja, kolonizacja lub meljoracja powinny być zakończone i kredyt przejściowy zastąpiony przez długoterminowy, amortyzacyjny, wydany na zasadach, wskazanych w art. 5—22.

W wyjątkowych wypadkach termin spłat pożyczki może być przedłużony za decyzją Rady Banku, zatwierdzoną przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 24. Pożyczki, udzielone tytułem kredytu przejściowego, powinny być zupełnie pewnie zabezpieczone. Jako zabezpieczenie dostateczne będzie uważane:

a) zabezpieczenie hipoteczne na parcelowanych lub meljorowanych dobrach w granicach 75% ich szacunku, ustanowionego zgodnie z przepisami, wydanemi na zasadzie art. 5. niniejszego statutu;

b) zastaw papierów procentowych — albo wypuszczonych lub gwarantowanych przez Skarb Państwa, albo emitowanych przez instytucje kredytu hipotecznego i komunalnego, obliczony po kursie, oznaczonym przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych po porozumieniu z Ministrem Skarbu;

c) inne zabezpieczenie, które Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych po porozumieniu z Ministrem Skarbu uzna za dostateczne.

Art. 25. Ogólna suma pożyczek, wydanych przez Bank Rolny z tytułu kredytu przejściowego i meljoracyjnego, a nie mających pełnego zabezpieczenia na 1-em miejscu wykazu hipotecznego, w granicach 75% szacunku, ustanowionego w myśl art. 5 niniejszego statutu lub na zasadzie przywileju pierwszeństwa hipotecznego (art. 18), — nie może przewyższać pięciokrotnej sumy kapitału zakładowego.

Art. 26. Warunki szczegółowe wydawania, zabezpieczenia i spłaty pożyczek przejściowych określi Rada Banku w przepisach, zatwierdzonych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

W razie niespełnienia warunków, zastrzeżonych przy wydawaniu pożyczki przejściowej, a w szczególności w razie niezużytkowania jej na cel lub w sposób przewidziany, spłata długu jest

bezzwłocznie wymagalna niezależnie od poprzednio umówionego terminu.

IV. Popieranie działalności stowarzyszeń parcelacyjnych i meljoracyjnych.

Art. 27. W celu ułatwienia powstawania i działalności stowarzyszeń, mających za zadanie przeprowadzenie parcelacji, kolonizacji i meljoracji, Bank Rolny może brać udział w tworzeniu kapitałów zakładowych tychże stowarzyszeń, które:

a) statuty swoje zastosują do statutów wzorowych, opracowanych przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych;

b) zapewnią przedstawicielom Banku dostateczny wpływ w ich zarządach — i

c) będą dawały dostateczne rękojmie prowadzenia operacji nie w celach spekulacyjnych, lecz w duchu użyteczności publicznej.

Udział Banku w kapitale zakładowym poszczególnego stowarzyszenia nie może przekraczać $^1/_4$ tego kapitału.

Ogólna suma udziałów Banku w kapitałach zakładowych tego rodzaju stowarzyszeń nie może przewyższać połowy własnego kapitału zakładowego Banku.

V. Wkłady.

Art. 28. Ogólna suma wkładów pieniężnych, przyjętych przez Bank, nie może przewyższać dwukrotnej sumy jego kapitału zakładowego. Przy przyjmowaniu wkładów pieniężnych ma być nadto uwzględniony przepis, zawarty w art. 31 (ustęp końcowy).

Warunki przyjmowania wkładów i otwierania rachunków bieżących w zastosowaniu do ustępu końcowego art. 3-go ustanawia Rada Banku.

VI. Listy zastawne.

Art. 29. Polski Państwowy Bank Rolny wypuszcza listy zastawne na zasadach w niniejszym statucie przewidzianych (art. 29 — 40). Szczegółowe warunki emisji i umorzenia listów zastawnych, ich nominalną wartość oraz wzory listów zastawnych i kuponów zatwierdzi Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych na wniosek Rady Banku i po porozumieniu się z Ministrem Skarbu.

Art. 30. Listy zastawne Banku Rolnego będą emitowane i zrealizowane na rachunek Banku.

Straty, które mogłyby wypływać z różnicy pomiędzy kursem listów zastawnych i ich ceną nominalną, pokrywane będą ze specjalnego funduszu (art. 3), tworzonego:

a) z zysków na umorzenie listów zastawnych przez wycofanie z obiegu w drodze wykupu po kursie giełdowym zamiast losowania;

b) z zysków na sprzedawaniu listów zastawnych i kuponów art. 40);

c) z części zysków Banku na ten cel wydzielonych (art. 70);

d) z opłat, wnoszonych na ten cel przez dłużników wzamian kwot na umorzenie pożyczki (art. 7), wreszcie

e) z różnych wpływów nieprzewidzianych.

Art. 31. Bank Rolny ma prawo wypuszczać listy zastawne do wysokości pełnej sumy wydanych pożyczek długoterminowych, amortyzacyjnych.

a) zabezpieczonych na pierwszem miejscu działu IV wykazu hipotecznego w granicach 75% szacunków, ustanowionych zgodnie z art. 5 niniejszego statutu;

b) korzystających stosownie do art. 18 z przywileju pierwszeństwa hipotecznego przed wszelkiemi wierzytelnościami.

Nadto Bank ma prawo emitować listy zastawne, zabezpieczone całym jego majątkiem jeszcze przed wydaniem pożyczek; ogólna jednak suma wypuszczonych w ten sposób listów, łącznie z ogólną sumą wkładów, nie może przekraczać pięciokrotnej sumy kapitału zakładowego Banku.

Art. 32. Wypłatę terminową procentów od listów zastawnych (ubiegłe kupony) i należności za listy zastawne wylosowane zabezpieczają:

1) raty, płacone przez dłużników Banku,

2) fundusze rezerwowe Banku,

3) wszelki ruchomy i nieruchomy majątek Banku, i wreszcie

4) gdyby te wszystkie środki okazały się niewystarczającemi, gwarancja Skarbu Państwa.

Art. 33. Listy zastawne i kupony Banku wolne są od opłaty stempla i podatku od kuponów.

Art. 34. Listy zastawne Banku będą przyjmowane na kaucję

przy przedsiębiorstwach i dostawach rządowych po cenie, ustanowionej przez Ministra Skarbu. Listy te mogą być używane na lokację kapitałów różnych instytucji i towarzystw oraz funduszów, należących do małoletnich i wogóle tych wszystkich kapitałów, przy umieszczeniu których prawo zastrzega szczególne warunki zabezpieczenia.

Art. 35. Przepisy w przedmiocie kontroli nad emisją i umorzeniem listów zastawnych zatwierdzi Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych po porozumieniu się z Ministrem Skarbu.

Art. 36. Posiadacz listu zastawnego Banku na okaziciela lub kuponu będzie uważany przez Bank za prawnego ich właściciela. O utracie lub skradzeniu takich listów Bank żadnych zastrzeżeń nie przyjmuje.

Art. 37. Umorzenie listów zastawnych dokonywa się dwa razy do roku przez losowanie lub wykup. Ogólna suma listów, wycofanych z obiegu, powinna być conajmniej równa ogólnej sumie kwot na umorzenie (art. 7), przypadających podług planów umorzenia do zapłaty w danem półroczu, powiększonej o sumę w temże półroczu dokonanych przedterminowych spłat pożyczek długoterminowych, amortyzacyjnych.

Zyski, powstające wskutek wykupu listów zastawnych podług kursu giełdowego, przelewane być mają do funduszu na pokrycie strat (art. 30), ponoszonych przez Bank przy realizacji listów zastawnych.

Art. 38. Bank ma prawo zwiększania w każdem półroczu w miarę posiadanych środków sumy wycofywać z obiegu listów zastawnych ponad normę, przewidzianą w art. 37, a nawet za zgodą Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, zapadłą po porozumieniu się z Ministrem Skarbu wycofania z obiegu całej serji listów zastawnych w celu dokonania konwersji zobowiązań Banku na nową serję listów zastawnych.

Art. 39. Termin losowania publicznego listów zastawnych oznacza się na dzień 1-go kwietnia i 1 października. Wypłata za listy zastawne, wylosowane w dniu 1-m kwietnia, będzie dokonywana od dnia 1 lipca tegoż roku, zaś za wylosowane w dniu 1 października — od 2 stycznia roku następnego.

Wartość brakujących kuponów będzie potrącona z należności za list zastawny.

Procenty od listów zastawnych, t. j. kupony, będą wypłacane co pół roku od dnia 1 lipca i 2 stycznia.

Art. 40. Kupony będą w ciągu lat dziesięciu, zaś wylosowane listy zastawne w ciągu lat trzydziestu od terminu ich płatności opłacane w kasach Banku Rolnego oraz w kasach innych urzędów i instytucji, przez Dyrekcję Banku do tego upoważnionych. Nie przedstawione do zapłaty w powyższych terminach listy zastawne i kupony przechodzi na własność Banku i przelewa się do specjalnego funduszu na pokrycie strat, poniesionych przez Bank z tytułu realizacji listów zastawnych (art. 30).

VII. Kupno nieruchomości.

Art. 41. Zasady, któremi Bank Rolny obowiązany będzie kierować się przy kupnie dóbr oraz ich parcelacji, jak również sposób postępowania z gruntami, przyjętemi od niewypłacalnych dłużników, określą przepisy, zatwierdzone przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych na wniosek Rady Banku.

Oprócz nieruchomości wiejskich, nabywanych na parcelacje, Bank może posiadać w Warszawie i w miastach, gdzie znajdować się będą jego filje, domy potrzebne na pomieszczenie swoich biur.

VIII. Opłata rat i ściąganie zaległości.

Art. 42. Raty, należne za bieżące półrocze kalendarzowe od pożyczek długoterminowych, amortyzacyjnych, powinny być wpłacane w gotowiźnie pomiędzy 1 i 15 kwietnia oraz 1 i 15 października każdego roku do jednej z kas Banku lub do instytucji, wskazanych przez Dyrekcję Banku.

Pierwsza rata od tych pożyczek obliczona będzie bez kwoty na umorzenie i na wydatki administracyjne, czyli obejmować będzie tylko procent od kapitału za część półrocza od daty wypłaty pożyczki do dnia 30 czerwca respective 31 grudnia. Jeżeli pożyczka została wypłacona przed dniem 15 marca lub 15 września, pierwsza rata powinna być wpłacona w najbliższym terminie 1-go kwietnia lub 1-go października; w razie późniejszego wypłacenia pożyczki, pierwsza rata może być wpłacona łącznie z drugą ratą w następnem półroczu. Opłata na wydatki administracyjne Banku oraz wliczenie do raty kwoty na umorzenie lub wzamian niej kwoty na pokrycie

strat Banku (art. 7 i 30), spowodowanych przez realizację listów zastawnych rozpoczyna się od drugiej raty.

Art. 43. Raty nie wpłacone w terminie będą uważane za zaległe. Od sumy zaległej pobierana będzie kara w stosunku $^1/_2\%$ za każdy cały lub rozpoczęty miesiąc zaległości.

Art. 44. Jeżeli w ciągu 30 dni po terminie płatności raty zaległości nie zostaną zapłacone, lub też jeżeli nie zostanie dłużnikowi przyznana ulga w opłacie rat wskutek poniesionej klęski (art. 51), Bank przystąpi do ściągania zaległości drogą przymusową.

Środki egzekucyjne powinny być zastosowane w następującej kolei:

a) zajęcie i sprzedaż części ruchomego majątku dłużnika, a mianowicie: ruchomości domowych, zapasów produktów rolniczych oraz inwentarzy żywych i martwych, które nie są niezbędne dla dalszego prowadzenia gospodarstwa i skromnego utrzymania dłużnika i jego rodziny;

b) wydzierżawienie części lub całej posiadłości;

c) sprzedaż posiadłości z licytacji, o ile okaże się, że przez zastosowanie wyżej wymienionych środków egzekucyjnych ściągnięcie zaległości jest niemożliwe.

Sprzedaż posiadłości dłużników niewypłacalnych może być w każdej chwili przed terminem licytacji odwołaną, jeżeli dłużnik wniesie część zaległości i da rękojmie zapłacenia reszty, uznane przez Bank za dostateczne.

Jeżeli licytacja z powodu braku nabywców nie dojdzie do skutku, wyznaczony będzie nowy termin licytacji. Jeżeli licytacja z tegoż powodu nie dojdzie do skutku w drugim terminie, to wyznaczona na sprzedaż posiadłość ziemska przechodzi na własność Banku.

Art. 45. Prawo Banku o dochodzenia i egzekwowania swej należności nie może być ograniczone ani umowami dzierżawnemi, ani innego rodzaju zobowiązaniami dłużnika.

W razie sprzedaży posiadłości z licytacji pożyczki Banku mogą być pozostawione nowonabywcom, jeżeli odpowiadają oni warunkom, zastrzeżonym w art. 10.

Art. 46. Bank przesyła wszelkie zawiadomienia lub wezwania za pośrednictwem urzędów administracyjnych albo pocztą. Za dowód doręczenia służy potwierdzenie właściwego urzędu lub kwit

zwrotny poczty. Doręczenia przez rejentów i woźnych nie są obowiązkowe.

W wypadkach, gdy prawo przewiduje wezwania przez publikacje, Bank czynić je będzie za pomocą obwieszczeń, drukowanych w gazecie urzędowej.

Egzekucja należności Banku Rolnego (art. 44) odbywa się trybem przewidzianym dla egzekucji bezspornych należności skarbowych.

Postępowanie egzekucyjne będzie bliżej określone przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

IX. Spłaty przedterminowe pożyczek.

Art. 47. Dłużnikowi służy prawo spłacenia gotowizną całości lub części pożyczki przed terminem jej płatności, winien on jednak opłacić procent od sumy spłaconej za całe półrocze bieżące.

Art. 48. Przedterminowa spłata pożyczki nie zwalnia dłużnika od odpowiedzialności solidarnej za innych dłużników, jeżeli należał do grupy, która, jako dodatkowe zabezpieczenie przyznanej pożyczki, przyjęła solidarne poręczenie współdłużników.

Art. 49. Bank żądać będzie zwrotu pozostałości pożyczki bez względu na pierwotnie umówiony termin i bez względu na terminową spłatę rat, jeżeli:

a) posiadłość, kupiona przy pomocy pożyczki bankowej, przeszła faktycznie w posiadanie osoby, nie odpowiadającej warunkom w art. 10 niniejszego statutu zastrzeżonym;

b) pożyczka nie została użyta na cel wskazany przy jej udzieleniu;

c) posiadłość, na której zabezpieczona jest pożyczka, jest rozmyślnie niszczona, lub wreszcie

d) nie zostały spełnione przez dłużnika inne warunki, zastrzeżone przy udzielaniu pożyczki.

Jeżeli w wypadkach powyższych cała pozostałość pożyczki nie została spłacona w terminie przez Bank wskazanym, Bank przystąpi niezwłocznie do egzekucji i sprzedaży posiadłości na licytacji w myśl przepisów egzekucyjnych w art. 44 i 46 wskazanych.

Art. 50. W razie odsprzedaży części posiadłości za zgodą Banku zwolnienie odsprzedawanej części od odpowiedzialności za po-

życzkę może być uwarunkowane spłatą przedterminową odpowiedniej części pożyczki, podług uznania Banku.

X. Ulgi.

Art. 51. Jeżeli posiadłość, obciążona pożyczką Banku Rolnego, została dotknięta przez klęskę żywiołową, jak np. pożar, powódź, gradobicie, pomór bydła, zniszczenie zasiewów przez owady, albo w wypadkach śmierci lub ciężkiej choroby gospodarza i t. p., która bez winy dłużnika spowodowała znaczne stosunkowo straty, Bank może przyznać ulgę w opłacie najwyżej dwóch rat bieżących, a to przez odroczenie terminu ich zapłaty na rok lub przez ich rozłożenie na części, spłacalne najdłużej w ciągu lat pięciu.

W razie powtórnej klęski w jednym z lat następnych mogą być przyznane dalsze ulgi na tych samych warunkach, z tem jednak zastrzeżeniem, aby ogólna suma odroczonych i rozłożonych, a jeszcze nie spłaconych zaległości nie przenosiła 5 rat półrocznych.

Art. 52. Od rat odroczonych lub rozłożonych dłużnicy w zamian procentu zwłoki, przewidzianego w art. 43. płacą procent w wysokości, określonej przez Radę Banku, na ogół niższej od procentu zwłoki.

XI. Organizacja Zarządu.

Art. 53. Kierownictwo sprawami Banku Rolnego należy pod zwierzchnictwem Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych do:

1) Rady Banku i
2) Dyrekcji.

Art. 54. Rada Banku jest bezpośrednim organem nadzorczym i kierowniczym Banku.

Art. 55. Do składu Rady Banku należą:

a) 7 członków, wybranych przez Sejm Polski,
b) 7 członków, mianowanych przez Władzę Zwierzchnią Państwa Polskiego na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych,
c) 1 przedstawiciel Ministerstwa Skarbu.

Prezesa Rady oraz jego 2 zastępców mianuje z grona jej członków Władza Zwierzchnia na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Minister Skarbu.

Art. 56. Kadencja wybieralnych i mianowanych członków Rady trwa lat pięć. Przy wyborze i mianowaniu członków Rady będą jednocześnie wyznaczani ich zastępcy.

Ustępujący członkowie Rady i ich zastępcy mogą być ponownie wybrani lub mianowani.

Art. 57. Zwyczajne posiedzenia Rady odbywają się w terminach w regulaminie ustalonych; nadzwyczajne mogą być zwołane w miarę uznania przez prezesa Rady.

Art. 58. Dla ważności uchwał Rady konieczna jest obecność prezesa lub jego zastępcy oraz 7 członków Rady.

Uchwały zapadają prostą większością głosów obecnych na posiedzeniu członków; w razie równości głosu — głos przewodniczącego przeważa.

Art. 59. W posiedzeniach Rady biorą udział z głosem doradczym dyrektorowie Banku lub ich zastępcy.

Dyrekcji służy prawo odwołania się od decyzji Rady do Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 60. W celu wykonania stałego nadzoru, dopełnienia doraźnych rewizji kas Banku i załatwiania spraw bieżących, prezes Rady urzęduje stale.

Art. 61. Prezes Rady może zawiesić każdą uchwałę Dyrekcji, obowiązany jest jednak przedstawić ją do decyzji Rady na najbliższem posiedzeniu zwyczajnem lub, jeżeli tego pilność sprawy wymaga, na zwołanem bezzwłocznie posiedzeniu nadzwyczajnem.

Art. 62. Do zakresu działalności Rady należą:

a) piecza nad całością majątku Banku;

b) kontrola i nadzór nad działalnością Dyrekcji i jej organów;

c) sprawy, mające charakter zarządzeń ogólnych;

d) sprawy, które zostaną przekazane do decyzji Rady przez regulamin dla Rady, Dyrekcji i podwładnych im organów zatwierdzony przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 63. Bezpośredni zarząd Banku Rolnego oraz jego reprezentacja wobec osób trzecich należy do Dyrekcji, złożonej z jeneralnego dyrektora i 2 dyrektorów, mianowanych przez Władzę Zwierzchnią na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 64. Dyrektora jeneralnego zastępuje jeden z dyrektorów. Gdyby nieobecność dyrektora jeneralnego trwać miała dłu-

żej aniżeli trzy miesiące, Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych wyznaczy zastępcę.

Nieobecnego dyrektora zastępuje w jego czynnościach wicedyrektor (zastępca), mianowany przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 65. Do ważności uchwał Dyrekcji potrzebna jest obecność na posiedzeniu wszystkich jej członków i zgoda dwóch uczestników posiedzenia. Dwóch nieobecnych dyrektorów może być zastąpionych na posiedzeniu przez Wicedyrektorów. Dokumenty zobowiązujące Bank winny być podpisane conajmniej przez dwóch dyrektorów lub przez jednego dyrektora i jednego wicedyrektora.

Art. 66. Urzędnicy banku są urzędnikami państwowymi i podlegają pragmatyce służbowej.

Art. 67. Pełnienie pewnych ściśle określonych kategorji czynności, związanych z działalnością Banku Rolnego, może być przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych powierzane urzędom ziemskim.

Wzajemny stosunek Banku Rolnego i urzędów ziemskich określą regulaminy, zatwierdzone przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

XII. Rachunkowość i sprawozdanie.

Art. 68. Rokiem administracyjnym Banku jest rok kalendarzowy lub też roczny okres czasu, który będzie ustalony dla państwowej administracji skarbowej.

Art. 69. Rachunkowość Banku Rolnego będzie prowadzona i sprawozdania roczne będą układane na zasadach i podług wzorów, ustalonych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, po porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 70. Z przewyżki dochodów nad rozchodami Banku pewna część może być, za zgodą Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, przelana do funduszu na pokrycie strat Banku, wynikających z realizacji listów zastawnych (art. 3. 30), reszta przewyżki dochodów nad rozchodami przelewana być ma do funduszu rezerwowego. Gdy fundusz rezerwowy dosięgnie 8% ogólnej sumy listów zastawnych, znajdujących się w obiegu, przewyżka dochodów nad rozchodami przelewana będzie do ogólnych dochodów Skarbu.

XIII. Fundusz rezerwowy.

Art. 71. Fundusz rezerwowy Banku przeznaczony jest na zabezpieczenie terminowej wypłaty kuponów i wylosowanych listów zastawnych oraz na pokrycie strat Banku.

Część funduszu rezerwowego, nie przekraczająca 40% ogólnej jego sumy, może być pomieszczona w nieruchomościach, przeznaczonych na biura Banku i jego filje.

XIV. Przepisy przejściowe.

Art. 72. Do czasu powołania przez Sejm 7-iu członków Rady Polskiego Państwowego Banku Rolnego (art. 55), Rada składać się będzie:

1) z 10 członków, mianowanyh przez Władzę Zwierzchnią Państwa Polskiego na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, w tem 5 fachowców i 5 przedstawicieli instytucji społecznych, a mianowicie:
   3 przedstawicieli związku kółek rolniczych.
   1 przedstawiciela centralnego towarzystwa rolniczego,
   1 przedstawiciela towarzystwa kredytowego ziemskiego,
2) 1 przedstawiciela Ministerstwa Skarbu.

Dan w Warszawie, dnia 5 lutego 1919 r.

Naczelnik Państwa: *J. Piłsudski.* Prezydent Ministrów: *I. J. Paderewski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państw.: *Janicki.*

(Dziennik Praw Nr. 12 z dnia 6. II. 1919 r. poz. Nr. 134)

3. Dekret z d. 8/II 1919 r. poz. 212 d. p. nr. 15, w przedmiocie przeniesienia siedziby centralnej kasy spółek rolniczych ze Lwowa do Warszawy[1]).

Na wniosek Wydziału Krajowego Królestwa Galicji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem i stosownie do uchwały Rady Ministrów stanowię, co następuje:

Art. 1. Ustanowiona na podstawie uchwały Sejmu Królestwa Galicji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem z dnia

[1]) Dekret ten został konstytucyjnie zatwierdzony uchwałą sejmu 25. 7. 1919.

26 września 1907 r. „Krajowa Kasa Centralna dla Spółek Rolniczych we Lwowie“ zostaje przeniesiona do Warszawy i przekształcona na „Centralną Kasę Spółek Rolniczych w Warszawie“, obejmującą działaniem swojem całe terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 2. Tymczasowo aż do wydania w drodze właściwej nowego statutu „Centralna Kasa Spółek Rolniczych w Warszawie“ działać będzie na podstawie uchwalonego przez Wydział Krajowy załączonego statutu prowizorycznego, który jednocześnie zatwierdzam.

Art. 3. Wykonanie niniejszego dekretu i wydawanie potrzebnych przepisów wykonawczych powierza się Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 4. Dekret niniejszy zyskuje moc obowiązującą natychmiast.

Dan w Warszawie, dnia 8 lutego 1919 r.

Naczelnik Państwa: *J. Piłsudski.* Prezydent Ministrów *I. J. Paderewski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. *Z. Chmielewski.*

Statut Centralnej Kasy Spółek Rolniczych w Warszawie.

Firma, siedziba, cel i zakres działania.

§ 1. Na podstawie uchwały Sejmu Królestwa Galicji i Lodomerji z Wielkim Księstwem Krakowskim z d. 26 września 1907 r. ustanowiony został krajowy zakład kredytowy, jako samoistna osoba prawna pod firmą: „Krajowa Centralna Kasa dla Spółek Rolniczych we Lwowie“, po rusku: Krajewa Centralna Kasa dla Spiłok rilniczych u Lwowi“, po niemiecku: „Landes Zentralkasse für landwirtschaftliche Genossenschaften in Lemberg“.

Firma ta zostaje zmienioną i ma opiewać nadal:

„Centralna Kasa Spółek Rolniczych w Warszawie“.

§ 2. Siedzibą tej Centralnej Kasy jest Warszawa. We Lwowie, w Krakowie i w innych głównych ośrodkach gospodarczego i współdzielczego ruchu w Państwie Polskiem istnieć mają filjalne zakłady (oddziały), których terytorjalne okręgi działania mają być ściśle określone (§ 20).

§ 3. Zadaniem Centralnej Kasy Spółek Rolniczych jest:

a) popieranie działalności i rozwoju rolniczych stowarzyszeń

współdzielczych przez udzielanie im dogodnego kredytu, pośredniczenie między niemi w zużytkowaniu nadwyżek funduszów obrotowych i załatwianie dla nich interesów pieniężnych i bankowych;

b) współdziałanie w odbudowie drobnych gospodarstw rolnych i warsztatów drobno-przemysłowych zniszczonych, uszkodzonych lub zaniedbanych wskutek wojny;

c) zapobieganie spekulacyjnemu obrotowi ziemią oraz ułatwianie tworzenia żywotnych gospodarstw rolniczych i postępowych warsztatów drobno-przemysłowych.

§ 4. W tym celu jest Centralna Kasa uprawnioną podejmować następujące czynności:

1) z ograniczeniem do stowarzyszeń, spółek i instytucji, należących do Związku Centralnej Kasy lub do członków tychże stowarzyszeń, spółek i instytucji:

a) przyjmowanie i wpłacanie pieniędzy na rachunek bieżący i na książeczki wkładkowe;

b) udzielanie wszelkiego rodzaju kredytu;

c) eskontowanie i reeskontowanie weksli;

d) wypłacanie zaliczek pieniężnych na zastaw kwitów składowych (warrantów), papierów wartościowych lub na inne zastawy ręczne;

2) bez ograniczenia dla członków:

a) zaciąganie wszelkiego rodzaju zobowiązań pieniężnych celem przeprowadzenia zadań, w § 3 określonych;

b) pośredniczenie w kupowaniu i spieniężaniu zagranicznych środków płatniczych, papierów wartościowych i kuponów, jako też ich kupowanie i spieniężanie na rachunek własny Centralnej Kasy.

O ile kredyty udzielane są członkom stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, należących do Związku Centralnej Kasy, wymaganą jest poręka tych stowarzyszeń lub zabezpieczenie hipoteczne na posiadłości rolniczej w $^2/_3$ częściach jej wartości pożyczek z przeznaczeniem na cele odbudowy, utrzymanie lub powiększanie gospodarstw rolnych albo warsztatów drobno przemysłowych.

§ 5. O ile stowarzyszenie lub instytucja, korzystające z kredytu Centralnej Kasy, nie podlega Patronatowi Galicyjskiego Wydziału Krajowego, ma być pomoc kredytowa uzależnioną od poddania

się Patronatowi, względnie kontroli jednego ze Związków Rewizyjnych (Patronatów Związkowych), powołanych do opinjowania zgłoszeń kredytowych na podstawie zawartej w tym celu umowy z Radą Nadzorczą Centralnej Kasy.

§ 6. Wszelkie interesy spekulacyjne i wykraczające poza właściwe zadanie (§ 3) Centralnej Kasy są niedopuszczalne.

Związek Centralnej Kasy i Jego członkowie.

§ 7. Rolnicze Spółki, stowarzyszenia i inne instytucje o charakterze współdzielczym, mające siedzibę swą w obrębie Państwa Polskiego, tworzą — przy współdziałaniu Galicyjskiego Wydziału Krajowego i Rządu Polskiego — dobrowolny „Związek Centralnej Kasy Spółek Rolniczych“ dla spełnienia zadań, określonych wyżej w § 3.

§ 8. Członkami Związku Centralnej Kasy mogą być w szczególności:

a) stowarzyszenie zarobkowo-gospodarcze, oparte bądź to na ustawach polskich, regulujących stosunki tego rodzaju stowarzyszeń, bądź też na austrjackiej ustawie z 9 kwietnia 1873 r., Dz. u. p. Nr. 70, albo na analogicznych ustawach niemieckich lub rosyjskich, obowiązujących przejściowo dla tych stowarzyszeń na obszarze Państwa Polskiego.

b) spółki z ograniczoną poręką, oparte na austrjackiej ustawie z 6 marca 1906 r., Dz. u. p. Nr. 58, lub na analogicznych ustawach innych, obowiązujących przejściowo w dzielnicach Państwa Polskiego, albo na ustawach polskich, regulujących stosunki tych spółek, jako też inne instytucje rolnicze i kredytowe w obrębie Państwa Polskiego, o ile statuty i działalność tych spółek i instytucji nadają im cechy instytucji dobra publicznego i zmierzają do celów właściwych stowarzyszeniom współdzielczym.

§ 9. Członków, wymienionych w § 8 pod a), przyjmują do Związku Centralnej Kasy (§ 21) Zarządy Oddziałów (filji); stanowcze przyjęcie i wciągnięcie do rejestru stowarzyszeń związkowych Centralnej Kasy następuje po zatwierdzeniu przyjęcia przez dyrekcję Centralnej Kasy.

Członków wymienionych w § 8 pod b), przyjmuje prowizory-

cznie dyrekcja zakładu, a stanowcze przyjęcie wymaga zatwierdzenia Rady Nadzorczej.

§ 10. Przyjęty prowizorycznie członek Związku Centralnej Kasy winien podpisać deklarację przystąpienia i wpłacić przynajmniej 1-szą ratę na udział w wysokości, oznaczonej przez Zarząd oddziałowy, albo przez Dyrekcję Zakładu podług postanowień § 16 niniejszego statutu.

§ 11. Dobrowolne wystąpienie członka ze Związku Centralnej Kasy może nastąpić tylko z końcem roku administracyjnego (§ 25) za poprzedniem conajmniej półrocznem wypowiedzeniem.

§ 12. Wykluczenie członka ze Związku Centralnej Kasy może orzec Rada Nadzorcza na wniosek Dyrekcji z powodu:

a) zaskarżenie członka o niedopełnianie zobowiązań jego względem Centralnej Kasy;

b) stwierdzonego przez patronacki organ rewizyjny działania przeciwnego interesom Centralnej Kasy i sprzecznego z wydanemi przez jej organa prawomocnemi przepisami;

c) wniosku patronackiego organu rewizyjnego, wskutek niezastosowania się do jego zarządzeń, wydanych na podstawie wyników lustracyjnych;

d) z powodu dokonanej zmiany statutu, odbierającej stowarzyszeniu związkowemu charakter współdzielczy, a innym członkom (spółkom, instytucjom) cechy instytucji dobra publicznego, zmierzającej do celów właściwych stowarzyszeniom współdzielczym (§ 8).

Kapitał zakładowy i poręka.

§ 13. Kapitał zakładowy Centralnej Kasy stanowią:

a) zakładowa wkładka krajowa Wydziału Krajowego Królestwa Galicji i Lodomerji w W. Ks. Krakowskiem w wysokości 5 (pięciu) miljonów koron;

b) zakładowa wkładka państwowa w wysokości i w walucie ustanowionej przez Rząd Polski;

c) udziały członków Związku Centralnej Kasy.

§ 14. Wkładkę krajową galicyjską stanowi dotychczasowy kapitał zakładowy Krajowej Centralnej Kasy, ustanowiony pierwotnie w sumie 2 miljonów koron, a następnie uchwałą sejmu galicyjskiego z dnia 27 lutego 1914 r., podwyższony do sumy 5 (pięciu)

miljonów koron, i w tej wysokości przez Galicyjski Wydział Krajowy wpłacony z zaciągniętych w tym celu pożyczek.

§ 15. Zakładowa wkładka Państwowa, pierwotnie przez Rząd Polski ustanowiona i wpłacona, nie może być zmniejszoną, ale może być każdego czasu podwyższoną.

§ 16. Udział kapitałowy każdego członka Związku Centralnej Kasy z grupy wymienionej w § 8 pod a), może być ustanowiony w zależności od ilości członków stowarzyszenia związkowego w ten sposób, że nie może wynosić mniej, aniżeli 3 korony austrjackie, albo 2 marki polskie od każdego członka stowarzyszenia, podług stanu z końcem roku administracyjnego, może być jednak większy. Najmniejszy udział nie może jednak wynosić mniej, aniżeli sto marek polskich, albo 150 koron austr.

Po ustanowieniu jednolitej waluty polskiej, ulegną kwoty powyższe odpowiedniemu przerachowaniu.

Wysokość udziału kapitałowego członków Związku Centralnej Kasy, oznaczonych w § 8 pod b), ustanawia się w drodze porozumienia między Dyrekcją Centralnej Kasy, a przystępującym do Związku członkiem.

Co trzy lata następuje regulacja wysokości udziałów na tych samych podstawach, z tem wszakże ograniczeniem, że udział nie może być obniżony poniżej kwoty ustanowionej w deklaracji przystąpienia. Natomiast wolno członkowi każdego czasu podwyższyć udział ponad ustanowione powyżej normy.

Wpłata udziału następuje bądź to odrazu w ustanowionej wysokości, bądź też w czterech ratach kwartalnych, z których pierwsza płatną jest przy przystąpieniu do Związku.

§ 17. Wkładka krajowa (Galicyjskiego Wydziału Krajowego) i wkładka państwowa nie mogą być wycofane przez cały czas istnienia Centralnej Kasy, nie mogą być obciążone zastawem dla pretensji osób trzecich, a stanowią zabezpieczenie zobowiązań Centralnej Kasy.

Wkładki te mają być oprocentowane z dołu po trzy od sta (3%) w stosunku rocznym — względnie o tyle niżej, aby wskutek tego oprocentowania nie wynikła strata bilansowa.

Dochód stąd pochodzący ma być rozdzielony przez Radę Nadzorczą Centralnej Kasy pomiędzy Patronaty i związki rewizyjne (patronackie), z któremi Kasa Centralna pozostaje w ścisłym sto-

sunku, na cele lustracyjne podług ilości stowarzyszeń, które podlegają rewizji danego patronatu, względnie Związku Rewizyjnego, a są zarazem członkami Związku Centralnej Kasy. Odnośna uchwała Rady Nadzorczej wymaga zatwierdzenia Ministerstwa Rolnictwa.

§ 18. Udział członka pozostaje jego własnością, lecz nie może być wycofany przez cały czas należenia do Związku Centralnej Kasy, ani nie może stanowić zastawu dla pretensji osób trzecich.

Udziały członków służą narówni z wkładką krajową i wkładką państwową na zabezpieczenie zobowiązań Centralnej Kasy.

Zwrot udziału następuje w miesiąc po zatwierdzeniu przez ogólne zebranie (§ 22) zamknięcia rachunkowego za rok, który nastąpił bezpośrednio po wystąpieniu członka ze Związku Centralnej Kasy (§ 11).

§ 19. Kraj Galicja i Lodomerja z Wielkiem Ks. Krakowskiem gwarantuje za zobowiązania Centralnej Kasy, przyjęte do chwili wejścia w życie niniejszego statutu, nie tylko swoją wkładką zakładową, ale nadto swoim majątkiem i dochodami, aż do wysokości kwoty równej wkładce.

Członek Związku Centralnej Kasy odpowiada również za jej zobowiązania nie tylko swoim udziałem, ale nadto swym majątkiem aż do wysokości kwoty równej udziałowi.

Organa zawiadowcze.

§ 20. Dla ułatwienia członkom stosunków pieniężnych i kredytu oraz udziału w zawiadywaniu Centralną Kasą tworzy się jej Oddziały, mające siedzibę w ważniejszych ośrodkach życia publicznego i gospodarczego w Państwie Polskiem. Terytorjalne okręgi działania każdego oddziału mają być dokładnie oznaczone. Do Oddziału Warszawskiego należy całe terytorjum Państwa Polskiego, nie objęte okręgami działania innych oddziałów, które mogą nosić także nazwę Filji Centralnej Kasy.

Każdy Oddział (filja) stanowi odrębną osobę prawną, uzdolnioną do załatwiania interesów prawnych i majątkowych w granicach uprawnień określonych tym statutem i zasadniczemi przepisami organizacyjnemi dla Oddziałów (filij) Centralnej Kasy.

Każdy oddział posiada swoje (oddziałowe) organa zawiadowcze, a ponad niemi rozciąga się władza ogólnych organów zawiadowczych Głównego Zakładu.

§ 21. Oddziałowemi organami zawiadowczemi są:

a) kierownik względnie dyrektor oddziału (filji) mianowany na wniosek dyrekcji Centralnej Kasy przez jej Radę Nadzorczą, dla załatwiania bieżącej administracji z pomocą przydanego mu personalu biurowego;

b) Komitet nadzorczy z 6-ciu członków, wybranych na trzy lata przez zebranie oddziałowe, dla czuwania nad bezpieczną i prawidłową gospodarką oddziału;

c) Zebrania oddziałowe członków Związku Centralnej Kasy w obrębie terytorjalnego okręgu działania oddziału (filji) dla dokonywania wyborów do oddziałowego Komitetu nadzorczego i delegatów do ogólnego zebrania Związku oraz uchwalania rezolucij w sprawach działalności i rozwoju Zakładu lub jego oddziału (filji).

Każdy członek ma jeden głos, o ile wpłaci pełny udział.

§ 22. Ogólnemi organami zawiadowczemi Zakładu są:

1) Ogólne Zebranie delegatów Związku Centralnej Kasy wybieranych corocznie przez zebranie oddziałowe w odpowiednim stosunku do ilości członków Związku w poszczególnych oddziałach tak, aby ilość wybranych nie przekraczała 120 delegatów. Każdy delegat ma jeden głos.

2) Rada Nadzorcza Centralnej Kasy, składająca się:

a) z przewodniczących lub zastępców przewodniczących Komitetów nadzorczych wszystkich oddziałów (filij);

b) z 9-ciu członków, wybieranych na 3 lata przez Ogólne zebranie, które wybiera także 3-ch zastępców Rady Nadzorczej;

c) z 1-go delegata (lub zastępcy delegata) galicyjskiego Wydziału Krajowego;

d) z 3-ch delegatów (lub zastępców delegatów) Rządu Polskiego, z których 2-ch mianuje Ministerstwo Rolnictwa, a 1-go Ministerstwo Skarbu.

3) Dyrekcja złożona z 2-ch do 3-ch członków, mianowanych przez Radę Nadzorczą, a zatwierdzonych przez Ministerstwo Rolnictwa w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu. Nadto mają być w ten sam sposób zamianowani dwaj zastępcy dyrektorów Centralnej Kasy.

§ 23. Bliższe szczegóły, dotyczące ustroju, zakresu działania

i wzajemnego stosunku organów zawiadowczych określi regulamin Centralnej Kasy, uchwalony przez jej Radę Nadzorczą, a zatwierdzony przez Ministra Rolnictwa w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

§ 24. Firmę Centralnej Kasy podpisuje się w ten sposób, że pod wyciśniętą stampilją, zawierającą dosłowne brzmienie firmy, kładą swoje własnoręczne podpisy którzykolwiek dwaj członkowie Dyrekcji (względnie jej zastępcy), albo jeden z członków Dyrekcji (względnie zastępca) z jednym z prokurzystów.

Firmę Oddziału (filji) Centralnej Kasy podpisuje się w ten sposób, że pod wyciśniętą stampilją, zawierającą dokładne brzmienie Oddziału (filji), kładą swoje własnoręczne podpisy Kierownik i jego zastępca, lub którykolwiek z nich z prokurzystą lub z jednym z członków Komitetu Nadzorczego.

§ 25. Rok kalendarzowy jest rokiem administracyjnym Centralnej Kasy.

§ 26. Z czystego zysku wykazanego rocznem zamknięciem rachunkowem, przeznacza ogólne zebranie delegatów Centralnej Kasy na podstawie wniosków Rady Nadzorczej kwotę potrzebną na oprocentowanie pełno wpłaconych udziałów członków Związku Centralnej Kasy w wysokości, nie przekraczającej 5%.

Pozostała reszta czystego zysku służy na dotowanie w odpowiedniej wysokości specjalnych rezerw oraz ogólnego funduszu rezerwowego, dopóki tenże nie osiągnie kwoty równej sumie wkładek zakładowych i udziałów członków. Z chwilą, gdy to nastąpi, decyduje Ogólne Zebranie delegatów na podstawie wniosków Rady Nadzorczej o użyciu reszty ogólnego zysku po dostatecznem udotowaniu specjalnych rezerw.

§ 27. Wszystkie fundusze rezerwowe są majątkiem Centralnej Kasy i służą wyłącznie na pokrycie jej strat bilansowych; członkowie Centralnej Kasy nie mają do nich żadnego prawa i nie mogą żądać ich rozdzielenia ani podczas istnienia Centralnej Kasy, ani też po jej rozwiązaniu.

§ 28. Stratę, wynikającą z zamknięcia rachunkowego, pokrywa się przedewszystkiem z rezerw specjalnych, następnie z ogólnego funduszu rezerwowego.

Gdyby fundusz rezerwowy nie wystarczył na pokrycie strat,

użyte będą na ten cel wkładki zakładowe i udziały członków równorzędnie w odpowiednim stosunku do ich wysokości. Nie pokrytą w ten sposób nadwyżkę straty winni dopłacić w tym samym stosunku właściciele wkładek zakładowych i udziałowych z tytułu poręki statutowej z ograniczeniem przewidzianem w art. 19.

Zmiana statutu, zwinięcie i likwidacja Centr. Kasy.

§ 29. Zmianę statutu lub zwinięcie i likwidację Centralnej Kasy uchwala Ogólne Zebranie delegatów na wniosek Rady Nadzorczej, a uchwała taka wymaga zatwierdzenia Ministerstwa Rolnictwa w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu.

Do ważności uchwały Ogólnego Zebrania o zmianie statutu potrzebną jest obecność przynajmniej $^2/_3$ części obecnych delegatów.

W razie braku kompletu może być w ciągu dni 30 zwołane ponowne Ogólne Zebranie delegatów z tym samym porządkiem dziennym i ono może uchwalać bez względu na ilość obecnych delegatów.

§ 30. W razie zwinięcia Centralnej Kasy majątek jej pozostały po zaspokojeniu wierzycieli i zwróceniu wkładek zakładowych i udziałów staje się własnością Państwa.

Postanowienie przejściowe.

§ 31. Dla wprowadzenia w życie niniejszego statutu ustanawia się Komitet Wykonawczy Centralnej Kasy Spółek Rolniczych w Warszawie, złożony z 3-ch członków. W skład tego Komitetu, który się sam konstytuuje przez wybór przewodniczącego i jego zastępcy, wchodzą:

1) Patron Spółek Rolniczych w Galicji zamianowany przez galicyjski Wydział Krajowy, w jego zaś zastępstwie kierownik krakowskiej Ekspozytury krajowego biura Patronatu Spółek Oszczędności i Pożyczek;

2) Prezes, względnie wice-prezes, Wydziału Związku Rewizyjnego Polskich Stowarzyszeń Rolniczych w Warszawie.

3) Zastępca Ministerstwa Rolnictwa w Warszawie.

Członkowie ci legitymują się swemi dekretami nominacyjnemi, względnie protokułami z dokonanego wyboru na powyższe stano-

wiska, lub wierzytelnemi odpisami tych dokumentów, a którzykolwiek dwaj z wymienionych członków lub ich zastępców są uprawnieni do podpisywania imieniem Komitetu Wykonawczego.

Komitet ten jest uprawniony przyjmować definitywnie członków Związku Centralnej Kasy, przeprowadzać organizację jej oddziałów (filij), zwoływać zebrania oddziałowe i zebrania ogólne oraz na nich przez wyznaczonego członka Komitetu przewodniczyć, wykonywać wszystkie agendy Rady Nadzorczej Centralnej Kasy i wydawać wszelkie zarządzenia, potrzebne dla wprowadzenia tego statutu w życie, aż do chwili ukonstytuowania się Rady Nadzorczej w myśl § 22 statutu i zamianowania przez nią Dyrekcji (§ 22).

Z tą chwilą ustaje działalność Komitetu Wykonawczego, który winien zdać sprawę ze swych czynności ukonstytuowanej Radzie Nadzorczej i uzyskać od niej absolutorjum.

Powyższe postanowienia przejściowe nie naruszają jednak w niczem praw Dyrekcji i Rady Nadzorczej Centralnej Kasy.

Powyższy statut zatwierdzam.

Warszawa, dnia 8 lutego 1919 r.

Naczelnik Państwa: *J. Piłsudski.* Prezydent Ministrów *I. J. Paderewski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych w z. Z. *Chmielewski.*

4. Dekret z d. 8 I r. 1919 poz. 179 d. p. nr. 14, w przedmiocie zmiany ustawy Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z dnia 9 czerwca 1888 r., uchwalonej przez ogólne zebranie połączonych władz Towarzystwa w dniu 5 i 11 marca 1918 roku.

Na mocy uchwały Rady Ministrów stanowię:

Art. 1. Poniżej wymienione artykuły ustawy Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z dnia 9 czerwca 1888 r. otrzymują brzmienie następujące:

Art. 91. Pożyczki udzielane są na dobra, których własność, nieścieśniona szczególnemi przepisami, ustaloną jest w hipotekach przy sądach okręgowych. Pożyczki udzielane są również na osady, posiadane na podstawie ukazu z dnia 19 lutego 1864 roku, jeżeli własność takich osad jest w hipotece przy sądzie okręgowym uregulowaną i jeżeli osady te mają ustalone granice.

UWAGA. Do osad, w niniejszym artykule wymienionych, nie stosują się w razie sprzedaży przez Towarzystwo czasowe co do nabywców ograniczenia zamieszczo-

ne w ukazie z dnia 19 lutego 1864 roku. (Zbiór Praw i Rozporządzeń Rządowych 1894 r. Nr. 118 poz. 856).

Art. 112. Wypłatę pożyczki dopełnia w kancelarji hipotecznej delegowany Radca Dyrekcji Szczegółowej.

Przed wypłatą pożyczki dodatkowej powinny być uiszczone wszystkie zaległości, na dobrach ciążące.

Art. 145. Przygotowanie listów zastawnych i kuponów uskutecznia się kosztem Towarzystwa w Dyrekcji Głównej pod bezpośrednim nadzorem jej Prezesa i Członków. Towarzystwo Kredytowe Ziemskie ma prawo, jako zwrot kosztów przygotowania listów zastawnych i innych, z wydawaniem pożyczek związanych, pobierać specjalną opłatę od biorących pożyczki do wysokości $^3/_4\%$ od przyznanej pożyczki.

Art. 2. Moc artykułu 198 tymczasowo zawiesza się.

Art. 3. Dekret niniejszy nabiera mocy obowiązującej z dniem jego ogłoszenia.

Dan w Warszawie, dn. 8 stycznia 1919 r.

Naczelnik Państwa: *J. Piłsudski.* Prezydent Ministrów *I. J. Paderewski.*

5. Rozporządzenie z d. 5/V 1919 poz. 303 d. p. nr. 42.

Na zasadzie art. 2, 51 i 56 Tomu XI. Części II Ustawy Kredytowej Rozdziału X — o instytucjach kredytowych prywatnych i społecznych, zatwierdzam zmianę artykułu 100 ustawy Towarzystwa Kredytowego miasta Warszawy.

Artykuł ten w nowem brzmieniu opiewa:

„W ciągu postępowania sprzedażnego, rozpoczętego z rozporządzenia Towarzystwa, Dyrekcja władną jest, jeśli to za właściwe uważa, ustanowić dozór nad nieruchomością, poruczając go właścicielowi nieruchomości lub osobie obcej.

Dyrekcji służy prawo i przed zapisaniem ostrzeżenia w księdze hipotecznej o sprzedaży nieruchomości, o ile to uzna za konieczne, ustanawianie dozorów nad nieruchomościami zaległemi w opłacie najmniej dwóch rat od pożyczek Towarzystwa, a w razie dewastacji nieruchomości, niezależnie od płacenia rat Towarzystwa. Dozór taki pociąga za sobą odpowiedzialność będącą następ-

stwem dozoru sądowego. Jeżeli dozór poruczonym będzie dłużnikowi, ten ostatni nie otrzymuje za to żadnego wynagrodzenia".

Warszawa, dnia 5 maja 1919 r.

Minister Skarbu: *Karpiński.*

6. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie legalizacji statutów współdzielczych organizacyj rolniczych.

Art. 1. Wszystkie na obszarze Państwa Polskiego istniejące organizacje współdzielcze rolnicze, jako to: syndykaty rolnicze, stowarzyszenia mleczarskie, rolniczo-handlowe, zbożowe, jajczarskie, pszczelarskie i t. p. i wszystkie organizacje zawodowe rolnicze, mające w swoim zakresie działania prowadzenie czynności handlowych lub przemysłowych ściśle z rolnictwem związanych, oraz wszystkie Kółka rolnicze obowiązane są w czasie do dnia 1 lipca r. b. przesłać do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych:

a) odpis swych statutów wraz z odpisami dokumentów o legalizacji,

b) odpisy dokumentów o zatwierdzonych zmianach w statucie.

Zgodność odpisów wyżej wymienionych dokumentów winna być poświadczona przez organ zawiadowczy stowarzyszenia.

Art. 2. Powyższe w zastępstwie poszczególnych organizacyj spełnić mogą ich związkowe instytucje.

Art. 3. Podania o legalizację statutów nowopowstających na obszarze b. zaboru rosyjskiego organizacyj rolniczych, wymienionych w art. 1. należy przesyłać do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych wraz z czterema egzemplarzami statutu i kwotą 10 marek (15 koron) na ogłoszenia o zatwierdzeniu stowarzyszenia. Podania i dwa egzemplarze statutu winny być podpisane conajmniej przez 10 założycieli, których podpisy winny być poświadczone przez miejscową władzę administracyjną, lub rejenta. W podaniu należy wymienić osobę, upoważnioną przez założycieli do porozumiewania się w sprawach, związanych z zatwierdzeniem stowarzyszenia, jej zajęcie i adres.

Warszawa, dnia 30 maja 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

(„Monitor Polski" Nr. 120 z dnia 31/V. 1919 roku).

C) MELJORACJE.

7. Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 17/IV 1919 poz. 272 d. p. nr. w przedmiocie utworzenia Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych.

Art. 1. Przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych zostaje utworzony Państwowy Urząd Meljoracyj Rolnych.

Art. 2. Do zakresu działania Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych należy:

1) inicjowanie, badanie, opracowywanie projektów i wykonywanie robót, mających na celu:
   a) odwodnianie, nawodnianie gruntów (wraz z urządzeniami pomocniczemi, niezbędnemi dla uzyskania należytego odpływu, z wyłączeniem robót, mających na celu regulację rzek);
   b) zużytkowanie ścieków ze zbiorowisk ludzkich i fabryk:
   c) urządzanie gospodarstw rybnych;
   d) zaopatrywanie w wodę gmin wiejskich, wsi i osad za pomocą najprostszych urządzeń hydrotechnicznych;
   e) wznoszenie budowli wodnych, związanych z meljoracjami, wymienionemi w punkcie 1 a, b, c, i d;
2) sprawowanie kontroli nad robotami meljoracyjnemi, wymienionemi w punkcie 1 a, b, c i d, wykonywanemi przez biura i osoby prywatne;
3) udzielanie wszelkiej pomocy technicznej przy operacjach agrarnych, jak komasacji, parcelacji gruntów i t. p.;
4) piecza nad meljoracjami rolnemi, już wykonanemi;
5) nadzór nad przestrzeganiem ustaw oraz przepisów, meljoracyj rolnych dotyczących;
6) prowadzenie ksiąg wodnych.

Art. 3. Państwowy Urząd Meljoracyj Rolnych stanowią:

1) naczelnik Urzędu,
2) inżynierowie meljoracyj i ziemscy,
3) personel pomocniczy: techniczny i biurowy.

Art. 4. Naczelnik Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych, inżynier, kieruje biegiem spraw powierzonego sobie Urzędu oraz spra-

wuje nadzór nad działalnością wszystkich pracowników Urzędu przy pomocy kierowników poszczególnych działów (inżynierów) i ma sobie przydaną potrzebną liczbę inżynierów meljoracyjnych i ziemskich, techników i biuralistów oraz kancelarję.

Naczelnik Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych jest za czynności Urzędu odpowiedzialny przed Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 5. Inżynierowie meljoracyjni pełnią czynności, należące do zakresu działania Urzędu i kierują wykonywaniem prac technicznych przy pomocy techników oraz personalu biurowego i mogą mieć sobie poruczone wykonywanie czynności, stosownie do niniejszego rozporządzenia przekazanych inżynierom ziemskim.

Art. 6. Inżynierowie ziemscy urzędują przy Głównej Komisji ziemskiej oraz Komisjach Ziemskich Okręgowych.

Do zakresu działania inżynierów ziemskich należą:

1) pomoc techniczna przy meljoracji na gruntach, objętych przez prace urzędów ziemskich,
2) dozór nad przestrzeganiem ustaw i przepisów, dotyczących meljoracji,
3) piecza nad meljoracjami już wykonanemi oraz
4) wszelkie czynności z powyższem związane, a włożone na inżynierów ziemskich przez ustawy lub rozporządzenia władzy.

Art. 7. Inżynierowie ziemscy biorą w miarę potrzeby udział w posiedzeniach komisyj ziemskich i w sprawach, dotyczących meljoracji, mają głos stanowczy.

Art. 8. Inżynierowie ziemscy pełnią przy komisjach ziemskich czynności referentów meljoracyjnych i w tym charakterze pozostają w zależności służbowej od prezesów komisji, podlegając w sprawach technicznych kierownictwu naczelnika Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych.

Art. 9. Pracowników Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych do IX-ej włącznie kategorji mianuje Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Pracowników X-ej i XI-ej kategorji oraz służbę niższą mianuje naczelnik Urzędu, stosownie do właściwego mu zakresu działania i przepisów o urzędach państwowych.

Art. 10. Rozporządzenia wykonawcze oraz szczegółowe instrukcje dla Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych wyda Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Warszawa, dnia 17 kwietnia 1919 r.

Prezydent Ministrów: w z. *S. Wojciechowski*. Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki*.

8 a). Instrukcja tymczasowa z d. 26/VI 1919 r. w przedmiocie prowadzenia robót meljoracyjnych na gruntach prywatnych przez Państwowy Urząd Meljoracyj Rolnych.

Art. 1. Państwowy Urząd Meljoracyj Rolnych może podejmować przeprowadzenie meljoracyj rolnych na gruntach, nie należących do Państwa na koszt właścicieli gruntów.

Art. 2. Właściciele gruntów, pragnący korzystać z pomocy technicznej Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych, winni złożyć do tegoż Urzędu podanie, należycie ostemplowane, w którem wskazać należy: 1) obszar i rodzaj użytkowania gruntu, mającego być zmeljorowanym, 2) wadliwość gruntu, 3) czas, w którym jest pożądane wykonanie robót.

Podanie winno być wniesione przed początkiem marca każdego roku, jeżeli roboty mają być uwzględnione w programie prac Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych danego roku.

Art. 3. Wraz z podaniem złożyć należy zobowiązanie:

I) dostarczenia zjeżdżającym na miejsce robót funkcjonarjuszom Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych:

a) bezpłatnie: 1) podwód od i do kolei oraz podczas robót, o ile miejsce robót jest odległe więcej, niż $1^1/_2$ km. od miejsca zamieszkania, 2) mieszkania z opałem i oświetleniem, 3) materjałów na paliki i inne znaki oraz na przechowywanie i przewożenie próbek gruntu, 4) robotników przy zdjęciach w ilości 3 — 5 na jednego technika;

b) za opłatą: środków spożywczych po cenach normalnych;

II) uiszczenie poniżej wskazanych kosztów zdjęcia i projektu w razie, gdyby robót nie rozpoczęto w ciągu lat trzech od zrobienia projektu. W razie wykonania robót koszta te dolicza się do ogólnych kosztów robót.

Art. 4. Koszta zdjęcia i projektu składają się: 1) z ceny biletu kolejowego II klasy, statkiem I klasy, od miejsca urzędowania technika do najbliższej miejsca robót stacji kolejowej lub przystanku statku i z powrotem, 2) z djet personalu technicznego Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych za czas robót na miejscu i przejazdów na roboty i z robót (p. 1 art. 4).

Art. 5. Wszelkiego rodzaju opłaty (za projekt oraz za dozór techniczny przy wykonaniu i inne, mogące wyniknąć, np. za najem koni w razie ich nieprzysłania, stosownie do zobowiązania) winny być składane w Państwowej Kasie Powiatowej na rachunek Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych, a w żadnym razie nie na ręce funkcjonarjuszów Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych.

Kwit lub odpis jego z Państwowej Kasy Powiatowej winien być przesłany natychmiast do Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych.

Warszawa, dnia 26 czerwca 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych w z. Z. *Chmielewski.*

(„Monitor Polski“ Nr. 147 z dnia 4/VII. 1919 roku).

8 b). Przepisy tymczasowe w przedmiocie wykonywania przez Państwowy Urząd Meljoracyj Rolnych ekspertyz i prac meljoracyjnych na terenach urządzeń rolnych przeprowadzonych przez Urzędy Ziemskie. (Mon. Pol. Nr. 58).

I. Przeprowadzenie ekspertyz.

Art. 1. Na terenach urządzeń rolnych prowadzonych przez Urzędy Ziemskie, na żądanie tych ostatnich winny być przeprowadzone ekspertyzy meljoracyjne.

Art. 2. Wnioski o dokonanie ekspertyz meljoracyjnych składają do właściwych Okręgowych Urzędów Ziemskich Komisarze Ziemscy lub Inspektorzy Meljoracyjni przy województwach.

Art. 3. Ekspertyz meljoracyjnych na terenach urządzeń rolnych dokonywać może jedynie Państwowy Urząd Meljoracji Rolnych lub też osoba przez ten Urząd upoważniona.

Art. 4. Wykaz objektów, w których w ciągu roku mają być dokonane ekspertyzy, Główny Urząd Ziemski przesyła do Państwowego Urzędu Meljoracyj Rolnych przed dn. 1 marca. W pomienio-

nym wykazie wyszczególnione zostaną dla każdego objektu: gmina, powiat, najbliższa stacja kolejowa i odległość od niej, stacja telegraficzna i pocztowa, obszar w hektarach, oraz prekluzyjny termin nadesłania wyników i wniosków ekspertyzy.

Art. 5. W wypadkach nagłych ewentualne zgłoszenia potrzeby dokonania ekspertyz meljoracyjnych mogą być uskuteczniane przez Urzędy Ziemskie lecz przynajmiej na 2 tygodnie przed wymaganym terminem nadesłania wyników i wniosków z ekspertyzy.

Art. 6. Zgłoszenia wymienione w art. 5 niniejszych przepisów mogą przedstawiać bezpośrednio P. U. M. R. Okręgowe Urzędy Ziemskie.

Art. 7. Wyniki i wnioski z dokonanych ekspertyz meljoracyjnych P. U. M. R. przesyła bezpośrednio do właściwych O. U. Z., komunikując jednocześnie o tem Głównemu Urzędowi Ziemskiemu.

Art. 8. We wnioskach z dokonanych ekspertyz meljoracyjnych między innemi winny być wyszczególnione projektowane prace meljoracyjne, przybliżony kosztorys projektowanych robót meljoracyjnych, możliwy termin rozpoczęcia tych robót, oraz przypuszczalny czas ich trwania.

Art. 9. Przy dokonywaniu ekspertyz meljoracynych Komisarze Ziemscy, na terenie działalności, których powyższe prace prowadzone będą, winni wydać w zakresie swej kompetencji wszelkie zarządzenia, dotyczące zapewnienia funkcjonarjuszom P. U. M. R. mieszkań ze światłem i opałem, dostarczenia podwód do przejazdów do stacji kolejowych, dostatecznej ilości robotników i materjałów potrzebnych do zdjęć i wytyczeń i t. p.; umożliwić korzystanie z dowodów pomiarowych, znajdujących się w ich rozporządzeniu, polecać zwołanie zebrań gromadzkich w celu powzięcia przez gromadę uchwał w przedmiocie meljoracji, wyjaśniać na tych zebraniach znaczenie i pożytek meljoracji rolnych i t. p.

Art. 10. Na żądanie funkcjonarjuszy P. U. M. R. wszelkie rowy przez nich na gruncie wytyczone winny być przez techników Urzędów Ziemskich niezwłocznie zdjęte w celu wniesienia ich na plany regulacyjne.

Art. 11. Za czynności przeprowadzenia ekspertyz meljoracyjnych i przedkładanie Urzędom Ziemskim wypływających stąd wniosków, jak projektów meljoracyjnych i kosztorysów, Główny Urząd Ziemski wypłacać będzie do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Pań-

stwowych po 5 marek od hektara i od całego obszaru objektu poddanego ekspertyzie.

Art. 12. Rozrachunki pomiędzy Głównym Urzędem Ziemskim a M. R. i D. P. z tytułu czynności dokonywanych przez P. U. M. R. w myśl niniejszych przepisów, odbywać się będą każdego 1/I i 1/VII na podstawie przedstawionych do Głównego Urzędu Ziemskiego przez Państwowy Urząd Meljoracji Rolnych szczegółowych rachunków aprobowanych przez p. Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

II. Wykonywanie prac meljoracyjnych.

Art. 13 Prace i roboty meljoracyjne na terenach urządzeń rolnych Urzędów Ziemskich wykonywa P. U. M. R. sam lub przez osoby i biura przez siebie upoważnione o ile możności w terminie przez Urzędy Ziemskie określonym.

Art. 14. Zgłoszenie do P. U. M. R. podjęcia prac i robót meljoracyjnych uskuteczniać będą bezpośrednio Okręgowe Urzędy Ziemskie normalnie w ciągu miesiąca od dnia otrzymania wniosku z ekspertyzy. W zgłoszeniu tem O. U. Z. podawać będą prekluzyjny termin rozpoczęcia prac, oraz pożądany termin ich ukończenia.

Art. 15. O terminie rozpoczęcia prac i robót meljoracyjnych z wyszczególnieniem osób delegowanych do ich podjęcia, P. U. M. R. zawiadamiać będzie każdorazowo właściwy O. U. Z., oraz Główny Urząd Ziemski.

Art. 16. Prace i roboty meljoracyjne na terenie urządzeń rolnych Urzędów Ziemskich dokonywane będą na podstawie umów, zawieranych w każdym poszczególnym wypadku przez P. U. M. R. z interesowanemi stronami, według ustalonego wzoru.

Art. 17. Opłaty za dokonanie samych meljoracji rolnych, według akceptowanych przez interesowanych kosztorysów przedstawionych przez P. U. M. R., uiszcza interesowana strona, zgodnie z warunkami umowy, zawartej w tym względzie z Państwowym Urzędem Meljoracji Rolnych.

Art. 18. Niniejsze Przepisy obowiązują z dniem 1 stycznia 1920 roku.

Warszawa, dnia 17 lutego 1920 roku.

Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: (—) *Wilkoński.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: (—) *Dr. Bardel.*

D) INSTYTUT METEOROLOGICZNY.

9. Rozporządzenie rady ministrów z d. 28 IV 1919 r. poz. 290 d. p. nr. 39, w przedmiocie organizacji państwowego instytutu meteorologicznego.

Art. 1. Przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych zostaje utworzony „Państwowy Instytut Meteorologiczny".

Art. 2. Zadaniem Państwowego Instytutu Meteorologicznego jest prowadzenie spostrzeżeń i badań meteorologicznych w Państwie Polskiem oraz

organizacja i zawiadywanie służbą pogody na potrzeby rolnictwa, lotnictwa, zwłaszcza wojskowego, i komunikacji lądowej i wodnej.

Art. 3. Na czele Państwowego Instytutu Meteorologicznego stoi Dyrektor Instytutu, który zarządza wszystkiemi sprawami Instytutu i kieruje jego pracami.

Art. 4. Instytut otwiera w miarę potrzeby stacje meteorologiczne w różnych miejscowościach Państwa.

Art. 5. Pod kierunkiem Dyrektora czynni są w potrzebnej liczbie urzędnicy techniczni i pomocniczy.

Art. 6. Wszystkich urzędników Instytutu, oprócz kategorji X i XI, mianuje Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych, urzędników zaś kategorji X i XI oraz służbę mianuje Dyrektor Instytutu stosownie do przepisów o urzędnikach państwowych.

Art. 7. Przy Instytucie czynną jest Rada, składająca się z osób delegowanych do udziału w Radzie Instytutu przez Ministrów: Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Spraw Wojskowych, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Kolei Żelaznych oraz Robót Publicznych, po jednej osobie od każdego Ministerstwa, a nadto z osób delegowanych przez: Towarzystwo Naukowe w Warszawie, Akademję Umiejętności w Krakowie, Towarzystwo Naukowe w Poznaniu oraz Politechniki w Warszawie i Lwowie, po jednej osobie od każdego z tych instytucyj, oraz jednego przedstawiciela Towarzystw Rolniczych.

Art. 8. Rada Instytutu powołana jest do wypowiadania opinij naukowych w sprawach meteorologji, dotyczących zarówno wyników, prac dokonanych, jak też planu dalszego rozwoju prac Insty-

tutu, oraz we wszelkich sprawach, przekazywanych jej przez właściwe władze państwowe do opinji fachowej.

Rada odbywa posiedzenia 2 razy do roku, a częściej w miarę potrzeby.

Regulamin Rady Instytutu zatwierdza Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych na wniosek Dyrektora Instytutu.

Art. 9. Państwowy Instytut Meteorologiczny korzysta z przywileju bezpłatnej, z prawem pierwszeństwa, wewnętrznej i zewnętrznej korespondencji iskrowej, telegraficznej, telefonicznej i pocztowej, przyczem bezpłatne porto stosuje się także do wszelkich danych meteorologicznych, nadsyłanych przez stacje prowincjonalne do instytucji centralnej w Warszawie.

Art. 10. Instytut Państwowy otrzymuje bezpośrednio wszelkie dane meteorologiczne, prowadzone w Państwie przez jakąkolwiek instytucję urzędową i społeczną lub osoby prywatne.

Art. 11. Przepisy wykonawcze oraz szczegółowe instrukcje wyda Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Warszawa, dnia 28 kwietnia 1919 r.

Prezydent Ministrów: w z. *S. Wojciechowski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

E) INSTYTUT TORFOWY.

10. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie utworzenia Instytutu Torfowego.

Art. 1. Przy ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych zostaje utworzony Instytut Torfowy.

Art. 2. Zadaniem Instytutu Torfowego jest:

a) badanie i inwentaryzacja gruntów torfowych, nadających się do eksploatacji rolniczej lub technicznej a zwłaszcza opałowej, w celu umożliwienia prawidłowego zużytkowania torfowisk;

b) opracowanie zasad eksploatacji rolniczej i technicznej torfowisk;

c) udzielanie opinji i porad w sprawie eksploatacji rolniczej i technicznej torfowisk oraz popularyzacja zasad tej eksploatacji.

Art. 3. Instytut Torfowy zakłada dla celów powyższych pracownie, stacje i pola doświadczalne, urządza kursy i odczyty i ogłasza prace, poświęcone sprawie należytej eksploatacji torfowisk.

Art. 4. Na czele Instytutu Torfowego stoi dyrektor Instytutu, który zarządza wszystkiemi sprawami Insytutu, kieruje biegiem jego prac i jest za nie odpowiedzialny przed Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 5. Pod kierunkiem dyrektora czynni są w potrzebnej liczbie urzędnicy techniczni i pomocniczy.

Art. 6. Wszystkich urzędników Instytutu oprócz kategorji X i XI mianuje Minister Rolnicwa i Dóbr Państwowych, urzędników zaś kategorji X i XI oraz służbę mianuje dyrektor Instytutu stosownie do przepisów o urzędnikach państwowych.

Art. 7. Przy Instytucie Torfowym czynną jest Rada, składająca się:

1) z kierowników samodzielnych stacji doświadczalnych,
2) z osób delegowanych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych,
3) delegata Ministerstwa Robót Publicznych,
4) delegata Ministerstwa Przemysłu i Handlu,
5) delegata od Senatu Politechniki Warszawskiej,
6) delegata od Towarzystw Rolniczych.

Art. 8. Rada Instytutu powołana jest do wypowiedzenia doradczych opinji fachowych w sprawach, wchodzących w zakres działalności Instytutu, a to zarówno w zakresie prac dokonanych, jak też planu dalszego ich rozwoju.

Rada odbywa posiedzenia w miarę potrzeby. Regulamin Rady Instytutu zatwierdza Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych na wniosek dyrektora Instytutu.

Art. 9. Przepisy wykonawcze oraz szczegółowe instrukcje wyda Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Warszawa, dnia 8 kwietnia 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

(Monitor Polski Nr. 84 z dnia 12/16 1919 r.)

11. Przepisy tymczasowe o opłatach za prace przy badaniach, przeprowadzonych przez Instytut Torfowy przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 1. Porady ogólno-informacyjne, dotyczące eksploatacji torfowisk i opalenia torfem zakładów przemysłowych, udzielane ustnie lub pisemnie, o p ł a c i e n i e p o d l e g a j ą.

Art. 2. Wszelkie objaśnienia, projekty techniczne, oraz wskazówki więcej szczegółowe, które wymagają odpowiedniego opracowania, udzielane na piśmie na skutek osobistych zgłoszeń lub otrzymywanych korespondencyj, podlegają opłacie stosownie do porozumienia od mk. 25.

Art. 3. Za każdy wyjazd na torfowisko rzeczoznawcy, delegowanego przez Instytut Torfowy dla dokonania badań i wydania fachowej opinji, o ile czas stracony na podróż w obie strony i pracę na miejscu nie przenosi 2-ch dni . . . . . mk. 300

za każdy następny zaś dzień, lub jego część, licząc do chwili powrotu do Warszawy . . . . . mk. 75

Niezależnie od tego rzeczoznawcy przysługuje zwrot wszelkich kosztów podróży końmi, koleją II klasą i statkiem I klasą.

Art. 4. Delegowani do czynności pomocniczej na torfowisku współpracownicy Instytutu Torfowego oprócz zwrotu wszelkich kosztów podróży otrzymują dziennie . . . . . po mk. 50

Art. 5. Prace laboratoryjne jako to: analizy chemiczne, kalorymetryczne, botaniczne i oznaczenie fizykalnych własności torfu płatne są oddzielnie, według norm następujących:

a)	Oznaczenie wody hygroskopijnej	Mk. 6
b)	„ popiołu	„ 6
c)	„ azotu	„ 30
d)	„ siarki	„ 30
e)	Próba na skoksowanie, z oznaczeniem wody i popiołu	„ 30
f)	Określenie wartości ogrzewalnej torfu przez spalenie w kalorymetrze, łącznie z oznaczeniem wody i popiołu	„ 60
g)	Analiza pierwiastkowa torfu, z oznaczeniem tylko węgla i wodoru	„ 00
h)	Kompletna analiza pierwiastkowa, z oznaczeniem węgla, wodoru, siarki, tlenu, łącznie z azotem, wody i popiołu	„ 150
i)	Oznaczenie nasiąkliwości torfu i ściółkowego dla wody	„ 10

j) Oznaczenie pochłanialności torfu dla gazów . . „ 20
k) Określenie botaniczne składu torfu od Mk. 10 do „ 50
l) Zupełna analiza torfu dla celów rolniczych, mianowicie: oznaczenie wody, popiołu, kwasu fosforowego, tlenku, potasu, azotu, tlenku wapnia, części nierozpuszczalnych w kwasie solnym i związków szkodliwych dla roślin (siarki i tlenku żelaza) . . . „ 100
m) Określenie ciężaru objętościowego torfu . . . . „ 20
n) Określenie pożywnych dla roślin składników torfu, jako to: kwasu fosforowego, wapnia, tlenku potasu i azotu . . . . . „ 50
o) Badania podłoża mineralnego torfowisk, ewentualnie gruntów, które mają służyć jako przykrycie przy uprawie torfowisk . . . . . „ 50
p) Oznaczenie twardości wody stałej i przejściowej . „ 15
r) Oznaczenie sumy składników stałych w wodzie . „ 20
s) Kompletna analiza wody źródlanej, rzecznej i gruntowej z torfowisk, oraz pochodzącej z drenów od Mk. 100—250
t) Kompletna analiza marglu łąkowego . . . . . „ 25
u) Analiza rud łąkowych . . . . . od Mk. 20 — 50

Art. 6. Za przygotowanie planu torfowiska, na podstawie planów mierniczych z pomiarami głębokości pokładów do 15 ha Mk. 100
od 15 do 50 ha . . . . . po Mk. 6 za 1 ha
powyżej 50 ha . . . . . Mk. 5 za 1 ha

Art. 7. Za zdjęcie planów terenów torfowych z niwelacją i uwzględnieniem wszystkich szczegółów (np. doły po torfie, rowy, powierzchnie grutów mineralnych i t. p.) do 15 ha Mk. 180, od 15 do 50 ha po Mk. 12 za 1 ha, powyżej 50 ha po Mk. 10 za 1 ha.

Art. 8. Za niwelację odpływu po za terenem zdejmowanym Mk. 30 za 1 km.

UWAGA. Projekty techniczne na zasadzie powyższych zdjęć (patrz art. 2).

Art. 9. W razie wyjazdu dla dokonania badań torfowiska pracownicy Instytutu Torfowego winni otrzymać potrzebną pomoc (3 do 4 robotników) z odpwiedniemi narzędziami i mieszkanie, oraz utrzymanie za umówione wynagrodzenie.

Art. 10. Jeżeli skutkiem braku robotników, praca na torfowi-

sku zostanie na pewien czas wstrzymana, stracony z tego powodu czas pracowników Instytutu liczy się tak, jak przy pracy normalnej.

Warszawa, dnia 3 czerwca 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych w z. *Z. Chmielewski.*

(„Monitor Polski“ Nr. 128 z dnia11/VI. 1919 roku).

F) CHÓW KONI.

Instrukcja dla stacji ogierów państwowych ogłoszoną została w Mon. pol. z d. 12/IV 1919, po utworzeniu jednak Zarządu Stadnin Państwowych (p. niżej pod 13 i 16) uchylono ją i zastąpiono nową. Podajemy ją niżej pod 12.

12. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie ustalenia nowej redakcji instrukcji dla stacji ogierów państwowych. (Dz. urz. M. R. i D. P. nr. 26 z 29/XII 1919 r.)

Wobec powołania do życia Zarządu Stadnin Państwowych i przekazania temuż Zarządowi sprawy wydzierżawiania ogierów państwowych dla celów hodowlanych, opublikowana w Monitorze Polskim Nr. 84 z d. 12 kwietnia 1919 r. oraz w Nr. 5 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 10 kwietnia 1919 r. „Instrukcja dla stacji ogierów państwowych“ otrzymuje brzmienie następujące:

INSTRUKCJA DLA STACJI OGIERÓW PAŃSTWOWYCH.

Art. 1. W celu podniesienia hodowli krajowej Zarząd Stadnin Państwowych ustanawia w porozumieniu z hodowcami i właściwemi organizacjami na sezon kopulacyjny stację ogierów w majątkach, wsiach i miastach lub oddaje ogiery w dzierżawy na warunkach zawartych w specjalnej umowie.

Art. 2. Ogiery pomieszczone na stacjach obsługiwać mają nietylko klacze miejscowe, ale też i przyprowadzone z dalszej okolicy i należące do właścicieli mniejszej i większej własności ziemskiej.

Art. 3. Na każdą stację naznacza się najmniej dwa ogiery. Ogiery te znajdują się pod nadzorem dozorcy, który obowiązany jest kierować odchowaniem klaczy, utrzymaniem w porządku ogierów, oraz wydawać świadectwa i prowadzić rejestry stanowienia. O ile stacja złożona jest z większej ilości ogierów, dozorca dostaje do pomocy jednego masztalerza na każde dwa konie.

Art. 4. Hodowcy, lub instytucje utrzymujące stację, mają do-

starczyć odpowiednie pomieszczenie dla ludzi i ogierów darmo. Ogiery powinny stać w obszernych, widnych i suchych boksach (klatkach), daleko od klaczy, możliwie izolowane od obcych koni.

Art. 5. Utrzymanie ogierów i obsługi należy do Zarządu Stadnin Państwowych. Paszę w najlepszym gatunku dostarcza utrzymujący stację, po cenach urzędowych.

Art. 6. Hodowcy lub instytucje, pragnące mieć stację na sezon kopulacyjny, winni składać deklarację do Zarządu Stadnin Państw. lub depôt ogierów, obsługujących dany okrąg hodowlany. Deklaracje powinny być nadesłane przed 1 października z wyszczególnieniem nazw żądanych ogierów lub ogólnikowem wskazaniem typu i rasy potrzebnego konia oraz ilości klaczy do pokrycia. Podania mogą być uwzględnione dopiero po rozpatrzeniu przez Zarząd Stadnin Państwowych. O decyzji zarząd depôt obowiązany jest zawiadomić hodowcę i instytucje, życzące sobie urządzić stację.

Art. 7. Sezon kopulacyjny zaczyna się 15 lutego i kończy się 15 czerwca.

Art. 8. Za stanówkę klaczy pobiera się opłata wedle ustanowionej przez Zarząd Stadnin Państwowych taksy. Wysokość opłaty będzie wydrukowana w wykazie rozstawienia ogierów i wywieszona w miejscu widocznem. Prócz taksy żadnej innej opłaty za stanówkę pobierać nie wolno.

Art. 9. Należność opłaca się z góry, lecz jest pobieraną nie za każdy skok ogiera, a za odstanowienie klaczy, aż do odbicia. Właściciel klaczy ma prawo korzystania tylko z czterech skoków ogiera.

Art. 10. Zmiana ogiera dozwolona jest po wniesieniu na nowo opłaty, przyczem opłata wniesiona poprzednio nie podlega zwrotowi i nie zalicza się.

Art. 11. Ogier może być użyty do skoku w jednym i tym samym dniu tylko raz, na dwukrotne stanowienie musi uzyskać pozwolenie od kierownika depôt, który naznacza ogólną ilość skoków w sezonie.

Art. 12. Skoro klacz została pokryta i opłata wniesiona, dozorca stacji obowiązany jest natychmiast klacz zarejestrować i wydać świadectwo stanowienia, odcinając od talonu kartkę, na której powinno być wymienione imię i nazwisko właściciela, imię, po-

chodzenie, wiek, maść i odmiany klaczy i wysokość wniesionej opłaty za stanowienie z ogierem.

Art. 13. Porządek doprowadzenia klaczy do ogierów państwowych obowiązuje następujący: a) Jeżeli jednego dnia przyprowadzonych będzie kilka klaczy, to pierwszeństwo należy dać tym, które się świeżo ożrebiły i tym, które pochodzą z miejscowości odległych, pozostałe klacze mają następnego dnia pierwszeństwo przed nowemi. b) Klacze odstanowione powinny być doprowadzone do poprawki w kolejnych terminach na 9-ty dzień do 4-ch skoków włącznie. c) Klacze powinny być doprowadzone na stację do 9-tej rano, a latem nawet wcześniej. Kolejnych klaczy należy oczekiwać do 9-tej rano. d) Klacz, która straciła kolej, może być próbowana każdego dnia; stanówka może być jednak wtedy, gdy ogier jest wolny, t. j. kiedy niema innej kolejnej klaczy, lub nie wyznaczono mu tego dnia odpoczyku. Taka raz stanowiona klacz ma pierwszeństwo przed klaczami jeszcze nie dopuszczonemi. e) Do poprawki można wyjątkowo przyprowadzić klacz i przed 9-tym dniem, nie wcześniej jednak, jak 5 dnia i tylko w tym wypadku, gdy ogier jest zupełnie wolny, t. j. gdy niema klaczy kolejnej lub takiej, która straciła kolej, albo świeżo przyprowadzonej, a także gdy w tym dniu nie naznaczono mu wypoczynku.

Art. 14. Nie wolno stanowić klaczy, które nie okazują popędu płciowego i nie przyjmują chętnie ogiera. Klacze do stanowienia mogą być dopuszczane tylko w pełnem zdrowiu i przy normalnym popędzie płciowym.

Art. 15. Klaczy przeznaczonej do stanowienia należy obwinąć ogon płóciennym bandażem, żeby zwieszające się włosie nie zostało wciągnięte przez pręcie ogiera do pochwy i nie zraniło tegoż, również obowiązkowo zakłada się klaczy na tylne nogi trzewiki lub odejmuje się tylne podkowy.

Art. 16. Oznaki zewnętrzne stanu chorobliwego, wykluczające możność stanowienia klaczy z ogierem państwowym, są następujące: chudość, wobec nastroszonej sierści, ropiejące i zapadnięte oczy, osłabienie, kulawizna na zadnią nogę, bez specjalnie określonej lub widomej przyczyny, nie od wywichnięcia albo skaleczenia, szczególnie kulawizna z przysiadem i podginaniem kopyta, opuchlizna i stwardnienie wymienia, opuchlizna zewnętrznych organów

płciowych, krosty i jątrzące się ranki z zewnątrz i wewnątrz, wyciekanie z nich materji, słabość zadu, paraliż jakiejś części ciała, jak nóg, uszu, warg, jasna ślepota, wodna puchlina na brzuchu i wymieniu, chroniczny popęd płciowy, wyciek podejrzany z nozdrzy, opuchlina pod szczękami, kaszel, opuchlina nóg, maleńkie guzy w kształcie grochu, rozrzucone paciorkowato na wewnętrznej stronie nóg, w pachwinach i na pysku, albo też w jednem miejscu guzy i obok małe, jątrzące się ranki, wydzielające żółtawą, lepką materję; świerzb, gołe miejsce na skórze, łuszczenie skóry, zwichrzenie sierści w niektórych miejscach, swędzenie i sfałdowana twarda skóra.

Art. 17. Jeżeli się zdarzy, że stan chorobliwy klaczy dostrzeżony został przy pierwszej lub następnych poprawkach, wówczas klacz wyłącza się bezwzględnie od stanówki, ogiera zaś, chociażby nawet nie okazywał żadnych oznak choroby, odstawia się na miesiąc celem upewnienia się co do jego zdrowia. Dopiero po zezwoleniu lek. weterynarji Zarządu Stadnin Państwowych ogier może być używany do rozpłodu. Gdy wystąpią najlżejsze oznaki chorobliwe, ogier nie może być używany do rozpłodu. Pieniądze otrzymane za stanówkę zwrotowi nie podlegają.

Art. 18. Dla uniknięcia przeniesienia chorób stadnych, kierujący stanówką obowiązany jest po każdym skoku obmywać pręcie gąbką umoczoną przedtem w 1% rozczynie lysolu.

Art. 19. Ogier powinien być dobrze odżywiany, otrzymywać dziennie 5 kg. przedniego owsa, 5 kg. siana i 4 kg. słomy. Co dzień ma być przejeżdżany lub przeprowadzany przez godzinę stępa. W razie zasłabnięcia ogiera dozorca stacji obowiązany jest natychmiast wezwać miejscowego weterynarza i donieść telegraficznie depôt.

Art. 20. W razie niewypełniania przez służbę stacyjną instrukcji właściciele klaczy powinni składać zażalenie listownie do Kierownika depôt, lub ustnie przy oględzinach stacji przez kierownika lub weterynarza depôt.

Warszawa, dnia 14 listopada 1919 r.

Kierownik Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwow.: *Z. Chmielewski.*

Załącznik do Instrukcji dla stacji ogierów państwowych:
(wzór umowy).

U M O W A.

Zawarta między Zarządem Depôt ogierów państwowych w .....
a W. Pan .....
z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez Zarząd Stadnin Państwowych, pod następującemi warunkami:

§ 1. Zarząd Depôt ogierów państwowych w .....
z upoważnienia Zarządu Stadnin Państw. oddaje w najem, a .....
.....
.....
bierze w najem ogiera Zarządu Stadnin Państwowych .....
.....
K. S. Nr. ..... rasy .....
po..... z .....
..... na przeciąg czasu od .....
19 .. do ..... 19 ..... do stanowienia tak własnych, jako też obcych klaczy za rocznym czynszem najmu, w kwocie
..... wyraźnie .....
..... płatnych z góry.

§ 2. Dzierżawca winien odebrać ogiera najpóźniej w terminie dni 8 od chwili podpisania umowy.

Czynsz najmu, ustanowiony w § 1, złożyć należy w Zarządzie Depôt w ..... przy odbiorze ogiera.

Transport ogiera z Depôt ogierów w
do miejsca przeznaczenia w ....., jak również transport stąd do miejsca, które oznaczy Zarząd Depôt, przeprowadzi dzierżawca własnymi ludźmi i własnym kosztem.

§ 3. Gdyby dzierżawca z jakiegokolwiek powodu oddał wynajętego ogiera przed upływem terminu najmu, obowiązany jest uskutecznić powrotny transport ogiera przez swoich ludzi, na własny koszt i ryzyko lub też wnieść podanie do Zarządu Depôt

w ..... o odebranie ogiera na jego koszt. Nadto ma dzierżawca zwrócić Zarządowi Stadn. Państw. na ręce Zarządu Depôt w ..... należytość za utrzymanie ogiera na pozostały czas najmu, według tenuty dzierżawnej, ustanowionej dla danego ogiera, nie mając prawa do żądania zwrotu choćby tylko części czynszu dzierżawnego.

§ 4. Na wypadek zarządzenia, mającego na celu zabezpieczenie własności państwowej, a wywołanego bądź to wypadkami wojennemi, bądź też innemi względami, dzierżawca obowiązany jest ogiera Ks. S. Nr. ..... niezwłocznie po otrzymaniu odnośnego wezwania Zarządu Stadnin Państw., lub Zarządu Depôt ogierów w ..... odstawić na własny koszt do miejscowości, wskazanej przez władze, przy użyciu najdogodniejszych w danym wypadku środków komunikacyjnych.

We wskazanem miejscu przeznaczenia, będzie ogier odebrany przez funkcjonarjusza Depôt ogierów w ..... za pokwitowaniem.

W razie, gdyby skutkiem niewypełnienia niniejszego zarządzenia ogier przepadł lub stracił na wartości, będzie dzierżawca lub jego zastępca prawny obowiązany zwrócić za niego pełną wartość szacunkową Zarządowi Stadnin Państwowych.

§ 5. Dzierżawca winien oddanego mu ogiera od dnia, w którym wydzierżawienie nastąpiło, przez cały czas najmu własnym kosztem żywić i pielęgnować z należytą troskliwością.

a) Ogier ma być umieszczony w czystej, przestronnej i zdrowej stajni, w klatce — pod dobrym dozorem i opieką; należy mu zapewnić odpowiedni ruch, przejeżdżając stępa lub przeprowadzając przez godzinę dziennie.

b) Ogiera nie wolno używać do żadnej ciężkiej pracy i nie dalej jak 10 klm. od miejsca postoju.

c) O ile ogier będzie umieszczony w stajni, gdzie stoją także klacze, nie może klacz stać za blizko pod żadnym pozorem,

d) Dzienne utrzymanie ogiera winno się składać z 5 kg. ($12^1/_2$ funta) przedniego owsa, 6 kg. (15 fun.) siana najlepszej jakości, czystej słomy do podściółki w miarę potrzeby i 9 gramów soli kamiennej do lizania.

e) Ogier winien być codziennie starannie czyszczony, kopyta

jego smarować należy przynajmiej raz w tygodniu niesolonym szmalcem świńskim.

§ 6. Co do używania dzierżawnego ogiera do stanowienia klaczy obowiązują dzierżawcę następujące przepisy:

a) Ogier używanym być może do skoku jedynie w czasie ..... od ..... do ..... W jednym i tym samym dniu może być użytym do stanowienia najwyżej raz, z wyjątkiem ogierów, którym na wniosek kierownika Depôt Zarząd Stadnin Państwowych udzielił zezwolenia na dwukrotne stanowienie.

b) Ilość skoków dla ogiera ..... wynosi ..... tygodniowo.

c) Ogier w sezonie kopulacyjnym musi odstanowić conajmniej 30 klaczy.

d) Należność za skok przypada dzierżawcy. Oznaczenie wysokości opłaty za skok pozostawia się porozumieniu biorącego w najem i właściciela klaczy. W każdym razie nie należy ustanawiać wygórowanej ceny za skok, przez co uniemożliwionoby właścicielom klaczy korzystanie z ogiera Wysokość opłaty za skok winna być podaną do wiadomości Zarządowi Depôt w ..... i nie może przekraczać taksy ustanowionej dla ogierów na stacjach kopulacyjnych 25%.

e) Opłata za użycie ogiera należy się nie za każdy skok, lecz za odstanowienie do odbicia. Dzierżawca ma prawo użyć ogiera do każdej poszczególnej klaczy nie więcej jak 4-ro krotnie.

f) Zmiana ogiera (o ile w dzierżawie są dwa ogiery) jest dozwolona, jednak po wniesieniu na nowo stosownej opłaty, przyczem opłata uiszczona uprzednio nie podlega zwrotowi i nie zalicza się.

g) Dzierżawca musi prowadzić w 2 egzemplarzach wykaz wszystkich przez ogiera stanowionych klaczy, sumiennie wypełniając druki przesłane mu przez Zarząd Depôt.

Po ukończeniu okresu kopulacyjnego dzierżawca winien wykazy te przesłać Zarządowi Depôt ogierów państwowych w ..... najpóźniej do 15 sierpnia odnośnego roku.

§ 7. Kolejność doprowadzenia klaczy do ogierów rządowych obowiązuje następująca:

a) Jeśli jednego dnia przyprowadzonych będzie do ogiera parę klaczy — to z nich ogier odstanawia jedną ew. dwie, w/g losowania; pozostałe klacze mają następnego dnia pierwszeństwo przed nowemi klaczami.

b) Klacze odstanowione winny być doprowadzone do paprawki w kolejnych terminach — na 9-ty dzień, do 4-ch skoków włącznie.

c) Klacze winny być doprowadzone na punkt do godz. 9-ej rano, a latem nawet wcześniej. Kolejnych klaczy należy oczekiwać do 9-ej rano.

d) Klacz, która zgubiła kolej, może być próbowana każdego dnia, stanowiona może być jednak tylko wtedy, gdy ogier jest wolny, t. j. kiedy nie ma innej kolejnej klaczy lub nie wyznaczono mu tego dnia odpoczynku. Taka raz stanowiona klacz ma pierwszeństwo przed klaczami jeszcze niedopuszczanemi.

e) Do poprawki można przyprowadzać klacze i przed 9-tym dniem, nie wcześniej jednak jak 5 dnia i tylko w tym wypadku, gdy ogier jest zupełnie wolny, t. j. gdy nie ma klaczy kolejnej, lub takiej, co zgubiła kolej, albo świeżo przyprowadzonej, a także gdy w tym dniu nie naznaczono mu wypoczynku.

§ 8. Dzierżawca jest obowiązany w razie zasłabnięcia ogiera starać się natychmiast o odpowiednie leczenie ew. poradę weterynaryjną, jak również donieść natychmiast pisemnie lub telegraficznie Zarządowi Depôt w ..... o zachorowaniu ogiera, podając możliwie dokładnie dane co do natury choroby i zarządzonych przez weterynarza środków zaradczych.

Koszta leczenia ponosi Zarząd Stadnin Państwowych po za wypadkami wymienionemi w §§ 9 i 11.

§ 9. Jeśliby ogier zaginął lub padł z winy dzierżawcy lub jego ludzi, albo też został zakażony przez nosaciznę lub inne choroby zakaźne z winy dzierżawcy, czy też okaleczał w tym stopniu, że stał się niezdolny do rozpłodu, obowiązany jest dzierżawca, po stwierdzeniu tego faktu przez Zarząd Depôt w .....

zapłacić Zarządowi Stadnin Państwowych na ręce kierownika Depôt w ..... tytułem odszkodowania kwotę wyraźnie

.....

Po uiszczeniu odszkodowania, pozostawia się ogiera do dyspozycji dzierżawcy.

Jeżeli ogier z winy dzierżawcy lub jego ludzi, w czasie trwania dzierżawy, był tak zaniedbany lub uszkodzony, że straciłby na wartości, obowiązany jest dzierżawca niezwłocznie zapłacić pod rygorem wyegzekwowania część wartości ogiera, którą oznaczy Zarząd Depôt ogierów państwowych w .....

Stwierdzenie to nastąpi przez Komisję, w skład której wejdą:

1) Kierownik Depôt ogierów państwowych w
2) Lekarz weterynarji, wyznaczony przez Zarząd Stadnin Państwowych.

Na wniosek wzmiankowanej Komisji Zarząd Stadnin Państw. orzeka, dzierżawca zaś poddaje się temu orzeczeniu.

§ 10. Jeżeli ogier w czasie dzierżawy, okazałby się niezdolny do rozpłodu z powodu wady powstałej bez czyjejkolwiek winy, Zarząd Depôt obowiązany jest, na doniesienie dzierżawcy, po stwierdzeniu tej wady przez delegowanego weterynarza, odebrać ogiera na koszt rządowy napowrót do Depôt, a dzierżawcy zwrócić kwotę, odpowiadającą reszcie pozostałego czynszu okresu najmu.

Dzierżawca nie ma prawa rościć sobie dalszych pretensij do odszkodowania.

Gdyby wynajęty ogier w czasie trwania dzierżawy, bez winy dzierżawcy lub jego ludzi padł lub stał się niezdolny do rozpłodu, albo z innego powodu musiał być wymieniony, w takim razie Zarząd Depôt Ogierów, po uprzedniem otrzymaniu upoważnienia ze strony Zarządu Stadnin Państwowych, odda w dzierżawę odbiorcy, o ile wniesie on stosowną prośbę, innego ogiera, gdy taki będzie w dyspozycji — atoli z zastrzeżeniem przestrzegania zawartych w umowie postanowień i przyjętych zobowiązań.

§ 11. a) Klacze do stanowienia mogą być dopuszczane tylko w pełnem zdrowiu i przy normalnym popędzie płciowym.

b) Oznaki zewnętrzne stanu chorobowego, wykluczające klacz od stanowienia z ogierem państwowym są następujące:

chudość, wobec nastroszonej sierści, ropiejące i zapa-

dnięte oczy, osłabienie, kulawizna (w ruchu) na zadnią nogę bez specjalnie określonej lub widocznej przyczyny — nie od wywichnięcia albo skaleczenia, szczególnie kulawizna z przysiadaniem i podginaniem kopyta, opuchlizna i stwardnienie wymienia, opuchlizna zewnętrznych organów płciowych, krosty i jątrzące się ranki z wewnątrz i zewnątrz, wyciek z nich materji, słabość zadu, paraliż jakiejś części ciała, jak: nóg, uszu, warg, jasna ślepota, wodne puchliny na brzuchu i wymieniu, chroniczny popęd płciowy, podejrzany wyciek z nozdrzy, opuchlizna pod szczękami, kaszel, opuchnięcia nóg i maleńkie guzy, w kształcie grochu, rozrzucone paciorkowato na wewnętrznej stronie nóg, w pachwinach i na pysku, albo też w jednem miejscu guzy i obok małe jątrzące się ranki, wydzielające żółtawą, lepką materję; świerzb, gołe miejsca na skórze, łuszczenie skóry, zwichrzenie sierci w niektórych miejscach, swędzenie i sfałdowana twarda skóra.

c) Jeżeli się zdarzy, że stan chorobowy klaczy dostrzeżonym został przy pierwszej lub następnych poprawkach — wówczas klacz wyłącza się bezwzględnie od stanówki, ogiera zaś, chociażby nawet nie wykazywał żadnych oznak chorobowych, odstawia się na miesiąc, celem upewnienia się co do jego zdrowia. Dopiero na zezwolenie lekarza weterynarji, delegowanego przez Zarząd Stadnin Państwowych, ogier może być dalej używany do rozpłodu. Gdy wystąpią najlżejsze oznaki chorobowe ogier nie może być używany do ropłodu. Pozostawia się go w miejscu dzierżawy, aż do wyleczenia na koszt dzierżawcy.

§ 12. Zarząd Depôt ogierów państwowych w ..... powołany jest do czuwania nad dotrzymaniem zastrzeżonych w tej umowie postanowień i zobowiązań, i do pilnowania, aby ogier miał należyte utrzymanie i opiekę i aby go racjonalnie używano, jako rozpłodnika.

Dzierżawca obowiązany jest zezwolić organom nadzorującym Depôt Ogierów w ..... (kierownikowi Depôt i organom weterynaryjnym) oraz delegatowi Zarządu Stadnin Państw. każdej chwili na obejrzenie ogiera i na wstęp do stajni tegoż, oraz udzielić im wykazów i wyjaśnień, dotyczących ogiera i jego użycia.

Jeżeli przy tej sposobności lub w czasie innych czynności przez organy nadzorujące Depôt ogierów państwowych w ..... stwierdzone zostanie, że dzierżawca, lub jego służba nie obchodzi się z ogierem ściśle według warunków umowy, udzieli Zarząd Depôt ogierów lub Zarząd Stadnin Państw. pisemnej przestrogi i wezwie go do usunięcia stwierdzonych usterek, o ile odnośne przewinienie, w myśl postanowień umowy, nie daje podstawy do innych zarządzeń w stosunku do dzierżawcy.

§ 13. Jeżeli udowodnionem zostanie, że dzierżawca nie wypełnia dokładnie, jakiegokolwiek z obowiązków, nałożonych na niego w umowie, wolno Zarządowi Depôt ogierów państwowych, po zasięgnięciu decyzji Zarządu Stadnin Państwowych uznać kontrakt za rozwiązany i odebrać wynajętego ogiera.

Jeżeli rozwiązanie kontraktu nastąpi z powodu stwierdzonej winy dzierżawcy, obowiązany jest tenże wynagrodzić Zarządowi Stadnin Państw. nie tylko udowodnioną szkodę, ale także pokryć wszelkie koszty powrotnego transportu ogiera, który Depôt Ogierów zarządzi i nie może rościć sobie pretensji do zwrotu choćby tylko części uiszczonego czynszu.

§ 14. Zarządowi Depôt ogierów państwowych przysługuje prawo, na polecenie Zarządu Stadnin Państw. wypowiedzieć umowę na dni 14, jeżeli Zarząd Stadnin Państw. uważa za wskazane w interesie podniesienia chowu koni, użycie ogiera w inny sposób.

W razie takiego wymówienia, ściąga Depôt Ogierów w ..... ogiera (na koszt państwa) po upływie terminu wypowiedzenia i zwróci dzierżawcy część czynszu, przypadającą za pozostały czas dzierżawy.

§ 15. W razie, jeżeli rozwiązanie umowy nastąpi z winy dzierżawcy, lub wogóle jeżeli stan ogiera, w chwili odebrania go, lub inne przyczyny wskazują na to, że dzierżawca nie wypełnił dokładnie przyjętych na siebie zobowiązań — utraca on prawo do żądania pozostawienia mu tego, lub oddania w najem innego ogiera.

§ 16. Dzierżawca zobowiązuje się przed odebraniem ogiera złożyć .....
w wysokości ceny szacunkowej .....
na ręce Zarządu Depôt Ogierów Państwowych w .....

§ 17. Umowa powyższa obowiązuje obie strony po zatwierdzeniu przez Zarząd Stadnin Państwowych.

W dowód czego umowę powyższą, sporządzoną w 3 równobrzmiących egzemplarzach, z których jeden ostemplowano odpowiednio na koszt dzierżawcy ogiera, podpisały obie strony, zawierające umowę i 2 świadkowie.

13. Rozporządzenie rady ministrów z d. 4 8 1919 poz. 411 d. u.nr. 67, w przedmiocie organizacji Urzędu Stadnin Państwowych.

Art. 1. Tworzy się Urząd Stadnin Państwowych, podległy Ministrowi Rolnictwa Dóbr Państwowych.

Patrz niżej pod 16

Art. 2. Do zakresu działania Urzędu Stadnin Państwowych należy prowadzenie państwowych stadnin koni, depot ogierów, oraz wychowalni źrebiąt dla celów ogólnego podniesienia hodowli koni w Państwie dla potrzeb rolniczych i wojskowych.

Warszawa, dn. 4 sierpnia 1919 r.

Prezydent Ministrów: *I. J. Paderewski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

14. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie wydawnictwa urzędowego p. t. „Polska Księga Stadna koni pełnej krwi angielskiej".

Art. 1. Urząd Stadnin Państwowych podległy Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych zarządza wydawnictwem urzędowem p. t. „Polska Księga Stadna koni pełnej krwi angielskiej" (Polish Stud Book).

Art. 2. Do „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej" może być wpisany tylko koń, którego pochodzenie zupełnie czyste, od przodków pełnej krwi, zostało udowodnione w ośmiu po sobie następujących pokoleniach i którego przodkowie w jakiem kolwiek pokoleniu są zapisane w „Angielskiej Księdze Stadnej koni pełnej krwi angielskiej" (General Stud Book).

Art. 3. Jeśli koń jest importowany, dowody czystego pochodzenia muszą być stwierdzone podpisem dyrektora lub redaktora Księgi Stadnej koni pełnej krwi tego kraju, w którym koń się urodził. O ile importowana jest klacz źrebna, takie same dowody winny stwierdzać czystość pochodzenia ogiera, z którym klacz jest zaźrebiona.

Art. 4. Każdy importowany koń pełnej krwi musi być zapisany

do „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej“ przed upływem dwóch miesięcy od dnia przekroczenia granicy Polski, inaczej nie może brać udziału w wyścigach i prócz tego — on sam i jego potomstwo nie mogą być wpisane do „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej“. Wyjątek stanowią konie, przyprowadzone czasowo dla udziału w wyścigach, których dowody czystego pochodzenia muszą być jednak złożone zarządowi właściwego Towarzystwa Wyścigów Konnych.

Art. 5. każdy koń pełnej krwi angielskiej, urodzony w Polsce, musi być zgłoszony dla wpisania do Księgi Stadnej przed 31 grudnia roku, w którym się urodził, z zachowaniem przepisów, zawartych w artykule 2, 3, 4 i 6 niniejszego rozporządzenia. Zgłoszenie, ostemplowane jak podanie, powinno być ułożone według wzoru 1-a, 1-b, lub 1c.

Art. 6. Przy zgłoszeniu konia dla wpisania do Księgi Stadnej winny być wymienione: nazwa konia, płeć, maść, odmiany, data i miejsce urodzenia, nazwy i pochodzenie rodziców, właściciel, hodowca i adres zgłaszającego. Przy zgłoszeniu klaczy źrebnej musi oprócz tego wyć wymieniona nazwa i pochodzenie ogiera, z którym klacz jest źrebna, oraz ścisła data ostatniego skoku.

Art. 7. „Polska Księga Stadna koni pełnej krwi angielskiej“ powinna być prowadzona z zachowaniem następujących przepisów:

a) Koń bez nazwy nie może być wpisany do „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej“.

b) Jeśli do Księgi Stadnej wpisuje się konia, który otrzymał nazwę nadaną już innemu koniowi, otrzymuje on obok nazwy numer porządkowy rzymki (II, III, IV i t. d.), w porządku otrzymanych zgłoszeń. Numer ten jest obowiązujący dla konia na całe życie. Ta sama nazwa konia, powtarzająca się nie wcześniej, niż po upływie piętnastu lat, nie podlega numeracji.

c) Wiek konia liczy się zawsze od 1-go stycznia roku, w którym się koń urodził.

d) Jeżeli przy zrzucaniu sierści zajdą pewne zmiany w maści lub odmianach konia, powinny one być zgłoszone przed 31 grudnia roku następnego po urodzeniu konia.

e) Maści uznane jako g ł ó w n e są: siwa, kasztanowata, gniada i kara. Wszelkie inne określenia maści jak to: bułana,

biała, bura, skarogniada i t. p., powinny być w razie potrzeby podawane w odmianach. Odmiany maści siwej są: biała, szpakowata, stalowa, dereszowata, hreczkowata.

Odmiany maści kasztanowatej są: izabellowata, jasnokasztanowate mają grzywę i ogon koloru maści lub jaśniejsze.

Odmiany maści gniadej są: jasno-gniada, wiśniowo-gniada, złoto-gniada, ciemno-gniada, skaro-gniada i podżara. Konie maści gniadej mają ogon i grzywę czarne.

Oprócz czterech maści głównych i ich odmian do odmastków zalicza się maść srokatą, tarantowatą, bułaną i myszatą. Wszystkie maści główne, jak też odmastki, mogą posiadać jabłkowitość; należy wówczas używać terminu: maść gniada jabłkowita, bułana jabłkowita i t. p.

f) Za odmiany konia uważane są większe lub mniejsze ugrupowania białych włosów, umieszczone na głowie lub kończynach konia. Odmiany na głowie są: pęk białych włosów, gwiazdka, strzałka, łysina; odmiany na nogach są: białe włosy nad koroną, na pęcinie, na nadpęciu. Kształt i rozmiar tych odmian z dokładnem wskazaniem miejsca, na którem się znajdują, winny być wymienione w zgłoszeniu.

Odmiany mogą być czyste, z ciemnym brzegiem lub pokryte plamami, co należy wskazać.

Siwizna na korpusie konia, w ogonie i grzywie, oraz białe lub ciemne plamy na szyi i kadłubie, nie są uważane jako odmiany.

Art. 8. Do przychówku „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej“ mogą być wpisane tylko:

1) konie urodzone w politycznych granicach Polski i
2) konie urodzone w etnograficznych granicach wszystkich krajów, które kiedykolwiek należały do Polski, o ile są urodzone z klaczy, które w chwili wyźrebienia należą do Polaków.

Konie te są uznane za polskie tylko wówczas, jeśli po urodzeniu i do 1 lipca następnego po urodzeniu roku nie opuszczą granic wymienionych wyżej krajów.

Art. 9. W celu sprawdzenia dokumentów i danych, na podstawie których koń ma być wpisany do „Polskiej Księgi Stadnej koni

pełnej krwi angielskiej" powołuje się stałą komisję, której skład i uprawnienie określają przepisy specjalne.

Art. 10. Urząd Stadnin Państwowych będzie wydawać należycie ostemplowane świadectwa o wpisaniu koni pełnej krwi angielskiej do „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej" według wzoru II. Prawo wydawania takich świadectw jest wyłącznym atrybutem Urzędu Stadnin Państwowych.

Art. 11. Kolejne tomy „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej" będą wydawane co trzy lata; w przerwach będą wydawane przed 1 maja każdego roku dodatki, zawierające wiadomości o koniach urodzonych i importowanych poprzedniego roku.

Warszawa, dnia 29 sierpnia 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych w z. Z. *Chmielewski.*

(„Monitor Polski" Nr. 202 z dnia 9/IX. 1919 roku).

Wzór 1a.

ZGŁOSZENIE.

ogiera stadnego do „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej".

Imię, nazwisko i adres właściciela .....

.....

Ogier (nazwa, maść i odmiany, rok urodzenia) .....

.....

Miejsce urodzenia, hodowca .....

.....

Wpisany do Księgi Stadnej (Państwo, tom i strona księgi) .....

.....

Pochodzenie: Ojciec .....

Matka .....

Ojciec matki .....

Ogier kupiony od .....

Poprzedni właściciele .....

Piśmienne dowody pochodzenia ogiera .....

.....

Podpis .....

Data .....

Adres .....

Wzór 1b.

ZGŁOSZENIE.

klaczy stadnej i przychówku do „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej".

Imię, nazwisko i adres właściciela .....

.....

Klacz (nazwa, maść, odmiany, rok urodzenia) .....

.....

Miejsce urodzenia, hodowca .....

.....

Wpisana w Księdze Stadnej (Państwo, tom i strona księgi) .....

.....

Pochodzenie: Ojciec .....

Matka .....

Ojciec matki .....

Przychówek za lata (płeć, maść i odmiany, nazwa, data urodzenia lub też, że klacz niestanowiona, jałowa, poroniła, urodzone źrebię martwe):

r. 1914 .....

r. 1915 .....

r. 1916 .....

r. 1917 .....

r. 1918 .....

r. 1919 .....

W r. 1919 odchowana z ogierem .....

Klaczka kupiona od .....

Poprzedni właściciele .....

Piśmienne dowody pochodzenia klaczy .....

Podpis .....

Data .....

Adres .....

Wzór 1c.

ZGŁOSZENIE

przychówku do „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej".

Imię, nazwisko i adres właściciela .....

.....

Klacz (nazwa) ..... w roku .....

niestanowiona, urodziła, poroniła, została jałową, urodziła martwe

źrebię po ogierze (nazwa) .....

ogierka, klaczkę (nazwa) .....

maść i odmiany .....

data i miejsce urodzenia .....

klacz pokryta w roku ..... ogierem (nazwa) .....

data ostatniego skoku .....

Podpis .....

Data .....

Adres .....

ŚWIADECTWO

o wpisaniu do „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej".

Ogier klacz ..... rodzice .....

Urodzon .....

Maść i odmiany .....

jest wpisan do „Polskiej Księgi Stadnej" w roku .....

tom ..... strona ..... za Nr. .....

Naczelnik Urzędu Stadnin Państwowych.

Nr. .....

Data .....

Uwaga: Wszelkie przejście konia do innych rąk winno być stwierdzone na niniejszem świadectwie podpisem poprzedniego właściciela.

(„Monitor Polski" Nr. 202 z dnia 9/IX. 1919 roku).

15. Przepisy dla Komisji do spraw „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej".

Art. 1. Na zasadzie rozporządzenia w przedmiocie wydawnictwa urzędowego p. t. „Polska Księga Stadna koni pełnej krwi angielskiej" powołuje się stałą „Komisję do spraw Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej" w następującym składzie:

1) Naczelnik Urzędu Stadnin Państwowych, jako przewodniczący.
2) Zastępca Naczelnika Urzędu Stadnin Państwowych, jako zastępca przewodniczącego.
3) Prezes T-wa Wyścigów konnych w Polsce.
4) Trzech hodowców, mianowanych przez p. Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych na wniosek Naczelnika Urzędu Stadnin Państwowych.
5) Redaktor Księgi Stadnej jako sekretarz.

Art. 2. Zadaniem komisji do spraw „Polskiej Księgi Stadnej

koni pełnej krwi angielskiej". Sprawdzenie czy zadeklarowany koń może być wpisany do „P. Ks. S. k. p. k. a."

Art. 3. Komisja do spraw „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej" opracowuje projekty wszelkich zmian oraz uzupełnień warunków i wymagań dla wpisywania koni do „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej"; projekty te nabierają mocy prawnej po zatwierdzeniu przez p. Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 4. Komisja zbiera się obowiązkowo raz na rok w pierwszej połowie lutego i, w razie potrzeby, na wezwanie Urzędu Stadnin Państwowych.

Art. 5. W wypadkach nagłych i tylko z warunkiem przedstawienia wszelkich dowodów o wpisaniu do „Polskiej Księgi Stadnej koni pełnej krwi angielskiej" stanowi czasowo Urząd Stadnin Państwowych.

Warszawa, dnia 29 sierpnia 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. *Z. Chmielewski.*

(„Monitor Polski" Nr. 202 z dnia 9 października 1919 r.)

16. Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 16/IX 1919 poz. 447 dn. 21, nr. 82. w przedmiocie Zarządu Stadnin Państwowych.

Art. 1. Ustanowiona rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 lipca 1919 r. („Dziennik U. Rz. P." Nr. 67, poz. 411) nazwa „Urząd Stadnin Państwowych" zostaje zmieniona na „Zarząd Stadnin Państwowych".

Art. 2. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Warszawa, dnią 16 września 1919 r.

Prezydent Ministrów: w z. *S. Wojciechowski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. *Z. Chmielewski.*

17. Rozporządzenie z d. 15/X 1919 r. poz. 448 d. u. nr. 82, Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrami Przemysłu i Handlu, Skarbu, Aprowizacji w przedmiocie zakazu wywozu poza granice Polski koni pełnej krwi angielskiej.

Art. 1. Wywóz poza granice Polski koni pełnej krwi angielskiej, bez względu na wiek, płeć i właściciela, jest wzbroniony.

Art. 2. Do wydawania pozwoleń na czasowy wywóz za granicę koni pełnej krwi angielskiej celem wzięcia przez nie udziału w wyścigach lub odchowania klaczy w innych państwach, upoważniony jest wyłącznie Zarząd Stadnin Państwowych.

Art. 3. Rozporządzenie niniejsze nabiera mocy z dniem ogłoszenia.

Warszawa, dnia 29 września 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. Z. *Chmielewski.* Minister Skarbu: *Biliński.* Minister Przemysłu i Handlu: *I. Szczeniowski.* Minister Aprowizacji: *Antoni Minkiewicz.*

18. Rozporządzenie z d. 15/II 1919 r. poz. 487 d. u. nr. 89. Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie tymczasowych środków ochronnych przeciw zarazie stadniczej u koni rozpłodowych.

W celu zapobieżenia szerzeniu się zarazy stadniczej (polyneuritis coitalis equi, exanthema coitale paraliticum) u koni rozpłodowych i uśmierzenia tej zarazy zarządza się na mocy art. 1148 Ustawy Lekarskiej (Tom XIII Zbioru praw rosyjskich, wydanie 1905) na obszarze b. zaboru rosyjskiego aż do odwołania co następuje:

Art. 1. Zarazę stadniczą u koni rozpłodowych uznaje się za chorobę zakaźną, przy której stosowane być mają przepisy art. 1090—1190 Ustawy Lekarskiej, a nadto niżej wymienione specjalne postanowienia.

Art. 2. Koni, dotkniętych zarazą stadniczą, jakoteż koni podejrzanych o tę chorobę lub o zarażenie się nią, nie wolno używać do stanowienia.

Jako podejrzane o zarażenie się uważać należy te konie rozpłodowe, które w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy stykały się z choremi końmi rozpłodowemi przy akcie stanowienia, lub w inny sposób uzasadniający możliwość zarażenia się.

Art. 3. Klacze chore należy odosobnić i nie wolno zmieniać ich stanowiska bez zezwolenia władzy.

Art. 4. Klacze, które były dotknięte zarazą stadniczą, nie wolno używać do rozpłodu nawet wówczas, jeżeli są pozornie wyleczone; klacze takie opatrzyć należy piętnem wyobrażającem litery „Z. S.“ na lewej stronie szyi.

Art. 5. Ogiery rozpłodowe, co do których udowodniono, że się

od nich klacze zaraziły, albo u których można niewątpliwie wykazać istnienie zarazy stadniczej lub też które stanowiły klacze zarazą tą już w czasie stanowienia dotknięte, należy wytrzebić (wykastrować).

Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych może zezwalać na wyjątki od tej zasady dla celów doświadczalno-naukowych.

Art. 6. Po stwierdzeniu pierwszego wypadku zarazy należy wzbronić stanowienia koni w obrębie obszaru wyznaczonego przez komisję weterynaryjno-wykonawczą na tak długo, dopóki nie zostanie stwierdzonem, które zwierzęta zachorowały, które klacze dopuszczono do chorych ogierów, oraz które ogiery stanowiły klacze dotknięte zarazą.

W tym celu należy cały materjał rozpłodowy dotyczącego obszaru poddać badaniu weterynaryjnemu; obszar ten wyznaczy od wypadku do wypadku Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych na wniosek starszego inspektora weterynaryjnego.

Dopóki zakaz taki obowiązuje, można dopuszczać konie do stanowienia tylko po uprzedniem zbadaniu ich stanu zdrowia przez lekarza weterynaryjnego i na podstawie jego zezwolenia.

Art. 7. W okolicach, w których panowała zaraza stadnicza, należy zarządzić przed początkiem najbliższego okresu stanowienia rewizję stanu zdrowia wszystkich koni rozpłodowych. Do stanowienia dopuszczone być mogą tylko te konie, które przy rewizji okazały się zupełnie zdrowe.

Art. 8. Stajnie, w których stały konie dotknięte zarazą stadniczą, oraz przedmioty, których używano do ich pielęgnowania, winny być dokładnie oczyszczone i odpowiednio odkażone.

Art. 9. Skóry ze zwierząt padłych lub zabitych skutkiem zarazy stadniczej wolno użyć dopiero po odkażeniu i zupełnem wyschnięciu.

Art. 10. W ciągu trwania zarazy urzędowy lekarz weterynaryjny winien dojeżdżać raz na miesiąc do miejscowości zapowietrzonej dla czuwania nad ścisłem wykonaniem środków ochronnych.

Art. 11. Zarazę uznać należy za wygasłą, skoro rewizja dokonana przez lekarza weterynaryjnego przed początkiem najbliższego okresu stanowienia stwierdziła zupełnie zadawalający stan zdrowia wszystkich koni rozpłodowych, gdy niema już zwierząt po-

dejrzanych o zarażenie się i gdy odkażono zapowietrzone stajnie (stanowiska) i sprzęty.

Art. 12. Przekroczenie przepisów niniejszego rozporządzenia karane będą wedle postanowień art. 138 Kodeksu Karnego.

Art. 13. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w dniu ogłoszenia.

Warszawa, dnia 15 listopada 1919 r.

Kierownik Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwow.: Z. *Chmielewski.*

G) CHÓW BYDŁA.

19. Przepisy w przedmiocie udzielania przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych zasiłków na hodowlę zwierząt gospodarskich.

Art. 1. Zasiłki państwowe na popieranie hodowli zwierząt gospodarskich będą przeznaczone:

a) na rozpowszechnianie wiedzy i umiejętności w zakresie hodowli zwierząt — przez popieranie kursów hodowlanych, pokazów i t. p., jakoteż działalność instruktorów, inspektorów hodowlanych i specjalistów w tej dziedzinie,

b) na badanie hodowlane, mające na celu przygotowanie podstaw dla racjonalnej organizacji hodowli w kraju:

c) na organizację hodowli przez popieranie wszelkiej działalności zmierzającej do podniesienia krajowej hodowli zwierząt.

Art. 2. Zasiłki państwowe na popieranie hodowli zwierząt gospodarskich będą udzielane: towarzystwom rolniczym, kółkom rolniczym, związkom hodowców, instytucjom, zajmującym się racjonalnem prowadzeniem ksiąg rodowych, stowarzyszeniom specjalnym, a także samorządom miejscowym.

Art. 3. Instytucje, wymienione w art. 2, opracowują programy działalności hodowlanej, opatrzonej szczegółowym opisem okręgu hodowlanego, oraz określają potrzeby hodowli w swych okręgach, oznaczając jednocześnie sumę żądanych od Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych zasiłków.

Programy te i preliminarze skierowywane są do właściwej instytucji centralnej towarzystw rolniczych, względnie centrali związków Kółek rolniczych, które to instytucje, po dodaniu do ogólnej sumy żądanych zasiłków własnych zapotrzebowań, występują do

Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych ze stosownym wnioskiem nie później, jak na trzy miesiące przed ostatecznem sformułowaniem preliminarza budżetowego.

Instytucje, nie będące w żadnym stosunku do centrali towarzystw rolniczych, lub do związków Kółek rolniczych, występują o zasiłki samodzielnie.

Art. 4. Zasiłki na popieranie hodowli przyznawane będą w pierwszym rzędzie tym instytucjom, które odpowiedzą ustalonemu przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych programowi popierania hodowli, oraz warunkom, przewidzianym w „Przepisach w przedmiocie udzielania przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych zasiłków organizacjom komunalnym lub instytucjom społecznym" („Monitor Polski" Nr. 84 z dn. 12/IV 1919 r.) i które asygnują ze swych środków na popieranie hodowli zwierząt sumę równą conajmniej zasiłkowi państwowemu.

Przepisy w przedmiocie udzielania przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych zasiłków organom komunalnym lub instytucjom społecznym. (Mon. Nr. 84).

Art. 1. Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych w granicach swego budżetu udziela organom komunalnym lub instytucjom społecznym zasiłków, przeznaczonych na poparcie działalności, mającej niewątpliwe znaczenie dla podniesienia rolnictwa krajowego, w pierwszym rzędzie zaś wiedzy, umiejętności, techniki i produkcji rolniczej.

Art. 2. Działalność korzystająca z zasiłków Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych ma charakter komunalny lub społeczny, nie zaś państwowy. Winna ona być dostępną szerszemu ogółowi rolników, conajmniej na określonem terytorjum zależnie od charakteru, w żadnym razie zaś nie może być skierowana ku pożytkowi wyłącznie tylko pojedyńczych jednostek.

Art. 3. Warunkiem uzyskania zasiłku Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych jest zabezpieczenie świadczeń na tenże cel ze strony organów komunalnych, instytucji społecznych, lub osób prywatnych, oraz poddanie państwowej kontroli działalności korzystającej z zasiłku.

Art. 4. Wysokość zasiłku zależną jest od charakteru działalności i od wysokości świadczeń ze strony instytucji społecznej lub organu komunalnego. Zasadniczo zasiłek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych nie powinien przekraczać połowy całkowitych kosztów danej działalności. Zasiłki ponad 50 proc. potrzeb budżetowych mogą być udzielane tylko w razach wyjątkowych i to głównie na potrzeby oświaty rolniczej.

Art. 5. Kontrola Państwowa (p. 3) polega:

a) na otrzymaniu przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych w określonych terminach sprawozdań z działalności ogólnej, a także szczegółowych programów prac, oraz sprawozdań z użytkowania pieniędzy rządowych.

b) kontroli bądź to przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, bądź przez Najwyższą Izbę Kontroli Państwowej, rachunkowości i rachunków instytucji korzystającej z zasiłku.

c) sprawdzaniu przez delegatów Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych na miejscu wykonania, stosownie do przedłożonego programu działalności i w obecności przedstawiciela lub pracownika instytucji korzystającej z zasiłku.

d) przyjmowanie przez delegatów Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych udziału w posiedzeniach i naradach instytucyj korzystających z zasiłku; o posiedzeniach tych z wymienieniem ich porządku dziennego Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych otrzymuje w czasie właściwym zawiadomienia od Zarządów instytucji korzystających z zasiłku.

Art. 6. Udzielenie zasiłku może być przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych uwarunkowane zobowiązaniem instytucj społecznej do wykonania prac lub czynności specjalnych, mających na celu pożytek rolnictwa krajowego lub szerszych warstw ludności rolniczej.

Art. 7. Zasiłek państwowy zostaje udzielony na cele rolnicze ściśle określone lub bezpośrednio z rolnictwem związane i bez zezwolenia Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych nie może być użyty na inne choćby pokrewne cele.

Art. 8. Zasiłki udzielane przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych nie mają charakteru stałych świadczeń na cele określone, lecz corocznie i każdorazowo wyjednywane być winny od Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 9. Wrazie niezachowania warunków, na których zasiłek został udzielony instytucji, Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych może cofnąć przyznany zasiłek a nawet żądać zwrotu wypłaconych pieniędzy.

Warszawa, dnia 28 marca 1919 roku.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. *Z. Chmielewski.*

Art. 5. Wysokość zasiłków, odpowiadających warunkom niniejszych przepisów, Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych określa według swego uznania i posiadanych funduszów i asygnuje sumę przyznaną, po zatwierdzeniu budżetu państwowego przez Sejm, centrali towarzystw, względnie związków Kółek rolniczych, instytucji, ubiegającej się o zasiłki samodzielnie.

Warszawa, dn. 22 maja 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. *Z. Chmielewski.* Szef Sekcji: *St. Leśniowski.*

(„Monitor Polski“ Nr. 120 z dnia 31/V. 1919 roku).

H) SZKÓŁKI DRZEW OWOCOWYCH.

20. Ustawa z dnia 2 sierpnia 1919 r. w sprawie zwalczania mszycy wełnistej (krwistej). poz. 407 d. u. nr. 67.

Art. 1. Wszyscy właściciele szkółek drzew owocowych winni

zgłosić swe szkółki we właściwym urzędzie powiatowym. Niezależnie od tego urzędy powiatowe regestrują szkółki, znajdujące się na terenie ich działania i zawiadamiają o ich istnieniu Ministerstwo Rolnictwa.

Zawiadomienia o szkółkach powinny być składane przez właścicieli szkółek rok rocznie przed 1 marca.

Urzędy powiatowe niezwłocznie przesyłają wykazy szkółek do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 2. Właściciel szkółki obowiązany jest w każdym czasie roku i dnia roboczego pokazać ją i sad, znajdujący się przy niej, przedstawicielowi instytucji ochrony roślin, upoważnionej przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych do przeprowadzenia kontroli i ułatwiać przeprowadzenie dokładnych oględzin drzewek.

Każdy nabywca ma prawo żądać okazania mu w biurze zarządu szkółki zaświadczenia oryginalnego lub uwierzytelnionego odpisu tegoż, że szkółka jest wolna od mszycy.

Art. 3. Szkółkom, w których mszyca wełnista (krwista) nie występuje, instytucja ochrony roślin wydaje zaświadczenie, że szkółki te są wolne od mszycy wełnistej. Zaświadczenie to jest ważne na sezon sprzedaży drzewek — jesienny roku danego i wiosenny roku przyszłego. W razie występowania w szkółkach mszycy wełnistej instytucja ochrony roślin wydaje zakaz odstępowania z nich drzewek owocowych osobom trzecim za opłatą lub bezpłatnie.

Art. 4. Cofnięcie zakazu, przewidzianego w art. 3, może być dokonane przez instytucję ochrony roślin, względnie Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, do którego przysługuje prawo odwoływania się przeciw orzeczeniom instytucji ochrony roślin.

Art. 5. Przedstawiciel instytucji ochrony roślin obowiązany jest spisywać protokuł z każdej bytności w szkółkach do specjalnej księgi, pozostającej w biurze zarządu szkółek, jedną kopję protokołu przechowuje instytucja ochrony roślin u siebie, a drugą przesyła do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 6. Właściciel szkółki w ciągu dwóch tygodni ma prawo odwołać się do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych przeciw orzeczeniu przedstawiciela instytucji ochrony roślin w sprawie występowania mszycy wełnistej.

Art. 7. Przed okresem sprzedaży drzewek, a najdalej do 1 września instytucja ochrony roślin w organie miejscowym ogrodniczym lub rolniczym ogłasza wykaz wszystkich szkółek, uznanych za wolne od mszycy wełnistej. Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych zamieszcza w organie urzędowym wykaz wszystkich szkółek na terenie Państwa Polskiego, w których mszyca wełnista nie występuje.

Art. 8. Właściciele szkółek większych ponad 500 m² (30 prętów kwadratowych) obowiązani są wnosić corocznie do kasy powiatowej równocześnie z deklaracją meldunkową opłatę w stosunku do wielkości szkółek w kwocie, oznaczonej przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 9. Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych ogłaszać będzie corocznie wykaz instytucyj ochrony roślin, upoważnionych do przeprowadzenia kontroli szkółek.

Art. 10. Szkółki, posiadające zaświadczenia, że są wolne od mszycy wełnistej, obowiązane są do każdej posyłki, zawierającej drzewa owocowe lub ich części (zrazy i t. p.) dołączać odpis zaświadczenia, opatrzony podpisem właściciela lub jego zastępcy, stwierdzający wiarogodność odpisu. Bez takiego zaświadczenia posyłki drzewek owocowych nie będą przyjmowane przez władze kolejowe do przewozu.

Art. 11. Każdy właściciel szkółki, u którego została ujawniona mszyca wełnista, jest obowiązany niezwłocznie przystąpić do skutecznego jej zwalczania w myśl wskazówek, jakich winien udzielić przedstawiciel instytucji ochrony roślin, wizytujący szkółkę.

Art. 12. Przepisy ustawowo zabezpieczające Państwo przed wwozem z zagranicy drzewek porażonych przez mszycę wełnistą będą wydane w przyszłości.

Art. 13. Przekroczenie przepisów niniejszej ustawy będzie karane przez sąd grzywną do 3000 marek, względnie aresztem do dni 90.

Art. 14. Wykonanie ustawy niniejszej powierza się Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia jej w Dzienniku Ustaw Państwa.

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prezydent Ministrów: w z. *S. Wojciechowski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Janicki.*

I) ŁOWIECTWO.

21. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie zakazu polowanie na kuropatwy w sezonie 1919/20 r., z d. 11/X 1919 poz. 451 d. u. nr. 82.

Art. 1. Z powodu złego stanu kuropatw w całym kraju zamknięte zostaje polowanie na kuropatwy na całym obszarze b. zaboru rosyjskiego, począwszy od dnia 15 października 1919 r. aż do dalszego zarządzenia.

Art. 2. Począwszy od dnia 20 października 1919 r. aż do dalszego zarządzenia, wzbronione jest roznoszenie, rozwożenie, sprzedaż i kupno na sprzedaż kuropatw na całym obszarze b. zaboru rosyjskiego.

Art. 3. Winni przekroczenia niniejszego rozporządzenia pociągani będą do odpowiedzialności z mocy art. 247 i 251 Kod. karnego.

Art. 4. Rozporządzenie niniejsze zyskuje moc obowiązującą w dniu ogłoszenia.

Warszawa, dnia 11 października 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. Z. *Chmielewski.*

UZUPEŁNIENIA.

I. ORGANIZACJA ADMINISTRACJI AGRARNEJ.

A). WŁADZE CENTRALNE.

Na wewnętrzną organizację Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych,rzucają światło dwa okólniki nr. 66 i nr. 74 (podajemy je niżej). Jeden z nich wznawia czynności Komisji organizacyjnej dla uporządkowania stosunków w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych, drugi zaś powołuje do życia Wydział prawny w miejsce dotychczasowej Sekcji prawno-ustawodawczej. Trzeci okólnik nr. 77 organizuje służbę weterynaryjną (patrz niżej).

Okólnik nr. 66, do pp. Szefów Sekcyj, Naczelników Wydziałów, Naczelnika Kancelarji Głównej oraz Kierowników wszystkich podległych Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych urzędów w przedmiocie wznowienia czynności Komisji Organizacyjnej. (Dz. urz. M. R. i D. P. nr. 23).

Wobec ciągłego rozrostu agend Ministerstwa i powoływania do życia coraz to nowych wydziałów, urzędów i organów i potrzeby koordynowania ich działalności z organami już istniejącemi oraz wobec konieczności zachowania ogólnej jednolitości w organizacji urzędów Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w lutym r. b. utworzona została „Komisja Organizacyjna Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych".

Dotąd większość przepisów prawnych o charakterze organizacyjnym była opracowywana w Sekcji prawno-ustawodawczej, co w wielkim stopniu odciążało pracę Komisji Organizacyjnej. W przyszłości wobec przekształcenia Sekcji prawno ustawodawczej na Wydział Prawny i zredukowania liczby pracowników tegoż Wydziału, cały ciężar tych spraw przypadnie w udziale Komisji Organizacyjnej, która z tego tytułu musi podjąć swą pracę ze zdwojoną energją.

Przewodniczenie w Komisji zlecone zostało Szefowi Sekcji

Ogólnej d-rowi J. Raczyńskiemu, członkami jej są: Radca prawny Ministerstwa p. W. Makowski, Naczelnik Wydziału Prezydjalnego p. W. Leśniewski, Naczelnik Zarządu Okręgowego Dóbr Państwowych w Warszawie p. F. Ubysz, Szef Sekcji dr. Dalkiewicz, Szef Sekcji St. Leśniowski i p. o. Szefa Sekcji p. S. Dratwa.

Posiedzenia Komisji zwoływane będą przez Przewodniczącego w miarę potrzeby i odbywać się będą w jego gabinecie.

Do zadań Komisji Organizacyjnej należy:

a) rozpoznawanie wszelkich projektów, dotyczących organizacji poszczególnych działów i organów Ministerstwa i trybu ich czynności i wydawanie opinji w tych przedmiotach i

b) rozpoznawanie sporów pomiędzy poszczególnemi organami Ministerstwa — co do właściwości.

Materjał do pracy Komisja Organizacyjna czerpać będzie:

a) ze wskazań Ministra,

b) ze sprawozdań kolejnych o stanie organizacji poszczególnych wydziałów i urzędów,

c) z wniosków Sekcyj, Wydziałów i Urzędów,

d) z inicjatywy własnej.

Podając o tem do wiadomości pp. Szefów Sekcyj, Naczelników Wydziałów, Naczelnika Kancelarji Głównej i Kierowników podwładnych mi urzędów, polecam zarazem:

1) wszelkie projekty organizacji nowych urzędów lub zmian w organizacji już istniejących, projekty nowych ustaw oraz zmian w ustawach zatwierdzonych i wszelkie spory co do kompetencji, zanim zostaną przedłożone do mojej aprobaty, składać do opinji Komisji Organizacyjnej;

2) przed 15 grudnia r. b. złożyć Komisji Organizacyjnej sprawozdanie o stanie obecnej organizacji Wydziałów, urzędów i organów, o uwidocznionych jej brakach i pożądanych zmianach; w przyszłości zaś aż do odwołania składać takie sprawozdania co pół roku na 1 kwietnia i 1 października;

3) wszelką korespondencję z Komisją kierować przez Wydział Prezydjalny.

Warszawa, dnia 19 listopada 1919 r.

Kierownik Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Z. Chmielewski.*

Okólnik Nr. 74, do pp. Szefów Sekcyj, Naczelników Wydziałów, Kierowników wszystkich podległych Ministerstwu urzędów w przedmiocie przekształcenia Sekcji Prawno-Ustawodawczej (IV) na Wydział Prawny. (Dz. urz. M. R. i D. P. nr. 27).

W dniu 1 grudnia 1919 r. dotychczasowa Sekcja IV Prawno-Ustawodawcza została skasowana i cały zakres jej kompetencji został przekazany Wydziałowi Prawnemu, utworzonemu w Sekcji VI Ogólnej.

Kompetencja Wydziału Prawnego oraz stosunek referentów prawnych poszczególnych Sekcyj i Wydziałów i radców prawnych Ministerstwa do Wydziału Prawnego zostały określone w zatwierdzonym przezemnie Regulaminie Tymczasowym Wydziału Prawnego, dołączonym w odpisie.

Zważywszy, że na etacie Wydziału Prawnego w bieżącym okresie budżetowym nie wszystkie stanowiska są obsadzone wskutek braku prawników z odpowiedniemi kwalifikacjami i wobec stwierdzonej potrzeby stałego doradztwa prawnego w poszczególnych Sekcjach niniejszem upoważniam poszczególne sekcje do przedstawiania mi wniosków angażowania dla swych prac o charakterze prawniczym specjalnych stałych referentów prawnych z etatu Wydziału prawnego.

Jeżeliby pozyskanie odpowiednio wykwalifikowanych prawników na stałych urzędników danej Sekcji było niemożliwe, upoważniam Pp. Szefów Sekcyj do przedstawienia mi wniosków o zaangażowanie radców prawnych w charakterze pracowników kontraktowych z tem nadmienieniem, że jako radcowie prawni winni być angażowani prawnicy o wybitnych kwalifikacjach w odnośnej dziedzinie praw. Przyjęcie do poszczególnych Sekcyj prawników w tym lub innym charakterze, winno się odbywać na wniosek Szefa Sekcji, kontrasygnowany przez Szefa Sekcji Ogólnej.

Równocześnie komunikuję, że dotychczasowi radcowie prawni Ministerstwa, prof. Wacław Makowski oraz dr. Zygmunt Nagórski, opracowują w zakresie swych specjalności opinje i referaty w sprawach, przekazanych im do załatwienia przez Ministra, Podsekretarza Stanu lub Szefa Sekcji Ogólnej.

Poszczególne Sekcje, Wydziały i Urzędy we wszystkich spra-

wach o charakterze prawniczym winny się zwracać wyłącznie do Wydziału Prawnego, względnie jego naczelnika.

O ile Sekcja lub Wydział pragną w sprawach większej wagi uzyskać opinję jednego z powyższych radców prawnych Ministerstwa, powinny uzyskać poprzednio zgodę p. Szefów Sekcji Ogólnej

Warszawa, dnia 17 grudnia 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. *Z. Chmielewski.*

Regulamin tymczasowy Wydziału Prawnego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 1. W składzie Sekcji Ogólnej zostaje utworzony Wydział Prawny jako ośrodek prac Ministerstwa o charakterze prawnym.

Art. 2. Do Wydziału Prawnego należy:

a) wydawanie opinij w przedmiocie wniosków ustawodawczych i projektów rozporządzeń i zarządzeń ogólnie obowiązujących, opracowanych przez Sekcje i Wydziały Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz przez inne Ministerstwa i Urzędy, jakoteż nadawanie wnioskom ustawodawczym i projektom rozporządzeń, opracowywanym w Ministerstwie Rólnictwa i Dóbr Państwowych, formy redakcyjnej i prawnej;

b) wydawanie opinij w przedmiocie projektów regulaminów wewnętrznych i instrukcyj służbowych dla Ministerstwa i podległych mu Urzędów, oraz przepisów wykonawczych do ustaw obowiązujących. jako też nadawanie im formy prawnej i redakcyjnej;

c) wydawanie opinij w kwestjach natury prawnej, wynikających na tle działalności Ministerstwa i jego organów;

d) opracowywanie wzorów kontraktów, protokółów, wezwań i innych aktów prawnych;

e) opinjowanie o potrzebie wytaczania procesów w imieniu Ministerstwa przez Prokuratorję Generalną;

f) reprezentowanie Ministerstwa w międzyministerjalnej konsultacji prawnej.

Art. 3. Urzędnicy Wydziału Prawnego pracują pod bezpośrednim kierownictwem Naczelnika Wydziału lub też są delegowani

w charakterze referentów prawnych do poszczególnych Sekcyj i Wydziałów Ministerstwa.

Referenci prawni, pozostający na etacie innych Sekcyj lub Wydziałów, podlegają zwierzchnictwu właściwych Szefów Sekcyj i Naczelników Wydziałów, w swej pracy fachowo-prawnej stosując się do instrukcyj i wskazówek Wydziału Prawnego.

Oprócz stałych pracowników Wydziału Prawnego oraz delegowanych do innych Sekcyj i Wydziałów Ministerstwo korzysta ze współpracy powoływanych w miarę potrzeby poza-etatowych radców prawnych.

Zakres obowiązków i rodzaj współpracy radców prawnych oraz ich stosunek do Wydziału Prawnego określa każdorazowa umowa specjalna przez Ministra zatwierdzona oraz porozumienie Szczegółowe z Naczelnikiem Wydziału prawnego.

Art. 4. Referenci prawni poszczególnych Sekcyj i Wydziałów mogą samodzielnie udzielać opinji w sprawach bieżących, nie posiadających znaczenia decyzyj zasadniczych lub nie budzących szczególnych wątpliwości prawnych.

Opinje o charakterze decyzyj zasadniczych lub w sprawach szczególnie trudnych winny być obowiązkowo przesyłane do Wydziału Prawnego do potwierdzenia.

Art. 5. Sekcje i Wydziały, które własnych referentów prawnych nie posiadają, obowiązane są we wszystkich sprawach w art. 1 wymienionych, zwracać się do Wydziału Prawnego.

Art. 6. Opinje i wnioski referentów prawnych i radców prawnych winny być sporządzone w dwóch egzemplarzach, z których jeden przekazuje się żądającemu opinji, drugi — Wydziałowi Prawnemu.

Odpisy udzielonych opinij prawnych oraz wniosków winien każdy referent prawny i radca prawny przechowywać w porządku systematycznym, jaki będzie przez Wydział Prawny wskazany.

Przepis ten nie dotyczy opinij w sprawach drobnych, winny one być tylko rejestrowane z zaznaczeniem przedmiotu sprawy i treści udzielonej opinij. Wykazy opinij w sprawach drobnych należy przesyłać Wydziałowi Prawnemu na początku każdego miesiąca.

Art. 7. W miarę potrzeby odbywać się będą konferencje pra-

wne przy udziale wszystkich radców i referentów prawnych Ministerstwa oraz Szefa Sekcji ogólnej i Naczelnika wydziału Prezydjalnego.

Radcowie prawni i referenci, urzędujący poza Ministerstwem biorą udział w konferencjach na specjalne wezwanie. Kofereneje prawne będą miały na celu: a) ujednostajnienie działalności wydziału, poszczególnych referentów prawnych i radców prawnych w zakresie udzielania opinij prawnych, b) wyjaśnienie spornych zagadnień prawnych.

Z konferencji tych spisywany będzie protokół, zawierający wyszczególnienie omawianych spraw i treść powziętych opinij i wniosków.

Art. 8. Korespondencję w sprawach nie zastrzeżonych do podpisu Ministra podpisuje Szef Sekcji Ogólnej, który ma prawo upoważnić Naczelnika Wydziału do podpisywania korespondencji w zakresie przez siebie wskazanym.

Warszawa, dnia 16 grudnia 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: w z. Z. *Chmielewski.*

Okólnik nr. 77, do pp. Szefów Sekcyj, Naczelników Wydziałów, Naczelnika Państwowego Urzędu Weterynaryjnego, Naczelnika Kancelarji Głównej Ministerstwa, Starszych Inspektorów weterynaryjnych, Lekarzy weterynaryjnych powiatowych oraz Kierowników wszystkich podległych Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych urzędów w przedmiocie skasowania Państwowego Urzędu Weterynaryjnego i przekazania jego agend Sekcji Weterynarji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. (Dz. urz. M. R. i D. P. nr. 27).

W celu ujednostajnienia i uproszczenia administracji państwowej oraz zgodnie z tendencją zespalania urzędów administracyjnych pierwszej i drugiej instancji, w szczególności wobec zamierzonego przekazania województwom, jako organom służby weterynaryjnej drugiej instancji, szeregu spraw załatwianych obecnie przez Państwowy Urząd Weterynaryjny, urząd ten jako samodzielny organ administracji weterynaryjnej zostaje w dniu 1 stycznia 1920 r. skasowany.

W terminie tym wszystkie agendy Państwowego Urzędu Wete-

rynaryjnego winny być przekazane Sekcji Weterynarji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Na etat tejże Sekcji przejdzie w całości personal Państwowego Urzędu Weterynaryjnego.

Wszystkie sprawy z zakresu służby weterynaryjnej, w szczególności sprawy załatwiane przez pp. Starszych Inspektorów weterynaryjnych, względnie lekarzy weterynaryjnych powiatowych, winny być wobec tego, począwszy od dnia 1 stycznia 1920 r., kierowane wprost do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych i wszelkie pisma załatwiane dotychczas przez Państwowy Urząd Weterynaryjny we własnym zakresie działania winny mi być przedkładane do aprobaty i podpisu za pośrednictwem Sekcji Weterynarji zgodnie z trybem przepisanym dla załatwienia pism w Ministerstwie.

W składzie Sekcji Weterynarji zostają utworzone 3 wydziały, a mianowicie: Wydział ogólny, Wydział weterynarji państwowej i Wydział weterynarji samorządowej. Szczegółowy rozdział czynności pomiędzy te trzy wydziały oraz tryb załatwiania spraw w całej Sekcji Weterynarji zostanie uregulowany w osobnym regulaminie Sekcji Weterynarji.

Pan Szef Sekcji Weterynarji przedstawi mi za pośrednictwem Wydziału Służbowego wnioski w przedmiocie przydziału b. pracowników Państwowego Urzędu Weterynaryjnego do Wydziałów Sekcji Weterynarji.

Jednocześnie, począwszy od dnia 1 stycznia 1920 r. kredyty, preliminowane na cele służby weterynaryjnej w dziale I budżetu Zarządu Centralnego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz w dziale XIII Państwowego urzędu Weterynaryjnego, winny być traktowane łącznie.

Pan Naczelnik Wydziału Rachuby uwzględni fakt zespolenia powyższych działów budżetowych przy wypłacie poborów oraz prowadzeniu rachunkowości.

Warszawa, dn. 30 grudnia 1919 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Dr. Bardel.*

I. ORGANIZACJA ADMINISTRACJI AGRARNEJ.

B) URZĘDY ZIEMSKIE.

Art. 151, 152, 154, 155, 156, 157 i 158 tymczasowej instrukcji dla Urzędów Ziemskich z dnia 25/4 roku 1919, podane wyżej na str. 72, zostały zmienione trzema rozporządzeniami Prezesa Gł. Urzędu Ziemskiego, które zamieszczamy niżej.

Rozporządzenie Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w przedmiocie niektórych zmian w Tymczasowej Instrukcji Ogólnej dla Urzędów Ziemskich, działających na obszarach b. zaboru rosyjskiego, wydanej przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w dniu 25 kwietnia 1919 roku.

Na zasadzie art. 2 i 5 Ustawy z dnia 22 lipca 1919 r. w przedmiocie utworzenia Głównego Urzędu Ziemskiego (Dziennik Praw Nr. 63, poz. 376), postanawiam, co następuje:

1.

Art. 151 Tymczasowej Instrukcji Ogólnej dla Urzędów Ziemskich, działających na obszarach b. zaboru rosyjskiego, wydanej przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w dniu 25 kwietnia 1919 r. (Monitor Polski Nr. 97 z dnia 30 kwietnia 1919 r. i nast.) otrzymuje brzmienie następujące:

„Za wyjazdy w sprawach służbowych i za cały czas czynności służbowych poza miejscem stałego urzędowania wszyscy urzędnicy ziemscy otrzymują djety oraz zwrot kosztów podróży, stosownie do przepisów dla urzędników państwowych".

2.

Art. 154, 155, 157 i 158 tejże Tymczasowej Instrukcji Ogólnej dla Urzędów Ziemskich skreśla się i cały rozdział:

„Wynagrodzenie akordowe geometrów"

otrzymuje brzmienie następujące:

„Art. 154. Za wykonanie robót pomiarowych na powierzchni, przekraczającej ustalone minimum rocznej wydajności pracy, geometrzy pobierają, niezależnie od pensji i przysługujących im djet, wynagrodzenia akordowe, jako premjum od każdego morga pomiarów, wykonanego ponad minimum, w wysokości od 20 do 30 marek przy komasacji i od 10 do 14 marek przy parcelacji i innych pracach regulacyjnych.

Art. 155. Wypłata wynagrodzenia akordowego nastąpi po ukończeniu robót pomiarowych i sprawdzeniu ich przez Rewidenta Pomiarów.

Art. 156. Wypłata wynagrodzenia akordowego nastąpi również i w wypadkach, gdy praca nie zostanie ukończona z przyczyn od geometry niezależnych, o ile zostanie stwierdzone, że czynności pomiarowe dokonane zostały bez zarzutu.

Art. 157. Normy rocznej wydajności pracy geometrów w zależności od rodzaju robót oraz sposób wypłaty wynagrodzenia akordowego pod postacią premjów za roboty, wykonane ponad minimum tej wydajności, określą przepisy specjalne".

3.

Rozporządzenie niniejsze otrzymuje moc obowiązującą od daty jego wydania.

Warszawa, dnia 6 lutego 1920 r.

Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: (—) *Wilkoński.*

(„Monitor Polski". Nr. 38 z roku 1920.)

Rozporządzenie Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w przedmiocie niektórych zmian w Tymczasowej Instrukcji Ogólnej dla urzędów ziemskich, działających na obszarach b. zaboru rosyjskiego, wydanej przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w dniu 25 kwietnia 1919 roku.

Na zasadzie art. 2 i 5 Ustawy z dnia 22 lipca 1919 r. w przedmiocie utworzenia Głównego Urzędu ziemskiego (dziennik Praw Nr. 63. poz. 376), postanawiam, co następuje:

1.

Art. 152 Tymczasowej Instrukcji Ogólnej dla Urzędów Ziemskich, działających na obszarach b. zaboru rosyjskiego, wydanej

przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w dniu 25 kwietnia 1919 r. (Monitor Polski Nr. 97 z dnia 30 kwietnia 1919 r. i nast.), otrzymuje brzmienie następujące: „Członkowie rolnicy za udział w posiedzeniach Komisyj Ziemskich Okręgowych pobierają djety w wysokości 30 marek za każdy dzień posiedzeń".

2.

Rozporządzenie niniejsze otrzymuje moc obowiązującą od dnia 1 grudnia 1919 roku.

Warszawa, dnia 6 lutego 1920 r.

Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: (—) *Wilkoński.*

(„Monitor Polski". Nr. 38 z roku 1920.)

Przepisy dotyczące wypłaty premjów geometrom Urzędów Ziemskich za prace, wykonane ponad ustalone minimum, wydane w myśl rozporządzeń Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego z dnia 6 lutego 1920 r. w przedmiocie niektórych zmian w Tymczasowej Instrukcji Ogólnej dla Urzędów Ziemskich na zasadzie art. 157 tejże Instrukcji.

Art. 1. Technikom mierniczym Urzędów Ziemskich, którzy w ciągu rocznego okresu robót wykonają roboty pomiarowe na powierzchni, przekraczającej minimum rocznej wydajności pracy, Urzędy Ziemskie Okręgowe wypłacają premja od każdej morgi wykonanej ponad minimum.

Art. 2. Minimum rocznej wydajności pracy jednego samodzielnego geometry przy pracach komasacyjnych wynosi:

a) na gruntach włościańskich w terenie równym lub falistym 750 mr.;

b) na gruntach włościańskich w terenie górzystym lub bardzo błotnistym (w okręgach Kieleckim i Lubelskim) 650 morgów;

c) na gruntach małomiasteczkowych i drobnoszlacheckich (w okręgach Łomżyńskim i Siedleckim) 500 morgów, za wyjątkiem miasteczek i wsi z małą szachownicą, t. j. tych, które mają mniej niż 30 oddzielnych parcel (kawałków) na jedno gospodarstwo, przyczem powierzchnia większości parcel komasowanego obszaru jest większą od 100 prętów każda: takie grunta należy przyrównywać do włościańskich.

Wsie włościańskie z dużą szachownicą, w których na jedno gospodarstwo przypada więcej, niż 30 oddzielnych parcel, przyczem powierzchnia większości parcel komasowanego obszaru jest mniejszą od 100 prętów każda, należy przyrównywać do drobnoszlacheckich (p. c. niniejsz. art.).

Art. 3. W pracach parcelacyjnych oraz regulacyjnych (podział wspólnot, likwidacja służebności) minimalna roczna wydajność pracy jednego samodzielnego geometry wynosi:

a) przy przeciętnej powierzchni nowych parcel (kolonji) ponad 10 morgów w terenie równym lub falistym — 1800 morgów;

b) przy przeciętnej powierzchni nowych parcel do 10 morgów w terenie równym, lub ponad 10 morgów w terenie górzystym (w okręgach Kieleckim i Lubelskim) — 1600 morgów.

c) przy przeciętnej powierzchni nowych parcel do 10 morgów, w terenie górzystym — 1400 morgów.

Art. 4. Wydajność pracy starszego pomocnika geometry wynosi 0,7, starszego pomocnika, posiadającego mniej niż roczną (w ciągu 1 sezonu) praktykę mierniczą i pomocnika geometry 0,4, zaś pomocnika posiadającego mniej niż roczną praktykę, 0,2 — wydajności pracy samodzielnego geometry.

Art. 5. Wydajność pracy partji mierniczej, składającej się z techników o różnych stopniach wydajności pracy (art. 4), równa się sumie wydajności pracy poszczególnych techników partji, przyczem jeżeli w partji na jednego samodzielnego wykonawcę przypada więcej, niż jeden pomocnik, to wydajność pracy każdego następnego pomocnika zmniejsza się o 30% w stosunku do poprzedniego: jeżeli w tym wypadku pomocnicy są różnej kategorji, to zmniejsza się wydajność pracy kategoryj niższych, biorąc za punkt wyjścia wydajność tych kategoryj, wskazaną w art. 4. Jeżeli do partji w roli niesamodzielnego wykonawcy wchodzi geometra, to wydajność jego pracy należy zawsze przyjmować jak 0.9 wydajności pracy samodzielnego geometry.

Art. 7. Wysokość premjów, wypłacanych za każdą morgę robót mierniczych, wykonanych ponad minimum rocznej wydajności pracy, wynosi:

a) za roboty komasacyjne, wymienione pod pp. a), b) i c) art. 2. odpowiednio — 20, 25 i 30 marek od morga:

b) za roboty parcelacyjne i regulacyjne, wymienione pod pp. a), b) i c) art. 3, odpowiednio — 10, 12 i 14 marek od morga.

Art. 8. W tych pracach komasacyjnych, w których stary stan posiadania nie jest zdejmowany z gruntu, lecz wzięty całkowicie ze starych planów, wydajność wzrasta o 30%, a więc i minimum powinno być odpowiednio podniesione.

Art. 9. Wypłaty premjów Urzędy Ziemskie Okręgowe dokonywują w trzech terminach: 15 grudnia, 15 marca, oraz po ukończeniu i sprawdzeniu robót.

Art. 10. 15 grudnia i 15 marca za roboty nieukończone U. Z. O. wypłacają część premjów, przypadających za całą robotę, odpowiadającą części wykonanych robót.

Art. 11. Stosunek poszczególnych części (stadjów wykonania) do całej (ukończonej) roboty wyraża się w następujących odsetkach:

a) w pracach komasacyjnych:

I. pomiar i zrysowanie pierworysu w tuszu 25%,

II. obliczenie powierzchni i ułożenie rejestrów 30%,

III. sporządzenie projektu 25%,

IV. wniesienie projektu na grunta 10%,

V. ostateczne wykończenie dowodów pomiarowych 10%;

b) w pracach parcelacyjnych;

I. pomiar i zrysowanie pierworysu w tuszu 20%,

II. obliczenie powierzchni i ułożenie rejestrów 10%,

III. sporządzenie projektu 35%,

IV. wniesienie projektu na grunt 20%,

V. ostateczne wykończenie dokumentów pomiarowych 15%.

Inne prace regulacyjne oblicza się tak, jak roboty parcelacyjne.

Art. 12. Jeżeliby jakakolwiek z wymienionych w art. 11 części danej roboty została wykonana nie przez partję mierniczą, prowadzącą całą robotę (np. przez Kreślarnię Okręgowego Biura Mierniczego), to przy obliczaniu rocznej wydajności pracy partji z powierzchni tej roboty należy potrącić odpowiedni % (art. 11).

Art. 13. Po ukończeniu i sprawdzeniu z wynikiem dodatnim całej roboty U. Z. O. wypłaca resztę premjów, która winna wynosić nie mniej, niż tę ich część, jaka przypada za ostateczne wykończenie dokumentów pomiarowych. Wszelkie ujawnione przy spraw-

dzeniu błędy i niedokładności geometra obowiązany jest poprawić bez zaliczenia wynikających stąd czynności do wykazanej przez niego wydajności pracy.

Art. 14. W robotach, wykonanych przez partję mierniczą, U. Z. O. dokonywa podziału premjów pomiędzy poszczególnych techników partji proporcjonalnie do wydajności ich pracy (art. 4, 5 i 6), przyczem w partji z większą ilością sił pomocniczych premje, przypadające na wszystkich pomocników proporcjonalnie do sumy ich wydajności pracy, obliczonej podług art. 5, należy podzielić pomiędzy poszczególnych pomocników, proporcjonalnie do wydajności pracy tych kategorji wykonawców, do których ci pomocnicy należą, zgodnie z art. 4.

Art. 15. Premja U. Z. O. wypłacają z sum, przeznaczonych na wynagrodzenie akordowe geometrów.

Warszawa, dnia 6 lutego 1920 r.

Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego: (—) *Wilkoński.*

(„Monitor Polski“, Nr. 39 z roku 1920.).

III. OGRANICZENIA WŁASNOŚCI ZIEMSKIEJ.

B. NIEZAGOSPODAROWANE UŻYTKI ROLNE.

Wszystkie wyżej podane od str. 122 do 137 przepisy zostały uchylone.

Zmiana w traktowaniu gruntów niezagospodarowanych rozpoczęła się od ustawy z dnia 13. II. roku 1920 poz. 86 d. u. R. p. nr. 17 (niżej pod a:), która przyznała kredyt jednego miljarda Mk. na zagospodarowanie odłogów (także i w Ziemiach wschodnich). Następstwem jej była zmiana Urzędu czasowego dzierżaw przymusowych i utworzenie Urzędu Zagospodarowania Odłogów (p. niżej pod b.). Drugą konsekwencję ustawy o miljardowym kredycie było utworzenie Komitetów pomocy rolnej (p. niżej pod c.), mające na celu oprzeć akcję zagospodarowania odłogów także na elemencie obywatelskim. Agendy tych Komitetów pomocy rolnej illustrują rozporządzenie o trybie udzielania pożyczek (p. niżej pod d.) i okólnik nr. 111 w przedmiocie uruchomienia tych Komitetów (patrz niżej pod e.).

Nową fazą w sprawie odłogów jest ustawa z dnia 18. III. 1920 w wydzierżawianiu odłogów (p. niżej pod f.) i wydane do niej rozporządzenie wykonawcze (p. niżej pod g.), którego artykuł 1 przedstawia całkowitą organizację tej dziedziny administracji agrarnej, która się zajmuje uporządkowaniem stosunków na niezagospodarowanych użytkach rolnych.

a). Ustawa z dnia 13 lutego 1920 roku poz. 86 d. u. R. P. nr. 17, o przyznaniu kredytu jednego miljarda marek na zagospodarowanie odłogów gruntowych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i Ziem Wschodnich.

Art. 1. Celem gospodarczego uporządkowania zniszczonych w czasie wojny obszarów rolnych Rzeczypospolitej Polskiej, nie wyłączając Kresów Wschodnich, zajętych przez wojsko polskie, jakoteż w celu zwiększenia produkcji rolnej na potrzeby aprowizacji publicznej, otwiera się rządowi na rachunek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych na rok 1920 kredyt nadzwyczajny do wysokości jednego miljarda marek.

Art. 2. Korzystać z kredytu powyższego w naturze lub gotówce będą mieli prawo rolnicy, posiadający albo chcący wziąć w dzier-

żawę użytki rolne, odłogiem leżące lub odłogiem zagrażane, którzy dadzą dostateczne rękojmie, że już w ciągu roku poczynione przez nich z tego kredytu nakłady potrafią uczynić produkcyjnemi.

Art. 3. Kredyt powyższy będzie udzielany bez zabezpieczenia hipotecznego, spłacany najdalej w ciągu 6 lat, przez pierwsze 2 lata bez procentów, a przez dalsze 4 lata oprocentowany po 4 od sta.

Pożyczka może być spłacana i przed upływem 6-lecia.

Art. 4. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 5. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prezydent Ministrów: *L. Skulski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Bardel.*

b). Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie utworzenia Urzędu Zagospodarowania Odłogów.

Z mocy art. 4 ustawy z dnia 13 lutego 1920 r. o przyznaniu kredytu 1 miljarda marek na zagospodarowanie odłogów gruntowych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i Ziem Wschodnich (Dziennik Ust. Nr. 17 z dn. 25 lutego 1920 r. poz. 86) zarządzam co następuje:

Art. 1. Celem należytego wykonania zadań, określonych w art. 1 ustawy z dnia 13 lutego 1920 r. o przyznaniu kredytu jednego miljarda marek na zagospodarowanie odłogów gruntowych na obszarze rzeczypospolitej Polskiej i Ziem Wschodnich zostaje utworzony Urząd Zagospodarowania Odłogów.

Art. 2. Do zakresu działania Urzędu Zagospodarowania Odłogów należeć będzie w szczególności:

a) organizowanie według jednolitego planu obsiewów i eksploatacji odłogiem leżących ziem państwowych i prywatnych.

b) dostarczanie dla potrzeb zagospodarowania odłogów oraz dla użytków rolnych odłogiem zagrożonych surowców, narzędzi i innych niezbędnych środków drogą zakupu, sprzedaży, wynajmu i wymiany produktów.

c) koordynowanie działalności wszystkich władz rządowych tak cywilnych jakoteż wojskowych oraz czynników społecznych, organizacyj rolniczych, towarzystw, spółek, przedsiębiorstw lub

osób prywatnych, zmierzającej do zagospodarowania odłogów oraz fachowe kierownictwo i kontrola w tym zakresie,

d) dysponowanie kredytami przeznaczonemi na cele zagospodarowania odłogów z uwzględnieniem jednolitości planu akcji gospodarczej i stosownie do potrzeb udzielania pomocy rolnictwu i ludności obszarów, podpadających pod działanie rzeczonej ustawy z dnia 13 lutego 1920 r.,

e) czynności w zakresie wykonywania Ustaw Sejmowych i rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie dzierżaw przymusowych.

Art. 3. Urzędem zagospodarowania Odłogów kieruje prezes mianowany przez Naczelnika Państwa na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych uchwalony przez Radę Ministrów.

Urząd posiada własne biuro oraz potrzebny personal fachowy i kancelaryjny i prowadzi odrębną od Zarządu Centralnego Ministerstwa rachunkowość sum przekazywanych do jego dyspozycji.

Art. 4. W celu przedwstępnego rozpatrzenia i opinjowania w dziedzinie zagospodarowania odłogów oraz uzgadniania tych zarządzeń z dezyderatami poszczególnych władz interesowanych czynny będzie przy Urzędzie pod przewodnictwem Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych lub w razie jego nieobecności Prezesa Urzędu Zagospodarowania Odłogów „Komitet do spraw zagospodarowania odłogów“, do którego wejdą przedstawiciele: Prezydenta Ministrów, Ministrów: Rolnictwa i Dóbr Państwowych Aprowizacji, Skarbu, Spraw Wojskowych, Kolei Żelaznych oraz Komisarza Cywilnego Ziem Wschodnich.

Do udziału w obradach Komitetu powoływani będą nadto przez przewodniczącego przedstawiciele Naczelnego Dowództwa oraz innych władz i organizacyj społecznych. których zakresu dotyczyć będą omawiane w Komitecie sprawy.

Art. 5. Powierzone sobie zadania Urząd Zagospodarowania Odłogów wypełniać będzie za pośrednictwem:

a) Departamentów rolnictwa i weterynarji w Województwach oraz Starostów i referentów rolniczych w Starostwach na terenie b. Królestwa Kongresowego oraz powiatów: białostockiego, sokólskiego i bielskiego;

b) Inspektorów pomocy rolnej we Lwowie i Krakowie, Sta-

rostów i referentów rolniczych w powiatach na terenie b. zaboru austrjackiego;

c) organów Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich na terenach podległych Naczelnemu Dowództwu;

d) przez własny personal kontraktowy, oraz zapraszane do współdziałania organizacje społeczne i osoby prywatne.

Art. 6. Związane z akcją zagospodarowania odłogów agendy dotychczasowe Sekcji I Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Urzędu Czasowego Dzierżaw Przymusowych zostają w dniu dzisiejszym przekazane Urzędowi Zagospodarowania Odłogów. Jednocześnie Wydział Odbudowy (V) Sekcji I-szej, pozostający nadal w etacie Zarządu Centralnego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz ustanowiony rozporządzeniem mojem z dn. 31 marca 1919 r. Urząd Czasowy Dzierżaw przymusowych („Monitor Polski" Nr. 74 z dn. 1 kwietnia 1919 r.) przechodzą do Urzędu Zagospodarowania Odłogów.

Art. 7. Szczegółowa organizacja Urzędu Zagospodarowania Odłogów oraz regulaminy jego czynności zostaną unormowane w specjalnych rozporządzeniach.

Art. 8. Urząd Zagospodarowania Odłogów rozpocznie swą działalność natychmiast.

Warszawa, dn. 25 lutego 1920.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: (—) *Dr. Bardel.*

c). Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 23/III 1920 r. poz. 164, d. u. nr. 27, w przedmiocie utworzenia na obszarze województwa Warszawskiego, Łódzkiego, Kieleckiego, Lubelskiego i Białostockiego Komitetów Pomocy Rolnej.

Z mocy art. 4. Ustawy Sejmowej z dnia 13 lutego 1920 r. o przyznaniu kredytu jednego miljarda marek na zagospodarowanie odłogów gruntowych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i Ziem Wschodnich (Dz. Ust. Nr. 17 z dnia 25 lutego 1920 r. poz. 86), zarządzam co następuje:

Art. 1. Akcję gospodarczego uporządkowania gruntów leżących odłogiem, lub odłogiem zagrożonych Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych opierać będzie na ścisłej współpracy z miejscowemi rolniczemi organizacjami społecznemi.

W tym celu zostaną utworzone na obszarze województwa War-

szawskiego, Łódzkiego, Kieleckiego, Lubelskiego i Białostockiego w gminach, powiatach i województwach Komitety Pomocy Rolnej z udziałem przedstawicieli rzeczonych organizacyj.

Organem Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, powołanym do kierowania i zarządzania całą akcją gospodarczego uporządkowania gruntów leżących odłogiem lub odłogiem zagrożonych jest Urząd Zagospodarowania Odłogów.

Organizacja Urzędu Zagospodarowania Odłogów zostanie unormowana w osobnem rozporządzeniu.

Przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych czynny będzie nadto Komitet Główny Pomocy Rolnej.

Art. 2. Komitety gminne Pomocy Rolnej, powoływane do życia w miarę potrzeby, stwierdzonej przez właściwego starostę, mają siedzibę w Urzędzie gminnym i składają się z wójta, jako przewodniczącego, jednego członka Rady, jako zastępcy przewodniczącego, dwóch przedstawicieli istniejących w gminie lub powiecie społecznych organizacyj rolniczych większej własności oraz dwóch mniejszej własności, delegowanych przez rzeczone organizacje, zawezwane do tego przez starostę.

Uchwały Komitetu gminnej Pomocy Rolnej zapadają zwykłą większością głosów członków Komitetu obecnych na posiedzeniu. Przy równym podziale głosów rozstrzyga głos przewodniczącego, który głosuje ostatni.

Do prawomocności uchwał Komitetu gminnego Pomocy Rolnej potrzebna jest obecność przynajmniej trzech członków a w tej liczbie przewodniczącego.

Prace Komitetu odbywać się będą przy współudziale referenta rolniczego właściwego starostwa, który udzielać będzie Komitetowi rad i wskazówek w zakresie jego działalności.

Art. 3. Komitet Gminny Pomocy Rolnej zbiera szczegółowe wiadomości dla określenia istotnie niezbędnych potrzeb gminy w zakresie nasion, inwentarzy żywych i martwych, w szczególności bada potrzeby gospodarstw posiadających grunty leżące odłogiem, lub odłogiem zagrożone, opinjuje na żądanie Komitetu powiatowego Pomocy Rolnej podania o udzielenie pomocy rolnej oraz pożyczek, po stwierdzeniu prawdziwości przytoczonych w nich faktów i okoliczności, współdziała przy dostawie środków pomocy

rolnej (nasion i inwentarzy), przeznaczonych dla gminy, wykonywuje zlecenia Komitetu powiatowego Pomocy Rolnej i wogóle współdziała przy organizacji pomocy rolnej na terenie gminy.

Art. 4. Komitety powiatowe Pomocy Rolnej, powoływane do życia w powiatach, w których funkcjonują już komitety gminne, mają siedzibę przy starostwie, a składają się ze starosty, jako przewodniczącego, referenta rolniczego starostwa, jako jego zastępcy, jednego przedstawiciela Sejmiku powiatowego, wybranego przez Wydział powiatowy, oraz dwóch przedstawicieli miejscowych organizacyj rolniczych większej własności i dwóch mniejszej własności, delegowanych przez rzeczone organizacje, zawezwane do tego przez starostę.

Uchwały i decyzje Komitetu powiatowego Pomocy Rolnej zapadają zwykłą większością głosów członków Komitetu obecnych na posiedzeniu. Przy równym podziale głosów, rozstrzyga głos przewodniczącego, który głosuje ostatni.

Do prawomocności uchwał i decyzyj Komitetu powiatowego Pomocy Rolnej potrzebna jest obecność przynajmniej czterech członków, a w tej liczbie przewodniczącego.

Art. 5. Komitet powiatowy Pomocy Rolnej bada zebrane przez Komitety gminne szczegółowe wiadomości dla określenia istotnie niezbędnych potrzeb w zakresie nasion, inwentarzy żywych i martwych, a w razie braku tychże zbiera sam te wiadomości, czuwa nad akcją gospodarczego uporządkowania gruntów leżących odłogiem zagrożonych na obszarze powiatu, przyjmuje podania o udzielenie pomocy rolnej w nasionach, inwentarzu żywym i martwym oraz o udzielenie pożyczek bez względu na wysokość żądanej pożyczki, czuwa nad należytem zużytkowaniem pożyczek przyznanych, współdziała przy dostawie środków pomocy rolnej (nasion i inwentarzy), przeznaczonych dla powiatu, wykonywa zlecenia Komitetu wojewódzkiego w zakresie pomocy rolnej i wogóle współdziała przy organizacji pomocy rolnej (nasion i inwentarzy), przeznaczonych dla powiatu, wykonywa zlecenia Komitetu wojewódzkiego w zakresie pomocy rolnej i wogóle współdziała przy organizacji pomocy rolnej na terenie powiatu.

W szczególności Komitet powiatowy Pomocy Rolnej przyznaje w granicach przeznaczonego dla powiatu kredytu właścicielom lub dzierżawcom gruntów leżących odłogiem lub odłogiem zagrożo-

nych, pożyczki do wysokości czterdziestu tysięcy marek dla jednego gospodarstwa. W wypadkach, w których zdaniem Komitetu powiatowego należy przyznać pożyczkę w wysokości ponad czterdzieści tysięcy marek dla jednego gospodarstwa, Komitet powiatowy przedkłada akta sprawy wraz ze swoim wnioskiem Komitetowi wojewódzkiemu Pomocy Rolnej do decyzji.

Art. 6. Komitety wojewódzkie Pomocy Rolnej, powoływane do życia w województwach, w których funkcjonują już Komitety powiatowe, składać się będą z wojewody, jako przewodniczącego, naczelnika Departamentu Rolnictwa i Weterynarji urzędu wojewódzkiego względnie jego zastępcy, jako zastępcy przewodniczącego, jednego członka Rady wojewódzkiej, wybranego przez tęż Radę oraz dwóch przedstawicieli miejscowych organizacyj rolniczych większej własności i dwóch przedstawicieli mniejszej własności, delegowanych przez rzeczone organizacje, zawezwane do tego przez wojewodę.

Uchwały i decyzje Komitetu wojewódzkiego Pomocy Rolnej zapadają zwykłą większością głosów członków Komitetu, obecnych na posiedzeniu. Przy równym podziale głosów rozstrzyga głos przewodniczącego, który głosuje ostatni.

Do prawomocności uchwał i decyzji Komitetu wojewódzkiego Pomocy Rolnej potrzebna jest obecność przynajmniej czterech członków, a w tej liczbie przewodniczącego.

Art. 7. Komitet wojewódzki Pomocy Rolnej sprawdza sprawozdania Komitetów powiatowych dla określenia istotnie niezbędnych potrzeb w zakresie nasion, inwentarzy żywych i martwych, czuwa nad prowadzoną przez Komitety powiatowe akcją gospodarczego uporządkowania gruntów leżących odłogiem lub odłogiem zagrożonych na terenie województwa, współdziała przy dostawie środków pomocy rolnej, przeznaczonej dla województwa, przeprowadza na podstawie własnych danych oraz sprawozdań Komitetów powiatowych Pomocy Rolnej repartycje na poszczególne powiaty kredytu, przeznaczonego dla województwa przez Urząd Zagospodarowania Odłogów, wykonywa zlecenia Komitetu Głównego Pomocy Rolnej i wogóle współdziała w organizacji pomocy rolnej na terenie województwa.

W szczególności Komitet wojewódzki Pomocy Rolnej przyznaje na podstawie wniosków Komitetu powiatowego Pomocy Rolnej właścicielom lub dzierżawcom gruntów leżących odłogiem lub odłogiem zagrożonych pożyczki w wysokości ponad 40.000 marek dla jednego gospodarstwa oraz rozpoznaje i rozstrzyga ostatecznie zażalenia na decyzje Komitetów powiatowych Pomocy Rolnej co do wysokości przyznanej pożyczki lub nieprzyznania pożyczki na pomoc rolną.

Art. 8. Komitet Główny Pomocy Rolnej, utworzony przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych dla całego obszaru Rzeczypospolitej Polskiej, składa się z Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, jako przewodniczącego, prezesa Urzędu Zagospodarowania Odłogów, jako jego zastępcy, szefa sekcji Rolniczej Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych i jednego członka Rady Rolniczej po jej ukonstytuowaniu oraz czterech przedstawicieli organizacyj rolniczych, delegowanych przez rzeczone organizacje na wezwanie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Uchwały i decyzje Komitetu Głównego Pomocy Rolnej zapadają zwykłą większością głosów członków Komitetu obecnych na posiedzeniu. Przy równym podziale głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

Do prawomocności uchwał i decyzyj Komitetu Głównego Pomocy Rolnej potrzebna jest obecność przynajmniej czterech członków a w tej liczbie przewodniczącego.

Art. 9. Komitet Główny Pomocy Rolnej czuwa nad ogólną akcją gospodarczego uporządkowania gruntów leżących odłogiem oraz odłogiem zagrożonych na terenie całego Państwa, współdziała z Urzędem Zagospodarowania Odłogów w organizowaniu i przeprowadzaniu tej akcji, w szczególności rozpoznaje i rozstrzyga ostatecznie zażalenia na decyzje Komitetów wojewódzkich Pomocy Rolnej co do wysokości pożyczek lub nieprzyznania pożyczek, powzięte przez te Komitety w pierwszej instancji.

Art. 10. Szczegółowy tryb czynności Komitetów Pomocy Rolnej w zakresie spraw, przekazanych im niniejszem rozporządzeniem, określi osobna instrukcja.

Art. 11. Istniejące na terenie województw: Warszawskiego,

Łódzkiego, Kieleckiego, Lubelskiego i Białostockiego — na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dnia 15 kwietnia 1919 r. (Monitor Polski Nr. 87 z dn. 16 kwietnia 1919 r.) gminne i powiatowe Komitety Pomocy Rolnej zostaną przekształcone z chwilą uzyskania pomocy obowiązującej przez rozporządzenie niniejsze, stosownie do zawartych w niem postanowień.

Art. 12. Organizacja organów pomocy rolnej na terenie b. zaboru austrjackiego zostanie unormowana w osobnem rozporządzeniu.

Art. 13. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw. Jednocześnie traci moc rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dnia 15 kwietnia 1919 r. w przedmiocie organizacji odbudowy rolnictwa i pomocy rolnej (Monitor Polski Nr. 87 z dnia 16 kwietnia 1919 r.)

Warszawa, dnia 23 marca 1920 roku.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Bardel.*

d) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 26/III 1920 r. poz. 170 d. u. nr. 28, w przedmiocie trybu udzielania pożyczek na pomoc rolną w Województwach: Warszawskiem, Łódzkiem, Kieleckiem, Lubelskiem i Białostockiem.

Z mocy art. 4 ustawy z dnia 13 lutego 1920 r. o przyznaniu kredytu jednego miljarda marek na zagospodarowanie odłogów gruntowych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i Ziem Wschodnich (Dz. Ust. Nr. 17 z dn. 25 lutego 1920 r. poz. 86) zarządzam co następuje:

Art. 1. Podania o udzielenie pożyczek na pomoc rolną bez względu na wysokość żądanej pożyczki należy wnosić do Komitetu powiatowego Pomocy Rolnej tego powiatu, na którego obszarze znajdują się grunty, których uprawa ma być dokonana przy pomocy pożyczki.

Podania powinny zawierać następujące dane:

a) nazwa i obszar gospodarstwa z wyszczególnieniem powierzchni, przypadających na poszczególne rodzaje użytków, role, łąki i t. d.) oraz powierzchni gruntów odłogiem leżących lub odłogiem zagrożonych,

b) kiedy i jakie w danej miejscowości odbywały się działania wojenne,

c) opis zniszczenia, dokonanego przez działania wojenne,

d) wyszczególnienie budynków mieszkalnych i gospodarczych, posiadanych obecnie i przed wojną,

f) wyszczególnienie przedmiotów potrzebnych niezbędnie do zagospodarowania odłogów lub gruntów odłogiem leżących,

g) czy i jakie części składowe inwentarza martwego oraz sztuki inwentarza żywego zostały zakupione już po zniszczeniu i dowody na to, czy przedmioty te zostały zakupione z funduszów własnych czy pożyczonych,

h) stan odłużenia gospodarstwa,

i) czy przed wniesieniem podania petent otrzymał już jaką pożyczkę, względnie zasiłek z funduszów państwowych i w jakiej wysokości.

Art. 2. Osoby, ubiegające się o pożyczkę, winny dawać dostateczną rękojmię, że już w ciągu roku poczynione przez nie z uzyskanej pożyczki nakłady, potrafią uczynić produkcyjnemi.

Za rękojmię w tym względzie uważać należy fachowe uzdolnienie kandydata ubiegającego się o pożyczkę i jego zrozumienie obowiązku współdziałania w akcji aprowizacyjnej Państwa, przedewszystkiem zaś energję, którą kandydat okazał w dotychczasowej pracy około podniesienia swego zniszczonego gospodarstwa.

Art. 3. Ze względu na stopień zniszczenia dzielić należy gospodarstwa na trzy kategorje:

Do pierwszej kategorji zalicza się gospodarstwa zupełnie zniszczone przez wojnę, do drugiej gospodarstwa częściowo zniszczone i częściowo już uruchomione, do trzeciej gospodarstwa, które nie doznały zniszczeń wojennych, ale nie rozporządzają środkami, wystarczającemi dla zagospodarowania całości gruntów uprawnych.

Maksymalna pożyczka, jaka może być przyznana dla gospodarstw pierwszej kategorji wynosi:

dla gospodarstw do 10 morgów po 160 mk. na każdą morgę użytków roln.,

dla gospodarstw od 10 morgów do 50 morgów po 1400 mk. na każdą morgę użytków roln.,

dla gospodarstw od 50 morgów do 100 morgów po 1200 mk. na każdą morgę użytków roln.,

dla gospodarstw od 100 morgów do 300 morgów po 1000 mk. na każdą morgę użytków roln.,

dla gospodarstw od 300 morgów do 500 morgów po 800 mk. na każdą morgę użytków roln.,

dla gospodarstw od 500 morgów do 1000 morgów po 600 mk. na każdą morgę użytków roln.,

dla gospodarstw ponad 1000 morgów po 400 mk. na każdą morgę użytków roln.

Maksymalna pożyczka, jaka może być przyznana dla gospodarstw drugiej kategorji wynosi 65% stawek ustanowionych dla gospodarstw pierwszej kategorji, a dla gospodarstw trzeciej kategorji 50% tych stawek.

Stawki te jako maksymalne nie mogą być w żadnym wypadku przekroczone.

Art. 4. Podania o udzielenie pożyczek winny być załatwione przez Komitety Powiatowe Pomocy Rolnej najdalej w ciągu dni 8 od ich złożenia.

Art. 5. Komitet Powiatowy Pomocy Rolnej, po rozpoznaniu podania i zasięgnięciu w razie potrzeby opinji właściwego Komitetu Gminnego przyznaje w granicach przeznaczonego dla powiatu kredytu właścicielom lub dzierżawcom gruntów odłogiem leżących lub odłogiem zagrożonych, pożyczki do wysokości 40.000 marek dla jednego gospodarstwa.

O ile petent ubiega się o pożyczkę wyższą niż 40.000 mk., to Komitet Powiatowy Pomocy Rolnej w wypadkach zasługujących na uwzględnienie przyznaje pożyczkę w granicach swej kompetencji, ustanowionej w ustępie pierwszym niniejszego artykułu, sprawę zaś udzielenia pożyczki dodatkowej ponad przyznaną przez siebie sumę przekazuje wraz ze swym wnioskiem do decyzji Wojewódzkiego Komitetu Pomocy Rolnej.

Jednakże, jeżeli żądana w podaniu suma pożyczki przekracza 40.000 mk. wskutek niezastosowania się petenta do norm ustanowionych w art. 3. niniejszego rozporządzenia, to Komitet Powiatowy załatwia podanie całkowicie we własnej kompetencji i nie kieruje go do Komitetu Wojewódzkiego.

O decyzji Komitetu Powiatowej Pomocy Rolnej czy to przy-

chylnej, czy odmownej winien być petent bezzwłocznie powiadomiony.

Art. 6. Od decyzji Komitetu Powiatowego Pomocy Rolnej służy interesowanemu prawo odwołania się do Komitetu Wojewódzkiego w przeciągu dni 8 od daty zawiadomienia o decyzji. Odwołanie należy wnieść do Komitetu Powiatowego Pomocy Rolnej, który przedkłada je bezzwłocznie wraz z aktami Komitetowi Wojewódzkiemu do decyzji ostatecznej.

W wypadkach, kiedy decyzja Komitetu Powiatowego Pomocy Rolnej pozostaje w wyraźnej sprzeczności z obowiązującemi przepisami i postanowieniami w przedmiocie zasad i trybu udzielania pożyczek, służy Staroście w przeciągu 3 dni prawo wstrzymania wykonania decyzji i przedłożenia sprawy wraz ze swemi motywami do ostatecznego rozstrzygnięcia Komitetowi Wojewódzkiemu Pomocy Rolnej.

Art. 7. Komitet Wojewódzki Pomocy Rolnej przyznaje właścicielom i dzierżawcom gruntów odłogiem leżących lub odłogiem zagrożonych na podstawie wniosków Komitetów powiatowych (art. 6) i w granicach przeznaczonego dla województwa kredytu pożyczki dodatkowe ponad sumę uzyskaną przez nich od Komitetów Powiatowych. Komitet Wojewódzki komunikuje niezwłocznie o swych decyzjach co do przyznania lub nieprzyznania dodatkowej pożyczki Komitetowi Powiatowemu, który zawiadamia o tem petenta.

Art. 8. O decyzji Komitetu Wojewódzkiego Pomocy Rolnej co do przyznania lub nieprzyznania pożyczki dodatkowej służy interesowanemu prawo odwołania się do Komitetu Głównego Pomocy Rolnej w przeciągu dni 8 od daty zawiadomienia o decyzji. Odwołanie należy wnieść do Komitetu Powiatowego, który przedkłada je niezwłocznie wraz z aktami za pośrednictwem Komitetu Wojewódzkiego Komitetowi Głównemu.

W wypadkach, kiedy decyzja Komitetu Wojewódzkiego Pomocy Rolnej co do przyznania lub nieprzyznania pożyczki dodatkowej pozostaje w wyraźnej sprzeczności z obowiązującemi przepisami i postanowieniami w przedmiocie zasad i trybu udzielania pożyczek, służy Wojewodzie w przeciągu 3 dni prawo wstrzymania wykonania decyzji i przedłożenia sprawy wraz ze swemi motywa-

mi do ostatecznego rozstrzygnięcia Komitetowi Głównemu Pomocy Rolnej.

Art. 9. Podania o udzielenie pożyczek dodatkowych jako też zażalenia na decyzje Komitetów Powiatowych winny być załatwiane przez Komitety Wojewódzkie najdalej w ciągu dni 8-miu od chwili przedłożenia ich przez Komitet Powiatowy.

Art. 10. Komitet Główny Pomocy Rolnej rozpoznaje ostatecznie zażalenia na decyzje Komitetów Wojewódzkich co do przyznania lub nieprzyznania pożyczki dodatkowej najdalej w ciągu dni 8 od ich przedłożenia i o decyzjach swych komunikuje niezwłocznie Komitetowi wojewódzkiemu, który postępuje dalej stosownie do ust. 2 art. 7.

Art. 11 W powiatach i Województwach, w których nie zostały uruchomione Komitety Pomocy Rolnej, pożyczki na pomoc rolną udzielane będą na podstawie decyzji Starosty lub Wojewody według zasad i przepisów niniejszego rozporządzenia.

Art. 12. Asygnacje na pożyczki przyznane przez Powiatowy, Wojewódzki lub przez Główny Komitet Pomocy Rolnej wystawia Komitet Powiatowy Pomocy Rolnej, po złożeniu przez dłużnika skryptu dłużnego.

Asygnacje podpisuje Starosta lub jego zastępca oraz referent rolniczy Starostwa.

Art. 13. Sposób prowadzenia wykazów i ściąganie udzielonych na pomoc rolną pożyczek określi osobna instrukcja.

Art. 14. Rozporządzenie niniejsze zyskuje moc obowiązującą w dniu ogłoszenia.

Warszawa, dnia 26 marca 1920 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Bardel.*

e). Okólnik Nr. 101, do PP. Wojewodów Warszawskiego, Łódzkiego, Lubelskiego, Kieleckiego i Białostockiego w przedmiocie uruchomienia Komitetów Pomocy Rolnej. (Mon. p. nr. 76).

W Nr. 27 Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 marca 1920 roku poz. 164 zostało ogłoszone rozporządzenie moje z dnia 23 marca 1920 roku w przedmiocie utworzenia na obszarze Województw Warszawskiego, Łódzkiego, Kieleckiego, Lubelskiego i Białostockiego Komitetów Pomocy Rolnej.

Z treści rzeczonego rozporządzenia przekona się Pan Woje-

woda, iż akcję gospodarczego uporządkowania gospodarstw rolnych zamierzam oprzeć na ścisłem współdziałaniu z miejscowemi czynnikami społecznemi w pierwszym rzędzie z organizacjami rolniczemi.

Możliwie rychłe doprowadzenie do normalnego stanu gospodarczego całego warsztatu rolnego posiada dla państwa znaczenie decydujące. Akcja ta musi być traktowana przez organa państwowe z równą energją i skutecznością, jak i akcja wyżywienia ludności. Od jej rozwiązania zależeć będzie w przyszłości należyte ugruntowanie podstaw państwowości polskiej, utrzymanie w kraju ładu i porządku oraz podźwignięcie go z upadku gospodarczego.

Wyrażam pewność, że Pan Wojewoda z całą energją w poczuciu odpowiedzialności, jaka ciąży na władzach państwowych w tym zakresie, jako jedną z najistotniejszych trosk swoich w urzędowaniu uważać będzie doprowadzenie do należytego uporządkowania całego warsztatu rolnego na terenie powierzonego sobie Województwa.

Wobec rozpoczęcia prac wiosennych w polu proszę Pana Wojewodę o przystąpienie niezwłocznie do wyjaśnienia potrzeb rolnych powierzonego Panu Województwa i zorganizowanie akcji pomocy rolnej dla ludności.

W tym celu proszę o natychmiastowe wydanie zarządzeń, zmierzających do uruchomienia przewidzianych w cytowanem powyżej rozporządzeniu, Komitetów Pomocy Rolnej stosownie do postanowień rzeczonego rozporządzenia oraz według następujących wskazań szczegółowych:

Komitety Gminne Pomocy Rolnej winny być stosownie do potrzeby stwierdzonej przez właściwego Starostę, powołane natychmiast do życia w tych gminach, w których znajdują się znaczniejsze ilości gospodarstw zniszczonych lub zagrożonych, w szczególności w tych gminach, w których spodziewana jest większa ilość zgłoszeń o pomoc w naturze i gotówce ze strony miejscowej ludności.

Po powzięciu decyzji uruchomienia w danej gminie Komitetu Gminnego Pomocy Rolnej, Pan Starosta winien zwrócić się niezwłocznie do Powiatowego Towarzystwa Rolniczego oraz do powiatowego oddziału Związku Ziemian o wydelegowanie, zgodnie z art. 2 rzeczonego rozporządzenia, po jednym przedstawicielu i po je-

dnym zastępcy, do Kółka Rolniczego, mającego swą siedzibę w danej gminie, a w braku takiego, do Związku Kółek Rolniczych, mającego swą siedzibę na terenie powiatu, o wydelegowanie 2-ch przedstawicieli mniejszej własności rolnej oraz 2-ch zastępców, do Rady Gminnej o wybranie do Komitetu Gminnego 1-go członka Rady Gminnej, wreszcie do wójta gminy z powiadomieniem go o powołaniu do życia Komitetu Gminnego Pomocy Rolnej i z wyjaśnieniem mu jego zadań i obowiązków w tym zakresie.

Biurowość Komitetów Gminnych prowadzić będą urzędy gminne przy współdziałaniu i stosownie do wskazówek referenta rolniczego Starostwa, o ile referent taki w danem Starostwie urzęduje.

Na odpowiedzialności Panów Starostów leżeć będzie dopilnowanie terminu, w jakim Komitety Gminne Pomocy Rolnej rozpoczną swą działalność.

W tych powiatach, w których powstanie choćby jeden Komitet Gminny Pomocy Rolnej, winien być niezwłocznie ukonstytuowany przez Panów Starostów Komitet Powiatowy Pomocy Rolnej, stosownie do postanowień art. 4 cytowanego rozporządzenia.

W tych wypadkach Panowie Starostowie winni natychmiast zwrócić się do Powiatowego Towarzystwa Rolniczego i do Powiatowego Oddziału Związku Ziemian o wydelegowanie do Komitetu Powiatowego po 1-ym przedstawicielu i po 1-ym zastępcy, do Powiatowego Związku Kółek Rolniczych o wydelegowanie 2-ch przedstawicieli mniejszej własności rolnej, oraz 2-ch zastępców, wreszcie do Wydziału Powiatowego o wydelegowanie do Komitetu 1-go przedstawiciela Sejmiku i 1-go zastępcy.

Wybór przedstawiciela Sejmiku nie może w żadnym wypadku wpłynąć na opóźnienie rozpoczęcia czynności Komitetu Powiatowego, wobec czego nawet w tych wypadkach, kiedyby wybór ten nie mógł być w terminie dokonany, należy uważać Komitet Powiatowy Pomocy Rolnej za ukonstytuowany i bez przedstawiciela Sejmiku.

To samo postanowienie stosuje się analogicznie do Rady Gminnej.

W tych województwach, w których powstanie choćby jeden Komitet Powiatowy Pomocy Rolnej, winien być jednocześnie uruchomiony Komitet Wojewódzki Pomocy Rolnej stosownie do postanowień art. 6.

W tym celu Pan Wojewoda zechce zwrócić się niezwłocznie do miejscowego T-wa Rolniczego i do miejscowego Oddziału Związku Ziemian o wydelegowanie do Komitetu po 1-nym przedstawicielu i po 1-nym zastępcy, oraz do miejscowego Związku Kółek Rolniczych o wydelegowanie 2-ch przedstawicieli mniejszej własności rolnej i 2-ch zastępców, nadto do Rady Wojewódzkiej po jej ukonstytuowaniu o wybór ze swego grona 1-go członka.

Wybór członka Rady Wojewódzkiej nie może wpłynąć na opóźnienie rozpoczęcia czynności Komitetu Wojewódzkiego Pomocy Rolnej, który należy uznać za ukonstytuowany i bez udziału członka Rady Wojewódzkiej.

Z powodu rozpoczęcia prac wiosennych w polu Komitety Gminne, Powiatowe i Wojewódzkie w tych gminach, powiatach i województwach, gdzie się to okaże niezbędnem, winny być zorganizowane i rozpocząć swe czynności najpóźniej w dniu 10 kwietnia 1920 roku.

O dniu rozpoczęcia czynności przez Komitety Pomocy Rolnej należy podać do publicznej wiadomości, oraz przez publiczne ogłoszenie objaśnić ludności o trybie udzielania przez państwo pomocy rolnej w naturze względnie w pożyczkach pieniężnych, o warunkach uzyskania pożyczki, trybie wnoszenia podań i t. p.

O uruchomieniu Komitetów Gminnych i Powiatowych Pan Wojewoda będzie łaskaw podać mi natychmiast wiadomość w drodze telegraficznej.

W sprawie przyznania członkom Komitetu, nie będącym urzędnikami państwowymi, djet za udział w posiedzeniach Komitetów oczekuję wniosków od Panów Wojewodów.

Zarządzenia Zarządu Centralnego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w zakresie państwowej akcji pomocy rolnej będą przesyłane do Panów Wojewodów z moim podpisem względnie Panów Szefów Sekcji i Naczelników Wydziałów, upoważnionych przezemnie do podpisywania w mojem imieniu. Nadto do bezpośredniego komunikowania się z Urzędami Wojewódzkiemi, oraz do przesyłania tym urzędom zarządzeń w zakresie pomocy rolnej upoważniłem Urząd Zagospodarowania Odłogów, który odnośną korespondencję kierować będzie do Panów Wojewodów we własnem imieniu z podpisem Prezesa Urzędu względnie jego zastępcy

i zarządzenia te proszę uważać za równoznaczne z zarządzeniami wystosowanemi w mojem imieniu.

W załączeniu przesyłam Panu Wojewodzie w odpisie teksty rozporządzenia mego w przedmiocie utworzenia na obszarze Województw Warszawskiego, Łódzkiego, Kieleckiego, Lubelskiego i Białostockiego Komitetów Pomocy Rolnej, oraz rozporządzenia mego w przedmiocie trybu udzielania pożyczek na pomoc rolną na obszarze tych Województw.

Raz jeszcze powierzając światłemu kierownictwu Pana Wojewody i jego trosce akcję gospodarczego uporządkowania warsztatów rolnych na terenie powierzonego Panu Województwa, proszę Pana Wojewodę o natychmiastowe wydanie podwładnym sobie urzędnikom właściwych zarządzeń i wskazówek.

Warszawa, dnia 29 marca 1920 roku.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: (—) *Dr. Bardel.* Prezes Urzędu Zagospodarowania Odłogów: (—) *F. Ubysz.* Szef Sekcji: (—) w z. *Wiktor Leśniewski.*

f) Ustawa z dnia 18 marca 1920 roku, poz. 165 d. u. nr. 28, w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych.

Art. 1. Właściciele i posiadacze odłogiem leżących, a zdatnych pod uprawę rolną gruntów, lub też osoby, mające grunty takie pod swoim zarządem, opieką lub w dzierżawie — obowiązani są, o ile sami uprawy uskutecznić nie mogą, do wydzierżawienia ich przedewszystkiem małorolnym i bezrolnym, a w braku takich kandydatów, innym rolnikom. Ugory w gospodarstwach trójpolowych oraz ugory uzasadnione racjonalną gospodarką płodozmienną nie są odłogami w rozumieniu tej ustawy.

Dzierżawcy tych gruntów winni posiadać niezbędne środki do uprawy, albo mieć możność nabycia ich we właściwym czasie.

Art. 2. Grunty wymienione w artykule 1 wydzierżawione być winny osobom, których głównym zajęciem jest rolnictwo. Przy równych warunkach kandydaci na dzierżawców mają pierwszeństwo w porządku następującym:

a) małorolni, których gospodarstwa bezpośrednio graniczą lub znajdują się w najbliższem otoczeniu majątków,

b) dotychczasowi drobni dzierżawcy w danym majątku,

c) bezrolni zawodowi dzierżawcy drobni lub dzierżawcy opuszczonych z powodu wojny przestrzeni, pozbawieni wskutek powrotu właścicieli na grunt terenów pracy,
d) stale zamieszkała w okolicy służba folwarczna, która była zatrudniona w danym majątku, lecz z którą nie zostały zawarte umowy na bieżący rok gospodarczy,
e) inni bezrolni i małorolni z dalszych okolic i gmin,
f) inni rolnicy, nie objęci powyższemi punktami,
g) związki wytwórcze pracowników rolnych, kooperatywy rolne.

Art. 3. W umowach dzierżawnych, zawieranych na zasadach ogólnych, ustalone być winny nie tylko zwykłe warunki dzierżawne, lecz również sposób użytkowania wydzierżawionych gruntów. Grunty te muszą być wzięte pod uprawę mechaniczną i nie mogą być poddzierżawiane osobom trzecim.

Odnośny ustęp umowy, dotyczący wynagrodzenia za dzierżawę, może tylko opiewać na zapłatę oznaczonej kwoty pieniężnej.

Art. 4. Za podstawę do wysokości tenuty w dzierżawie wzięta być winna cena kontyngentowa żyta w danym okręgu w końcu każdego roku gospodarczego, a to w stosunku następującym: na pierwszy rok dzierżawy zależnie od jakości i stanu gleby, od 20—30 kg. żyta, na drugi rok dzierżawy od 30—40 kg. żyta, na trzeci rok 40—50, a w ostatnim od 50—60 kg. żyta za morgę wydzierżawionego gruntu, niezależnie od rodzaju użytkowania. O ileby system kontyngentowy został zniesiony, obowiązywać będą ceny maksymalne na zboże, w razie zaś nieustanowienia takowych cen, przeciętne ceny rynkowe w czasie od 15 września do 15 grudnia.

Art. 5. O ile grunty, wymienione w art. 1, nie zostały wydzierżawione przez właścicieli lub inne osoby, wyszczególnione w art. 1 w drodze dobrowolnej do 20 marca 1920 r., Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych ma prawo przymusowego wydzierżawiania gruntów przez organy państwowe i samorządowe do 1 lipca 1920 r. W następnych latach prawo przymusowego wydzierżawiania gruntu, leżącego odłogiem, będzie przysługiwało Rządowi od 1 stycznia do 1 kwietnia każdego roku.

Art. 6. Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrem Spraw wewnętrznych ma prawo powierzyć opiekę

nad zagospodarowaniem gruntów, leżących odłogiem, oraz przymusowe wypuszczenie ich w dzierżawę urzędom gminnym.

Art. 7. Wydzielanie gruntów z danego gospodarstwa na dzierżawy powinno się odbywać w ten sposób, aby właściciel lub posiadacz miał możność na pozostałej części gruntu prowadzić racjonalne gospodarstwo.

Dzierżawcy musi być, w razie braku drogi zwykłej, oddana na czas dzierżawy droga konieczna do dzierżawionego gruntu.

Art. 8. Koszta, związane z przymusowem wydzierżawieniem gruntu przez organy państwowe, obciążają właściciela gruntu lub osoby zastępujące go, w myśl art. 1 ustawy.

Art. 9. Umowy, zawarte przez organy państwowe w myśl niniejszej ustawy, mają moc obowiązującą dla właścicieli gruntów, których dotyczą, jak również dla ich prawonabywców oraz osób, reprezentujących prawa właściciela. Dzierżawy przymusowe, zarządzone przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, lub działające z jego ramienia urzędy, obowiązywać będą, o ile w umowie dzierżawnej nie będzie wymieniony termin wcześniejszy, dla gruntów obsianych zbożem do dnia 1 września 1924 r., dla gruntów pod okopowiznami — do dnia 1 listopada 1924 r.

Art. 10. Umowy dzierżawne, zawarte na mocy niniejszej ustawy, w stosunku do gruntów, które w okresie trwania dzierżawy podlegać będą parcelacji, przeprowadzonej przez Państwo, lub właściciela na podstawie upoważnienia właściwej władzy państwowej, mogą być rozwiązane przed upływem terminu za słusznem odszkodowaniem dzierżawców.

Art. 11. Do organów państwowych, wypuszczających grunty w dzierżawę przymusową, należy decydowanie o tem, jakie tereny różnych użytków rolnych mają być stosownie do przepisów niniejszej ustawy przeznaczone do wydzierżawienia, decydowanie o warunkach, obszarze i konfiguracji dzierżawy. W razie przymusowego wydzierżawienia całej jednostki gospodarczej, przysługuje organom rządowym prawo decyzji co do warunków korzystania przez dzierżawców z zabudowań gospodarczych i inwentarza martwego.

Art. 12. Właściciele, zarządcy, dzierżawcy i wogóle osoby, mające w swem posiadaniu grunty leżące odłogiem — obowiązani są na żądanie dostarczyć urzędom, uprawnionym do wykonania tej

ustawy, wszelkich niezbędnych danych co do użytków rolnych, mogących podlegać wydzierżawieniu na mocy niniejszej ustawy.

Kto przeciwdziała wypuszczeniu w dzierżawę gruntów leżących odłogiem w celu ich zagospodarowania w myśl ustawy niniejszej lub przez pozorne podjęcie uprawy zmierza do obejścia jej przepisów, — ulega karze grzywny do 100 tysięcy marek, lub aresztu do 6 miesięcy, wymierzanej w drodze sądowej.

Niezależnie od nałożenia kary grunty te będą wydzierżawiane stosownie do obowiązujących w tej mierze przepisów.

Art. 13. Wykonanie ustawy powierza się Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych, który wyda w tym celu odpowiednie instrukcje i przepisy wykonawcze.

Ar. 14. Niniejsza ustawa wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia. W tym terminie traci moc obowiązującą „Ustawa tymczasowa z dnia 8 marca 1919 r. w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych“ oraz „Ustawa z dnia 28 lipca 1919 r. w przedmiocie zmiany art. 9 ustawy z dnia 8 marca 1919 r. o wydzierżawianiu niezagospodarowanych użytków rolnych“ (Dziennik Praw Nr. 23, poz. 235 i Nr. 65 poz. 387). Zarządzenia, poczynione na podstawie powołanych w niniejszym artykule ustaw przed dniem uzyskania mocy obowiązującej przez niniejszą ustawę, pozostają w mocy nadal, a od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy normowane będą przez jej przepisy.

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prezydent Ministrów: *L. Skulski.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Bardel.*

g) Rozporządzenie wykonawcze Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 30/III 1920 r. poz. 174 d. u. nr. 29., do Ustawy z dnia 18 marca 1920 r. (Dz. Ust. Nr. 28 z dn. 1/IV 1920 r. poz. 165) w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych na terenie b. zaboru rosyjskiego i austrjackiego.

Na podstawie art. 13 ustawy z dnia 18 marca 1920 r. (Dz. ust. Nr. 28 z dn. 1/IV 1920 poz. 165) w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych zarządzam co następuje:

Art. 1. Organem Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych powołanym do wykonania ustawy z dnia 18 marca 1920 r. (Dz.

ust. Nr. 28 z dn. 1/IV 1920 r. poz. 165) jest Urząd zagospodarowania odłogów.

Czynności dotyczące wydzierżawienia niezagospodarowanych użytków rolnych w myśl ustawy z dn. 18 marca 1920 r. wykonywać będą pod ogólnem kierownictwem Urzędu zagospodarowania odłogów.

w b. zaborze rosyjskim:

a) na terenie gmin — komitety gminne pomocy rolnej powołane do życia rozporządzeniem Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dn. 23 marca 1920 (Dz. ust. Nr. 27 z dn. 27/III 1920 r.) pod przewodnictwem wójtów.
b) na terenie powiatów — starostowie,
c) na terenie województw — wojewodowie;

w b. zaborze austrjackim:

a) na terenie gmin wójtowie.
b) na terenie powiatów — starostowie.
c) na terenie okręgów sądu apelacyjnego we Lwowie i Krakowie — okręgowi Inspektorowie pomocy rolnej we Lwowie i Krakowie.

Istniejący dotychczas na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dn. 31 marca 1919 r. (Monitor Polski Nr. 74 z dn. 1 kwietnia 1919 r.) „Urząd czasowy dzierżaw przymusowych“ zostaje jednocześnie zniesiony.

Art. 2. Obowiązkowi przymusowego wydzierżawienia w myśl art. 1 ustawy z 18 marca 1920 r. podlegają bez względu na ogólną powierzchnię gospodarstwa grunty leżące odłogiem, a zdatne pod uprawę rolną, których właściciel lub posiadacz, albo też osoba, mająca je pod swoim zarządem, opieką lub w dzierżawie, uprawiać nie może. Ugory w gospodarstwach trójpolowych, oraz ugory uzasadnione racjonalną gospodarką płodozmienną nie są odłogami w rozumieniu ustawy.

Art. 3. O dzierżawę gruntów wymienionych w art. 2 mogą się ubiegać osoby, których głównem zajęciem jest rolnictwo, a które posiadają potrzebne zboże na zasiew i inwentarz żywy i martwy lub wykażą, że mają możność ich nabycia we właściwym czasie.

Przy równych warunkach kandydaci będą uwzględnieni w porządku wymienionym w art. 2 ustawy.

Art. 4. Właściciele i posiadacze gruntów wymienionych w art. 2 względnie osoby mające te grunty pod swoim zarządem, opieką lub w dzierżawie obowiązani są wydzierżawić odnośne grunty w drodze dobrowolnej. Przy zawieraniu tych umów winny komitety gminne pomocy rolnej i starostowie w miarę potrzeby współdziałać.

Nadto obowiązane są wyżej wymienione osoby w art. 12 ustawy z dn. 18 marca 1920 r. pod rygorem art. 12 ust. 2 ustawy w terminie przez starostwo wskazanym dostarczyć starostwu niezbędnych danych co do użytków rolnych, mogących podlegać wydzierżawieniu na mocy ustawy.

Art. 5. O ile grunty wymienione w art. 2 nie zostaną przez ich właścicieli i posiadaczy lub osoby mające je pod swoim zarządem, opieką lub w dzierżawie wydzierżawione w drodze dobrowolnej w terminie w ustawie przewidzianym, zostaną wydzierżawione w drodze przymusowej przez właściwego starostę w sposób określony w art. 7 niniejszego rozporządzenia.

Starosta może czynności poruczone niniejszem rozporządzeniem przekazać w całości lub w części pod własną odpowiedzialnością referentowi rolniczemu a w braku referenta rolniczego innym urzędnikom starostwa.

Starostom przysługuje prawo przymusowego wydzierżawienia tych gruntów w roku 1920 w czasie od 20 marca do 1 lipca, w następnych zaś latach od 1 stycznia do 1 kwietnia każdego roku.

Art. 6. Komitety gminne pomocy rolnej (w b. zaborze austrjackim zwierzchności gminne) obowiązane są na podstawie własnych dochodzeń sporządzić wykazy gruntów nadających się do przymusowego wydzierżawienia oraz wykazy osób ubiegających się o dzierżawy, zawierające dane, dotyczące obszaru posiadanych przez nich i dzierżawionych gruntów oraz posiadanych środków uprawy.

Powyższe wykazy przedkładają komitety gminne (zwierzchności gminne) starostwom wraz ze swojemi wnioskami na wydzierżawienie gruntów poszczególnym kandydatom.

Art. 7. Starosta nadaje kierunek akcji przymusowego wydzierżawienia użytków rolnych na terenie powiatu, odpowiada za nią, sprawdza wykazy niezagospodarowanych użytków przedłożone mu przez właścicieli i komitety gminne pomocy rolnej (zwierzchności

gminne). Na podstawie wykazów i wniosków komitetów gminnych (zwierzchności gminnych) zawiera starosta umowy dzierżawne, które w myśl art. 9 ustawy z dnia 18 marca 1920 r. mają moc obowiązującą dla właścicieli gruntów, których dotyczą, jak również dla ich prawonabywców oraz osób, reprezentujących prawa właściciela. Przed zawarciem umów może starosta w poszczególnych wypadkach zasięgnąć opinji komitetu powiatowego pomocy rolnej.

O ile komitety gminne (zwierzchności gminne) nie postawią wniosku na dzierżawę dla braku w gminie odpowiednich kandydatów, starosta zawrze umowę z kandydatami z innych gmin na podstawie przedłożonych przez komitety względnie zwierzchności tych gmin wykazów kandydatów.

Oryginały zawartych umów pozostają w aktach starostwa, po jednym uwierzytelnionym odpisie umowy otrzymuje dzierżawca i właściciel gruntu.

Przy zawarciu umowy starosta pobiera od dzierżawcy na rachunek tenuty dzierżawnej kwotę równającą się kosztom przymusowego wydzierżawienia, co zostaje uwidocznione w umowie.

Art. 8. Umowy zawarte w myśl art. 7 winny zawierać następujące warunki:

a) zastrzeżenie, że przedmiot dzierżawy może być użyty tylko pod uprawę mechaniczną, to znaczy pod uprawę wszelkiego rodzaju ziemiopłodów,

b) niedozwolone jest użycie dzierżawionego gruntu jako łąki lub pastwiska,

c) tenuta dzierżawna może opiewać tylko na zapłatę oznaczonej kwoty pieniężnej, której wysokość określa art. 4 ustawy z dn. 18 marca 1920 r.,

d) dzierżawcy ne wolno przedmiotu dzierżawy poddzierżawiać osobom trzecim,

e) dzierżawca odpowiada za uszkodzenia i zniszczenia specjalnych urządzeń wydzierżawionego przedmiotu jako to: rowów, drenów, płotów i t. d.

f) dzierżawcy nie wolno sprzedawać ani w jakikolwiek inny sposób pozbywać słomy ze zboża uzyskanego na przedmiocie dzierżawy, lecz winien ją zwracać roli w formie nawozu,

g) przy czteroletnich dzierżawach dzierżawca jest obowiązany

w okresie dzierżawnym przynajmniej raz na rok pole nawieźć.

Art. 9. W wypadkach, w których właściciel lub posiadacz gruntów, wymienionych w art. 1, przystąpił już do częściowego uruchomienia swego gospodarstwa, którego tylko dla braku wystarczających środków nie może uruchomić w całości, terminy dzierżaw poszczególnych jego gruntów, ulegających przymusowemu wydzierżawieniu, winny być tak ustanowione, by w latach następnych właściciel lub posiadacz miał możność dalszego stopniowego uruchomienia swego gospodarstwa.

Art. 10. Drogi konieczne przewidziane w art. 7 ustawy winny być w miarę możności ustanawiane wspólnie dla większej ilości dzierżawców.

Art. 11. W myśl art. 11 ustawy w razie przymusowego wydzierżawienia całej jednostki gospodarczej przysługuje organom rządowym prawo decyzji co do warunków korzystania przez dzierżawców z zabudowań gospodarczych i inwentarza martwego. W razie udzielenia dzierżawcy zezwolenia na używanie tych przedmiotów należy w umowie o przymusową dzierżawę zastrzedz, że przedmioty te zostaną dzierżawcy oddane po dokładnem opisaniu oddanych budynków i części składowych inwentarza martwego, że dzierżawca jest obowiązany z własnych funduszów bez regresu do właściciela wykonywać potrzebne naprawy i roboty około utrzymania tych przedmiotów w należytym stanie i że po upływie czasu dzierżawy winien je zwrócić w stanie, w jakim je otrzymał, z uwzględnieniem naturalnego zużycia.

Art. 12. Przeciw decyzjom starosty, wydanym na podstawie tego rozporządzenia, służy osobom interesowanym prawo odwołania się do wojewody, w przeciągu dni 8 od chwili doręczenia decyzji. Wniesienie odwołania wstrzymuje wykonanie decyzji starosty aż do chwili doręczenia interesowanemu decyzji wojewody, która winna zapaść przed upływem dni czternastu, a od której niema dalszego odwołania.

Art. 13. Wojewoda nadaje kierunek akcji przymusowego wydzierżawienia użytków rolnych na terenie województwa, odpowiada za nią, reguluje sprawy dotyczące wydzierżawienia niezagospodarowanych użytków w rozmaitych powiatach swego województwa, oraz załatwia zażalenia na decyzję starostów w myśl art. 12.

Na terenie b. zaboru austrjackiego czynności wojewodów należą do zakresu działania inspektorów okręgowych pomocy rolnej we Lwowie względnie w Krakowie.

Art. 14. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Jednocześnie traci moc „Instrukcja w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych“ z 31 marca 1919 (Monitor Polski Nr. 74 z dn. 1 kwietnia 1919 r.)

Warszawa, dn. 30 marca 1920 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Bardel.*

III. OGRANICZENIA WŁASNOŚCI ZIEMSKIEJ.

E). OBRÓT ZIEMIOPŁODAMI.

Art. 3 ustawy o obrocie ziemiopłodami, podanej wyżej na str. 144, został dwa razy zmieniony. Pierwszą zmianę podaliśmy wyżej na str. 146, drugą zmianę, dokonaną przez ustawę z dnia 20. II. roku 1920 poz. 94 d. u. R. p. nr. 19 podajemy niżej.

Jeszcze na podstawie pierwszej zmiany, podanej wyżej na str. 146, wyszły dwa rozporządzenia: jedno o wykupie bobiku, fasoli etc., które podajemy niżej, drugie o wykupie żyta, pszenicy etc., które podaliśmy już wyżej na str. 147/n. Obydwa te rozporządzenia zostały, po dokonaniu drugiej zmiany artykułu 3, utrzymane w mocy (z pewną zmianą) przez rozporządzenie z dnia 28. II. roku 1920, które podajemy niżej.

Na podstawie drugiej zmiany artyk. 3 wydano rozporządzenie o przymusowym wykupie ziemniaków w b. zaborze rosyjskim i b. zaborze austrjackim. Podajemy je niżej. Zniosło ono podane wyżej na str. 157 rozporządzenie o wolnym handlu ziemniakami. Dla b. dzielnicy pruskiej sprawa została załatwioną przez ustawę z dnia 19. XII. 1919, którą także podajemy niżej.

Wyżej na str. 164 nast. podaliśmy przepisy wykonawcze do ustawy o obrocie ziemiopłodami. Art. 7 tej ustawy (p. wyżej str. 166) został zmieniony przez rozporządzenie z dnia 5. I. roku 1920. Zmianę tę podajemy niżej.

Wreszcie podajemy rozporządzenie, które na zasadzie artykułu 9 ustawy o obrocie ziemiopłodami (p. wyżej str. 150) uczyniło wolnym obrót bydłem etc.

Ustawa z dnia 20 lutego 1920 roku, poz. 94 d. u. R. p. nr. 19 w sprawie zmiany art. 3 ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 (Dz. ust. 1919 r. Nr. 89, poz. 485).

Art. 1. Art. 3 ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 (Dz. ust. 1919 r. Nr. 89, poz. 485) otrzymuje brzmienie następujące:

Zboża, dostarczone w wykonaniu ustawy z dnia 29 lipca 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 64, poz. 381) o obrocie ziemiopłodami, muszą być zaliczone na poczet kontyngentów, nałożonych w myśl niniejszej ustawy.

Zwrot nadwyżki, którąby się z porównania z obu kontyngentów okazać miała, w żadnym wypadku nie może mieć miejsca.

Odnośnie do gospodarstw powyżej 25 morgów ziemi ornej Ministrowi Aprowizacji przysługuje prawo zarządzenia przymusowego wykupu u producentów wszelkich jadalnych ziemiopłodów, tak nieobjętych, jak i objętych niniejszą ustawą, a pozostałych po dostarczeniu kontyngentu, z uwzględnieniem istotnych potrzeb spożywczych i gospodarczych producenta.

Odnośnie do gospodarstw poniżej 25 morgów ziemi ornej Ministrowi Aprowizacji przysługuje wyłączne prawo zakupu wszelkich powyżej wskazanych ziemiopłodów.

Ceny na powyżej wskazane ziemiopłody określa Minister Aprowizacji w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych, po wysłuchaniu opinji Państwowej Rady Aprowizacyjnej.

Prawo przymusowego wykupu może być stosowane i do ziemiopłodów, znajdujących się w posiadaniu nabywców.

Art. 2. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Aprowizacji.

Art. 3. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia w „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej"; z dniem tym traci moc obowiązującą ustawa z dnia 23 stycznia 1920 r. (Dz. ust. 1920 r. Nr. 6 poz. 40) w sprawie zmiany art. 3 ustawy z dn. 18 listopada 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 (Dz. ust. 1919 r. Nr. 89 poz. 485).

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prezydent Ministrów: *L. Skulski.* Minister Aprowizacji: *St. Śliwiński.*

Rozporządzenie Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie przymusowego wykupu: bobiku, fasoli, grochu, peluszki, gryki, prosa i przetworów tych ziemiopłodów, z d. 1/II 1920 r. poz. 89 d. u. R. p. nr. 18.

Na zasadzie art. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 1920 roku w sprawie zmiany art. 3 ustawy z dnia 18 listopada 1919 roku „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20" (Dz. Ustaw R. P. Nr. 89, poz. 485) zarządza się co następuje:

Art. 1. Wszelkie nadwyżki bobiku, fasoli, grochu, peluszki, gryki i prosa, które pozostaną u producentów, posiadających gospodarstwa powyżej 40-tu morgów ziemi ornej, po zaspokojeniu niezbędnych własnych potrzeb spożywczych, gospodarczych i sie-

wnych, podlegają przymusowemu wykupowi przez Państwo po cenach, wskazanych w art. 4 niniejszego rozporządzenia, i winny być w tym celu dostarczone przez producenta do magazynów państwowych najpóźniej do dnia 1 kwietnia 1920 r., lub wcześniej stosownie do oznaczonego przez odnośne władze terminu.

Dostarczeniu przez producentów podlegają również nadwyżki wymienionych ziemiopłodów, sprzedane, względnie zakontraktowane, przed ogłoszeniem niniejszego rozporządzenia, osobom trzecim, o ile nie zostały jeszcze nabywcom dostarczone, lub też przez nich zabrane.

Przymusowemu wykupowi podlegają również: bobik, fasola, groch, peluszka, gryka i proso, a także przetwory tych ziemiopłodów, znajdujące się w ilościach ponad 5 ctr. metr. u handlujących, którzy nie zostali do tego upoważnieni przez Ministerstwo Aprowizacji, na przedstawienie miejscowych Komisij Aprowizacyjnych i u wszystkich nieproducentów i producentów zamieszkałych w miastach, o ile ilość ich przekracza 50 klg. na osobę. Owe nadwyżki ziemiopłodów winny być do dnia 1 kwietnia 1920 roku dostarczone do magazynów państwowych.

Data „1 marca“ została sprostowaną na „1 kwietnia“. (p. Mon. pol. nr. 72, roku 1920).

Art. 2. Wytwórcy rolni, posiadający gospodarstwa o obszarze powyżej 40-tu morgów ziemi ornej, winni do dnia 1 marca 1920 roku nadesłać do Starostwa opatrzoną własnoręcznym podpisem deklarację według określonego szematu, wskazującą ilość wszystkich posiadanych ziemiopłodów i przypuszczalnie ich rozchód na pokrycie niezbędnych własnych potrzeb spożywczych, gospodarczych i siewnych, oraz ewentualną nadwyżkę posiadanego bobiku, fasoli, grochu, peluszki, gryki i prosa.

Deklaracja ta winna zawierać dane, jakie ilości ziemiopłodów, podlegających przymusowemu wykupowi na mocy niniejszego rozporządzenia, zostały przez producentów dostarczone osobom trzecim, lub zostały przez nie zakontraktowane, z wymienieniem imienia, nazwiska, adresu nabywcy i terminu dostawy. Dotyczy się to również zakwalifikowanych i zakontraktowanych ziemiopłodów do siewu.

Wszyscy handlujący, którzy posiadają więcej niż 5 cent. metr. wymienionych w art. I niniejszego rozporządzenia ziemiopłodów

lub ich przetworów, a nie zostali do tego upoważnieni przez Ministerstwo Aprowizacji na przedstawienie miejscowych Komisij Aprowizacyjnych, a także wszyscy nieproducenci i producenci zamieszkali w miastach, o ile ilość posiadanych przez nich ziemiopłodów, podlegających przymusowemu wykupowi na mocy niniejszego rozporządzenia, lub przetworów z nich przekracza ilość 50 klg. na osobę, winni do dnia 1 marca 1920 roku złożyć do Starostwa opatrzoną własnoręcznym podpisem, według określonego szematu, deklarację wskazującą ilość i rodzaj posiadanych ziemiopłodów lub ich przetworów.

Art. 3. Starosta winien w miarę napływu od producentów deklaracji o posiadanych ziemiopłodach zwoływać posiedzenia Komisij Kontyngentowych, w celu rozpatrzenia nadsyłanych deklaracij i ustalenia ilości podlegających dostawie ziemiopłodów.

Producenci, którzy przedstawiają dowody o zakwalifikowaniu do siewu przez odpowiednie instytucje (na ziemiach b. zaboru rosyjskiego Sekcja nasienna C. T. R., w Małopolsce Komisje nasienne przy Małopolskiem Towarzystwie Rolniczem w Krakowie i Lwowie) posiadanych przez nich ziemiopłodów, lub o zakontraktowanie ziemiopłodów przez osoby lub instytucje, upoważnione do skupu ziemiopłodów do siewu przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, a na terenie Małopolski przez Inspektoraty Okręgowe pomocy rolnej w Krakowie i Lwowie, zwolnieni są od dostawy takiejże ilości ziemiopłodów, winni jednak do dnia 1 czerwca przedstawić Starostwu dowody o ich właściwem zużytkowaniu.

Starosta, żądając od producentów na podstawie art. 1 niniejszego rozporządzenia dostawy ziemiopłodów, winien ich zawiadomić na dwa tygodnie przed terminem dostawy.

Art. 4. Za podlegające przymusowemu wykupowi na podstawie niniejszego rozporządzenia ziemiopłody płacone będą właścicielom następujące ceny:

za 100 klg. grochu, gryki	600 Mk.
za 100 klg. fasoli	900 Mk.
za 100 klg. prosa	525 Mk.
za 100 klg. bobiku	435 Mk.
za 100 klg. peluszki	400 Mk.

loco magazyn Urzędu Zbożowego lub wagon stacja kolejowa.

Ceny powyższe odnoszą się do ziemiopłodów doborowej jakości, nie zawierającej więcej niż 3% zanieczyszczenia.

Przy wyższym procencie zanieczyszenia i gorszym gatunku cena ulegnie odpowiedniej zniżce.

Na przetwory ziemiopłodów, wyszczególnionych w art. 1 niniejszego rozporządzenia, Urząd Zbożowy określi ceny na podstawie wymienionych w niniejszym art. cen na ziemiopłody. Ceny na przetwory ziemiopłodów znajdować się będą na miejscu widocznem we wszystkich magazynach agentur Urzędu Zbożowego.

Art. 5. Przewóz bobiku, fasoli, grochu, peluszki, gryki i prosa, a także przetworów tych ziemiopłodów w ilości ponad 1 klg. kolejami i statkami odbywać się może jedynie za każdorazowem zaświadczeniem Starostwa, że ziemiopłody te lub ich przetwory przymusowemu wykupowi nie podlegają.

Art. 6. Winni przekroczenia przepisów, zawartych w niniejszem rozporządzeniu, podlegają karom, przewidzianym w art. 10 ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. „o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20" (Dz. Ustaw Rzpltej P. Nr. 89, poz. 485).

Art. 7. Rozporządzenie niniejsze staje się prawomocnem z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Warszawa, dnia 9 lutego 1920 r.

Minister Aprowizacji: *St. Śliwiński.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Bardel.*

Rozporządzenie (z d. 28/II 1920 poz. 135 d. u. R. p. nr. 23), Ministra Aprowizacji i Minisra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie zmiany rozporządzenia Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, w przedmiocie przymusowego wykupu: żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa i przetworów tych zbóż, z dnia 29 stycznia 1920 r. (Dz. Ustaw R. P. Nr. 10 poz. 59) i rozporządzenia Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie przymusowego wykupu: bobiku, fasoli, grochu, peluszki, gryki, prosa i przetworów tych ziemiopłodów, z dn. 9 lutego 1920 roku (Dz. Ustaw. R. P. Nr. 18 poz. 89).

Na zasadzie art. 1 ustawy z dnia 20 lutego 1920 r. w sprawie zmiany art. 3 ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 (Dz. Ustaw R. P. Nr. 19

poz. 94) i art. 4, 9 i 10 ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 (Dz. Ustaw R. P. Nr. 89, poz. 485) zarządza się co następuje:

Art. 1. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie przymusowego wykupu: żyta, pszenicy, jęczmienia i owsa i przetworów tych zbóż z dnia 29 stycznia 1920 (Dz. Ust. R. P. Nr. 10 poz. 58) i rozporządzenie Ministra aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie przymusowego wykupu bobiku, fasoli, grochu, peluszki, gryki, prosa i przetworów tych ziemiopłodów z dnia 9 lutego 1920 r. (Dz. Ustaw Nr. 18 poz. 89) utrzymują swą moc obowiązującą, z tem, że zarządzenia zawarte w powyższych rozporządzeniach, a dotyczące producentów posiadających gospodarstwa o obszarze 25 do 40 mórg ziemi ornej stosować się mają również do producentów, posiadających gospodarstwa o obszarze 30 do 40 mórg ziemi ornej, przyczem termin złożenia przez ostatnich deklaracji, przewidzianych art. 2 powyższych rozporządzeń, ustalony zostaje na dzień 1 kwietnia 1920 roku, a ostateczny termin dostawy ziemiopłodów, przewidziany art. 1 tychże rozporządzeń — na dzień 20 kwietnia 1920 roku.

Art. 2. Winni przekroczenia przepisów zawartych w niniejszem rozporządzeniu podlegają karom przewidzianym w art. 10 ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 (Dz. Ustaw R. P. Nr. 89 poz. 485).

Art. 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Warszawa, dnia 28 lutego 1920 roku.

Minister Aprowizacji: *St. Śliwiński.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Bardel.*

Rozporządzenie Ministra Aprowizacji i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie przymusowego wykupu ziemniaków na obszarach b. zaboru rosyjskiego i b. zaboru austrjackiego, z d. 27/II 1920 poz. 108 d. p. R. p. nr. 20.

Na mocy art. 1 ustawy z dnia 20 lutego 1920 r. w sprawie zmiany art. 3 ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 (Dziennik Ustaw R. P. z 1920 r. Nr. 19, poz. 94) oraz art. 6 i 9 ustawy z dn. 18 listopada

1919 r. obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 (Dz. Ustaw R. P. Nr. 89, poz. 485), zarządza się niniejszem co następuje:

Art. 1. Wszelkie zapasy ziemniaków znajdujące się u:

1) producentów, posiadających gospodarstwa powyżej 25 morgów ziemi ornej — po odliczeniu ilości, niezbędnych do pokrycia własnych potrzeb spożywczych i siewnych,
2) nieproducentów, o ile przewyższają one zapotrzebowanie spożywcze właściciela, oraz współzamieszkałych z nim członków rodziny i domowników, licząc po 2 ctr. mtr. na osobę,
3) handlujących, jeżeli przekraczają 10 ctr. mtr.

podlegają przymusowemu wykupowi.

Przymusowemu wykupowi podlegają również wszelkie ilości ziemniaków, sprzedane przez producentów, nieproducentów lub handlujących przed dniem ogłoszenia niniejszego rozporządzenia, a nie dostarczone do tegoż dnia nabywcom.

Art. 2. Wszyscy producenci, posiadający więcej niż 25 morgów ziemi ornej, winni najdalej do dnia 20-go marca 1920 roku nadesłać do odnośnego Starostwa opatrzoną własnoręcznym podpisem deklarację, wykazującą ogólną ilość posiadających ziemniaków, jak również przypuszczalny rozchód tychże na pokrycie niezbędnych własnych potrzeb spożywczych i siewnych. Wszyscy nieproducenci, posiadający zapasy ziemniaków w ilościach, przekraczających 2 ctr. mtr. na współzamieszkałego członka rodziny i domownika, jakoteż wszyscy handlujący, posiadający więcej, niż 10 ctr. mtr. ziemniaków, winni również najdalej do dnia 20-go marca 1920 r. złożyć w odnośnem Starostwie, względnie u komisarza Ministerstwa Aprowizacji przy Magistracie odnośnego miasta, opatrzoną własnoręcznym podpisem deklarację, wykazującą ogólną ilość posiadanych ziemniaków.

Art. 3. Do zakupu ziemniaków, podlegających w myśl art. 1 niniejszego rozporządzenia przymusowemu wykupowi, uprawniony jest Państwowy Urząd Ziemniaczany oraz instytucje lub osoby, posiadające zezwolenie Ministerstwa Aprowizacji na uskutecznienie zakupu.

Starostom przysługuje prawo zezwalania na zakup ziemniaków w ilościach nieprzekraczających 100 ctr. mtr., tylko w obrębie własnego powiatu.

Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, względnie instytucje lub osoby przez Ministerstwo to upoważnione, mogą nabywać ziemniaki, winny jednakże zawiadomić o dokonanych zakupach Ministerstwo Aprowizacji, oraz odnośnych Starostów.

Art. 4. Przewóz ziemniaków kolejami i statkami odbywać się może po upływie dni 14 od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia jedynie na podstawie listów przewozowych lub certyfikatów, wystawionych na zlecenie Ministerstwa Aprowizacji lub Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, o ile tyczy się to sadzenia ziemniaków, przez Państwowy Urząd Ziemniaczany, a poświadczony przez Starostę powiatu, z którego wywóz ma nastąpić.

Przewóz ziemniaków furmankami jest wolny, to zn. nie wymaga żadnych zaświadczeń.

Art. 5. Prawo magazynowania ziemniaków przysługuje:

1) Państwowemu Urzędowi Ziemniaczanemu;
2) instytucjom lub osobom, które otrzymały od Ministerstwa Aprowizacji lub Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych zezwolenie na zakup;
3) handlującym w ilościach, nieprzekraczających 10 ctr. mtr., względnie w ilościach większych w razie uzyskania odpowiedniej koncesji od miejscowego Starosty lub od Komisarza Ministerstwa Aprowizacji przy magistracie odnośnego miasta.

Art. 6. Ceny na ziemniaki, podlegające w myśl art. 1 niniejszego rozporządzenia przymusowemu wykupowi, tak od producentów, jak od handlujących i nieproducentów, ustanawia się w sposób następujący:

a) w powiatach: Kaliskim, Kolskim, Konińskim, Kutnowskim, Łęczyckim, Nieszawskim, Płockim, Słupeckim, Tureckim i Włocławskim

Mk. 45 za 100 klg. loco miejsce zmagazynowania,

b) w powiatach: Błońskim, Brzezińskim, Buskim, Ciechanowskim, Częstochowskim, Gostynińskim, Grójeckim, Iłżeckim, Jędrzejowskim, Krasnostawskim, Lipnowskim, Łaskim, Lubartowskim, Lubelskim, Łowickim, Łódzkim, Miechowskim, Mińsko-Mazowieckim, Mławskim, Opatowskim, Opoczyńskim, Ostrowskim, Pińczowskim, Piotrkowskim, Płońskim, Puławskim, Radomskim, Radomskowskim, Radzymińskim,

Rawskim, Rypińskim, Sandomierskim, Sieradzkim, Sierpeckim, Sochaczewskim, Skierniewickim, Warszawskim, Wieluńskim i Włoszczowskim

Mk. 65 za 100 klg. loco miejsce zmagazynowania,

c) w powiatach: Augustowskim, Będzińskim, Bielskim, Białostockim, Bialskim, Biłgorajskim, Chełmskim, Garwolińskim, Hrubieszowskim, Janowskim, Kieleckim, Kolneńskim, Koneckim, Konstantynowskim, Kozienickim, Łomżyńskim, Łukowskim, Makowskim, Olkuskim, Ostrołęckim, Przasnyskim, Pułtuskim, Radzyńskim, Sejneńskim, Sokołowskim, Siedleckim, Sokólskim, Suwalskim, Szczuczyńskim, Tomaszowskim, Węgrowskim, Włodawskim, Wysoko-Mazowieckim, Zamojskim, oraz we wszystkich powiatach Małopolski

Mk. 90 za 100 klg. loco miejsce zmagazynowania.

Za sadzeniaki, zakwalifikowane przez Sekcję Nasienną Centralnego Towarzystwa Rolniczego, w Małopolsce zaś przez Komisję Nasienną Małopolskiego Tow. Rolniczego w Krakowie, względnie Towarzystwa Gospodarczego we Lwowie, pobierać wolno ceny wyższe o 30% od cen powyżej wskazanych.

Sprzedawców obowiązuje dostawa ziemniaków do miejsc odbioru wskazanych przez odnośnych Starostów.

Za dostawę ziemniaków do miejsc odbioru sprzedawcy uprawnieni są do pobierania wynagrodzenia w wysokości marki jednej od 1-go ctr. mtr. i 1-go klm.

Art. 7. Rozporządzenie niniejsze uchyla rozporządzenie Ministerstwa Aprowizacji z dnia 12 sierpnia 1919 r. w sprawie wprowadzenia wolnego handlu ziemniakami (Monitor Polski z dnia 13 sierpnia 1919 roku Nr. 181). Wywóz ziemiaków poza granice Państwa, jak i do obszarów, podległych Komisarzowi Generalnemu dla Ziem Wschodnich, jest wzbroniony.

Zezwolenia na wywóz ziemniaków poza granice Państwa mogą być w drodze wyjątku uzyskane w Państwowej Komisji Wywozu i Przywozu za zgodą Ministerstwa Aprowizacji.

Zezwolenia na wywóz do Ziem podległych Komisarzowi Generalnemu dla Ziem Wschodnich wydaje Ministerstwo Aprowizacji.

Art. 8. Winni niestosowania się do rozporządzenia niniejszego

podlegają karom, przewidzianym w art. 10 ustawy z dnia 18 listopada 1919 roku o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 (Dziennik Ustaw R. P. r. 1919 Nr. 89, poz. 485).

Art. 9. Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw R. P.

Warszawa, dnia 27 lutego 1920 roku.

Minister Aprowizacji: *St. Śliwiński.* Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych: *Bardel.*

Ustawa z dnia 19 grudnia 1919 roku o obrocie ziemniakami i nasionami oleistemi w b. Dzielnicy Pruskiej.

Art. 1. Upoważnia się Ministra b. Dzielnicy Pruskiej do wydania wszelkich zarządzeń, umożliwiających ujęcie całkowitego sprzętu tegorocznego ziemniaków i nasion oleistych b. Dzielnicy Pruskiej.

Art. 2. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Marszałek (—) *Trąmpczyński.* Prezydent Ministrów: (—) *L. Skulski.* Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej: (—) *Adam Poszwiński.*

(Dziennik Ustaw Nr. 98, poz. 519)

Rozporządzenie Ministra Aprowizacji, wprowadzające zmianę art. 7-go przepisów wykonawczych (Monitor Polski Nr. 268 z dnia 9 grudnia 1919 r.) do ustawy z dnia 18-go listopada 1919 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 89, poz. 485) „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20". (Monitor nr. 7 z r. 1920).

Na podstawie Ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 89. poz. 485) „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20" wydane zostają następujące rozporządzenia:

Art. 1. Ustęp trzeci art. 7-go Przepisów wykonawczych do Ustawy z dnia 18 listopada 1919 roku (Dz. Ust. R. P. Nr. 89, poz. 485) „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20" zostaje zawieszony.

Art. 2. Przewóz kolejami i statkami żyta, pszenicy, jęczmienia lub owsa, zarówno jako przetworów z nich, jako bagażu pasażerskiego w ilościach przekraczających 1 klg. na osobę wszystkich wymienionych produktów lub przetworów z nich łącznie, bez ka-

żdorazowego zaświadczenia Starosty tego powiatu, z którego wymienione produkty mają być wywiezione, iż zboże przewożone zostało nabyte od producenta, który przepisany kontyngent odstawił lub obowiązkowi dostaw nie podlega, jest wzbroniony.

Art. 3. Winni nie stosowania się do niniejszego rozporządzenia podlegają karom, przewidzianym w art. 10-tym Ustawy z dnia 18 listopada 1919 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 89, poz. 485) „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20".

Art. 4. Rozporządzenie niniejsze zyskuje moc obowiązującą po upływie dni 14 od chwili ogłoszenia w „Monitorze Polskim".

Warszawa, dnia 5 stycznia 1920 r.

Minister Aprowizacji (—) *St. Śliwiński.*

Rozporządzenie z d. 12/III 1920 r. poz. 151 d. u. R. p. nr. 24.

Na zasadzie art. 9. ustawy z dnia 19-go listopada 1919 roku o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919 — 1920 Dz. Ust. Rz. P. Nr. 89 niniejszem zarządza się, co następuje:

Art. 1. Obrót bydłem, świniami, owcami, kozami, przetworami mięsnemi, tłuszczami, masłem, mlekiem, jajami, drobiem, rybami jest wolnym z niżej wymienionemi ograniczeniami.

Art. 2. Wwóz lub przegon w art. 1 wymienionych artykułów z którejkolwiek miejscowości Państwa do miejscowości położonej w powiatach Suwałki, Sejny, Augustów, Sokółka, Bielsk, Konstantynów, Biała Siedlecka, Włodawa, Chełm, Hrubieszów i Tomaszów Lubelski, jak również z jednego z wyżej wskazanych granicznych powiatów do drugiego, zależny jest od każdorazowego zezwolenia Ministerstwa Aprowizacji. Ograniczenie to nie dotyczy wwozu lub przegonu z powiatów granicznych do powiatów wewnątrz Państwa.

Art. 3. Od czasu zorganizowania Województw, jako Władzy Apr. II Instancji, prawo wydawania zezwoleń przechodzi na Województwa, w skład których wchodzą powiaty w art. 2 wymienione.

Art. 4. W powiatach Biała (Małopolska), Oświęcim, Chrzanów, Częstochowa, Będzin i Wieluń obrót wyżej wymienionymi artykułami jest wolny, natomiast w mającym się ustanowić od zachodniej strony pasie granicznym szerokości 3 kilometrów, wwóz i

przegon może być dokonywany jedynie na podstawie specjalnych zezwoleń, wydawanych przez odnośne starostwa.

Art. 5. Ludności, zamieszkującej ten pas graniczny, dozwolonem jest przewożenie artykułów wymienionych w art. 1 niniejszego rozporządzenia w ilości nieprzekraczającej 1 kilo wagi.

Art. 6. Szczegółowe oznaczenia pasa granicznego porucza się starostwom odnośnych powiatów, które opublikują jego ustanowienie w odpowiedni sposób.

Art. 7. Przekroczenie przepisów niniejszego rozporządzenia będzie karane w drodze administracyjnej aresztem od dni 14 do miesięcy 6 lub grzywną od 100 marek do 100.000 marek. Obie te kary mogą być nakładane łącznie. Prócz tego może być orzeczona konfiskata towaru. Usiłowanie będzie karane.

Art. 8. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie po upływie dni 14 od daty ogłoszenia w Dzienniku Ustaw. Jednocześnie uchyla się wszelkie poprzednie rozporządzenia w tej materji wydane.

Warszawa, dnia 12 marca 1920 r.

Minister Aprowizacji (—) *St. Śliwiński.*

IV. WIEJSKIE PRAWO ROBOTNICZE.

Podany wyżej na str. 196/n. dekret z 3 stycznia roku 1919 urządzał inspekcję pracy w b. Królestwie Polskiem. Natomiast w b. Galicji istniały stosunki zaprowadzone ustawą austrjacką z dnia 17 czerwca 1883. Zrównanie inspektorów „przemysłowych“ b. Galicji z inspektorami „pracy“, unormowanymi powyższym dekretem z dnia 3 stycznia 1919, nastąpiło przez ustawę z dnia 2 marca roku 1920, którą podajemy niżej.

Ustawa z dnia 2 marca 1920 roku poz. 125 d. u. Nr. 23 w przedmiocie zmiany przepisów obowiązujących na obszarze b. dzielnic austrjackich ustawy z dnia 17 czerwca 1883 r. (Dz. pp. 117) o ustanowieniu inspektorów przemysłowych.

Art. 1. Zakres działania inspektorów przemysłowych, określony §-em 2 ustawy z dnia 17 czerwca 1883 r. (Dz. pp. 117) o ustanowieniu inspektorów przemysłowych, rozszerza się w ten sposób, że obejmuje on wykonywanie nadzoru nad należytem stosowaniem przepisów prawa o ochronie pracy we wszystkich dziedzinach pracy najemnej.

Art. 2. Nazwę „inspektorów przemysłowych“ zmienia się na „inspektorów pracy“.

Art. 3. Wszystkie uprawnienia, zastrzeżone w ustawie z dn. 17 czerwca 1883 r. Ministrowi Handlu lub temuż w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, przechodzą na Ministra Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 4. Odnośnie do poborów urzędników inspekcji pracy (dotychczas przemysłowej), stosują się postanowienia dekretu z dnia 3 stycznia 1919 r. o wynagrodzeniu urzędników w inspekcji pracy.

Art. 5. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu.

Art. 6. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Marszałek: *Trąmpczyński.* Prezydent Ministrów: *Skulski.* Minister Pracy i Opieki Społecznej: *Ed. Pepłowski.* Minister Przemysłu i Handlu: *A. Olszewski.*

V. PRAWO LASOWE.

D) EKSPORT DRZEWA.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26. II. 1920 (Monitor polski nr. 55) utworzonym został Państwowy Urząd eksportu drzewnego. Podajemy je niżej.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lutego 1920 r. w przedmiocie utworzenia przy Ministerstwie Skarbu Państwowego Urzędu eksportu drzewnego.

Art. 1. Przy Ministerstwie Skarbu zostaje utworzony „Państwowy Urząd Eksportu Drzewa".

Art. 2. Działalność P. U. E. D. obejmuje cały obszar Państwa Polskiego i dotyczy przeznaczonego na eksport materjału drzewnego z lasów państwowych, komunalnych i prywatnych.

Rozciągnięcie działalności P. U. E. D. na ziemie wschodnie i południowo-wschodnie nastąpi po porozumieniu się z zarządami cywilnemi tych ziem.

Art. 3. Zadaniem Państwowego Urzędu Eksportu Drzewa jest:

1) Zbieranie danych, dotyczących materjału drzewnego, zdatnego do eksportu.

2) Rozpatrywanie przedkładanych przez powołane władze lub osoby prywatne projektów poręb do eksportu oraz kwalifikowanie drzewostanów leśnych, specjalnie nadających się do eksportu. Kwalifikowanie do eksportu drzewostanów rządowych wymaga zgody Ministerstwa Rolnictwa.

3) Użytkowanie dla celów eksportu urządzeń technicznych i komunikacyjnych, stanowiących własność państwową, oddanych na ten cel Urzędowi przez powołane Władze.

4) Zakup z wolnej ręki na rzecz Skarbu celem eksportu pry-

watnych terenów leśnych lub też gotowych materjałów drzewnych, wolnych od rekwizycji na cele odbudowy.

5) Zawieranie umów na eksploatację i transport drzewa, oddanego do dyspozycji P. U. E. D.

6) Zawieranie pośrednio lub bezpośrednio umów sprzedaży na zagranicę materjałów drzewnych, będących własnością Państwa i przeznaczonych do eksportu.

7) Udzielanie pomocy technicznej i ułatwianie w eksploatacji i przewozie przedsiębiorstwom leśnym, państwowym i prywatnym.

8) Wyjednywanie kredytów i finansowanie eksploatacji przeróbki i eksportu.

9) Wydawanie obowiązującej opinji w sprawie pozwoleń na eksport drzewa. Co do lasów rządowych konieczne jest w tej mierze uprzednie porozumienie z Ministerstwem Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Na czele P. U. E. D. stoi dyrektor, mianowany przez Ministra Skarbu, któremu bezpośrednio podlega.

Przy Państwowym Urzędzie Eksportu Drzewa czynna jest Rada, złożona z przedstawicieli Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Przemysłu i Handlu, Kolei Żelaznych, Spraw Wojskowych, Robót Publicznych, b. dzielnicy Pruskiej i Zarządu Ziem Wschodnich. Na Radzie przewodniczy dyrektor Urzędu Eksportu Drzewa.

Plan wewnętrznej organizacji i regulamin działalności P. U. E. D. i Rady tudzież plan organizacji podległych urzędów technicznych zatwierdza Minister Skarbu.

Art. 5. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Skarbu w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Robót Publicznych i Przemysłu i Handlu, Ministrowi b. Dzielnicy Pruskiej i Zarządowi Ziem Wschodnich.

Prezydent Ministrów: (—) *L. Skulski.* Minister Skarbu: (—) *W. Grabski.*

REJESTR CHRONOLOGICZNY

1918.

Październik

Str.

D. R. R. z d. 11. X. r. 1918 poz. 22 dz. p. nr 11 22
Post. R. M. z dn. 19. X. r. 1918 poz. 25 d. p. nr 13 35
Okólnik M. R. i D. R. z 5. X. 1918 M. p. nr 196 42

Listopad

Dekret R. R. z 4 listopada 1918 roku poz. 35 d. p nr 15 269
Dekret R. R. z 4. XI. r. 1918 poz. 35 Dzien. Pr. Kr. Pol. nr 15 . 281
Rozporządzenie M. R. „Mon. Polski“ nr 206 302
R. M. R. i D. K. z 5. XI. r. 1918 M. p. nr 196 41

Grudzień

Odezwa M. R. i. D. P. z d. 5. XII. 1918 r. „Mon. Polski“ nr 221 . 292
Dekret z d. 6. XII. r. 1918 poz. 67 d. p. 21 120
D. z d. 16. XII. r. 1918 poz. 67 d. p. nr 21 3
Dekret z 16. XII. r. 1918 poz. 67 d. p. p. p. nr 21 295
R. R. M. z dn. 22. XII. r. 1918 poz. 85 d. p. nr 3 r. 1919 . . 36
P. R. M. z 30. XII. r. 1918 poz. 86 d. p. p. p. nr 86 211

1919.

Styczeń

Dekret z 3. I. r. 1919 poz. 90 d. p. p. p. nr 5 186

Str.

D. z d. 8. I. r. 1919 p. 179 d. p. nr 14 389
Dekret z 16. I. 1919 r. poz. 117 d. p. p. p. nr 8 215
R. R. M. z dn. 28. I. r. 1919 pr. 125 d. p. nr 10 37

Luty

Rozp. M. R. i D. P. z 4. II. 1919 „Mon. Polski“ nr 38 286
D. z 5. II. 1919 poz. 144 d. p. nr 12 . 362
Dekret z 7 lutego 1919 poz. 216 d. p. p. p. nr 15 173
R. wyd. M. P. i H. z d. 7 lutego r. 1919 M. p. nr 190 176
R. wyd. M. H. i H. z d. 7 lutego r. 1919 184
Statut z 7. II. 1919 poz. 148 d. p. nr 14 348
D. z d. 7. II. r. 1919 poz. 156 d. p. nr 14 5
D. z 8. II. 1919 poz. 212 d. p. nr 15 . 379
Rozp. M. R. i D. K. z 15. II. 1919 nr 9 d. r. M. R. i D. P. . . . 287
R. M. R. i D. P. z 15. II. 1919 poz. 487 d. u. nr 89 422
U. z d. 28. II. 1919 poz. 229 d. p. nr 20 262
U. z d. 28. II. r. 1919 poz. 229 d. p. p. p. nr 20 . . . . 260 261

Marzec

U. z d. 8. III. 1919 r. poz. 235 d. p. nr. 23 122
R. R. P. z dnia 14 marca roku 1919 M. pl. nr 63 261
Rozp. z d. 14. III. r. 1919 „Mon. Polski“ nr 63 236

Str.

Rozp. M. R. i D. P. z 26. III. r. 1919 „Mon. Polski“ nr 71 . 273
R. M. R. i D. P. z dnia 26 marca 1919 Mn. pl. nr 71 265
R. M. R. i P. z 27 III. r. 1919 „Mon. Pol.“ nr 93 212
U. z 28 marca r. 1919 poz. 251 d. p. p. p. nr 29 187
R. M. R. i D. P. z 28. III. 1919 M. p. nr 84 425
R. R. M. z d. 29. III. r. 1919 „Mon. Pol.“ nr 73 207
R. M. R. i D. P. z d. 31. III. r. 1919 M. P. nr 74 135
R. M. R. i D. P. z d. 31. III. r. 1919 73

Kwiecień

Rozp. M. R. i D. P. z d. 1. IV. 1919 „Mon. Polski“ nr 80 . . 286
R. R. M. z 8 kwietnia 1919 „Mon. Polski“ nr 84 399
R. z d. 9. IV. r. 1910 „Mon. Pol.“ nr 82 200
Okólnik nr 8 z d. 15. IV r. 1919 d. urz. M. R. i D. p. nr 6 . . 330
Okólnik nr 10 z d. 15. IV. r. 1919 d. u. M. R. i D. p. nr 6 . . . 330
Okólnik nr 12 z dn. 16. IV. r. 1919 d. urz. M. R. i D. p. nr 6 . . 332
Okólnik nr 11 z d. 16 IV. r. 1919 d. u. M. R. i D. p. nr 6 . . . 331
R. R. M. z 17. IV. 1919 poz. 272 d. p. nr 34 392
R. M. R. i D. P. z d. 18. IV. 1919 . 260
R. M. R. i D. P. z dn. 25. IV. 1919 43
R. R. M. z 28. IV. r. 1919 poz. 290 d. p. nr 39 398

Maj

R. M. S. z 5. V. r. 1919 P. 303 D. p. 42 390
Rozp. R. M. z 11. V. 1919 poz. 301 d. p. nr 41 304

Str.

Rozp. M. R. i D. K. z 19. V. 1919 . 310
R. M. R. i D. P. z 22. V. 1919 M. p. nr 120 424
Okólnik nr 23 z d. 7. V. 1919 r. nr 9 d. r. M. R. i D. P. . . . 293
R. M. R. i D. P. z 30. IV. 1919 „Mon. Polski“ nr 120 391

Czerwiec

R. M. R. i D. P. z 3. VI. r. 1919 „Mon. Polski“ nr 128 401
U. z d. 8. VI. r. 1920 poz. 326 d. p. nr 50 137
Okólnik nr 37 d. urz. M. R. i D. p. nr 12 338
Rozporządzenie M. R. i D. P. z d. 20. VI. 1919 r. d. u. nr 11 . . 315
Okólnik nr 28 z dn. 21. VI. r. 1919 d. urz. M. R. i D. p. nr 12 . . 336
R. N. K. R. L. z d. 25. VI. r. 1919 nr 83 Tyg. urz. 11
R. M. R. i D. P. z d. 26. VI. 1919 „Mon. Polski“ nr 147 394
R. M. R. i D. P. z 30. VI. 1919 . 285
R. M. R. i D. P. z dnia 30. VI. r. 1919 239

Lipiec

U. z d. 3. VII. r. 1919 poz. 345 d. p. nr 57 138
Okólnik nr 41 z dn. 11. VII. r. 1919 d. urz. M. R. i D. p nr 12 . . 359
Uchwała sejmu z d. 10. VII. r. 1919 94
R. M. R. i D. P. z dnia 15 lipca 1919 roku „Mon. Polski“ nr 161 . 274
Ust. z 18. VII. 1919 poz. 368 d. p. p. p. nr 63 267
Reskrypt R. R. z d. 19. VII. roku 1918 „Mon. Polski nr 105 . . 6
Rozp. M. R. i D. P. z d. 20. VII. 1919 276
U. z d. 22. VII. r. 1919 poz. 376 d. p. nr 63 6
Ustawa z d. 25. VII. 1919 poz. 423 D. R. P. nr 72 288

Str.

U. z d. 26. VI. 1919 r. poz. 387 d. p. nr 65 125
U. z d. 29. VII. r. 1919 poz. 381 d. p. nr 64 140

Sierpień

R. R. M. z dn. 1. VIII. r. 1919 poz. 365 d. p. nr 61 88
U. z d. 1 sierpnia r. 1919 poz. 394 d. p. nr 65 191
U. z d. 2. VIII. r. 1919 poz. 384 d. p. nr 64 102
R. M. P. i H. etc. z d. 2 sierpnia r. 1919 M. p. nr 1?2 176
U. z d. 2. VIII. 1919 poz. 383 d. p. nr 64 207
R. M. Sp. W. z d. 2. VIII. 1919 poz. 383 d. p. nr 64 208
U. z 2. VIII. 1919 poz. 407 d. u. nr 67 426
R. M. R. z 3. VIII. r. 1919 M. p. nr 181 153
R. R. M. z 4. VIII 1919 poz. 411 d. p. ur 67 414
R. M. R. z d. 12. VIII. r. 1919 M. p. nr 181 157
R. M. R. z d. 12 sierpnia r. 1919 M. p. nr 181 159
R. M. A. z d. 12 sierpnia 1919 . 166
R. M. A. etc. z dnia 13 sierpnia r. 1919 „Mon. Pol.“ nr 181 . . 153
R. wyk. M. A. etc. z d. 27 sierpnia r. 1919 „Mon. Pol.“ nr. 198 . . 172
R. M. R. i D. P. z d. 29 sierpnia r. 1919 „Mon. Pol.“ nr 202 . . 414
R. M. R. i D. P. z d. 29. VIII r. 191 „Mon. Pol.“ nr 202 . . 420

Wrzesień

R. R. M. z dn. 1. IX. r. 1919 poz. 428 d. u. nr 73 103
R. R. M. z d. 6. IX. r. 1919 poz. 436 d. u. nr 76 10
R. M. A. z d. 9 września 1919 . 158
R. M. H. i P. z d. 10 września r. 1019 M. p. nr 207 181
R. M. A. z d. 11 września r. 1919 . 168
R. M. S. z d. 12 IX. r. 1919 M. p. nr 206 105
R. R. M. z 16. IX. 1919 poz. 447 d. p 21 nr 82 421
R. M. A. z d. 27 września r. 1919 poz. 446 d. u. R. p. nr 81 . . 160
R. M. R. i D. P. z dn. 23. IX. r. 1919 d. urz. M. R. i D. p. nr 19 . 341
R. M. R. i D. P. z 29. IX. 1919 poz. 448 d. p. nr 82 421

Październik

Okólnik nr 56 z dn. 8. X. r. 1919 d. urz. M. R. i D. p. nr 20 . . 346
R. M. R. i D. P. z 11. X. r. 1919, poz. 451 d. u. nr 82 429
R. M. A. etc. z d. 15 X. r. 1919, poz. 459 d. u. R. p. nr 83 . . 161
Okólnik nr 60 M. R. i D. P. z d. 18 X. 1919 312
R. P. G. M. L. z d. 22. X. r. 1919, M. P. nr 231 110
R. P. G. M. L. z d. 25. X. r. 1919, M. P. nr 235 38
R. M. R. i D. P. z d. 28. X. r. 1919, M. p. nr 242 89

Listopad

R. M. A. z d. 11. XI. r. 1919, M. p. nr 246 169
R. M. R. i D. P. z 14. XI. r. 1919, d. u. M. R. i D. P. nr 26 . . 403
U. z d. 18. XI. z 1919, d. u. nr 89. 144
R. M. A. z d. 19. XI. r. 1919. M. p. nr 256 170
R. M. A. z d. 19. XI. r. 1919, M. p. nr 256 171
Okólnik nr 66 z 19. XI. r. 1919, d. u. M. R. i D. P. nr 23 . . . 433
R. M. H. i P. z d. 29. XI. r. 1919 212

Str.

Grudzień

Rozp. M. R. i D. P. z d. 4. XII. r. 1919 266
R. M. A. z d. 6. XII. r. 1919 . . 154
R. M. A. w Mon. pol. z d. 9. XII. r. 1919, nr 268 164
Okólnik nr 74 z d. 17. XII. r. 1919, d. u. M. R. i D. P. nr 27 . . 435
U. z d. 19. XII. r. 1919, poz. 519 d. u. nr 98 482
R. M. A. z d. 23. XII. r. 1919, poz. 20 d. u. R. p. nr 4 150
Okólnik nr 77 z 30. XII r. 1919, d. u. M. R. i D. P. nr 27 . . 448

1 9 2 0.

S t y c z e ń

R. M. A. z d. 5. I r. 1920 z M. p. nr 7. 482
R. M. A. etc. z d. 8. I. r. 1920, poz. 32 d. u. R. p. nr 5 . . . 161
R. M. A. z d 19. I. r. 1920, poz. 37 d. u. R. p. nr 5 151
U. z d. 23. I. r. 1920, poz. 40 d u. R. p. nr 6 146
R. M. A. etc. z d. 28. I. r. 1920, poz. 58 d. u. R. p. nr 10 . . . 147

Luty

R. M. A. z d. 1. II. r. 1920, poz. 89 d. u. nr 15 474
R. M. R. P. z d. 3. II. r. 1920, poz. 76 d. u. R. p. nr 14. 267
R. P. G. U. Z. z 6 II. r. 1920, M. p. nr 38 441
R. P. G U. Z. z 6. II. r. 1920, M. p. nr 39 442
R. P. G. U. Z z 6. II. r. 1920, M. p. nr 39 443
U. z d 13. II. r. 1920, poz. 86 d. u. nr 17 447
R. M. R. i D. P z d. 17. II. r. 1920, Mon. p. nr 58 395
Ustawa z 20. II. r. 1920, poz. 94 d. u. nr 19 473
R. M. R. i D. P. z 25. II. r. 1920 448
R. z 26. II. r. 1920, Mon. p. nr 55 487
R. M. A. z d. 27. II. r. 1920, poz. 108 d. p. nr 20 478
R. M. A. i M. R. i D. P. z 28. II. r. 19.0, poz. 135 d. u. nr 23 . 477

Marzec

Ustawa z 2. III. r. 1920, poz. 125 d. u. nr 23 485
R. z d. 12. III. r. 1920, poz. 151 d. u. nr 24 483
Ustawa z 18 III. r. 1920, poz. 165 d. u. nr 28 463
Rozporządzenie M. A. z 19. III. r. 1920, poz. 151 d u. nr 24 . . 483
R. M. R. i D. P. z 23. III. r. 1920, poz. 164 d. u. nr 27. 450
R. M. R. i D. P. z 26. III. r. 1920, poz. 170 d. u. nr 2>. 455
Okólnik nr 101 z 29. III. r. 1920, Monitor polski nr 76 459
R. M. R. i D. P. z d. 30. III. r. r. 1920, poz. 174 d. u. p. 29 . 486

REJESTR RZECZOWY

Str.

Austrjacki, p. zabór

Bank rolny 362
Bank włościański 5
Banki i instytucje ekonomiczne . 362
Bobik 474
Bydła chów 424
— Obrót 483
Budulcowe drzewo p. zaopatrzenie

Chów koni 403
Chów bydła 424
Centralna Kasa Spółek Rolniczych 379
Ceny drzewa 266, 274
— zboża na rok 1919/20 153, 154

Dobra donacyjne 269, 281, 286, 287, 288
Dobra państwowe 269, 281
— — p. Zarząd
— — wydzierżawiane małorolnym i bezrolnym . . . 5
— — gospodarstwo . . 329
Drzewa owocowe 426
Drzewo, export 487
Drzewo budulcowe i opałowe, zaopatrzenie ludności . 260, 261, 262
Drzewo — ceny 266, 274
Drzewo opałowe 212
— — p. zajęcie
Drzewo — zgłoszenie zapasów . 265
Drzewo — zniesienie sekwestru i ograniczeń przewozu wewnętrznego 212
Dzierżawy przymusowe 135
— dzierżawa łąk 137
ochrona drobnych dzierżawców 138

Str.

Dzierżawa polowań na terenach państwowych 339
Dzierżawa odłogów 463

Ekonomiczne instytucje 362
Eksmisje robotników rolnych . . 207
Export drzewa 487

Fabryki przetworów ziemniaczanych — p. ziemniaki

Galicja . . . 87, 176, 272, 310, 485
Geometrzy Urzędów Ziemskich 73, 443
Główny Urząd ziemski — 1, 9 nast.
— Kompetencja 10
Główny Zarząd Dóbr Państwowych — p. Kompetencja

Handel wolny ziemniakami . . 157
Handel z zagranicą . 173, 181, 184
Handel z zagranicą — rozp. wyk. 176, 181, 184

Inspektorat pomocy rolnej w b. Galicji 90
Inspekcja pracy 186
Inspektorzy pracy w rolnictwie 186, 200
— wytyczne dla inspektorów pracy w rolnictwie 200
Inspektorzy przemysłowi w b. Galicji 485
Instrukcja służbowa dla leśniczych i podleśniczych lasów państwowych 315
Instrukcja w przedmiocie Ochrony lasów 239

Str.

Instytucje ekonomiczne 362
Instytut meteorologiczny . . . 398
— torfowy 399
Instrukcja dla geometrów . . . 73
Instytucje społeczne parcelacyjne 110

Jare zboże siewne w r. 1919/20 . 161

Karno administracyjne postępowanie przy obrocie ziemiopłodami 173
Kasa Centralna Spółek Rolniczych 379
Komisarze i podkomisarze Ochrony Lasów 285
Komisja przywozu i wywozu w Krakowie 176
Komisje ziemskie — p. Urzędy ziemskie, p. dalej 36 n.
Komitety Pomocy Rolnej . . . 450
Kompetencja sekcji 3-ciej Min. Rol. i Dóbr Państw. 312
Koni chów 403
— pełnej krwi angielskiej . . 421
Kredytowe Towarzystwo miasta Warszawy 390
Kredytowe Towarzystwo Ziemskie 389
Księga stadna 414
Kuropatwy 429

Lasy — Ograniczenia własności lasowej 260
Lasy — Ochrona i użytkowanie . 211
Lasy — patrz prawo lasowe . . 211
Lasy — Urzędy Ochrony Lasów 214, 215, 223, 285, 239
Leśniczy lasów państwowych . . 315

Łowiectwo w lasach państwowych 338
Łowiectwo, zakaz polowania na kuropatwy 429

Majątek narodowy 292, 293
Meljoracje rolne 392
Meteorologiczny Instytut . . . 398

Str.

Miernicze roboty geometrów Urzędów Ziemskich 73
Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Koronnych 1
— Kompetencja 10
Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państw. — Rozdział agend 312, 433
Młyny 169

Najem pracy robotników rolnych 200

Obrót ziemią 93
Obrót ziemiopłodami . 140, nast. 473
Obrót ziemiopłodami — patrz Karno administracyjne postępowanie
Ochrona lasów — urzędy 214, 215, 223
— komisarze i podkomis. Ochrony lasów, instrukcja dla nich . 285
— instrukcja w przedmiocie ochrony lasów 239
Odłogi 447
Ograniczenia własn. ziemskiej 119, 447
Ograniczenia własności lasowej 260, 262
Ogiery państwowe 403
Opałowe drzewo — p. zaopatrzenie, p. zajęcie.
Opieka nad mieniem narodowem . 292
Organizacja Urzędów Ochrony lasów — Rozp. wykonawcze . . 260
Organizacja Zarządu dóbr państwowych . . . . . 302 do 329
Osadniczy urząd 11
Owady, p. tępienie
Ozime zboże siewne w roku 1919 159, 160, 161
Ozimina, p statystyka

Państwowe dobra 269
Państwowa własność 281
Państwowy zarząd przymusowy 281, 295 do 302
Parcelacja 5, 110
Pasanie inwentarza w lasach państwowych 333
Pasza 137

Str.
Podleśniczy lasów państwowych . 315
Polowanie, p. kuropatwy
Polowanie w dobrach państwowych 338
Pożyczki na pomoc rolną . . . 455
Praca — Inspekcja 186
Prawo lasowe — ogólne zasady 211
Prawo robotnicze, p. robotnicze
Przemysłowe zakłady 296
Przenoszenie własności nieruchomości . . . . . 101 nast
Przepisy wykonawcze do dekretu o handlu z zagranicą 176, 181, 184
Przepisy wykonawcze, p obrót ziemiopłodami
Przerób zboża w zakładach przemysłowych 151
Przerób ziemniaków, p. ziemniaki
Przetwory zbóż 147, 151
Przetwory ziemniaków, p. ziemniaki
Przymusowy wykup żyta etc. . . 147
Przymusowy zarząd państwowy 3, 269, 281, 295 do 302

Rada rolnicza Państwowa . . . 6
Referenci rolniczy powiatowi w b. Galicji 89
Reforma rolna 93
Robotnicze prawo wiejskie . . . 186
Robotnicy rolni 200

Sekwestr produkcji fabryk przetworów ziemniaczanych . . . 168
Sekwestr zakładów przemysłowych 296
Szkoły rolnicze 348
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie 348
Szkółki drzew owocowych . . . 426
Spółki Rolnicze 379
Sprzedaż pasz 137
Socjalne prawo, p. robotnicze
Sprzęt, p. zabezpieczenie

Str.
Stadniny państwowe 414
Statystyka ozimin 171
Strajki rolne . . . 187 nast., 191 n
Świnie, obrót 483

Tępienie owadów . . . . . 330 n.
Towarzystwo Kredytowe Ziemskie 389
Towarzystwo Kredytowe miasta Warszawy 390
Torfowy instytut 399
Trawa, wyrzynanie w lasach państwowych 333

Umowa zbiorowa rolna 204
Urząd czasowy dzierżaw przymusowych 135
Urząd exportu drzewnego . . . 487
Urząd meljoracji rolnych . . . 392
Urząd osadniczy 11
Urząd zagospodarowania odłogów 448
Urzędnicy ziemscy — instrukcja . 40
Urzędy Ochrony Lasów
— organizacja . . 214, 215, 260
— instrukcja dla Urzędów Ochrony Lasów 223, 239, 285
Urzędy ziemskie
— p. Geometrzy 13n., 22., 35, 36, 37, 38, 41, 42
— p. Główny Urząd Ziemski
— instrukcja 43, 441

Wiejskie prawo robotnicze — p. robotnicze.
Władze centralne 1
Własność lasowa.
— p. ograniczenie 260
Własność nieruchomości, p. przenoszenie.
— p. ograniczenia.
Własność państwa 269, 281
Wolny handel, p. Handel.
Współdzielcze organizacje rolnicze 391
Wykazanie majątku państwowego 293
Wykup bobiku, fasoli etc. . . . 474

Str.
Wykup ziemniaków w b. zaborze rosyjskim i austrjackim . . . 478
Wykup przymusowy żyta etc. 147, 477
Zabezpieczenie sprzętu i zasiewów rolnych 207, 208
Zabór austrjacki 87, 176, 272, 310, 485
Zagranica — handel z zagranicą. — p. Handel.
Zajęcie i przygotowanie drzewa opałowego w lasach prywatnych 276
Zakłady przemysłowe 296
Zaopatrzenie ludności w drzewo budulcowe i opałowe . . 260, 261
Zapasy drzewa, p. Zgłaszanie.
Zarząd stadnin państwowych 414, 421
Zaraza stadnicza 422
Zarząd Dóbr Państwowych 302 do 329
Zarząd Okręgowy Dóbr Państwowych we Lwowie 310
Zarząd przymusowy państwowy 269, 281, 295 do 302

Str.
Zasady reformy rolnej 94
Zasiewy rolne 207
Zatargi zbiorowe rolne . 187n, 191n
Zboże — p. wykup.
Zboże siewne ozime — p. ozime.
Zboże siewne jare — p. jare.
Zgłoszenia zapasów drzewa . 265, 273
Ziemiopłody — p. obrót.
Ziemniaki, fabryki przetworów ziemniaczanych, sekwestr produkcji 168
Ziemniaki, wolny handel . . . 156
wykup w b. zaborze rosyjskim i austrjackim 478
— obrót w b. dzielnicy pruskiej 482
Ziemniaki, spasanie inwentarzem . 150
Ziemniaki zmarznięte i zepsute . 170
Ziemniaki — przerób w zakładach przemysłowych 169
Ziemniaki zwalniane na cele przemysłowe 158

BIBLIOTEKA NAUKOWA
WAP
31951
2.